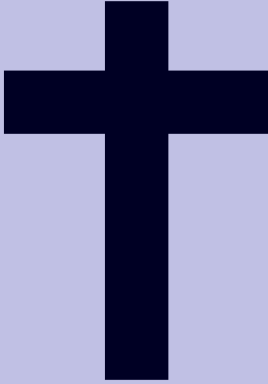


# Katcha



Katcha-Kadugli-Miri: Katcha (Old Testament)

# **Katcha** **Katcha-Kadugli-Miri: Katcha (Old Testament)**

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Katcha-Kadugli-Miri)

Contributor: ECS Diocese of Khartoum Translation Department

All rights reserved.

2020-11-18

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

bc98a4a0-1c85-5c7a-932a-7dcefd213f80

## Contents

Matta . . . . .	1
Murkus . . . . .	71
Lüüka . . . . .	115
Yühanna . . . . .	189
Kadafiini . . . . .	243
Rööma . . . . .	311
1 Kürünsüs . . . . .	340
2 Kürünsüs . . . . .	368
Galatiya . . . . .	387
Afosus . . . . .	399
Filippi . . . . .	409
Kölösi . . . . .	417
1 Tasalanüki . . . . .	424
2 Tasalanüki . . . . .	431
1 Timosaws . . . . .	435
2 Timosaws . . . . .	443
Tito . . . . .	449
Filimon . . . . .	453
Ebraniin . . . . .	455
Yaguub . . . . .	477
1 Bütrüs . . . . .	485
2 Bütrüs . . . . .	494
1 Yühanna . . . . .	500
2 Yühanna . . . . .	508
3 Yühanna . . . . .	510
Yahüüsa . . . . .	512
Tumma tanno	
Yasu . . . . .	515

## İnjüli Matta Tafa'da tumma

Matta i'i ya aga ömö'di ma tulu'ba ma naguugaara ma Rööma ka Yasu ka tagümmünü i'i ma turna i'i keere. A Yasu tagesse i'i a'da alinggo nja kadafiini tanno ö'dö kada'baaga kafünü eera no. Matta arigiri a Yahüüdü a'da Yasu i'i ya Almasiihi tiya Masala ka takiki a'da ara oogo tagürünü. Matta afa'da tumma ma sorne a nagereene ma kadaada alla aco ka Dawud nja Abrahiim. I'i iki a'da, Yasu atimö tumma na nagane'bi ka tageema 'billi no.

Matta adiri tumma ma taneene ma tauugaara ma Masala kafaanya. I'i iki angnga a'da tauugaara ma Masala kama kadu in'dili na linggo eema ya Masala ka asaasa. Ka Yasu ka fiki'dö ndama inde ya, adirina eema a kadalaadene tanno iini a'da kunggeene kaco talaana kadu nye'd'de amang kene ta kadalaadene tanno iini (Matta 28.20).

### *Kadaada ma Yasu (Lüüka 3.23-38)*

<sup>1</sup> Sorne ya ma nagereene ma kadaada ma Yasu Almasiihi, 'bii'bala ya Dawud, 'bii'bala ya Abrahiim.

<sup>2</sup> Abrahiim tageene Ishak, Ishak tageene Yaguub, a Yaguub tageene Yahüüsa nja nagöre tanno iini.

<sup>3</sup> A Yahüüsa tageene Fares nja Zareh ndama Tamar,

a Fares tageene Hasrüün, a Hasrüün tageene Aram.

<sup>4</sup> A Aram tageene Aminadab, Aminadab tageene Nahashön, a Nahashön tageene Salmöön.

<sup>5</sup> A Salmöön tageene Büwas ndama Rihab, a Büwas tageene Obiid ndama Rawus, Obiid tageene Yessi.

<sup>6</sup> A Yessi tageene Dawud ya uugaara ya. A Dawud tageene Siliman ndama aka tammo Üüriya.

<sup>7</sup> A Siliman tageene Rahabam, a Rahabam tageene Abiya, Abiya tageene Asa.

<sup>8</sup> Asa tageene Yüshafat, a Yüshafat tageene Yüram, a Yüram tageene Üsiya.

<sup>9</sup> A Üsiya tageene Yüsam, a Yüsam tageene Ahas, Ahas tageene Hasakiya.

<sup>10</sup> A Hasakiya tageene Manasi, a Manasi tageene Amüün, a Amüün tageene Yüsiya.

<sup>11</sup> A Yüsiya tageene Yakniya nja nagöre tanno iini ka ürününü ma tadasaga ka Babil.

<sup>12</sup> A kadu kanco ka tadasaga ka Babil ya, a Yakniya tageene Shalttil, a Shalttil tageene Zarbabil.

<sup>13</sup> A Zarbabil tageene Abiyahüüt.

Abiyahüüt tageene Aliyakiim. Aliyakiim tageene Asüür.

<sup>14</sup> Asüür tageene Sadük,

a Sadük tageene Akiim,  
a Akiim tageene Alyüd.

<sup>15</sup> Alyüd tageene Aliasier,  
a Aliasier tageene Mattan,  
a Mattan tageene Yaguub.

<sup>16</sup> A Yaguub tageene Yüüsif  
nyuri ya Mariyom  
tammo ageene Yasu  
mo, ya ana eere a'da  
Almasihi ya.

<sup>17</sup> A sere ya nye'd'de  
ndama Abrahiim ö'ö'dö ka  
Dawud, ö'dö ada'baaga  
afünü egüisö. Kandö'dö  
ndama Dawud alla aaco ka  
tadasaga ka Babil, a sere  
ya miini ya ö'dö ada'baaga  
afünü egüisö. A sere ya ö'dö  
ndama Babil ya alla aaco  
ka Almasihi ö'dö ada'baaga  
afünü egüisö.

*Teenedene na Yasu Al-  
masihi*  
(Lüüka 2.1-7)

<sup>18</sup> Teenedene na Yasu Al-  
masihi kungngo, ka Yüüsif  
ka tagümmünü Mariyom  
ku'bu ya, maduna eyi  
yoono ka küröönö ndama  
Koronggore tiya Insili ya  
a'da küfürü ta'duga ajeene.

<sup>19</sup> A Yüüsif i'i a'diila i'i  
taalo asaasa tanangnga mod-  
olo oono ka oona, ikiri ka  
asaasa taadha kono kumu  
kume ün'dügüngö.

<sup>20</sup> A kini ka tasinggiri  
ma tumma tanno ya, a  
tadhangga ma Masala ö'dö  
kini a kumböodö iki iini,  
"Yüüsif 'bii'bala ya Dawud,  
fa tari'ba ma ta'duga aka  
müüdü Mariyom kada aka  
tammo üüdü, kudumma  
tagüröönö tanno oono ka

oona no, ndama Koronggore  
tiya Insili ya.

<sup>21</sup> Mara teene 'bii'bala  
nanangnga eere iini a'da  
Yasu, kudumma iini kara  
toolona kadu niini ka eema  
tiya toroko ya."

<sup>22</sup> Tumma no ka inynyo  
ööye miini afa ma tiya  
Uugaara ka takatiraana a  
nünö tanno ne'bi Asaya no  
kungngo,

<sup>23</sup> "'Badaada ma tölömü  
mara tagüröönö  
meene 'bii'bala  
kanangnga eere iini a'da  
Emanwiil"  
a'da, Masala nja angnga.

<sup>24</sup> Ka Yüüsif ka ajeene  
ka tarigide ya, adagalinggo  
afa ma tiya tadhangga ma  
Masala ka tirina iini ya,  
a'duga aka miini.

<sup>25</sup> Lakiini i'i itaalo iyyü  
nja oono midhi ma tageene  
'bii'bala yoono, a Yüüsif  
tanangnga eere iini a'da  
Yasu.

## 2

### *Kamasala*

<sup>1</sup> Ka Yasu ka tageenedene  
ka Beetlaham ma Yahüüdiya  
ka ürüünü tanno Hirüdüs  
kadagauugaara ya, a'da  
köö'dö kamasala na ussu  
tumma ma midigi no ndama  
fiini ma ndanaaya, köö'dö  
ka Örsaliim.

<sup>2</sup> Kiki a'da, "Uugaara ma  
Yahüüdü ya ageenedene ya  
iyye? Kasala ungnö timidigi  
niini ka fiini ma ndanaaya,  
yungngo iidi köö'dö tafara  
kini."

<sup>3</sup> Ka Hirüdüs ka taföönyö tumma no ya, a ri'ba tümmü i'i nja kadu ma Örsaliim nye'd'de kungngo.

<sup>4</sup> İkirî ka tawagaana naguugaara ma ka'boge koona nja katalaana ma serîye indini eege iki, "Ara Almasiîhi teenedene kiga?"

<sup>5</sup> Kiki iini, "Ka Beetlaham ma Yahüüdiya, kudumma ne'bi ka tagarigiri ada ka sorne iki,

<sup>6</sup> 'Ka Beetlaham anya ma Yahüüsa taalo o'o na dhilli ka naguugaara ma Yahüüsa, kudumma uugaara kara tö'dö ndama o'o öö'dö tafa ka kadu tanno eede Israyil.' "

<sup>7</sup> İkirî Hirüdüs ka tagümmünaana kamasala koona kume kume indini eege ma uuru tanno timidigi ka tö'dö ko'do iini no.

<sup>8</sup> İkirî ka tuurugu eege co Beetlaham iki eene, "Aaga agolo aaga co tawwa 'buugu ma 'bii'bala amussu kada kaduna i'i ya aaga tadirina a'a nöö'dö tafara kini tekere."

<sup>9</sup> Kene ka ndaföönyö tumma ka uugaara ya, kikirî ka tunggeene, kene ka tunggeene a timidigi neene ka tijöögö ka fiini ma ndanaaya no, kunggeene kene kidha kidhi köödhî ka üüdü ma 'buugu tiya 'bii'bala ka tanna kide ya.

<sup>10</sup> Kene ka tasala timidigi kikirî ka tadhodho 'do.

<sup>11</sup> Kikirî ka co a 'bügöörî kaduna 'bii'bala nja niimö

tammo iini Mariyom. Kikirî ka tüürü ku'bu ana küüge kamma kini, kikirî ka tafa'da nakanjoko neene kanangnga dahaba iini nja kondho nja maaga.

<sup>12</sup> A Masala tiki eene a kümböödö a'da kafa tapadaga ka Hirüdüs kann, kikirî ka tigaala ka fiini tökönö kaco anya tammo eene.

### *Tarünö ma co Misiri*

<sup>13</sup> Kene ka ndunggeene ya ikirî tadhangga ma Uugaara ka öö'dö ka Yüüsif a kümböödö iki iini, "Fiki'dö na'duga 'bii'bala nja niimö narünö naco a Misiri nanna kide, ara a'a saga tirina o'o aaga sa köö'dö, kudumma Hirüdüs ka asaasa tawwa 'buugu ma 'bii'bala iidi i'i."

<sup>14</sup> İkirî Yüüsif ka fiki'dö a'duga 'bii'bala nja niimö ooso kungngo kaco Misiri,

<sup>15</sup> adaganna kide idhi Hirüdüs teyi. Tumma no ka inynyo ööye miini afa ma tiya Uugaara ka takatiraana a niinö tanno ne'bi Asaya no kungngo, "Natümmünü a'a 'bii'bala yeede ndama Misiri."

<sup>16</sup> Ka Hirüdüs ka tassa ka kamasala katümmünü ünggü iini ya, ikirî ka agoroo'bo 'do, ikirî ka kürünü nasigira kagirina laala ya nagiide ya ka Beetlaham nja na'buugu tanno kete kide no, laala ma nagürünü keera kadara co tanno asigi kene no tamana ma uuru tanno iini ka taföönyö ka kamasala no.

17 A tumma na ne'bi  
Armiya ka tatiraana no  
tarooro ka co ööye miini,

18 "Kaföönyö kadu takeere  
ka Raama,  
fara nja ndhiidhe  
ko'd'do.

Rahiil mafara kudumma  
laala tiya oono  
taalo masaasa kadu ka  
talomo oogo  
kudumma eene ka taalo  
kefe ka 'di."

### *Tafada ndama Misiri*

19 Aga Hirüdüs ka ndeyi  
ya, ikiri tadhangga ma  
Masala ka öö'dö ka Yüüsif  
a kumböödö ka Misiri,

20 iki iini, "Fiki'dö na'duga  
'bii'bala nja nümö nafada  
naco anya ma Israyil,  
kudumma kadu tanno  
asaasa tagiidi i'i no kaaya."

21 Ikiri ka fiki'dö a'duga  
'bii'bala nja nümö aco anya  
ma Israyil.

22 Ikiri ka föönyö a'da  
Arkilaus ümmü tauugaara  
na pupa tiya iini Hirüdüs  
ka Yahüüdiya, ikiri ka  
ari'ba co. A Masala tiki  
iini a kumböödö, ikiri ka  
tunggeene aco Jaliil.

23 Öö'dö ka anya tammo  
ana eere a'da Nasira mo  
adaganna kide, amang ka  
tumma tanno nagane'bi co  
ööye miini, "Ara tana eere  
a'da taga Nasira."

## 3

*Yühanna ya tatambeese  
ya indinaana fiini*  
(*Murkus 1.1-8; Lüüka*  
*3.1-18; Yühanna 1.19-28)*

1 Ka naguuru tanno mi-  
ini no, agöö'dö Yühanna ya  
Tatambeese ya, ka dhüile ma  
Yahüüdiya adünügü tumma  
ma İnjiili co a kadu,

2 "Aaga aadha ka linggo  
ma eema tiya toroko ya  
kudumma tauugaara ma  
'dotombo'do ka ndakete."

3 Yungngo a ne'bi Asaiya  
ka tageema tumma miini iki  
a'da,

"Kafara takeere ka dhüile,  
'Aaga indinaana fiini ka Uu-  
gaara ku'bu,

aaga indinaana nafiini  
kini ku'bu, ka tad-  
hidho.' "

4 A Yühanna tagümmü  
en'di ma musa ma naga-  
malaga ka oona imi'di eedi  
ana jönnö ma öttö aagu  
müdüüni nja küde ma  
dhüile.

5 A kadu ta kicci  
kini ndama Örsaliim nja  
Yahüüdiya nye'd'de nja  
na'buugu tanno kete ka Ri  
ma Ürdün no.

6 Atagambeese eege ka Ri  
ma Ürdün eene ka tamma ka  
Masala kaadha ka eema tiya  
toroko ya.

7 A Yühanna tiji naFariisi  
nja Sadügiin dhabbu ka ticci  
kini ma tambeese, ikiri ka  
tiki eene, "Aaga na laala ma  
nööni no! Mada i'i yungngo  
alaana aaga ka nafiini aaga  
tarünö ka tagoroo'bo tanno  
unggunu tö'dö no?

8 Aaga alinggo eema ya  
a'diila ya ara tanangnga  
kadu katussu a'da kaadha  
aaga ka eema tiya toroko ya.

9 Aaga tafa tiki ka nanggeyi tanno ada a'da Abrahiim ya pupa tiya ada, nikiri a'a ka tiki aaga, Masala mana türü moono kara ta'bele niigisi no kada laala tiya Abrahiim.

10 Asa kafa takete ka teedhe ereere ma naafa, fa ya taalo ö'dö ana iye ka'diila ya, atendhe apügünja ka issi.

11 "Nambeese a'a aaga a 'biidi ma toolona tatoroko. Lakiini ömö'di inggide ara tö'dö kede keere agii'bi a'a nitaalo natambaanya tagildhe egüide yiini ara tambeese aaga a Koronggore tiya Insili ya nja issi.

12 Si'diga ma ungngo iini agirnaana 'deeli ko'do iini awagaana migile miini koonu uurugu co 'boode, ara kafu issi ka koforo ka finne turi."

*Yühanna ambeese Yasu*  
(*Murkus 1.9-11; Lüüka 3.21-22*)

13 A Yasu ka ö'dö ndama Jaliil aaco Ürdün ka Yühanna a'da ambeese i'i.

14 Lakiini Yühanna anu iki iini a'da, "Nagala a'a ka asaasa o'o ka tambeese a'a, na o'o sa agala ka öö'dö kede adha?"

15 İkiri Yasu ka tiki iini, "Fa kide ama 'bitingngö, amang kaja tafara linggo na Masala." Yungngo Yühanna ka tamma.

16 Ka Yasu kanda kambeesedene ikiri ka öö'dö ko'do ndama 'biidi, a 'dotombo'do tatanfa'da

asala Koronggore ya Masala ka tunggunu aku'bu ka afeene nja ndalambo idhi kini ka oona.

17 A tumma tö'dö ndama 'dotombo'do kiki, "'Bii'bala yeede ka asaasa i'i dhorro ya, i'i yungngo, ka'diila oona eede ma iini."

## 4

*Ebliisi a'b'ba Yasu*  
(*Murkus 1.12-13; Lüüka 4.1-13*)

1 A Koronggore tüügü Yasu aaco dhüle iini, a Ebliisi co ta'b'ba i'i.

2 Ümmü tenege a füngngö ukumu kadu keera ooso kungngo ana uuru miini, idhi iire tümmü i'i.

3 İkiri Ebliisi ka öö'dö kini iki iini, "Üürü o'o na 'Bii'bala ma Masala, iki a niigisi tanno ka tem'bele kada miteene."

4 İkiri Yasu ka tiki iini, "Sorne ma Masala iki, 'Taalo miteene unggodho oogo mamana ömö'di keefe ka 'di iini, lakiini a tumma tanno Masala ka tema no nye'd'de.'"

5 İkiri Ebliisi ka 'duga i'i aaco anya tammo insili mo iini, anangnga i'i ka 'dingnge ka la ma Masala ka 'dasala ko'd'do.

6 İki iini, "Üürü o'o na 'Bii'bala ma Masala ya, pügü eyi yüüdü caa'bu kudumma sorne ma Masala ka tiki a'da, 'Ara Masala tiki a kadhangga tanno oono a'da kaada o'o ana iisine



kudumma misī kara  
teedhe o'o ka awwa.' "

7 İkirī Yasu ka tiki iini,  
"Sorne ma Masala iki a'da,  
'Fa ta'b'ba Masala Uugaara  
müüdü ka oona.' "

8 Ebliisi ta'duga Yasu asirō  
anya ma dhonggoro mo  
iini, aala i'i ka tauugaara  
ma 'büdhülü nja türü miini  
nye'd'de kungngo.

9 İki iini, "Eema ya  
nye'd'de kungngo ara a'a  
tanangnga o'o, küdü kara  
tüürü ku'bu kede kidha  
namma kede."

10 İkirī Yasu ka tiki iini,  
"Sigi co kanna kede ka oona  
o'o na Ebliisi no, sorne ma  
Masala iki,

'Üürü ku'bu ana küüge  
kidha ma Masala  
Uugaara müüdü  
nalinggo ada oono  
unggodho oogo,  
üdü ka tüürü ku'bu  
namma kono.' "

11 İkirī Ebliisi ka tinyi i'i  
ku'bu, a kadhangga tö'dö  
kalinggo ada iini.

*Yasu alaana kadu ka Jaliil*  
*(Murkus 1.14-15; Lüüka*  
*4.14-15)*

12 Aga Yasu ka taföönyö  
a'da Yühanna ananja  
ka pabuusu ya, İkirī ka  
tunggeene aaco Jaliil.

13 İkirī ka tunggeene ka  
Nasira aco tanna ka Kafar-  
nahööm ka tinggini ma to  
ma Jaliil, ka anya ma Za-  
baloon nja Naftali.

14 Amang ka tumma tanno  
ne'bi Asaiya ka takiki no, co  
öoye miini.

15 "Ka 'büdhülü ma Za-  
baloon nja Naftali,  
ndama nafīni ma to ma  
tadigaala ka Ürdün,  
Jaliil ma kajeene.

16 Kadu na anna ka ndüüli  
no,  
kasala töyeene na  
dhabbu no  
a kadu na anna ka 'buugu  
ma ndüüli ma inde no  
ka'daranja töyeene  
kene ka oona."

17 Ndama uuru tanno  
miini no İkirī Yasu ka ta-  
laana kadu İki, "Aaga aadha  
ka tatoroko kudumma  
tauugaara ma 'dotombo'do  
kanda kete."

*Kadalaadene na dhidha*  
*no*  
*(Murkus 1.16-20; Lüüka*  
*5.1-11)*

18 A Yasu tagunggeene ka  
tinggini ma to ma Jaliil asala  
nagöre keera, Samaan yeene  
ka tümünü i'i a'da Bütrüs  
ya nja örre tiya iini An-  
draws kapapügü sa'baka co  
to kudumma eene ka tümümü  
kilöögö.

19 İkirī Yasu ka tiki eene,  
"Aaga ö'dö kede keere  
nalaana aaga ka kinne  
kadu."

20 Kikiri karooro ka tinyi  
nasa'baka neene ku'bu kara  
kaduurna i'i keere.

21 Unggeene ndama kanna  
asala nagöre könö keera  
afe'de, Yaguub 'bii'bala ya  
Za'bedi nja örre tiya iini ya  
ana eere a'da Yühanna ya,  
kungngo ka mürkabü, nja  
pupa tiya eene Za'bedi kindi-  
naana nasa'baka neene, İkirī  
Yasu ka tagümmünü eege.

22 Karooro ka tinyi mürkabü ku'bu nja pupa tiya eene kara kaduurna i'i keere.

*Yasu oolona kadu ka maara*  
(Lüüka 6.17-19)

23 A Yasu takunggunaana ku'bu ka naanya ma Jaliil nye'd'de kungngo, alaana kadu ka naala ma talaana adünügü tumma ma tauugaara ma 'dotombo'do eene, oolona kadu ka maara.

24 A tumma miini tanyala ku'bu ka Süüriya nye'd'de kungngo, a kadu na maara no tö'dö kini nye'd'de nja tanno nagoronggore ka talinggo eege no, nja namügüre nja tanno ana insigiri no, oolona eege.

25 A kadu ma Jaliil tuurna i'i keere kadhabbu, nja Naanya tanno ada'baaga no nja Örsaliim nja Yahüüdiya nja nda'da ma Ürdün.

## 5

*Talaana na Yasu ka 'dikinya*

1 Aga Yasu ka tasala kadu kadhabbu ya, ikiri ka sirö 'dikinya emmi, a kadalaadene niini tö'dö kini kete,

2 ikiri ka talaana eege iki,

3 "A'diila nja kadu tanno ii-colo ka nanggeedi a koronggore no,

kudumma eene ka taluna tauugaara ma 'dotombo'do.

4 A'diila nja kadu tanno afara no,

kudumma Masala ma tayugu fara eene ka iye.

5 A'diila nja kadu tanno üpü nanggeyi neene co kudumma Masala no,

kudumma eene kara takarna ka 'büd'hülü.

6 A'diila nja kadu tanno iire kagu eege nja te-nege ma tumma tanno dhorro no,

kudumma eene kara tüüsü.

7 A'diila nja kadu tanno amana eema a kadu no,

kudumma Masala mara tana 'bangnga meene.

8 A'diila nja kadu tanno insili ka nanggeedi no,

kudumma eene kara tiji Masala.

9 A'diila nja kadu tanno al-inggo ta'diila no,

kudumma eene kana eere a'da, laala ya Masala.

10 A'diila nja kadu tanno kirimidene no kudumma eene kadho ka fiini,

kudumma tauugaara ma 'dotombo'do kungngo eene.

11 "A'diila nja aaga a kadu ka teela aaga ka linggo aaga kafünü korokoro kada ka oona ma eema tiya toroko ya kudumma eere tiya eede.

12 Aaga dhodho aaga ta'deema, kudumma eema ma talingnge unnggo ada ka 'dotombo'do dhabbu, tafiigi meene ka tagüün'i tatoroko a agane'bi kada kidha.

*Töyeene nja tangga'dala*  
(*Murkus 9.50; Lüüka*  
*14.34-35*)

13 “Aaga ka tangga'dala ma 'bühülü, a tangga'dala kara tasügünü üürü tanye'denye'de miini kara titaalo 'dee, ara angnga tanangnga eege kada tanye'denye'de nya afe'de? Illi a kadu tadhifi co akürö a kadu tisiraana kide.

14 “Aaga ka töyeene ma 'bühülü, taalo nöö'di no ka anya ko'do no kara tadünggüdhü.

15 A ömö'di taalo ara tata issi ka lamba anangnga ka dhafala ka tüm'bü, lakiini a'diniga oogo ka ndanda amang kono töyeene ada ka kadu tanno ka 'bügööri no.

16 Aaga fa ka töyeene tanno ada ka öyeene ada ka kadu kidha, nggeege amang kene tiji linggo naada na 'diila no kafünügü Pupa yaada ya ka 'dotombo'do ya ko'do.

### *Talaana ma Serīye*

17 “Aaga fa tiki kide a'da a'a nö'dö taadha ka tumma ma Serīye nja tumma ma nagane'bi, taalo a'a nö'dö taga'da, lakiini a'a nö'dö taki'di eege ku'bu.

18 Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, salla a 'bühülü nja 'dotombo'do tamanyaga, taalo 'bandumma ungodho kungngo a titaalo 'do salla idhilli kungngo ka tumma tanno serīye ara titaalo

illi a tumma ma Serīye tafaradene 'do.

19 Ömö'di ya aga'da tumma no, munda ya idhilli ya, ara ka talaana kadu a'da üüni nggeege afa i'i ya, ara tidhilli ka tauugaara ma 'dotombo'do, illi ömö'di ya linggo iini dhorro ya, alaana kadu, ara tidhindhī ka tauugaara ma 'dotombo'do.

20 Ara a'a tiki aaga, ka ta'diila tanno ada, taalo kagii'bi naFariisi nja kata-laana ma serīye ya, tumma dhorro taalo aaga kara co ka tauugaara ma 'dotombo'do.

### *Tagoroo'bo*

21 “Kaföönyö aaga Serīye ka takiki a kadu ma 'billi a'da, 'Kafa tagirina kadu, ömö'di ya tagirina kadu ya, ara uugaara tümümü i'i iidaana.’

22 Lakiini a'a niki aaga, ömö'di ya agoroo'bo nja örre tiya iini ya, ara tahükümüdene afe'de, ömö'di ya iki örre tiya iini a'da sölöümü ya, ara kadu ma la ma kadīfi ma Yahüüdü tindini i'i, lakiini ömö'di ya iki o'o a'da 'baga ya ara co ka issi ma Jahanam.

23 “Küdü kara tasaasa tiri a niimö ma eriidö ka misi ma tiri ya, nassa ka tagügi tumma ma 'bandagoroo'bo unngo ada ku'bu nja örre tiya yüüdü ya.

24 Nyi niimö ma taraana yüüdü ka misi ma tiri. Unggeene naco teema tumma ma ta'diila nja örre

tiya üüdü ka dhidha, nassa kico tirri a nüümö ma erüüdö tiya üüdü.

25 “Areere na'diila nja diidi ma o'o a'da kaleefe aaga tunggeene ka fiini ma co ka seriyee nja iini, iidi tümmünü o'o uugaara, a uugaara tümmünü o'o a tamönggö, a tamönggö ta'duga o'o ungu ka pabusu.

26 Ara a'a tadirina tumma o'o dhorro, taalo o'o nara tö'dö kürö ndama iini, illi küdü ka anangnga gürüüsi ku'bu nye'd'de.

### Temelö

27 “Kaföönyö aaga ka kadu ma 'billi katiki a'da, 'Aaga fa tatemelö.’

28 Lakiini a'a niki ömö'di ya assa ka aka asaasa oogo ana eedi ya i'i afüngngö ana oogo ana eedi.

29 Üürü ööye ma nüsö ma kuri yunggo ya nangnga o'o ka talinggo eema ya toroko ya, agodhe i'i nüpü co küdü ka oona, a'diila a tuu'da tökönö ka 'dugadene küdü ka oona, a tuu'da tafa co ka issi ma Jahanam nye'd'de.

30 Üürü nüsö ma kuri nüüdü ka amana o'o ka talinggo tatoroko ya, rumuna eege co üdü ka oona, a'diila nggeege a tuu'da tökönö ka 'dugadene küdü ka oona, amang ka tuu'da tanno üüdü nye'd'de tafa co ka issi ma Jahanam.”

*Tadheene*  
(Matta 19.9; Murkus 10.11-12; Lüüka 16.18)

31 “Ageemadene a'da, 'Ömö'di ya adheene nja aka tammo iini ya, anangnga waraga ma tadheene oono.’

32 Lakiini a'a niki aaga, ömö'di ya apa ka aka tammo iini ya, ara tanangnga oogo ka tatemelö illi kini ka aduna oogo ka füngngö nja ömö'di. Ömö'di ya arna aka ma adheene nja nyuri mo, i'i ya afüngngö ana oogo a nyooro.

### Taküdüönö

33 “Kaföönyö aaga, iini ka takiki a kadu ma 'billi, 'Aaga fa taküdüönö a korokoro, lakiini aaga fa ka taküdüönö tanno ada ka tagüüni ada Uugaara no.’

34 Lakiini a'a niki aaga, aaga fa taküdüönö 'do a 'dotombo'do kudumma eene kada 'buugu ma temmi tiya Masala.

35 Aaga fa taküdüönö a 'büdhülü kudumma iini kada 'buugu ma uune tanno oono i'i ya miini nja Örsaliim kada anya tammo Uugaara tiya Dhabu ya.

36 Fa taküdüönö ana üüdü tiya yüüdü, kudumma üüdü taalo na tanangnga ndanawu ka ungodho kungngo ka ta'bassa nja eene ka ta'dü'd'dü.

37 Lakiini aaga, fa ka tumma tanno ada a'da, 'Ii' nja 'U'u,' ömö'di ya agusu nüümö öccö kide ya i'i ya ömö'di tiya toroko ya.”

*Ta'diino*  
(Lüüka 6.29-30)

38 “Kaföonyö aaga iini ka tiki a kadu ma 'billi, 'Ööye nja ööye miini, tinggini nja tinggini.’

39 Lakiini a'a niki aaga, aaga fa ta'diino kömüsü ma eema tiya atoroko ya, ömö'di kara tabbü o'o ka tanggarama ma nīsō ma kuri ya, napelanaga könö iini.

40 Üürü ömö'di öccö asaasa tasigi o'o a'duga ten'di müüdü ma teene mo ya, fa kini a'duga ten'di müüdü ma kürö mo afe'de.

41 Üürü ömö'di a'bunu o'o a'da nunggeene nja meelee ma unggodho ya unggene nja iini nameele keera.

42 Ka ömö'di ka arangnga nīmō küdü nanangnga iini, aga ömö'di ka asaasa nīmō küdü a kümüsü nafa ta'duga kini.

*Asaasa nadiidi nüüdü*  
(Lüüka 6.27-28, 32-36)

43 “Kaföonyö aaga iini ka takiki 'billi, 'Asaasa ömö'di ya kete küdü ya, naanu ka diidi ma o'o.’

44 Illi a'a niki aaga, aaga asaasa nadiidi naada, aaga tafara ka Masala kudumma kadu tanno alinggo aaga no.

45 Amang kada ta laala tiya Pupa tiya ada ya ka 'dotombo'do ya, kudumma iini ka anangnga ndanaaya ka öyeene ada a kadu tanno oroko no nja tanno a'diila no, amana tombo'do a kadu tanno a'diila no, nja tanno üüni ada kadu ku'bu no.

46 Kada ka tasaasa kadu na asaasa aaga no, nīmō yaada ka taluna kide i'i iye? Taalo kadu na ama tulu'ba no kalinggo eege?

47 A kada kara tööjülü nagöre naada unggodho eege, ara aaga taluna minna ya a'diila ya kide? Taalo kadu na taalo kussu Masala no kalinggo nggeege?

48 Aaga 'diila dhorro kudumma Pupa tiya ada ya ka 'dotombo'do ya, a'diila dhorro.”

## 6

*Nyi eema a kadu tanno eema katitaalo kene no*

1 “Aaga adini ko'do aaga tafa tamana eema a kadu ka kadu kidha, amang kene tiji aaga, nggeege ya taalo Pupa yaada ya ka 'dotombo'do ya ara tanangnga eema aaga afe'de.

2 Küdü kara tanangnga nīmō ömö'di, fa tabbü amba nja tinidö afa ma tiya kadu töccö ka talinggo ka naala ma talaana nja nafini no kunggo, amang ka kadu tafünügü eege ko'do, ara a'a tadirina tumma aaga dhorro kadu no ka nda'duga faana yeene nye'd'de.

3 Lakiini küdü kara tanangnga nīmō ömö'di ya, fa tafa ka nīsō ma küüle tafa kussu nīmō ya nīsō ma kuri ka talinggo ya.

4 Amang ka linggo tanno miini no tanna ka küdhü, amang ka Pupa tiya yüüdü ya iji eema ka küdhü, ya

tanangnga talingnge nüüdü o'o.

*Tafara ka Masala nja  
tümmü tenege  
(Lüüka 11.2-4)*

5 "Kada kara tafara ka Masala ya, aaga tafa tafeene nja kadu tanno a'diniga nanggeyi neene coo'do no, kasaasa tafara ka Masala ka naala ma talaana nja natinggini ma nafiiini amang ka kadu tadinö kene, ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, kadu na miini no ka nda'duga faana yeene nye'd'de.

6 A küdü kara tafara ka Masala ya, kolo la tiya yüüdü neere ka inye, na o'o sa ka fara ka Pupa tiya yüüdü ya ka küdhü ya, a Pupa yüüdü ya iji o'o ka küdhü ya, i'i yungngo ara tanangnga talingnge nüüdü o'o.

7 Aaga fa teema tumma aaga tam'birinaana kada kara tafara ka Masala afa kadu na taalo kussu nafiiini ma Masala no, eege kiki kide a'da Masala mara tamma kene ka tumma eene kadeema tumma kadhabbu.

8 Aaga fa tafeene nja eene, kudumma Masala Pupa yaada milli ka tussu niimö yaada ka asaasa ya a'da küfürü aaga tarangnga.

9 "Aaga afara ka Masala afa ma tiya kungngo,

'Pupa yüüdi ya ka  
'dotombo'do ya,  
fa ka eere tiya yüüdü  
idhindhi.

10 Fa ka tauugaara tanno  
üüdü ka öö'dö

fa ka tumma tanno  
üüdü küünidene  
ka 'büdhülü nja  
'dotombo'do.

11 Nanangnga kuri ma uuru  
tanno ungngo.

12 'Duga tam'baga nüüdi kidi  
ka oona  
afa miüdi ka afa ka kadu  
tanno üüni tatoroko  
ana ungngo no.

13 Fa tafa kidi ungngo  
ta'dinggö ka ta'b'badene,  
lakiini oolona ungngo ka  
tatoroko.'

14 Kada kara tüpü nanggeyi  
co ka eema tiya kadu ka tal-  
inggo ana aaga ya, ara Pupa  
yaada ya ka 'dotombo'do ya  
tafa ka tatoroko tanno ada.

15 A kada katitaalo kafa  
ka tam'baga tanno kadu,  
taalo Pupa yaada ata'duga  
tam'baga naada ada ka  
oona.

### *Tümmü tenege*

16 "Kada kara tümmü tenege, aaga tafa tafa ka kadu kussu a'da kümmöönö aaga, aaga fa tafeene nja kadu tanno alinggo eema ka kadu kidha a'da kiji eege. Kamüürü kaga'da iye neene, kalaala a kadu amang kene tiki a'da eege kümmü tenege, nikiri a'a ka tiki aaga a'da kadu no kanda'duga faana yeene.

17 Lakiini küdü kara tümmü tenege na'bunaana uu'ba küdü ka üüdü nagala iye.

18 Amang ka kadu tafa tussu a'da nümmü o'o tenege, illi Pupa yüüdü ya anna ka küdhü ya i'i yungngo ussu, a Pupa

yüüdü ya ka küdhü ya, ara tanangnga talingnge o'o.

*Almaala ka 'dotombo'do  
(Lüüka 12.33-34)*

19 "Aaga fa tawaana eema ma 'büdhülü ada ku'bu, kudumma iini kara tala'ba a kü'düü'dü talimi nja kanyooro kara tagü'dü kanyooro.

20 Lakiini aaga waanaga eema co 'dotombo'do kita a tasügünü katitaalo kide nja kü'düü'dü ya, amang ka kanyooro tafa tagü'dü ka 'duga.

21 'Buugu ya eema tiya üüdü ka tanna kide ya ara eedi yüüdü tanna'daga co.

22 "Töyeene ma tuu'da tanno üüdü a'da ööye, ööye yüüdü kara ta'diila, ara oona nüüdü töyeene nye'd'de kungngo.

23 Üürü ööye yüüdü atatoroko ya ara oona nüüdü ta ndüüli a töyeene na küdü no kara ta ndüüli ara ndüüli miini tatoroko dhorro.

24 "Taalo ömö'di kara tambaanya talinggo ada a kadu keera, kudumma iini kara tüüni ada ya ku'bu asaasa ya, ara tamma kada öccö aanu ka töccö, taalo aaga ka tambaanya talinggo ada Masala nja almaala.

*Fa tadinigöögö  
(Lüüka 12.22-34)*

25 "I'i yungngo eede ka tiki aaga, aaga fa tadinigöögö ma nangnga eyi tanno ada ma tooye nja kuri, nja en'di ma tagirni ka oona, taalo tefe ka 'di kagii'bi kuri, a tuu'da tagii'bi en'di?

26 Aaga assa ka uyi ma 'dotombo'do taalo ka leele kitaalo karaana taalo kodhde kuurugu co na'boode, a Pupa yaada ya ka 'dotombo'do ya sa kaamana eema eene, taalo aaga kagu'daana aaga tagii'bi eege?

27 Mada ana kada ara tagussu mitiri ka oona tanno iini kadhonggoro?

28 "Minna agu tumma ma en'di kagu'du aaga ka oona? Aaga iiri togoogo ma lodho inggiridene nya taalo kadhügürü kayaana.

29 Ara a'a tiki aaga, munda Siliman ka tidhindhü tanno iini 'do, taalo akümmü ten'di ka oona ka'diila afa ma togoogo tiya miini ya kungngo.

30 Ooyo ma lodho ya abbü tuli 'bitingngö atinyogo taka, magirni Masala en'di ya a'diila ya kene ka oona adha illi aaga taalo mara tagirni en'di ada ka oona? Aaga na tumma ma Masala ka titaalo kada ka nanggeedi no.

31 Aaga fa tadinigöögö aaga tiki a'da, 'Ara ungngo tagu minna ara angnga tooye minna, ara angnga tümümü minna ka oona?'

32 Kadu na taalo kussu Masala no eege kungngo ka asaasa eema nggeege, a Pupa yaada ya ka 'dotombo'do ya ussu a'da kasaasa aaga eema ya nye'd'de kungngo.

33 Lakiini aaga asaasa tauugaara ma Masala ka dhidha nja fiini tiya oono, eema ya nye'd'de assa ka kusunja

kada kide.

<sup>34</sup> Nggeege aaga fa ta-dinigoögo ma eema ma taka, kudumma taka eema yeene inggide unggodho eege fa ka eema ma uuru tanno ama miini unggodho i'i.

## 7

*Tafünü tumba ka kadu ko'do*

*(Lüüka 6.37-38, 41-42)*

<sup>1</sup> "Aaga fa tasigi kadu amang kada tafa tasigidene.

<sup>2</sup> Afa maada ka tasigi kadu ara aaga tasigidene tekere, yaada ka talinggo a kadu ya, ara talinggo adene ana aaga nggeege.

<sup>3</sup> Minna agu o'o nadinö 'bandiisi yunggo ka örre tiya yüüdü ka ööye ya, ara o'o ka titaalo naana iyye ka ndagee'di tanno üüdü ka ööye no.

<sup>4</sup> Ara o'o tiki a töjöögo a'da, 'Öödhi na'duga 'bandiisi küdü ka ööye,' a'da ndagee'di kunggo üüdü ka ööye kadhabbu.

<sup>5</sup> O'o adha na 'dinigi eyi yüüdü coo'do no, 'duga ndagee'di küdü ka ööye tikinggi amang küdü tiji 'buugu dhorro, na o'o saga 'duga 'bandiisi ka töjöögo ka ööye.

<sup>6</sup> "Aaga fa tamana eema ya a'diila ya a tiini, aaga fa tamana eema yaada ya insili ya a nagüdürü, kudumma eene kara tisiri kide ana uune kudumma eene kara tapadaga kada kadhagaana aaga ku'bu.

*Aaga arangnga amang kada taluna*

*(Lüüka 11.9-13)*

<sup>7</sup> "Aaga arangnga amang eema tananja aaga, aaga asaasa eema amang kini tananja aaga, aaga adhoodho inye ka tanfa'da nja aaga.

<sup>8</sup> Kudumma ömö'di tiya arangnga ya ara ta'duga nüimö ya miini ya, ömö'di ka asaasa nüimö aluna, a ya adhoodho inye ya kara tafa'danja iini.

<sup>9</sup> Mada ana kada a 'bii'bala tiya iini kara tarangnga miiteene kini anangnga misi iini.

<sup>10</sup> Üürü asaasa midigilöögo kini anangnga ni iini.

<sup>11</sup> Aaga kada oroko kunggo kussu aaga kaamana eema ya a'diila ya a laala tiya ada, anda ara tafaanya a Pupa tiya ada ka 'dotombo'do ya kara tamana eema ya a'diila a kadu tanno arangnga i'i no.

<sup>12</sup> Eema yaada ka asaasa ka kadu kadalinggo ana aaga ya, aaga linggo nggeege ana eege tekere, kudumma talaana ma seriye nja nagane'bi eege kamiini nye'd'de kunggo.

*Inye na iciri no*

*(Lüüka 13.24)*

<sup>13</sup> "Aaga tigaala ka inye tanno iciri no, kudumma inye tanno ömbölö ka falangnga no, fiini ma tara taama i'i ya miini, a kadu kadhabbu ka ndigaala kide.

<sup>14</sup> Fiini ya iciri ya nja tiya iideene ya i'i yunggo



amanaga kadu co fiini ma tefe ka 'di, a kadu ka idhilli eege kungngo kara taluna i'i.

*Fa nja iye miini  
(Lüüka 6.43-44)*

15 "Aaga adini ko'do kudumma nagane'bi tanno korokoro no, kicci kada kafeene nja kidheefe, lakiini ka nanggeedi tanno eene kafeene nja oo tiya ümmü kadu ya.

16 Ara aaga tussu eege ndama linggo tanno eene, kira 'dee kara teene ki'bim'bi, a ndhaaru 'dee ara teene, indiiye?

17 Fa ya a'diila ya ara teene iye na a'diila no, fa ya toroko ya a teene iye na oroko no.

18 Taalo fa ya a'diila ya ara teene iye na oroko no, a fa ya toroko ya taalo ara teene iye na a'diila no.

19 Fa ya taalo eene iye ka'diila ya, a kadu teedhe i'i küpü ka issi.

20 Ndama linggo tanno eene ara angnga tussu eege.

*Tumma nja linggo  
(Lüüka 13.25-27)*

21 "Taalo kadu no kümmünü a'a a'da, 'Uugaara, Uugaara,' no nye'd'de kara co ka tauugaara ma 'dotombo'do, illi ömö'di ya alinggo a tumma ma Pupa tiya eede ya ka 'dotombo'do ya.

22 Kadu dhabbu kassa ka tiki a'a ka uuru tanno miini no a'da, 'Ka Uugaara, Ka Uugaara, taalo unngo kageema tumma ma Masala ana eere tiya yüüdü, unngo

tagasoro nagana'bu ka kadu ka oona ana eere tiya yüüdü, unngo tagalinggo eema keefe ana eere tiya yüüdü?'

23 Nikiri a'a ka tiki eene, 'Taalo a'a nussu aaga 'do agolo kanna aaga na oroko no!'

*Katarü'böönö ma nöö'di  
keera*

*(Lüüka 6.47-49)*

24 "A ömö'di ya aföonyö tumma neede alinggo iini ya, afeene nja ömö'di tiya a'dara ya arü'bü 'di yiini ka 'dokon'da ya.

25 A tombo'do ta'dinggö a faaya a tanya ma talinggo 'di asa ka taalo a'dinggö 'do, kudumma iini ka tarü'bü adene ka 'dokon'da.

26 A ömö'di ya aföonyö tumma neede asa ka taalo alinggo iini ya, afeene nja ömö'di tiya a'baga ya, arü'bü 'di yiini ka ndamugu.

27 İkiri tombo'do ka öö'dö a tanya ka kürü 'di yiini ku'bu a'dinggö, ta'dinggö miini ka toroko 'do."

28 Ka Yasu ka ndatimö tumma niini, a kadu tadhere ka talaana tanno iini no.

29 Kudumma iini ka talaana eege a türü, taalo kafeene nja tanno katalaana ma seriye no kungngo.

## 8

*Yasu oolona ömö'di ya  
ana kutukunya ka oona ya*

*(Murkus 1.40-45; Lüüka  
5.12-16)*

1 Ka Yasu ka ta'bardaga caa'bu ndama 'dikinya ya, a kadu tuurna i'i keere kadhabbu.

2 A ömö'di ya ana kutukunya ka oona ya tö'dö üürü kini kidha, iki iini, "Ka Uugaara, üürü nasaasa o'o nanangnga a'a ka tinsili ka oona."

3 İkirî Yasu ka kilina nîsö ümmü i'i ka oona iini, "Namma a'a a'da o'o tinsili." İkirî kutukunya ka arooro ka tinsili, a kutukunya tarooro ka titaalo.

4 İkirî Yasu ka tiki iini, "Aföönyö fa tadirina ömö'di töccö 'do, lakiini ungeene naco tala oona nüüdü a ta'boge, na o'o saga nangnga tirri na Müüsa ka tiki no ku'bu amang kene tussu iini."

*Yasu oolona ömö'di ma linggo*

*(Lüüka 7.1-10)*

5 İkirî Yasu kico Kafar-nahööm, uugaara ma nasigira na ö'dö miya no ö'dö kini adageema nja iini.

6 İki iini, "Ka uugaara, ömö'di ya alinggo nja a'a ya amaara ada inni ka 'di afüngngö, oona kagu i'i 'do itaalo ambaanya tino."

7 İkirî Yasu ka tiki iini, "Ara a'a tö'dö toolona i'i."

8 İkirî uugaara ma nasigira ka tiki iini, "Uugaara, taalo a'a na'diila ma üüdü kara co 'di tiya eede, lakiini tiri tumma ün'dügüngngö, a ömö'di yeede a ta'diila.

9 A'a na uugaara ma nasigira kinggide kalinggo ada a'a nara tiki a tiya a'da, 'Ungeene,' aföönyö aco, niki a tiya a'da, 'Aayu,' aföönyö öö'dö, nara tiki ömö'di tiya alinggo ada a'a

ya a'da, 'Alinggo kungngo,' aföönyö alinggo."

10 A Yasu tadhère, iini ka taföönyö tumma niini no, ikirî ka tiki a kadu tanno ungeene nja iini no, "Tumma dhorro eege kungngo eede ka tadirina aaga, taalo ömö'di ma tamma ka Masala ana eedi afa ömö'di ya ka Israyil.

11 Nikirî a'a ka tiki aaga, kadu kinggide kadhabbu kara sa köö'dö ndama fiini ma ndanaaya nja ta'buugu köö'dö temmi nja Abrahiim nja Ishak nja Yaguub ka tauugaara ma 'dotombo'do.

12 Lakiini kadu na ma tauugaara no kara tuurunja co kürö ka ndüüli kabbünaana igini ka oona kide."

13 İkirî Yasu ka tiki uu-gaara ma nasigira, "Kolo afa ma tamma tanno üüdü ana eedi no ara ta'diila." İkirî ömö'di ya maara ya karooro ka'diila ka ööye miini.

*Yasu oolona kadu kadhabbu*

14 İkirî Yasu ka co kita Bütürs aluna 'berki miini ka tamaara ma füngngö.

15 İkirî ka tümümü oogo ka nîsö a maara taadha kono, mafiki'dö müüni ada eema eene.

16 Ka 'buugu kanda siiya ya ikirî kadu ka öö'dö a kadu tanno indima no a Yasu kadhabbu, ikirî ka tagasoro nagoronggore ka kadu ka oona nye'd'de kungngo a tumma ma nînö oolona kadu na maara no nye'd'de.

17 A tumma na ne'bi Asaiya ka tageema no, co ööye miini, iini ka tiki,

"A'duga tin'd'di kaja a'duga maara kaja ka oona."

*Yasu alla kadu ma  
'būdhūlū  
(Lūūka 9.57-62)*

18 A Yasu tassa ka kadu ka tadhabbu kini ka oona ya, ikiri ka tiki a kadalaadene tanno iini a'da kada'da kaco tinggini ma to tōkōnō.

19 Ikiri tatalaana ma seriye ka ōō'dō kini iki iini, "Ka Tatalaana, ara a'a turna o'o keere kita üüdū kara co kita."

20 Ikiri Yasu ka tiki iini, "Kijeene kungngo a nasura a nafū kungngo uyi ma 'dotombo'do, illi 'Bii'bala ma Tadū'd'dū taalo 'buugu miini ka anangnga üüdū kide."

21 A kōnō ana ka kadalaadene tanno iini tiki iini, "Ugaara, fa kede naco tatū'bū pupa yeede tikinggi."

22 Ikiri Yasu ka tiki iini, "Uurna a'a keere fa ka kadu tanno aaya no katū'bū kadu neene no aaya no."

*Yasu arigī tanya  
(Murkus 4.35-41; Lūūka  
8.22-25)*

23 Ikiri Yasu ka taka ka mürkabū, a kadalaadene turna i'i keere.

24 Ikiri tanya ka tagiisō dhindho, a 'biidi takūdhū mürkabū koonā a'da agarigide Yasu.

25 Ikiri kadalaadene niini ka co iini kete kiiji i'i kiki iini, "Ugaara, oolona ungnō ara ungnō taaya."

26 Ikiri Yasu ka tiki eene, "Minna agu aaga, aaga tari'ba? Kitaalo tamma ma

Masala ada ka nanggeedi." Ikiri ka fiki'dō agirnaana ka tanya nja 'biidi ka to, a 'buugu tamusuli ku'bu amudhudhuli.

27 A kadu tadhere kiki a'da, "Ōmō'di ōjō yungngo? A tanya nja to kafōōnyō tumma niini!"

*Yasu oolona kadu keera  
(Murkus 5.1-20; Lūūka  
8.26-39)*

28 Aga Yasu ka ndala nda'da ma to kete ma Jadriini a kadu tō'dō kūrō ndama naala ma oofō keera ana koronggore tanno oroko no ka tuurunja kene ka oona kindima, koreene nja iini a kadu tari'ba taalo kunggeene ka fiini tiya miini ya.

29 Kiidhe kiki, "Minna yüüdū nja ungnō, Yasu 'Bii'bala ma Masala, nō'dō kita ma tapusu ungnō a'da aleefe 'buugu?"

30 A'da nagüdürü kinggide kaguri ku'b'ba kadhabbu.

31 A nagana'bu tikiri ka tiki a Yasu, "Küdū kara tasoro ungnō ya, uurugu ungnō ka nagüdürü ka oona."

32 Ikiri ka tiki eene, "Aaga agolo." Kikiri ka ōō'dō kūrō kafiri ka nagüdürü ka oona a nagüdürü tarünō ndama nsorondho kafiri co to nye'd'de kungngo ka'duuru 'biidi kaaya.

33 A katasaana tarünō kaco anya ka teene kadirina eema a kadu ma eema tiya agalinggo adene ya a kadu tanno

eera no, nanagana'bu ka taganna eene ka oona no.

<sup>34</sup> A kadu ma anya tammo iini mo, tö'dö kürö in'dilī ma co toreene nja Yasu, kene kaduna i'i ya, kiki iini a'da ungeene ka anya tammo eene.

## 9

*Yasu oolona mügüre*

(*Murkus 2.1-12; Lüüka 5.17-26*)

<sup>1</sup> A Yasu taka ka mürkabü ata'da to aaco anya tammo iini.

<sup>2</sup> A kadu tö'dö ana ömö'di iini ka sekede a mügüre, ikiri Yasu ka iji tamma neene, iki a mügüre, "Dhi oona ku'bu 'bii'bala eede, noolonadene o'o ka toroko tanno üüdü."

<sup>3</sup> A katalaana ma seriye könö teema ungodho eege kiki a'da, "Ömö'di ya eela Masala."

<sup>4</sup> İkirī Yasu ka tussu tumma neene, iki eene, "Minna agu aaga, aaga tūmmü tumma na toroko no ka nanggeedi?"

<sup>5</sup> Öjö i'i yunggo taalo agu'daana, 'Koolonadene tatoroko nüüdü,' alla tiki a'da, 'Fiki'dö nungeene?'

<sup>6</sup> Ara tala aaga amang kada tussu a'da 'Bii'bala ma Tadü'd'dü, türü kungngo iini ma eema ma 'büdhülü miini ka toolona tatoroko," ikiri ka tiki a mügüre, "Fiki'dö na'duga eema ma füngngö yüüdü naco 'di tiya üüdü."

<sup>7</sup> Ömö'di tafiki'dö ungeene aco öö'di kita iini.

<sup>8</sup> Ka kadu kadhabbu ka tasala tumma no nggeege ya, a ri'ba tūmmü eege, kafünügü Masala ko'do manangnga türü a kadu afa ma tanno kungngo.

*Yasu ümmünü Matta*

(*Murkus 2.13-17; Lüüka 5.27-32*)

<sup>9</sup> A Yasu tunggeene asala ömö'di ka temmi ka 'buugu ma tulu'ba, ana eere a'da Matta, ikiri ka tiki iini, "Aayu kede keere." İkirī ka fiki'dö uurna i'i keere.

<sup>10</sup> Aga Yasu ka ndagu eema ka 'di kita Matta ya, a kadu ma tera tulu'ba tö'dö kadhabbu nja tanno oroko no kemmi nja Yasu nja kadalaadene tanno iini.

<sup>11</sup> A naFariisi könö tiji tumma no, kiki a kadalaadene tanno iini, "Minna agu tatalaana yaada aguri nja kadu ma tulu'ba nja kadu tanno oroko no?"

<sup>12</sup> A Yasu taföönyö tumma neene iki, "Taalo kadu na 'diila no ka asaasa Digtöörö, illi kadu na maara no.

<sup>13</sup> Aaga ungeene aaga co tussu tumma no, 'Nasaasa a'a 'bangnga taalo taraana ma erüüdö.'" Taalo a'a nöö'dö tūmmünü kadu na 'diila no lakiini na oroko no.

*Tūmmü tenege*

(*Murkus 2.18-22; Lüüka 5.33-39*)

<sup>14</sup> A kadalaadene na Yühanna ya Tatambeese ya tö'dö ka Yasu kiki iini, "Minna agu unnggo nja naFariisi unnggo tūmmü tenege

ara kadalaadene nüüdü katitaalo kummöönö?"

<sup>15</sup> İkirî Yasu ka tiki eene, "Ara kadu ma ömö'di tiya arna ya, tagoroo'bo ana i'i kide kungngo? Lakiini uuru kinggide a tatarna kara ta'dugadene kene ka söödö ya, kassa ka tümmü tenege.

<sup>16</sup> Taalo ömö'di ara tar'da 'banten'di ya issi ya ka ten'di tiya illi ya kudumma iini kara töörese ten'di ya illi ya anangnga ööye miini ka tadhabbu.

<sup>17</sup> Taalo ömö'di ara tuuru ngeeli ka 'belde tammo illi mo kudumma oono kara töörese muuru ngeeli co, a 'belde taga'dadene, lakiini kuuru angnga ngeeli na aleefe tedhe no ka 'belde tammo issi mo amana ka 'belde nja ngeeli tütü ka'diila."

*'Badaada ma eyi mo nja aka ma maara mo*  
(Murkus 5.21-43; Lüüka 8.40-56)

<sup>18</sup> Ka Yasu ka aleefe tema nja eene ya, İkirî uugaara ma la ma talaana ka tütürü ku'bu kini kidha iki iini, "Badaada meede manda eyi, lakiini aayu nümmünü iisine nüüdü kono ka üüdü amang kono tefe ka 'di."

<sup>19</sup> A Yasu tafiki'dö uurna i'i keere nja kadalaadene tanno iini.

<sup>20</sup> Aka minggide erüüdö ka tiisö kono mandagu'du nagürüünü kada'baaga kafünü eera, mö'dö ndama iini keere maa'ba tinggini ma ten'di ma oona tammo iini.

<sup>21</sup> Kudumma oono ka tiki ana eedi ka teene a'da,

"Kede kara taa'ba ten'di ma oona miini a niisö ün'dügünggö, naroro ka a'diila."

<sup>22</sup> İkirî Yasu ka tassala keere asala oogo iki, "İdhi oona ku'bu 'badaada eede, tamma nüüdü ka oolona o'o." Aka taroro ka a'diila ka ööye miini kungngo.

<sup>23</sup> Ka Yasu ka co la ma uugaara ma Yahüüdü, asala kadu na üwe tütüsü no, anno co kalumuli.

<sup>24</sup> İkirî Yasu ka tiki eene, "Aaga agolo kürö taalo 'badaada meyi, oogo marigide," kikirî ka takiji i'i.

<sup>25</sup> A kini ka nduurugu kadu co kürö ya, İkirî ka co la ümmü oogo ka niisö mafiki'dö.

<sup>26</sup> A tumma no tanyala njaana ku'bu ka 'buugu koono nye'd'de kungngo.

*Yasu oolona kisinsoro keera*

<sup>27</sup> Aga Yasu ka ndungeene kita miini kita ya, a kisinsoro tako'd'do kini keere keera kiidhe kiki, "Ka 'Biü'bala ya Dawud, ana 'bangnga ma ungnö."

<sup>28</sup> A kini ka co a 'bügöörî, a kisinsoro na eera no, tö'dö kini kete, İkirî Yasu ka tiki eene, "Kamma aaga a'da ara a'a talinggo dhorro?"

Kikirî ka tiki iini, "İi kamma ungnö Uugaara."

<sup>29</sup> Aa'ba eege ka iyye iki, "Ara talinggo adene afa ma tiya ada ka tamma a nanggeedi ya kungngo."

<sup>30</sup> İyye neene tatanfa'da İkirî Yasu ka tirina tumma

dhorro, "Aaga fa tadirina ömö'di töccö."

<sup>31</sup> Lakiini kene kico a kürö kanyalaana tumma no ka 'buugu koono nye'd'de kungngo.

### *Yasu oolona möri*

<sup>32</sup> Aga kisinsoro ka öö'dö kürö ya, a'da kadhe kadu a möri, a na'bu ka taka kini.

<sup>33</sup> Aga Yasu ka tagasoro na'bu ya, a möri teema, a kadu tadhere kiki, "Taalo ungnko kadini ka nïimö afa ma tiya kungngo ka Israyil."

<sup>34</sup> Lakiini naFariisi kiki a'da, "I'i asoro naEbliisi ana uugaara ma naEbliisi."

### *Yasu ana 'bangnga ma kadu*

<sup>35</sup> A Yasu takunggunaana ku'bu ka naanya nja nadaara 'do, alaana kadu ka naala ma talaana miini, adünnü tumma ma Ìnjüli ma tauugaara ma Masala, oloona kadu ka namaara kada tonggoonyo.

<sup>36</sup> Ìkiri ka tasala kadu a 'bangnga meene tagu i'i kudumma eene ka tagi'di a nïimö kitaalo kene kaneene afa kidheefele na tadasaana ka titaalo kene no kungngo.

<sup>37</sup> Ìkiri ka tiki a kadalaadene tanno iini, "Asa linggo tadhabbu, illi kadu ma linggo kadhilli.

<sup>38</sup> Aaga arangnga Uugaara ma linggo a'da agürünü kadu ma talinggo linggo niini."

## 10

### *Kadalaadene na ada'baaga kafünü eera no*

(Murkus 3.13-19; Lüüka 6.12-16)

<sup>1</sup> A Yasu tagümmünü kadalaadene niini no ada'baaga kafünü eera no. Anangnga türü eene ma tasorö nagoronggore na oroko no ka kadu ka oona koolona eege ka namaara dhabbu.

<sup>2</sup> A nagereene na kadafiini na öö'dö kada'baaga kafünü eera no eege kungngo, ya dhidha ya, Samaan, yeene ka tümmünü i'i a'da Bütrüs ya, nja örre tiya iini Andraws, nja Yaguub, 'bii'bala ya Za'bedi nja örre tiya iini Yühanna,

<sup>3</sup> nja Filibüs nja Bartülmaws, nja Tööma, nja Matta ya ama tulu'ba ya, nja Yaguub 'bii'bala ya Halfa nja Tatawus,

<sup>4</sup> nja Samaan ya tatagu'daana ka eedi ya nja Yahüsa Askaryüüti ya agümmünü Yasu a naguugaara ya.

### *Yasu agürünü kadalaadene na ada'baaga kafünü eera no*

(Murkus 6.7-13; Lüüka 9.1-6)

<sup>5</sup> A Yasu tagürünü eege iki eene, "Aaga fa co anya ma kajeene aaga tafa co anya ma Samira.

<sup>6</sup> Lakiini agolo ka kidheefele ma Israyil na aama no,

<sup>7</sup> Kada kara tunggeene aaga tadünügü eema a kadu ka nafüni a'da, "Tauugaara ma 'dotombo'do ka ndakete."

8 Aaga oolona kadu na maara no, aaga tinji kadu na ake no, aaga tanangnga kadu na ana kutukunya ka oona no katinsili, aaga tasoro nagoronggore na oroko no ka kadu ka oona. Ka'duga aaga ün'dügüngngö a'da taalo aaga kafaana, aaga amana a kadu ün'dügüngngö.

9 Aaga fa ta'duga gürüüsi dahaba nja fudda nja tanyaanya ka taganna kada ka naganjoko.

10 Aaga fa taagufu 'belde ma eema ma kuri, aaga fa tagona en'di eera, aaga fa ta'duga kuufi, kudumma ömö'di tiya alinggo ya ara ta'duga talingnge niini.

11 "Kada kara co anya alla daara ya, aaga tawwa ömö'di ya ara tamma kada aaga taneene nja iini ya, aaga tanna kide aaga tunggeene ndama iini.

12 Kada kara co a 'bügööri aaga töøjülü kadu miini.

13 Kadu ma 'bügööri tiya miini ya, ka ta'duga töøjülü kada a töøjülü naada tütü nja eene, a kene kara tanu ka töøjülü tanno ada a töøjülü naada tütü kada.

14 Ömö'di ya ara tanu kada ya itaalo asaasa taföönyö tumma naada, aaga unggeene ka 'di tiya miini ya nja anya tammo iini mo aaga tafidhi ndhünggürü miini kada ka uune.

15 Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, ara uuru ma tahükümü ma naanya ma

Sadöma nja Amuura ara tapalpala adagii'bi anya mü.

*Tö'dö ma uuru ma talinggo kadu*

(*Murkus 13.9-13; Lüüka 21.12-17*)

16 "Ara a'a tagürünü aaga afa kidheefele ka öö ka teene kungngo, aaga unggeene a ta'dara afa nöönü, aaga tii-colo afa alambo.

17 Aaga adini ko'do kudumma kadu, kara tümümü aaga a naguugaara kabbü aaga ka naala ma talaana,

18 kummü aaga kamanaga aaga ka naguugaara kidha kudumma eere tiya eede amang kada tussu iini kidha nja kajeene.

19 Kene kara tümününü aaga a naguugaara aaga tafa tadinigöögö, a'da ara aaga tiki nya aaga teema minna ka uuru tanno miini no ara tumma tananja aaga, aaga teema iini.

20 Taalo aaga kungngo kara teema, lakiini Koronggore ya Pupa tiya ada yungngo ka 'dotombo'do ya i'i yungngo ara teema kada ka oona.

21 "Ara ömö'di tümününü örre yiini kummününü ka inde afe'de, a laala talinggo kafaafa meene kagirina eege.

22 A kadu takirimü aaga nye'd'de kungngo kudumma eere tiya eede, lakiini ömö'di ya idhi oona ku'bu ta'billi ya ara toolonadene.

23 Kadu kara talinggo aaga ka anya ya, aaga arünö aaga co anya tökömö, ara

a'a tadirina tumma aaga dhorro, ara 'Bii'bala ma Tadü'd'dü tö'dö a'da küfürü aaga tafara naanya ma Is-rayil nye'd'de.

<sup>24</sup> "Taalo tatalaadene agii'bi tatalaana yiini, a tasaga taalo ara tii'bi ömö'di ya ana i'i ya.

<sup>25</sup> Ara tatalaadene tagala kafeene nja tatalaana tiya iini, a tasaga tafeene nja ömö'di ma 'di ka tiki iini a'da Balsabül eege ka ndatümmünü kadu ma 'di nya?

<sup>26</sup> "Aaga fa tari'ba eene kudumma nïimö tiya aküdhü ya ara tabbü 'dala, a nïimö ya ka kume ya ara tussu adene.

<sup>27</sup> Nïimö yeede ka tirina aaga a 'buugu ka talüllü ya aaga tiraana a 'buugu ka öyeene, a yaada ka föönyö kadadayaaya ya aaga asirö na'daala aaga teema iini ko'd'do.

<sup>28</sup> Aaga fa tari'ba a kadu tanno agirina tuu'da ma ömö'di no kassa kitaalo kara tambaanya tiidaana ma korongore, lakiini aaga ari'ba ömö'di tiya ara tiidi korongore nja tuu'da ka issi ma Jahanam ya.

<sup>29</sup> Taalo uyi eera anadene ana girisi ungodho? Lakiini taalo könö ungodho kungngo ada'dinggö ka 'büdhülü a'da taalo Pupa yaada ya ka 'dotombo'do ya ussu.

<sup>30</sup> Lakiini awu ma nang-güüdü tanno aada aginidene nye'd'de kungngo.

<sup>31</sup> Aaga fa tari'ba kudumma ada ka tagii'bi uyi dhabbu.

<sup>32</sup> "Ömö'di ya amma kede ka kadu kidha ya, ara a'a tamma kini kidha ma Pupa tiya eeede ya ka 'dotombo'do ya.

<sup>33</sup> Ömö'di ya 'düsünü a'a ka kadu kidha ya, ara a'a ta'düsünü i'i kidha ma Pupa tiya eeede ya ka 'dotombo'do ya.

<sup>34</sup> "Aaga fa tiki kide a'da a'a nö'dö a ta'diila ka 'büdhülü, taalo a'a nö'dö a ta'diila, nö'dö a'a a koro'bo.

<sup>35</sup> 'Nö'dö a'a tanangnga ömö'di ka takirimi pupa yiini  
a 'badaada takirimi nïimö moonoo  
aka ma 'bii'bala takirimi taada moonoo.

<sup>36</sup> A kadu ma 'di tiya ungodho ya tanu aana ka oona.'

<sup>37</sup> "Ömö'di ya asaasa pupa yiini alla nïimö miini ara kanu kede ya, taalo a'a nara tamma kini, ömö'di ya asaasa 'bii'bala yiini alla 'badaada miini ara kanu kede ya taalo a'a nara tamma kini.

<sup>38</sup> Ömö'di ya taalo a'duga salii'bi yiini uurna a'a keere ya, taalo a'a nara tamma kini.

<sup>39</sup> Ömö'di kaafa ka oona tanno iini ya ara taama, Ömö'di ya ara tüpü eyi yiini co ka üüdü ma a'a ya, ara taduna.

<sup>40</sup> "Ömö'di ya amma kada ya amma kede, ömö'di ya



amma kede ya amma ka ömö'di tiya agürünü a'a ya.

41 Ömö'di ya amma ka ne'bi kudumma iini kada ne'bi ya, ara taduna faana yiini ka ne'bi, ömö'di ara tamma ka ömö'di ya a'diila ya a'da ara taduna faana yiini ka ömö'di tiya a'diila ya.

42 Ömö'di ya inyi 'bīidī ya iicolo a laala tiya dhi-idhi ya kudumma iini ka tatalaadene tiya eede taalo faana yiini ara taama."

## 11

*Yasu nja Yūhanna tiya Tatambeese ya*  
(Lüüka 7.18-35)

1 Aga Yasu ka ndatīimö tumma niini nja kadalaadene tanno iini na ö'dö kada'baaga kafünü eera no, ikiri ka tunggeene ndama kanna ma co talaana kadu keema ka tumma ma Injüli co kadu ka naanya ma Jaliil.

2 A Yūhanna taföonyö tumma linggo tanno Almasi-ihī a'da unnggo ka pabuusu, ikiri ka kürünü kadalaadene niini,

3 kaco tiki iini a'da, "O'o nunggo nara tö'dö alla unnggo tindhigi ömö'di öccö afe'de?"

4 A Yasu tapadaga tumma eene iki, "Aaga fada aaga co tadirina eema a Yūhanna ma eema tiya ada ka taföonyö aaga tadinö kide ya,

5 kisinsoro kiji 'buugu a kadu na sogo'do no

tunggeene, a kadu ma kutunya tinsili a nakinggiri taföonyö eema, a kadu na ake no tafiki'dö ka inde, a kadu na eema ka titaalo kene no taföonyö tumma ma Injüli.

6 A'diila nja ömö'di tiya ya ri'ba ma a'a katitaalo kagu i'i ya."

7 Aga kadalaadene tanno Yūhanna ka ndafada ya, ikiri Yasu ka tema tumma Yūhanna nja kadu iki eene, "Kinynyo aaga a dhüle aaga tiji minna 'bandam'bala a tanya ka tiisö iini?"

8 Alla kö'dö aaga kürö aaga tiji minna? Ömö'di ümmü en'di ya nyulinyuli ya? Kadu na ümmü en'di ya nyulinyuli ya kanna ka nöö'di ma nagu-ugaara.

9 Lakiini kö'dö aaga kürö aaga tiji minna ne'bi? İi ara a'a tiki aaga a'da, i'i ya miini lakiini i'i agii'bi ne'bi.

10 I'i yunggo a sorne ka tageema tumma miini iki,

'Ara a'a tagürünü tafiini  
yeede küdü kidha  
aco tindinaana nafiini  
üdü ku'bu.'

11 Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, taalo ömö'di ana ka kadu ageenedene ndama iiya taalo ömö'di ma tagii'bi Yūhanna ya Tatambeese ya, lakiini ömö'di ya idhilli ka tauugaara ma 'dotombo'do ya idhindhi adagii'bi i'i.

12 Ndamu uuru tanno Yūhanna ya Tatambeese

ta'bitingngö, kaleefe tau-  
ugaara ma 'dotombo'do  
tinggiridene a türü tanno  
oono, ömö'di ya asaasa tö'dö  
kide ya a kadu takirimi i'i.

13 A nagane'bi nja seriye tiya  
Müüsa tageema tumma ma  
tauugaara ma 'dotombo'do  
idhi a Yühanna tö'dö.

14 A kada kara tasaasa  
tamma kide ya, aaga tussu  
a'da Yühanna i'i ya İliya  
ya kadu ka takindhigi i'i ya  
miini.

15 Ömö'di ya ana iisine ma  
taföönyö ya fa kini aföönyö.

16 "Ara a'a tiki a'da sere ya  
afeene nja minna, afeene nja  
laala tiya emmi ka 'dadillö  
ma mansala, kiidhaana ka  
oona kiki,

17 'Kabbü ungnö kaaru  
aaga,  
aaga taalo kasiili,  
ungnö teema ngooro  
aaga taalo kafara.'

18 A Yühanna tö'dö taalo agu  
eema itaalo ooye kiki a'da,  
'Na'bu ungnö iini.'

19 A 'Bii'bala ma Tadü'd'dü  
tö'dö agu eema ooye, kiki  
a'da, 'ömö'di ya aguri ake ka  
ngeeli, a teefe ma kadu ma  
tulu'ba no nja tanno oroko  
no,' a ta'dara na Masala  
kussu adene dhorro a linggo  
tanno eene."

*Naanya na taalo kamma  
ka Masala no  
(Lüüka 10.13-15)*

20 İkirı Yasu ka asanna ka  
kadu ma naanya tanno iini  
ka takalaala türü niini eene  
kadhabbu no, lakiini eege  
kitaalo kaadha ka tatoroko  
tanno eene.

21 "Kadu ma Korosiin  
am'ba kada, kadu ma  
Beet Sayida am'ba kada  
kudumma türü tanno  
agüüni adene ka Suur  
nja Saiyda no, ara kadu  
miini takilli ka takaadha ka  
tatoroko kagirni en'di ma  
nataliisi kene ka oona küdhü  
fü'dö eene ka nanggüüdü.

22 Lakiini ara a'a tiki aaga  
a'da ara uuru ma tahükümü  
ta'diila ada Suur nja Saiyda  
adagii'bi taneene naada.

23 O'o no Kafarnahööm no,  
nasaasa o'o ta'dinigi oona  
nüüdü co 'dotombo'do?  
Kaw, ara o'o saga co ka  
ta'buugu ma inde, üürü  
eema ya agalinggo adene  
keefe ka Sadöma ara  
tagaleefe ta'bitingngö.

24 Lakiini ara a'a tiki  
aaga, ka uuru ma tahükümü  
tanno Masala kara tö'dö, ara  
Masala tana 'bangnga ma  
kadu ma Sadöma mara kafa  
kada."

*Aaga ö'dö kede aaga  
talینگne*

*(Lüüka 10.21-22)*

25 Ka uuru tanno mi-  
ini no ageema Yasu iki,  
"Ara a'a tanangnga ta'diila  
o'o Pupa, Uugaara ma  
'dotombo'do nja 'büdhülü,  
kudumma üüdü kaala eema  
ya kaküdhü ya a kadu tanno  
dhiidhi no, ara o'o ka titaalo  
nala a kadu tanno 'dara  
kussu eema no

26 İi, Pupa a'diila küdü  
nggeege.

27 "Pupa yeede anangnga  
eema a'a nye'd'de, taalo  
ömö'di ma tussu 'Bii'bala illi  
Pupa, ömö'di ma tussu Pupa  
taalo illi 'bii'bala nja kadu

tanno 'bii'bala ka asaasa tala oona eene no.

28 "Aaga kö'dö kede aaga in'dili aaga no agi'di a dhügürü ma linggo ma eema tiya indhi ya nanangnga aaga ka lingnge.

29 Aaga kirmi kadholleneede kada ka nanggeyi aaga tümümü talaana neede, nana a'a 'bangnga niicolo ka eedi. Aaga taluna talingnge ma nagorongore tanno ada.

30 Dholle yeede taalo indhi a niimö yeede kara tanangnga aaga ya ipalapa."

## 12

### *Ugaara ma Sa'bidi*

(Merkus 2.23-28; Lüüka 6.1-5)

1 Ka naguuru tanno miini no akungeene Yasu ka nasigeene ka uuru ma Sa'bidi, ikiri iire ka tümümü kadalaadene niini. Kikiri ka tuu'bu migile kuyu kaguri.

2 Ikiri naFariisi ka tasala eege kikiri ka tiki a Yasu, "Assa ka kadalaadene nüüdü ka talinggo niimö ya taalo alinggo adene ka uuru ma Sa'bidi ya."

3 Ikiri Yasu ka tapadaga tumma eene iki, "Taalo aaga kakiiri tumma ma Dawud ka sorne ka iire ka tümümü i'i nja kadu tanno kungeene nja iini no?"

4 Inynyo la ma Masala katamü miteene ma tirri a'da taalo ama eene kaguri kudumma oono kada tammo ka'boge ungodho eege.

5 Taalo aaga kaduna tumma ka Sorne ma seriye ka tiki a'da ka'boge kaga'da Sa'bidi ka la ma Masala ka uuru ma Sa'bidi a'da taalo ömö'di ma tindini eege.

6 Ara a'a tiki aaga a'da ömö'di unngo idhindhä adagii'bi la ma Masala.

7 Üürü kada kara tagussu tumma no ya, 'Nasaasa a'a 'bangnga taalo a'a nasaasa tirri,' taalo aaga kara tagümmü kadu na hetti ka titaalo kene no.

8 'Bii'bala ma Tadü'd'dü i'i yungngo Uugaara ma Sa'bidi."

9 Ungeene ndama kannaco la ma talaana tiya eene.

10 İkiri ka tuna ömö'di inggide eyi ka niisö, kikiri ka tindini i'i kawwa eema ma tümümü i'i iini, kiki, "A'diila aja kara toolona ömö'di ka uuru ma Sa'bidi?"

11 İkiri ka tiki eene, "Mada ana kada ana dheefe ungodho ka 'dinggö co ööye ka uuru ma Sa'bidi taalo tümümü i'i ungu i'i ko'do?"

12 Ömö'di idhindhä adagii'bi dheefe yungngo a linggo tanno a'diila no kara talinggo adene ka uuru ma Sa'bidi."

13 İkiri Yasu ka tiki ömö'di tiya miini ya, "Kilina niisö." İkiri ka kilina eege kikiri ka'diila kafeene nja tööje.

14 İkiri naFariisi kico akürö kafünü ajeene ma tiidi Yasu.

*Ömö'di ma linggo ya Masala ka tagesse i'i ya*

15 Ka Yasu ka tussu tumma no ya, ikiri ka tunggeene ndama kanna, a kadu turna i'i keere kadhabbu oolona eege ka maara nye'd'de kungngo.

16 Adagadünügü eema eene a'da kafa tadirina tumma miini a kadu 'do.

17 Amang ka tumma tanno ne'bi Asaiya ka tatiraana no kinynyo ööye miini.

18 "Ömö'di ma linggo yeede ka tagesse i'i ya, yungngo eede ka asaasa i'i ana eedi, ka'diila oona eede miini, ara a'a tuuru Koronggore yeede kini ka oona amang kini tadünügü tumma ma tadhidho co kajeene in'dili.

19 Taalo ara tadiidi nja ömö'di itaalo a tiidhe ko'd'do a ömö'di taalo taföönyö tumma niini ka nafiini.

20 Tam'bala na ko'do no taalo ara ta'buna, itaalo ara tadhülü lamba ma finne mo ku'bu,

idhi a tumma ma tadhidho tii'baana.

21 A kadu 'do tindhigi eere yiini."

*Yasu nja Balsabül*

(Murkus 3.20-30; Lüüka 11.14-23)

22 A kadu tö'dö ana ömö'di a Yasu a soro, itaalo eema kudumma na'bu ungngo iini ka oona. A Yasu toolona i'i arooro ka tafa'da iyye iji 'buugu eema.

23 A kadu tadhere kindini ajeene kiki, "Taalo 'Bii'bala ya Dawud i'i yungngo?"

24 Lakiini ka naFariisi ka taföönyö tumma no, kiki ka tiki a'da, "Ömö'di ya asoro nagana'bu a türü ma Balsabül uugaara ma naEblisi."

25 İkiri ka tussu tumma no, eema iki eene, "Ka tauugaara kara tasümünü njaana ku'bu kara tatangga'da, a kadu ma anya tammo ungodho mo nja siliga kara tasümünü njaana ku'bu taalo ka tütü ka ta ungodho.

26 Üürü Eblisi a tasoro Eblisi nggeege asümünaana oona ku'bu ungodho i'i ara tauugaara niini tidhi oona ku'bu nya?

27 Üürü a'a nasoraanaga nagana'bu kürö ana Balsabül, a laala yaada ara tasoro mada? Eege kungngo ka tümümü aaga ka tatoroko.

28 Lakiini üürü a'a nasoro nagana'bu a Koronggore ma Masala ya, tauugaara ma Masala ka ndöö'dö kada.

29 Ara ömö'di tambaanya co 'bügööri tiya ömö'di tiya ana türü anyooro eema yiini nya? Illi kini ka timi'dini i'i ku'bu ka dhidha, asa ka tanyooro 'di yiini.

30 "Ömö'di ya taalo aneene nja a'a ya, i'i ya diidi ma a'a, ömö'di ya taalo awaana koonna nja a'a ya, i'i ya aparsaana ku'bu.

31 Nikiri a'a ka tiki aaga, a'da tatoroko nja teelaana nye'd'de ara Masala tafa ka

kadu kide, lakiini teelaana ma Koronggore tiya Insili ya, taalo Masala mara tafa kide.

<sup>32</sup> Ömö'di ya tadirina tumma ka 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ka oona ya, ara tafa kini kide, illi ömö'di ya tirina ka Koronggore tiya Insili ya ka oona ya, taalo ara tafa kini alla ka ürüünü tiya alla ka tiya tö'dö ya.

<sup>33</sup> "Aaga fa ka fa tiya a'diila ya eene laala ya a'diila ya, fa ya toroko ya ara teene laala ya toroko ya, kussu kadu fa ana iye miini.

<sup>34</sup> Aaga laala ma nöönä, ara aaga teema tumma no dhorro nya a'da ka oroko aaga, kudumma nümö tiya ka ömö'di ka eedi ya, i' i yungngo iini ka teema iini.

<sup>35</sup> Ömö'di ya a'diila ya ö'dö ndama nümö tiya iini ya a'diila ya, ömö'di ya toroko ya ö'dö ndama nümö tiya iini ya toroko ya, eema tumma na toroko no.

<sup>36</sup> Lakiini ara a'a tiki aaga, tumma na eemadene ün'dügüngngö no ara tahükümü iini ka uuru ma tahükümü kara tö'dö.

<sup>37</sup> Tumma nüüdü kara tanangnga kadu ka tapa küdü, a tumma nüüdü afe'de kara tanangnga o'o ka tahükümüdene."

*NaFariisi kasaasa tassa ka türü*

(Murkus 8.11-12; Lüüka 11.29-32)

<sup>38</sup> A katalaana ma seriye könö nja naFariisi tiki iini, "Ka tatalaana, kasaasa unngö tiji türü küdü."

<sup>39</sup> İkirü ka tiki eene, "Sere ya oroko a temelö asaasa türü, taalo kara tasala kide illi türü na ne'bi Yünan.

<sup>40</sup> Afa ma Yünan ka taganna ka midigilöögö tammo dhabbu mo ka eedi a füngngö iidoona ana ooso miini, nggeege ara 'Bii'bala ma Tadü'd'dü tanna ka 'büdhülü ka teene a füngngö iidoona ana ooso miini.

<sup>41</sup> Ara kadu ma Ninawa saga fiki'dö ka uuru ma tahükümü nja sere tiya kümmü eege kudumma eene ka taadha ka tatoroko kadaföönyö tumma na Yünan, a 'bitingngö ömö'di unngö kita agii'bi Yünan.

<sup>42</sup> Ara Uugaara ma küülü saga fiki'dö ka uuru ma tahükümü nja sere tiya mümmü eege, kudumma oono ka öö'dö ndama 'büdhülü keere ku'b'ba ma tö'dö taföönyö tumma ma ta'dara na Siliman, ömö'di unngö kita agii'bi Siliman.

<sup>43</sup> "Ka koronggore tiya toroko ya kara tö'dö kürö ndama ömö'di, İkirü ka talöole ka dhüle awwa 'buugu ma tagünü kide itaalo aduna.

<sup>44</sup> İki, 'Ara tapadaga co 'di tiya eede ka öö'dö ndama iini ya,' afada aduna i'i ka ta'döngngönyö insili kada akindininjaana ku'bu.

<sup>45</sup> İkirü ka tunggeene aco öö'dö a nagoronggore ka iidümmü kafünü eera ka oroko kadagii'bi i'i. Kaco kanna kide a taneene na ömö'di tiya miini ya, katoroko ka tagii'bi na

dhidha no. Taneene ma sere tiya oroko ya kara tafiigi ngeege.”

*Yasu nja nūmō nja nagōre tanno iini*

(*Murkus 3.31-35; Lüüka 8.19-21*)

<sup>46</sup> Aga Yasu ka taleefe teema nja kadu ya, a nūmō miini nja nagōre tanno iini ta'dingeene ko'do kürö kasaasa teema nja iini.

<sup>47</sup> A ömō'di öccö tiki, “Nūmō müüdü nja nagōre tanno üüdü ka'dingeene ko'do kürö kasaasa teema nja o'o.”

<sup>48</sup> İkirī Yasu ka tiki iini, “Nūmō meede oogo müye a nagōre neede eege küye?”

<sup>49</sup> İkirī ka laga nīsō ka kadalaadene tanno iini iki, “Nūmō meede nja nagōre tanno eede eege kungngo.”

<sup>50</sup> Kudumma ömō'di tiya alinggo a tumma tanno Pupa tiya eede ya ka 'dotombo'do ya i'i ya örre tiya eede nja inye tammo eede nja nūmō tammo eede.”

## 13

*Tafeene ma tumma ma taleele*

(*Murkus 4.1-9; Lüüka 8.4-8*)

<sup>1</sup> Ka uuru tanno miini no ö'dö Yasu kürö ndama 'di aco a tinggini ma to emmi kide.

<sup>2</sup> A kadu tarügü kini ka oona kadhabbu, İkirī ka sīrö mürkabü emmi kide a kadu tadigi ka tinggini ma to nye'd'de kungngo.

<sup>3</sup> Adageema tumma nja eene a tafeene ma tumma

dhabbu iki, “Unggeene taleele ma taco a siga tadini tööyö ka siga tanno iini.

<sup>4</sup> A kini ka tadini migile İkirī kömō ka a'dinggō ka fiini, uyi tö'dö eeraga a'duuru.

<sup>5</sup> A kömō ta'dinggō ka 'buugu tiya 'dokon'da ya, ya kuraaga ka taalo kadhabbu kide ya afü'döönö areere kudumma kuraaga taalo kinynyo aa'bu.

<sup>6</sup> A ka ndanaaya kö'dö ko'do ma tinyogo, kudumma ereere katitaalo kene ma'bayaga ko'do.

<sup>7</sup> A kömō ta'dinggō ka İmmi ka teene, İmmi teesere mamir'di oogo.

<sup>8</sup> Ammo ta'dinggō ka tüm'böörī tanno a'diila no, ammo tö'dö a kadu kūdūmmü, ammo tö'dö ana İye a kadu kiidoona, ammo tö'dö ana İye kukumu ömō'di aaco iisine adhabbu a tiya adinidene ya.

<sup>9</sup> Ömō'di ya ana iisine ya fa kini atoodo kide.”

<sup>10</sup> I'i yungngo a kadalaadene kö'dö ka Yasu kindini i'i, “Neemaga o'o kene a tafeene ma tumma amana?”

<sup>11</sup> İki eene, “Tumma ma tauugaara ma 'dotombo'do na küdhü no ananja aaga, illi eege taalo kananja eene.

<sup>12</sup> Ömō'di ya ana eema dhabbu ya ara könö tagusunja kini kide dhabbu, a ömō'di ya eema ka titaalo kini ya, munda ya idhilli ya kini ya ara ta'dugadene kini.

<sup>13</sup> I'i yungngo eede ka teema nja eene a tafeene

ma tumma kudumma eene kadinö kide kassa katitaalo kijöögö, katoodo kide kasa kitaalo kaföönyö kitaalo kussu.

<sup>14</sup> Amang ka tumma tanno ne'bi Asaiya co ööye miini, 'Salla aaga taföönyö taalo aaga kara tussu, aaga tadinö kide aaga sa kitaalo kara tijöögö.

<sup>15</sup> Kudumma eedi tiya kadu tanno akidhö köödhi iisine neene ka'bürü iye,

kudumma eene taalo kasaasa taföönyö ana iisine kussu a nanggeedi tanno eene

amang kene taadha ka tatoroko noolona eege.'

<sup>16</sup> Lakiini a'diila nja aaga kudumma iye tanno ada kiji 'buugu iisine naada taföönyö eema.

<sup>17</sup> Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, nagane'bi kadhabbu nja kadu tanno insili ka nanggeedi no, kasaasa tadinö ka eema tiya ada ka ijöögö 'bitingngö ya kitaalo kijöögö, ka asaasa taföönyö eema yaada ka föönyö ya taalo kaföönyö.

<sup>18</sup> "Aaga föönyö tafeene ma tumma ma taleele.

<sup>19</sup> Ka ömö'di kara taföönyö tumma ma tauugaara saga titaalo assumunaana kide ya, Ebliisi tö'dö ököso tumma no adininja kini ka eedi no. Tööyö ma tadinidene ka fiini mo.

<sup>20</sup> Aya adini ada ka 'dokon'da ya i'i yungngo

aföönyö tumma na Masala amma ereere adhodho.

<sup>21</sup> Lakiini kudumma ereere ka titaalo kini ya atagünü idhilli kungngo. A 'buugu kara tiideene a kadu talinggo eege kudumma tamma ma Masala kareere ka tapadaga oona keere.

<sup>22</sup> Aya adinidene ka immi ka teene ya, i'i yungngo aföönyö tumma, adinigöögö ma eema ma 'büdhülü nja tallogo ma almaala, kamir'di tumma itaalo ana iye.

<sup>23</sup> Aya adinidene ka tüm'bööri ya i'i yungngo aföönyö tumma na Masala assumunaana kide, i'i yungngo ara tö'dö a tööyö, ammo tö'dö a tööyö mukumu kadu ka iidümmü (100), ammo tö'dö ana iye a kadu kiidoona (60), ammo töö'dö ana iye kukumu ömö'di aco iisine (30) a dhabbu a tiya adinidene ya."

### *Tafeene ma tumma ma moome*

<sup>24</sup> A Yasu tadirina tafeene ma tumma könö eema eene afe'de iki, "Tauugaara ma 'dotombo'do kafeene nja ömö'di tiya adini tööyö ma 'diila mo ka siga tanno iini.

<sup>25</sup> Ka ooso töccö a kadu ka ndarigide ikiri diidi yini ka öö'dö adadini moome ka migile ka teene assa ka tunggeene.

<sup>26</sup> Ka migile ka ndafü'döönö ma ungu koforo kürö ya, ikiri moome kabbü 'dala nja oono.

27 “İkiri kadu na linggo ka siga no, kadindini i'i kiki a'da, 'Ka ömö'di eede, nadini o'o tööyö ma 'diila mo ka siga tanno üüdü a moome sa öö'dö nya?’

28 “İkiri ka tapadaga tumma eene iki, 'Diidi ma a'a i'i yungngo agalinggo nggeege.’

“Kikiri ka tiki iini, 'Nasaasa o'o ungngo kico tafanna moome ku'bu?’

29 “İkiri ka anu iki eene, 'Aaga fa kide i'di aaga tafanna migile ku'bu nja moome.

30 Aaga fa ka moome masere nja migile tikinggi ara uuru ma taraana köö'dö, na a'a sa ka tiki a kadu tanno araana no aaga awagaana moome koonna ka dhidha aaga tami'daana aaga tüfü issi kide ara aaga ka tödhe migile aaga tuurugu co 'boode tiya eede.’ ”

*Tafeene ma tumma ma tanuure*

(Murkus 4.30-32; Lüüka 13.18-19)

31 Adirina tafeene ma tumma eene afe'de iki, “Tauugaara ma 'dotombo'do kafeene nja ndaniye ma tanuure na ömö'di ka 'duga adadini ada ka siga tanno iini

32 A'da ka yoyo iye miini, lakiini kene ka tasere ka ta fa ya dhabbu ya liganaafa ma siga nye'd'de kungngo uyi tüfü nafü ka naseldhe miini.”

*Tafeene ma tumma ma tigüdi*

(Lüüka 13.20-21)

33 A Yasu tafada adirina tumma no eene a tafeene ma tumma tökönö afe'de iki, “Tauugaara ma 'dotombo'do kafeene nja tigüdi aka ka a'duga manangnga ka nyalemelö iidoona idhi elö tüfü nye'd'de kungngo.”

*Yasu eema a tafeene*

(Murkus 4.33-34)

34 Tumma no nye'd'de kungngo adirina Yasu a kadu a tumma kafeene itaalo eema nja eene ün'dügüngngö illi a tumma kafeene.

35 A tumma na ne'bi co ööye miini,

“Kede kara tema eema a tumma keefe,  
nadiri eema ya aganna ka küdhü ma 'billi ya a'da üfürü 'büdhülü tadinadene.”

*Yasu asaana tafeene ma tumma ma moome ku'bu*

36 İkiri Yasu ka tinyi kadu ku'bu ara kico 'di, ikiri kadalaadene niini ka öö'dö kini kiki iini, “Asaana ana tafeene ma tumma ma moome ma siga kidi ku'bu amang kidi tussu.”

37 Apadaga tumma eene iki, “Ömö'di ya adini tööyö ka'diila ya, i'i ya 'Bii'bala ma Tadü'd'dü.

38 A siga a'da 'büdhülü, a tööyö ma'diila mo ka laala ma tauugaara ma 'dotombo'do, a moome ka laala ma Ebliisi.



<sup>39</sup> A diidi ya adini moome ya i'i ya Ebiisi uuru ma taraana a'da todhe ma 'b'udhulu a katarana a'da kadhangga.

<sup>40</sup> Afa ma taleele ka tawaana moome koonu uf'u issi kide ara tafeene nggeege ka too'dhi ma 'b'udhulu.

<sup>41</sup> A 'Bii'bala ma Tad'u'd'du taguru'nu kadhangga niini kagesse kadu na oroko no nja tanno aga'da 'buugu ka tauugaara tanno iini no.

<sup>42</sup> Kadhifi eege ka issi ma tamburu'u'di kita eene kafara kabbunaana igini ka oona.

<sup>43</sup> A kadu na 'diila no toyeene afa ndanaaya ka tauugaara tanno Pupa tiya eene. Om'o'di ya ana iisine ya fa kini atoodo kide.

*Tafeene ma tumma ma al-maala tiya kudhu ya*

<sup>44</sup> "Tauugaara ma 'dotombo'do kafeene nja guruusi tiya akudhudene ka siga ya, a om'o'di taluna akudhu a dhodho tagu i'i ka oona, adanege ana eema tiya iini nye'd'de atefe tana siga na miini no.

<sup>45</sup> "A tauugaara ma 'dotombo'do tafeene afe'de nja om'o'di tiya anadene ana eema ya agawwa luulu ya agu'daana ya.

<sup>46</sup> Kini ka ndaluna luulu ya agu'daana ya, ikiri ka tanege ana eema tiya iini nye'd'de kunggo eenege i'i.

*Tafeene ma tumma ma sa'baka*

<sup>47</sup> "A tauugaara ma 'dotombo'do tafeene nja sa'baka ma kiloggo a

kadu tanno akinni no, kadara'baga co to kummu kiloggo kadhoonyo.

<sup>48</sup> Kini ka ndadigine, kiki'ri ka 'dinigi i'i ka tinggini ma to. Kiki'ri ka tagesse kiloggo na 'diila no kadhifi kene ka naayo kara katadhifigi na oroko no co.

<sup>49</sup> Ara tafiigi nggeege ka uuru ma too'dhi ma 'b'udhulu. A kadhangga to'do kagesse kadu na oroko no ka kadu tanno 'diila no ka teene.

<sup>50</sup> Kadhifi eege ka issi ma tamburu'u'di ka teene, kita eene kafara kabbunaana igini ka oona."

<sup>51</sup> Ikiri Yasu ka tindini eege iki, "Kussu aaga tumma no nye'd'de kunggo?"

Kiki iini, "Kussu unguo."

<sup>52</sup> Iki eene, "Tumma no a'da tatalaana ma seriye ya talaana kadu na anangnga tauugaara afeene nja om'o'di ma 'di tiya amanaga tooyo ma 'bitingngö mo nja tammo illi mo kuro."

*Kadu ma Nasira kanu ka Yasu*

(*Murkus 6.1-6; Luuka 4.16-30*)

<sup>53</sup> Ka Yasu ka ndatimö tafeene ma tumma ya ikiri ka tunggeene ndama kannu.

<sup>54</sup> Aaco anya tammo iini alaana kadu ka la ma talaana tiya eene, a kadu tadhere kindini ajeene kiki, "Aduna ta'dara nja turu tanno kiga?"

<sup>55</sup> Taalo i'i yunggo a 'bii'bala ma tadasaana ma kee'di? A niimö miini mana eere a'da Mariyom a nagore

niini a'da Yaguub nja Yüüsif nja Samaan nja Yahüüsa?

<sup>56</sup> Taalo naginye niini kungngo kita nye'd'de nja angnga, assa aduna tumma no kiga?"

<sup>57</sup> Kitaalo kamma kini, ikiri ka tiki eene, "Taalo kadu ma tanu ka ne'bi illi kadu ma anya tammo iini nja kadu ma 'di tiya iini."

<sup>58</sup> Itaalo ala türü eene dhabbu kudumma eene taalo kamma ana eedi.

## 14

*Inde na Yühanna tiya Tatambeese ya*

*(Murus 6.14-29; Lüüka 9.7-9)*

<sup>1</sup> Ka uuru tanno miini no aföonyö uugaara Hirüdüs tumma na Yasu.

<sup>2</sup> İkirı ka tiki a kadu tanno alinggo nja iini no a'da, "Yühanna ya Tatambeese ya afiki'dö ka inde, i'i yungngo iini ka talinggo eema keefe a türü."

<sup>3</sup> Kudumma Hirüdüs ka tagümmü Yühanna adimi'di i'i anangnga ka pabuusu, kudumma Herüdiya aka ma örre tiya iini Filibüs.

<sup>4</sup> Kudumma Yühanna ka tageema nja iini, iki iini a'da, "Taalo a'diila küdü kara ta'duga Herüdiya aka ma örre tiya yüüdü."

<sup>5</sup> Asaasa tiidi i'i illi i'i ari'ba a kadu kudumma eene ka tümmü Yühanna kada ne'bi.

<sup>6</sup> Ka uuru ma taanyara ma teenedene tanna Hirüdüs, a 'badaada ma Herüdiya tasiili kide a'diila ka Hirüdüs ka oona adhodho.

<sup>7</sup> Adimi'di tumma nja oono iki a'da, nümö yoono ka asaasa ya ara i'i tanangnga oono.

<sup>8</sup> İkirı nümö ka tagalaana oogo, mikiri ka tiki a Hirüdüs, "Nanangnga üüdü ya Yühanna ya Tatambeese kide ka dho tammo."

<sup>9</sup> Uugaara tagoroo'bo, lakiini i'i anangnga kadu köö'dö iini, kudumma iini ka timi'di tumma ka kafala tanno iini kidha.

<sup>10</sup> Agürünü kadu kateefe tarmuna üüdü ya Yühanna ka pabuusu.

<sup>11</sup> Köö'dö iini ka dho a'duga anangnga a 'badaada, mikiri ka 'duga mateefe tunggu co nümö,

<sup>12</sup> İkirı kadalaadene na Yühanna ka öö'dö ka'duga oofu yiini katatü'böönö kassa ka co kadiriniga co Yasu.

*Yasu amana kuri a kadu kö'dö ana alif ka üdümmü*

*(Murus 6.30-44; Lüüka 9.10-17; Yühanna 6.1-14)*

<sup>13</sup> Ka Yasu ka taföonyö tumma no ya, ikiri ka tunggeene ndama kanna aka ka murkabü aaco lodho ungodho i'i. Lakiini kadu kadhabbu ka tussu kuurna i'i keere ndama naanya tanno eene ana uune.

<sup>14</sup> A kini ka nda'barda ndama murkabü asala kadu kadhabbu a 'bangnga meene tümmü i'i oolona eege ka maara tammo eene.

<sup>15</sup> A 'buugu kanda siiya ya, ikiri kadalaadene niini ka köö'dö kini kiki iini a'da, "Asa 'buugu tefe co, dhüle i'i yungngo iki a kadu ka

unggeene kaco nöö'di ma tana eema ma taguri."

16 İkirî Yasu ka tiki eene, "Taalo kama tunggeene adha, aaga inyi eema eene kaguri."

17 Kikîrî ka tiki iini, "Taalo nîimö kîdî illi miteene ma iîdummü a kilöögö keera."

18 İkirî Yasu ka tiki eene, "Akö'dö iini a'a kita."

19 İkirî ka anangnga kadu nye'd'de katemmi ka ooyo, İkirî ka 'duga miteene mîidummü mo nja kilöögö tanno eera no, asala co 'dotombo'do anangnga baraka kide asümünaana miteene ku'bu anangnga a kadalaadene tanno iini katamana a kadu.

20 Kadaguri in'dîli kungngo küüsü. Kadagawaana türeene miini koonna kadigi nasinggili kada'baaga kafünü eera.

21 A kadu na kuri no nagiide no kö'dö na alif ka iîdummü (5,000) a'da taalo kakinni iya nja laala tiya dhiidhi ya.

*Yasu ungueene ka 'büidi*  
(*Murkus 6.45-52;*  
*Yühanna 6.15-21)*

22 İkirî Yasu ka anangnga kadalaadene niini ka taka ka mürkabü kadhe ko'do kaco ka nda'da ma to ndama 'dakeyi tiya faga co kanna ya ara kaduuru kadu ka tino.

23 Kini ka nduuru eege ka tino ya, İkirî ka sirö 'dikinya ungodho i'i afara ka Masala. Idhi a 'buugu ta siiya.

24 A tanya tagürü mürkabü kasigi oogo co

ku'b'ba ndama tinggini ma to, kudumma tanya ka talinggo oogo ndama dhugudha.

25 A na'bu ma taka a Yasu tunggeene ka 'büidi ana awwa unggunu ka kadalaadene tanno iini.

26 Ka kadalaadene tanno iini ka tasala i'i ka tunggeene ka to ya, a ri'ba tümümü eege kiki, "Koronggore i'i yungngo," kafara ari'ba kagu eege.

27 İkirî Yasu karooro ka tiki eene, "Aaga idhi oona ku'bu a'a namiini, aaga fa tari'ba."

28 İkirî Bütrüs ka tiki iini, "Üürü o'o namiini Uugaara, fa kede nunggeene ka 'büidi ana awwa nöö'dö küdü kanna."

29 A Yasu tiki, "Aayu." İkirî Bütrüs ka ta'barda ka 'büidi ndama mürkabü unggunu ka Yasu.

30 Ari'ba tümümü i'i iini ka tassa ka tanya ka tiisö dhindho, anda öö'di ka 'büidi iidhe iki, "Ka Uugaara, ma oolona a'a."

31 İkirî Yasu ka tunggu nîisö iini ümmü i'i, iki iini, "Minna agu tamma nüüdü ka idhilli kungngo minna agu o'o na'doore ka eedi?"

32 Kene ka ndasirigö co mürkabü ya İkirî tanya katöodhi.

33 A kadu na kanna ka mürkabü no, tüürü ku'bu kamma kini kiki, "O'o no 'Bi'bala ma Masala timin'da."

*Yasu oolona kadu ka maara*  
(*Murkus 6.53-56)*

<sup>34</sup> Kikiri ka tada'da to kaco kata'daga co Genisaret.

<sup>35</sup> Aga kadu miini kandussu Yasu ya, kikiri ka tanyala tumma ka naanya ka oona 'do, koo'do a kadu tanno amaara no iini.

<sup>36</sup> Kiki iini a'da, kasaasa a'da kakara taa'ba 'dakeyi ma ten'di tammo iini un'dugungngö, a kadu na aa'ba i'i ka oona no toolonadene nye'd'de kungngo.

## 15

### *Tinsili nja nyoro (Murkus 7.1-23)*

<sup>1</sup> İkiri naFariisi nja kata-laana ma serıye koo'do ka Yasu ndama Örsaliim, kindini i'i,

<sup>2</sup> "Minna agu kadalaadene nüüdü kasilli eema ma kadaada kadagümmünü angnga ma 'billi ya, kitaalo kagunu iisine kassa kagu eema."

<sup>3</sup> Yungngo Yasu ka tapadaga tumma eene indini eege, "Minna agu aaga, aaga tasilli tumma na Masala ara aaga katümmü talaana na kadaada ma aaga.

<sup>4</sup> Masala miki a'da, 'Ümmü pupa yüüdü nja niimö tammo üüdü,' kudumma 'ömö'di tiya eela pupa yiini nja niimö tammo iini ya, ara tiididene.'

<sup>5</sup> Lakiini aaga kiki a'da, ömö'di ya ana eema ma tamana a pupa tiya iini nja niimö tammo iini, assa kagala ka tiki eene a'da, 'İi anangnga a Masala.'

<sup>6</sup> İ'i taalo asaasa tumma ma pupa tiya iini, nggeege kaga'da aaga tumma na Masala ara aaga katümmü talaana na kadaada ma aaga.

<sup>7</sup> Aaga na ümmü nanggeyi naada ka tiibaana no. Tumma na ne'bi Asaiya ka tatiraana ma aaga no kinynyo ööye miini, kini ka tageema a'da Masala miki a'da,

<sup>8</sup> 'Kadu no akümmü a'a a niinö un'dugungngö lakiini nanggeedi neene kagu'b'ba kede.

<sup>9</sup> Taalo kümmü a'a ana eedi dhorro kara talaana tumma ma nakömö'di taalo talaana neede.' "

<sup>10</sup> A Yasu takümünaana kadu koona iki eene, "Aaga toodo kede aaga tussu.

<sup>11</sup> Taalo eema ya ömö'di ka amana kini ka niinö i'i yungngo amana ömö'di ka tanyoro, lakiini eema ya icci a kürö ndama niinö ya i'i yungngo amana ömö'di ka tanyoro."

<sup>12</sup> İkiri kadalaadene niini ka öö'do kini kiki, "Nussu o'o a'da kagoroo'bo naFariisi kene ka taföönyö tumma nüüdü no?"

<sup>13</sup> İkiri ka tapadaga tumma eene iki, "Fa ya pupa tiya ka 'dotombo'do ya, taalo adho oogo ara tafannadene ana ereere miini.

<sup>14</sup> Aaga fa kene kudumma eene kada katalaana tanno kisinsoro no, üürü ka soro ara tümmünü soro ka tino

ya, kara ta'dinggö co ööye ateira meene."

<sup>15</sup> İkirî Bütrüs ka tiki iini, "Asaana tumma no kidi ku'bu."

<sup>16</sup> İkirî ka tiki eene, "Küfürü aaga tussu ta'bitingngö?"

<sup>17</sup> Taalo aaga kussu a'da nümö ya ömö'di ka tunggu co a nünö ya adheedhe ko'do aco eedi ndama eedi aco kürö ndama tuu'da?

<sup>18</sup> A nümö ya ara tö'dö kürö ndama nünö ya i'i ya ö'dö kürö ndama eedi, i'i yungngo amana ömö'di ka tanyoro.

<sup>19</sup> Kudumma tumma tanno toroko no kicci akürö ndama eedi, tagirina kadu nja taga'da 'buugu nja nyooro, temelö, tadhe kadu nja teelaana.

<sup>20</sup> Eema ya, yungngo amana ömö'di ka tanyoro, lakiini tagu kuri ana iisine kada nyoro taalo i'i yungngo amana ömö'di ka tanyoro."

*Tamma ka Masala na aka ma Kanaan*  
(Murkus 7.24-30)

<sup>21</sup> İkirî Yasu ka tunggeene ndama kanna aco a riifö ma Suur nja Saiyda.

<sup>22</sup> İkirî aka minggide mada Kanaana möö'dö kürö ndama kita miini kita, miidhe miki iini, "Ka Uugaara, 'Bii'bala ya Dawud, ma ana 'bangnga ma a'a na'bu aka ka 'badaada tammo eede, üüni midhi ku'bu ana oogo 'do."

<sup>23</sup> A Yasu taalo adirina nümö oono, ikirî kadalaadene niini ka öö'dö kiki iini, "Uuru oogo ka tino

kudumma oono ma to'd'do kaja keere miidhe."

<sup>24</sup> İkirî Yasu ka tiki, "Masala magürünü a'a ka kidheefele ma Israyil na aama no ungodho eege."

<sup>25</sup> Lakiini mö'dö müürü ku'bu kini kidha miki, "Uugaara, oolona a'a."

<sup>26</sup> A Yasu tiki, "Taalo a'diila kaja ka 'duga kuri ya laala angnga tanangnga a tiini."

<sup>27</sup> Aka tikirî ka tiki iini, "Tumma dhorro eege kamiini Uugaara, a tiini 'do ya kera eema ya öreene asusuli ndama naadho tanna kadu tanno eene."

<sup>28</sup> I'i yungngo Yasu ka tiki oono, "Aka, kikhindhî tamma ka Masala nüüdü, nümö yüüdü ka asaasa ya ara tananja o'o." A 'badaada moonoo tarooro ka'diila ka ööye miini kungngo.

*Yasu oolona kadu kadhabbu*

<sup>29</sup> A Yasu tunggeene ndama kanna aco a 'dakeyi ma to ma Jaliil. Asirö anya emmi kide.

<sup>30</sup> A kadu tawagaana ona kini ka ona kadhabbu, namügüre nja kisinsoro, nja kadu tanno sogo'do no nja nakinggiri nja kadu könö kadhabbu köö'dö ana eege ka Yasu kidha oolona eege.

<sup>31</sup> A kadu tadhere eene kataasala nakinggiri kadeema a kadu na sogo'do no tolonadene, a namügüre tunggeene, akisinsoro tiji 'buugu, kindhigi Masala ma Israyil ko'do.

*Yasu anangnga kuri a kadu kö'dö ana alif ka egüsö (Murkus 8.1-10)*

<sup>32</sup> A Yasu tagümmünü kadalaadene niini iki eene, "Magu 'bangnga a'a ma kadu tanno, kudumma eene ka ndiyyü kita nja a'a afüngngö tiidoona a niimö meene kaguri kitaalo nitaalo nasaasa tuuru eege ka tino ana iire kudumma eene kara co tagi'di ka fiini."

<sup>33</sup> İkirî kadalaadene niini ka tiki iini, "Ara angnga taduna kuri kiga ka dhüle kita ma ta'dimo ka kadu tanno in'dili no?"

<sup>34</sup> İkirî Yasu ka tindini eege iki, "Namiteene kungngo ada kaanya?"

Kiki a'da, "Namiteene ka iüdümmü kafünü eera ana lila kilöögö idhiidhi."

<sup>35</sup> İkirî Yasu ka anangnga kadu katemmi ka 'bühülü.

<sup>36</sup> A'duga namiteene na iüdümmü kafünü eera no nja kilöögö anangnga ta'diila a Masala asümünaana ku'bu anangnga a kadalaadene tanno iini katamana a kadu.

<sup>37</sup> Kadaguri eege nye'd'de kungngo küüsü, kikirî ka tawagaana türeene miini koonna kadigi nasinggili ka iüdümmü kafünü eera.

<sup>38</sup> A kadu na aguri no tö'dö na alif ka egüsö a'da taalo iiya nja laala tiya idhiidhi akinidene.

<sup>39</sup> İkirî Yasu ka tuuru kadu ka tino ara ka taka ka mürkabü aco anya ma Madan.

## 16

*Tasaasa ma eema keefe no (Murkus 8.11-13; Lüüka 12.54-56)*

<sup>1</sup> A naFariisi nja Sadügiin tö'dö kini kasaasa ta'b'ba i'i ka eyi, kasaasa i'i a'da aala niimö eene keefe ndama 'dotombo'do.

<sup>2</sup> Apadaga tumma eene iki, "Ka ndanaaya kara caa'bu, siiya kungngo a 'dotombo'do tadhöyö, aaga tiki a'da a'diila 'buugu.

<sup>3</sup> A 'buugu tara ta ndüüli ka tadhöyö, ligitaka kungngo aaga tiki a'da, ara tombo'do tede. Kussu aaga tasaana tumma ma 'bühülü ku'bu illi eema ma naguuru tanno ara tö'dö no taalo kara tussu ka tasaana ku'bu.

<sup>4</sup> Ara oroko ma sere tiya na temelö no taalo a'diila ya, asaasa tassa ka türü ma 'dotombo'do, lakiini eege taalo kara taduna illi türü na Yünan no." İkirî ka tinyi eege ku'bu ara ka tunggeene.

*Tigüdi ma naFariisi nja Sadügiin*

*(Murkus 8.14-21)*

<sup>5</sup> Ka kadalaadene tanno iini ka tada'da to ya, küürü ma ta'duga miteene meene.

<sup>6</sup> A Yasu tiki eene, "Aaga adini ko'do kudumma tigüdi tamma naFariisi nja Sadügiin."

<sup>7</sup> Kikirî ka tema ungodho eege, "Ti iki nggeege kudumma aja ka titaalo kagufu eema ma taguri nja angnga."

<sup>8</sup> A Yasu tussu tumma neene, ikirî ka tiki, "Aaga

no tamma ka Masala tanno ada ka tidhilli no, kö'dö aaga nya aaga tiki a'da miteene mitaalo kaja?

<sup>9</sup> Kufürü aaga tussu ta'bitingngö? Taalo aaga kagügi namiteene na iidümmü no ma kadu tanno öö'dö na alif ka iidümmü kadigi aaga nasinggili kaanya a miteene?

<sup>10</sup> A miteene ma iidümmü mafünü eera mo ma kadu tanno öö'dö na alif ka egiisö no, kadigi aaga nasinggili kaanya?

<sup>11</sup> Taalo aaga kussu tumma no nya, taalo a'a neema tumma ma miteene nja aaga? Aaga adini ko'do afa ma tigüidi ma naFariisi nja Sadügiin."

<sup>12</sup> A kadalaadene tussu a'da i'i iki eene a'da kafa taföonyö talaana naFariisi nja Sadügiin, taalo tigüidi ma miteene.

*Bütrüs ussu a'da Yasu atimin'da*  
(Murkus 8.27-30; Lüüka 9.18-21)

<sup>13</sup> Ka Yasu ka ndö'dö ka rüfö ma Kaiysariya Filippi ya, ikiri ka tindini kadalaadene niini iki, "Kadu kiki nya ma 'Bii'bala ma Tadü'd'dü?"

<sup>14</sup> Kiki iini, "Kadu könö kiki a'da Yühanna ya Tatambeese ya, a könö tiki a'da İliya, anno tütü katiki a'da Armiya alla ne'bi öccö."

<sup>15</sup> İkiri ka tiki eene, "Aaga kiki a'da a'a na minna?"

<sup>16</sup> İkiri Samaan Bütrüs ka tiki, "O'o na Almasiihi 'Bii'bala ma Masala ma efe ka 'di mo."

<sup>17</sup> İkiri Yasu ka tiki iini, "A'diila nja o'o no Samaan 'bii'bala ya Yüna, tumma no taalo kadherenja o'o ndama ömö'di, lakiini Pupa yeede yungngo ka 'dotombo'do ya i'i yungngo ala o'o.

<sup>18</sup> Ara a'a ka tiki o'o na Bütrüs no, o'o na 'dokon'da, ka 'dokon'da tammo ara a'a tarü'bünü kaniisa meede kide, a 'buugu ma inde taalo ara ti'bi oogo.

<sup>19</sup> Ara a'a tanangnga nangafata ma tauugaara ma 'dotombo'do o'o, niimö yüüdü ka timi'daana ka 'büdhülü ya, ara timi'didene ka 'dotombo'do, a niimö yüüdü kara tagildhe ka 'büdhülü ya, ara tatingildhe ka 'dotombo'do."

<sup>20</sup> İkiri Yasu ka tiki a kadalaadene tanno iini a'da kafa tadirina tumma no a ömö'di a'da i'i ya Almasiihi.

*Yasu eema tumma ma inde nja tafiki'dö*

(Murkus 8.31—9.1; Lüüka 9.22-27)

<sup>21</sup> Ndama uuru tanno miini no, ikiri ka ndadünügü eema a kadalaadene tanno iini kene ka iye kungngo a'da ara i'i co Örsaliim aco adhügürü ana eema dhabbu ka niisö ma kadüifi nja naguugaara ma ka'boge nja kata-laana ma seriye kiidi i'i afiki'dö ka inde a füngngö iidoona.

<sup>22</sup> İkiri Bütrüs ka tagedhe i'i asanna kini iki a'da, "Ka Uugaara, a Masala tafa tö'dö a tumma tanno."

<sup>23</sup> İkiri Yasu ka tafele assa ka Bütrüs ko'do iki iini, "Sigi co kannu kede ka oona

o'o na Ebliisi no, nakara o'o kede kidha kudumma a tumma tanno üüdü no tumma ma nakömö'di eege kamiini taalo tumma na Masala eege kamiini."

24 İkirî Yasu ka tiki a kadalaadene tanno iini, "Ömö'di ya asaasa tö'dö kede keere ya fa kini üpü eyi yiini co a'duga salii'bi yiini öö'dö ke de keere.

25 Kudumma ömö'di tiya asaasa toolona eyi yiini ya, fa kini aama eege kudumma ömö'di ya üpü eyi co ka üüdü ma a'a ya, ara taluna eege.

26 Ara ömö'di taluna minna kini kara tümümü eema ma 'büdhülü nye'd'de ara ka taama eyi yiini, i'i atoolona eyi yiini a minna?

27 Ara 'Bii'bala ma Tadü'd'dü sa köö'dö a tîdhindhî ma Pupa tiya iini nja kadhangga tanno iini öö'dö tümümü kadu ana tamana ma linggo tanno iini ka tagalinggo no.

28 Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, kadu könö kungngo kita, taalo kara tassa ka inde ka oona a'da küfürü tasala 'Bii'bala ma Tadü'd'dü tö'dö a tauugaara tanno iini."

## 17

*Yasu a'bele oona  
(Murkus 9.2-13; Lüüka  
9.28-36)*

1 A füngngö ka ndö'dö iidümmü afünü ungodho ya, ikirî Yasu ka 'duga Bütürs nja Yaguub nja örre tiya iini Yühanna,

agedhe eege asirö anya ma dhonggoro mo nja eene.

2 A'bele oona eene kide kungngo, a dhugudha yiini töyeene afa ndanaaya, en'di ma oona yiini töyeene kata'bassa.

3 A Müüsa tadhe kene ka oona nja İliya keema nja Yasu.

4 İkirî Bütürs ka tiki Yasu, "Ka Uugaara, a'diila 'do aja kara tanna kita, üürü o'o nasaasa ara a'a talinggo ligangga iidoona kita, müüdü nja tammo Müüsa nja tammo İliya."

5 A kini ka teema ya, a tülüügü tö'dö ka öyeene kene kaküdhü eege ka oona, a tumma tö'dö ndama tülüügü kiki, "'Bii'bala yeede ka asaasa i'i ya yungngo yeede ka tamma kini ya, aaga föönyö tumma niini."

6 Aga kadalaadene ka taföönyö tumma no ya, ari'ba tümümü eege ka'dinggö a nadhugudha.

7 İkirî Yasu ka öö'dö ümmü eege ka oona a nîsö iki eene, "Aaga fiki'dö aaga fa tari'ba."

8 Kikirî ka ta'dinigi iye coo'do taalo kasala ömö'di illi Yasu ungodho i'i.

9 Kene ka nda'bardaga aku'bu ndama anya ya, ikirî Yasu ka tiki eene a'da, "Kafa tadirina eema yeene ka tadini kide ya ömö'di, illi a 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ka fiki'dö ndama inde."

10 İkirî kadalaadene niini ka tindini i'i, "Minna agu katalaana ma seriye



kiki a'da İliya ara tö'dö ka dhidha?"

<sup>11</sup> İkirî ka tiki eene, "İi ara İliya tö'dö ka dhidha öö'dö tindinaana eema ku'bu nye'd'de kungngo.

<sup>12</sup> Lakiini ara a'a tadirina aaga a'da ö'dö İliya illi kadu taalo kussu i'i illi eege kagal-inggo nîimö yeene ka asaasa ya ana i'i, eege kara tal-inggo tatoroko a 'Bii'bala ma Tadü'd'dü afe'de nggeege."

<sup>13</sup> İkirî kadalaadene niini ka tussu a'da i'i eema ka Yühanna ya Tatambeese ya ka oona.

*Yasu oolona na'bu ka 'bii'bala ka oona*  
(Murkus 9.14-29; Lüüka 9.37-43)

<sup>14</sup> Kene ka ndapadaga ka kadu ka teene ya, ömö'di tö'dö ka Yasu üürü kini kidha ana küüge.

<sup>15</sup> Iki iini, "Ka Uugaara, oolona 'bii'bala yeede, kudumma insigiri kungngo iini kalinggo i'i 'do a'dinggögi ka İssi nja 'bii'di.

<sup>16</sup> Nö'dö ana i'i a kadalaadene tanno üüdü kitaalo kambaanya toolona i'i."

<sup>17</sup> İkirî Yasu ka tiki, "Ara a'a taneene nja aaga taagaada? Sere yaada taalo ümmü Masala ana eedi kaama, aaga na oroko no. Ara a'a tafa kada tagaada? Aaga ö'dö a 'bii'bala tiya kede kita."

<sup>18</sup> İkirî Yasu ka kirnaana kini, a na'bu tö'dö kürö ndama 'bii'bala, arooro ka'diila ka ööye miini.

<sup>19</sup> İkirî kadalaadene ka co ka Yasu ungodho eege

kindini i'i kürö kiki iini, "Minna agu ungnö titaalo kambaanya toosoraana ma koronggore tiya toroko ya?"

<sup>20</sup> İkirî Yasu ka tiki eene, "Kudumma ma tamma tanno ada taalo kakidhö, ara a'a tadirina tumma aaga dhorro a'da kara takara tana tamma ka Masala ököje nja ndaniye ma tanuure, ara aaga tiki anya tammo, 'Mooso ndama kita maco kanna mara tooso,' a nîimö ma tara tii'bi aaga kungngo titaalo.

<sup>21</sup> [Na'bu afa ma tiya kungngo ya taalo angnga kasoro i'i ün'dügüngngö illi a tömmü tenege nja tafara ka Masala.]"

*Yasu eema tumma ma inde tanno iini nja tafiki'dö*  
(Murkus 9.30-32; Lüüka 9.44-45)

<sup>22</sup> Aga kadalaadene ka ndö'dö ka Jaliil ya, a Yasu tiki eene, "Ara 'Bii'bala ma Tadü'd'dü tömmününja a kadu ka iisine.

<sup>23</sup> Kara tiidi i'i atîimö füngngö iidoona afiki'dö ka inde." İkirî kadalaadene kada müürü.

*Yasu amana tulu'ba ma la ma Masala ku'bu*

<sup>24</sup> Aga Yasu nja kadalaadene tanno iini ka ndapadaga co Kafarnahööm, a kadu ma tulu'ba ma la ma Masala tö'dö ka Bütrüs kindini i'i, "Taalo tatalaana yaada ara tanangnga tulu'ba ma la ma Masala ku'bu?"

<sup>25</sup> İkirî ka tiki iini, "İi."

Aga Bütrüs kico a 'bügöörî ya, İkirî Yasu ka tata'da i'i ko'do, iki iini, "Niki o'o nya

Samaan? Ka mada eege kungngo a naguugaara ma 'büd'hülü kama tulu'ba kene ndama laala tiya eene alla ndama kadu ma ajeene?"

<sup>26</sup> Yungngo a Bütrüs ka tiki iini, "Ka kadu ma ajeene."

A Yasu tiki, "Üürü nggeege ya taalo laala ara tamana ku'bu.

<sup>27</sup> Lakiini angnga taalo kasaasa modolo ka ömö'di ka oona. Kolo a to napügü ca'bune co 'biidi, nümmü midigilöögö ma dhidha mo nunggu oogo kürö nafa'da oogo ka nünö, ara o'o taluna nakajine ka egüisö nanangnga yeede ku'bu nja tiya yüüdü."

## 18

*Mada i'i yungngo a dhabbu*

(Murkus 9.33-37; Lüüka 9.46-48)

<sup>1</sup> Ka uuru tanno miini no a kadalaadene tö'dö ka Yasu kindini i'i, "Mada i'i yungngo idhindhī ka tauugaara ma 'dotombo'do?"

<sup>2</sup> İkirī Yasu ka tagümmünü 'bii'bala ya idhilli ya anangnga i'i ka 'dingnge kene ka söödö.

<sup>3</sup> İki, "Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, üürü aaga kitaalo kapadaga oona keere aaga tafeene afa laala ya dhiidhi ya, taalo aaga kara co ka tauugaara ma 'dotombo'do.

<sup>4</sup> Ömö'di ya üpü eyi yiini co ya, afeene nja 'bii'bala tiya idhilli ya, i'i yungngo idhindhī ka tauugaara ma 'dotombo'do.

<sup>5</sup> Ömö'di ya amma ka 'bii'bala afa ma tiya kungngo ana eere tiya eede ya, i'i ya amma kede.

<sup>6</sup> "Ömö'di ya üpü laala ya dhiidhi ya amma kede ya ka tatoroko ya, aheere a kadu ma tafin'da misi ma tawöönö ma dhabbu mo, kassa ta pügü i'i co tüm'bü ma to.

<sup>7</sup> Am'ba ka kadu ma 'büd'hülü ka eema tiya ara tanangnga 'buugu ka tatoroko, lakiini ara tatoroko nja ömö'di tiya ara talinggo eema ya.

<sup>8</sup> Üürü nüsö nüüdü nja awwa tiya üüdü kanangnga o'o ka tüünü tatoroko ya, rumunaga eege co, a'diila küdü kara co ka tefe ka 'di ta'billi bala üüdü kana iisine nja uune nassa kaco ka issi ta'billi.

<sup>9</sup> A ööye yüüdü kara tanangnga o'o ka tüünü tatoroko ya, agodhe i'i nüpü co, a'diila üdü kara co ka tefe ka 'di ta'billi ana ööye ungodho, bala üüdü ka ana iye nassa kaco ka issi ma Jahanam.

*Tafeene ma tumma ma dheefele tiya aama ya*  
(Lüüka 15.3-7)

<sup>10</sup> "Aaga adini ko'do aaga fa tadaana laala ya idhi-idhi kalama, niki aaga a'da kadhangga neene kungngo ka 'dotombo'do kadini ka dhugudha ma Pupa tiya eede ka 'dotombo'do.

<sup>11</sup> [Kudumma 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ö'dö miini ka toolona kadu na aama no.]

12 “Kiki aaga nya? Üürü ömō'di inggide ana kid-heefele a kadu ka iidümmü (100) assa ka taama ungodho, taalo ara tinyi na öō'dō kadu ka egüisö ada'baaga iidümmü afünü kide egüisö (99) inyi eege ka na'dikinya ara kico tawwa dheefele ya aama ya?”

13 A kini kara taluna i'i 'dee, taalo ara tadhodho iini adagi'bi na öreene na öō'dō a kadu ka egüisö ada'baaga iidümmü afünü kide egüisö? Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro ara tadhodho iini a tagii'bi türeene miini na taalo kaama no.

14 Nggeege yungngo a Pupa tiya ada ya ka 'dotombo'do ya ka titaalo asaasa ömō'di öccö ana ka laala tiya idhiidhi a'da kaama.

*Tafaana ka oona  
(Lüüka 17.3)*

15 “Üürü ka örre tiya üüdü kara tüüni tatoroko ana o'o ya, kolo kini nadirina tatoroko niini iini ungodho aaga, a kadu tafa tanna kide, kini kara taföönyö tumma nüüdü ya, nggeege nafada o'o örre tiya yüüdü ka tatoroko tanno iini.

16 Üürü anu ka tumma ya, 'duga ömō'di öccö ungodho üürü keera 'amang kene tussu adene a kadu tanno adinö kide no keera nja eene kara tiidoona.'

17 A kini kara tanu ka tumma tanno eene ya, tirina a kadu ma kaniisa, a kini kara tanu ka tumma

ma kadu ma kaniisa ya, aaga ümmü i'i kada ömō'di tiya taalo ussu Masala ya nja ömō'di ma tera tulu'ba kungngo.

18 “Ara a'a tadünügü tumma aaga dhorro, niimö yaada kara tami'daana ka 'büdhülü ya, ara timi'didene ka 'dotombo'do, a niimö yaada kara tagildhe ka 'büdhülü ya, ara tatingildhe ka 'dotombo'do.

19 “Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, a kadu kara timi'di tumma ka 'büdhülü eege keera ana kada ya meene ka asaasa niimö ka Masala ya, ara aaga taluna ka Pupa tiya eede ya ka 'dotombo'do ya.

20 A kadu kara temmi keera üürü kiidoona ana eere tiya eede ya, ara a'a tanna kene ka söödö.”

*Ömō'di ya taalo ana  
'bangnga ya*

21 İkirı Bütrüs ka tasigi ka Yasu kete indini i'i iki iini, “Ka Uugaara, ara örre yeede tatangga'da nja a'a taanya na a'a saga fa kini na'diila nja iini tiidümmü afünü eera?”

22 İkirı Yasu ka tiki iini, “Taalo tiidümmü afünü eera, lakiini ukumu kadu kiidoona aco iisine tiidümmü afünü eera.

23 “Tauugaara ma 'dotombo'do kafeene nja uugaara tiya asaasa tadhifi eema yiini ka kadu ma linggo tanno iini ya.

24 Kini ka ndamaana kene ya, ikirı ka asaasa ka töccö

ka oona gürüüsi ö'dö na alif kada'baaga.

<sup>25</sup> A nüimö titaalo miini ka anangnga ku'bu, ömö'di yiini ka talinggo nja iini ya, ka tiki a kadu a'da katenege ana i'i nja aka tammo iini nja laala tiya iini nja eema tiya iini nye'd'de kungngo. amang kini tanangnga faana miini ku'bu.

<sup>26</sup> "İkiri ka tüürü ku'bu kini kidha oolomo i'i iki iini, 'Fa kede ara a'a tanangnga eema yüüdü yeede ka oona nye'd'de kungngo.'

<sup>27</sup> A 'bangnga miini tagu ömö'di uuru i'i ka tino aadha kini ka eema turi.

<sup>28</sup> "Aga ömö'di tiya miini ya ka ndungeene ikiri ka toreene nja tööje miini iini ka asaasa kömüsü kini ka oona ana nakajine ukumu kadu kiidümmü, ikiri ka tüssümü i'i ka eyi ndakete kamir'di i'i, ikiri ka tiki iini, 'Nangnga kömüsü meede ma küdü mo a'a.'

<sup>29</sup> "İkiri ka tüürü kini kidha oolomo i'i iki iini a'da, 'Anangnga füngngö iini idhilli assa ka nanangnga iini.'

<sup>30</sup> İkiri ka anu eedhe ku'bu ümmü i'i anangnga i'i ka pabuusu, ara kanangnga eema yiini iini tikinggi.

<sup>31</sup> A kadu na linggo no tiji eema ya agalinggo adene a tagoroo'bo tüssümü ege dhorro kunggeene kaco ka uugaara tiya eene kadirina eema ya agalinggo adene ya iini.

<sup>32</sup> "İkiri uugaara yiini ka tagümmü i'i iki iini, 'O'o na

tasaga nitaalo o'o na'diila, naadha a'a ka eema tiya eede ka asaasa küdü ka oona ya nye'd'de, kudumma üüdü ka takoolomo a'a.

<sup>33</sup> Taalo o'o ama tana 'bangnga ma ömö'di tiya afa meede ka taana 'bangnga ma o'o kungngo?'

<sup>34</sup> Uugaara yiini tagoroo'bo 'do ümmünü i'i a nasi-gira a'da kapusu i'i, idhi anangnga eema ya ku'bu nye'd'de kungngo.

<sup>35</sup> "Pupa yaada ya ka 'dotombo'do ya ara talinggo ana aaga nggeege üürü taalo aaga kana 'bangnga aaga tafa ka kadu ma kömüsü ndama eedi tiya iini ka teene."

## 19

### *Tarna nja tadheene* (Murkus 10.1-12)

<sup>1</sup> Ka Yasu ka ndatüimö tumma ya, ikiri ka tunggeene ka Jaliil öö'dö ka naanya ma Yahüüdiya ndama nda'da ma Ri ma Ürdün.

<sup>2</sup> A kadu tuurna i'i keere kadhabbu oolona eege kannu.

<sup>3</sup> A naFariisi tö'dö kini kindini i'i ma tasaasa ta'b'ba i'i, kiki iini, "A'diila ömö'di kara tadheene nja aka tammo iini a 'banüimö idhilli kungngo?'"

<sup>4</sup> İkiri ka tiki eene, "Taalo aaga kagiiri sorne ma Masala ka dhidha, Masala marü'bü ömö'di ya miide ya nja aka tammo linynya mo?"

<sup>5</sup> A Masala ka tiki a'da, 'Ti yungngo ömö'di ka tinyi pupa yiini ku'bu nja nüimö

tammo iini ara kada ungodho nja aka tammo iini, eege na eera no ata tuu'da na ungodho.'

<sup>6</sup> Nggeege taalo kara teera afe'de, lakiini kara tatuu'da ka ungodho sugi, niimö ya Masala ka tami'daana ya, taalo ömö'di ma tagildhaana ku'bu."

<sup>7</sup> İkirı naFariisi katindini i'i kiki iini, "A minna agu Müüsa iki a'da ömö'di tanangnga waraga ma tadheene a aka tammo iini ka dheene?"

<sup>8</sup> İkirı Yasu ka tiki eene, "Kudumma ma takidhö ka nanggeedi tanno ada no, eege kungngo kanangnga Müüsa ka tamma a'da aaga tadheene nja iiya tanno ada, lakiini taalo akafiigi kungngo ka dhidha.

<sup>9</sup> Lakiini ara a'a tadirina tumma aaga, taalo ömö'di ara tadheene nja aka tammo iini illi kono ka tafüngngö nja ömö'di töccö anyooro, assa ka tapa kono kini ka arna aka ökömö i'i atemelö."

<sup>10</sup> Yungngo a kadalaadene tanno iini ka tiki iini, "Üürü afigi nggeege ana ömö'di nja aka fa kini afa tarna 'do."

<sup>11</sup> İkirı Yasu ka tiki eene, "Taalo kadu nye'd'de kara tamma ka tumma tanno, illi kadu na Masala kanangnga eene no.

<sup>12</sup> Kadu kinggide kageenedene kada kadheemu ndama nakanimö ka nanggeedi, könö kinggide a kadu kata'dili eege a kadu könö ka'dili nanggeyi

neene kudumma tauugaara ma 'dotombo'do, ömö'di yasaasa tamma kide ya amma."

*Yasu amana baraka a laala tiya dhiidhi ya*  
(*Murkus 10.13-16; Lüüka 18.15-17*)

<sup>13</sup> A kadu tö'dö ana laala iini a'da ümmünü iisine kene ka nanggüüdü ara kafara ka Masala kudumma eene. Lakiini kadalaadene ka agirnaana kene.

<sup>14</sup> İkirı Yasu ka tiki eene, "Aaga fa ka laala öö'dö kede kita aaga fa tafaga eege keere kudumma tauugaara ma 'dotombo'do ka tanno neene."

<sup>15</sup> İkirı ka tagümmünü iisine kene ka nanggüüdü ungeene ndama kannu.

*Ömö'di ya ana eema dhabbu*  
(*Murkus 10.17-31; Lüüka 18.18-30*)

<sup>16</sup> Ömö'di inggide ö'dö ka Yasu iki iini, "Ka Tatalaana, minna i'i yungngo a'diila eede kara talinggo amang kede taluna tefe ka 'di ta'billi?"

<sup>17</sup> İkirı Yasu ka tiki iini. "Niki o'o a'da a'a na'diila amana, taalo ömö'di ma ta'diila ungodho kungngo illi Masala, üürü o'o nasaasa co ka tefe ka 'di ya, ümmü tumma ma Masala dhorro."

<sup>18</sup> İkirı ka tiki iini, "Tumma öjö?"

Yungngo a Yasu ka tiki iini, "Fa tagirina kadu, fa tatemelö, fa tanyooro, fa tiki

a'da o'o nadini ka niimö tiya alinggo adene a korokoro.

19 Ümmü pupa yüüdü nja niimö tammo üüdü ana eedi dhorro, asaasa ömö'di ya akete küdü afa müüdü ka asaasa eyi yüüdü kungngo."

20 İkirı ömö'di ya miini ya ka tiki, "Nussu a'a eema ya 'do aminna i'i yungngo öreene afe'de?"

21 İkirı Yasu ka tiki iini, "Küdü ka asaasa tinsili ka eedi dhorro ya, kolo ta tanege ana eema tiya üüdü nye'd'de nasümünaana gürüüsü miini ka kadu tanno eema katitaalo kene no ku'bu, amang ka eema tanno küdü ka 'dotombo'do dhabbu na o'o saga tuurna a'a keere."

22 Ka ömö'di tiya miini ya ka taföönyö tumma no ya, ikirı ka tunggeene kada 'bandagoroo'bo ka oona kudumma iini ka taana eema dhabbu 'do.

23 Yungngo a Yasu ka tiki a kadalaadene tanno iini, "Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, ara tiideene ana ömö'di tiya ana eema dhabbu ya kara co ka tauugaara ma 'dotombo'do.

24 Ara a'a tiki aaga afe'de, tadigaala ma malaga ka ööye ma ibira taalo ara tagu'daana afa ma ömö'di tiya ana eema ya kara co ka tauugaara ma Masala."

25 Ka kadalaadene ka taföönyö tumma no ya kadhere 'do kindini i'i, "Amada i'i yungngo ara toolonadene?"

26 İkirı Yasu ka tassa kene ko'do iki eene, "Eema afa ma tiya ara tiideene ana ömö'di, illi i'i taalo ara tiideene a Masala."

27 İkirı Bütrüs ka tiki iini, "Kinyi unnggo eema yüüdi ku'bu nye'd'de ara unnggo kaduurna o'o keere. Ara unnggo taluna minna kide?"

28 A Yasu tiki eene, "Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, uuru ma 'Bii'bala ma Tadü'd'dü kara temmi ka kööyö ma tindhindi ma tauugaara tanno iini ka ürüünü tiya ara tö'dö ya, ara aaga sa katemmi aaga na uurna a'a keere no ka nagöyö tanno ada'baaga kafünü eera no, aaga tümümü siliga ma İsrayil na ö'dö kada'baaga kafünü eera no.

29 Ömö'di ya inyi 'di yiini ku'bu nja nagöre tanno nagi-ide no nja tanno iiya no nja pupa nja niimö nja laala nja nasigeene kudumma eere tiya eede ya, ara taluna eema agusunja kini kide öö'dö a kadu kiidümmü, aluna tefe ka 'di ta'billi.

30 Lakiini kadu na dhidha no kadhabbu kara co keere, anno eere no kaco aadha."

## 20

*Kadu ma linggo ma ki'bim'bi*

1 "Tauugaara ma 'dotombo'do kafeene nja ömö'di ma raaga ya illi ka fiki'dö ligitaka so'd'do ma tara co tawwa kadu ma linggo ka raaga tiya iini.

<sup>2</sup> Adimi'di tumma nja eene a'da kalinggo ana jine ungodho\* ka uuru ka ungodho uurugu eege co raaga.

<sup>3</sup> İkirī ka tunggeene ana ndanaaya ka iidümmü afünü egüisö, öö'dö asala kadu könö ka'dingnge ana ko'do ka mansala, a linggo ka titaalo kene.

<sup>4</sup> İkirī ka tiki eene, 'Aaga afe'de agolo a siga ma ki'bim'bi tanno eede a'a saga nangnga faana miini aaga.'

<sup>5</sup> Kikirī ka co. Unggeene afe'de uuru ka teene ana ndanaaya kiidoona amuru ma siiya adagüünī nggeege afe'de.

<sup>6</sup> Unggeene siiya kunggo ana ndanaaya ka iidümmü aduna kadu öccö ka'dingnge ana ko'do alinggo katitaalo kene, ikirī ka tiki eene, 'Minna agu aaga aaga ta'dingnge ana ko'do uuru na in'dilī no a'da taalo aaga kalinggo?'

<sup>7</sup> "Kiki iini, 'Taalo ömö'di ma tagümmünü ungnö alinggo.'

"İkirī ka tiki eene, 'Aaga ungnöene aaga co a siga ma ki'bim'bi tanno eede aaga co talinggo afe'de.'

<sup>8</sup> "A 'buugu kanda siiya, ikirī ömö'di ma raaga ka tiki ömö'di tiya amanaga kadu co raaga ya, 'Ümmünü kadu na kalinggo ka raaga no nye'd'de nanangnga talingnge eene in'dilī kunggo, nanangnga a kadu tanno ö'dö keere no ka

dhidha no sa anangnga a tanno ö'dö ka dhidha no keere.'

<sup>9</sup> A kadu na öö'dö ana ndanaaya ka iidümmü no, tö'dö ka taama nakajine ka ungodho.

<sup>10</sup> A kadu na kalinggo ka dhidha no tö'dö kiki kide a'da ara eege ta'duga yeene adhabbu, kadaama nakajine ka ungodho.

<sup>11</sup> Kadaama nakajine kassa ka ta'digini ömö'di ma siga.

<sup>12</sup> Keema kiki a'da, 'Kadu na ö'dö keere no kagalinggo ana ndanaaya ka ungodho nassa ka tanangnga ungnö kada köje nja eene amana? Kidi ka tagalinggo uuru na in'dilī no ka ndanaaya ka teene.'

<sup>13</sup> "İkirī ömö'di ma siga ka tiki ömö'di töccö ana kene, 'Ka teefe ma a'a taalo a'a nüünī ada o'o ku'bu, taalo a'a nimi'di tumma nja o'o a'da faana ana jine ungodho?'

<sup>14</sup> 'Duga yüüdü nunggeene. Ömö'di ya ö'dö keere ya nasaasa a'a tanangnga iini afa ma o'o kunggo.

<sup>15</sup> Nasaasa a'a tüünī nüümö yeede ka asaasa ya ana almaala a maraada tammo eede, o'o nana kirimi kudumma eede ka'diila?'

<sup>16</sup> İkirī Yasu ka tiki, "Kadu na eere no katö'dö ka dhidha a kadu na dhidha no kaganna keere."

*Yasu ageema tumma ma*

\* 20:2 20.2 Jine ya miini ya i'i ya ma linggo ma uuru ungodho.

*inde tanno iini nja tafiki'dö*  
(*Murkus 10.32-34; Lüüka*  
*18.31-34*)

17 Aga Yasu ka sirö aco Örsaliim ya, ikiri ka tagümmünü kadalaadene niini ungodho eege na ö'dö kada'baaga kafünü eera no, eema nja eene ka fiini iki,

18 "Angnga kungngo kasirögö co Örsaliim a 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ara tümününja a naguugaara ma ka'boge nja katakana ma seriye, kümmünü i'i ka inde.

19 Kümmünü i'i a kajeene, küüni midhi ku'bu ana i'i kabbü i'i kassa kabünnü i'i ka salii'bi assa ka fiki'dö a fungngö iidoona."

*Niimö ma Yaguub nja*  
*Yühanna masaasa niimö*  
(*Murkus 10.35-45*)

20 A niimö ma Yaguub nja Yühanna laala ya Za'bedi tö'dö kini nja laala tiya oono atera meene, müürü ka Yasu kidha ana küüge masaasa i'i alinggo ada niimö ya 'diila ya oono.

21 Ikiri Yasu ka tiki oono, "Nasaasa o'o minna?"

Miki iini, "Nasaasa a'a o'o a'da neema tumma dhorro a'da nanangnga laala yeede ya eera ya katemmi, aya temmi küdü ka niisö ma kuri aya temmi küdü ka niisö ma küüle ka tauugaara tanno üüdü."

22 Ikiri Yasu ka tiki, "Taalo aaga kussu niimö maada ka asaasa ya, ara aaga tambaanya dhügürü yeede ka tadhügürü ya?"

Kiki iini a'da, "Ara ungungo tambaanya."

23 Iki eene, "Timin'da ara aaga tambaanya dhügürü afa a'a, lakiini temmi kede ka niisö ma kuri nja niisö ma küüle taalo a'a nungngo nara tanangnga aaga, illi kadu na Pupa tiya eege ka tindinaana kene ku'bu no."

24 Aga kadalaadene na ada'baaga no ka taföonyö tumma no, kagoroo'bo nja nagöre tanno eera no.

25 Ikiri Yasu ka tagümmünü eege nye'd'de kungngo iki eene, "Kussu aaga a'da naguugaara ma kajeene kapusu eege a kadu neene na iifi no tüüni dhanu ku'bu ana eege.

26 Taalo a'a nasaasa tumma afa ma tanno ka tanna ka kadu ka söödö, ömö'di ya tadhabbu ana kada ya, fa kini alinggo ada aaga.

27 A ömö'di ya asaasa tanna ka kadu kidha ana kada ya, fa kini ada tasaga tiya ada.

28 Kudumma 'Bii'bala ma Tadü'd'dü taalo ö'dö a'da a kadu talinggo ada iini, lakiini ö'dö talinggo ada eene üpü eyi yiini co, amang kini toolona kadu dhabbu."

*Yasu oolona kisinsoro*  
*keera*

(*Murkus 10.46-52; Lüüka*  
*18.35-43*)

29 A kene ka ndunggeene ka Ariiha ya a kadu kadhabbu tako'd'do ka Yasu keere.

30 A kisinsoro kungngo ka tinggini ma nafiini keera,



kaföonyö a'da Yasu ara tadi-gaala kita, kikiiri ka tiidhe kiki, "Ka Uugaara, 'Bii'bala ya Dawud, ana 'bangnga ma ungnngo."

<sup>31</sup> A kadu kadhabbu tagir-naana kene a'da ki'döönö lakiini eege ka kardha ku'bu kiidhe dhindho, "Ka Uugaara, 'Bii'bala ya Dawud, ana 'bangnga ma ungnngo."

<sup>32</sup> İkiri Yasu ka töödhi a tömmünü eege iki eene, "Kasaasa aaga a'a a'da nönyö ana aaga?"

<sup>33</sup> Kiki iini, "Nafa'da ungnngo ka iye, Uugaara."

<sup>34</sup> A 'bangnga meene tömmü Yasu anangnga nüsö eene ka iye, karooro ka tasala 'buugu kuurna i'i keere.

## 21

*Yasu inynyö Örsaliim*

*(Murkus 11.1-11; Lüüka 19.28-38; Yühanna 12.12-19)*

<sup>1</sup> Kene ka ndakete ka Örsaliim ya kikiiri köö'dö ka Beet Faji ka Anya ma 'Dikidiyö, İkiri Yasu ka kürünü kadalaadene niini keera.

<sup>2</sup> İki eene, "Aaga kolo a nöö'di tanno ada kidha no aaga taluna kisine mimi'dinja ku'bu nja 'bing kisine aaga tagildhe eege aaga tö'dö ana eege a'a.

<sup>3</sup> Üürü ömö'di öccö iki aaga a'da niimö ya, aaga tiki iini a'da Uugaara asaasa eege, assa ka tafada ana eege areere."

<sup>4</sup> Amang ka tumma tanno ne'bi ka takiki no co ööye miini.

<sup>5</sup> "Aaga tirina eema a kadu ma Sahyüün a'da, 'Uugaara yüüdü ungnunu küdü taalo an'dinigi eyi yiini coo'do, aka ka 'bing kisine.' "

<sup>6</sup> İkiri kadalaadene na eera no ka co kadalinggo afa ma tiya Yasu kadirina eene ya kungngo.

<sup>7</sup> Kikiiri köö'dö a 'bing kisine kadhifi en'di yeene kide İkiri Yasu ka taka kide.

<sup>8</sup> A kadu töö'dö kadhabbu kakese en'di yeene ka nafiiini anno tasede iisine ma naafa kakese ka fiini.

<sup>9</sup> A kadu na ungeene ka Yasu kidha no nja tanno ö'dö kini keere no kiidhe kiki a'da,

"Aaga amana tidhindhä a 'Bii'bala tiya Dawud.

Aaga nangnga ta'diila ömö'di tiya ö'dö ana eere ma Uugaara ya nja tidhindhä ka fiini ma ndanaaya."

<sup>10</sup> Aaga Yasu ka ndö'dö ka Örsaliim anya co kamuli muli nye'd'de kungngo a kadu tindini ajeene kiki a'da, "Mada i'i yungngo."

<sup>11</sup> A kadu kadhabbu tiki a'da, "Yasu i'i ya miini ne'bi ma Nasira ka Jaliil."

*Yasu asoro kadu na anadene ka la ma Masala no (Murkus 11.15-19; Lüüka 19.45-48; Yühanna 2.13-22)*

<sup>12</sup> A Yasu co ka la ma Masala adagasoro kadu na

anadene ana eema ka la ma Masala no. Apudu naterbeesa na kadu na aregere gürüüsü no nja eema ma temmiimi ma kadu tanno anadene ana alambo no.

13 İkirî ka tiki eene, "Tumma no ka sorne kiki a'da, "Di yeede ama teema nja Masala kide," aaga kanangnga i'i kada 'tumba ma kanyooro.'

14 A kadu na kisinsoro no nja kadu tanno sogo'do no tó'dó kini ka la ma Masala oolona eege.

15 İkirî naguugaara ma ka'boge nja a katalaana ma seriye kene ka tasala türü na Yasu ka tagalinggo no, nja ndhiidhe ma laala tiya dhiidhi ya ka la ma Masala kagu'du eege ka oona eene ka tiidhe kiki a'da, "Tidhindhi na 'Bii'bala tiya Dawud."

16 Kikiri ka tiki a Yasu, "Naföonyö o'o tumma na laala no?"

I'i yungngo iini ka tiki eene, "İi, taalo aaga kagiiri sorne ka tiki a'da,

'Ndama naniinö ma laala tiya dhiidhi ya

tumma ma tafünügü ko'do kungngo eene ka naniinö' "?

17 İkirî ka tinyi eege ku'bu ara ka öö'dó kürö aco anya ma Beet Aniya iyyü kide.

*Yasu aga'da fa ma indiiye (Murkus 11.12-14, 20-24)*

18 Aga Yasu ka ndafada unggunu co anya lititaka kungngo ya iire tümümü i'i.

19 Asala fa ma indiiye ka tinggini ma fiini öö'dó kide asala co, taalo asala niimö kide illi dhaaru miini. İkirî ka tiki eene, "Taalo o'o nara teene afe'de turi." İkirî indiiye karume ka ööye miini.

20 Aga kadalaadene ka tasala eema ya, kadhere kiki, "Karume indiiye nya areere kungngo?"

21 İkirî Yasu ka tiki eene, "Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, kada kara tamma aaga tafa ta'doore ka nanggeedi ya taalo aaga kara ka tüüni ana eema yeede ka tagüüni ana fa ma indiiye sugi, lakiini afe'de ara aaga tiki anya tammo, 'Fiki'dö napügü eyi yüüdü co to,' ara tafiigi nggeege.

22 Niimö yaada ka asaasa ya a'da kafara aaga ka Masala a tamma ya, ara aaga taluna."

*Türü kananja a Yasu*

*(Murkus 11.27-33; Lüüka 20.1-8)*

23 İkirî Yasu kico la ma Masala alaana kadu, a naguugaara ma ka'boge nja kadüfi ma anya tó'dó kini kiki iini, "Türü öjö eege kungngo üüdü ka talinggo iini, a mada ya anangnga türü o'o nalinggo iini?"

24 İkirî Yasu ka tiki eene, "Ara a'a tindini aaga ma niimö unggodho, kada kara tadirina a'a ya, ara a'a tiki aaga a'da türü öjö eege

kungngo eede ka talinggo iini unnggo.

<sup>25</sup> TÜRÜ na Yühanna ka tambeese iini no ö'dö ndama 'dotombo'do alla ndama kadu?"

Kikiri ka teema ungodho eege kiki, "Kaja kara tiki a'da, 'Ndama 'dotombo'do ya,' ara tiki a'da, 'Aminna agu aaga aaga taalo kamma kini?"

<sup>26</sup> A kaja kara tiki a'da, 'Ndama kadu ya,' kari'ba angnga a kadu kudumma eene 'do ya kümme Yühanna kada ne'bi."

<sup>27</sup> Kikiri ka tiki a Yasu, "Taalo unnggo kussu."

İKIRI ka tiki eene, "A'a tekere taalo a'a nara tadirina aaga a'da türü öjö eege kungngo eede ka talinggo iini."

*Tafeene ma tumma ma laala eera*

<sup>28</sup> İKIRI Yasu ka tiki, "Kussu aaga minna? Ömö'di inggide ana laala eera, adagümmünü ya dhidha ya iki iini, "Bii'bala eede, ungeene naco talinggo ka siga ma ki'bim'bi tanno eede."

<sup>29</sup> "A 'bii'bala tiki, 'Taalo a'a nasaasa co,' lakiini agere eedi yiini ungeene aco.

<sup>30</sup> "Öö'dö ka 'bii'bala tiya eera ya asaasa nümö yiini ka tasaasa ka 'bii'bala tiya dhidha ya iki, 'Ara a'a co uugaara,' lakiini i'i taalo innyo.

<sup>31</sup> "Mada i'i yungngo agalinggo a tumma tanno pupa tiya iini unnggo?"

Kiki a'da, "Ya dhidha ya."

İKIRI ka tiki eene, "Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro kadu ma tulu'ba nja katemelö kara tadhe aaga kaco ka tauugaara ma Masala.

<sup>32</sup> Kudumma Yühanna ya Tatambeese ya öö'dö ada ala aaga ka fiini tiya dhorro ya, aaga taalo kamma kini, a kadu ma tulu'ba nja kadu tanno temelö no tamma kini, aaga tijöögö aaga taalo kafada ka tatoroko keere aaga tamma kini.

*Kadu ma linggo ma ki'bim'bi*  
(Murkus 12.1-12; Lüüka 20.9-19)

<sup>33</sup> "Aaga toodo ka tafeene ma tumma töccö afe'de, akodho ömö'di naafa ma ki'bim'bi adagasaara ataasa anya ma tiyaana kide atagalinggo 'dasala anangnga tamönggö kide anangnga a kadu ma linggo töccö ara ka tunggeene.

<sup>34</sup> Ka uuru ma tawaana ki'bim'bi koona ka ndö'dö ya, İKIRI ka kürünü kadu ma linggo niini kene a'da kaco ta'duga ki'bim'bi.

<sup>35</sup> Kikiri kadu na linggo no ka tümme eege katabbü ya, kada kiidi ya, kada tüdiri könö a nüngisi.

<sup>36</sup> İKIRI ömö'di ma ki'bim'bi ka kürünü kadu ma linggo niini afe'de kadhabbu a tanno adhidha no kadagüünü ana eege afa ma tanno dhidha no.

<sup>37</sup> Keere kungngo ya İKIRI ka kürünü 'bii'bala yiini kene iki a'da, 'Kara tari'ba a 'bii'bala tiya eede.'

38 "Lakiini kadu na linggo no ka tasala 'bii'bala ya, kikiiri ka teema ana ka oona unggodho eege kiki a'da, 'Tandaya ara takarna ka eema ya, i'i yungngo kada kiidi i'i, angnga ta'duga eema yiini.'

39 Kummü i'i kapükü co kürö ndama raaga ma ki'bim'bi kadagiidi i'i.

40 "Aga ömö'di ma raaga ma ki'bim'bi kara tö'dö ara tönnyö a kadu tanno?"

41 Kiki iini, "Ara tagirina oroko ya 'do ara ka anangnga raaga ma ki'bim'bi a kadu töccö no, ara tanangnga ki'bim'bi iini ka uuru miini no."

42 İkiiri Yasu ka tiki eene, "Taalo aaga kagiri tumma ka Sorne ma Masala?"

'Misi ma katürböönö kanu kide mo,

oogo mungngo ma misi ma kadese,

ma Uugaara ka tadina mo yungngo a kadu katadhere.'

43 "I'i yungngo eede ka tiki aaga, ara Masala ta'duga tauugaara noono kada manangnga a kadu tanno ara talinggo köö'dö keere a tööyö tammo dhorro mo.

44 Ömö'di ya a'dinggö ka misi tammo ya, atili oona, aya misi ka'dinggö kini ko'do ya manyiki'daana i'i ku'bu."

45 Aga naguugaara ma ka'boge nja naFariisi ka ndaföönyö tafeene ma tumma tanno Yasu no, kussu a'da i'i yeema kene ko'do.

46 Ka asaasa tarefe i'i illi eege kari'ba a kadu kudumma eene katümmü i'i kada ne'bi.

## 22

*Tafeene ma tumma taanyara ma tarna*

(Lüüka 14.15-24)

1 A Yasu tageema nja kadu a tafeene ma tumma afe'de iki,

2 "Tauugaara ma 'dotombo'do kafeene nja uugaara agüüni ada taanyara ma tarna a 'bii'bala tiya iini.

3 İkiiri ka kürünü kadu na linggo nja iini no a'da kaco tümmünü kadu a'da köö'dö ka taanyara ma tarna, illi eege ka'dükü co.

4 Agürünü kadu könö afe'de a'da kiki a kadu tanno akümmünüdene no, 'Nakindinaana a'a kuri needhe a'a nagodha na indhi no, nakindinaana eema ku'bu nye'd'de kungngo, aaga ö'dö ka taanyara ma tarna.'

5 Lakiini eege taalo kindineene, ömö'di ya co a siga tanno iini, aya tunggeene aco tanadene ana eema tiya iini.

6 A kadu könö tümmü kadu na agürünüdene no katabbü eege kadakalinggo tatoroko ana eege kagirina eege.

7 I'i yungngo uugaara kagoroo'bo agürünü nasigira niini katefe tagirina kadu na kiidi kadu no, kinyogo anya meene.

8 İkiiri ka tiki a kadu tanno alinggo no, 'Kuri

ungngo akindinaana njaana anaku'bu, illi kadu na kümünüdene no taalo eege kamiini.

<sup>9</sup> Agolo a nafiini na falangnga no, aaga tümünü kadu, ömö'di yaada ka aduna i'i ka nafiini ya aaga tö'dö ana i'i ka tarna.'

<sup>10</sup> Kikiri kadu na linggo no kaco nafiini ka awagaana kadu neene ka tuna eege no, na na'diila no nja tanno oroko no, a 'buugu ma tarna tadigine a kadu tanno akümünüdene no.

<sup>11</sup> "Aga uugaara ka co 'bügööri ma co tassa ka kadu tanno kagümünüdene no ikiri ka tasala ömö'di öccö a'da taalo en'di ma tarna iini ka oona.

<sup>12</sup> İkiri ka tiki iini, 'Nö'dö o'o kita nya teefe ma a'a? En'di ma tarna saga titaalo üdü ka oona?' Ömö'di ya miini ya taki'döönö.

<sup>13</sup> İkiri uugaara ka tiki a kadu tanno alinggo no, 'Aaga imi'di i'i ka iisine nja uune aaga tapüğü i'i co kuro ka ndüüli afara abbünaana igini ka oona.'

<sup>14</sup> Kudumma a kadu tanno akümünüdene no kadhabbu, lakiini na agessedene no kidhilli."

*Tamana tulu'ba a uugaara*

(Murkus 12.13-17; Lüüka 20.20-26)

<sup>15</sup> İkiri naFariisi ka tunggeene kateefe teema ana ka oona ma tümü Yasu a 'bandumma ndama niinö tanno iini.

<sup>16</sup> Kikiri ka kürünü kadalaadene neene nja kadu tanno Hirüdüs kiki iini, "Ka Tatalaana, kussu ungngo a'da tumma dhorro eege kungngo üdü nalaana kadu ka fiini ma Masala tiya dhorro ya, na o'o taalo nalinggo a tumma tanno ömö'di na o'o taalo nari'ba iye ma kadu.

<sup>17</sup> Tirina ungngo, niki o'o nya? A'diila aja kara tamana tulu'ba a Kayisar alla taalo a'diila?"

<sup>18</sup> İkiri Yasu ka tussu ünggü meene, ikiri ka tiki eene, "Aaga na 'dinigi oona coo'do no, minna agu aaga aaga tasaasa takinne a'a?"

<sup>19</sup> Aaga ala gürüüsü ma tulu'ba a'a," kikiri ka anangnga jine iini.

<sup>20</sup> İkiri ka tiki eene, "Koronggore ya mada i'i yungngo a tarigiri tanno?"

<sup>21</sup> Kiki a'da, "Na Kayisar."

İkiri ka tiki eene, "Aaga nangnga niimö ya Kayisar a Kayisar, aya Masala aaga tanangnga a Masala."

<sup>22</sup> Kene ka taföönyö tumma no, kadhere ka tumma tanno iini. Kikiri ka tunggeene kinyi i'i ku'bu.

*Tafiki'dö ka inde*

(Murkus 12.18-27; Lüüka 20.27-40)

<sup>23</sup> Ka uuru tanno miini no köö'dö Sadügiin eege no iki a'da kitaalo tafiki'dö ka inde kindini i'i.

<sup>24</sup> "Ka Tatalaana, Müüsa iki a'da ömö'di kara teyi a'da taalo 'bii'bala kini, örre yiini ta'duga aka ma örre tiya iini

ya eyi ya, amang kini teene ada laala iini.

<sup>25</sup> Kaganna nagöre kide ka iidümmü kafünü eera, aya dhidha ya tarna eyi a'da taalo laala kini inyi aka ka örre ku'bu.

<sup>26</sup> Eyi afe'de aya iidoona ya teyi afe'de nja tiya iidümmü afünü eera ya.

<sup>27</sup> Keere kungngo aka teyi afe'de.

<sup>28</sup> Mara ta aka tammo mada ana kene ka uuru ma kadu ka tafiki'dö ka inde? Kudumma oono kada aka tammo eene nye'd'de kungngo."

<sup>29</sup> İkirı Yasu ka tiki eene, "Kaama aaga, aaga taalo kussu nüümö ya tumma ka sorne nja türü ma Masala.

<sup>30</sup> Taalo kadu karnadene kitaalo karna ajeene ka uuru ma tafiki'dö ka inde, lakiini eege kara tafeene nja kadhangga ka 'dotombo'do.

<sup>31</sup> A kudumma ma tafiki'dö ka inde no, taalo aaga kagüri tumma na Masala ka tiki aaga ka sorne?

<sup>32</sup> 'A'a na Masala tammo Abrahim, Masala ma Ishak nja Masala tammo Yaguub,'" taalo Masala ma kadu tanno aaya no lakiini oogo ma Masala ma kadu tanno efe ka 'di no.

<sup>33</sup> A kadu taföonyö tumma niini kadhere ka talaana tanno iini.

*Tumma na dhorro*  
(*Murkus 12.28-34; Lüüka 10.25-28*)

<sup>34</sup> Aga naFariisi ka taföonyö a'da Yasu agii'bi Sadügiin ya kümmüünü ana oona, a tumma ta unggodho kene.

<sup>35</sup> İkirı tatalaana ma seriye ka tindini i'i,

<sup>36</sup> "Ka Tatalaana, tumma öjö eege kungngo kidhindhi ka seriye ma Masala unggong?"

<sup>37</sup> İkirı Yasu ka tiki iini, " 'Asaasa Masala Uugaara müüdü ana eedi tiya yüüdü nye'd'de nja oona tanno üüdü nye'd'de nja üüdü tiya üüdü.'

<sup>38</sup> Tumma na dhidha no na idhindhi no eege kungngo.

<sup>39</sup> A tumma na asigi kide afe'de no nggeege afe'de, 'Asaasa ömö'di ya akete küdü ya afa müüdü ka asaasa eyi yüüdü kungngo.'

<sup>40</sup> Tumma na eere no eege kungngo kama seriye nja talaana ma nagane'bi."

*Almasihi nja Dawud*  
(*Murkus 12.35-37; Lüüka 20.41-44*)

<sup>41</sup> Aga naFariisi ka tümünü ana oona, İkirı Yasu ka tindini eege.

<sup>42</sup> "Kiki aaga a'da Almasi-ihı aminna? I'i ya 'bii'bala tiya mada 'do?"

Kiki iini, "'Bii'bala ya Dawud."

<sup>43</sup> İkirı ka tiki eene, "Dawud sa agala köö'dö nya ümmünü i'i a'da 'Uugaara' eema a türü ma Korong-gore?"

44 'Iki Uugaara Uugaara tiya eede,  
Emmi kede ka n̄isō ma kuri  
ara a'a ka anangnga di-  
idi yūūdū kūdū ka  
uune ka teene.'

45 Üürü Dawud ka tūmmünū i'i a'da, 'Uugaara,' assa kara tō'dō nya ada 'bii'bala tiya iini?'

46 A ömō'di ana kene ungodho kungngo taalo kara tapadaga tumma iini, ömō'di ma tana rūsū ka eedi ma tindini i'i kungngo titaalo.

## 23

*Yasu eema tumma ma katalaana ma seriye nja naFariisi*

(*Murkus 12.38-40; Lüüka 11.37-52; 20.45-47*)

1 A Yasu tageema nja kadu nja kadalaadene tanno iini.

2 Iki, "Kemmi katalaana ma seriye nja a naFariisi ka kööyō tiya Müüsa.

3 N̄imō yeene kara tiki aaga a'da aaga talinggo ya, aaga linggo, lakiini aaga fa talinggo afa meene kungngo, kudumma eene kadeema kassa taalo kalinggo iini.

4 Kudumma eene kimi'dinaana eema ka t̄ndhi kamana ka kadu ka na'dakeyi, lakiini eege taalo kara ta'dina ko'do a 'ban̄isō.

5 Kalinggo eema amang ka kadu tadinō kene kamana na'dugiisine ma en'di tiya eene kada kadhonggoro.

6 Kasaasa temmiimi ka nagöoyō ma kadu tanno iifi no ka na'buugu ma taanyara

nja na'buugu tanno kidha no ka naala ma talaana,

7 kasaasa tōjölū kadu ka namansala, amang ka kadu tūmmünū eege a'da, 'Tatalaana.'

8 Lakiini aaga ya aaga fa tamma ka kadu kūmmünū aaga a'da, 'Tatalaana,' kudumma aaga in'dili kungngo aaga ka nagöre a Tatalaana ungnngo ada ungodho.

9 Aaga tafa tūmmünū ömō'di ka 'būdhülū a'da pupa tiya ada, kudumma Pupa tiya ada ungodho ka 'dotombo'do.

10 Aaga tafa tamma ka ömō'di ka tūmmünū aaga a'da dhabbu, kudumma dhabbu ma aaga ungodho, Almasihi.

11 Ömō'di ya dhabbu ana kada ya, i'i yungngo ara talinggo ada aaga.

12 Ömō'di ya 'dinigi eyi yiini coo'do ya ara tapadaga keere, ömō'di ya ümmü eyi yiini ka tiicolo ya ara ta'diniginja ko'do.

13 "Am'ba kada ya aaga ka katalaana ma seriye no nja naFariisi na 'dinigi nanggeyi naada coo'do no, keere aaga ka ñnye ma tauugaara ma 'dotombo'do ka kadu kidha aaga, ka eyi tiya ada alla aaga co alla aaga tafa ka kadu tanno asaasa co no kaco.

14 "[Am'ba kada ya aaga ka katalaana ma seriye no nja naFariisi na 'dinigi nanggeyi naada coo'do no, küsini iiya ma nagüüme kaama

eema yeene, kafara ka Masala tafifinni amang ka kadu tiki a'da eege ka'diila, eege no miini no, tapusu adene neene kara tatoroko dhindho.]

15 "Am'ba kada ya aaga no katalaana ma seriye no nja naFariisi no an'dinigi nanggeyi naada coo'do no, kata'da aaga dhüle nja naato amang kada taluna ömö'di unggodho, a niimö yaada ka talaana i'i kide ya atanangnga i'i aco ka issi ma Jahanam teera adhabbu atiya ada.

16 "Am'ba kada ya aaga no naguugaara kada kisinsoro no, kiki aaga, 'Ömö'di ya aküdöönö ka la ma Masala taalo tafa ka taküdöönö niini dhorro, lakiini ömö'di ya aküdöönö ana dahaba ma la ma Masala ya, afa ka taküdöönö tanno iini.'

17 Aaga kanagaaga aaga takisinsoro minna i'i yungngo idhindhä? Dahaba alla la ma Masala ya amana dahaba ka tinsili ya?

18 Aaga tiki a'da, 'Ömö'di ya aküdöönö ana eere ma misi ma tirri ya, taalo tafa ka taküdöönö tanno iini dhorro, lakiini ömö'di ya aküdöönö ana niimö ka misi ma tirri ya, ara tafa ka taküdöönö tanno iini.'

19 Öjö i'i yungngo idhindhä aaga na kisinsoro no? Tirri alla misi ma tirri ma amana niimö ma tirri ka tinsili mo?

20 Taalo aaga kussu a'da ömö'di ya aküdöönö ana eere ma misi ma tirri ya ara

taküdöönö ana eema tiya inggide ya nye'd'de?

21 Ömö'di ya aküdöönö ana eere ma la ma Masala, aküdöönö iini nja Masala tammo anna kide mo.

22 Ömö'di ya aküdöönö ana eere ma 'dotombo'do ya, aküdöönö ana eere ma 'buugu ma temmi ma Masala nja ömö'di tiya emmi kide ya.

23 "Am'ba kada ya aaga no katalaana ma seriye nja naFariisi no an'dinigi nanggeyi neene coo'do no, kamana aaga faana ma naana ku'bu, kondho nja murteega. Lakiini aaga sa kadüünä tö'bö a niimö tiya a'diila ka seriye ya, tadho ka nafiini dhorro nja 'bangnga nja tindinaana kadu ku'bu, eema ya miini ya yungngo ada kara tagalinggo iini aaga tafa tüürü ma töccö.

24 Aaga na naguugaara na kisinsoro no, ka'duga aaga aruuge ka 'biidi lakiini aaga ka 'duuru malaga.

25 "Am'ba kada ya aaga na katalaana ma seriye no nja naFariisi na an'dinigi nanggeyi neene coo'do no, kagunu aaga 'dugeere ma ker'de nja 'dugeere ma dho lakiini teene miini adigine ana eema, ma nyooro nja tallogo.

26 O'o na taga Fariisi na soro no, aagala teene ma ker'de nja teene ma dho, amang kene tinsili afa 'dugeere miini.



27 "Am'ba kada ya aaga no katalaana ma serīye no nja naFariisi aaga no an'dinigi nanggeyi naada coo'do no, kafeene aaga nja naala ma oofa ka'diila ndama kürö lakiini ndama teene miini kadigine a ku'buuni ma kadu tanno aaya no kada nyoro katunya.

28 Aaga kafigi nggeege ndama kürö kafeene aaga nja kadu tanno a'diila no lakiini nanggeedi naada ka teene nye'd'de kungngo, tadigine ana eema ma korokoro nja tatoroko.

29 "Am'ba kada ya aaga no katalaana ma serīye no nja naFariisi aaga no 'dinigi nanggeyi naada coo'do no, karü'bü aaga naala ma oofa ma nagane'bi aaga tindi-naana naala ma oofa ma kadu tanno 'diila no.

30 Aaga teema aaga tiki a'da, 'Kaja kara taganeene ka naguuru tanno kafaafa ma angnga no, taalo angnga kara tagosso ka tagirina nagane'bi eene.'

31 Aaga tussu nanggeyi tanno ada a'da aaga ka laala ma kadu tanno agirina nagane'bi no,

32 Aaga tiiimö eema ya toroko ya kafaafa ma aaga ka tagüüni ya.

33 "Aaga ka nöönü aaga ta laala ma nöönü ara aaga sa karünö ka tapusu adene ma issi ma Jahanam nya?

34 I'i yungngo eede kara sa kürünü nagane'bi kada nja kadu tanno 'dara no

nja katalaana, aaga tagirina könö aaga tabünnü no ka salii'bi, aaga tabbü könö ka naala ma talaana aaga tasoro eege ka naanya kadara co anya tökömö.

35 Amang ka eriidö tiya kadu tanno agirinadene na adho ka fiini no ya uurunja ka 'büdhülü ya, ndama eriidö tiya Habiil tiya a'diila ya nja eriidö tiya Sakariya 'bii'bala ya Barkiya yaada ka tagiidi i'i ka söödö ma la ma Masala nja misä ma tiri.

36 Ara a'a tadirina tumma aaga, eema ya in'dili kungngo ara tö'dö ka sere tiya.

*Yasu asaasa Örsaliim  
(Lüüka 13.34-35)*

37 "Örsaliim, Örsaliim, o'o no kirina nagane'bi na tiidiri kadafiini na Masala ka tagürünü eege kono no taanya nasaasa a'a tawaana laala yüüdü ka oona afa koogoro ka tawaana laala yoono ka tüm'bü ma egedhe tiya oono, aaga tanu.

38 Aaga assa ka 'di tiya ada ungngo ara tinyi kada ku'bu.

39 Ara a'a tiki aaga, taalo aaga kara tassa kede afe'de illi ada kara tiki, 'Baraka ka ömö'di tiya öö'dö ana eere ma Uugaara ya.' "

## 24

*Yasu eema tumma ma taga'dadene ma la ma Masala  
(Murkus 13.1-2; Lüüka 21.5-6)*

1 İkirî Yasu ka öö'dö kürö ndama la ma Masala ya, İkirî kadalaadene niini kalaga i'i ka tarü'böönö ma la ma Masala.

2 İkirî ka tiki eene, "Kiji aaga eema ya nye'd'de ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, taalo misi ma ungodho kungngo mara türeene ka ma tööje ko'do kara türrüdü nye'd'de kungngo."

3 Ağa Yasu ka temmi ka Anya ma 'Dikidiyö ya, a kadalaadene niini tindini i'i ka ungodndho kiki iini a'da, "Tirina ungodho 'ba, tumma no kara talinggo adene aada, a nümö i'i yungngo iidi kara tussu iini a'da ara o'o tö'dö nja titaalo ma 'büdhülü?"

4 A Yasu tiki eene, "Aaga adinö ko'do iidi ömö'di öccö tüpü aaga ka taama.

5 Ara kadu sa köö'dö kada kadhabbu ana eere tiya eede kiki, 'A'a na Almasihi,' iisini kadu kadhabbu.

6 Ara aaga sa kaföönyö tumma ma kadu kadeema koro'bo, aaga taföönyö tumma ma koro'bo ka teemadene ku'b'ba, lakiini aaga fa tari'ba aaga ta'deedene ka oona, tafigi miini i'i ya miini lakiini taalo titaalo ma 'büdhülü eege kamiini.

7 Ara koro'bo tanna ka anya nja anya tökönö, a tauugaara no teema koro'bo nja tauugaara töccö, a 'buugu ka oona ta iire a 'büdhülü ta'digi'di ajeene ka oona nye'd'de.

8 Tatta tüm'bü ma tin'di ma teene.

9 "Ka naguuru tanno miini no ara aaga tümününja a kadu kapusu aaga ka-girina aaga a kadu ma 'büdhülü nye'd'de tanu kada kudumma eere tiya eede.

10 Ka uuru tanno miini no, ara kadu kadhabbu ka tapadaga oona keere ka tamma ma Masala kümmünü kadu töccö a kadu töccö kakirimi ajeene ungodho eege ömö'di ya tanu ka tööje.

11 A nagane'bi na iisini kadu no, tabbü 'dala kadhabbu kaama kadu kadhabbu.

12 Kudumma tadhabbu ma eema ya toroko ya a tasaasa ajeene tiicolo kadu ka nanggeedi kadhabbu.

13 Ömö'di ya idhi oona ku'bu ya ara toolonadene.

14 Ara tumma ma İnjüli ma tauugaara teemadene ka 'büdhülü in'dili amang ka kadu nye'd'de tussu uuru na eere no sa köö'dö keere.

*Taga'dadene na dhorro no (Murkus 13.14-23; Lüüka 21.20-24)*

15 "Kada kara tiji tatoroko ma 'buugu na ne'bi Danial ka tageema a'da kara tö'dö ka 'buugu tiya insili ya, fa ka ömö'di ya iröönö ya ussu.

16 A kadu na ka Yahüüdiya no tarünö kaco na'dikinya.

17 Ömö'di ya ka la ko'do ya taalo atö'dö ku'bu ma co tindi eema ka 'bügöori.

18 A ömö'di ya ka siga ya taalo ara tapadaga oona keere aco 'di ta'duga en'di yiini.

19 Am'ba kada aaga na iya na agüröönö no nja tanno indine no ka naguuru tanno miini no.

20 Aaga fara ka Masala amang kada tafa tarünö feele kungngo nja uuru ma Sa'bidu.

21 Ara tagoroo'bo tö'dö ka 'buugu katoroko taalo agöö'dö ka 'büdhülü jiddi ma Masala ka tadina i'i ta'bitingngö taalo agalinggo adene a'da taalo talinggo adene afe'de.

22 Ka Masala kara tafa tanangnga naganuuru na miini no kadhügüdhügü ya taalo ömö'di ma ta koolonadene 'do, lakiini kudumma kadu tanno Masala ka tagesse eege no i'i yungngo, oono kanangnga naganuuru no miini no kadhügüdhügü.

23 Aaga ömö'di töccö kara tiki aaga a'da, 'Almasiihi ungngo kita,' alla, 'Inni kannu,' aaga fa tamma kini kide.

24 Ara kadu kadhabbu sa köö'dö, kiki a'da eege ka Almasiihi na iisini kadu no nja nagane'bi tanno korokoro no tabbü 'dala kalinggo eema keefe kale'bele eema kamana i'i ka tidhindhi ma taga'da kadu ka nanggüdü iini, üürü kaluna fiini miini nja kadu tanno Masala ka tagesse eege no.

25 Aaga föönyö, nilli a'a ka tirina tamma no aaga 'bitingngö.

26 "Üürü ömö'di ka tiki aaga a'da, 'Ii inni ka dhüle

kannu,' aaga fa co, üürü kiki a'da, 'Ungngo ka 'bügööri kita,' aaga tafa tamma kide.

27 Kudumma tö'dö tanno 'Bii'bala ma Tadü'd'dü no, kafeene nja talimaana ma tombo'do na alimaana ndama fiini ma ndanaaya, öyeene ka niimö ma ndanaaya.

28 'Buugu ya niimö ka teyi kide ya ara nagolo tarügü kide.

*Tö'dö ma 'Bii'bala ma Tadü'd'dü*

(Murkus 13.24-27; Lüüka 21.25-28)

29 "Ka tatoroko ma 'buugu ka naganuuru tanno miini no,

'ara ndanaaya talifi  
a tere taalo ara töyeene,  
a midigi ta'dinggeene  
ndama 'dotombo'do,  
a türü ma 'dotombo'do  
tatinggi'di.'

30 "Ka uuru tanno miini no ara koola ma 'Bii'bala ma Tadü'd'dü tabbü 'dala ka 'dotombo'do a kadu tafara ka naanya ka oona nye'd'de kungngo, a kadu tiji 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ka tunggunu tö'dö ndama tülügü ka 'dotombo'do a türü a tidhindhi miini.

31 Assa ka kürünü kadhangga niini a tinidö kafara ko'd'do ka na'buugu tanno egüsö no ma tawagaana kadu niini ka tagesse eege no koonu ndama 'dotombo'do koonu nye'd'de kungngo.

*Talaana ma indüye*  
(Murkus 13.28-31; Lüüka 21.29-33)

32 “Aaga 'duga talaana ma iindiiye no amang kada tussu iini kada katiji naseldhe miini kandana dhaaru ka kirikiri ya aaga tussu a'da kooro ka ndakete.

33 Kadu kara tiji eema ya nye'd'de kungngo afe'de ya, aaga tikiri ka tussu a'da 'buugu andakete kara tö'dö.

34 Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, ara eema talinggo adene a'da aleefe sere ya kide.

35 Ara 'dotombo'do titaalo nja 'büdhülü, lakiini tumma neede taalo kara titaalo.

*Tadinö ko'do*

(*Murkus 13.32-37; Lüüka 17.26-30, 34-36*)

36 “Lakiini uuru no miini no nja ndanaaya tanno miini no taalo ömö'di ma tara tussu ungodho kungngo salla kadhangga ka 'dotombo'do alla 'Bii'bala illi Pupa ungodho i'i.

37 Afa ma tiya agalinggo adene ka uuru ma Nööh, nggeege afe'de ka uuru ma tö'dö tanno 'Bii'bala ma Tadü'd'dü.

38 Ka uuru tanno 'büidi ka tüfürü taga'duga 'büdhülü ya kaguri kadu, kooye karnajeene idhi uuru na Nööh kaco a mürkabü no tö'dö.

39 Kitaalo kussu tumma no, idhi a 'büidi tö'dö a 'duga kadu nye'd'de kungngo, ara tafigi nggeege ka uuru ma 'Bii'bala ma Tadü'd'dü kara tö'dö no.

40 Ka uuru tanno miini no ara kadu tanna ka siga keera akonadene ungodho, aya türeene.

41 A iiya tawöönö keera ka 'doonya ma tawöönö ammo tagonadene ammo tütü.

42 “Aaga adini ko'do so, kudumma ada taalo ka tussu uuru ma Uugaara ka tö'dö kide no.

43 Aaga ussu tumma no, ka ömö'di ma 'di kara tussu a'da ara tanyooro tö'dö aada ya, ara tadinö ko'do, taalo ara tarigide taalo tafa ka 'di tiya iini anyoorodene.

44 Aaga indinaana oona ku'bu dhorro, kudumma 'Bii'bala ma Tadü'd'dü kara tö'dö ka uuru tanno ada katitaalo kindhigi i'i kide no.

*Ömö'di ma linggo ya adho ka fünü ya*

(*Lüüka 12.41-48*)

45 “Ömö'di ma linggo öjö i'i yungngo odho ta'dara ka ömö'di ma 'di, kanangnga i'i ka amana eema ma kuri a kadu ka uuru miini.

46 A'diila nja ömö'di ma linggo tiya miini ya, ömö'di tiya iini ka tö'dö aduna i'i ka talinggo kungngo.

47 Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, ara tanangnga i'i kafa ka eema tiya iini nye'd'de kungngo.

48 Uuru ömö'di ma linggo ya miini ya atoroko ka eedi ya, iki ka eyi tiya iini a'da, 'Ara ömö'di ma 'di tadoono ku'bu taalo ara tö'dö areere,'

49 ikiri ka abbü köje na linggo nja iini no, a kuri ooye nja kadu tanno nake ka ngeeli no.

50 İkiri ömö'di ma 'di ka öö'dö ka uuru tanno iini ya, taalo ussu a'da ara tö'dö kide no.

<sup>51</sup> Īkīrī ka ta'dekeraana i'i ku'bu anangnga i'i ka afeene nja kadu tanno oroko no, afara abbūnaana igini ka oona.

## 25

*Tafeene ma tumma ma lōmū na ada'baaga no*

<sup>1</sup> “Ka naguuru tanno miini no, tauugaara ma 'dotombo'do kafeene nja lōmū na ada'baaga ka'duga nagalamba kunggeene ma tara co toreene nja tatarna.

<sup>2</sup> A kōnō ka inggide ka iūdūmmū kanagaaga ka oona, anno iūdūmmū no ka'dara.

<sup>3</sup> Anno nagaaga no tadhifi nagalamba, illi eege kitaalo kagufu uu'ba miini nja eene.

<sup>4</sup> Anno na 'dara no, ta'duga ūgū'de ka tigne ana uu'ba ma nagalamba tanno eene.

<sup>5</sup> A tatarna tadoono ku'bu taalo ō'dō areere a lōmū tanyege'de ku'bu karigide eege in'dīlī.

<sup>6</sup> “Ooso ka teene ya, asa ndhiidhe tafara, 'Assa tatarna tō'dō, aaga ō'dō kūrō aaga toreene nja iini.’

<sup>7</sup> “Īkīrī lōmū kafikī'dō nye'd'de ma tindinaana nagalamba neene ku'bu.

<sup>8</sup> Īkīrī na nagaaga no ka tiki a tanno 'dara no, 'Aaga inyi uu'ba yaada unngo kudumma nagalamba nīdī ka tadhūlū ku'bu.’

<sup>9</sup> “Īkīrī na 'dara no ka tiki eene, 'Taalo ara ta'dimo kaja in'dīlī lakiini agolo ka kadu tanno anadene iini no aaga co tana yaada.’

<sup>10</sup> “A kene ka ndunggeene ma tara co tana uu'ba ya, a'da adhe tatarna. A lōmū na kindinaana eema yeene ku'bu no kaco 'buugu ma tarna nja iini keere ka inye.

<sup>11</sup> “Amussu kungngo ya asa tūreene ma lōmū tō'dō afe'de kiki, 'Ka Uugaara, ka Uugaara, fa'da inye unngo.’

<sup>12</sup> “Īkīrī ka tiki eene, 'Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro a'da, taalo a'a nussu aaga.’

<sup>13</sup> “Nggeege aaga adīnī ko'do. Kudumma aḍa katitaalo kussu uuru nja ndanaaya tanno 'Bii'bala ma Tadū'd'dū kara tō'dō iini.

*Tafeene ma tumma ma gūrūūsī ma linggo*  
(Lūūka 19.11–27)

<sup>14</sup> “A tauugaara ma 'dotombo'do kafeene afa ōmō'dī asaasa tunggeene, assa ka tagūmmūnū kadu ma linggo niini asūmūnaana gūrūūsī ma linggo eene ku'bu.

<sup>15</sup> Adakinaana kene ku'bu, tamana ma tūrū tanno iini, anangnga a tiya eema iūdūmmū, anangnga a tiya eera, anangnga a tiya ungodho. Assa ka tunggeene.

<sup>16</sup> A ōmō'dī ya 'duga eema iūdūmmū ya, tunggeene atefe talinggo iini, aduna aḍa kide iūdūmmū afe'de.

<sup>17</sup> A ōmō'dī ya a'duga eera ya, tagalinggo nggeege aduna kide eema eera.

<sup>18</sup> Lakiini ōmō'dī ya a'duga nīmō ungodho ya, eefe tasigī'dī ōōye ka 'būdhūlū atū'bū eema ya uugaara tiya iini ya kide.

19 “Kene ka ndagu'du dhabbu ya, ikiri uugaara ka oo'do ma ta'duga eema yiini kene.

20 Omö'di ya aga'duga eema iidümmü ya, tö'do ad-hifi eema ya agusunja kide iini iidümmü afe'de, iki iini, 'Ka uugaara, naganangnga o'o gürüüsi a'a ma linggo iidümmü, na a'a tagalinggo nagusu kide iidümmü afe'de assa kide.'

21 “Ikiri uugaara yiini ka tiki iini, 'Nagalinggo o'o ka'diila na o'o nadho ka fiini no nagaafa o'o ka ligeema tiya dhilli ya nara tanangnga o'o kafa ka tiya adhabbu ya, aayu kico ka dhodho tanno uugaara tiya yüüdü.'

22 “A omö'di ya aga'duga eema eera ya tö'do iki, 'Ka uugaara, nakadhifi o'o gürüüsi ma linggo a'a eera naduna kide eera, eede ka tagusu kide afe'de assa kide.'

23 “Ikiri ka tiki iini, 'Nagalinggo o'o ka'diila na o'o nadho ka fiini no nagaafa o'o ka ligeema tiya idhilli ya nara tanangnga o'o kafa ka tiya adhabbu ya, aayu kico ka dhodho tanno uugaara tiya yüüdü.'

24 “A omö'di ya a'duga niimö ungodho ya tö'do iki, 'Nussu a'a a'da o'o na omö'di tiya toroko ya, naraana o'o a'da taalo o'o naleele nawaana eema koonna a'da taalo o'o nadiniigi.

25 Nari'ba a'a na teefe tatü'bü eema yüüdü ka 'bühülü assa kide la niimö yüüdü.'

26 “Ikiri uugaara yiini ka tiki iini, 'O'o no toroko nadhunu! Nussu o'o a'da a'a naraana a'da taalo a'a nadiniigi nawaana eema koonna a'da taalo a'a naleele?

27 O'o nama tanangnga gürüüsi yeede ka benki, eede ka tö'do naluna niimö kide.'

28 “Ikiri ka tiki a kadu ma linggo, 'Aaga 'duga eema ya kini, aaga tanangnga omö'di tiya ana eema ada'baaga ya.

29 Kudumma omö'di tiya ana niimö agusunja kini kide adhabbu, aya niimö ka titaalo kini ya 'bantiya unngo kini ya ara ta'dugadene.

30 A omö'di ya toroko ya aaga pügü i'i co kürö ka ndüüli aaco afara abbünaana igini ka oona.'

#### *Tahükümü na eere no*

31 “Ka uuru ma 'Bi'bala ma Tadü'd'dü kara tö'do ka tühindhī tanno iini nja kadhangga tanno iini, emmi ka kööyö ma tauugaara tiya iini ya idhindhī ya ka 'dotombo'do.

32 A kadu ka 'bühülü nye'd'de kungngo tö'do karügu kini kidha ikiri ka tagedhaana eege ku'bu afa tadasaana ka tagedhaana kidheefele ku'bu nja ki'biini kungngo.

33 Uuru kidheefele kini ka niisö ma kuri, uuru ki'biini kini ka niisö ma küüle.

34 “Ikiri Uugaara ka tiki a kadu tanno iini ka niisö ma kuri no, 'Aaga kö'do aaga na Pupa tiya eede ka anangnga baraka aaga no, aaga takarna ka tauugaara

tanno, akindinaana kada ku'bu a'da üfürü 'büdhülü tagarü'bü adene.

<sup>35</sup> Kudumma iire ka tagu a'a aaga tinyi eema ma kuri a'a, a tenege tagu a'a aaga tinyi 'biidi a'a, na taga töölöge aaga tagamma kede ka nöö'di tanno ada.

<sup>36</sup> A en'di titaalo kede ka oona aaga tagona en'di a'a, na a'a tagamaara aaga tanaana iye kede, nadaganna ka pabuusu aaga tö'dö tassa kede.'

<sup>37</sup> "A kadu na adho ka fiini no tindini i'i, 'Ka Uugaara, kaduna ungnö o'o kiga iire kagu o'o, ungnö tinya kuri o'o nja tenege ka tagu o'o ungnö tinyi 'biidi o'o?"

<sup>38</sup> Ungnö taduna o'o kada töölöge kiga ungnö tamma küdü ka nöö'di tanno iidi, nja en'di ka titaalo küdü ka oona ungnö tagona o'o, nagirni küdü ka oona?"

<sup>39</sup> Ungnö taluna o'o ka tamaara kiga, nja üüdü ka tanna ka pabuusu ungnö teefe tassa küdü?"

<sup>40</sup> "I'i yungnö Uugaara ka tiki eene, 'Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, eema yaada ka küüni a nagöre tanno eede no dhiidhi no, aaga kagüüni ana a'a.'

<sup>41</sup> "Ikirü ka tiki a kadu tanno iini ka niisö ma küüle no, 'Aaga sigi co kanna eede ka oona aaga na aga'dadene no, agolo ka issi ta'billi, na akindininja ka Ebliisi ku'bu nja kadhangga tanno iini.

<sup>42</sup> Kudumma iire ka tagu a'a aaga taalo kinya kuri a'a,

a tenege tagu a'a aaga taalo kinya 'biidi a'a.

<sup>43</sup> Na a'a taga töölöge taalo aaga kamma kede ka nöö'di tanno ada, a en'di titaalo eede ka oona taalo aaga kanangnga a'a nagirni kede ka oona, na a'a tagamaara nadaganna ka pabuusu aaga taalo kanana iye kede.'

<sup>44</sup> "A kadu na miini no tikiri ka tiki iini, 'Ka Uugaara, kaduna ungnö o'o kiga iire kagu o'o nja tenege, na taga töölöge, en'di titaalo küdü ka oona, na o'o tagamaara na o'o taganna ka pabuusu ungnö saga taalo kamünügü o'o ko'do?"

<sup>45</sup> "I'i ara sa katiki eene, 'Ara a'a tadirina tumma ma timin'da aaga, niimö yaada ka titaalo kagüüni ada a kadu tanno dhiidhi no aaga taalo kagüüni ada a'a.'

<sup>46</sup> "A kadu na miini no kaco ka tapusu adene ta'billi, ara na 'diila no kaco ka tefe ka 'di ta'billi."

## 26

*Kadu keemaana ka oona ma tiummü Yasu*

(Murkus 14.1-2; Lüüka 22.1-2; Yühanna 11.45-53)

<sup>1</sup> Aga Yasu ka ndatimö tumma niini nye'd'de kungnö ya, ikiri ka tiki a kadalaadene tanno iini,

<sup>2</sup> "Kussu aaga a'da Taanyara ma Tada'da ka Eriidö ka ndöreene fungngö eera, 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ara tahükümüdene abünnünja ka salii'bi."

<sup>3</sup> A ka uuru tanno miini no kemmi naguugaara ma ka'boge nja kadifi ma anya

ka 'dī tiya Kiyaaafa ya uugaara ma ka'boge ya.

<sup>4</sup> Kada keemaana ka oona ma tūmmū Yasu ana ünggū kiidi i'i.

<sup>5</sup> Lakiini eege kiki, "Kada fa talinggo tumma no ka Taanyara ma Tada'da ka eriidō i'dī kadu co ka muli muli."

*Aka muuru kondho ka Yasu ka oona*  
(Murkus 14.3-9; Yühanna 12.1-8)

<sup>6</sup> Aga Yasu ka taganna ka Beet Aniya ya ka 'dī tiya Samaan ya akaana kutukunya ya,

<sup>7</sup> aka tö'dō a sügü'de adigine a kondho tammo agu'daana mo marooro ka tuuru kini ka üüdū a'da agu eema.

<sup>8</sup> İkirī kadalaadene niini ka tasala linggo no ya, kagoroo'bo kiki, "Minna agu kondho maga'dadene ün'dügünggö.

<sup>9</sup> Taalo ama aja kara tagatenege iini ka agu'daana a gürüüsü miini tananja kadu tanno eema ka titaalo kene no."

<sup>10</sup> İkirī Yasu ka tussu iki eene, "Minna agu aaga, aaga tanyamanya aka mo ka oona? Oogo magalinggo niimō ya a'diila ya ana a'a.

<sup>11</sup> Kadu na eema ka titaalo kene no kaneene nja aaga turi, lakiini taalo a'a nara taneene nja aaga turi kungngo.

<sup>12</sup> A kono ka 'bunaana kondho kede ka oona ya, oogo mindinaana a'a ku'bu ma tatü'büdene.

<sup>13</sup> Ara a'a tadirina tumma dhorro, ka kadu kara

tadünügü tumma ma injiili co a kadu ka 'buugu koona in'dili kadünnü tumma na aka tammo afe'de amang kene tagiigi oogo iini."

*Yahüüsa amma ka tūmmünü Yasu a kadu*  
(Murkus 14.10-11; Lüüka 22.3-6)

<sup>14</sup> A tatalaadene könö ana kada no ada'baaga kafünü eera no ya ana eere a'da Yahüüsa Askaryüüti unggeene aaco ka naguu-gaara ma ka'boge.

<sup>15</sup> İki eene a'da, "Ara aaga tanangnga minna a'a ara a'a ka tūmmünü Yasu aaga?" Kikiri ka anangnga gürüüsü iini ukumu ömō'di aco iisine.

<sup>16</sup> Ndama uuru tanno miini no, andawwa fiini ma tara tūmmünü i'i eene.

*Yasu agu kuri ma tada'da nja kadalaadene tanno iini*

(Murkus 14.12-21; Lüüka 22.7-14, 21-23; Yühanna 13.21-30)

<sup>17</sup> Ka uuru ma Taanyara ma Dheedhifi na dhidha no, ikiri kadalaadene ka öö'dō ka Yasu kiki iini, "Kiga i'i yungngo üüdū kasaasa a'da unnggo co tindinaana kuri ma Taanyara ma Tada'da ka Eriidō?"

<sup>18</sup> İkirī ka tiki eene, "Agolo ka ömō'di ka anya aaga tiki iini, 'Tatalaana, asa uuru neede tö'dō nara co tagu eema ma Taanyara ma Tada'da ka Eriidō ka 'dī kita üüdū nja kadalaadene tanno eede.'"

<sup>19</sup> İkirī kadalaadene ka tagüüni afa ma tiya Yasu ka tirina eene ya, kikiri ka takindinaana eema ma



Taanyara ma Tada'da ka Erüdü ku'bu.

<sup>20</sup> Aga 'buugu kanda si-  
iya ya, ikiri Yasu ka temmi  
ka tarabeesa ma kuri nja  
kadalaadene tanno iini na  
ö'dö kada'baaga kafünü eera  
no ma tara tagu eema.

<sup>21</sup> A kene ka ndaguri ya,  
ikiri Yasu ka tiki eene, "Ara  
a'a tadirina tumma aaga  
dhorro, ömö'di öccö ana  
kada ara tümünü a'a a  
kadu."

<sup>22</sup> A kadalaadene tamüürü  
kindini i'i ka unggondho  
kiki, "A'a no miini, Uu-  
gaara?"

<sup>23</sup> İkiri ka tapadaga  
tumma eene iki, "Ömö'di  
ya ara tunggu nüsö ka dho  
nja a'a ya, i'i yungngo ara  
tümünü a'a a kadu.

<sup>24</sup> A 'Bii'bala ma Tadü'd'dü  
ara teyi afa ma sorne ka tiki,  
lakiini am'ba ka ömö'di tiya  
ara tümünü 'Bii'bala ma  
Tadü'd'dü a kadu ya. A'diila  
kini kara tafa tageenedene."

<sup>25</sup> İkiri Yahüüsa ya ara  
tümünü i'i a kadu ya ka  
tapadaga tumma iini indini  
i'i iki iini, "Ka Tatalaana,  
timin'da taalo a'a na miini?"

İkiri ka tiki iini, "İi, O'o na  
miini."

*Kuri ma taamu ya Uu-  
gaara ya eere ya*

(*Murkus 14.22-26; Lüüka  
22.15-20; 1 Kürünsüs 11.23-  
25*)

<sup>26</sup> A kene ka ndagu  
eema ya ikiri ka 'duga  
miteene anangnga ta'diila a  
Masala asümünaana ku'bu  
anangnga a kadalaadene  
tanno iini iki, "Aaga la aaga

kuri, tuu'da neede eege  
kamiini."

<sup>27</sup> A'duga ker'de ma  
ngeeli anangnga ta'diila a  
Masala anangnga eene iki,  
"Aaga ooye kide aaga in'dili  
kungngo.

<sup>28</sup> Kudumma erüdü tiya  
eede i'i yungngo, erüdü ma  
timi'di tumma, ya uurunja  
co ka üüdü ma kadu kad-  
habbu ma toolona tatoroko  
neene.

<sup>29</sup> Ara a'a tiki aaga, ndama  
uuru tanno taalo a'a nara  
tooye ngeeli na edhe no, ara  
uuru ka öö'dö na a'a sa tooye  
i'i kada issi nja aaga ka tauu-  
gaara tanno Pupa tiya eede."

<sup>30</sup> Kikiri ka tüwe tüsü  
kö'dö kürö ka co Anya ma  
'Dikidiyö.

*Yasu ussu ara Bütrüs ara  
ta'düsünü i'i*

(*Murkus 14.27-31; Lüüka  
22.31-34; Yühanna 13.36-38*)

<sup>31</sup> İkiri Yasu ka tiki eene,  
"Ka ooso tanno ara aaga  
tinyi a'a ku'bu, kudumma  
sorne ka tiki,

'Ara a'a tabbü tadasaana  
a kidheefele tarüno  
kasananjaana ku'bu.'

<sup>32</sup> Lakiini kede kara tafiki'dö  
ka inde ya, ara a'a tadhe  
aaga naco Jaliil."

<sup>33</sup> İkiri Bütrüs ka tiki,  
"Üürü kadu kinyi o'o ku'bu  
nye'd'de ya, taalo a'a nara  
tinyi o'o ku'bu."

<sup>34</sup> İkiri Yasu ka tiki iini,  
"Tumma eege kungngo eede  
kara tadirina o'o, ka ooso  
tanno ara o'o ta'düsünü a'a  
tiidoona a'da üfürü dhimbi  
tafara."

<sup>35</sup> A Bütrüs tiki iini, "Assa kada inde ara a'a teyi nja o'o, taalo a'a nara ta'düsünü o'o." A kadalaadene tatiraana nggeege nye'd'de kungngo.

*Yasu afara ka Masala ka Jetsemaani*  
(*Murkus 14.32-42; Lüüka 22.39-46*)

<sup>36</sup> İkirı ka öö'dö nja kadalaadene tanno iini ka 'buugu inggide ana eere a'da Jetsemaani, İkirı ka tiki eene, "Aaga emmi kita ara a'a ka co tafara ka Masala."

<sup>37</sup> A'duga Bütrüs nja laala tiya Za'bedi keera nja iini, a müürü tūmmü i'i kada inde.

<sup>38</sup> İkirı ka tiki eene, "Namüürü a'a 'do afa meede kara teyi kungngo, aaga öödhı kita aaga adinö ko'do nja a'a."

<sup>39</sup> İkirı ka tasigi keere kene ka oona idhilli kungngo iti dhugudha ku'bu ka 'büdhülü eema nja Masala iki, "Pupa yeede, üürü nasaasa 'duga ker'de ma tadhügürü mo kede, lakiini taalo a'da a'a nasaasa lakiini ndama eedi tiya üüdü ka asaasa kungngo."

<sup>40</sup> Apadaga ka kadalaadene aduna eege ka tarigide, İkirı ka tiki a Bütrüs, "Taalo aaga kambaanya tadinö ko'do nja a'a ana ndanaaya ka unggodho kungngo?"

<sup>41</sup> Aaga adinı ko'do aaga tafara ka Masala, İ'dı aaga ta'b'badene a tatoroko. Koronggore ana türü illi tuu'da ka ki'di."

<sup>42</sup> Afada asigi keere afe'de eema nja Masala iki, "Pupa

yeede, üürü taalo o'o nasaasa ta'duga ker'de ma dhügürü mo kede ka oona illi na a'a tooye, fa kide ada tumma tanno üüdü eege kamiini."

<sup>43</sup> Afada öö'dö aduna eege ka tarigide kudumma tarigide ka talinggo eege dhorro.

<sup>44</sup> İkirı ka tinyi eege ku'bu apadaga ka fara ka Masala asa tiidoona ütü ka teema tumma na unggodho no.

<sup>45</sup> Afada apadaga ka kadalaadene tanno iini iki eene, "Aaga kaleefe tafüngngö aaga tarigide? Aaga assa, uuru ma tahükümü tanno 'Bii'bala ma Tadü'd'dü miini kara tahükümüdene ananja ka iisine ma kadu tanno oroko no.

<sup>46</sup> Aaga fiki'dö, angnga tunggeene, asa ömö'dı ya ara tūmmünü a'a a kadu ya andö'dö."

*Tūmmöönö ma Yasu*  
(*Murkus 14.43-50; Lüüka 22.47-53; Yühanna 18.3-12*)

<sup>47</sup> Ka Yasu ka taleefe teema kungngo ya, a'da adhe Yahüüsa tatalaadene ana kadu tanno ö'dö kada'baaga kafünü eera no, nja kadu kungngo iini kadhabbu a magulu'ba na kadhonggoro no a maguufi, a naguugaara ma ka'boge nja kadiifi ma anya ka kürünü eege.

<sup>48</sup> A ömö'dı ya ara tūmmünü i'i a kadu tiki eene, "Ömö'dı yeede kara tööjülü i'i ya i'i ya miini aaga ümmü i'i."

49 İkirî Yahüüsa ka tasigi ka Yasu kete iki iini, "Tata-laana! Aa nööjülü o'o."

50 İkirî Yasu ka tiki iini, "Ömö'di eede, alinggo nïmö yüüdü ka öö'dö kide ya," kikirî ka öö'dö kümmü i'i.

51 İkirî ömö'di könö ana ka kadu tanno Yasu ka afanna kulu'ba ma dhonggoro mo armuna ömö'di ya alinggo ada uugaara ma ka'boge ya ka neeso iini.

52 İkirî Yasu ka tiki iini, "Padaga kulu'ba müüdü mo dhonggoro mo co 'buugu miini, ömö'di ya tafanna kulu'ba ma dhonggoro mo ya, ara tiididene iini.

53 Kiki aaga kide a'da taalo nara tambaanya tiki a Pupa tiya eede akinyi a'a ma tagürünügi a nasi-gira ma kadhangga kadhabbu kada'baaga kafünü eera ö'dö iini a'a?

54 Ara tumma na ka sorne no co ööye miini nya, iki a'da eema ya 'do ya ara tal-inggo adene nggeege."

55 Ka uuru tanno miini no ageema Yasu nja kadu kadhabbu, "A'a na tataga'da 'buugu yunggo ada köö'dö a magulu'ba tammo kadhonggoro mo nja maguufi? Nagemmi a'a ka 'booro ma la ma Masala nalaana aaga, aaga taalo kümmü a'a.

56 Tumma nye'd'de kunggo no, kö'dö amang ka tumma tanno nagane'bi co ööye miini." İkirî kadalaadene ka rünö nye'd'de kinyi i'i ku'bu.

*Yasu unnggo kidha ma naguugaara ma Yahüüdü*

(Murkus 14.53-65; Lüüka 22.54-55, 63-71; Yühanna 18.13-14, 19-24)

57 A kadu na ümmü Yasu no keefe tunggu i'i co Kiyaaafa, ya uugaara ma ka'boge ya, a'da katalaana ma seriye nja kadüüfi ma anya kinggide kemmi nja iini.

58 A Bütürüs tako'd'do kene keere ndama ku'b'ba kadara co öö'di tiya uugaara ma ka'boge aco a 'bügöörî ka teene emmi nja kadu tanno afa ka 'di tiya Kiyaaafa, iiri nïmö ya ara talinggo adene ya.

59 A naguugaara ma ka'boge nja naguugaara tanno emmi no tagawwa nïmö ma korokoro ma tafünü ka Yasu ka oona amang kene tiidi i'i.

60 Kitaalo kaduna nïmö a'da kö'dö kadu kadhabbu kataküüfü korokoro illi kadu keera kafiki'dö küfü korokoro kiki,

61 "Ömö'di ya iki a'da, 'Ara a'a tambaanya türrüdü 'di ma Masala nassa ka arü'bü i'i a füngngö iidoona.'"

62 İkirî uugaara ma ka'boge ka fiki'dö iki a Yasu, "Taalo o'o na tadiri nïmö 'do? Tumma öjö eege kunggo a kadu tanno kadeema küdü ka oona unnggo?"

63 A Yasu taki'döönö dhore, ikirî uugaara ma ka'boge ka tiki iini, "Aküdüönö ana eere ma Masala tammo adinö mo tirina tumma unnggo üürü

o'o na Almasihi 'Bii'bala ma Masala."

64 İkirî Yasu ka tiki iini, "İi, o'o niki. Lakiini ara a'a tiki aaga, aaga nye'd'de kungngo ndama uuru tanno ara aaga sa kiji 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ka temmi ka nüsö ma kuri ma Masala tammo ana türü mo ka tunggunu aku'bu ka tülügü ndama 'dotombo'do."

65 İkirî uugaara ma ka'boge ka tarisina en'di ku'bu iini ka oona iki, "Eela Masala! Kasaasa angnga taföonyö minna afe'de? Ka föonyö aaga teelaana ma Masala niini.

66 Kiki aaga nya ka tumma tanno?"

Kikirî ka tiki iini, "Fa kini eyi."

67 Karooro ka'binyinyi alaaga kini ka dhugudha kabbü i'i ka karama.

68 Kiki iini, "O'o na Almasihi no, tirina ungnö, mada i'i yungngo abbü o'o?"

*Bütrüs a'düsünü Yasu*  
(*Murkus 14.66-72; Lüüka 22.56-62; Yühanna 18.15-18, 25-27*)

69 A Bütrüs ungnö ka 'booro ma 'di, a 'badaada ma linggo mo tö'dö kini kete miki, "Naganeene o'o nja Yasu ya ma Jaliil ya."

70 Lakiini a'düsünügi ka kadu kidha nye'd'de kungngo iki, "Taalo a'a nussu nümö yüüdü ka tema ya."

71 A Bütrüs tunggeene aco İnye, a 'badaada kömö tasala i'i miki a kadu tanno kete kono no, "Ömö'di ya

aganeene nja Yasu ya ma Nasira ya."

72 A Bütrüs ta'düsünügi afe'de andeera aküdöönö iki, "Taalo a'a nussu ömö'di ya."

73 Amussu kungngo ya, a kadu na 'dingnge ana ko'do no tö'dö ka Bütrüs kiki iini, "O'o dhorro ya o'o na ma kadu tanno, tumma nüüdü kafeene nja tanno eene."

74 A ndeela 'buugu aküdöönö, "Taalo a'a nussu ömö'di ya!" İkirî dhimbî ka tagolo fara.

75 İkirî Bütrüs ka tagügi tumma na Yasu, "A dhimbî ka tufürü tafara ya ara o'o ta'düsünü a'a tiidoona." İkirî ka co akürö afara fara ya dhiiri ya.

## 27

*Yasu kidha ma Bilatus*  
(*Murkus 15.1; Lüüka 23.1-2; Yühanna 18.28-32*)

1 Ligitaka so'd'do kungngo ya, İkirî naguugaara ma ka'boge nja kadüfi ma anya ka tema ana ka oona ma tiidi Yasu.

2 Kikirî ka timi'di i'i küügü i'i kümmünü uugaara Bilatus.

*Inde na Yahüüsa*  
(*Kadafüni 1.18-19*)

3 Aga Yahüüsa ya agümmünü Yasu a kadu ya ka tasala eege katümmü Yasu ya, a tagussu tümmü i'i, afada ana gürüüsi ya ö'dö ukumu ömö'di aco iisine ya, anangnga a naguugaara ma ka'boge nja kadüfi ma anya.

<sup>4</sup> Iki eene, “Tatoroko neede eede ka tümünü ömö'di ya insili ka eedi ya aaga.”

Kikiri ka tiki iini, “Minna yüdi iiri tussu kide nüüdü.”

<sup>5</sup> İkiri Yahüusa ka tadhifi gürüüsi co la ma Masala. Ara ka tunggeene ateeffe tamir'di eyi yiini.

<sup>6</sup> İkiri naguugaara ma ka'boge ka 'duga gürüüsi kiki a'da, “Eema ma erüdü i'i yungngo taalo ama aja ka'duga angnga tanangnga ka la ma Masala.”

<sup>7</sup> Kadimi'di tumma kadaana 'buugu ka ömö'di ya adina nadhafala ya ma tatü'bü kölöge kide.

<sup>8</sup> I'i yungngo a kadu ka tümünü siga na miini no Lodho ma Erüdü ta'bitingnö.

<sup>9</sup> Amang ka tumma tanno ne'bi Armiya co ööye miini iini ka tiki a'da, “Ka'duga gürüüsi ukumu ömö'di aco iisine, i'i yungngo kadu ma Israyil ka takiki a'da faana miini i'i ya miini,

<sup>10</sup> kadaana siga ma ömö'di tiya adina nadhafala ya afa ma tiya Uugaara ka tiki a'a ya kungngo.”

*Bilatus indini Yasu*  
(*Murkus 15.2-5; Lüüka 23.3-5; Yühanna 18.33-38*)

<sup>11</sup> İkiri Yasu ka 'dingnge ka uugaara kidha, uugaara tindini i'i iki, “O'o na uugaara ma Yahüüdü?”

İkiri Yasu ka tiki iini, “İi, O'o niki.”

<sup>12</sup> A naguugaara ma ka'boge nja kadiifi ma anya

ta'buna tumma iini ka oona as'a ki'döönö taalo adiri nüümö.

<sup>13</sup> İkiri Bilatus ka tiki iini, “Taalo o'o naföönyö eema yeene ka teema küdü ka oona ya?”

<sup>14</sup> A Yasu taki'döönö taalo adirina nüümö iini, idhi uugaara tadhère 'do.

*Yasu ümmününja ka inde*  
(*Murkus 15.6-15; Lüüka 23.13-25; Yühanna 18.39-19.16*)

<sup>15</sup> Katadaada uugaara amanaga ömö'di ma pabusu kürö unggodho ndama pabusu ya kadu kasaasa ya ka uuru ma taanyara.

<sup>16</sup> A ömö'di aganna kide ussudene 'do ana eere a'da Barabas.

<sup>17</sup> Ka kadu kandarüğü ya ikiri Bilatus ka tiki eene, “Kasaasa aaga a'a a'da nurugu mada aaga? Barabas alla Yasu ya ana eere a'da Almasihi ya?”

<sup>18</sup> Kudumma iini ka tussu a'da kirimi i'i yungngo anangnga eege katümmü Yasu.

<sup>19</sup> Aga Bilatus ka ndemmi ka kööyö ma tauugaara ya, mikiri aka miini ka kürünü kini miki, “Ömö'di ya a'diila ya i'i yungngo, i'i'di o'o tüüni nüümö ana i'i, nadhügürü a'a ka uuru tanno 'do ana kumböödü kudumma iini.”

<sup>20</sup> Lakiini naguugaara ma ka'boge nja kadiifi ma anya kafünü kadu a'da kasaasa Barabas ka öö'dö kürö kara katiidi Yasu.

<sup>21</sup> İkiri uugaara ka tindini eege iki eene, “Kasaasa aaga

a'a a'da nuurugu mada ada kürö?"

Kiki a'da, "Barabas."

<sup>22</sup> A Bilatus tiki eene, "A'a nara tönynyö ana Yasu tiya ana eere a'da Almasihi ya?"

Kikiri ka tiki eege in'dili kungngo, "Bünnü i'i ka salii'bi!"

<sup>23</sup> Iki eene, "I'i agalinggo minna ya toroko ya?"

Kakogoona ma tiidhe ko'd'do, "Bünnü i'i ka salii'bi!"

<sup>24</sup> Ka Bilatus ka tasala tumma no ya, taalo ka tö'dö keere a nümö ya, adha ara tö'dö a talumuli kadhabbu, indi 'biidi agala iisine iini ka kadu kidha iki, "Nagu'b'ba a'a ka eriidö ma ömö'di tiya, aaga iiri yaada kara tüüni ya."

<sup>25</sup> İkiri kadu nye'd'de ka tiki, "Eriidö yiini ungnö iidi ka oona nja laala tiya iidi."

<sup>26</sup> İkiri ka tuurugu Barabas eene kürö ara ka tabbü Yasu assa ka anangnga eene a'da kaco tabünnü i'i ka salii'bi.

*Nasigira kamidhi Yasu*

(*Murkus 15.16-20; Yühanna 19.2-3*)

<sup>27</sup> İkiri nasigira na uugaara ka a'duga Yasu kaco 'di ma uugaara, a nasigira kakedhe i'i ko'do nye'd'de kungngo.

<sup>28</sup> Kakirnö en'di iini ka oona kara kagirni ten'di ma öödhe mo kini ka oona.

<sup>29</sup> Ka'duga immi kataküüfü nümö ma tu'daana kini ka üüdü afa uugaara kanangnga tam'bala iini ka nüsö ma kuri, kamidhi i'i küürü kini kidha, kiki,

"Ungngo kööjülü o'o na uugaara ma Yahüüdü no."

<sup>30</sup> Kümümü tam'bala kabbü i'i ka üüdü iini ka'binynyi alaaga kini ka oona.

<sup>31</sup> Kene kandagüüni midhi ku'bu ana i'i kikiri ka kirni ten'di kini ka oona ma öödhe mo iini ka oona ka'duga i'i ma taco tabünnü i'i ka salii'bi.

*Yasu ungnö ka salii'bi*

(*Murkus 15.21-32; Lüüka 23.26-43; Yühanna 19.17-27*)

<sup>32</sup> Kene ka ndö'dö kürö ndama anya ana i'i, kikiri ka toreene nja ömö'di tiya ana eere a'da Samaan ya ma Keriwan ya, kadagapusu i'i kanangnga i'i katümmü salii'bi ya Yasu.

<sup>33</sup> Kene ka ndala 'buugu ya ana eere a'da Jüljüsa (Dho ma Üüdü).

<sup>34</sup> Kanangnga ngeeli ka tatonggoonyo a kembelö, ikiri ka tagolo aanu ka tooye.

<sup>35</sup> Kabünnü i'i ka salii'bi kafanna muduru kasümünaana en'di yiini kehe ku'bu.

<sup>36</sup> Kemmi kanna kafa kini.

<sup>37</sup> Kanangnga nümö kini ka üüdü kakiri tumma, ma tümmü adene niini kide, "YASU YA UUGAARA MA YAHÜÜDÜ YA I'I YUNGNGO."

<sup>38</sup> Kabünnü i'i ku'bu nja kanyooro keera, ya ndama nüsö ma kuri aya ndama nüsö ma küüle.

<sup>39</sup> A kadu na ungeene ka fiini no teela i'i ka'digi'di nanggüüdü kiki,

<sup>40</sup> "Tataga'da la ma Masala arü'böönö a füngngö idoona, üürü o'o na 'Bii'bala

ma Masala ya oolona eyi yüüdü nöö'dö ku'bu ndama salii'bi."

41 A naguugaara ma ka'boge nja katalaana ma seriye nja kadüüfi ma anya kamidhi i'i,

42 kiki, "I'i ya oolona kadu öccö assa ka titaalo ambaanya toolona eyi yiini. Üürü i'i ya Uugaara ma Israyil ya tö'dö ku'bu ndama salii'bi amang kidi tamma kini.

43 Agümmünü eyi yini a Masala iki a'da i'i ya 'Bii'bala tiya Masala moolona i'i 'bitingngö üürü oogo mamma kini."

44 A kanyooro na bünnünja ku'bu nja iini no teela i'i keema nggeege.

### *Inde na Yasu*

(*Murkus 15.33-41; Lüüka 23.44-49; Yühanna 19.28-30*)

45 A 'buugu ka nduuru ka teene a 'büdhülü nye'd'de talifi ada ndüüli ndanaaya tidhi ka öö'dö kiidoona amuru ma siiya.

46 Ka ndanaaya ka ndö'dö kiidoona ya, ikiri Yasu ka tadhiya ko'd'do iki, "Iili, Iili, lima sabaktani?" a'da, "Masala meede, Masala meede, minna agu o'o ninyi a'a ku'bu?"

47 A kadu könö na kanna kide no taföönyö kiki a'da, "I'i ümmünü İliya."

48 A ömö'di könö tarünü areere a'duga sifinja anyo'do ka ngeeli ka tonggoonyo a kembelö ka tam'bala amünügü a Yasu a'da ooye.

49 A kadu könö tiki, "Aaga öödhü angnga takassa kini ara İliya tö'dö toolona i'i!"

50 İkiri Yasu ka tadhiya ko'do dhindho afe'de assa ka teyi.

51 A ten'di ma la ma Masala töörese ndama üüdü miini alla aco aa'bu, a 'büdhülü tatinggi'di ka oona a nügüsi türürdü kasana njaana ku'bu.

52 A naala ma oofu tatanfa'da a kadu na insili na kaaya no tafiki'dö kadhabbu a tuu'da tanno eene keefe ka 'di.

53 Ka Yasu ka fiki'dö ka inde kaco anya tammo insili mo kala oona a kadu kadhabbu.

54 A uugaara ma nasigira na ö'dö a kadu ka iüdümmü no (100) nja kadu tanno iini na afa ka Yasu no ka tasala 'büdhülü ka tinggi'di nja eema tiya agüüni adene ya nye'd'de ari'ba tümmü eege kiki, "Tumma dhorro ömö'di ya 'Bii'bala ma Masala i'i ya miini."

55 İiya kinggide kadhabbu kiiroönö ndama ku'b'ba eege kungngo kunggeene nja Yasu ndama Jaliil kalinggo ada iini.

56 Eege kinggide nja Mariyom Almajdaliya nja Mariyom nüümö ma Yaguub nja Yüüsü, nja nüümö tammo laala tiya Za'bedi.

### *Tatü'böönö ma Yasu*

(*Murkus 15.42-47; Lüüka 23.50-56; Yühanna 19.38-42*)

57 Ömö'di inggide ana al-maala dhabbu ana eere a'da Yüüsif, ö'dö ndama Raama

a 'buugu kanda siiya, i'i aga tatalaadene tiya Yasu afe'de.

<sup>58</sup> Inynyo ka Bilatus asaasa oofu ya Yasu, ikiri Bilatus ka tiki a kadu a'da kanangnga iini.

<sup>59</sup> Ikiri Yüüsif ka 'duga oofu ya Yasu a'bürü i'i ka oona a ten'di tammo insili mo.

<sup>60</sup> Unggu i'i co la ma oofu tiya iini ka taleefe takii'dödene ka 'dakamba agürü dhembeliili ma dhabbu aküdhü ka la ma oofu ara ka tunggeene.

<sup>61</sup> A Mariyom Almajdaliya nja Mariyom tökömö temmi kadinö co la ma oofu.

### *Tafa ka la ma oofu*

<sup>62</sup> A taka ka ndaadha ya, kindinaana oona ku'bu ma uuru ma Sa'bidi, ikiri naguugaara ma ka'boge nja naFariisi kico ka Bilatus.

<sup>63</sup> Kiki iini, "Ka uugaara, kagügi unguo tumma no ta korokoro tiya iini ka takaleefe tadinö iki, 'Ara a'a tafiki'dö ka inde a füngngö iidoona.'

<sup>64</sup> Nggeege nangnga kadu kafa ka la ma oofu idhi a füngngö tö'dö iidoona kudumma a kadalaadene tanno iini kara tanggaaga tanyooro i'i, kassa ka tiki a'da i'i afiki'dö ndama inde a tumma no takogoona ma tatoroko dhindho adagii'bi korokoro ya dhidha ya."

<sup>65</sup> Ikiri Bilatus ka tiki eene, "Kadu ma tafa ka 'buugu kungngo ada, agolo aaga co tafa kide ungodho aaga."

<sup>66</sup> Kikiri ka co kateefe tafa ka la ma oofu kabünnü

hitimi ka dhembeliili kanangnga kadu kafa kide.

## 28

### *Tafiki'dö na Yasu*

(*Murkus 16.1-8; Lüüka 24.1-12; Yühanna 20.1-10*)

<sup>1</sup> Ka uuru ma Sa'bidi kanco a taka taadha so'd'do ma uuru ma Lahada ya, ikiri Mariyom Almajdaliya nja Mariyom tökömö tö'dö tassa co la ma oofu.

<sup>2</sup> A 'buugu tatinggi'di dhindho kudumma tadhangga ma Masala ö'dö ku'bu agürü dhembeliili ka la ma oofu emmi kide.

<sup>3</sup> Alimaana ka oona afeene nja ten'di tiya a'bassa afa köröörö.

<sup>4</sup> Ari'ba tümmü kadu na afa kini no kafeene nja kadu tanno aaya no kene ka tasala i'i.

<sup>5</sup> Ikiri tadhangga ka tiki iiya tanno eera no, "Aaga fa tari'ba, nussu a'a a'da aaga kasaasa Yasu ya abünnünja ka salii'bi ya.

<sup>6</sup> Itaalo kita kudumma iini ka fiki'dö afa miini ka takiki, aaga assa ka 'buugu tiya iini ka taganna kide ya.

<sup>7</sup> Aaga ungeene areere aaga co ka kadalaadene tanno iini aaga tiki eene a'da, 'Ti afiki'dö ndama inde, i'i ara tadhe aaga aco Jaliil ara aaga taluna i'i kannu,' a'a nungngo nadirina aaga 'bitingngö."

<sup>8</sup> Ikiri iiya ka öö'dö kürö ndama la ma oofu küsö ari'ba kagu eege, küsö kadhodho 'do kateefe tadirina eema a kadalaadene tanno iini.



<sup>9</sup> İkirî Yasu ka toreene nja eene iki eene, "A'a nöøjülü aaga," kö'dö kini kete küürü kini kidha kümmü i'i ka uune.

<sup>10</sup> İkirî Yasu ka tiki eene, "Aaga fa tari'ba agolo tiki a nagöre tanno eede a'da kaco Jaliil kaco toreene nja a'a kide."

*Korokoro ma kadu ma Yahüüdü*

<sup>11</sup> Kene ka ndunggeene ya, a kadu na kaafa ka 'buugu no kaco anya kateefe tadirina eema a naguugaara ma ka'boge ma eema tiya agalinggo adene ya nye'd'de kungngo.

<sup>12</sup> A naguugaara ma ka'boge nja kadıifi ma anya tageema ana ka oona, kanangnga gürüüsü a nasigira adhabbu.

<sup>13</sup> Kiki eene a'da, "Kadünügü eema a kadu a'da, 'Kadalaadene na Yasu köö'dö ooso kungngo a'da karigide unngo kadagany-ooro i'i."

<sup>14</sup> Ka uugaara Bilatus kara taföönyö tumma no ya, ara unngo teema nja iini amma a nıimö ya toroko taalo ara tö'dö kada 'do."

<sup>15</sup> A nasigira ta'duga gürüüsü kadagüünı afa ma tiya kadu ka tiraana ya kungngo, a tumma no tanyala ku'bu ka Yahüüdü ta'bitingnö.

<sup>16</sup> Illi kadalaadene na ada'baaga kafünü ungodho no kunggeene kaco Jaliil ka sirö anya kita a Yasu ka takiki eene ya.

<sup>17</sup> Kene ka tasala i'i ya küürü ku'bu ana küüge kini kidha. Lakiini öccö ana kene a'doore ka nanggeedi miini,

<sup>18</sup> İkirî Yasu ka öö'dö kene iki eene, "Manangnga Masala tauugaara a'a nye'd'de ndama 'dotombo'do nja 'büdhülü.

<sup>19</sup> Aaga ungueene aaga co talaana kadu ka na'buugu nye'd'de, aaga tambeese eege ana eere ma Pupa nja 'Bii'bala nja Koronggore tiya Insili ya.

<sup>20</sup> Aaga laana eege a'da kalinggo a tumma tanno eede ka tadirina aaga iini no, tumma dhorro a'a nungngo naneene nja aaga a naganuuru ta'billi idhi a 'büdhülü titaalo."

*Yasu adele oona a kadalaadene tanno iini*

(Murkus 16.14-18; Lüüka 24.36-49; Yühanna 20.19-23; Kadafüni 1.6-8)

## İnjüli Murkus Tafa'da tumma

Murkus arigiri sorne ya. I'i ya aga tatalaadene tiya Yasu ö'dö takinyi linggo a tafiini Bölis ka naguuru ma tino tanno iini. I'i aga ana eere a'da Yühanna Murkus. I'i aga senaana tumma na Yahüüdü kadhabbu nja eema ma Masala tiya eene, afeene afa i'i arigiri ada co kadu tanno taalo ka Yahüüdü no.

Murkus arigiri ma eema tiya Yasu ka talinggo ada aaga nja talaana ya. Yasu iki a kadu a'da tauugaara na Masala ka ndö'dö. Türü kungngo iini ma nagoronggore tanno oroko no, i'i oolona kadu na maara no kadhabbu, aji 'badaada ka inde, a'duga tatoroko ka kadu, iki a kadalaadene tanno iini a'da ömö'di ya asaasa tatalaadene tiya iini ya, fa kini amma ka dhügürü eyi. Ka Yasu ka ndeyi afiki'dö afe'de, iki a kadalaadene tanno iini a'da kaco ka na'buugu 'do kadünnü tumma miini co kadu nye'd'de kungngo.

*Linggo na Yühanna ya  
Tatambeese ya*

(Matta 3.1-12; Lüüka 3.1-9, 15-17; Yühanna 1.19-28)

<sup>1</sup> İnjüli ma dhidha mo meema tumma Yasu Almasi-ihî 'Bii'bala ma Masala.

<sup>2</sup> Karigirinja ka sorne ma ne'bi Asaiya,

“A'a nungngo na tagürünü tafiini yeede küdü kidha,  
aco tindinaana fiini yüüdü.”

<sup>3</sup> “Kafara takeere ka dhüle,  
‘Aaga indinaana fiini ka Uugaara ku'bu,  
aaga indinaana fiini yini ku'bu,  
aaga tanangnga nafiini niini ka tadhidho.’”

<sup>4</sup> Yungngo Yühanna ka öö'dö ka dhüle atagambeese kadu iki eene, “Aaga aadha ka tatoroko aaga tambeesedene amang ka Masala toolona aaga ma'duga tatoroko ada ka oona.”

<sup>5</sup> A kadu takicci kini ndama naanya ma Yahüüdiya nja Örsaliim nye'd'de kungngo, ambeese eege ka Ri ma Ürdün, kamma ka tatoroko tanno eene.

<sup>6</sup> A Yühanna tagümmü en'di ma musa ma naga-malaga ka oona, imi'di eedi ana jönnö ma öttö, aagu müdüüni nja küde ma dhüle.

<sup>7</sup> Adageema tumma iki a'da, “Ömö'di inggide assa öö'dö kede keere ana türü adagii'bi a'a, munda meena ma egüide tiya iini taalo a'a natambaanya tüürü ku'bu nanggilaana.

<sup>8</sup> Ara a'a tambeese aaga a 'biidi, illi i'i a tambeese aaga a Koronggore tiya Insili ya.”

*Tambeesedene nja*  
*ta'b'badene tanno Yasu*  
 (Matta 3.13-17; Lüüka  
 3.21-22)

<sup>9</sup> Ka naguuru tanno mi-  
 ini no, agöö'dö Yasu ndama  
 Nasira ma ka Jaliil mo, a  
 Yühanna takambeese i'i ka  
 Ri ma Ürdün.

<sup>10</sup> Aga Yasu ka öö'dö  
 kürö ndama 'büidi ya, asala  
 'dotombo'do ka tatafa'da, a  
 Koronggore ya Insili ya tidhi  
 kini ka oona ka afeene nja  
 ndalambo.

<sup>11</sup> A tumma tö'dö ndama  
 'dotombo'do kiki, "O'o na  
 'Bii'bala tiya eede ka asaasa  
 i'i ya, namma a'a küdü."

<sup>12</sup> A Koronggore ya Insili  
 ya tarooro ka tüügü i'i aco a  
 dhüle iini.

<sup>13</sup> Adaganna kide a  
 füngngö ukumu kadu keera,  
 Ebliisi ta'b'ba i'i. Anna  
 kide nja eema ma erüüdö  
 tiya oroko ya, a kadhangga  
 tagalinggo ada iini.

*Kadalaadene na akümmünüdena*  
*ka dhidha no*  
 (Matta 4.12-17; Lüüka  
 4.14-15)

<sup>14</sup> Ka Yühanna kananja ka  
 pabuusu ya, a'da ö'dö Yasu  
 ka Jaliil adünnü tumma ma  
 İnjüli.

<sup>15</sup> Iki, "Assa ürüünü tö'dö,  
 a tauugaara na Masala ka  
 ndakete, aaga aadha ka  
 eema tiya toroko ya, aaga  
 tamma ka İnjüli."

<sup>16</sup> Aga Yasu ka tunggeene  
 ka tinggini ma to ma Jaliil  
 ya, ikiri ka tasala kadu keera  
 kakinne kilöögö, Samaan  
 nja örre tiya iini Andraws  
 karara'baga sa'baka co to

kudumma eene kada kadu  
 ma tümmü kilöögö.

<sup>17</sup> A Yasu tiki eene, "Aaga  
 ö'dö kede keere ara a'a  
 tanangnga aaga ka kinne  
 kadu."

<sup>18</sup> Kikiri karooro kaafa ka  
 nasa'baka tanno eene kara  
 ka turna i'i keere.

<sup>19</sup> Akalogo tino co aadha,  
 asala Yaguub 'bii'bala  
 ya Za'bedi nja örre tiya  
 iini Yühanna, kungngo  
 ka mürkabü kindinaana  
 nasa'baka neene.

<sup>20</sup> Kini ka tümmünü eege  
 ya, karooro ka tinyi pupa  
 yeene Za'bedi ka mürkabü  
 nja kadu tanno linggo nja  
 iini no, kara katuurna i'i  
 keere.

*Yasu asoro koronggore ya*  
*toroko ya*  
 (Lüüka 4.31-37)

<sup>21</sup> Kikiri ka öö'dö ka Kafar-  
 nahööm, aco la ma talaana  
 ka uuru ma Sa'bidi, alaana  
 kadu.

<sup>22</sup> A kadu tadhere ka ta-  
 dena tanno iini, kudumma  
 iini ka talaana kadu a türü  
 tanno iini, taalo afeene  
 afa katalaana na kadu ma  
 seriye.

<sup>23</sup> Ömö'di ungngo eene ka  
 la ma talaana a koronggore  
 tiya toroko ya ka tuurunja  
 iini ka oona iidhe,

<sup>24</sup> "Minna yüüdü nja  
 ungngo, Yasu ya ma Nasira  
 ya? Nö'dö o'o kita ma tiidi  
 ungngo? Nussu a'a a'da o'o  
 na mada, o'o na ömö'di ma  
 Masala tiya Insili ya."

<sup>25</sup> İkiri Yasu ka kirnaana  
 kini iki, "Ki'döönö, aayu  
 kürö ndama ömö'di tiya ka  
 oona."

26 A koronggore ya toroko ya tüpü i'i co aadhiya ko'd'do öö'dö kürö ndama iini ka oona.

27 A kadu tadhere nye'd'de ka tumma tanno iini kiki a'da, "Talaana öjö eege kungngo kaleefe tö'dö? Kabbü 'dala a talaana nja türü. Münda nagoronggore na oroko no i'i amana tumma eene kaföönyö."

28 A tumma na Yasu tad-hala ku'bu areere ka Jaliil ka oona nye'd'de kungngo.

*Toolona 'berki ma Bütrüs ka maara*  
(Matta 8.14-17; Lüüka 4.38-41)

29 Kini ka öö'dö kürö ndama la ma talaana ya, ikiri ka tunggeene nja Yaguub nja Yühanna kaco ka 'di tiya Samaan nja Andrews.

30 Kajo kaduna 'berki ma Samaan ka tamaara magu'daana ka oona mafüngngö, kikiri ka tirina iini.

31 İkiri ka öö'dö kono kete ümmü oogo ka nüsö a'dina oogo ko'do, a maara taadha kono ka oona, mafiki'dö malinggo ada eene.

*Toolona ma kadu kadhabbu*

32 Ka 'buugu kanda siiya, ka ndanaaya ka nda'dinggö caa'bu ya, a kadu tö'dö a kadu tanno maara no a Yasu nye'd'de kungngo nja tanno kaana nagana'bu ka oona no.

33 A kadu ma anya nye'd'de tö'dö kadigi ka İnye ma 'bügöörİ dhirri kungngo.

34 A Yasu toolona kadu ma maara kadhabbu adagasoro nagana'bu ka kadu ka oona kadhabbu, afaga nagoronggore na oroko no keere ka teema, kudumma eene ka tussu i'i.

*Yasu afara ka Masala a 'buugu tiya kadu katitaalo kide ya*

(Lüüka 4.42-44)

35 A ligitaka so'd'do a'da aleefe 'buugu talüllü, afiki'dö Yasu öö'dö kürö aco a 'buugu tiya kadu katitaalo kide ya, afara ka Masala kide.

36 A Samaan tagawwa 'buugu miini nja köje.

37 Kene kandaluna i'i kadhere kiki iini, "Kadu nye'd'de kawwa 'buugu ma o'o."

38 İkiri Yasu ka tiki eene, "Aaga ö'dö kijagö anaanya tanno kete no, naco talaana kadu miini afe'de, eege kungngo eede ka öö'dö kudumma eene."

39 Adagalööle ka Jaliil koona nye'd'de alaana kadu ka naala ma talaana asoro nagana'bu ka kadu ka oona.

*Yasu oolona ömö'di ya ana kutukunya ka oona ya*

(Matta 8.1-4; Lüüka 5.12-16)

40 Ömö'di inggide ana kutukunya ö'dö üürü ku'bu iki iini a'da, "Küdü ka tasaasa ara o'o tanangnga a'a ka tinsili."

41 A 'bangnga miini tümümü Yasu, akilina nüsö ümmü i'i ka oona iini, iki iini, "Nasaasa a'a a'da o'o tinsili."

42 A kutukunya tadhe ko'do amanyaga kini ka oona insili.

43 A Yasu tuuru i'i ka tino a tumma dhorro.

44 Kini ka tiki iini a'da, "Afa tadirina ömö'di. Lakiini ungeene naco ka ta'boge nala oona iini, na o'o sa ka tirri oona nüüdü afa ma tiya Müüsa ka tageema ya a kadu tussu iini."

45 Lakiini ömö'di afiki'dö adagadünnü eema, a tumma tanyala ka 'buugu ka oona nye'd'de kungngo, a Yasu taalo ussu ka tunggeene ma co na'buugu dhorro, ikiri ka tan'danaga co lodho a kadu tö'dö ndama na'buugu kadhabbu kadigi kini ka oona.

## 2

*Yasu oolona mügüre*

(Matta 9.1-8; Lüüka 5.17-26)

1 A füngngö idhilli kungngo ya, a Yasu tapadaga co Kafarnahööm, a kadu taföönyö a'da ö'dö ka 'di.

2 Kikiri kadu ka tagawaana oona kadhabbu kadigi ka 'bügööri tiya iini ka ö'dö kide ya idhi a 'buugu ma tatüküülü ka inye titaalo, ikiri ka talaanaga tumma ma Injili co eene.

3 A kadu könö ka egüso kö'dö a mügüre iini.

4 Illi 'buugu meene ka tigaala kide ana i'i kunggu co Yasu, titaalo kudumma kadu ka tadhabbu yungngo eene kasirö 'dasala kaparsaana tisi ku'bu ka 'diniga mügüre ku'bu a sekede.

5 Ka Yasu ka tassa ka tamma ana eedi tiya eene ya, ikiri ka tiki a mügüre, "Bii'bala eede, noolonadene o'o ka tatoroko."

6 Kaganna katalaana ma seriye kide kemmi, kikiri ka teema ka nanggeedi tanno eene,

7 "Minna agu ömö'di ya eela Masala kungngo. Mada ana türü ma tama tatoroko ka kadu ka oona illi Masala ungodho oogo?"

8 A Yasu tadhe ko'do ussu a koronggore tiya iini a'da eege keema kini ko'do ikiri ka tindini eege, "Minna agu aaga, aaga teema tumma no kungngo?"

9 Öjö i'i yungngo ipalapa-pala? Tiki a mügüre a'da, 'Noolonadene o'o ka tatoroko tanno üüdü,' alla niki iini, 'Fiki'dö na'duga sekede yüüdü nunggeene'?"

10 Lakiini ara aaga tussu a'da tauugaara kungngo a 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ka 'büdhülü kita ma toolona tatoroko," ikiri ka tiki a mügüre,

11 "A'a niki o'o, fiki'dö na'duga sekede yüüdü naco 'di."

12 A mügüre tarooro ka fiki'dö a'duga sekede yiini ka kadu kidha aco kürö. A kadu nye'd'de tadhere kanangnga ta'diila a Masala kiki, "Taalo unnggo kadinä ka tumma tanno anooso 'do."

*Tümmüneene na Laawi*  
(Matta 9.9-13; Lüüka 5.27-32)

13 A Yasu tafada aco a tinggini ma to afe'de. A kadu

tö'dö kini kadhabbu alaana eege.

14 Kini ka tunggeene ya, ikiri ka tasala Lawi 'bii'bala ya Halfa ka temmi ka 'buugu ma tulu'ba, ikiri ka tiki iini, "Aayu kede keere." A Lawi tafiki'dö aco iini keere.

15 Ka Yasu ka ndemmi ka 'bügööri tiya Lawi ma tagu eema ya, a kadalaadene temmi nja iini nja kadu ma tulu'ba kadhabbu nja kadu tanno oroko no kagu eema nja iini, kudumma kadu kadhabbu ka kata'da kini keere.

16 Ka naFariisi no kata-laana ma seriye no kadini ka Yasu ka agu eema nja kadu tanno oroko no nja kadu ma tulu'ba, kikiiri ka tiki a kadalaadene tanno iini, "Minna agu i'i agu eema ooye nja kadu ma tulu'ba nja kadu tanno oroko no?"

17 A Yasu taföönyö tumma neene no iki eene, "Kadu na taalo kamaara no taalo kasaasa digtöörö, illi kadu na maara no eege ka asaasa digtöörö. Taalo a'a nö'dö tümmünü kadu na 'diila no, a'a nö'dö ka kadu tanno oroko no."

*Tindineene ma tümmü tenege*

(Matta 9.14-17; Lüüka 5.33-39)

18 A 'bitingngö kadalaadene na Yühanna nja naFariisi kummü tenege. Yungngo a kadu könö köö'dö ka Yasu kiki iini, "Kafaanya kadalaadene na Yühanna nja tanno naFariisi kummü tenege ara nüüdü kitaalo kummöönö?"

19 A Yasu tapadaga tumma eene iki, "Ara kafala ma tatarna, tümmü tenege nya a'da i'i ungnö eene ka söödö? Eege taalo ka tümmü tenege a'da i'i ungnö eene ka söödö.

20 Lakiini uuru kinggide assa köö'dö a tatarna saga a'dugadene kene ka uuru tanno miini no kassa ka tümmü tenege.

21 "Taalo ömö'di ara tar'da ten'di ya issi ya ka tiya illi ya, üürü i'i agalinggo nggeege, a ten'di ya issi ya ara töörese ya illi ya, alinggo ööye adhabbu.

22 Ngeeli na aleefe tedhe no taalo kara tuurunja ka 'belde tammo illi mo, ara ngeeli na edhe no, tadhösö 'belde kuurunja co. Ara ngeeli ma 'bitingngö tananja ka 'belde maleefe ta'diila mo."

*Uugaara ma uuru ma Sa'bidi*

(Matta 12.1-8; Lüüka 6.1-5)

23 Ka uuru ma Sa'bidi kinggide ka Yasu ka tigaala ka nasigeene. Ikiri kadalaadene niini ka armuna migile eene ka tunggeene.

24 Ikiri naFariisi ka tindini Yasu, "Assa kide, minna agu kadalaadene nüüdü taalo kama tüüni tumma no ka uuru ma Sa'bidi?"

25 Yungngo a Yasu ka tapadaga tumma eene iki, "Taalo aaga ka kiiri tumma na Dawud ka iire katümmü i'i nja kadu tanno iini?"

<sup>26</sup> I'i inynyo la ma Masala ka ürünü tiya Abiyatra uugaara ma ka'boge, a'duga kuri ya amananja ka linggo ma Masala ku'bu, adaguri inya a kadu tanno iini a'da ömö'di ma tagu kuri ya miini ya taalo, illi ka'boge ungodho eege."

<sup>27</sup> A Yasu tütü ka tiki eene, "Uuru ma Sa'bidi agalinggo nja a kadu, taalo Masala madina ada kadu ka uuru ma Sa'bidi.

<sup>28</sup> A 'Bii'bala ma Tadü'd'dü i'i ya Uugaara ma Sa'bidi afe'de."

### 3

*Toolonadene ka uuru ma Sa'bidi*  
(*Matta 12.9-14; Lüüka 6.6-11*)

<sup>1</sup> A Yasu tapadaga co la ma talaana, aduna ömö'di kide eyi ka nüsö.

<sup>2</sup> A kadu könö tadinaana i'i ko'do miini ka tanangnga i'i ka a'diila ka nüsö ka uuru ma Sa'bidi, amang kene tümü i'i.

<sup>3</sup> İkirı ka tiki ömö'di tiya eyi ka nüsö ya, "Fiki'dö ka kadu kidha."

<sup>4</sup> İkirı ka tiki a kadu tanno emmi no, "Ata'diila aja kadalinggo nümö ya a'diila ya ka uuru ma Sa'bidi? Nalinggo nümö ya a'diila ya alla nümö ya toroko ya, noolona ömö'di alla niidi i'i?" Kaki'döönö.

<sup>5</sup> İkirı Yasu ka tassa kene ko'do, agoroo'bo ümmü eedi kini kiji nanggeedi neene ka takidhö, İkirı ka tiki ömö'di, "Kilinana nüsö."

İkirı ka tapadaga co ööye miini ka'diila afa tööje.

<sup>6</sup> Kikiri naFariisi ka öö'dö kürö nja kadu tanno Hirüdüs kimi'di tumma ma tiidi Yasu.

*Kadu kadhabbu kata'da ka Yasu keere*

<sup>7</sup> Yasu ungeene aco to nja kadalaadene tanno iini, a kadu ma Yahüüdiya tata'da kini keere kadhabbu.

<sup>8</sup> Anno tö'dö ndama Yahüüdiya nja Örsaliim nja Adümiya nja kadu tanno afaga co 'dakeyi ma Ürdün no, nja kadu ma Suur nja Saiyda. Eege no nye'd'de kungngo kaföonyö tumma ma eema tiya iini ka tagalinggo ya kikirı köö'dö.

<sup>9</sup> İkirı ka tiki a kadalaadene tanno iini a'da kindinaana 'bamürkabü kini ku'bu, kudumma kadu ka tadigi kini ka oona.

<sup>10</sup> Kudumma iini ka toolona kadu kadhabbu, idhi a kadu na maara no tagürünügü kadu keere ma tawwa nafiini ma taa'ba i'i ka oona.

<sup>11</sup> Ka nagoronggore tanno oroko no kadasala i'i ya, ka'dinggö kini kidha kidhe, "O'o na 'Bii'bala ma Masala."

<sup>12</sup> Lakiini i'i ageema nja eene dhorro a'da kafa tema tumma no iini.

*Tessedene na kadafüni no ada'baaga kafünü eera no*  
(*Matta 10.1-4; Lüüka 6.12-16*)

<sup>13</sup> A Yasu tasirigö co 'dikinya, adagümmünü kadu niini ka asaasa eege no. Kikirı ka öö'dö kini.

14 Agesse kadafiini ana kene kada'baaga kafünü eera ma tunggeene nja iini agürünü eege ka talaana kadu,

15 anangnga türü eene meene ka tasoro nagorong-gore na oroko no ka kadu ka oona.

16 Kadu na ada'baaga kafünü eera no niini ka tagümmünü eege no, Samaan (anangnga eere a Samaan a'da Bütrüs),

17 Yaguub 'bii'bala ya Za'bedi, nja örre tiya iini Yühanna anangnga eere eene a'da Bwanerjis (Laala ma tombo'do tanno abaana no),

18 nja Andraws nja Filibüs nja Bartülmaws, nja Matta nja Tööma, nja Yaguub 'bii'bala ya Halfa, nja Tatawus nja Samaan ya tatagu'daana ka eedi ya.

19 Nja Yahüusa Askaryüüti ya agümmünü Yasu a kadu ya.

### *Yasu nja Balsabül*

(Matta 12.22-32; Lüüka 11.14-23; 12.10)

20 A Yasu tö'dö ka 'di, a kadu tafada ka tagawagaana oona dhabbu, a Yasu nja kadalaadene tanno iini taalo kaduna fiini ma tagu eema.

21 İkirı kadu niini ka föönyö köö'dö ta'duga i'i kudumma a kadu töccö kadeema a'da, "I'i taalo a'diila ka üüdü."

22 Illi katalaana ma seriye na öö'dö ku'bu ndama Örsaliim no kiki a'da, "Balsabül ungnö iini ka oona uugaara ma naEbliisi

i'i yungno iini ka tasoro naEbliisi ka kadu ka oona iini."

23 İkirı Yasu ka tagümmünü eege adünügü a tafeene ma tumma eene iki, "Ara Ebliisi tasoro Ebliisi nya?"

24 Üürü tauugaara ka tasümününjaana ku'bu keera, taalo ka tana türü afe'de.

25 Üürü 'di ka tasümününjaana ku'bu taalo a ta'dingnge ana türü.

26 Üürü Ebliisi ka tüüni tatoroko ana eyi tiya iini ungnodho i'i, taalo atefe ka 'di ara taama.

27 Taalo ömö'di aco a 'bügöörı tiya ömö'di tiya ana türü ya anyooro eema yiini, illi kini kimi'dina ömö'di ya ana türü ya ku'bu tikinggi assa ka tanyooro 'di yiini.

28 "Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, kadu na linggo eema ya toroko ya, keela Masala ara Masala ta'duga tumma na miini no kene ka oona.

29 Illi ömö'di ya eela Koronggore ya Insili ya, taalo Masala ma tagala tatoroko kini ka oona ta'billi, ara tütü kini ka oona ta'billi."

30 I'i iki nggeege kudumma eene katiki a'da "Koronggore ya toroko ya ungnö iini ka oona."

*Nüümö ma Yasu nja nagöre tanno iini*

(Matta 12.46-50; Lüüka 8.19-21)

31 A nüümö miini tö'dö nja nagöre tanno iini köödhı kürö, kassa ka kürünü kini a'da ö'dö tamma eene.



32 A'da kadu kemmi kadhabbu kikirī ka tiki iini, "Nīimō müüdü nja nagöre tanno üüdü kungngo kürö kasaasa o'o."

33 İkirī ka tiki eene, "Mada yungngo a nīimō tammo eede a kamada eege kungngo ka nagöre tanno eede?"

34 İkirī ka tassa ka kadu tanno rügü kini ka oona no iki, "Nīimō meede oogo mungngo nja nagöre tanno eede."

35 Kudumma ömö'di tiya linggo tumma na Masala ya i'i ya örre tiya eede nja iñye tammo eede nja nīimō tammo eede."

#### 4

*Tafeene ma tumma ma taleele*

(Matta 13.1-9; Lüüka 8.4-8)

1 A Yasu tagalaana kadu ka tinggini ma to. A kadu tarügü kini ka oona kadhabbu 'do ikirī ka taka ka mürkabü ka to emmi kide a'da kadu nye'd'de kungngo kürö ka tinggini mo to.

2 Adagalaana eege ka eema dhabbu a tafeene ma tumma, ikirī ka tiki eene ka talaana tanno iini,

3 "Aaga föönyö! Taleele inggide ungeene aco a siga tadiniigi.

4 Kini ka tīniigī ya, a migile ökömō ta'dinggō ka tinggini ma fiini, uyi tö'dō eeraga.

5 A migile kömō tasuli ka 'dokon'da a kuraaga ka titaalo kadhabbu

kide, mafü'döönö areere kudumma a kuraaga miini taalo kinynyo aa'bu.

6 Aga ndanaaya ka öö'dō ko'do matinyogo, kudumma areere katitaalo kide marume.

7 A kömō ta'dinggō ka immi ka teene, ikirī immi katasere mamir'di oogo mitaalo mana iyye.

8 A kömō ta'dinggō ka tüm'bööri tanno a'diilano, mikirī ka fü'döönö masere, möö'dō ana iyye kukumu ömö'di aco iisine, ammo tö'dō a kadu kidoona, ammo tö'dō a kadu kiidümmü."

9 A Yasu tiki, "Ömö'di ya ana iisine ma taföönyö eema ya, fa kini aföönyö."

10 A kini ka ndagedhe oona unggodho i'i ya, ikirī kadalaadene na ada'baaga kafünü eera no nja kadu tökönö kungngo iini kete kindini i'i ma tafeene ma tumma tanno kiki nya.

11 İkirī ka tiki eene, "Nanangnga tauugaara ma Masala na tunggüdhü no aaga, illi kadu na kürö no ka taföönyö eema nye'd'de a tafeene ma tumma.

12 Salla 'ka adinö kide kassa taalo kijöögö

salla kaföönyö kassa ka taalo kara tussu, amang kene taadha ka tatoroko a Masala toolona kene."

*Tasaana tafeene ma tumma ma taleele*

(Matta 13.18-23; Lüüka 8.11-15)

13 İkirî ka tiki a kadalaadene tanno iini, "Taalo aaga kussu tafeene ma tumma tanno? Aaga sa katussu tafeene ma tumma töccö nya?"

14 A taleele tadinî tumma na Masala.

15 A kadu könö kafeene nja migile tammo a'dinggö ka 'dakeyi ma fiini mo, kaföonyö tumma na Masala İkirî Ebliisi ka tareere aco tamuru tumma neene ka nanggeedi no.

16 Kadu öccö kafeene nja migile tammo 'dinggö ka ku-raaga tanno ka 'dokon'da no, kaföonyö tumma na Masala karooro ka tamma kide a dhodho.

17 A tumma no taalo kinynyo kene ka eedi kita asigüiri kita, kitaalo kidhi oona ku'bu. İkirî niimö ya toroko ya ka tö'dö kene ka eyi kaadha ka tumma ma İnjüli areere.

18 A kadu könö kafeene nja migile tammo afiki'dö ka immi ka teene mo, kaföonyö tumma na Masala.

19 Lakiini tadinigöögö ma eema ma 'büdhülü nja tiisineene ma eema dhabbu nja tasaasa ma eema kafiri kene ka nanggeedi kamir'di tumma na Masala kitaalo kö'dö keere a niimö.

20 A kadu öccö kafeene nja migile tammo fiki'dö ka tüm'böörî tanno a'diila no, kaföonyö tumma na Masala kamma kide kö'dö ana iye kukumu ömö'di kaco iisine (30), ammo tö'dö ukumu kadu kiidoona (60), ammo tö'dö iini ukumu kadu ka iidümmü (100)."

*Lamba ka 'daasa  
(Lüüka 8.16-18)*

21 İkirî Yasu ka tiki eene, "Ara ömö'di tö'dö a lamba ma tiji 'buugu iini aküdhü ka dhafala nja iini kanangnga ka tenggere ka tüm'bü? Taalo a ta'dala oogo ka 'daasa sa?"

22 Niimö ya tadünggüdhü ya atabbü 'dala, a niimö ya ka kume ya a tadiridene.

23 Ömö'di ya ana iisine ma taföonyö eema ya fa kini aföonyö."

24 A Yasu tiki eene, "Aaga adini ko'do ma eema tiya ada ka föonyö ya, almiti maada ka mana eema a kadu iini mo, ara eema tamananja aaga iini agusu könö ada kide afe'de.

25 Kudumma ömö'di tiya niimö ka tanna iini ya, könö tagusunja iini kide dhabbu, aya niimö ka titaalo kini ya, ara ta'dugadene kini munda ya niimö ka titaalo kini ya."

*Tafeene ma tumma ma tööyö ma Siga*

26 İkirî ka tiki afe'de, "Kafeene tauugaara na Masala nja ömö'di tiya adini migile ka tüm'böörî ya.

27 Arigide ooso kungngo afiki'dö uuru kungngo, ara migile ka fü'döönö minggiridene a'da taalo ussu a'da ma inggiridene nya.

28 'Büdhülü ka eyi tiya iini ünfü'dü ooyo ka dhidha, assa tunggu koforo kürö, a koforo saga ndö'dö a migile dhabbu.

29 Aga migile ka nda'diila ya, İkirî ömö'di ka 'duga

kulu'ba miini, kudumma uuru ma taraana ka ndö'dö."

*Tafeene ma tumma ma iye ma tanuure*

(*Matta 13.31-32; Lüüka 13.18-19*)

<sup>30</sup> Iki afe'de, "Kafaanya tauugaara na Masala, alla ara angnga tiki a tafeene ma tumma nya kide?"

<sup>31</sup> Kafeene nja iye ma tanuure no dhiidhi no yüüdü ka tiniigi ka 'büdhülü no

<sup>32</sup> Kini ka tinidene asere adhonggoro ooyo ka siga a naseldhe tüfi, uyi tafü nafü kide kannu ka tallappa miini."

<sup>33</sup> A Yasu tageema a tafeene ma tumma kafeene, ma talaana kadu ka tumma ma İnjüli dhabbu amang kene tussu ka ümmöönö ka nanggeedi.

<sup>34</sup> I'i taalo eema nja eene illi a tafeene ma tumma. Lakiini iini ka tagedhe oona nja kadalaadene tanno iini, alaala eege ka eema in'dili.

*Yasu anangnga tanya ka töödhü*

(*Matta 8.23-27; Lüüka 8.22-25*)

<sup>35</sup> Ka uuru tanno miini no siiya kungngo, iki a kadalaadene tanno iini, "Aaga ö'dö angnga caago nda'da tinni."

<sup>36</sup> Kikiri ka tunggeene kinyi kadu ku'bu kaka ka mürkabü tanno Yasu ka taganna kide mo, kunggeene nja iini, a'da namürkabü könö kaganna kide kadhabbu.

<sup>37</sup> A tanya tagiisö dhindho, a 'büidi tabbü mürkabü midhi makete kadigine.

<sup>38</sup> A Yasu tarigide keere ma mürkabü akaraga üüdü ko'do a mahada, kikiri kadalaadene kiji i'i ka füngngö kiki iini, "Ka tatalaana, taalo o'o nanaana iye miidi ka ta'duuru 'büidi?"

<sup>39</sup> Afiki'dö agirnaana ka tanya iki, "Öödhü! K'i'döönö!" A tanya töödhü a 'buugu ta mudhudhuli 'do.

<sup>40</sup> A Yasu tiki a kadalaadene tanno iini, "Minna agu aaga, aaga tari'ba? Kufürü tumma ma İnjüli co ada ka nanggeedi?"

<sup>41</sup> Lakiini eege kari'ba dhorro, keema ungodho eege kiki, "Mada i'i yungngo sii? Idhi atanya nja to taföönyö tumma niini!"

## 5

*Yasu oolona ömö'di ma nagana'bu*

(*Matta 8.28-34; Lüüka 8.26-39*)

<sup>1</sup> Kaala nda'da ma to ma Jaliil, ndama 'dakeyi ma Jarsiin.

<sup>2</sup> Aga Yasu ka ta'barda ndama mürkabü ya, ko-reene nja ömö'di ö'dö ndama naala ma oofu ana koronggore tiya toroko ya.

<sup>3</sup> Anna ka naala ma oofu, ömö'di ma tambaanya timi'di i'i salla ana jansiiri titaalo.

<sup>4</sup> I'i agamin'dadene ka nüsö nja awwa ana jansiiri, lakiini i'i a'buna jansiiri aparsaana ku'bu, a'buna

ndaliili niini ka uune no. Taalo ömö'di ma tana türü ma timi'di i'i.

<sup>5</sup> Anna ka naala ma oofu nja na'dikinya ooso kungngo nja uuru, iidhe aara oona niini a nügisi.

<sup>6</sup> Kini ka taasala Yasu ka tadhe ku'b'ba kanna ya, areere aco üürü ku'bu ana küüge kini kidha.

<sup>7</sup> Iidhe ko'd'do eema iki, "Minna yüüdü nja a'a Yasu 'Bii'bala ma Masala tammo ko'do mo? A'a nagüdünü o'o ka Masala a'da nafa tapusu a'a."

<sup>8</sup> Kudumma Yasu ka tiki iini, "Koronggore ya toroko ya, aayu kürö ka ömö'di tiya ka oona."

<sup>9</sup> İkirı Yasu ka tindini i'i, "Eere yüüdü a'da mada?"

İki, "A'a nana eere a'da Nasigira, kudumma iidi kadadhabbu."

<sup>10</sup> Adageema nja Yasu dhabbu asaasa i'i a'da afa tasoro ana eege co kürö ndama 'buugu tiya.

<sup>11</sup> A nagüdürü kungngo kadhabbu kaguri ka anya ka tüm'bü.

<sup>12</sup> Kikiri nagoronggore na oroko no ka tiki iini, "Uurugu ungnö ka nagüdürü ungnö co ta'dingö kene ka oona."

<sup>13</sup> İkirı ka tamma kene kide, ikiri nagoronggore na oroko no köö'dö kürö kuurunja ka nagüdürü ka oona na ö'dö na alif keera no. İkirı nagüdürü karünü ndama nsorondho kafiri co to ka'duuru 'büüdi.

<sup>14</sup> A katasaana tarünü, a tamma tanyala ka anya nja na'buugu ka oona nye'd'de,

a kadu tö'dö kürö ma co tassa ka nüümö tiya agüüni adene ya.

<sup>15</sup> Kene kaala 'buugu ya Yasu ka tanna kide ya, kaduna ömö'di ya agaana nagana'bu ka oona ka dhabbu ya, ka temmi ana en'di ka oona ka'diila ka üüdü, ari'ba tümümü eege.

<sup>16</sup> A kadu na tinö kini no tadirina eema ya kalinggo adene ya, ma nagana'bu nja nagüdürü.

<sup>17</sup> Kikiri ka teema nja Yasu kasaasa i'i ka tunggeene ka anya tammo eene.

<sup>18</sup> Kini ka ndaka ka mürkabü ma tunggeene ya, ömö'di ya kaana nagana'bu ka oona ya, tiki iini a'da a'duga i'i nja iini.

<sup>19</sup> A Yasu taalo amma ka tunggeene nja iini, lakiini i'i ya iki iini, "Pataga co 'di tiya üüdü nja kadu tanno üüdü nadirina eema ya Uugaara ka tagalinggo ana o'o ya co eene, Uugaara ana 'bangnga ma o'o nya."

<sup>20</sup> Ömö'di tikiri ka tunggeene adagööleele ka Naanya tanno ö'dö kada'baaga no adünnü eema ya Yasu ka tagüüni ana i'i dhabbu, a kadu tadhere nye'd'de kungngo.

*'Badaada ma eyi mo nja aka tammo maara mo*

(*Matta 9.18-26; Lüüka 8.40-56*)

<sup>21</sup> Ka Yasu ka tada'da mürkabü afe'de ata'daga co nda'da ma to tökönö, a kadu tarügü kini ka oona ka tinggini ma to kadhabbu.

22 Ömö'di inggide ö'dö, a uugaara ma la ma talaana ana eere a'da Yayiros. Kini ka taasala Yasu ya üürü ku'bu ana küüge.

23 Adageema tumma nja iini dhabbu iki iini, "Badaada meede madhilli mo ma maara manda kete ka teyi! Ma aayu nanangnga iisine nüüdü kono ka oona amang kono toolonadene ma efe ka 'di."

24 İkirı ka tunggeene nja iini a kadu tuurna i'i keere kadhabbu kiti ajeene.

25 Aka minggide erıdö ka tısö kono mandagu'du nagürüünü kada'baaga kafünü eera.

26 A nagadektöörö kadhabbu kamana dawwa oono, madhifi eema yoono ka 'di nye'd'de massa ka tütü kungngo taalo ma'diila, magala ka takogoona ma tasigi co.

27 Kono ka taföönyö tumma na Yasu ya maco ka kadu ka teene maa'ba ten'di ka Yasu ka oona ndama eere.

28 Kudumma oono ka tiki ka eyi tiya oono a'da, "Kede ka taa'ba ten'di miini ka oona ara a'a toolonadene."

29 Erıdö tarooro karumeene, mussu a tuu'da tanno oono a'da moolonadene ka erıdö.

30 A Yasu tarooro ka tussu a'da türü kö'dö kürö kini ka oona, afele ka kadu ka teene iki a'da, "Mada i'i yungngo ümmü ten'di meede?"

31 A kadalaadene niini tiki iini, "Nussu o'o a'da kitaana kadu o'o ka oona, na o'o saga tindineene niki a'da, 'Mada ümmü ten'di meede?' "

32 Lakiini i'i afele keere iiri ömö'di ya kalinggo tumma no ya.

33 Ari'ba tımmü aka ma'deedene ka oona kudumma oono ka tussu nımmö ya agalinggo adene ana oogo ya, möö'dö müürü kini kidha madirina eema ma timin'da iini nye'd'de.

34 A Yasu tiki oono, "Badaada eede, tamma nüüdü ka Masala no ka oolona o'o, ungeene a ta'diila, eema ya agu o'o ya taalo a tagu o'o afe'de."

35 Ka Yasu kadeema kungngo ya a'da kö'dö kadu ndama 'di tiya uugaara ma la ma talaana ana eere a'da Yayörös kiki, "Meyi 'badaada müüdü fa ta'digi'di tatalaana ka oona."

36 A Yasu tanangnga iıye a tumma tanno eene iki uugaara ma la ma talaana, "Fa tari'ba amma ka Masala."

37 Taalo asaasa ömö'di ka tunggeene nja iini illi Bütrüs nja Yaguub nja Yühanna ya örre tiya Yaguub ya.

38 Kene ka ndala 'di ya uugaara ma la ma talaana ya, a Yasu tasala kadu kiidhe kabbü tageere kafara.

39 İkirı ka co iki eene, "Minna agu aaga, aaga tafara aaga tiidhe? Taalo 'badaada meyi oogo marigide!"

40 Kikirı ka takiji i'i. İkirı ka tuurugu eege kürö in'dilı kungngo, ara kico ka 'badaada ka la nja pupa tiya oono nja nımmö nja kadalaadene tanno kaneene nja iini no.

41 Ümmü oogo ka nüsö iki oono, "Talisa kom!" I'i ya tiki a'da, "Badaada ma idhilli mo a'a niki o'o nafiki'dö!"

42 Mikiri ka arooro ka fiki'dö ma ungunanaa ku'bu, nagürüünü noono kö'dö kada'baaga kafünü eera a kadu tarooro katadhere 'do.

43 A Yasu tageema nja eene dhabbu a'da kafa teema tumma ma eema tiya a küünidene ya, anangnga kadu kanangnga eema oono ma kuri.

## 6

*Kadu ma Nasira kanu ka Yasu*

(*Matta 13.53-58; Lüüka 4.16-30*)

1 İkirı Yasu ka ö'dö kürö ndama kanna aco anya tammo iini a kadalaadene niini turna i'i keere.

2 Aco la ma talaana ka uuru ma Sa'bidi alaana kadu, a kadu tadhere kadhabbu kene ka tatodo kini kiki, "Aluna tumma no kiga? Atindiri eema tanno ananja iini a türü tanno iini ka talinggo keefe no?"

3 Ka'da 'bii'bala ya Mariyom ya asa kee'di ya i'i ya miini? Taalo örre ya Yaguub nja Yüüsü nja Yahüüsa nja Samaan sa? Ka'da naginye niini kungngo aja kita?" Kassa ka midhi i'i.

4 İkirı Yasu ka tiki eene, "Taalo kadu kanu ka ne'bi illi kadu ma anya tammo iini, nja siliga tiya iini nja kadu ma öö'di tiya iini."

5 A Yasu taalo ambaanya talinggo eema ma türü kanna, illi kadu na maara no kidhilli iini ka tümünü iisine kene ka nanggüüdü ka'diila.

6 A Yasu tadhere a kadu ka titaalo kümümü Masala ana eedi. İkirı ka tunggeene ka na'buugu alaana kadu.

*Yasu agürünü kadalaadene niini*

(*Matta 10.1, 5-15; Lüüka 9.1-6*)

7 İkirı ka adagümmünü kadalaadene nö'dö kada'baaga kafünü eera no, agürünü eege kerra kerra a'da kaco talaana kadu, anangnga türü eene ma tasoro nagorongore na oroko no.

8 İki eene, "Aaga fa tagufu nümö ma nafiini 'do, illi kuufi, aaga fa ta'duga kuri nja njoko, aaga tafa tümümü gürüüsü ka nagjeebe.

9 Aaga tagirni egüide kada kuune, aaga tafa tagirni en'di kada ka oona eera."

10 İkirı ka tiki eene, "Di yaada kajo ya aaga tanna kide illi ka uuru maada ka tunggeene ka anya tammo iini mo.

11 Kita ada kara co kita, a kadu miini taalo kamma kada, kitaalo kaföönyö tumma naada, aaga inyi eege ku'bu aaga tafidhi ndhünggürü kada kuune amang kene tussu iini."

12 Köleele kadünügü tumma a kadu a'da kaadha ka linggo ma eema tiya toroko ya.

13 Kasoro nagana'bu ka kadu ka oona, kamana uu'ba

ka kadu tanno maara no kadhabbu koolonadene.

*Inde na Yühanna ya Tatambeese ya*

(*Matta 14.1-12; Lüüka 9.7-9*)

14 Uugaara Hirüdüs taföönyö tumma ma Yasu kudumma eere tiya iini ka tidhindhi. A kadu öccö tiki a'da, "Afiki'dö Yühanna ka inde, i'i yungngo iini ka talinggo eema ma türü."

15 A kadu öccö tiki, "İliya i'i ya miini." Anno tiki, "Ne'bi könö ana ka nagane'bi ma 'billi."

16 Ka Hirüdüs ka taföönyö ya iki a'da, "Yühanna yeede ka armuna i'i ka üüdü ya i'i yungngo, afiki'dö ka inde!"

17 Kudumma Hirüdüs ka tanangnga kadu ka tümümü Yühanna kadimi'di i'i anangnga i'i ka pabuusu, kudumma Herüdiya aka ma örre tiya iini Filibüs miini ka tarna oogo mo.

18 Kudumma Yühanna ka tageema nja Hirüdüs iki iini, "Taalo a'diila nggeege küdü ka 'duga aka ma örre tiya üüdü."

19 Kudumma Herüdiya tagoroo'bo nja iini, masaasa tiidi i'i masa ka titaalo maduna fiini miini.

20 Kudumma Hirüdüs aga ari'ba a Yühanna afa kini, ussu a'da i'i ya ömö'di a'diila insili. Ka Hirüdüs ka tatoodo ka Yühanna ya, adhere 'do, lakiini asaasa tatoodo kini.

21 Keere kungngo ya, uuru ma taanyara ma tageenedene tanno Hirüdüs ka ndö'dö. İkirı Hirüdüs ka tagümmünü kadu niini na

İifi no, na linggo nja iini no, nja naguugaara ma nasigira nja naguugaara ma naanya ma Jaliil ka taanyara.

22 Mikiri 'badaada ma Herüdiya kico ma tasiili, oona ta'diila ka Hirüdüs nja kafala tanno iini ka tagümmünü eege no, İkirı Uugaara Hirüdüs ka tiki a 'badaada, "Arangnga nümö yüüdü ka asaasa ya, ara a'a tanangnga o'o."

23 Eema tumma nja oono dhorro aküdüönö iki oono, "Ara a'a tanangnga nümö yüüdü ka asaasa ya o'o, üürü 'dakeyi ma tauugaara tanno eede."

24 A 'badaada tikiri ka afiri co kürö ma teefe tindini nümö moonö, "Ara a'a tasaasa minna?"

A nümö moonö tiki oono, "Üüdü ma Yühanna tiya Tatambeese ya!"

25 Mikiri ka tareere maco ka uugaara miki iini, "Nasaasa o'o nanangnga üüdü ma Yühanna tiya Tatambeese ya a'a, ka dho 'bitingngö."

26 Oona tangooro ka uugaara 'do, illi i'i taalo asaasa ta'dükü oono, kudumma iini ka taküdüönö dhorro kidha ka kafala tanno iini ka tagümmünü eege no, illi i'i taalo asaasa ta'dükü oono.

27 İkirı ka tareere agürünü tasigira iki iini a'da aco ö'dö ana üüdü tiya Yühanna. İkirı ka co ka pabuusu ka teene armuna i'i ka üüdü,

28 öö'dö iini ka dho. Anangnga a 'badaada mateefe tunggu co nümö tammo oono.

29 A tumma tala kadalaadene na Yühanna, kíkiri ka öö'dö ka'duga oofu yiini kateefe tatü'böönö ka la ma oofu.

*Yasu amana kuri a kadu kö'dö na alif ka iidümmü*

*(Matta 14.13-21; Lüüka 9.10-17; Yühanna 6.1-14)*

30 A kadafiini na Yasu tarügü kini ka oona, kadirina eema yeene ka tagal- inggo nja talaana.

31 A kadu takunggunaana ku'bu kaleele kene ka oona kitaalo kaduna fiini meene kagu eema, ikiri Yasu ka tiki eene, "Aaga ö'dö un- godho aaga ka 'buugu tiya mudhudhuli ya aaga tagünü idhilli."

32 Kunggeene a mürkabü ungodho eege kaco 'buugu tiya kadu katitaalo kide ya.

33 A kadu tasala eege katunggeene, a kadu könö kadhabbu kussu kita eene ka tunggunu co, kunggeene ndama naanya tanno eene ana uune kadhe eene kaco kita eene kara co ya.

34 Aaga Yasu ka öö'dö kürö ndama mürkabü ya, asala kadu kadhabbu a muuyu meene tagu i'i, kudumma eene kafeene afa kidheefele na tadasaana katitaalo kene no, ikiri ka talaana eege ka eema dhabbu.

35 A 'buugu tefe co a kadalaadene tiki, "Asa 'buugu tefe co, a 'buugu ya a'döngngönyö taalo nïmö kide.

36 Iki a kadu kunggeene kaco nasigeene tanno kete no nja nadaara kaco tana eema kide kaguri."

37 A Yasu tiki eene, "Aaga inya eema eene kaguri." Kíkiri ka tiki iini, "Nasaasa o'o ungnö a'da ungnö co tana eema ma taguri ana nakajine kukumu kadu kada'baaga (200), ungnö tanangnga eene kaguri?"

38 Ikiri Yasu ka tiki, "Miteene mungnö ada maanya? Agolo tüüröönö." Kene kandussu a'da maanya miteene, kiki iini, "Miteene müdümmü a kilöögö keera."

39 Ikiri ka anangnga eege kamana kadu katemmi ka'dügüllü ka ooyo tiya kirikiri ya.

40 Kíkiri ka temmi ka'dügüllü kukumu kadu ka iidümmü (100), anno ukumu kadu keera kaco iisine (50).

41 Ikiri Yasu ka 'duga miteene müdümmü mo nja kilöögö tanno eera no assala co 'dotombo'do anangnga ta'diila a Masala, a'düsünaana miteene ku'bu. Anangnga a kadalaadene tanno ini kasümünaana ka kadu ku'bu kasümünaana kilöögö na eera no kene ku'bu nye'd'de kungnö.

42 Kadaguri eege in'dili kungnö küüsü.

43 A kadalaadene tareena türeene ma miteene koono nja türeene ma kilöögö tanno eera no, kadigi nasing- gili kada'baaga kafünü eera.

44 A kadu na nagiide no na agu kuri no, kö'dö na alif kiidümmü.

*Yasu unnggeene ka 'büdi*

*(Matta 14.22-23; Yühanna 6.15-21)*



<sup>45</sup> İkirī Yasu ka rooro ka tiki a kadalaadene tanno iini a'da kaka ka mürkabü kungungu kini kidha kaco Beet Sayida ka nda'da ma to ara ka tuuru kadu ka tino.

<sup>46</sup> Kini ka tuuru eege ka tino ya, İkirī ka sirö anya aaco tafara ka Masala.

<sup>47</sup> Maganna mürkabü ka to ka söödö siiya kungngo a'da Yasu ungngo ka nda'da ma to ungodho i'i.

<sup>48</sup> A Yasu tiji kadalaadene niini kadhögürü kagürünü mürkabü ko'do a tanya ka talinggo eege, İkirī ka tadhe kene ka oona a na'bu ma taka ungeene ana uune ka to, anda kete kene.

<sup>49</sup> Kene kiji i'i ka tunggeene ka to kiki kide a'da na'bu ya miini kiidhe ko'd'do,

<sup>50</sup> kudumma eene ka tasala i'i ari'ba tümümü eege. İkirī ka tareere iki eene, "Aaga idhi oona ku'bu, aaga fa tari'ba! A'a na miini."

<sup>51</sup> İkirī ka sirö aco kene ka mürkabü, İkirī tanya ka töödhi, kadhere 'do.

<sup>52</sup> Kuri ma miteene nja kilöögö, taalo inynyo eene ka nanggüüdü, kudumma eene taalo kussu eema, epe kö'dö eene ka oona.

*Yasu oolona kadu ka maara kadhabbu*  
(Matta 14.34-36)

<sup>53</sup> Kada'da to kaco nda'da ma Genisaret kimi'dina mürkabü meene kide.

<sup>54</sup> Kene ka nda'barda ndama mürkabü ya, a kadu tarooro ka tussu Yasu.

<sup>55</sup> Kada kunggeene ka na'buugu nye'd'de kama

kadu na maara no ka akede kuurna i'i keere ka 'buugu tiya eene ka föönyö a'da inggide ya.

<sup>56</sup> 'Buugu yiini kara co ya a kadu tuurna i'i keere ka nadaara nja nasigeene nja naanya 'do, kamana kadu na maara no ka namansala. Kiki iini a'da kara tafa kene a'da kummü tinggini ma ten'di tammo miini, a kadu na ümmü i'i ka oona no nye'd'de ta'diila.

## 7

### *Tinsili nja Nyoro* (Matta 15.1-20)

<sup>1</sup> A naFariisi nja katalaana ma serīye na ö'dö ndama Örsaliim no, karügü ka Yasu ka oona.

<sup>2</sup> Kikiri ka tasala kadalaadene niini könö kagu eema ana iisine kada "nyoro," a'da taalo ka tanggala.

<sup>3</sup> (Kudumma naFariisi nja Yahüüdü 'do, kummü eema ya kadaada meene ya ma 'billi ya, taalo ka tagu eema illi kagala iisine neene ta'diila.

<sup>4</sup> A kene ka tafada ndama mansala ya, taalo ka taguri illi kene ka tagala. Eema ma kadaada inggide adhabbu eene ka talinggo iini, afa tagonaana ma naadho nja nasoro nja eema ma tanyaanya.)

<sup>5</sup> İkirī naFariisi nja katalaana ma serīye kadin-dini Yasu, "Minna agu kadalaadene nüüdü taalo kummü tumma na kadaada ma angnga no ma 'billi no

kara kagu eema ana iisine kada nyoro?"

<sup>6</sup> İkirī ka tiki eene, "Aaga na 'dinigi oona coo'do no. Tumma na ne'bi Asaiya ka tageema no kö'dö timin'da, 'Kadu na kindhigī a'a ko'do ana niinö, lakiini nanggeedi neene kagu'b'ba kede.

<sup>7</sup> Kummü tumma ma a'a a korokoro, lakiini talaana neene köö'dö iini no na kadu.'

<sup>8</sup> Taalo aaga kummü tumma ma Masala dhorro, ara aaga katümmü talaana ma tadü'd'dü."

<sup>9</sup> İkirī ka tiki eene, "Kummü aaga fiini ya a'diila ya maada kanu ka tumma tanno Masala ara aaga katümmü fiini yaada ya ma 'billi ya.

<sup>10</sup> İki Müüsa a'da, 'Aföonyö tumma na pupa tiya üüdü nja niimö tammo üüdü,' ana 'Ömö'di ya eela pupa yiini nja niimö tammo iini ya, a tiididene.'

<sup>11</sup> Kudumma ada ka tiki a'da, üürü ömö'di ya ana eema amana a pupa tiya iini nja niimö tammo iini, assa ka tiki eene a'da tirri eege kamiini, nja eede ka tagalinggo ada Masala.

<sup>12</sup> Aaga fa tafa kini amana eema a pupa tiya iini nja niimö tammo iini.

<sup>13</sup> Aaga tagere tumma na Masala, a tumma tanno ada aaga takarna kide ana eema

könö adhabbu ada kadalinggo."

*Eema ya amana ömö'di ka tanyoro ya*  
(*Matta 15.10-20*)

<sup>14</sup> İkirī Yasu ka tagümmünü kadu nye'd'de iki eene, "Aaga toodo kede aaga nye'd'de aaga taföonyö.

<sup>15</sup> Taalo niimö ya ömö'di ka tunggu kini ka eedi ndama kürö ata 'nyoro' i'i, lakiini niimö ya tö'dö kürö ndama ömö'di ka eedi ya i'i yungngo 'a tanyoro' i'i.

<sup>16</sup> [Ömö'di ya ana iisine ma taföonyö eema ya atoodo kide!]"

<sup>17</sup> Kini ka tinyi kadu ku'bu ara kico 'di, a kadalaadene niini tindini i'i ma tafeene ma tumma tanno kiki nya.

<sup>18</sup> İkirī ka tiki eene, "Aaga taalo kussu tumma no afe'de, taalo aaga kussu a'da niimö ya ömö'di ka tunggu kini ka eedi ndama kürö ya taalo a tanangnga i'i ka tanyoro?"

<sup>19</sup> Kudumma iini taalo inynyö kini ka eedi, lakiini i'i inynyö kini ka eedi, öö'dö kürö ndama tuu'da tanno iini." (Ka tumma tanno, a Yasu tiki a'da, kuri nye'd'de insili.)

<sup>20</sup> Afada iki eene, "Niimö ya tö'dö kürö ndama ömö'di ka eedi ya, i'i yungngo a tanangnga i'i ka tanyoro.

<sup>21</sup> Tumma na toroko no kicci kürö ndama kadu ka nanggeedi ka teene, taga'da 'buugu, füngngö nja iiya

a nyooro, nyooro, tagirina kadu, temelö,

<sup>22</sup> tallogo, taga'da 'buugu, nja korokoro nja tar'daana eema nja kīrīmī nja ker'de ker'de nja tan'dinigi oona coo'do nja taa'bagā.

<sup>23</sup> Eema ya toroko ya nye'd'de ya icci akūrō ndama ömō'dī ka eedi i'i yungngo amana i'i ka 'tanyoro.' "

*Tamma na aka ma Kanaan*

(*Matta 15.21-28*)

<sup>24</sup> A Yasu tunggeene ndama kannā aco a rīifō ma Suur ya, aco a 'bügōōrī, kudumma iini taalo asaasa kadu ka tussu tumma iini kide, a takūdhū niini tiideene kūdhū kö'dö.

<sup>25</sup> Aka minggide eema ma 'buugu ka tuurunja ka 'badaada tammo oono ka oona, kono ka taföönyö a'da Yasu ungnō kannā mikīrī ka tareere maco müürü kini kidha ana küüge.

<sup>26</sup> Miki iini a'da aco turugu nagana'bu kūrō ka 'badaada tammo oono ka oona, aka miini mo taalo madaga Yahüüdü, ma taga Süüriya ma Finikiya.

<sup>27</sup> A Yasu tiki oono, "Fa ka laala küüsü tikinggi, taalo ama ta'duga kuri ya laala nangnga a tiini."

<sup>28</sup> Aka tiki, "İi Uugaara, a tiini ka eyi tiya eene ya kera kuri ya susuli ka laala ka noodho ya."

<sup>29</sup> İkirī ka tiki oono, "Kolo kudumma tumma tanno üüdü ka tiraana no, kö'dö na'bu kūrō ka 'badaada tammo üüdü ka oona."

<sup>30</sup> Aka tapadaga co 'dī tiya oono maco taluna 'badaada moonno ka tenggere, a koronggore tiya toroko ya köö'dö kūrō oono ka oona.

*Toolona möri nja ömō'dī tiya taalo ussu ka teema ya*

<sup>31</sup> A Yasu tunggeene ka anya ma Suur, adigaala aco Saiyda apadaga co to ma Jaliil, akilaana ka Naanya tanno ö'dö kada'bagā no.

<sup>32</sup> A kadu könö tö'dö a möri iini taalo ussu ka teema, kadageema nja Yasu a'da anangnga niisö iini ka oona.

<sup>33</sup> A Yasu ta'duga i'i asigi co ku'b'ba iini ka kadu ka oona. Anangnga lakisine iini ka iisine a'binynyi alaaga ku'bu aa'ba i'i ka onngo'do.

<sup>34</sup> Assa co 'dotombo'do, eela tanya iki ömō'dī, "Afaata!" a'da, "Atanfa'da!"

<sup>35</sup> A iisine niini tarooro ka tatanfa'da, onngo'do miini tatinggildhe, aana tumma ka'diila.

<sup>36</sup> A Yasu tageema nja eene a'da kafa tadirina a kadu 'do, eema nja eene illi eege kütü kadeema iini 'do.

<sup>37</sup> A kadu tadhere 'do kiki, "I'i agalinggo eema in'dilī ka'diila anangnga nakīnggiri kaföönyö eema a nagaaga teema."

## 8

*Yasu anangnga kuri a kadu na alif ka egüsö*

(*Matta 15.32-39*)

1 A kadu könö tagawaana oona ka naguuru tanno miini no kadhabbu a

niiimö meene kaguri titaalo, ikiri Yasu ka tagümmünü kadalaadene niini iki eene,

<sup>2</sup> “Magu muuyu ma kadu tanno a'a eene kataneene nja a'a a füngngö iidoona a'da taalo eema ma taguri kene.

<sup>3</sup> Kede ka tuuru eege ka tino ana iire, kara tagi'di ka nafiini, kudumma kadu töccö kö'dö ndama 'buugu tiya ku'b'ba ya.”

<sup>4</sup> Lakiini kadalaadene niini tiki iini, “Ara angnga taluna kuri kiga ka dhiile kita, angnga tanangnga a kadu küüsü kide?”

<sup>5</sup> Ikiri ka tindini eege, “Miteene mungngo ada maanya?” Kiki iini a'da, “Miidümmü mafünü eera.”

<sup>6</sup> Ikiri Yasu ka tiki a kadu a'da kemmi ka 'büdhülü, ara ka'duga miteene miidümmü mafünü eera anangnga ta'diila a Masala, a'düsünaana ku'bu anangnga a kadalaadene tanno iini a'da kinaana ka kadu ku'bu in'diili, kikiiri ka tinaana kene ku'bu.

<sup>7</sup> A likilöökö taganna a kadalaadene idhiidhi ikiri Yasu ka 'duga anangnga ta'diila a Masala, anangnga kadalaadene tanno iini kasümünaana ka kadu ku'bu afe'de.

<sup>8</sup> A kadu taguri kidhi küüsü, kikiiri kadalaadene ka teeragaana türeene ma miteene tammo öreene mo koono, möö'dö ana singgili ka iidümmü kafünü eera.

<sup>9</sup> A kadu na nagiide na aguri no kö'dö na alif ka egiisö. Ikiri Yasu ka tuuru eege ka tino,

<sup>10</sup> aka ka mürkabü nja kadalaadene tanno iini ka öö'dö ka riifö ma Dalmanusa.

<sup>11</sup> A naFariisi tö'dö ka Yasu kindini i'i ka'b'ba i'i ka eedi a'da aala türü na Masala eene ndama 'dotombo'do.

<sup>12</sup> Ikiri eedi köö'dö kini ko'do iki, “Minna agu sere ma 'bitingngö ka asaasa kala nja türü tanno Masala? Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, taalo türü na Masala ka talanja a sere ma 'bitingngö.”

<sup>13</sup> Inyi eege ku'bu ara ka tafada a mürkabü aco nda'da tanno afaga co kanno.

*Tigüdi no naFariisi nja Hirüdüs*

(*Matta 16.5-12*)

<sup>14</sup> A kadalaadene tüürü ma tagufu miteene ka fiini, a niiimö ma taguri titaalo kene ka mürkabü illi tamiteene ka unngodho.

<sup>15</sup> A Yasu tanangnga tumma eene dhorro iki, “Aaga ümmü nanggeyi naada ka tigüdi ma naFariisi nja tammo Hirüdüs ka oona.”

<sup>16</sup> Kikiiri ka tindini ajeene kiki a'da, “Kudumma miteene ka titaalo kaja.”

<sup>17</sup> A Yasu tussu tumma neene kadeema kide no indini eege, “Minna agu aaga teema tumma ma miteene katitaalo kada? Kaleefe aaga aaga tüfürü tussu kitaalo kinynyo ada ka nanggüüdü? Nanggeedi naada kakidhö?”

<sup>18</sup> Taalo iieye kada ma tiji 'buugu iini, iisine titaalo kada ma taföönyö eema iini? Taalo aaga kagiigi?

19 Kede ka tasümünaana miteene ku'bu müdümmü a kadu tanno ö'dö na alif ka iüdümmü no, nasinggili kö'dö kaanya ma türeene ma miteene?"

Kiki, "Kada'baaga kafünü eera."

20 Iki, "Kede ka tasümünaana namiteene ku'bu ka iüdümmü kafünü eera, ma kadu tanno ö'dö na alif ka egüsö no, ka'duga aaga nasinggili kadigine kaanya ma türeene miini?"

Kiki, "Kiüdümmü kafünü eera!"

21 "Küfürü tumma no co ada ka nanggüüdü ta'bitingngö?"

*Yasu afa'da soro ka iye ka Beet Sayida*

22 Kikiri ka öö'dö ka Beet Sayida, a kadu tö'dö a soro a Yasu, kiki iini a'da, ümmü i'i ka oona.

23 İkirı ka tümümü soro ka nısö üügü i'i kaco kürö ndama daara, a'binynyi alaaga iini ka iye, ümmünü iisine iini ka oona assa ka tindini i'i, "Niji o'o nıömö?"

24 İkirı ka tasalaana ku'bu iki, "Niji a'a kadu ka tunggeene afa ma naafa kungngo."

25 A Yasu tanangnga iisine yiini ka ömö'di ka iye afe'de. İkirı iye niini ka tatanfa'da iji 'buugu ka'diila 'do.

26 İkirı Yasu ka tuuru i'i ka tino aco 'di tiya iini iki iini a'da, "Afa co daara."

*Bütrüs eema tumma ma Almasihi*

(Matta 16.13-20; Lüüka 9.18-21)

27 A Yasu tunggeene nja kadalaadene niini kaaco anaanya ma Kaiysariya Filippi, kene ka ndala ka nafiini ya, ikiri ka tindini kadalaadene niini, "Kadu 'dee kiki a'da a'a na mada?"

28 Kiki iini, "Kadu könö kiki a'da o'o na Yühanna ya Tatambeese ya, anno tiki a'da o'o na İliya, anno tütü ka tiki a'da o'o na ne'bi öccö."

29 Lakiini i'i indini eege, "Aaga ka eyi tiya ada kiki aaga a'da a'a na mada?"

A Bütrüs tiki, "O'o na Almasihi!"

30 İkirı ka tiki eene a'da, kafa tadirina ömö'di töccö.

*Yasu ussu uuru ma inde tanno iini*

(Matta 16.21-28; Lüüka 9.22-27)

31 A Yasu talaana eege iki, "Bii'bala ma Tadü'd'dü ara tümümü adene abbü adene, a kadüfi tanu kini nja naguu-gaara ma ka'boge nja kata-laana ma seriye, atiıdidene afiki'dö ka inde a füngngö iidoona."

32 Adagadünügü tumma no eene 'bıini kungngo. İkirı Bütrüs ka 'duga i'i ooso iini agirnaana kini.

33 İkirı Yasu ka tassa keere asala kadalaadene niini, ikiri ka teela Bütrüs iki iini, "Sigi keere eede ka oona o'o na Ebliisi no! Kudumma tumma tanno üüdü no, taalo tumma na Masala tumma ma tadü'd'dü eege kamiini."

34 İkirı ka tagümmünü kadu nye'd'de kungngo nja kadalaadene tanno iini iki eene, "Üürü ömö'di ya

asaasa tö'dö kede keere ya, a'düsünü eyi yiini a'duga salii'bi yiini uurna a'a keere.

<sup>35</sup> Kudumma ömö'di tiya asaasa toolona eyi yiini ara taama eege, lakiini ömö'di ya aama eyi yiini kudumma a'a ya nja talaana ma injiili ya a toolona eege.

<sup>36</sup> Ara ömö'di tö'dö keere a minna kini kara tana eema ma 'büdhülü in'diili kungngo ara ka taama eyi yiini?

<sup>37</sup> Ara ömö'di tafa eyi tiya iini aminna?

<sup>38</sup> Kudumma ömö'di tiya ana modolo ma a'a nja tumma tanno eede ka sere ma 'bitingngö na temelö ka oroko no, ara 'Bii'bala ma Tadü'd'dü tana modolo miini kini kara tö'dö ka tindhini tanno Pupa tiya iini nja kadhangga tanno insili no."

## 9

<sup>1</sup> İkirı ka tiki eene, "Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, kadu könö kungngo aja kita 'bitingngö, taalo kara tassa ka inde, illi kassa ka tauugaara ma Masala tanno atö'dö a türü no."

### *Ta'bele oona*

(*Matta 17.1-13; Lüüka 9.28-36*)

<sup>2</sup> Ka füngngö ka ndüidümmü afünü ungodho ya ikiri Yasu ka 'duga Bütrüs nja Yaguub nja Yühanna, ungeene nja eene kasirö anya ma dhonggoro mo, kadaganna kide ungodho eege, a'bele oona kene kidha kungngo.

<sup>3</sup> A en'di yiini talimaana insili kata'bassa, taalo niimö ka 'büdhülü insili nggeege 'do.

<sup>4</sup> İliya nja Müüsa tatele oona eene, keema nja Yasu.

<sup>5</sup> İkirı Bütrüs ka tiki a Yasu, "Ka Tatalaana, a'diila 'do aja ka tanna kita, angnga tabünnü angga ku'bu iidoona, müüdü ma ungodho ammo Müüsa ma ungodho ammo İliya ma ungodho."

<sup>6</sup> İ'i taalo ussu niimö miini ka tema ari'ba kagu i'i nja köje tanno aneene nja iini no.

<sup>7</sup> İkirı tülüügü ka öö'dö a tallappa miini takara ndanaaya eene ka oona, a tumma tö'dö ndama tülüügü kiki, "'Bii'bala yeede ka asaasa i'i ana eedi ya i'i yungngo. Aaga aföönyö tumma niini."

<sup>8</sup> Kara tasalaana ku'bu ya, taalo kasala ömö'di nja eene illi Yasu ungodho i'i.

<sup>9</sup> Kene ka ta'bardaga ku'bu ndama 'dikinya ya, a Yasu tanangnga tumma eene a'da kafa tadirina eema yeene ka tadinö kide ya a ömö'di, illi ka 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ka afiki'dö ka inde.

<sup>10</sup> Kikiri ka tümümü tumma niini kafa kide, illi eege kindini ajeene, tafiki'dö ka inde a'da minna i'i ya miini?

<sup>11</sup> Kikiri ka tindini i'i, "Minna agu katalaana ma seriye kiki a'da İliya ara tö'dö ka dhidha?"

<sup>12</sup> İkirı Yasu ka tiki eene, "Timin'da İliya ara tö'dö ka dhidha indinaana eema

ku'bu in'dili, assa öö'dö nya a tumma no ka kirinja ka sorne a'da 'Bii'bala ma Tadü'd'dü a tadhügürü, a kadu tüüni midhi ku'bu ana i'i?

<sup>13</sup> Lakiini ara a'a tiki aaga, İliya ö'dö ka tagüüni eema nye'd'de ya tatoroko ya ana i'i, afa ma tiya a sorne kadiri tumma miini ya kungngo."

*Yasu oolona 'bii'bala ya ana koronggore ya toroko ya (Matta 17.14-20; Lüüka 9.37-43)*

<sup>14</sup> Kene ka ndapadaga ka kadalaadene tökönö ya, kasala kadu kadhabbu ka tarügü kene ka oona a katakana ma seriye, ta'bununjaana ku'bu nja eene.

<sup>15</sup> Amussu kungngo a kadu tasala Yasu kadhere nye'd'de kungngo kareere koreene kaco tööjülü i'i.

<sup>16</sup> İkirı ka tindini eege, "Nüimö minna yungngo ada kadeema nja eene ungnö."

<sup>17</sup> Ömö'di öccö ka kadu ka teene tiki, "Tatalaana, nö'dö a'a a 'bii'bala tiya eede o'o, kudumma koronggore tiya toroko ya ungnö iini ka oona amana i'i ka titaalo ussu ka teema.

<sup>18</sup> Insigiri kümmü i'i üpü ndoore ka nüünö, abbünaana igini ka oona akidhö, niki a kadalaadene tanno üüdü a'da kasoro koronggore kini ka oona kitaalo ki'disi kide."

<sup>19</sup> İkirı ka tiki eene, "Aaga na sere ma 'bitingngö no 'dee minna agu aaga taalo kümmü tumma na Masala ana eedi, ara a'a taneene nja

aaga tagaada? Aaga ö'dö a 'bii'bala a'a."

<sup>20</sup> Kikiri ka ö'dö ana i'i iini. A koronggore tiya toroko ya ka tassa kini ya, üpü i'i co asigiridene üpü ndoore ka nüünö.

<sup>21</sup> İkirı ka tindini pupa ma 'bii'bala, "Maara mümmü i'i aada?"

İki, "Mümmü i'i miini ka ta kidhilli.

<sup>22</sup> Koronggore ya üpübü i'i co turi kungngo ka İssi nja 'büüdi ma tasaasa tiidi i'i, üürü ara o'o tambaanya linggo no, ana 'bangnga ma ungnö nakinyi ungnö."

<sup>23</sup> A Yasu tiki iini, "Üürü namma o'o dhorro ya, eema nye'd'de ara tananja ömö'di tiya amma ya."

<sup>24</sup> A pupa ma 'bii'bala tarooro kalneege, "Tamma na Masala kungngo eede ka eedi, akinyigi a'a amang kene tadhabbu."

<sup>25</sup> İkirı Yasu ka iji kadu katawana oona agirnaana ka koronggore tiya toroko ya, "Koronggore ya möri ya a'a niki o'o a'da nö'dö kürö ndama 'bii'bala ka oona, nafa tapadaga kini afe'de."

<sup>26</sup> İkirı koronggore ka tadhiya üpü i'i co dhindho öö'dö kürö, a 'bii'bala tafeene afa ma teyi, a kadu 'do kiki kide a'da, "Eyi."

<sup>27</sup> Lakiini Yasu ümmü i'i ka nüüsö a'dina i'i ko'do afiki'dö.

<sup>28</sup> İkirı ka co a 'bügöörı, a kadalaadene tindini i'i ka ungnöndho, "Minna agu

ungngo ungnngo titaalo kambaanya toosoraana ma koronggore tiya toroko ya?"

<sup>29</sup> Iki eene, "Eema afa ma tiya taalo asorodene illi ada ka fara ka Masala."

*Yasu eema tumma ma inde tanno iini*  
(Matta 17.22-23; Lüüka 9.43-45)

<sup>30</sup> Köö'dö kürö ndama kanna kunggeene kadigaala ka Jaliil. A Yasu taalo asaasa ömö'di öccö ka tussu tumma miini,

<sup>31</sup> kudumma iini ka tagalaana kadalaadene niini iki eene. "Ara 'Bii'bala ma Tadü'd'dü tümününja a kadu, kiidi i'i, a kene ka tiidi i'i ya assa ka fikü'dö a füngngö iidoona."

<sup>32</sup> Lakiini eege taalo kussu tumma no, kari'ba ka tindini i'i.

*Mada yungngo adhabbu?*  
(Matta 18.1-5; Lüüka 9.46-48)

<sup>33</sup> Kikiri ka co Kafar-nahööm. Kene kico a 'bügöörü ikiri ka tindini eege, "Minna i'i yungngo ada ka taga'bununjaana ku'bu miini ka fiini sii?"

<sup>34</sup> Lakiini eege kaki'döönö, kudumma eene ka taga'bununjaana ku'bu ka fiini ma ömö'di tiya adhabbu ana kene ya.

<sup>35</sup> İkiri ka temmi adagümmünü kadalaadene niini na ada'baaga kafünü eera no iki eene, "Üürü ömö'di ya asaasa tadhabbu ma kadu ya, apadaga oona keere alinggo ada eene."

<sup>36</sup> A'duga 'bii'bala ya idhilli ya anangnga kene ka söödö iti kini ka orro iki eene,

<sup>37</sup> "Ömö'di ya amma ka 'bii'bala tiya idhilli ya ana eere tiya eede i'i ya amma kede, ömö'di ya amma kede ya taalo amma kede lakiini amma ka ömö'di tiya agürünü a'a ya."

*Ömö'di ya taalo adiidi angnga ya i'i ömö'di tiya aja*

<sup>38</sup> İkiri Yühanna ka tiki iini, "Ka Tatalaana, kaduna ungnngo ömö'di ka tasoro nagoronggore na oroko no ka kadu ka oona ana eere tiya üüdü ungnngo tafaga i'i keere kudumma iini taalo nja angnga."

<sup>39</sup> İkiri Yasu ka tiki iini, "Aaga fa tafaga i'i keere, taalo ömö'di ya talinggo a türü ma eere tiya eede assa ka tafada eema tumma ma tatoroko no kede ka oona.

<sup>40</sup> Ömö'di ya taalo adiidi ma angnga i'i nja angnga.

<sup>41</sup> Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, ömö'di ya inynya 'biidi aaga ana eere tiya eede ya, kudumma ada kada tanno Almasihi, ara talingnge niini taalo ka taama 'do."

*Nüömö ya anangnga angnga ka talinggo tatoroko ya*

(Matta 18.6-9; Lüüka 17.1-2)

<sup>42</sup> A Yasu tiki, "Ömö'di ya amana laala ya dhiidhi no ya amma kede ya kadüüni tatoroko ya, ara ta'diila ana i'i aja kara ta'duga nya ma



tawöönö angnga tamin'dna  
kini ka eyi kapügü co to.

43 Üürü nīsō nüüdū  
kalinggo eema ya toroko ya  
rumunuga eege co, a'diila  
nggeege küdü ka co ka tefe  
ka 'di a nīsō ka ungodho,  
bala üdü ka co ka issi ma  
Jahanam tanno taalo ka  
tadhülünja ku'bu no,

44 ['a'dii'do miini taalo teyi  
issi miini taalo ka tadhülü  
ku'bu.']

45 Üürü awwa yüüdū ka  
tүpү o'o ka tatoroko ya ru-  
muna i'i, a'diila üdü ka co  
ka tefe ka 'di ana awwa un-  
godho bala üdü kana uune  
keera nassa kico ka issi ma  
Jahanam,

46 ['a'dii'do miini taalo teyi  
issi miini taalo ka tadhülü  
ku'bu.']

47 Üürü ööye yüüdū ka  
tanangnga o'o ka talinggo  
nīmō ya toroko ya, agodhe  
i'i nүpү co, a'diila üdü kara  
co ka tauugaara ma Masala  
ana ööye ungodho, bala  
üdü ka ana iye keera nassa  
tapügünja ka issi ma Ja-  
hanam,

48 'a'dii'do miini taalo a teyi  
issi miini taalo ka  
tadhülü ku'bu.'

49 Kadu 'do kara ta  
tangga'dala tatanja kene ka  
oona ana issi.

50 Tangga'dala ka'diila,  
lakiini tanye'denye'de neene  
kara titaalo 'dee ara  
aaga tanangnga eege ka  
tanye'denye'de nya? Aaga  
feene nja tangga'dala, aaga  
tasaasa ajeene."

## 10

### *Tarna nja Tadheene (Matta 19.1-12)*

1 A Yasu tafiki'dö ndama  
kanna aco a naanya ma  
Yahüüdiya ndama nda'da  
ma Ürdün. A kadu tarügü  
kini ka oona kadhabbu, ada-  
galaana eege afa ma tiya iini  
'bucca kungngo ya.

2 A naFariisi könö tö'dö  
kini kete, kindini i'i ma  
tasaasa ta'b'ba i'i kiki,  
"Ömō'di ka tapa ka aka  
tammo iini 'dee a'diila?"

3 İkirī ka tiki eene, "İki  
Müüsa aaga nya?"

4 Kiki a'da, "Müüsa iki  
a'da ömō'di tarigiri waraga  
ma tadheene anangnga oono  
uuru oogo ka tino."

5 İkirī Yasu ka tiki eene,  
"Kudumma takidhō ma  
nanggeedi tanno ada, İkirī  
Müüsa ka tarigiri ada  
tumma ma seriye no aaga.

6 Lakiini jiddi ma Masala  
ka tarü'bü ömō'di ya miide  
ya nja aka tammo linynya  
mo.

7 'Nggeege ömō'di tikiri ka  
tinyi pupa yiini ku'bu nja  
nīmō tammo iini ara ka  
tummünaana oona nja aka  
tammo iini.

8 Kümmünaana oona a  
tuu'da ta ungodho kene  
taalo keera, lakiini tuu'da ka  
unggodho.'

9 Nīmō ya Masala ka  
tummünaana i'i koona ya,  
taalo ömō'di ma tadhagaana  
ku'bu."

10 Kene kico a 'bügöörī afe'de ya, a kadalaadene niini tindini i'i ma tumma tanno.

11 İkirī ka tiki eene, "Ömō'dī ya apa ka aka tammo iini ara karna kōmō ya, afüngngō nja oono kada temelō ün'dügüngngō.

12 Üürü aka ka tapa ka nyori tiya oono mara ka 'duga ömō'dī öccō ya, oogo mafüngngō nja nagiide ün'dügüngngō."

*Laala ya dhiidhi ya nja Yasu*

(*Matta 19.13-15; Lüüka 18.15-17*)

13 A kadu tö'dō ana laala iini a'da ümmünü iisine eene ka oona, lakiini kadalaadene kagirnaana kene.

14 Ka Yasu tiji tumma no, agoroo'bo iki eene, "Aaga fa ka laala öö'dō kede, aaga tafa tafaga eege keere kudumma tauugaara na Masala ka ma kadu afa laala ya.

15 Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, ömō'dī ya taalo amma ka tauugaara ma Masala afa laala ya dhiidhi ya taalo aco."

16 Ümmü eege ümmünü iisine eene ka oona, anangnga baraka eene.

*Ömō'dī ya ana almaala ya*  
(*Matta 19.16-30; Lüüka 18.18-30*)

17 Ka Yasu ka tunggeene ka fiini ya, ömō'dī toreene nja iini üürü kini kidha ana küüge indini i'i iki,

"Ka Tatalaana ya a'diila ya, ara a'a tüünī minna amang kede takarna ka tefe ka 'di ta'billi?"

18 A Yasu tiki iini, "Minna agu o'o nümmünü a'a a'da a'a na'diila? Taalo ömō'dī ma ta'diila illi Masala ungodho oogo.

19 Nussu o'o tumma na Masala kiki a'da, 'Fa tagirina kadu, fa tafüngngō nja iiya tanno kadu, fa tanyooro, fa tafünü korokoro ka kadu ka oona, fa tüünī ada kadu ku'bu, ümmü pupa yüüdü nja nīimō tammo üüdü ana eedi dhorro.' "

20 Ömō'dī tiki, "Ka Tata-laana, nakalingngo a'a tumma no nye'd'de jiddi meede ka takaleefe takadhilli."

21 A Yasu tassa kini ko'do ana eedi ka'diila iki iini, "Nīimō inggide öreene ungodho üdü kitaalo nussu, ungeene naco ta tanege ana eema tiya üüdü nye'd'de, nasümünaana nagürüüsi miini ka kadu tanno eema ka titaalo kene no, amang küdü tana eema ka 'dotombo'do dhabbu, nassa ka öö'dō kede keere."

22 Ömō'dī tagoroo'bo ka tumma tanno Yasu ka tiraana no, ungeene kudumma eema ungnō iini adhabbu.

23 İkirī Yasu ka tinaana iye ku'bu iki a kadalaadene tanno iini, "Tumma ma co ka tauugaara ma Masala kara tiideene a kadu tanno ana eema dhabbu no."

24 A kadalaadene tadhere ka tumma tanno iini, İkirī ka

tiki eene afe'de, "Laala eede, kindhī co ka tauugaara ma Masala!

<sup>25</sup> Tadigaala ma malaga ka ööye ma ibira taalo ara tagu'daana afa ma ömö'di tiya ana eema ya kara co ka tauugaara ma Masala."

<sup>26</sup> A kadalaadene takogoona ma tadhēre kindineene kiki, "Mada i'i yungngo a tambaanya toolonadene adha?"

<sup>27</sup> A Yasu tassa kene iki, "Tumma no ka tiideene ka kadu illi eege kitaalo ka tiideene a Masala, kudumma eema nye'd'de taalo iideene a Masala."

<sup>28</sup> A Bütrūs tiki iini, "Kinyi ungnō eema ku'bu nye'd'de ara ungnō tuurna o'o keere."

<sup>29</sup> A Yasu tiki iini, "Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, taalo ömö'di a tinyi 'di yiini ku'bu nja nagöre nja nagīnye nja nīimō nja pupa nja laala nja nasigeene kudumma a'a nja tumma ma Īnjīli,

<sup>30</sup> a taluna ka 'büdhülü tiya, nja kīrimī, nōö'di kadhabbu ukumu kadu ka iidümmü nja nagöre nja nakanīimō nja laala nja nasigeene, illi keere ya a taluna tefe ka 'di ta'billi.

<sup>31</sup> Lakiini kadu na ooso kidha no kōö'dō keere, a kadu na kanna keere no co aadha."

*Yasu eema tumma ma inde tanno iini*  
(Matta 20.17-19; Lüüka 18.31-34)

<sup>32</sup> A Yasu nja kadalaadene tanno iini tagungunu co

Örsaliim a Yasu tunggeene kene kidha, a kadalaadene tadhēre ari'ba tūmmü kadu na ungnēene nja eene no, a Yasu tagedhe oona nja kadalaadene tanno iini na ada'baaga kafünü eera no, adünügü eema ya talinggo adene ana i'i eene.

<sup>33</sup> Iki a'da, "Angnga kungngo kara tasīrigō co Örsaliim, a 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ara tūmmününja a naguugaara ma ka'boge nja katalaana ma serīye kūmmünü i'i ka inde kanangnga i'i a kajeene.

<sup>34</sup> Kūnī midhi ku'bu ana i'i ka'binynyi alaaga iini ko'do kabbü i'i, kiidi i'i. Afiki'dō afüngngö iidoona."

*Tasaasa na Yaguub nja Yühanna*  
(Matta 20.20-28)

<sup>35</sup> A laala ya Za'bedi, Yühanna nja Yaguub tissigi kini kete kiki iini, "Tatalaana, kasaasa ungnō o'o namma ka nīimō tiya iidi ka asaasa ya."

<sup>36</sup> A Yasu tiki eene, "Kasaasa aaga a'da nüüni ada minna aaga?"

<sup>37</sup> Kikiri ka tiki, "Nanangnga ömö'di öccō ka temmi küdü ka nīisō ma kuri aya temmi küdü ka nīisō ma küüle küdü ka tō'dō ka tauugaara tanno iidi na idhindhī no."

<sup>38</sup> A Yasu tiki, "Taalo aaga kussu nīimō mada ka tindineene, ara aaga tambaanya tooye ker'de meede kara tooye mo, alla ara aaga tambeesedene a tambeese tanno eede kara tambeesedene iini no?"

39 Kiki a'da, "Ara unnggo tambaanya." A Yasu tiki eene, "Ara aaga tooye ker'de meede kara tooye mo, aaga tambeesedene a tambeese tanno eede kara tambeesedene iini no.

40 Lakiini tumma ma temmi kede ka nūsō ma kuri nja nūsō ma küüle no, taalo a'a nama tanangnga aaga kudumma Masala ka takindinaana 'buugu ka kadu miini ku'bu."

41 A türeene ma kadalaadene na ada'baaga no taföonyö tumma no kagoroo'bo ada ka Yaguub nja Yühanna.

42 A Yasu tagümmünü eege iki eene, "Kussu aaga a'da naguugaara ma kadu tanno taalo ka Yahüüdü no, ka naguugaara ma kadu tanno eene, a kadu neene na iifi no tüüni ada eege ku'bu.

43 Eema afa ma tiya afa tanna kada, ömö'di ya asaasa tadhabbu ana kada ya, apadaga oona keere alinggo ada aaga.

44 Ömö'di ya asaasa co aadha ana kada ya, ada tasaga tiya ada aaga in'dili kungngo.

45 Kudumma 'Bii'bala ma Tadü'd'dü taalo ö'dö a'da a kadu talinggo ada iini, lakiini ö'dö ma talinggo ada eene, afa kömüsü ma kadu kadhabbu ana eyi tiya iini."

*Toolonadene na Barti-*  
*maus ya soro ya*

*(Matta 20.29-34; Lüüka 18.35-43)*

46 Köö'dö ka Ariiha, a kini ka ndö'dö kürö ndama Ariiha nja kadalaadene tanno iini nja kadu kadhabbu, a'da Bartimaus 'bii'bala ya Timaws asoro, emmi ka tinggini ma fiini arangnga.

47 Kini ka taföonyö a'da Yasu ya ma Nasira ya i'i ya miini ya, ikiri ka tiidhe, "Ka Yasu, 'Bii'bala ya Dawud, ana 'bangnga ma a'a."

48 A kadu kadhabbu tagirnaana kini a'da aki'döönö illi i'i akogoona ma tiidhe ko'd'do, "Ka 'Bii'bala ya Dawud, ana 'bangnga ma a'a."

49 İkiri Yasu ka töödhi iki, "Aaga ümmünü i'i."

Kikiri ka tagümmünü soro, "Adhodho nafiki'dö na'dingnge ana uune. I'i ya ümmünü o'ol!"

50 Ara'baga ten'di miini co afiki'dö ana uune aco ka Yasu.

51 A Yasu tindini i'i, "Nasaasa o'o a'da nönynyö ana o'o?"

İkiri ka tiki, "Tatalaana, nasaasa a'a tiji 'buugu!"

52 A Yasu tiki, "Unggeene, tamma nüüdü ka oolona o'o." İkiri ka arooro ka tasala 'buugu uurna Yasu keere ka fiini.

## 11

*Yasu inynyo Örsaliim*  
*(Matta 21.1-11; Lüüka 19.28-40; Yühanna 12.12-19)*

1 Kene ka ndakete ka Örsaliim, kassa ndala Beet Faji nja Beet Aniya ka Anya ma 'Diki'diyö, a Yasu tagürünü kadalaadene niini keera.

<sup>2</sup> Iki eene, “Aaga agolo daara tiya ada kidha ya, kada kara co ya, ara aaga taluna a 'bing kisine amin'dinja ku'bu, üfürü ömö'di takaka kide, aaga kildhe i'i, aaga tö'dö iini kita.

<sup>3</sup> Üürü ömö'di ka tindini aaga a'da, 'Minna ada kadal- inggo?' aaga tiki iini a'da, 'Uugaara asaasa, assa ka tafada iini areere.' ”

<sup>4</sup> A kadalaadene co kaduna a 'bing kisine kimi'dinja ku'bu ka fiini ka inye kete kakildhe i'i,

<sup>5</sup> a kadu na 'dingnge kene kete no tindini eege kiki, “Kinggli aaga a 'bing kisine amana?”

<sup>6</sup> Kadirina eene afa ma tiya Yasu ka tünügü co eene ya kungngo, a kadu tikiri kafa kene ka ungeene.

<sup>7</sup> A kadalaadene na eera no tö'dö a 'bing kisine a Yasu, kakese en'di yeene kide aka kide.

<sup>8</sup> A kadu kadhabbu takese en'di yeene ka fiini, anno takese dhaaru neene ka taku'baana ka lodho no ku'bu.

<sup>9</sup> A kadu na ungeene ka Yasu kidha no nja tanno ungunu kini keere no teema,

“Kafünügü Masala ko'do, Tanangnga ta'diila ömö'di tiya tö'dö ana eere ma Uugaara ya.

<sup>10</sup> Aaga nangnga ta'diila a tauugaara tanno ara tö'dö no tauugaara na pupa tiya aja Dawud.

Kidhindhä ka fiini ma ndanaaya.”

<sup>11</sup> A Yasu co Örsaliim aaco la ma Masala adagiiri eema in'dili, ka 'buugu kanda siiya ya, ikiri ka öö'dö kürö aaco Beet Aniya nja kadalaadene tanno iini nö'dö kada'baaga kafünü eera no.

*Yasu aga'da indüye  
(Matta 21.18-19)*

<sup>12</sup> Ka taka ka taadha ya kikiri ka tunggeene ka Beet Aniya, iire tümmü Yasu.

<sup>13</sup> İkiri ka tasala fa ma ndüye ka kirikiri ikiri ka tunggunu co iki kide a'da laala inggide, kini ka ndalaana ya, taalo aduna laala kide illi dhaaro, kudumma uuru ma teene tanno ndüye ka aleefe.

<sup>14</sup> İkiri ka tiki iini, “Taalo ömö'di ma tagu tööyö müüdü afe'de ta'billi.” A kadalaadene taföonyö eema yiini ka teema ya.

*Yasu asoro kadu ka la ma Masala*

*(Matta 21.12-17; Lüüka 19.45-48; Yühanna 2.13-22)*

<sup>15</sup> Köö'dö ka Örsaliim, ikiri Yasu ka co la ma Masala adagasoro kadu na anadene ana eema kide nja tanno ana eema no apudu eema ma temmiimi nja kadu tanno aregere gürüüsü kide no, adhifi eema ya kadu tanno anadene ana alambo no co,

<sup>16</sup> afaga kadu keere ka co la ma Masala ana eema ma ana.

17 İkirî ka talaana eege iki eene, “Taalo sorne ma Masala iki a'da,  
 “Dî yeede 'dî ma tafara ka Masala  
 ma kadu ka ajeene nye'd'de?”

Aaga ta'duga, aaga tanangnga i'i kada tumba ma kanyooro.”

18 A naguugaara ma ka'boge nja katakana ma seriye taföonyö tumma no, kikirî ka tawwa fiini ma tiidi Yasu, Kudumma eene ka ri'ba iini, kudumma kadu in'dili kadhere ka talaana tanno iini.

19 Köö'dö kürö ndama anya a 'buugu kada siiya kungeene.

*Fa ma indüye arume  
 (Matta 21.20-22)*

20 A kene ka ndafada lig-itaka kungngo ya, kaduna fa ma ndüye ka teyi arume kadara ka ereere miini.

21 A Bütürs tagügi tumma na Yasu iki iini, “Ka Tata-laana, assa ka fa ma indüye nüüdü ka taga'da eege no, ka'bayaga ko'do.”

22 İkirî Yasu ka tiki eene, “Aaga amma ka Masala.

23 Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, üürü ömö'di iki anya tammo, 'Fiki'dö na'dinggö co to,' a'da taalo asanaana eedi ku'bu ya, laki-ini amma ana eedi, a'da niimö yiini ka tiki ya a tüüninja iini.

24 Nikirî a'a ka tiki aaga a'da niimö yaada ka tasaasa ada kara tafara ka Masala ya, aaga amma ana eedi

a'da ara aaga taluna, mikirî Masala ka anangnga aaga.

25 Kada kara tafiki'dö aaga tafara ka Masala ya, üürü niimö ya toroko ya unngö üüdü ku'bu nja ömö'di naadha kide, amang ka Pupa tiya ada ya ka 'dotombo'do ya, ta'duga tatoroko kada ka oona.”

26 [Kada ka titaalo kaadha ka eema tiya kadu kadal-inggo ana aaga ya toroko ya, taalo Pupa yaada ya ka 'dotombo'do ya, ta'duga tatoroko naada.]

*Tindineene ma tauugaara na Yasu  
 (Matta 21.23-27; Lüüka 20.1-8)*

27 Kapadaga co Örsaliim, a kini ka tunggunaana ku'bu ka la ma Masala ya, a naguugaara ma ka'boge nja katakana ma seriye nja kadiifi ma anya, tö'dö kini.

28 Kikirî ka tindini i'i, “Türü nüüdü ka talinggo eema ya iini no 'dee na mada? Mada i'i yungngo anangnga türü o'o nalinggo iini unngö?”

29 A Yasu tiki eene, “Ara a'a tindini aaga ma niimö unngodho, aaga tirina a'a, na a'a sa tirina türü öjö eege kungngo eede ka talinggo iini.

30 Aaga tirina a'a, tambeese na Yühanna 'dee, kö'dö ndama 'dotombo'do alla ndama kadu?”

31 Keema unngodho eege, “Kaja ka tiki a'da, 'Ndama 'dotombo'do ya,' ara tiki

a'da, 'Aminna agu aaga, aaga taalo kamma kini?'

<sup>32</sup> Ara angnga tiki a'da, 'Ndama kadu?' " Lakiini eege kari'ba a kadu, kudumma kadu 'do kümmü Yühanna kada ne'bi.

<sup>33</sup> Kikiri ka tiki a Yasu, "Taalo ungngo kussu!"

A Yasu tiki eene, "A'a tekere taalo na tadirina aaga a'da mada anangnga türü neede ka talinggo iini no a'a."

## 12

*Tafeene ma tumma ma kataleele*

(*Matta 21.33-46; Lüüka 20.9-19*)

<sup>1</sup> İkiri ka teema nja eene a tafeene ma tumma, "Ömö'di inggide adini fa ma ki'bim'bi, adagasaara eege koonaa adagii'do ada anya ma tiyaana kide, atarü'bü 'dasala anangnga a kadu ma leele kide ara ka tunggeene.

<sup>2</sup> Ka uuru ma tarumaana ma ki'bim'bi ka ndö'do ya, agürünü ömö'di ya linggo nja iini ya ka kadu ma linggo aaco ta'duga iye ma ki'bim'bi.

<sup>3</sup> Lakiini kümmü i'i, kabbü i'i kuuru i'i ka tino ana iisine 'dongngönyö.

<sup>4</sup> İkiri ka kürünü ömö'di ma linggo öccö kene afe'de, kabbü ömö'di ya miini ya ka üüdü, kadagüünü midhi ku'bu ana i'i.

<sup>5</sup> Ütü kagürünü könö kadagiidi ya miini ya, agürünü öccö kadhabbu

katabbü könö kadagiidi könö.

<sup>6</sup> "Ömö'di taalo öreene kini miini kara tagürünü illi 'bii'bala yiini ka asaasa ya ma tagürünü i'i keere ma kadu tanno in'dili no, iki a'da, 'Eege kara taföönyö tumma na 'bii'bala tiya eede.'

<sup>7</sup> "Illi kadu ma linggo ma ki'bim'bi keema ung-godho eege kiki, 'Taya ya a takakarna ka eema ya i'i yungngo, aaga ö'dö angnga tagiidi i'i amang kaja takarna ka eema.'

<sup>8</sup> Kümmü i'i kadagiidi i'i kara'baga co kürö ndama 'booro ma ki'bim'bi.

<sup>9</sup> "Ömö'di ma ki'bim'bi 'dee ara tönynyö? Ara tö'dö tagirina kadu na linggo no, ara kanangnga ki'bim'bi a kadu tökönö.

<sup>10</sup> Taalo aaga kagüürü tumma na sorne ma Masala? 'Misi ma katarü'böönö kanu kide mo, oogo mungngo ma misi ma kadese.

<sup>11</sup> Uugaara agalinggo eema ya, angnga takadhere! "

<sup>12</sup> Kikiri ka asaasa tümümü i'i kudumma eene katussu a'da i'i ya eema a tafeene ma tumma kene ko'do. Lakiini eege kari'ba a kadu kadhabbu, kikiri ka tunggeene kinyi i'i ku'bu.

*Tamana tulu'ba a Kayisar*  
(*Matta 22.15-22; Lüüka 20.20-26*)

<sup>13</sup> Kagürünü kadu ma naFariisi nja Hirüdüsiin

ka Yasu a'da kummü i'i a tumma ma niinö tanno iini.

14 Kikiri ka öödö kini kiki iini, "Ka Tatalaana, kussu unngo a'da neema o'o tumma dhorro nitaalo nalinggo a tumma tanno kadu, taalo o'o nalomana kadu ko'do, lakiini nadünnü o'o tumma ma Masala dhorro, a'diila kaja ka tamana tulu'ba a Kayisar alla angnga tanu?"

15 Ara angnga tamana ku'bu alla angnga tanu?"

Ikiri Yasu ka tussu ünggü meene ikiri ka tiki eene, "Minna agu aaga, aaga ta'b'ba a'a ka eedi aaga ungge jine a'a nasala kide."

16 Kikiri ka anangnga jine iini, ikiri ka tiki eene, "Koronggore ya mada i'i yungngo nja eere tiya?"

Kiki a'da, "Ya Kayisar."

17 Ikiri Yasu ka tiki eene, "Aaga nangnga eema ya Kayisar a Kayisar, aaga tanangnga eema ya Masala a Masala." Kadhere ka tumma tanno iini.

*Tarna nja tafiki'dö ka inde (Matta 22.23-33; Lüüka 20.27-40)*

18 Ikiri naSadügiin na iki a'da kitaalo tafiki'dö ka inde kö'dö kini kindini i'i.

19 Kiki, "Tatalaana, Müüsa arigiri ada angnga ka sorne a'da ömö'di ka teyi inyi aka miini ku'bu a'da taalo mageene laala, örre yiini takarna ka aka ma küüme amang kini teene ada laala örre tiya iini.

20 Kadu kinggide ka iidümmü kafünü eera ka nagöre, ömö'di ya dhidha ya arna aka eyi a'da taalo ageene laala.

21 Aya ta'duga oogo eyi a'da taalo ageene ada oono, nja türeene miini nye'd'de nja tiya iidoona ya.

22 Tumma dhorro taalo ömö'di ungodho ana ka kadu tanno ka iidümmü kafünü eera no taalo ageene, keere kungngo aka teyi afe'de.

23 Oogo ma aka tammo mada ka uuru ma kadu tafiki'dö ka inde? Kudumma oono kada aka tammo kadu ka iidümmü kafünü eera?"

24 A Yasu tiki eene, "Kaama aaga kudumma aaga katitaalo kussu naka-sorne na insili no nja türü tanno Masala.

25 Taalo kadu karna ajeene ka uuru ma tafiki'dö ka inde, kafeene nja kadhangga ka 'dotombo'do.

26 A 'bitingngö kudumma ma tafiki'dö ka inde ma kadu tanno ake no, taalo aaga kagiiri sorne ya Müüsa ma 'bamfa, Masala miki iini, 'A'a na Masala tammo Abrahiim nja Masala tammo Ishak nja Masala tammo Yaguub'?"

27 Oogo taalo Masala ma kadu tanno ake no, lakiini oogo ma Masala ma kadu tanno adinö no aaga ya kaama aaga 'do."

*Tumma na Masala na idhindhä no (Matta 22.34-40; Lüüka 10.25-28)*



28 Tatalaana ma seriye könö ö'dö aföönyö eene kata'bununjaana ku'bu a tumma. A Yasu tapadaga tumma co Sadügiin ka'diila, ikiri ka tindini i'i iki, "Tumma na dhidha no eege kiiye ana kada na in'dili no?"

29 A Yasu tiki, "Tumma na dhidha no kiki, 'Kadu ma Israyil, aaga aföönyö, Masala Uugaara maaja, Uugaara ungodho.

30 Asaasa Masala Uugaara müüdü ana eedi tiya üüdü nye'd'de nja oona tanno üüdü nja üüdü tiya üüdü nye'd'de nja türü tanno üüdü nye'd'de.'

31 A tumma öccö afe'de kiki, 'Asaasa ömö'di ya kete küdü ya afa müüdü ka asaasa eyi yüüdü kungngo.'" Kungngo taalo tumma könö kikhindhä ka tagii'bi tumma no.

32 A tatalaana ma seriye tiki iini, "A'diila, nadiri o'o tumma dhorro a'da Masala ma ungodho taalo Masala kömö illi oogo.

33 Ömö'di tasaasa oogo ana eedi nye'd'de a tussu miini nye'd'de, a türü tanno iini nye'd'de asaasa ömö'di ya kete kini ya afa miini ka asaasa eyi yiini kungngo, kagii'bi tara erüdö nja tirri."

34 A Yasu tussu a'da ömö'di ya adiri tumma ma ta'dara ikiri ka tiki iini, "Taalo o'o na ku'b'ba ka tauugaara ma Masala ku'bu." Taalo ömö'di könö ma tana rüsü

ka eedi ma tindini i'i dhabbu kungngo.

*Almasihi nja Dawud*

(Matta 22.41-46; Lüüka 20.41-44)

35 Ka Yasu ka tagalaana kadu ka la ma Masala ya, indineene iki, "Katalaana ma seriye 'dee, kiki a'da Almasihi i'i ya 'Bii'bala tiya Dawud nya?"

36 A'da Dawud ka eyi tiya iini eema a türü ma Korongore tiya Insili ya,

'Iki Uugaara Uugaara tiya eede,  
Emmi kede ka niisö ma kuri,  
ara a'a ka anangnga kadu ma kirimi nüüdü küdü ka uune.'

37 A Dawud ka eyi tiya iini ümmünü Almasihi a'da Almasihi a'da 'Uugaara,' assa ka ta'bii'bala tiya iini nya?" A kadu tagatoodo ka Yasu ka teema oona a'diila eene.

*Yasu iki aaga aadha ka katalaana ma seriye ka oona*  
(Matta 23.1-36; Lüüka 20.45-47)

38 A Yasu tagalaana eege iki eene, "Aaga aadha ka katalaana ma seriye ka oona. Eege kasaasa tunggunaana ku'bu ana en'di tiya kadhonggoro ya ka oona, a kadu tööjülü eege ka namansala,

39 kemmiimi ka kadu kidha ka la ma talaana nja na'buugu ma te'd'deema.

40 Kiiisini iiya ma nagüüme kagu eema yeene, kummü nanggeyi neene a'da eege

kafara ka Masala keema tafifinni. Eege na miini no ara Masala tapusu eege dhindho."

*Gürüüsi ma aka ma küüme ka tamana ku'bu mo (Lüüka 21.1-4)*

<sup>41</sup> A Yasu temmi ka la ma Masala ka teene, napele ana iyye ka oona nja 'buugu ma tamana ker'de ma monsoona kide, adinö ka kadu kadapüpügü gürüüsi yeene ka 'buugu ma gürüüsi ka la ma Masala, a kadu nana gürüüsi dhabbu no, tamana ku'bu dhabbu.

<sup>42</sup> Lakiini aka ma küüme mo, eema ka titaalo kono mo, mafaana ana girisi keera idhilli.

<sup>43</sup> İkirı Yasu ka tagümmünü kadalaadene niini iki eene, "Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, aka ma küüme mo, eema ka titaalo kono mo, manangnga gürüüsi ku'bu adhabbu ka 'buugu ma tafaana madagii'bi kadu nye'd'de.

<sup>44</sup> Kudumma eene kanangnga türeene ma eema tiya eene ya dhabbu ya ku'bu, lakiini oogo, manangnga ya aganna kono ya ku'bu, moonno kara takuri ya nye'd'de kungngo."

## 13

*Yasu eema tumma titaalo ma 'bühülü (Matta 24.1-2; Lüüka 21.5-6)*

<sup>1</sup> Kini ka öö'dö kürö ndama la ma Masala ya a kadalaadene niini könö tiki iini, "Tatalaana, ma assala

ka nügisi nja tarü'böönö tanno ka'diila nya!"

<sup>2</sup> İkirı Yasu ka tiki iini, "Niji o'o tarü'böönö na 'diila no? Taalo misi ma türeene ka ma tööje ko'do, kara tasananjaana ku'bu."

*Dhügürü nja talinggo kadu*

*(Matta 24.3-14; Lüüka 21.7-19)*

<sup>3</sup> Kini ka asirö Anya ma 'Dikidiyö emmi adinö co la ma Masala, İkirı Bütürs nja Yaguub nja Yühanna nja Andrews ka tindini i'i ungodho eege,

<sup>4</sup> "Tirina ungnö, ara tumma no talinggo adene aada a nümö ya tanangnga angnga ka tussu a'da ndakete ka talinggo adene i'i ya iyye?"

<sup>5</sup> A Yasu tiki eene, "Aaga adinö ko'do aaga fa tafaga ömö'di töccö iisini aaga.

<sup>6</sup> Kadu kinggide kassa ka öö'dö kadhabbu küsini kadu ana eere tiya eede kiki, 'A'a namiini!' Küsini kadu kadhabbu 'do.

<sup>7</sup> Kada ka taföönyö tumma ma koro'bo kateemadene afa ma tiya miini ya, aaga fa tari'ba ara tüünidene, lakiini taalo sugi miini eege kamiini.

<sup>8</sup> Ara anya tadiidi ma anya tökömö a tauugaara tadiidi ma tauugaara könö, a 'buugu tatinggi'di ka na'buugu kadhabbu, a 'buugu ta iire tata ma tin'di eege kamiini.

<sup>9</sup> "Aaga adini ko'do, ara kadu tümümü aaga kümmünü a naguugaara

ma seriye, kabbü aaga ka naala ma talaana, küügü aaga kamanaga co kidha ma naguugaara ma anya na dhiidhi no nja tanno iifi no kudumma a'a, aaga öödhi dhorro aaga tasahüüdü kene.

<sup>10</sup> Ara tumma na İnjüli teemadene ka dhidha ka ajeene ka naanya koona nye'd'de kungngo.

<sup>11</sup> Ka kadu kara tümümü aaga kümmünü a naguugaara ya, aaga tafa tadinigöögö a'da taalo aaga kussu niimö maada ka teema, aaga eema tumma na tö'dö kada ka niinö no ka ööye miini, kudumma Koronggore tiya Insili ya i'i yungngo eema taalo aaga.

<sup>12</sup> Ara ömö'di tümünü örre yiini ka inde, a pupa tümünü 'bii'bala yiini ka inde, a laala tasilli eema ya kafaafa meene kagirina eege.

<sup>13</sup> Ara kadu takirimi aaga nye'd'de kungngo kudumma eere tiya eede, ömö'di ya idhi oona ku'bu turi ya oolonadene."

*Tatoroko ma 'buugu*

(*Matta 24.15-28; Lüüka 21.20-24*)

<sup>14</sup> "Kada ka tiji 'tanyoro ma 'buugu ka tatoroko ya,' na taalo kama tagalinggo adene no amang kada tussu aaga na iröönö no, a kadu na ka Yahüüdiya no tarünü kaco na'dikinya.

<sup>15</sup> Ömö'di ya ka la ko'do ya, taalo atö'dö ku'bu alla aco a 'bügööri tagona niimö kide.

<sup>16</sup> Ömö'di ya ka siga ya, taalo tafada aco a'duga ten'di yiini.

<sup>17</sup> Am'ba ka iiya tanno agüröönö no nja tanno indine no ka naganuuru tanno miini no.

<sup>18</sup> Aaga afara ka Masala a tumma no tafa tö'dö feele kungngo.

<sup>19</sup> Ka naganuuru tanno miini no ara tagoroo'bo tö'dö ka anya a 'buugu tatoroko, üfürü tagatoroko nggeege taka öccö jiddi ma Masala ka tarü'bü 'büdhülü itaalo a tö'dö nggeege afe'de.

<sup>20</sup> Üürü Uugaara ka titaalo anangnga naganuuru na miini kadhügüngü ya, taalo ömö'di ma tagoolonadene unggodho kungngo. Lakiini kudumma kadu tanno oono ka tagesse eege no, mikiri karmuna naganuuru manangnga eege kadhügüngü.

<sup>21</sup> "Ka uuru tanno miini no üürü ömö'di iki aaga a'da, 'Assa, Almasihi ungngo kita,' nja iini ka tiki a'da, 'Inni kanna ya,' aaga tafa tamma kini kide.

<sup>22</sup> Namasihi na iisini kadu no nja nagane'bi tanna korokoro no, kara sa kabbü 'dala kalinggo eema keefe nja eema ma türü meene ka taama kadu na Masala ka tagesse eege no, üürü kaluna fiini miini.

<sup>23</sup> Nggeege aaga adini ko'do, a'a 'bitingngö nagadünügü a'a eema aaga in'dili kungngo a'da küfürü uuru miini tö'dö.

*Tö'dö na 'Bii'bala ma Tadu'd'dü*  
(Matta 24.29-31; Lüüka 21.25-28)

<sup>24</sup> “Lakiini ka naguuru tanno miini no ara sa tatoroko 'do,

'A ndanaaya talifi a tere taalo ara töyeene,

<sup>25</sup> A midigi ta'dinggeene ndama 'dotombo'do a türü ma 'dotombo'do tatinggi'di.’

<sup>26</sup> “Ka uuru tanno miini no ara kadu sa kiji 'Bii'bala ma Tadu'd'dü ka tunggunu aku'bu a tülüügü a türü nja tindhä.

<sup>27</sup> Assa kagürünü kadhangga niini ka na'buugu tanno tanya ka tüsö na egiisö no koonä nye'd'de kungngo, kaco tawaana kadu niini ka tagesse eege no ka 'büdhülü koonä nye'd'de nja 'dotombo'do.

*Talaana ma fa ma indüye*  
(Matta 24.32-35; Lüüka 21.29-33)

<sup>28</sup> “A 'bitingngö aaga kussu fa ma indüye, kada kiji i'i ka tasere a dhaaro miini ta kirikiri, aaga tussu a'da kooro ka ndakete.

<sup>29</sup> Kada ka tiji eema ya ka talinggo adene nye'd'de ya, ikiri aaga ka tussu a'da uuru miini ka ndakete ka inye.

<sup>30</sup> Neema a'a nja aaga dhorro, taalo sere ya tadhe ko'do a'da taalo eema agalinggo adene nye'd'de kungngo.

<sup>31</sup> 'Dotombo'do nja 'büdhülü ka tamanyaga

kitaalo, lakiini taalo tumma neede ka titaalo.”

*Taalo ömö'di ussu uuru na Masala*

(Matta 24.36-44)

<sup>32</sup> “Taalo ömö'di ma tussu uuru na miini no, alla kadhangga ka 'dotombo'do alla 'Bii'bala illi Pupa.

<sup>33</sup> Aaga adinö ko'do aaga tafa tarigide kudumma ada ka titaalo kussu a'da uuru na miini no ka tö'dö aada.

<sup>34</sup> Afeene afa ömö'di ya inyi 'di yiini ku'bu ara ka tunggeene anangnga kadu na alinggo no kafa kide, ömö'di ya talinggo linggo niini keefe, iki a taya afa ka inye ya, adinö afa tarigide.

<sup>35</sup> Nggeege aaga adinö ko'do kudumma ada kitaalo kussu tafada na ömö'di ma 'di, siiya kungngo alla ooso ka teene, alla a dhimbä ka fara alla ka taka ka taadha.

<sup>36</sup> Üürü i'i ö'dö aluna aaga afa taluna aaga ka tarigide.

<sup>37</sup> Tumma neede ka tirina aaga no, nadünügü a'a co kadu nye'd'de, 'Aaga adini ko'do.’ ”

## 14

*Tawwa fiini ma tiidi Yasu*  
(Matta 26.1-5; Lüüka 22.1-2; Yühanna 11.45-53)

<sup>1</sup> 'Bitingngö Taanyara ma Tada'da ka Erüdü nja Taanyara ma Dheedhifi füngngö miini anda öreene eera, a naguugaara ma ka'boge nja katalaana ma seriye tagawwa fiini meene ka tämmü Yasu kiidi i'i.

<sup>2</sup> Lakiini eege kiki a'da, "Taalo angnga ka tüüni nggeege ka taanyara ma tirri i'i'di kadu taga'da 'buugu."

*Aka muuru kondho ka Yasu ka oona*  
(*Matta 26.6-13; Yühanna 12.1-8*)

<sup>3</sup> Ka Yasu ka taganna ka 'di kita Samaan ya akaana kutukunya ya, ka Beet Aniya kemmi, aka tadhe a sügü'de ka nüsö a kondho ma nardiin ma dhorro mo kide magu'daana mo, ma'böyö sügü'de muuru kondho iini ka üüdü.

<sup>4</sup> A kadu könö tagoroo'bo, keemaana ka oona kiki a'da, "Minna agu kondho maga'dadene kungngo?"

<sup>5</sup> Taalo maaja ka tadenege iini ana gürüüsü ma ürüünü unggodho (gürüüsü 300), angnga tösümünaana nakajine miini ka kadu tanno eema ka titaalo kene no," kiki'i kamana hetti aka 'do.

<sup>6</sup> İkirı Yasu ka tiki eene, "Minna agu aaga, aaga talinggo oogo? Aaga aadha oono ka oona, magalinggo ada nıimö ya a'diila ya a'a.

<sup>7</sup> Kadu no eema ka titaalo kene no kinggide 'do aaga amana eema eene üürü aaga kasaasa. Illi a'a ya, taalo a'a na taneene nja aaga turi.

<sup>8</sup> Oogo magüüni a türü tanno oono muuru kondho eede ka oona ka dhidha matindinaana ku'bu ma tatü'bü a'a.

<sup>9</sup> Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, kita İnjılı ka teemadene kide ka 'buugu ka oona nye'd'de kungngo ya, keema tumma ma eema

tiya oono ka tagüüni ya a kadu tagügi oogo iini."

*Yahüüsa amma ma Yasu ka tümümü adene*  
(*Matta 26.14-16; Lüüka 22.3-6*)

<sup>10</sup> İkirı tatalaadene na Yasu könö ana ka tanno ada'baaga kafünü eera no ana eere a'da Yahüüsa Askaryüüti tunggeene aco ka naguugaara ma ka'boge ma tümümü Yasu eene.

<sup>11</sup> Oona ta'diila kene eene kadaföönyö tumma no, kiki iini a'da, ara eege tanangnga gürüüsü iini. İkirı ka adinaana i'i ko'do ma taluna fiini ma tümümü i'i eene.

*Yasu agu kuri ma tada'da nja kadalaadene tanno iini*  
(*Matta 26.17-25; Lüüka 22.7-14, 21-23; Yühanna 13.21-30*)

<sup>12</sup> Ka uuru tanno dhidha no ma Taanyara ma Dheedhifi ka ndö'dö yeene kaara kidheefele ma Taanyara ma Tada'da ka Erüüdö kide ya, a kadalaadene na Yasu tindini i'i kiki iini a'da, "Nasaasa o'o unggongo kico tindinaana kuri ma Tada'da küdü ku'bu kiga?"

<sup>13</sup> Agürünü kadalaadene niini keera iki eene, "Agolo anya aaga taduna ömö'di unggene a'bandhafala ma 'biidi aaga turna i'i keere.

<sup>14</sup> Kini ka co a 'bügöörı ya, aaga tiki ömö'di ma 'di a'da, 'Tatalaana iki a'da la yeede ka tagu kuri ma Taanyara ma Tada'da ka erüüdö nja kadalaadene tanno eede i'i iıye?"

15 Ara talaala aaga ka la ko'do, la ko'do adhabbu akesenja ku'bu ka'diila, aaga tindinaana kuri kaja ku'bu kide."

16 İkirī kadalaadene na eera no ka co, kaluna tumma na Yasu afa ma tiya iini ka tageema kungngo, ka takindinaana kuri ma tada'da ku'bu.

17 A 'buugu kanda siiya kungngo ya, a Yasu tō'dō nja kadalaadene tanno iini na ö'dō kada'baaga kafünü eera no.

18 A kene ka ndemmi ma tagu eema ya, a Yasu tiki, "Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, ömō'di öccö ungnngo aja aguri nja a'a ara tūmmünü a'a a kadu."

19 Oona tatoroko ka kadalaadene kindini i'i ka ungodho, ka ungodho, "Tumma dhorro taalo a'a namiini?"

20 İkirī ka tiki eene, "A könö ana ka tanno na öö'dō kada'baaga kafünü eera no, ara tirri nīsō ka dho nja a'a.

21 A 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ara teyi afa ma tiya ka kasorne ma Masala na insili no katiraana ya kungngo, lakiini am'ba ka ömō'di tiya ara tūmmünü 'Bii'bala ma Tadü'd'dü a kadu ya, a'diila kini kara tafa tageenedene."

*Kuri ma taamu ya Uugaara*

(Matta 26.26-30; Lüüka 22.15-20; 1 Kürünsüs 11.23-25)

22 Kene kagu eema ya, İkirī Yasu ka 'duga miteene anangnga ta'diila a Masala a'düsünü anangnga eene iki,

"Aaga la tuu'da neede eege kungngo."

23 İkirī ka a'duga ker'de anangnga ta'diila a Masala, anangnga eene, kadakooye kide eege in'dilī.

24 İkirī ka tiki eene, "Erīidö yeede i'i yungngo, ma timi'di tumma ya uurunja co ka üüdü ma kadu kadhabbu.

25 Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro ndama uuru tanno, taalo a'a na tooye 'biidi ma ki'bim'bi, ara uuru neede ka saga tooye i'i kada issi ka tauugaara tanno Masala."

26 Kikiri ka ndaküuwe tüüsü köö'dö kürö kaco Anya ma 'Dikidiyö.

*Yasu eema ta'düsünü i'i na Bütrüs*

(Matta 26.31-35; Lüüka 22.31-34; Yühanna 13.36-38)

27 İkirī Yasu ka tiki eene, "Ara aaga sa karünö aaga nye'd'de kungngo aaga tinya a'a ku'bu, kudumma sorne ma Masala ka tiki,

'Ara a'a tabbü tadasaana, kidheefele tanyalagaaga.'

28 Lakiini kede ka tafiki'dö ka inde ya, ara a'a co Jaliil kada kidha."

29 İkirī Bütrüs ka tiki, "Kassa ka tinyi o'o ku'bu eege nye'd'de, taalo a'a nara tinyi o'o ku'bu."

30 A Yasu tiki iini, "Ara a'a tadirina tumma o'o dhorro ka ooso tanno 'bitingngö no, a'da üfürü dhim'bi taafara teera ya, ara o'o ta'düsünü tumma ma üüdü ka tussu a'a tiidoona."

31 A Bütrüs takogoona ma teema tumma niini iki, "Taalo a'a na ta'düsünü o'o assa kata inde, ara a'a teyi nja o'o." A kadalaadene nye'd'de tatiraana nggeege.

*Yasu afara ka Masala ka Jetsemaani*

(*Matta 26.36-46; Lüüka 22.39-46*)

32 Köö'dö ka 'buugu tiya ana eere a'da, Jetsemaani ya, ikiri Yasu ka tiki a kadalaadene tanno iini, "Aaga emmi kita ara a'a kaafara ka Masala."

33 Ikiri ka 'duga Bütrüs nja Yaguub nja Yühanna arooro ka ta'deedene ka oona, ari'ba tüssümü i'i.

34 Ikiri Yasu ka tiki eene, "Ka toroko oona eede dhindho kada inde, aaga anna kita aaga tadinö ko'do."

35 Isigi co eene ka oona idhilli kungngo, üürü ku'bu eema nja Masala, amang ka uuru tanno tadhe ko'do iini ka oona, üürü Masala masaasa.

36 Ikiri ka tiki, "Abba, Pupa yeede, eema nye'd'de nana o'o türü miini, 'duga tatoroko no kede ka oona, lakiini taalo tumma ma eedi tiya eede ka asaasa, lakiini afa ma tiya üüdü ka asaasa ya kungngo."

37 A Yasu tafada aluna eege ka tarigide, ikiri ka tiki a Bütrüs, "Samaan narigide o'o sa? Taalo o'o nambaanya tadinö ana ndanaaya ka ungodho?"

38 Aaga eema nja Masala eege tadinö ko'do i'i'di aaga ta'dinggo ka ta'b'badene.

Koronggore asaasa, illi tuu'da kagi'di."

39 Isigi keere kene ka oona afe'de, eema nja Masala indiri tumma na ungodho no.

40 Afada afe'de aduna eege ka tarigide, a tarigide talinggo eege ka iyye, taalo kussu niimö meene kadirina iini.

41 Afada tiidoona iki eene, "Kaleefe aaga tarigide, aaga tagünü? Anda 'dimo! Asa uuru tö'dö. Aaga assa kide, 'Bii'bala ma Tadü'd'dü tüssümünja ka iisine ma kadu tanno oroko no.

42 Aaga fikik'dö angnga tagunggeene, a ömö'di ya tüssümü a'a a kadu ungnö kede kita."

*Tüssümü adene na Yasu*

(*Matta 26.47-56; Lüüka 22.47-53; Yühanna 18.3-12*)

43 Kini ka aleefe ateema kungngo ya, a'da adhe Yahüüsa ya kadalaadene ya ndama tanno ö'dö kada'baaga kafünü eera no, nja kadu kungngo iini a maguufi a nakulu'ba, a naguugaara ma ka'boge nja katalaana ma seriye nja kadüüfi ma anya kagürünü eege.

44 Ömö'di ya ümmünü i'i a kadu ya, ala eege ka niimö ma tussu iini iki eene, "Ömö'di yeede ka tööjülü i'i ya, i'i ya miini, aaga ümmü i'i aaga co ku'b'ba iini aaga tafa kini dhorro."

45 Ka Yahüüsa ka ndö'dö ya ikiri ka öö'dö ka Yasu kete iki iini, "Ka Tatalaana!" ikiri ka tööjülü i'i.

46 Kikiri ka 'dinggö kini ana iisine karefe i'i.

47 Ömö'di öccö ana kene a'dingnge ana ko'do kene kete tafanna kulu'ba ma dhonggoro mo, eedhe tasigira ya alinggo nja uugaara ma ka'boge ya ka neeso ar-muna.

48 A Yasu tiki eene, "Kö'dö aaga kürö a maguufi nja nagulu'ba afa a'a ka ka'da 'buugu?"

49 Naganeene a'a nja aaga, a naguuru, nalaanaga kadu ka 'booro ma la ma Masala aaga taalo kümmü a'a lakiini tumma no ka Kasorne ma Masala no eege kungngo ada kadalinggo iini unngö."

50 A kadu nye'd'de kungngo tarünö ka inyi i'i ku'bu.

51 A 'bii'bala inggide ö'dö kini keere ana oona ku'bu illi i'i aramba oona a 'banden'di, kikiri ka tümmü i'i.

52 İkirı ka tapa eene ka ten'di, ara ka arünö ana oona ku'bu.

*Yasu ka kidha ma naguugaara ma Yahüüdü*

*(Matta 26.57-68; Lüüka 22.54-55, 63-71; Yühanna 18.13-14, 19-24)*

53 Kümmü Yasu kateefe tunggu co uugaara ma ka'boge, kikiri naguugaara ma ka'boge nja naguugaara ma anya, nja katalaana ma seriye ka temmi eege in'dili kungngo.

54 A Bütürs tako'd'do kini keere ndama ku'b'ba kalla kaco 'booro ma 'di tiya uugaara ma ka'boge, ikiri ka co

aduna kadu katille issi, ille nja eene.

55 A naguugaara ma ka'boge nja na ataya ma 'buugu ma temmi ma Yahüüdü tanno kagiiri niimö matra tümmü Yasu ma tiidi i'i iini, lakiini eege kitaalo kaduna.

56 Kudumma kadu kadhabbu kafünü korokoro iini ka oona illi tumma neene kambananjaana ku'bu, kitaalo ka unngodho.

57 A kadu könö tafiki'dö ana kene kafünü eema iini ka oona kiki a'da,

58 "Kaföonyö unngö iini ka tiki a'da, 'Ara a'a tarüdü la ma Masala ya kadu ka tarü'böönö ana iisine ya, na a'a sa karü'bü könö a füngngö iidoona taalo ömö'di arü'böönö ana iisine."

59 Nggeege a tumma neene tafada kambananjaana ku'bu.

60 İkirı uugaara ma ka'boge ka fiki'dö ko'do kene kidha indini Yasu, "Taalo tumma müüdü ka tatiraana? Ka eema tiya kadu kadeema küdü ko'do ya?"

61 Akı'döönö dhore kungngo, taalo adiri niimö, uugaara ma ka'boge tindini i'i afe'de, "O'o 'dee na Almasiıhi 'Bii'bala ma Masala mana baraka mo?"

62 A Yasu tiki iini, "A'a namiini ara aaga sa kadinö ka 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ka temmi ka Masala ka 'dakeyi ma niisö ma kuri, ka tadhe ka tülüügü ka 'dotombo'do."

63 Uugaara ma ka'boge tarisina ten'di iini ka oona



iki, "Ara angnga tasaasa ömö'di ma tadini ka tumma tanno afe'de?"

<sup>64</sup> Kafaöonyö aaga teela Masala niini, aaga kiki aaga nya 'bitingngö?" Kikiri ka tiki eege nye'd'de kungngo, eege nye'd'de kasaasa i'i a'da eyi.

<sup>65</sup> A kadu öccö ta'binynyi alaaga iini ka oona, kaküdhü i'i ka iye, kabbü i'i ana iisine, kiki iini, "Eema." A nasigira ta'duga i'i katabbü i'i.

*Bütrüs a'düsünü Yasu*  
(Matta 26.69-75; Lüüka 22.56-62; Yühanna 18.15-28)

<sup>66</sup> Ka Bütrüs ka taleefe ka inye ma 'bügööri ka ta'buugu ya a'da mö'dö 'badaada ma alinggo nja uugaara ma ka'boge mo.

<sup>67</sup> Mikiri ka tasala Bütrüs ka tille issi masa kini ko'do miki iini, "O'o ka eyi tiya üüdü naganeene o'o nja Yasu ya ma Nasira ya!"

<sup>68</sup> A'düsünügi iki, "Taalo a'a nussu nīmō yүүүdү ka tema ya," ikiri kico akürö ndama a 'bügööri.\*

<sup>69</sup> Mikiri 'badaada ka tassa kini ko'do madirina eema a kadu tanno kete no miki, "Ömö'di ya nja eene."

<sup>70</sup> A'düsünügi afe'de. Amussu kungngo, a kadu na 'dingnge kete no kiki a Bütrüs, "Tumma dhorro o'o nja eene, kudumma üüdü o'o na taga Jaliil."

<sup>71</sup> Ikiri ka teela eyi yiini aküdünü eene iki a'da, "Taalo a'a nussu ömö'di

yaada ka tema tumma miini ya."

<sup>72</sup> Amussu kungngo a dhimbī tafara afe'de ikiri Bütrüs ka tagügi tumma na Yasu a'da, "A dhimbī ka tufürü tafara teera ya, ara o'o ta'düsünü a'a tiidoona," ikiri ka ndafara.

## 15

*Yasu kidha ma Bilatus*  
(Matta 27.1-2, 11-14; Lüüka 23.1-5; Yühanna 18.28-38)

<sup>1</sup> Ligitaka so'd'do, ikiri naguugaara ma ka'boge nja kadüfi nja katalaana ma seriye nja kadu ma la ma kadüfi ma Yahüüdü nye'd'de ka tageema ana ka oona, kikiri ka tümümü Yasu kadimi'di i'i kanangnga i'i a Bilatus.

<sup>2</sup> Ikiri Bilatus ka tindini i'i, "O'o no uugaara ma Yahüüdü?"

A Yasu tiki iini, "O'o nati-raana."

<sup>3</sup> A naguugaara ma ka'boge tafünü tumma ma korokoro kini ka oona kadhabbu.

<sup>4</sup> A Bilatus tindini i'i afe'de, "Taalo nīmō müüdü ka tiraana? Naföonyö o'o eema ya kadu kadeema küdü ko'do ya?"

<sup>5</sup> A Yasu taalo adiri nīmō 'do a Bilatus tidhi adhere.

*Yasu ümmününja ka inde*  
(Matta 27.15-26; Lüüka 23.13-25; Yühanna 18.39-19.16)

<sup>6</sup> A Bilatus katadaada amanaga ömö'di ma pabusu kürö ungodho ndama

\* 14:68 14.68 A nakasorne könö kiki a'da, afara dhim'bi.

pabuusu ya kadu kasaasa ya ka uuru ma taanyara.

7 Ömö'di inggide ana eere a'da Barabas aganna ka pabuusu nja kadu tanno oroko no, na kirina kadu ka uuru ma taga'da 'buugu.

8 A kadu tawagaana oona, kiki a Bilatus a'da üüni niimö yiini ka tüünidene katadaada ya.

9 İkirı ka tiki eene, "Kasaasa aaga a'a a'da napa ada ka uugaara ma Yahüüdü?"

10 Kudumma iini ka tussu a'da naguugaara ma ka'boge kakirimi oona kene kümmünü Yasu iini.

11 A naguugaara ma ka'boge tafünü kadu a'da kapa ka Barabas.

12 A Bilatus Albuntı tiki eene afe'de, "Ara a'a tönnyö ana ömö'di tiya ada ka tümünü i'i a'da uugaara ma Yahüüdü ya ma?"

13 Keele ka tumma kiki, "Bünnü i'i ka salii'bi."

14 İkirı ka tiki eene, "Amana? Agüüni minna ya toroko ya?"

Kakogoona ma tiidhe kiki, "Bünnü i'i ka salii'bi!"

15 A Bilatus tasaasa kadu ka'diila nja iini nye'd'de kungngo, İkirı ka tapa kene ka Barabas. Kene ka ndabbü Yasu a tiiso ya, kanangnga i'i eene ma tara co tabünnü i'i ka salii'bi.

*Nasigira ka üüni midhi ku'bu ana Yasu*  
(Matta 27.27-31; Yühanna 19.2-3)

16 A nasigira tüügü Yasu kaco 'di ma uugaara kawa-gaana nasigira koono.

17 Kagirni ten'di ma öödhe mo kini ka oona kadagüüfü tagiya ma İmmi kagirni kini ka üüdü.

18 Kööjülü i'i kiki, "Ungngo kööjülü o'o Uugaara ma Yahüüdü."

19 Kabbü i'i ka üüdü a tam'bala, ka'binynyi alaaga iini ka oona küürü kini kidha ana küüge.

20 Kene ka ndüüni midhi ku'bu ana i'i ya, kakirni ten'di ma öödhe mo iini ka oona kara kagirni en'di yiini kini ka oona ka'duga i'i ma taco tabünnü i'i ka salii'bi.

*Yasu abünnünja ka salii'bi*

(Matta 27.32-44; Lüüka 23.26-43; Yühanna 19.17-27)

21 Katakümmünü Samaan ya ma Keriwan ya pupa tiya Askander nja Rufas ya, kapusu ada i'i ka tümümü salii'bi a'da aleefe tunggunu co 'di ndama siga kungngo.

22 Köö'dö ana Yasu ka 'buugu tiya ana eere a'da Jüljüsa ya, 'buugu ma Dho ma Üüdü.

23 Kanangnga kembelö iini kada tonggoonyo a tümümü tanno 'diiri no, aanu ka tooye.

24 Kabünnü i'i ka salii'bi, kasümünaana en'di yiini kene ku'bu kafanna muduru kassa kide ata a'dinggo ka mada.

25 Kabünnü i'i ka salii'bi ana ndanaaya ka iidümmü kafünü egüisö ligitaka kungngo.

26 Kada rigiri tumma kiki, "UGAARA MA YAHÜÜDÜ."

27 Kabünnü i'i ka salii'bi nja kanyooro keera, ya ndama niisö ma kuri, aya ndama niisö ma küüle.

28 [Afa ma sorne ka tiki, "Kakinaana i'i ka oona nja kadu na oroko no."]

29 A kadu ma nafiini tasala kini ka'digi'di nanggüüdü keela i'i kiki, "O'o nara taga'da la ma Masala na o'o sa karü'böönö a füngngö iidona.

30 Oolona eyi yüüdü, nö'dö ku'bu ndama salii'bi!"

31 A naguugaara ma ka'boge nja katalaana ma seriye kamidhi i'i afe'de, anno teema ana ka oona kiki a'da, "Oolona kadu öccö assa taalo ambaanya toolona eyi yiini!

32 Aaga fa ka Almasiihi tiya, Uugaara ma Israyil ya ö'dö ku'bu ndama salii'bi, amang kidi tiji i'i, unngo tamma kini." A kanyooro no bünnünja ku'bu nja iini keera no teela i'i afe'de.

### *Inde na Yasu*

(*Matta 27.45-56; Lüüka 23.44-49; Yühanna 19.28-30*)

33 A 'buugu ta ndüüli ka oona nye'd'de uuru kungngo kadara ka muru ma siiya.

34 A 'buugu ka ndamuru ma siiya ana ndanaaya kidoona ya, ikiri Yasu katadhiya ya ko'do iki, "Iloy, Iloy, lima sebakatani?" I'i iki a'da, "Masala, Masala, minna agu o'o ninyi a'a ku'bu?"

35 A kadu na 'dingnge kete no taföönyö tumma no kiki a'da, "I'i ya ümmünü İliya."

36 Ömö'di könö tareere a'duga 'banden'di onyo'do ka kembelö, anangnga ka üüdü ma tam'bala amünügü co iini a'da ooye iki, "Aaga öodhi angnga tasala İliya ka ta'dinigi i'i ku'bu ya."

37 A Yasu tadhiya ko'd'do agiri tanya na eere no eyi.

38 A ten'di ma la ma Masala töörese ndama oo'do alla aco aa'bu.

39 Uugaara ma nasigira ta'dingnge kete ma salii'bi kini ka föönyö Yasu ka tadhiya asala i'i ka teyi iki, "Tumma dhorro, ömö'di ya 'Bii'bala ma Masala i'i yungngo."

40 Ka kannaa iiya kide kadhabbu kadinö co ndama ku'b'ba, Mariyom Almajdaliya minggide nja eene, nja Mariyom niimö ma Yaguub tiya idhilli ya nja Yüüsü, nja Salooma.

41 Eege kungngo ka kunggeene nja Yasu kalinggo ada iini, kini ka taganna ka Jaliil ya nja tökönö kadhabbu kasirigi co Örsaliim nja iini.

### *Tatü'böönö ma Yasu*

(*Matta 27.57-61; Lüüka 23.50-56; Yühanna 19.38-42*)

42 Ka uuru ma tindinaana oona ku'bu a 'buugu kanda siiya, a'da üfürü uuru ma Sa'bidi tö'dö ya.

43 İkiri Yüüsif ya ma Raama, ya taga adaya ma la

ma kadiifi ma Yahüüdü, i'i aganeene indhigi tauugaara na Masala, ikiri ka takuru rüsü ana eedi aco ka Bilatus, iki iini a'da, anangnga ofo ma Yasu iini.

<sup>44</sup> A Bilatus tadhere iini ka föönyö a'da Yasu anda eyi. Kummünü uugaara ma nasigira indini i'i, "Illi Yasu kada keyi?"

<sup>45</sup> Kini ka taföönyö tumma ka uugaara ma nasigira ya, ikiri kafa ka Yüüsif a'duga ofo ma Yasu.

<sup>46</sup> İkiri ka taana ten'di ka'dinaka i'i ku'bu ndama salii'bi, kaküdhü i'i ka oona, katü'bü i'i ka la ma ofo iini ka takii'dödene ka 'dakamba. Kikiri ka tagü'dü misı keere ka İnye ma la ma ofo.

<sup>47</sup> A Maryom Almajdaliya nja Mariyom nıimö ma Yüüsü tadinö ka 'buugu tiya eene ka anangnga i'i kide ya.

## 16

*Tafiki'dö na Yasu Almasihi*

(Matta 28.1-8; Lüüka 24.1-12; Yühanna 20.1-10)

<sup>1</sup> Ka uuru ma Sa'bidi kanco kürö ya, mikiri Mariyom Almajdaliya nja Mariyom nıimö ma Yaguub nja Salooma kadaana kondho meene kaco tasanna ka Yasu ka oona.

<sup>2</sup> Ka taka ka ndaadha ka uuru ma Lahada ya, a ndanaaya ka ndö'dö ko'do, kikiri ka co la ma ofo.

<sup>3</sup> Keema kindini ajeene kiki a'da, "Mada i'i yungngo atagürü dhembeliili kaja

ka İnye ma la ma ofo 'bitingngö?"

<sup>4</sup> Kene kadasala co ya, kaasala dhembeliili ka kürüdene a'da ma dhabbu.

<sup>5</sup> Kikiri ka co la ma ofo, kasala ömö'di ka temmi ndama nıisö ma kuri, a ten'di tiya 'bassa ya ka oona, a ri'ba tımmü eege.

<sup>6</sup> İkiri ka tiki eene, "Aaga fa tari'ba! Ka asaasa aaga Yasu ya ma Nasira ya bünnünja ka salii'bi ya, itaalo kita, afiki'dö, kita iini kada kanna kide ya i'i yungngo.

<sup>7</sup> Lakiini aaga ungeene aaga co tadirina eema a kadalaadene nja Bütrüs, 'Ti a tadhe aaga aco Jaliil, aaga sa kico tassa kini kanna, afa ma tiya iini kada tirina aaga ya kungngo.' "

<sup>8</sup> Kafiri a kürö ndama la ma ofo kadhere a ri'ba tımmü eege, ka arünö, ki-taalo kadirina ömö'di 'do a ri'ba katımmü eege.

*Yasu atele oona a Mariyom Almajdaliya*

(Matta 28.9-10; Yühanna 20.11-18)

<sup>9</sup> [Ka Yasu ka fiki'dö ka inde ligitaka so'd'do ka uuru ma Lahada ya, ala oona a Mariyom Almajdaliya ka dhidha mo iini ka tagasoro nagoronggore na oroko no ka oona ka İdümümü kafünü eera no.

<sup>10</sup> Mikiri Mariyom ka tunggeene maco tadirina eema a kadalaadene tanno İini, maco maduna eege ka tamüürü kafara 'do.

<sup>11</sup> Kitaalo kamma ka tumma tanno oono, kono ka

tiki eene a'da i'i afiki'dö ka inde madadinö kini.

*Yasu adele oona a kadalaadene keera (Lüüka 24.13-35)*

<sup>12</sup> A Yasu tatele oona, ana oona töccö ala oona a kadalaadene töccö keera, a'da kunggunu co a nya.

<sup>13</sup> Kikiri ka tafada kadirina eema a türeene ma kadalaadene, kitaalo kamma ka tumma tanno eene.

*Yasu adele oona a kadalaadene na ada'baaga kafünü ungodho no*

*(Matta 28.16-20; Lüüka 24.36-49; Yühanna 20.19-23; Kadafini 1.6-8)*

<sup>14</sup> Keere kungngo a Yasu tatele oona a kadalaadene tanno iini no ö'dö kada'baaga kafünü ungodho no, a'da kagu eema amana hetti eene kudumma eene taalo kamma nja takidhö ka nanggeedi tanno eene kanu ka tamma ka kadu tanno adinö kini iini ka fiki'dö no.

<sup>15</sup> İkiri ka tiki eene, "Aaga ungeene aaga co ka 'büdhülü nye'd'de, aaga co tadünnü tumma ma İnjüli co a kadu nye'd'de kungngo.

<sup>16</sup> "Ömö'di ya amma ya, ambeesedene oolonadene, ömö'di ya taalo amma ya aama.

<sup>17</sup> Eema ya ara tö'dö ya kadu na tamma ana eere tiya eede kara tasoro naganabu, keema tumma öccö keefe.

<sup>18</sup> Kummü nöönü ana iisine, kara tooye tümmü taalo nıimö a tagu eege 'do, kamana iisine ka kadu tanno

amaara no ka nanggüüdü ka'diila."

*Yasu a'diniginja co 'dotombo'do (Lüüka 24.50-53; Kadafini 1.9-11)*

<sup>19</sup> Ka Uugaara Yasu ka ndageema nja kadalaadene tanno iini ya, inynyo 'dotombo'do emmi ka Masala ka nıısö ma kuri.

<sup>20</sup> İkiri kadalaadene ka tunggunaana ku'bu kadünnü tumma ma Masala ka na'buugu nye'd'de. A Uugaara tagalinggo nja eene, anangnga türü niini eene ka oona a linggo tanno eene eefe no.]

## Injüli Lüüka Tafa'da tumma

Lüüka agarigiri sorne ya nja sorne ma Linggo na Kadafiini, i'i arigiri ada sorne a Yahüüdü nja kadu tanno taalo ka Yahüüdü no. I'i ka eyi tiya iini taalo ataga Yahüüdü, i'i amma ka Yasu. Lüüka eema tumma ma tefe ka 'di nja linggo tanno Yasu na adho ka fiini no amang kaja tagussu.

Lüüka aga arigiri ma teenedene tanno Yühanna ya tatambeese ya nja teenedene tanno Yasu. I'i arigiri ma tumma nja linggo tanno Yühanna ya tatambeese ya, nja eema tiya agüünü adene üfürü Yasu tafü'dü linggo niini. Lüüka ala angnga a'da tasaasa na Masala ka kadu nye'd'de. A Yasu tagoolona aka ka maara a nagürüünü kö'dö kada'baaga kafünü eera, adagasoro nagana'bu ka ömö'di ka oona. Lüüka anangnga tafeene ma tumma ma ömö'di ma Samira ya amünügü taga Yahüüdü ko'do, ya kanyooro katabbü i'i ya (Lüüka 10). Ala tafeene ma tumma ma 'bii'bala tiya aga'da eema yiini ya, lakiini kini ka tapadaga ka pupa tiya iini ya, a pupa yiini tamma kini a dhodho (Lüüka 15).

Lüüka ala dhügürü nja inde tanno Yasu ka fiki'dö ka inde. Aala oona a kadalaadene tanno iini, kussu a'da i'i efe ka 'di.

Yasu iki a'da ara i'i tagürünü Koronggore ya Insili ya kene, ikiri ka tafada aco 'dotombo'do.

<sup>1</sup> Kadu kadhabbu karigiri tumma ma eema tiya agalinggo adene kaja ka söödö ya.

<sup>2</sup> Eege karigiri eema yüüdi ka taföönyö ka kadu tanno adinö ka eema tiya ka dhidha ya, kadagalinggo ada a Yasu no.

<sup>3</sup> İkiri a'a ka tagiiri tumma na miini no tekere afa meene ka tafü'düdene ka dhidha nye'd'de kungngo, nagiri nunggu o'o no Tiyafilos na ömö'di ya adho ka fiini dhorro ya,

<sup>4</sup> amang küdü tussu a'da ka dhorro tumma nüüdü ka taföönyö no.

*Tadiridene ma teenedene ma Yühanna ya tatambeese ya*

<sup>5</sup> Ka ürüünü ma tauugaara tanno Hirüdüs, ka anya ma Yahüüdiya, aganna ta'boge kide ana eere a'da Sakariya ama 'bügööri tiya Abiya nja aka tammo iini mana eere a'da Alisabet 'bandaada ma Harüün.

<sup>6</sup> Sakariya nja Alisabet kümmü tumma ma Masala ana eedi dhorro kaafa kide dhindho.

<sup>7</sup> A eege ka ndakidhindharu a laala titaalo kene kudumma Alisabet ka tamele.

<sup>8</sup> İkiri uuru ma linggo tanno Sakariya nja kadu tanno iini ka ndö'dö, ikiri ka co talinggo ka Masala kidha.

9 Tafiigi ma linggo ma ka'boge ikiri tamuduru ka 'dinggo kini ma ta'd'digi kondho ku'bu. Ikiiri ka co la ma Masala.

10 A'da kadu kungngo kuro kadhabbu kafara ka Masala a'da ma dhiggo kondho.

11 A tadhanga ma Masala tatele oona ndama niso ma kuri ma fudeene ma kondho ka tadhiggo kide mo.

12 Ikiiri Sakariya ka tasala tadhanga asini ko'do a ri'ba tummu i'i.

13 A tadhanga tiki iini, "Sakariya, fa tari'ba, mafonyo Masala fara yudu, aka mudu Alisabet mara taguroono ma teene 'bii'bala nanangga eere iini a'da Yuhanna.

14 O'o ta'deema a kadu tadhodho kadhabbu ka teenedene tanno iini.

15 Kudumma iini ka tidhindi kidha ma Uugaara. Taalo ara tooye ngeeli nja eema tiya uufu ya, adigine a Koronggore tiya Insili ya a'da aleefe ka nimo ka feelu.

16 Afada a kadu ma Israyil kadhabbu ungu eege ka nafiini tiya Uugaara Masala meene mo.

17 Ara tunggeene ka Masala kidha, a koronggore tiya Iliya a turu tanno iini, tafada a kafaafa uuraana eege koon nja laala, a kadu na oroko no talinggo eema ya adho ka fiini ma ta'dara ya, amang kene tindinaana kadu ka Uugaara ku'bu."

18 A Sakariya tiki a tadhanga, "Ara a'a tussu tumma no nya? Sa a'a

tadharu aka meede manda dharu afe'de."

19 A tadhanga tapadaga tumma iini iki, "A'a na Jibrayil, na'dingnge ka Masala kidha. Oogo magurunu a'a a'da nadirina tumma na o'o.

20 A 'bitinggo ya ara onngo'do mudu timi'didene nitaalo nara tussu ka teema idhi a 'bii'bala teenedene kudumma uudu taalo namma ka tumma tanno eede ara o'o tutu ngeege idhi a tumma neede to'do timin'da."

21 A kadu takamoodo ku'bu kuro ma tindhigi Sakariya kadhere kini ka tutugu co la ma Masala.

22 Kini ka o'do kuro, taalo ussu ka teema nja kadu, kikiiri ka tussu a'da i'i asala nimo ya efe ya ka la ma Masala eema nja eene ana iisine itaalo alneege a nino.

23 Ka Sakariya ka ndatimmo funggo ma linggo tanno iini ya, ikiiri ka tapadaga co 'di kita iini.

24 Ndama naganuuru tanno miini no aka miini Alisabet taguroono makudhu eyi yoono ma tagiidi nagatereene kiidumu, miki,

25 "Uugaara maguuni tumma no ana a'a ka naganuuru tanno oono ka tassa kede mabbu modolo kede ka oona ka kadu ka teene."

### *Teenedene na Yasu*

26 Nagatereene ma taguroono tanno Alisabet ka ndo'do ka iidumu kafunu ungodho ya, mikiiri Masala

ka kürünü tadhangga Ji-brayiil ka anya minggide mana eere a'da Nasira ka Jaliil,

<sup>27</sup> ka 'badaada minggide ma tölömü mana eere a'da Mariyom, ömö'di inggide agümmünü oogo ku'bu, ana eere a'da Yüüsif a 'bandaada ma Dawud.\*

<sup>28</sup> A tadhangga co kono, iki oono, "A'a nöøjülü o'o, natengese o'o ka kadu ka teene unggodho o'o kungngo! Uugaara taneene nja o'o."

<sup>29</sup> A ri'ba tümmü oogo ma tagesenana eedi ku'bu miki a'da töøjülü öjö eege kungngo 'bitingngö.

<sup>30</sup> İkirı tadhangga ka tiki oono, "Mariyom, fa tari'ba, naduna o'o ta'diila ka Masala kidha.

<sup>31</sup> Ara o'o tagüröönö neene 'bii'bala nanangnga eere iini a'da Yasu.

<sup>32</sup> Ara tidhindhı ara tana eere a'da 'Bii'bala ma Masala tammo ko'do mo, a Masala Uugaara mara tanangnga i'i ka tauugaara tanno pupa tiya iini Dawud.

<sup>33</sup> A tauugaara ma 'dı tiya Yaguub ta'billi a tauugaara niini taalo kara titaalo."

<sup>34</sup> A Mariyom tiki a tadhangga, "Ara tumma no tö'dö nya a'da taalo a'a nussu ömö'di ya miide ya?"

<sup>35</sup> A tadhangga tapadaga tumma oono iki, "Koronggore ya Insili ya ara tadigi küdü ka oona, a türü ma Masala tammo ka 'dotombo'do mo taküdhü

o'o ka oona ka tanangnga tagüröönö o'o, a 'bii'bala yüüdü ka teene ya a tana eere a'da 'Bii'bala ma Masala ya Insili ya.

<sup>36</sup> Mündä Alisabet ma siliga ma o'o manda dharu mo mungngo magüröönö a nagatereene miini ka ndiidümmü kafünü unggodho, a'da kiki kadu a'da mamele.

<sup>37</sup> Kudumma nıimö ma takilinigi Masala co kungngo itaalo."

<sup>38</sup> A Mariyom tiki, "A'a na madasaga tammo Uugaara, a tumma nüüdü ka tiraana no, fa kene küünidene ana a'a." İkirı tadhangga ka tunggeene.

### *Mariyom meefe tassa ka Alisabet*

<sup>39</sup> Mikiri Mariyom ka tunggeene ka naguuru tanno miini no mareere maco anya ma ka na'dikinya ma Yahüüdiya.

<sup>40</sup> Malla maco kita a Sakariya möøjülü Alisabet.

<sup>41</sup> Ka Alisabet ka taföönyö töøjülü na Mariyom no, a 'bii'bala tafiri ko'do kono ka feelü, a Alisabet tadigini a Koronggore tiya Insili ya.

<sup>42</sup> Ma'dili ko'd'do miki, "Manangnga Masala baraka o'o ka iiya ka söödö nye'd'de kungngo, manangnga baraka o'o ma 'bii'bala tiya üüdü ka feelü ya.

<sup>43</sup> A'a na mada a nıimö ma Uugaara tiya eede tö'dö tassa kede.

\* 1:27 1.27 Matta 1.18



44 Kede ka taföönyö tööjülü nüüdü, a 'bii'bala tafiri ko'do kede ka feelü a dhodho.

45 A'diila nja o'o küdü ka tamma tanno ö'dö nja oono no ndama Uugaara kara tal-inggo adene."

### *Tüüsü ma Mariyom*

46 A Mariyom tiki, "Eedi yeede indhigi Uugaara ko'do,

47 a korongore yeede tadhodho ada Masala tammo oolona a'a mo.  
48 Kudumma oono ka tagiiri tiicolo ma eedi tiya madasaga tammo oono.

Ndama uuru tanno ara sere in'dili tindhigi a'a ko'do.

49 Kudumma ma eema tiya idhindhi ya Masala tammo ana türü mo kadagalinggo ada a'a ya eere yoono a'da ma insili.

50 Mana 'bangnga ma kadu tanno ari'ba oono no, mosso ka sere tiya maco ka tiya.

51 Magalinggo a türü ma niisö tanno oono, maparsaana kadu na 'dinigi oona neene coo'do no maga'da tumma neene ka nanggeedi no.

52 Muurugu naguugaara keere ka tauugaara tanno eene, mara ka ta'diniga kadu na iicolo ka nanggeedi no ko'do.

53 Manangnga na iire kagu eege no ka tüüsü

maraka tuuru kadu na üüsü no ka tino ana iisine 'döngngönyö.

54 Oogo mafa ka tumma tanno oono ka tadirina a kafaafa ma angnga no,

oogo mandöö'dö takinyigi tasaga yoono Israyil,

magiigi 'bangnga miini.

55 Afa moonö ka tadirina Abrahiim nja kadaada miini, a'da ara oogo tafa kene ta'billi."

56 A Mariyom taganeene nja Alisabet a nagatereene kiidoona massa ndapadaga co 'di kita oono.

### *Teenedene na Yühanna tatambeese*

57 Ka uuru ma teene tanno Alisabet ka ndö'dönja oono ya, mikiri ka tageene 'bii'bala.

58 A siliga moonö nja kadu tanno akete kono no taföönyö a'da Uugaara ala 'bangnga miini ma dhabbu mo, kikiri ka öö'dö kadhodho nja oono.

59 A Alisabet tiyü füngngö iidümmü afünü iidoona ya, a kadu tö'dö ma tara 'bii'bala kanangnga eere ma pupa tiya iini iini a'da Sakariya.

60 Mikiri niimö ka anu miki a'da, "Ara tana eere a'da Yühanna."

61 A kadu tiki oono, "Taalo ömö'di ka siliga tiya üüdü ana eere nggeege."

62 İkiri kadu ka tage'de pupa ma 'bii'bala kindini i'i, "Ara o'o tanangnga eere a 'bii'bala a'da mada?"

63 Yungngo a Sakariya ka tarangnga maraayo, ikiri eere kide a'da Yühanna, a kadu tadhère nye'd'de kungngo.

64 A Sakariya tadhe ko'do atinggildhe ka onngo'do al-neege ana tumma anangnga ta'diila a Masala.

65 A kadu nye'd'de kungngo tasini ko'do a ri'ba tümümü eege. A tumma no tadhala ku'bu a kadu teema iini ka naanya ma Yahüüdiya ka oona 'do.

66 A kadu na föönyö tumma no tadhère ka indineene, "'Bii'bala ya 'dee ara ta minna?'" Kudumma a türü tanno Masala kungngo iini ka oona.

*Sakariya amana ta'diila a Masala*

67 A Koronggore ya Insili ya tadigi ka pupa tiya Sakariya ka oona eema ta'diila a Masala iki,

68 "Aaga nangnga ta'diila Uugaara, Masala ma Israyil,

kudumma oono ka öö'dö ka toolona kadu noono.

69 Magürünü ttoolona ya idhindhi ya kaja ndama 'bügööri tiya tasaga tiya oono Dawud.

70 Afa moonoo ka tageema a nagonggo'do ma nagane'bi tanno oono na insili no 'billi,

71 mara toolona angnga ka diidi ma angnga, nja tanno akirimi angnga no nye'd'de kungngo.

72 Mara tala 'bangnga a kafaafa ma angnga, magiigi tumma noono ka tami'daana na insili no,

73 tumma noono ka tami'daana nja pupa tiya aja Abrahiim no,

74 a'da ara oogo toolona angnga ka diidi ma angnga,

amang kaja tafa tari'ba, angnga tagümmü oogo a nanggeedi dhorro.

75 A angnga taga kadu tanno a'diila kinsili ka nanggeedi kidha moonoo,

a naganuuru ma tefe ka 'di tanno aja nye'd'de kungngo.

76 O'o 'bii'bala, ara o'o ta ne'bi tiya Masala tammo ko'do mo,

na o'o tooso ka Uugaara kidha na o'o co tindi-naana fiini iini ku'bu,

77 na o'o talaana kadu noono amang kene tussu fiini ma toolonadene,

ma ta'duga tatoroko eene ka oona,

78 Masala maaja mana 'bangnga mana muuyu,

mara ta'dara töyeene ma toolonadene ma takara kaja ka oona ndama fiini ma ndanaaya.

79 Öyeene ada ka kadu tanno emmi ka talüllü nja koronggore ma inde, ara ka talaala angnga ka fiini tiya a'diila ya."

80 A 'bii'bala taginggiri-dene ka tuu'da nja korong-gore, ada kananaga co dhüile assa ka ndadele oona Israyil.

## 2

### *Teenedene na Yasu (Matta 1.18-25)*

1 Ka nagürünü tanno miini no kagöö'dö tumma ndama uugaara tiya dhabbu ya ma Rööma ya, Akustus Kayisar, a'da a kadu tin-nidene ka naanya ma Rööma koono nye'd'de kungngo.

2 Tineene na dhidha no eege kamiini, ka ürünü tiya Karinijus kada uugaara ma Süüriya ya.

3 A kadu tikiri ka tunggeene kaco naanya tanno eene, ma co takiri nagereene neene ku'bu.

4 İkirı Yüüsif ka tunggeene ndama anya ma Nasira ka Jaliil matra co Beetlaham ka Yahüüdiya anya ma Dawud ya siliga tiya iini ya.

5 Miini kara co takiri nagereene neene ku'bu i'i nja 'bala tammo iini Mariyom, a'da magüröönö.

6 Kene ka ndö'dö ka Beetlaham ya, İkirı teene ka öö'dö ka Mariyom.

7 Mikiri ka tageene 'bii'bala ma dhidha kada miide, maküdhü i'i ka oona ma'düürü i'i ka ma ma kuri ma leefo, a 'buugu ma füngngö ka titaalo ka la ma kafala.

### *Katasaana nja kadhangga*

8 Ka lodho tiya miini ya katasaana kinggide gaguri ana eema ma eriödö,

kalagalanjaana kide ooso kungngo.

9 İkirı tadhangga ma Masala ka tatele oona eene a türü na Uugaara ta'dara kene ka oona a ri'ba tüm mü eege dhindho.

10 İkirı tadhangga ka tiki eene, "Aaga fa tari'ba kudumma eede nö'dö a'a a tumma aaga kidhindhi ma tanangnga kadu ka tadhodho nye'd'de kungngo.

11 Ka uuru tanno ageeninja Tatoonona yaada, ka anya tammo Dawud, Almasi-ihı ya Uugaara ya.

12 Ara aaga tussu a'da tumma neede ka dhorro ara aaga taluna 'bii'bala ka taküdhü oona afüngngö ka ma ma kuri ma leefo."

13 Kadhimı ka kadhangga ka tatele oona kadhabbu, anno tö'dö ku'bu ndama a 'dotombo'do küüwe tüüsü kafünügü Masala ko'do.

14 "Aaga nangnga tidhindhi a Masala ka 'dotombo'do, a ta'diila ka 'büdhülü nja kadu tanno oona ka'diila nja eene no."

15 Ka kadhangga ka ndanyalagaago kene ka oona kaco a 'dotombo'do ya, kadirinaana tumma eene ka oona kiki, "Kico aago Beetlaham tassa ka tumma tanno a Masala ka tirina angnga no."

16 Kikiri kico areere kaduna Mariyom nja Yüüsif nja 'bii'bala kafüngngö ka ma ma kuri ma leefo.

17 Kene ka ndadinö ka 'bii'bala ya, kikiri ka tagadünügü eene afa ma tiya tadhangga ka

tagadünnü ma 'bii'bala tiya kungngo.

<sup>18</sup> A kadu na föönyö tumma no, tadhère ka eema tiya katasaana kadeema ya.

<sup>19</sup> A Mariyom taafa ka tumma tanno nye'd'de mümmü oono madinigöögö miini dhorro.

<sup>20</sup> A katasaana tafada küuwe tüüsü kafünügü Masala ko'do ka eema tiya eene ka tadinö kide kataföönyö ka kadhangga kada tirina eene ya.

*Tanangnga eere a Yasu*

<sup>21</sup> Ka füngngö tiya 'bii'bala ka ndö'dö iidümmü afünü iidoona ya, keedhe 'bii'bala kanangnga eere iini a'da Yasu afa ma tiya tadhangga ka tanangnga iini a'da müfürü Mariyom tagüröönö ana i'i.

*Kö'dö a Yasu ka la ma Masala*

<sup>22</sup> Ka uuru ma tagala oona tiya eene ka ndö'dö afa ma seriye tiya Müüsa ka tiki, kikiri ka 'duga Yasu kaco Örsaliim iini ma co ndümmünü i'i a Masala.

<sup>23</sup> Seriyè ya Masala ya kirinja ka sorne ya iki a'da, "Aka mara teene 'bii'bala ya dhidha kada miide, ümmününja a Masala."\*

<sup>24</sup> Kene kara tirri 'bii'bala ya, köö'dö ana alambo eera afa ma seriye ma Masala ka tiki.†

<sup>25</sup> Ömö'di inggide aga kannu ka Örsaliim ana eere a'da Samaan, ümmü tumma ma Masala ana eedi dhorro

a Koronggore ya Insili ya yungngo iini ka oona indhigi toolonadene na Israyil.

<sup>26</sup> A Koronggore ya Insili ya tiki iini, "Taalo o'o nara teyi a'da taalo o'o nadinö ka Almasihi tiya Uugaara ya."

<sup>27</sup> A Koronggore tüügü Samaan ko'do, öö'dö ka la ma Masala. Kikiri ka öö'dö ana Yasu ma tara tüüni ada taanyara iini afa ma tiya seriye ka tiraana ka sorne ya kungngo.

<sup>28</sup> İkiri Samaan ka tabamba i'i ana iisine anangnga ta'diila a Masala iki,

<sup>29</sup> "Ka Uugaara, nafa o'o ka tumma tanno üüdü afa müüdü ka takiki kungngo,

sa apa ka tasaga tiya üüdü eyi ta'diila kungngo.

<sup>30</sup> Asa a'a tadinö ka toolona tanno üüdü ana ööye tiya eede,

<sup>31</sup> yüüdü ka takindinaana ku'bu ka kadu kidha nye'd'de ya,

<sup>32</sup> töyeene ma talaana kajeene

ma tanangnga türü a kadu tanno üüdü Israyil."

<sup>33</sup> A Yüüsif nja Mariyom tadhère ka eema tiya Samaan ka tagadünnü ma Yasu ya.

<sup>34</sup> İkiri Samaan ka anangnga baraka eene ka oona iki a nüümö tammo iini Mariyom, "'Bii'bala ma Masala mö'dö ana i'i ma kadu töccö kara taama,

\* 2:23 2.23 Tö'dö kürö 13.2,12 † 2:24 2.24 Lawiin 12.8

anno toolonadene ka Israyil, Masala mala eene meene ka talinggo i'i,

<sup>35</sup> ara tadhere ünggü meene ka nanggeedi mo kürö. Afa kulu'ba mana kuri ma tadhere eedi yüüdü."

<sup>36</sup> Aka minggide maka ne'bi, mana eere a'da Hanna 'badaada ma Fanwiil ya, siliga ma Ashiir ya. Manda dharu, maka aneene nja nyuri tiya oono a nagürüünü ka iidümmü kafünü eera,

<sup>37</sup> magu'du nagürüünü kukumu kadu ka egüüsö kafünü egüüsö. Ma'danaga co la ma Masala mümmü oogo ana eedi dhorro mümmü tenege mafara kono osooso nja naganuuru kungngo.

<sup>38</sup> Mö'dö ka uuru tanno miini no mafünügü Masala ko'do madageema tumma a 'bii'bala nja kadu tanno indhigi Masala a'da moolona Örsaliim mo.

### *Tapadaga co Nasira*

<sup>39</sup> A kene ka ndafara eema nye'd'de afa ma tiya sorne ma Masala ka tiki ya, kikiri ka tafada kaco Jaliil ka anya tammo eene ka Nasira.

<sup>40</sup> A Yasu taginggiridene ana türü adigine a ta'dara a ta'diila ma Masala.

### *Yasu ungnö ka la ma Masala*

<sup>41</sup> A nümö ma Yasu nja pupa tiya iini tunggeene kaco Örsaliim, ka Taanyara ma tada'da ka eriidö turi kungngo a nagürüünü.‡

<sup>42</sup> Ka nagürüünü tanno Yasu ka ndö'dö kada'baaga kafünü eera ya, kikiri ka sirigö co Örsaliim ka taanyara afa ma tiya eene ka tüüni a nagürüünü ya kungngo.

<sup>43</sup> Ka taanyara ka nco a kürö kikiri ka tafada, a Yasu toorogo ütü ka Örsaliim a'da taalo Yüüsif ussu nja Mariyom.

<sup>44</sup> Eege kiki kide a'da i'i ungnö ka kadu ka teene, katagunggeene uuru in'dili kikiri ka tawwa i'i ka kadu ka teene eege nja kadu tanno ussu i'i no.

<sup>45</sup> Kitaalo kaduna i'i, kikiri ka tafada kaco Örsaliim tawwa i'i.

<sup>46</sup> Katümö füngngö jidoona kassa ka tuna i'i ka la ma Masala emmi nja katalaana ma seriye atodo ka tumma tanno eene indini eege.

<sup>47</sup> A kadu na toodo kini no nye'd'de kungngo tadhere ka tussu eema tanno iini nja tapadaga tumma eene.

<sup>48</sup> Aga Mariyom nja Yüüsif ka ndasala i'i, kuurugu oona ku'bu a nümö tiki iini, "'Bii'bala eede minna agu o'o natagüüni ana ungnö kungngo? A'a nja pupa tiya üüdü kadhügürü ungnö ma tawwa 'buugu ma o'o 'do."

<sup>49</sup> İkiri ka tiki eene, "Kawwa aaga 'buugu ma a'a amana? Taalo aaga kussu a'da ara a'a tanna ka 'di tiya Pupa tiya eede?"

‡ **2:41 2.41** Tö'dö kürö 12.1-27

50 Eege taalo kassumu-naana ka tumma tanno iini ka teemaga co eene no.

51 A Yasu tunggeene nja eene kaco Nasira taalo asilli tumma neene, a niimö tagümmü tumma na miini no ka eedi mafa kide.

52 A Yasu taginggiridene ka tuu'da nja ta'dara ka Masala kidha nja kadu.

### 3

*Talaana na Yühanna ya tatambeese ya*

(*Matta 3.1-12; Murkus 1.1-8; Yühanna 1.19-28*)

1 Ka Uugaara Tibaariyos Kayisar ka ndagu'du nagürüünü kada'baaga ana awwa ka tauugaara tanno iini ya, aga uugaara Bilatus Albunti ka Yahüüdiya, a Hirüdüs taga uugaara ma Jaliil, a'da aga uugaara örre yiini Filibüs ka Itooriya nja Tarkunitis, Lisanios taga uugaara ma Abilina.

2 Ka naguuru tanno Hanan nja Kiyaafa kada naguugaara ma ka'boge ma la ma Masala, ka naguuru tanno miini no ka köö'dönja tumma na Masala a Yühanna 'bii'bala ya Sakariya a'da unngo ka dhüile.

3 İkirī ka co a naanya tanno akete ka Ürdün no ümmünü kadu a'da köö'dö tambeesedene amang kene taadha ka tatoroko.

4 Afa ma ne'bi Asaiya ka takiri ka sorne, "Kafara takeere ka dhüile,

Aaga indinaana fiini ka Uugaara ku'bu, ka tadhidho.

5 A nagoolo tadigine nye'd'de, a na'dikinya nja nakürünggürü tadhigiga ku'bu

a nafiini nabuko'dolengge no tadhidho a narukuteene taki'dinja ku'bu.

6 A kadu nye'd'de tiji toolon-adene na Masala."\*

7 A Yühanna tiki a kadu tanno öö'dö ka tambeese kini no, "Aaga na laala ma nöönü no, mada agalaana aaga, aaga tiisö a tagoroo'bo tanno ungunu tö'dö no?"

8 Aaga üünü eema ya a'diila ya amang kada tussu adene a'da kaadha aaga ka tatoroko, aaga tafa teema ka nanggeyi tanno ada a'da Abrahiim ya pupa tiya ada, İkirī a'a ka tiki aaga, Masala mana türü mata'bele niigisi no manangnga eege kada laala tiya Abrahiim.

9 A 'bitingngö asa kafa tananja ka 'bereere ma fa, fa ya taalo eene iye ka'diila ya ara ta tendhe apügünja ka issi."

10 A kadu tindini i'i kiki, "Ara unngo tönynyö 'bitingngö?"

11 İkirī Yühanna ka tapadaga tumma eene iki, "Ömö'di ya ana en'di eera ya, agona a tiya a ten'di ka titaalo kini ya, a ömö'di ya kuri ka tanna kini ya, osso kide nja ömö'di tiya 'döngngönyö ya."

\* 3:6 3.6 Asaiya 40.3-5

12 A kadu na ama tulu'ba no tö'dö kini ma tambeese eege kindini i'i kiki, "Ka Tatalaana, ara unngo tönynyö 'bitingngö?"

13 Iki eene, "Aaga fa tama tulu'ba ka kadu adhabbu ada yaada ka asaasa kene ya."

14 A nasigira tindini i'i, "Ara unngo tönynyö?"

Iki eene, "Aaga fa tarumuru eema ka kadu a rüsü aaga fa tömmü kadu a korokoro. Aaga amma ka tiya a naguugaara tanno ada kamana aaga ya."

15 Kadu 'do kakindhigi Almasihi kindini ajeene ma Yühanna kiki, "Almasihi yungngo?"

16 İkirı Yühanna ka tiki eene, "Ara a'a tambeese aaga a 'büidi, lakiini ömö'di inggide ara tö'dö ana türü adagii'bi a'a, taalo a'a nara tambaanya tinggili meena ma egüide tiya iini, i'i yungngo ara tambeese aaga a Koronggore tiya Insili ya nja issi.

17 Si'diga ma unngo iini ka nüsö miini kara tuunu migile ka 'deeli uurugu co 'boode ara kafü issi na taalo kara teyi no ka koforo."

18 A Yühanna tageema tumma na 'diila no nja kadu ma eema dhabbu a'da kaadha ka nafiini tanno eene no.

19 A Yühanna tageema nja Hirüdüs ya uugaara ya, kudumma iini ka'duga aka ma örre tiya iini Filibüs mana eere a'da Herüdiya

atagalinggo eema ya toroko ya dhabbu.

20 A Hirüdüs tagusu tatoroko ka tanno illi no niini ka tömmü Yühanna unngu ka pabuusu.

*Tambeesedene na Yasu*  
(*Matta 3.13-17; Murkus 1.9-11*)

21 A kadu tagambeesedene nye'd'de kungngo, a Yasu tagambeesedene tekere, a kini ka ndeema nja Masala ya, a 'dotombo'do tatanfa'da.

22 A Koronggore ya Insili ya tidhi kini ka oona kafeene nja ndalambo. A tumma tö'dö ndama 'dotombo'do kiki, "O'o na 'Bii'bala yeede ka asaasa i'i dhorro ya, ka'diila oona eede ma o'o."

*Kadaada ma Yasu*  
(*Matta 1.1-17*)

23 Ka nagürüünü tanno Yasu ka ndö'dö kukumu ömö'di kaco iisine ikiri ka tömmü linggo niini a kadu tiki kide a'da 'bii'bala ya Yüüsif,

'bii'bala ya Aali,

24 'bii'bala ya Matasat,

'bii'bala ya Lawi, 'bii'bala ya Maliki,

'bii'bala ya Yanna, 'bii'bala ya Yüüsif,

25 'bii'bala ya Matasiyas, 'bii'bala ya Amus,

'bii'bala ya Nahüm, 'bii'bala ya Hasili,

'bii'bala ya Najayi,

26 'bii'bala ya Mat,

'bii'bala ya Matasiyas,

'bii'bala ya Shami,

'bii'bala ya Yüüsif, 'bii'bala ya Yahüsa,

27 'bii'bala ya Yünan,  
'bii'bala ya Riisa,  
'bii'bala ya Zarbabil,  
'bii'bala ya Shaltiil,  
'bii'bala ya Niiri,  
28 'bii'bala ya Maliki,  
'bii'bala ya Adi, 'bii'bala ya  
Küsam,  
'bii'bala ya Elmidaam,  
'bii'bala ya İira,  
29 'bii'bala ya Yashu, 'bii'bala  
ya Aliyaser,  
'bii'bala ya Yüriim, 'bii'bala  
ya Matasat,  
'bii'bala ya Lawi,  
30 'bii'bala ya Shamön,  
'bii'bala ya Yahüüsa,  
'bii'bala ya Yüüsif,  
'bii'bala ya Yünan, 'bii'bala  
ya Aliyakiim,  
31 'bii'bala ya Maliya,  
'bii'bala ya Minan,  
'bii'bala ya Matasa, 'bii'bala  
ya Nasaan,  
'bii'bala ya Dawud,  
32 'bii'bala ya Yessi,  
'bii'bala ya Obiid, 'bii'bala  
ya Büwas,  
'bii'bala ya Salmöön,  
'bii'bala ya Nahashön,  
33 'bii'bala ya Aminadab,  
'bii'bala ya Admi,  
'bii'bala ya Arni,  
'bii'bala ya Hasrüün,  
'bii'bala ya Fares,  
'bii'bala ya Yahüüsa,  
34 'bii'bala ya Yaguub,  
'bii'bala ya Ishak, 'bii'bala  
ya Abrahiim,  
'bii'bala ya Tareh, 'bii'bala  
ya Nahür,  
35 'bii'bala ya Sürüüj,  
'bii'bala ya Raw,

'bii'bala ya Faliij, 'bii'bala ya  
Abir,  
'bii'bala ya Shaleh,  
36 'bii'bala ya Ginan,  
'bii'bala ya Arfakshaad,  
'bii'bala ya Sam,  
'bii'bala ya Nööh, 'bii'bala  
ya Lamak,  
37 'bii'bala ya Mütüsaleh,  
'bii'bala ya Akanuk,  
'bii'bala ya Yard, 'bii'bala ya  
Mahaliil,  
'bii'bala ya Ginan,  
38 'bii'bala ya Anush,  
'bii'bala ya Shiit, 'bii'bala ya  
Adam,  
'bii'bala ma Masala.

#### 4

*Ta'b'badene na Yasu*  
(*Matta 4.1-11; Murkus*  
*1.12-13*)

1 A Yasu tafada ka Ri ma Ürdün a Koronggore ya Insili ya tadigi kini ka oona, a Koronggore tükü i'i ko'do aaco dhüüli.

2 Adaganna ka dhüüli a füngngö ukumu kadu keera, Ebliisi ka ta'b'ba i'i itaalo aagu nüimö, kini ka ndatüimö füngngö ya miini ya, ikiri ire ka tümmü i'i.

3 İkirı Ebliisi ka tiki iini, "Üürü o'o na 'Bii'bala ma Masala ya, iki a misı tammo ma tem'bele kada miteene."

4 A Yasu tiki iini a'da, "İki sorne a'da, 'Taalo miteene oogo ma unngo ömö'di keefe ka 'dı iini ungodho oogo.\*"

5 A Ebliisi tunggu i'i co anya tammo adhonggoro mo ko'd'do aala i'i ka eema

\* 4:4 4.4 Serıye ya eera ya 8.3



ma tauugaara ma 'büdhülü nye'd'de.

6 Iki iini, "Ara a'a tanangnga eema ya o'o nye'd'de kungngo a türü miini, kudumma iini ka ananja a'a nara tanangnga öm'ö'di tiya eede ka asaasa i'i ya.

7 Küdü kara tüürü ku'bu namma kede ana eedi ya, ara eema ya ta tiya üüdü nye'd'de kungngo."

8 A Yasu tiki iini a'da, "Sorne iki a'da, 'Üürü ku'bu ana küüge kidha ma Masala Uugaara müüdü nalinggo ada oono ungodho oogo.'†"

9 İkirî Ebliisi ka 'duga i'i aaco Örsaliim iini, ungu i'i co 'dasala ma la ma Masala ko'do assa ka tiki iini, "Üürü o'o na 'Bii'bala ma Masala ya, pügü eyi yüüdü caa'bu ndama kita.

10 Kudumma sorne ka tiki a'da,

'Ara Masala tiki a kadhangga ta noono köö'dö tafa küdü.

11 Kara taada o'o ana iisine tanno eene amang ka misî tafa türinî o'o ka awwa.'‡"

12 A Yasu tiki iini, "Iki sorne a'da, 'Fa ta'b'ba Masala Uugaara müüdü ka oona.'§"

13 Ka Ebliisi ka ndafara ta'b'baana niini in'dîli ya İkirî ka tinyi i'i ku'bu tik- inggi.

*Yasu atta linggo niini ka Jaliil*

(*Matta 4.12-17; Murkus 1.14-15*)

14 A Yasu tafada a türü ma Koronggore aaco Jaliil a tumma niini tussu adene ka naanya ka oona nye'd'de kungngo.

15 A tagalaana kadu ka naala ma talaana tanno eene, a kadu nye'd'de takindhîgi i'i ko'do.

*Kadu ma Naasira kanu ka Yasu*

(*Matta 13.53-58; Murkus 6.1-6*)

16 İkirî Yasu ka co Nasira kita iini ka tasere kide ya, aaco la ma talaana ka uuru ma Sa'bidi afa ma tiya iini katadaada ya kungngo, İkirî ka fiki'dö ma türî tumma ka sorne.

17 Kanangnga sorne ma ne'bi Asaiya iini, İkirî ka tafa'da sorne aluna 'buugu ya iki a'da,

18 "Koronggore ya Uugaara ungu eede ka oona, kudumma oono ka kürünü a'a nöö'dö teemaga tumma na'diila no co a kadu tanno asanggeema no.

Nuurugu kadu na ka pabu- usu no kürö, nafa'da kisinsoro ka İye,

napa ka kadu tanno anna ka tadasaga no.

19 Nadirina tumma a kadu ma ürünü tiya Uugaara ka ndö'dö toolona kadu noono."

† 4:8 4.8 Serîye ya eera ya 6.13

‡ 4:11 4.11 Tüüsü ma nakaaru 91.11-12

§ 4:12 4.12 Serîye ya eera ya 6.16

4:19 4.19 Asaiya 61.1-2

20 İkirî ka tapudaana sorne ka oona, ümmünü ömö'di tiya afa ka la ma talaana ya, ara ka temmi, a kadu na ka la ma talaana no nye'd'de kungngo takirî iye iini ka oona.

21 İkirî ka tiki eene, "Tumma naada kataföonyö 'bitingngö no, kagalinggo adene ka uuru tanno."

22 A kadu tafünügü i'i ko'do nye'd'de kadhere ka tumma türü tanno ö'dö kürö ndama niinö tanno iini no, keema kiki a'da, "Taalo 'bii'bala ya Yüüsif ya miini sa?"

23 İkirî Yasu ka tiki eene, "Nussu a'a a'da ara aaga tema ka tumma no kede ko'do a'da, 'Ka Digtöörö, oolona eyi ya üüdü.' Alinggo eema yüüdü ka tagalinggo ka Kafarnahööm ya ka anya tammo üüdü kita."

24 İkirî ka tiki eene, "Ara a'a tadirina tumma ma timin'da aaga, taalo ne'bi ara tasaasadene ka anya tammo iini.

25 Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, kaganna iya ma nagüüme ka Israyil ka ürüünü tiya ne'bi İliya kadhabbu a'da kakarumeene tombo'do kagu'du nagürüünü kidoona a nagatereene ka iüdümmü kafünü ungodho, iire tümmü anya ka oona nye'd'de kungngo.

26 A Masala taalo magürünü İliya ka aka tökömö ma ungodho kungngo, illi aka ma küüme ka anya ma Sarfa ka Saiyda.

27 A nakünggü'dö taganna ka Israyil kadhabbu ka ürüünü tiya ne'bi Eliasa, taalo oolonadene ungodho kungngo, illi Numan ya ma Süüriya ya."

28 A tagoroo'bo tümmü kadu no kanna ka la ma talaana no nye'd'de kungngo kene kataföonyö tumma no.

29 Kikirî ka fiki'dö kurugu i'i kürö ndama anya kaco nsorondho ma anya tammo oono ka tarü'bününja kide mo matra tagürünügü i'i caa'bu.

30 Lakiini i'i aalugu kene ka söödö ungeene.

*Ömö'di ma koronggore tiya toroko ya*

*(Murkus 1.21-28)*

31 A Yasu ta'barda aaco Kafarnahööm ka Jaliil, alaana kadu ka uuru ma Sa'bidi.

32 A kadu tadhere ka talaana tanno niini kudumma iini ka tema a türü.

33 Ömö'di inggide ka la ma talaana a koronggore ma na'bu tiya toroko ya unguo iini ka oona aadhiya ko'd'do iki,

34 "Ka Yasu ma Nasira, nasaasa o'o minna kidi ka oona? Nö'dö o'o ma taama unguo? Nussu a'a a'da o'o na mada. O'o na ömö'di tiya Masala ya Insili ya!"

35 İkirî Yasu ka kirnaana kini iki iini, "Ki'döönö! Aayu kürö ka ömö'di tiya ka oona!" İkirî na'bu ka tara'baga i'i co ka kadu ka söödö öö'dö kürö, ömö'di taalo ili oona.

36 A kadu tadhere kindini ajeene kiki a'da, "Tumma

öjö eege kungngo, kudumma iini ka teema nja nagorong-gore tanno oroko no a türü kicci a kürö.”

<sup>37</sup> A eere ya Yasu tanyala ku'bu ka na'buugu ka oona nye'd'de kungngo.

*Yasu oolona kadu kadhabbu*

(*Matta 8.14-17; Murkus 1.29-34*)

<sup>38</sup> A Yasu tö'dö kürö ndama la ma talaana aaco 'di kita Samaan a'da maagu 'bürüdü 'berki miini, kikiri ka tageema nja iini a'da oolona oogo.

<sup>39</sup> İkiri ka co iti kono ka oona asanna ka 'bürüdü marooro ka'diila mafiki'dö müüni ada kuri eene.

<sup>40</sup> A 'buugu ka ndataamu ya, ikiri kadu köö'dö a kadu tanno amaara no kadhoonyo a Yasu, tikiri ka tümünü iisine kene ka oona kang-gondho oolona eege.

<sup>41</sup> A nagana'bu ticci a kürö ka kadu ka oona dhabbu kiidhe keema kiki, “O'o no 'Bii'bala ma Masala!” Agir-naana kene taalo afa kene keema, kudumma eene ka tussu a'da i'i ya Almasihi.

*Yasu alaana ka la ma talaana*

(*Murkus 1.35-39*)

<sup>42</sup> Ka taka ka ndaadha ikiri Yasu ka öö'dö kürö aaco 'buugu tiya kadu ka titaalo kide ya, a kadu tagawwa 'buugu miini, kikiri kaluna i'i kümmünü i'i ku'bu ii'di tunggeene inyi eege ku'bu.

<sup>43</sup> İkiri ka tiki eene, “A'a nasaasa teema ka tumma ma tauugaara ma Masala na 'diila no, naco

ka kadu ka naanya töccö afe'de, kudumma eede nagürünüdene a'da naco teema tumma no.”

<sup>44</sup> A Yasu tagalaana kadu ka naala ma talaana ka Yahüüdiya nye'd'de kungngo.

## 5

*Yasu ümmünü kadalaadene na dhidha no*

(*Matta 4.18-22; Murkus 1.16-20*)

<sup>1</sup> Uuru miini kinggide ka Yasu ka ta'dingnge ka tinggini ma to ma Genisaret, a kadu tarügü kini ka oona ma taföönyö tumma ma Masala.

<sup>2</sup> İkiri Yasu ka tasala namürkabü keera ka tinggini ma to, a kadu na ümmü kilöögö no tö'dö ko'do ndama eene kagunu nasa'baka.

<sup>3</sup> İkiri Yasu ka sirö mürkabü ma Samaan iki iini, “Sigi keere ka 'dukundaala ka oona.” İkiri ka temmi ka mürkabü alaana kadu.

<sup>4</sup> Kini ka ndatüümö tumma niini ya, ikiri ka tiki a Samaan, “Aaga sigi co söödö aaga tara'baga nasa'baka naada co 'biidi aaga tümümü kilöögö.”

<sup>5</sup> İkiri Samaan ka tiki a Yasu, “Ka Tatalaana, kadhügürü ungnö ooso in'dili, ungnö taalo kaduna nümö, lakiini kudumma üüdü ka tiki ara ungnö tara'baga co.”

<sup>6</sup> Kikiri ka tara'baga nasa'baka co 'biidi kümmü kilöögö kadhabbu, a

nasa'baka tadigine ka kete ka töörese.

<sup>7</sup> Kaalaga iisine a köje tanno ka mürkabü tökömö no a'da köö'dö takinyi eene, yungngo eene köö'dö kadigi namürka'bü atera meene ka ndakete ka töö'di.

<sup>8</sup> Ka Samaan Bütrüs ka tassa ka tumma tanno ya, ikiri ka tüürü ku'bu ka Yasu kidha ana küüge iki iini, "Tatalaana, sigi co kanna kide ka oona, a'a na ömö'di tiya atoroko ya."

<sup>9</sup> A Samaan tadhene nja köje nye'd'de kudumma dhabbu ma kilöögö tanno eene ka tümmöönö no.

<sup>10</sup> A Yaguub nja Yühanna, laala ya Za'bedi na linggo nja iini no tadhene afe'de, ikiri Yasu ka tiki a Samaan, "Fa tari'ba ndama uuru tanno ara a'a tanangnga o'o ka kinne kadu ka ööye ma kilöögö."

<sup>11</sup> Kene ka ndafada a namürkabü kaco a tinggini ma to ya, kikiri ka arooro ka'bilnaana eema ku'bu in'dili kungngo kara ka tuurna i'i keere.

*Yasu oolona ömö'di ma kutukunya*

(Matta 8.1-4; Murkus 1.40-45)

<sup>12</sup> A Yasu taganna ka anya tökömö, ömö'di inggide ana kutukunya ka oona, ikiri ka tasala Yasu, üürü kini kidha adho üüdü ku'bu iki iini, "Ka Tatalaana, üürü küdü kara tasaasa ara o'o taagala maara eede ka oona."

<sup>13</sup> Ikiri Yasu ka kilina niisö aa'ba i'i ka oona iki,

"Namma a'a sa a'diila ma." A kutukunya tarooro ka titaalo.

<sup>14</sup> Ikiri Yasu ka tiki iini, "Fa tadirina ömö'di töccö 'do, lakiini kolo naco tala oona a ta'boge naco tirri oona nüüdü afa ma tiya Müüsa ka tirina ya ma taagala oona nüüdü amang kene tussu iini."\*

<sup>15</sup> A tumma na Yasu tanyala ka na'buugu ka oona in'dili kungngo, a kadu tö'dö kini kadhabbu meene ka föönyö tumma niini koolonadene ka maara tammo eene.

<sup>16</sup> Lakiini i'i ungeene agedhe eyi yiini ma teema nja Masala.

*Yasu oolona mügüre*

(Matta 9.1-8; Murkus 2.1-12)

<sup>17</sup> Uuru öccö kinggide iini ka tagalaana kadu a'da naFariisi nja katalaana ma seriye tiya Müüsa kungngo kemmi, kö'dö ndama naanya ma Jaliil nja Yahüüdiya nja Örsaliim, a türü na Masala kungngo a Yasu miini ka toolona kadu ka maara.

<sup>18</sup> A kadu tö'dö a mügüre ka sekede kadagawwa fiini ma tunggu i'i co 'bügööri ma tanangnga i'i ka Yasu kidha.

<sup>19</sup> A kene ka titaalo kaduna fiini kudumma kadu ka tadhabbu ya, kikiri ka sirö 'dasala kafa'da ööye kunggu i'i caa'bu a sekede tiya iini ka kadu ka söödö ka Yasu kidha.

<sup>20</sup> Ka Yasu ka tasala tamma ana eedi neene dhorro no

\* 5:14 5.14 Laawi 14.1-32

ikiri ka tiki a mägüre, "Ka ömö'di, noolonadene o'o ka tatoroko tanno üüdü."

<sup>21</sup> Kikiri kataalaana ma seriye nja naFariisi ka tindini ajeene kiki a'da, "Ömö'di öjö i'i yungngo eela Masala ungnogo? Taalo ömö'di ma toolona tatoroko illi Masala ungnodho oogo!"

<sup>22</sup> A Yasu tussu tumma neene ka nanggeedi no, iki eene, "Tumma minna eege kungngo ada ka nanggeedi?"

<sup>23</sup> Öjö i'i yungngo ipalapala? Tiki a'da, 'Tatoroko nüüdü koolonadene,' alla tiki a'da, 'Fiki'dö nunggeene'?

<sup>24</sup> Amang kada tussu a'da türü kungngo a 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ka 'büdhülü ma tama tatoroko ka kadu ka oona." İkiri ka tiki a mägüre, "A'a niki o'o fiki'dö na'duga sekede yüüdü naco 'di kita üüdü."

<sup>25</sup> Arooro ka fiki'dö kene kidha a'duga sekede yiini ka tafüngngö kide ya, aco 'di kita iini afünügü Masala ko'do.

<sup>26</sup> A kadu nye'd'de tadhene kafünügü Masala ko'do, a ri'ba tümmü eege kiki, "Kadinö ungnogo ka eema keefe ka uuru tanno."

*Yasu ümmünü Lawi*  
(*Matta 9.9-13; Murkus 2.13-17*)

<sup>27</sup> Ndama kanna a Yasu tunggeene, asala ömö'di ya ama tulu'ba ka kadu ya, ana eere a'da Lawi, emmi ka 'buugu ma tulu'ba, ikiri ka tiki iini, "Uurna a'a keere."

<sup>28</sup> İkiri ka arooro ka fiki'dö urna i'i keere a'bilnaana

eema yiini ku'bu nye'd'de kungngo.

<sup>29</sup> A Lawi tagüüni ada kuri a Yasu dhabbu ka 'di kita iini a kadu ma tulu'ba nja kadu töccö kinggide nja eene kadhabbu.

<sup>30</sup> A naFariisi nja kataalaana ma seriye tanno eene teema nja kadalaadene tanno Yasu kiki, "Kagu aaga eema aaga tooye nja kadu ma tulu'ba nja kadu tanno oroko no amana?"

<sup>31</sup> A Yasu tiki eene, "Taalo kadu na 'diila no kasaasa digtöörö illi kadu no amaara no."

<sup>32</sup> Taalo a'a nö'dö tümmünü kadu na 'diila no nö'dö a'a tümmünü kadu na oroko no a'da kaadha ka tatoroko."

*Tindineene ma tümmü tenege*

(*Matta 9.14-17; Murkus 2.18-22*)

<sup>33</sup> A kadu öccö tiki a Yasu, "Kadalaadene na Yühanna nja tanno naFariisi kümmü tenege kafara ka Masala turi, lakiini kadalaadene nüüdü kagu eema kooye."

<sup>34</sup> A Yasu tiki eene, "Ara aaga tanangnga kadu na tatarna ka tümmü tenege ka uuru tanno miini no a'da tatarna inggide nja eene?"

<sup>35</sup> Lakiini uuru kinggide a tatarna kara ta'dugadene kene ka söödö kara saga tümmü tenege ka uuru tanno miini no."

<sup>36</sup> A Yasu tadirina tumma eene, "Taalo ömö'di ara töörese ten'di ma issi mo ar'da ka tammo illi mo kudumma a ten'di tammo issi mo mara tiriseene, a

ten'di ma illi mo taalo mara co koonan ja tammo issi mo.

<sup>37</sup> A ömö'di taalo ara tuuru ngeeli na aleefe tedhe no ka 'belde tammo illi mo kudumma ngeeli tanno aleefe tedhe no, kara töörese 'belde, a ngeeli tuurunja co, a 'belde taga'dadene.

<sup>38</sup> Lakiini ara ngeeli na aleefe tedhe no tuurunja ka 'belde tammo issi mo.

<sup>39</sup> Taalo ömö'di asaasa tooye ngeeli na aleefe tedhe no a'da andakooye ngeeli na illi no assa ka tiki, 'Ngeeli na illi no ka'diila.' "

## 6

*Tindineene ma uuru ma Sa'bidi*

(*Matta 12.1-8; Murkus 2.23-28*)

<sup>1</sup> A Yasu tagungeene ka nasigeene nja kadalaadene tanno iini ka uuru ma Sa'bidi, a kadalaadene niini tikiri ka tuu'bu migile kuuyu kaguri.

<sup>2</sup> İkiri naFariisi öccö ka tindini eege iki eene, "Minna agu aaga, aaga tüüni eema ya taalo ya üünidene ka uuru ma Sa'bidi ya?"

<sup>3</sup> Yungngo a Yasu ka tiki eene, "Taalo aaga ka kiiri tumma ka sorne ma Dawud ka tagüüni ka iire ka tümümü i'i nja kadu tanno iini?"

<sup>4</sup> A'da inynyo la ma Masala a'duga Miteene ma Masala, adaguri inya a kadu tanno iini, a'da taalo kadu nye'd'de kaguri illi ka'boge ungodho eege."

<sup>5</sup> A Yasu tiki eene, "'Bii'bala ma Tadü'd'dü i'i ya uugaara ma Sa'bidi."

*Ömö'di ya eyi ka nüsö ya*  
(*Matta 12.9-14; Murkus 3.1-6*)

<sup>6</sup> Ka uuru ma Sa'bidi tökönö a Yasu kico la ma talaana alaana kadu a'da ömö'di inggide eyi ka nüsö ma kuri.

<sup>7</sup> A katalaana ma seriye ma Masala nja naFariisi tadinana i'i ko'do ma tassa kini ara toolona kadu ka uuru ma Sa'bidi amang kene taluna nümö ya toroko kini ma tümünü i'i a naguugaara.

<sup>8</sup> Lakiini Yasu ussu tumma neene ka nanggeedi no, İkiri ka tiki a ömö'di tiya eyi ka nüsö ya, "Fiki'dö na'dingnge ka kadu kidha." İkiri ömö'di ka fiki'dö a'dingnge kene ka söödö.

<sup>9</sup> İkiri Yasu ka tiki eene, "Ara a'a tindini aaga, ata'diila kaja kara tüüni eema ya a'diila ya ka uuru ma Sa'bidi alla linggo ma eema tiya toroko ya? Toolona ömö'di eefe ka 'di alla taama i'i?"

<sup>10</sup> İkiri Yasu ka 'dünügü iye eene ko'do assa ka tiki a ömö'di tiya eyi ka nüsö ya, "Kilina nüsö nüüdü." İkiri ka kilina nüsö niini karooro ka'diila.

<sup>11</sup> A naFariisi tadiginigo a tagoroo'bo kindini ajeene ma nümö tiya eene kara talinggo ana Yasu ya.

*Yasu esse kadafüni na ada'baaga kafünü eera no*

(*Matta 10.1-4; Murkus 3.13-19*)

12 Ka naguuru tanno miini no, asirigö Yasu co anya ko'do ma co tafara ka Masala, üpü ooso co in'diili miini kafara ka Masala.

13 Ka taka ka ndaadha ya, ikiri ka tagümmünü kadalaadene niini, agese kene kada'baaga kafünü eera, anangnga eere eene a'da kadafiini,

14 Samaan yiini ka anangnga eere iini afe'de a'da Bütürs ya nja Andraws örre yiini, nja Yaguub nja Yühanna nja Filibüs nja Bartülmaws,

15 nja Matta nja Tööma nja Yaguub 'bii'bala ya Halfa nja Samaan tiya eene katümmünü i'i a'da tatagu'daana ka eedi ya,

16 nja Yahüüsa 'bii'bala ya Yaguub nja Yahüüsa Askaryüüti ya kümünü Yasu a nadiidi miini.

*Yasu alaana afada oloona  
(Matta 4.23-25)*

17 İkiri Yasu ka ta'bardaga caa'bu ndama 'dikinya nja kadafiini tanno iini aco 'dolodho, a kadalaadene niini nja kadu kadhabbu tarügü kini ka oona, kö'dö ndama naanya ma Yahüüdiya nja Örsaliim nja naanya ma Suur nja Saiyda ka tinggini ma to.

18 Kö'dö taföonyö tumma kini nja iini ka toolona eege ka maara, a kadu na ana naganabu ka oona no toolonadene.

19 A kadu nye'd'de tasaasa tümü i'i ka oona ana iisine kudumma a türü ka takicci a kürö ndama iini ka

oona koolona kadu nye'd'de kungngo.

*Dhodhdho nja müürü  
(Matta 5.1-12)*

20 Assa ka kadalaadene tanno iini ko'do iki,  
"A'diila oona kada aaga na eema ka titaalo ada no,

kudumma ada kaluna tauugaara ma Masala.

21 A'diila nja aaga aaga no iire kagu aaga 'bitingngö no,  
kudumma ada kara saga tüüsü.

A'diila nja aaga aaga na afara 'bitingngö no,  
kudumma ada kara saga takijeene.

22 A'diila nja aaga a kadu kara takirimi aaga,  
kasoro aaga keela aaga,  
kanu ka eere tiya eede afa niimö ya toroko ya kudumma 'Bii'bala ma Tadü'd'dü.

23 "Aaga adhodho aaga tasiili ka uuru tanno miini no, kudumma eema ungngo ada ka 'dotombo'do adhabbu kudumma kafaafa meene ka kalinggo ana nagane'bi nggeege.

24 Lakiini am'ba kada aaga na ma eema dhabbu no  
asa aaga taga'duga talingnge naada.

25 Am'ba kada aaga na üüsü 'bitingngö no,  
ara iire sa kagu aaga.

Am'ba kada aaga na kijeene 'bitingngö no,  
ara aaga sa katamüürü,  
aaga tafara.

26 Am'ba kada aaga na kadu  
ka tindhigi aaga ko'do  
nye'd'de no,  
kagüüni kafaafa ma  
aaga a nagane'bi  
tanna korokoro no  
nggeege.

*Tasaasa nadiidi*  
(Matta 5.38–48; 7.12)

27 “Lakiini ara a'a tadirina  
tumma aaga, aaga na toodo  
ka tumma tanno, aaga  
asaasa nadiidi naada, aaga  
ta'diila nja kadu tanno  
akirimi aaga no.

28 Aaga amana baraka a  
kadu tanno linggo aaga no,  
aaga afara ka Masala ma  
kadu tanno akirimi aaga no.

29 Ka ömö'di kabbü o'o  
ka tanggarama ya, nafele no  
iini. Üürü ömö'di a'duga  
ten'di müüdü ma 'doogo mo  
nafa ta'dükü ten'di müüdü  
ma teene mo.

30 A ömö'di kara tasaasa  
niimö küdü nanangnga iini,  
a ömö'di kara ta'duga niimö  
küdü ya fa ta'duga kini  
afe'de.

31 Eema yaada ka asaasa  
kadu kadüüni ana aaga ya,  
agüüni ana eege nggeege.

32 “Kada kara tasaasa kadu  
na asaasa aaga no 'dee,  
ta'diila naada eege küye?  
Kadu na oroko no ka asaasa  
kadu na asaasa eege no  
afe'de.

33 A kada kara talinggo  
ta'diila nja tanno alinggo  
ta'diila nja aaga no, ara aaga  
tö'dö keere aminna? Mündä  
kadu na oroko no küüni  
nggeege.

34 A kada kara tamana  
eema a kadu a kömüsü  
a'da kassa ka tapadaga aaga

'dee, ara aaga tümümü minna  
kide? Mündä kadu na  
oroko no kamana eema a  
kadu a kömüsü, amang kene  
tapadaga eene.

35 Lakiini aaga asaasa  
kadu na diidi aaga no,  
aaga ta'diila nja eene,  
aaga amana eema eene  
aaga tafa tam'birina kene.  
Nggeege ya, ara aaga taluna  
talingnge naada na dhabbu  
no, amang kada ta laala  
tiya Masala ma ko'do mo,  
kudumma oono mamana  
eema a kadu tanno taalo  
kamana ta'diila oono no nja  
tanno oroko no.

36 Aaga ana 'bangnga ma  
kadu, afa ma Pupa tiya ada  
ya ka 'dotombo'do ya kaana  
'bangnga kungngo.

*Fa ta'bunu tumma ka  
kadu könö ka oona*  
(Matta 7.1–5)

37 “Aaga fa ta'bunu tumma  
ka kadu könö ka oona,  
amang ka Masala tafa  
ta'bunu kada ka oona, aaga  
fa tümümü kadu amang ka  
Masala tafa tümümü aaga  
tekere, aaga eefi ada kadu  
amang ka Masala ta eefi  
kada.

38 Aaga amana eema a  
kadu amang ka Masala  
tamana aaga, almiti madig-  
ine ko'd'do mo, ara aaga  
ta'duga ana iisine, almiti  
maada ka talaala eema  
a kadu kide mo, oogo  
mungngo a Masala kara  
talaala eema ada kide.”

39 A Yasu tadirina  
tumma eene iki, “Ara soro  
tümünü soro ka tino?  
Taalo kara ta'dinggo co ööye  
ateera meene?”



40 Taalo tatalaadene agii'bi tatalaana yiini, kini ka ndussu eema 'do ya assa ka taköje nja iini.

41 "Minna agu o'o nadinö nde'de no ka örre tiya üüdü ka ööye no, ara o'o ka titaalo nadinö ndagee'di nüüdü ka ööye no amana?"

42 Ara o'o tiki a örre yüüdü a'da, aayu na'duga 'bandiisi üdü ka ööye nya, ara o'o kafa ka 'bandiisi üdü ka ööye taalo nindineene. Ka 'baga, ungu ndagee'di kürö üdü ka ööye tikinggi, amang küdü tiji 'buugu ta'diila nassa ka tunggu 'bandiisi kürö ndama örre tiya üüdü ka ööye.

*Fa nja iye miini*

*(Matta 7.16-20; 12.33-35)*

43 "Kudumma fa tiya a'diila ya taalo ateene iye na oroko no, fa ya toroko ya taalo ateene iye na a'diila no.

44 Kussu kadu fa ana iye miini, taalo kadu karumu indiiye ka fa ma kira, ki-taalo karumu ki'bim'bi ka ndhaarü.

45 Ömö'di ya a'diila ya amanaga eema ya a'diila ya kürö ndama eedi tiya iini ya a'diila ya, a ömö'di ya toroko ya, eema ya toroko ticci a kürö ndama eedi tiya iini ya toroko ya, niimö ya ka eedi ya i'i yungngo onngo'do ka teema iini."

*Katarü'böönö keera*  
*(Matta 7.24-27)*

46 "Kümmünü aaga a'a a'da, 'Uugaara, Uugaara,' amana aaga sa kitaalo

kalinggo a tumma tanno eede?"

47 Ömö'di ya ara tö'dö kede aföönyö tumma neede alinggo iini ya, ara a'a tiki aaga a'da afeene nja mada?"

48 Afeene nja ömö'di tiya arü'bü 'di a'dükü'dü atagii'dö atageese kadese ka 'dokon'da assa ka tarü'bünü kide, ka faaya köö'dö akilaana ka 'di, taalo akara tagi'di i'i ka oona, kudumma iini ka tarü'bünja ka 'dokon'da.

49 Lakiini ömö'di ya föönyö tumma neede assa ka titaalo alinggo iini ya, afeene nja ömö'di tiya arü'bü 'di ka 'büdhülü ün'dügüngngö a'da taalo ageese kadese. İkirı faaya köö'dö agürü 'di arooro ka 'dinggö areere türödü miini ka toroko 'do."

## 7

*Yasu oolona tasaga ya uugaara ma nasigira ma Rööma*

*(Matta 8.5-13)*

1 Ka Yasu ka ndatiimö tumma niini nye'd'de a kadu taföönyö ya, ikiri ka tunggeene aco Kafar-nahööm.

2 A ömö'di ya alinggo ada uugaara ma nasigira tanno ukumu kadu ka iüdümmü no, amaara akete ka teyi, uugaara ma nasigira tasaasa i'i dhorro.

3 İkirı ka föönyö tumma na Yasu, yungngo iini ka kürünü kadıifi ma Yahüüdü ka Yasu, a'da öö'dö toolona ömö'di yiini ka maara.

4 Kikiri ka co ka Yasu katagoolomo i'i 'do kiki iini, "Ömö'di ya ama üüdü ka tamünügü i'i ko'do,

5 kudumma iini asaasa kadu naaja, i'i yungngo arü'bünü la ma talaana unngo."

6 İkiri Yasu ka tunggeene nja eene, kini ka ndakete ka 'di ya, ikiri uugaara ma nasigira ka kürünü kateefe miini a'da kiki iini, "Ka Tatalaana, a'da afa ta'digi'di oona üüdü, taalo a'a na'diila müüdü kara co a 'bügööri tiya eede.

7 A'a ka eyi tiya eede taalo na'diila meede kara ta'dingnge küdü kidha, laki ini tiri tumma a ömö'di yeede toolonadene.

8 A'a ka eyi tiya eede, uugaara unngo eede tekere na a'a tauugaara ma nasigira tökönö, niki a tiya, 'Unggeene,' unggeene, niki a tiya, 'Aayu,' öö'dö. Niki ömö'di tiya alinggo ada a'a ya, 'Alinggo nüimö ya kungngo,' alinggo."

9 A Yasu tadhere kini ka taföönyö tumma no afele, assa ka kadu tanno unggeene nja iini no ko'do iki eene, "Ara a'a tiki aaga nüfürü a'a taduna ömö'di ka tümmü tumma ma Masala ka Israyil afa ömö'di ya."

10 A kadafiini tikiri ka tafada kaco 'di kaduna ömö'di ya maara ya ka'diila.

*Yasu anangnga 'bii'bala ma aka ma küüme keefe ka 'di*

11 A taka ka ndaadha ikiri ka tunggeene aco anya

tammo ana eere a'da Nayiin mo, a kadalaadene niini tunggeene nja iini a kadu töccö kungngo eene kadhabbu.

12 Kene ka ndala inye ma anya, kikiri ka toreene nja kadu ka tunggeene ana ömö'di ka tenggere ka teyi, ömö'di ya eyi ya ungodho ka nüimö, a'da oogo ma aka ma küüme, a kadu ma anya tammo iini mo kunggeene nja oono kadhabbu.

13 Ka Uugaara ka tasala oogo a muuyu moonu tagu i'i, iki oono, "Fa tafara."

14 Öö'dö kete aa'ba tenggere a nüisö a kadu na ümmöönö no töödhi, ikiri Yasu ka tiki iini, "Bii'bala, a'a niki o'o nafiki'dö."

15 İkiri ka fiki'dö emmi ana tumma, yungngo a Yasu ka anangnga i'i a nüimö tammo iini.

16 A ri'ba tümmü kadu in'dili kungngo kamana ta'diila a Masala kiki a'da, "Ne'bi ya idhindhi ya adele oona kaja ka söödö. A Masala tö'dö a toolona a kadu tanno oono."

17 A tumma ma Yasu tanyala ka Yahüüdiya nye'd'de nja naanya tanno akete koonu no.

*Yasu nja Yühanna ya tatambeese*

*(Matta 11.2-19)*

18 A kadalaadene na Yühanna tagadünügü eema ya co iini nye'd'de.

19 İkiri ka tagümmünü könö keera kagürünü eege ka Uugaara a'da kaco tindini i'i, "O'o nungngo nara tö'dö

alla ungnö tindhigi ömö'di öccö afe'de?"

20 Ka kadu tanno eera no ka ndö'dö kiki a Yasu, "Yühanna ya Tatambeese ya, agürünü ungnö a'da ungnö tö'dö tindini o'o, o'o nungnö nara tö'dö alla ungnö tindhigi ömö'di öccö?"

21 Ka uuru tanno miini no akoolona Yasu kadu kadhabbu ka namaara, adagatoro nagoronggore na oroko no ka kadu ka oona, afa'da kisinsoro ka iye.

22 İkirı ka tapadaga tumma a kadalaadene tanno Yühanna iki eene, "Aaga fada aaga co tadiriniga eema a Yühanna ma eema tiya ada ka tadinö kide ya aaga taföönyö ya, kisinsoro kafa'da iye, a namügüre tunggeene, a kadu ma kutukunya tinsili ka oona, a nakınggiri taföönyö eema, a kadu na aaya no tajeene, a kadu na eema ka titaalo kene no taföönyö tumma ma İnjılı.

23 A'diila nja ömö'di tiya taalo anu ka tamma tanno eede no."

24 A kadu na Yühanna ka kürünü eege keera no tunggeene, İkirı Yasu ka tadünügü tumma ma Yühanna a kadu iki eene, "Kada kaco lodho 'dee kadinö aaga ka minna? 'Bandam'bala a tanya ka'digi'di i'i ka oona?"

25 Alla kinynyo aaga a kürö aaga taasala minna? Ömö'di ümmü en'di ya ku'daana ya

ka oona? Lakiini kadu na ümmü en'di ya agu'daana ya nja kadu tanno eema kada dhabbu kene no, eege kungnö kanna ka nöö'di ma naguugaara.

26 Kinynyo aaga akürö aaga tadinö minna? Ne'bi? Ara tiki aaga a'da İ, lakiini agii'bi ne'bi.

27 Tumma na miini no eege kungnö a sorne ma Masala ka tiki,

'Ara a'a tagürünü tafiini yeede küdü kidha, öö'dö tindinaana fiini üdü kidha.\*

28 Ara a'a tiki aaga, Yühanna İdhindhı adagii'bi laala ya İya kadegeene ya 'do, lakiini ömö'di ya idhilli ka tauugaara ma Masala ya İdhindhı adagii'bi i'i."

29 A kadu nye'd'de taföönyö tumma no nja kadu ma tulu'ba kamma ka tumma ma Masala kudumma Yühanna ka tambeese eege.

30 İlli naFariisi nja katakana ma seriye ma Masala kakaanu ka tumma tanno Masala kataanu ka Yühanna ka tambeese eege.

31 A Yasu tiki, "Ara a'a tiki a'da kafeene sere ma 'bitıngngö nja mada? Kafeene nja minna?"

32 Kafeene nja laala tiya anna ka 'dadillö, kiidhe ka köje,

'Kabünü ungnö kaaru aaga, aaga tanu ka siili, ungnö tagüüwe tüüsü ma fara aaga, aaga taalo kafara.'

\* 7:27 7.27 Malaki 3.1

33 Ö'dö Yühanna ya Tatambeese ya taalo agu miteene, taalo ooye ngeeli, aaga tiki a'da, 'Ti indima.'

34 A 'Bii'bala ma Tadü'd'dü tö'dö agu eema ooye ngeeli, aaga tiki a'da, 'Ömö'di ya aguri, ake ka ngeeli a teefe ma kadu ma tulu'ba nja kadu tanno oroko no.'

35 Ata'dara ma Masala kussu adene ka kadu nye'd'de kungngo tanno amma ka tumma tanno a Masala no."

*Yasu oolona ka aka tammo toroko mo*

36 A taga Fariisi könö tagümmünü Yasu a'da aco 'di kita iini ma tagu eema, ikiri ka co 'di emmi ma tagu eema.†

37 Maganna aka ka anya tammo iini mo ma toroko mikiri ka tussu a'da Yasu inni kita taga Fariisi agu eema ya, mikiri ka öö'dö a sügü'de ma kondho.

38 Maco ma'dingnge ka Yasu keere mafara, a 'biidi ma iye yoono tasuuru ada kini ka uune muppu ana awu ma üüdü tiya oono, mu'b'bi i'i ka uune, ma'bunaana a kondho.

39 Ka taga Fariisi tiya agümmünü i'i ya ka tasala eema ya kadalinggo adene ya, ikiri ka teema kini ka eedi iki, "Ömö'di ya kata kane'bi ya, ara tagussu aka mo mümmü i'i ka oona mo oogo ma toroko."

40 Ikiri Yasu ka tiki, "Samaan, ara a'a tadirina tumma o'o."

Ikiri Samaan ka tiki iini, "Tatalaana, tirina a'a."

41 Ikiri Yasu ka tiki, "Ömö'di inggide asaasa kömüsü ka kadu ka oona keera, anangnga a tiya homsumiya jine, anangnga a tiya hamsiin jine.

42 A nümö titaalo kene ma tanangnga iini ka kömüsü, ikiri kafa kene kide nye'd'de kungngo." Ikiri ka tiki a Samaan, "Ömö'di öjö ana kene tanno eera no, ara tasaasa i'i dhindho?"

43 A Samaan tapadaga tumma iini iki, "Niki a'a kide a'da ömö'di ya ma kömüsü dhabbu ya, i'i yungngo agasaasa i'i dhindho."

Ikiri Yasu ka tiki iini, "Nadiri o'o tumma dhorro."

44 Ikiri Yasu ka tafele assa ka aka ko'do iki a Samaan, "Niji o'o aka mo? Nö'dö a'a ka 'bügööri tiya üüdü taalo o'o ninyi 'biidi a'a a'da nagala uune iini, lakiini oogo magala a'a ka uune a 'biidi ma iye muppugu ana awu ma üüdü tiya oono.

45 Taalo o'o nööjülü a'a dhorro, lakiini oogo marooro ka tu'b'bi a'a ka uune.

46 Na o'o taalo nakara ta'bunaana a'a ka üüdü ana uu'ba lakiini oogo ma'bunaana a'a ka uune a kondho.

47 Niki i'i a'a ka tiki o'o, atatoroko tanno oono na dhabbu no moolona Masala kono, kudumma oono ka asaasa ana eedi dhorro, ömö'di ya Masala ka toolona

† 7:36 7.36 Tafigi ma kadu kata emiimi ka nagööyö kanangnga oona ku'bu kassa agu eema.

kini idhilli ya i'i itaalo asaasa Masala ana eedi dhorro."

<sup>48</sup> İkirī Yasu ka tiki oono, "Katanggala tatoroko nūüdü."

<sup>49</sup> A kadu na agu eema no tindini ajeene kiki, "I'i ya mada ma tama tatoroko ka kadu ka oona?"

<sup>50</sup> İkirī Yasu ka tiki aka, "Tamma ka Masala nūüdü ka oolona o'o, ungeene a ta'diila."

## 8

*Tumma ma tadinügi*

(Matta 13.1-9; Murkus 4.1-9)

<sup>1</sup> A Yasu tagunggeene ka naanya nja kadafiini tanno iini na ada'baaga kafünü eera no, adünnü tumma ma tauugaara na Masala,

<sup>2</sup> nja iiya tökönö na ungeene nja iini no niini ka toolona eege ka nagorong-gore tanno oroko no nja maara tökömö, Mariyom meene katümmünü oogo a'da Almajdaliya mo, ma Yasu ka tagasoro nagana'bu ka iidümmü kafünü eera kono ka oona,

<sup>3</sup> nja Hanna, aka ma Küsi ya afa ka eema tiya Hirüdüs ya, nja Sawsana nja tökönö kadhabbu, kamanaga eema ma eyi tiya eene a Yasu no.

<sup>4</sup> A kadu tütü ka tawaana oona ka Yasu ka oona köö'dö ndama naanya kadhabbu ikiri ka tirina tafeene ma tumma eene,

<sup>5</sup> "Afiki'dö taleele ma tara co tadinügi, kini ka ndadinügi ya, ikiri migile kömö ka tasuli ka fiini, a

kadu tisiraana kide ana uune uyi teeraga.

<sup>6</sup> Ammo tasuli ka 'dokon'da mafü'döönö mafada maaya kudumma oono taalo maduna tö'döögö.

<sup>7</sup> A migile kömö tasuli ka immi ka teene mafü'döönö masere nja immi, immi tamiri'di oogo.

<sup>8</sup> A migile kömö tasuli ka 'büdhlülü tiya a'diila ya mafü'döönö, mana iye dhabbu kukumu kadu ka iidümmü (100)."

Ka Yasu ka ndatiimö tumma ya ikiri ka tiki eene, "Ömö'di ya ana iisine ma taföönyö ya fa kini aföönyö."

*Teema tafeene ma tumma*

(Matta 13.10-17; Murkus 4.10-12)

<sup>9</sup> A kadalaadene na Yasu tikiri katindini i'i kiki iini, "Kiki tumma no nya?"

<sup>10</sup> A Yasu tiki eene, "Masala manangnga tussu eema na küdhü no ma tauugaara ma Masala tanno aaga, lakiini kadu könö nadünügü a'a eene a tafeene ma tumma,

'Kassa ka tasala taalo kara tijöögö,

Kassa föönyö taalo kara tussu.'\*"

*Yasu adünügü tumma ma tadinügi co a kadu*

(Matta 13.18-23; Murkus 4.13-20)

<sup>11</sup> A Yasu tiki eene, "Tumma no kiki kungngo, migile tumma na Masala eege kamiini.

\* 8:10 8.10 Asaiya 6.9

12 “Migile ma asuli ka fiini mo, mafeene nja kadu tanno aföönyö tumma na Masala a Ebliisi tö'dö a'duga kene ka nanggeedi, amang kene tafa tamma kide koolonadene.

13 A migile ma asuli ka 'dokon'da mo, kadu na föönyö tumma na Masala kadhodho areere assa ka titaalo kene, kamma ka Masala amussu kungngo. Ka 'buugu ka tatoroko ya kaadha kide.

14 A migile ma asuli ka immi ka teene mo, mafeene nja kadu tanno aföönyö tumma na Masala lakiini tadinigöögö nja tasaasa ma eema dhabbu, ikiri ka anangnga eege ka mir'didene kitaalo kö'dö keere ana iye.

15 Ammo a'dinggö ka 'büdhülü tiya a'diila ya, mafeene nja kadu tanno aföönyö tumma na Masala kafa kide ana eedi dhorro kana iye a tidhi oona ku'bu.

*Lamba mungngo ka koyo*  
(Murkus 4.21-25)

16 “Taalo ömö'di ara tata issi ka lamba assa ka taküdhü dho kide nja iini ka tunggu co tenggere ka tüm'bü, lakiini ara ta'dala ko'do amang kono töyeene a kadu na tö'dö ka 'bügööri no tiji 'buugu.

17 Nii mö ya aküdhü ya ara tatele oona, a nii mö ya kume ya ara tussu adene.

18 Aaga adinö ko'do, kaföönyö aaga tumma ma Masala nya? Ömö'di ya ana nii mö ya ara tagonanja iini adhabbu, a ömö'di ya nii mö

ka titaalo kini ya a'dugadene kini salla assa ka tiki a'da ungngo iini idhilli.”

*Nii mö ma Yasu nja nagöre tanno iini*

(Matta 12.46-50; Murkus 3.31-35)

19 A nii mö ma Yasu nja nagöre tö'dö tassa kini ki-taalo kaduna fiini ma co kini ka 'bügööri kudumma kadu katiti ajeene.

20 İkirı kadu könö ka tiki iini, “Nii mö müüdü nja nagöre tanno üüdü kungngo kürö ka'dingnge ana ko'do ka asaasa tassa küdü.”

21 İkirı ka tiki eene, “Nii mö meede nja nagöre tanno eede eege kungngo kaföönyö tumma na Masala ka linggo iini.”

*Yasu arigi tanya*

(Matta 8.23-27; Murkus 4.35-41)

22 Uuru öccö ka inggide ka Yasu ka taka ka mürkabü nja kadalaadene tanno iini, iki eene, “Kada kata'daga co a tinggini ma to ndama 'dakeyi tinni.” Kikiri ka tunggunu co.

23 A kene ka ndiisö ya, ikiri Yasu ka tiyü arigide, ikiri tanya ka 'düsöönö dhindho a 'biidi tadigi ka mürkabü moonoo kara töö'di atoroko nja eene.

24 Kikiri kadalaadene kaco ka Yasu ka ici i'i ka füngngö kiki iini, “Ka Tatalaana, ka tatalaana! Ara angnga takaaya!”

İkirı Yasu ka fiki'dö agir-naana ka tanya, a tanya

töödhī a 'buugu tamusuli ku'bu amudhudhuli.

<sup>25</sup> Yungngo a Yasu ka tiki eene, "Tamma ka Masala naada küye?"

Kadhere a ri'ba tūmmū eege kindini ajeene kiki, "Ömō'dī öjö i'i yungngo adha sii? A tanya nja 'bīidī taföönyö tumma niini."

*Yasu oolona ömō'dī ma nagana'bu*

(*Matta 8.28-34; Murkus 5.1-20*)

<sup>26</sup> Kagiisö a mürkabū köö'dö ka anya ma Jarasiin mungngo ka nda'da ma to ndama tafaga co Jaliil.

<sup>27</sup> Ka Yasu ka nda ta'daga co 'dukundaala ndama mürkabū ya, oreene nja ömō'dī ma anya tammo iini mo indima, taalo en'di iini ka oona ma 'billi i'i taalo anna ka 'dī illi anna ka naala ma oofō.

<sup>28</sup> Kini ka ndasala Yasu ya, ikiri ka tadhiya üürü kini kidha ana küüge a'dili ko'd'do iki, "Yasu 'Bii'bala ma Masala tammo ko'do mo nasaasa o'o minna eede ka oona, nasaasa o'o nafa tapusu a'a."

<sup>29</sup> Atiraana nggeege kudumma Yasu ka tiki a koronggore tiya atoroko ya a'da öö'dö kürö iini ka oona, kudumma iini ka'dingigi kini ka oona turi, a kadu tafa kini kimi'di i'i ana jansiiri nja ködhöle armuna, a koronggore ya toroko ya tasanaga i'i co lodho.

<sup>30</sup> A Yasu tindini i'i iki iini, "O'o na mada?"

Yungngo iini ka tiki a Yasu, "A'a nana eere a'da, 'Nasigira,' " kudumma nagana'bu kuurunco kini ka oona kadhabbu.

<sup>31</sup> Kikiri ka tiki a Yasu a'da afa tuurugu eege co ööye tiya adhonggoro ya.

<sup>32</sup> A nagödürü kungngo kaguri ka nsorondho ma anya kadhabbu, a nagana'bu tikiri ka tiki a Yasu a'da, uurugu eege ka nagödürü tanno miini no ka oona. Yungngo a Yasu katamma kene kide.

<sup>33</sup> A nagana'bu tafiri akürö ka ömō'dī ka oona kafiri ka nagödürü ka oona, a nagödürü tarünö ndama nsorondho kafiri co 'bīidī ka'duuru 'bīidī.

<sup>34</sup> Yungngo a katasaana katassa ka tumma tanno agüünī adene a nagödürü no, kikiri ka rünö kaco nöö'dī nja nasigeene, kanyala tumma ku'bu 'do.

<sup>35</sup> A kadu tö'dö ma tassa ka eema tiya iini ka tagüünī ana ömō'dī tiya akindima ya, kaduna ömō'dī ya miini ya ka temmi ka Yasu ka uune ana en'di ka oona ka'diila, a ri'ba tūmmū eege.

<sup>36</sup> A kadu na adinö ka Yasu ka toolona ka ömō'dī tiya akindima ya tagadünügü co a kadu töccō.

<sup>37</sup> İkiri kadu ma anya ma Jarasiin ka tiki a Yasu a'da ungeene ka anya tammo eene kudumma a ri'ba ka tūmmū eege ka eema tiya Yasu ka tagalinggo ya. İkiri ka taka ka mürkabū afada.

<sup>38</sup> Ömō'dī ya Yasu ka tagasoro nagana'bu kini ka oona

ya tiki a'da i'i asaasa taneene nja iini, lakiini Yasu ka tuuru i'i ka tino iki iini,

<sup>39</sup> "Aafada naco 'di kita üüdü naco nadirina eema ya Masala ka tagalinggo ana o'o ya co eene." İkirî ka tunggeene atagadünügü eema ya Yasu ka tagüüni ana i'i ya ka anya ka oona nye'd'de kungngo.

*'Badaada ma Yayros nja aka tammo aa'ba Yasu ka ten'di mo*

(Matta 9.18-26; Murkus 5.21-43)

<sup>40</sup> Ka Yasu ka ndafada, a kadu tada'da i'i kadhabbu kudumma eene katindhigi i'i eege in'dili kungngo.

<sup>41</sup> A ömö'di inggide ana eere a'da Yayiros uugaara ma la ma talaana, ö'dö ka Yasu üürü kini kidha ana küüge olomo i'i a'da aco 'di nja iini,

<sup>42</sup> kudumma 'badaada ma ungnö iini ma ungnodho a nagürüünü noono kö'dö kada'baaga kafünü eera, a maara tümmü oogo makete ka teyi.

A kini ka ndunggeene ma taco, a kadu türrügü kini ka oona kitaana i'i ka oona.

<sup>43</sup> Aka minggide eriidö ka tiisö kono mandagu'du nagürüünü kada'baaga kafünü eera madaga'da eema yoono ku'bu a nadigtöörö, mitaalo moolonadene.

<sup>44</sup> Mikirî ka öö'dö ndama iini keere mümmü tinggini ma ten'di tammo iini, eriidö tarooro ka arumeene kono.

<sup>45</sup> A Yasu tindineene iki a'da, "Mada i'i yungngo aa'ba a'a ka oona ungnö?"

A kadu ta'düsünügi ikirî Bütürs ka tiki a Yasu, "Ka Tatalaana, kitaana kadu o'o ka oona kadhabbu, na o'o saga tiki a'da mada i'i yungngo aa'ba a'a ka oona?"

<sup>46</sup> A Yasu tiki, "Ömö'di inggide aa'ba a'a ka oona, nussu a'a kudumma a türü kö'dö kürö kede ka oona."

<sup>47</sup> Aka miini mo tussu a'da taalo tumma noono kaküdhüdene ya, a ri'ba tümmü oogo mö'dö müürü kini kidha ana küüge ka kadu kidha madirina nüümö ya anangnga oogo ka taa'ba i'i ka oona marooro ka toolonadene ka eriidö.

<sup>48</sup> İkirî Yasu ka tiki oono, "'Badaada eede, tamma ka Masala nüüdü ka oolona o'o, ungnöene a ta'diila ma Masala."

<sup>49</sup> Ka Yasu kaleefe ateema ya, a'da öö'dö ömö'di ndama 'di kita Yayiros ya uugaara ma la ma talaana ya iki iini, "Ma eyi 'badaada müüdü fa ta'digi'di tatalaana ka oona."

<sup>50</sup> İkirî Yasu ka föönyö iki a Yayiros, "Fa tari'ba, amma ka tumma tanno eede ana eedi mara tefe ka 'di."

<sup>51</sup> Kene ka ndala 'di ya, ikirî Yasu ka faga kadu keere kaco 'bügöörî, illi Bütürs nja Yühanna nja Yaguub nja pupa tiya 'badaada nja nüümö.

<sup>52</sup> A kadu tafara 'badaada, ikirî Yasu ka tiki eene a'da, "Aaga fa tafara taalo meyi, oogo marigide."



53 A kadu takiji Yasu, kudumma eene ka tussu a'da meyi 'badaada.

54 Yungngo a Yasu ka ta'diniga oogo ko'do a nüsö iki oono, "'Badaada, fiki'dö."

55 A koronggore tapadaga kono ka oona marooro ka fiki'dö, a Yasu tikiri ka tiki eene a'da kanangnga eema oono ma kuri.

56 A pupa yoono nja nüümö tadhere, ikiri Yasu ka tiki eene a'da kafa tadirina tumma na ömö'di töccö.

## 9

*Yasu agürünü kadalaadene na ada'baaga kafünü eera no*  
(Matta 10.5-15; Murkus 6.7-13)

1 A Yasu tagümmünü kadalaadene niini na ö'dö kada'baaga kafünü eera no, ümmünü türü eene meene ka tasoro nagana'bu nja türü ma toolona ka kadu tanno amaara no.

2 İkiri ka kürünü eege a'da kaco tadünügü tumma ma tauugaara na Masala, koolona kadu ka maara.

3 Anangnga tumma eene iki, "Aaga fa tagufu nüümö ada kara tunggeene alla ku-ufi alla njoko alla kuri alla a ömö'di öccö tafa tagufu en'di eera.

4 'Bügööri yaada kara co ya, aaga tütü kide aaga tidhi aaga tunggeene ndama iini.

5 Anya ma kadu miini ka titaalo kamma kada mo, aaga ö'dö kürö ndama iini aaga tafidhi ndhünggürü miini kada ka uune amang kene tussu iini."

6 Kikiri kadafiini ka tunggeene kosso naanya kadünnü tumma ma İnjili koolona kadu ka na'buugu koono nye'd'de kungngo.

*Hirüdüs adhere*  
(Matta 14.1-12; Murkus 6.14-29)

7 İkiri Hirüdüs ya uugaara ma Jaliil ya, katadhere ka eema tiya alinggo adene ya kudumma kadu könö ka tiki a'da Yühanna afiki'dö ka inde.

8 Anno tiki a'da İliya adele oona a kadu, könö tiki a'da ne'bi ma 'billi adele oona.

9 A Hirüdüs tiki, "Nar-muna a'a Yühanna ka üüdü a ömö'di öccö i'i yungngo eede ka föönyö tumma miini, afa ma tiya kungngo?" Atagasaasa takassa ka Yasu.

*Yasu anangnga kuri a kadu tanno öö'dö na alif ka üdümmü no*

(Matta 14.13-21; Murkus 6.30-44; Yühanna 6.1-14)

10 Aga kadafiini na Yasu ka ndafada ya kikiri ka tirina eema yeene ka tagüünü ya a Yasu, ikiri ka 'duga eege nja iini unggodho eege kaco anya tammo ana eere a'da Beet Sayida mo.

11 A kadu tütü kadussu 'buugu miini kuurna i'i keere, ada'da eege adageemaga tumma ma tauugaara ma Masala eene, oolona kadu na asaasa toolonadene ka maara no.

12 Ka 'buugu ka ndamuru ma siiya ikiri kadafiini na Yasu no na ö'dö kada'baaga kafünü eera no köö'dö kini kiki iini, "Uuru kadu ka tino

kaco naanya nja nasigeene tanno kete no amang kene taluna eema ma taguri nja 'buugu ma füngngö kudumma lodho yungngo."

13 İkirı Yasu ka tapadaga tumma eene iki, "Aaga nangnga eema eene kaguri."

Kiki iini, "Taalo nıimö kidi illi miteene mungngo iidi mıidümmü a kilöögö keera, illi kidi kara co tana ada kuri a kadu tanno in'dili no."

14 Kadu na nagiide no kö'dö na alif kiidümmü.

İkirı Yasu ka tiki a kadalaadene, "Aaga nangnga kadu ka temmi kadu keera aco iisine."

15 Kikiri ka anangnga kadu ka temmi kadu keera aco iisine.

16 İkirı ka 'duga miteene mıidümmü mo nja kilöögö tanno eera no, assa co 'dotombo'do anangnga ta'diila a Masala, a'düsünaana ku'bu assa ka anangnga a kadalaadene a'da kasümünaana ka kadu ku'bu.

17 A kadu taguri küüsü nye'd'de kungngo kinyi türeene miini ku'bu, a kadalaadene tawagaana koonaa kadigi nasinggili kada'baaga kafünü eera.

*Bütrüs amma ka Yasu dhorro*

(*Matta 16.13-19; Murkus 8.27-29*)

18 A Yasu tageema nja Masala ungodho i'i ka uuru kinggide a'da kadalaadene niini kinggide nja iini ikiri ka tindini eege, "Kadu 'dee, kiki a'da a'a na mada?"

19 Kikiri ka tiki iini, "Kadu könö kiki a'da o'o na Yühanna ya Tatambeese ya, anno tiki a'da İliya, anno tiki a'da ne'bi ma 'billi afiki'dö ka inde."

20 İkirı Yasu ka tiki eene, "Aaga kiki a'da a'a na mada?"

A Bütrüs tikiri ka tiki iini, "O'o na Almasihi ya Masala."

*Yasu eema tumma ma dhügürü tiya iini nja inde*

(*Matta 16.20-28; Murkus 8.30-9.1*)

21 İkirı Yasu ka anangnga tumma eene dhorro a'da kafa tadirina tumma no ömö'di töccö.

22 Yungngo iini ka tiki a kadafiini tanno iini, "Ara 'Bii'bala ma Tadü'd'dü tadhügürü 'do, a kadıifi nja naguugaara ma ka'boge nja katalaana ma seriye ma Masala tanu kini, kiidi i'i afiki'dö ka inde a füngngö iidoona."

23 İkirı Yasu ka tiki a kadu in'dili, "Ömö'di ya tö'dö kede keere ya fa kini a'düsünü eyi yiini a'duga salii'bi yiini ö'dö kede keere turi kungngo.

24 Ömö'di ya asaasa toolona eyi yiini ya aama i'i, a ömö'di ya aama eyi yiini kudumma a'a ya, ara toolonadene.

25 Ara ömö'di tö'dö keere a minna kini kara tana eema ma 'büdhülü in'dili kungngo ara ka taama eyi yiini?

26 Ömö'di ya ana modolo ma a'a nja tumma tanno eede ya, ara 'Bii'bala ma Tadü'd'dü tana modolo

miini kini ka tö'dö ka tñdhindhñ tanno iini nja tñdhindhñ tanno Pupa nja kadhangga tanno insili no.

<sup>27</sup> Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, kadu kõnõ kungngo aja kita taalo kara tassa ka inde illi kassa ka tauugaara tanno Masala."

*Tadele oona*

(*Matta 17.1-8; Murkus 9.2-8*)

<sup>28</sup> Kene ka ndaganeene a füngngõ andö'dö iidümmü afünü iidoona ya, ikirñ Yasu ka 'duga Bñtrñs nja Yñhanna nja Yaguub kasirõ anya ma Yasu kara co teema nja Masala kide.

<sup>29</sup> Ka Yasu ka ndeema nja Masala ya, ikirñ dhugudha yiini ka tatem'bele, en'di yiini ta'bassa kalimaana.

<sup>30</sup> A kadu tatele oona keera, Müüsa nja İliya keema nja Yasu.

<sup>31</sup> Kadele oona a tñdhindhñ ma Masala keema nja iini ka inde tanno iini niini ka teyi ka Örsaliim no.

<sup>32</sup> A tarigide tüm mü Bñtrñs nja kõje, kene kajeene ya, kikirñ ka tasala tñdhindhñ na Yasu nja kadu tanno a'dingnge nja iini no.

<sup>33</sup> Aga kadu kandungeene kene koonaa ya, ikirñ Bñtrñs ka tiki a Yasu, "Ka Tata-laana, a'diila 'do kaja kara taganna kita, katabñnnü lig-angga ku'bu iidoona, müüdü ma unggodho, ammo Müüsa ma unggodho, ammo İliya ma unggodho." I'i taalo ussu niimõ miini ka teema.

<sup>34</sup> Ka Bñtrñs ka taleefe ateema ya ka'dügüllü nja

tñlüügü kö'dö kakñdhñ eege ka oona, a ri'ba tüm mü kadalaadene kaco ka tñlüügü ka teene.

<sup>35</sup> A tumma tö'dö ndama tñlüügü kiki, "Bii'bala yeede ka tagesse i'i ya yungngo, aaga föönyõ tumma niini."

<sup>36</sup> Ka tumma ka ndataalo ya, kaasala Yasu unggodho i'i, kikirñ ka takumu oona taalo kadirina eema yeene kada adinõ kide ya a ömõ'di 'do ka naguuru tanno miini no.

*Yasu oolona 'bii'bala ka na'bu*

(*Matta 17.14-18; Murkus 9.14-27*)

<sup>37</sup> Kene ka nda'bardaga ku'bu ndama anya ka taka ka ndaadha kungngo ya, a kadu toreene nja iini dhabbu.

<sup>38</sup> A ömõ'di talneege ka kadu ka teene iki, "Ka Tata-laana, ma oolona ka 'bii'bala tiya eede ya unggodho kede ya.

<sup>39</sup> Koronggore ya toroko aga kö'dö kini iyini i'i co iidhe üpü ndoore ka niinõ, ütñ kadhügürñ ana i'i taalo ara tapa kini areere 'do.

<sup>40</sup> Nageema a'a nja kadalaadene tanno üüdñ a'da kasoro i'i illi eege taalo kana türñ ma toolona i'i."

<sup>41</sup> İkirñ Yasu ka tiki eene, "Aaga oroko aaga na sere ma 'bitingngõ no, taalo aaga küm mü tumma ma Masala ana eedi, ara a'a taneene nja aaga taagaada nambaanya aaga?" İkirñ ka tiki ömõ'di, "Ungge 'bii'bala yüüdñ a'a kita."

42 Ka 'bii'bala ka leefe tunggunu ka Yasu ya, ikiri na'bu ka tara'baga i'i co 'büdhülü asigiridene, ikiri Yasu ka kirnaana ka na'bu, a 'bii'bala ta'diila anangnga i'i a pupa tiya iini.

43 A kadu tadhene ka tidhindhi ma Masala.

*Yasu eema tumma ma inde tanno ini afe'de*

(Matta 17.22-23; Murkus 9.30-32)

Kene kaleefe tadhene ka eema tiya Yasu ka tagalinggo ya, ikiri Yasu ka tiki a kadalaadene tanno iini,

44 "Aaga fa tüürü ma niimö tiya eede kara tadirina aaga ya, ara 'Bii'bala ma Tadü'd'dü tümmü adene ananja a kadu."

45 A kadalaadene taalo kassumunaana ka tumma tanno iini ka teema no. Kudumma eene kataküdhü, amang kene tafa tussu, kari'ba tindini i'i miini.

*Mada yungngo idhindhi*

(Matta 18.1-5; Murkus 9.33-37)

46 A kadalaadene takam'bana njaana ko'do a tumma a'da ömö'di öjö i'i yungngo adhabbu ana kene.

47 Ikiri Yasu ka tussu tumma neene ka nanggeedi no, ikiri ka a'duga 'bii'bala ya idhilli ya anangnga i'i ka 'dingnge kini kete.

48 Iki eene, "Ömö'di ya ara tamma ka 'bii'bala tiya idhilli ya ana eere ma a'a ya, ara tamma kede. A ömö'di ya ara tamma kede ya, ara tamma ka ömö'di tiya agürünü a'a ya. Kudumma

ömö'di tiya taalo ara tümmü eedi yiini ka tadhabbu ka kadu ka söödö ya i'i yungngo idhindhi."

49 Ikiri Yühanna ka tiki a Yasu, "Tatalaana, kaduna ungnö ömö'di ka tasoro naganabu ka kadu ka oona ana eere tiya yüüdü, ungnö tasaasa tafaga i'i keere kide kudumma iini taalo ömö'di tiya aja."

50 Ikiri Yasu ka tiki eene, "Aaga fa tafaga i'i keere kudumma ömö'di tiya taalo a diidi aaga ya i'i ya ömö'di tiya ada."

*Daara ma Samira anu ka Yasu*

51 Ka uuru tanno Yasu ka ndaco a 'dotombo'do ka ndakete ya, ikiri ka tunggeene a rüsü ma co Örsaliim.

52 Ikiri ka kürünü kadafiini kooso kini kidha kikiri ka co daara ma Samira ya ma co tindinaana 'buugu iini ku'bu.

53 Lakiini kadu ma daara tiya miini ya, taalo kamma kini kudumma iini ka tunggunugu co Örsaliim.

54 Ka kadalaadene tanno iini Yühanna nja Yaguub ka tassa ka tumma tanno ya kiki iini, "Ka Uugaara, nasaasa o'o ungnö a'da ungnö tatümmünü issi ndama 'dotombo'do köö'dö tafinne eege?"

55 Ikiri Yasu ka tafele agirnaana kene.

56 Kikiri ka tunggeene kaco daara tökönö.

*Kadu no uurna Yasu keere no*

(Matta 8.19-22)

57 Kene ka ndunggeene ka nafiini ya, ikiri omö'di könö ka tiki iini, "Ara a'a tuurna o'o keere kita üüdü ka co kita."

58 Ikiri Yasu ka tapadaga tumma iini, "Kijeene kungngo a nasura, a nafu kungngo uyi, illi 'Bii'bala ma Tadü'd'dü taalo 'buugu miini ka anangnga üüdü yiini kide."

59 A Yasu tiki omö'di töccö afe'de, "Aayu kede keere."

Ömö'di tiki iini, "Ka Tata-laana, fa kede naco tatü'bü pupa yeede."

60 Yungngo a Yasu ka tiki iini, "Fa ka kadu tanno aaya no katü'bü kadu neene na aaya no, ara o'o ka co teema tumma ma tauugaara ma Masala."

61 A omö'di öccö tiki a Yasu, "Nasaasa a'a tuurna o'o keere uugaara, lakiini fa kede tikinggi naco tattogo kadu ma 'di tiya eede."

62 A Yasu tiki iini, "Ömö'di ya tümmünü niisö ka dhongga ma taleele, assa ka tasasala keere ya, taalo ara tamö'di ma tauugaara ma Masala."

## 10

*Yasu agürünü kadalaadene kadhabbu*

1 Ndama kita miini kita ikiri Uugaara Yasu ka tagesse kadu könö kukumu kadu kiidoona kaco iisine kafünü eera, agürünü eege kerra, kooso kini kidha ka naanya nja na'buugu tanno iini ka asaasa co no.

2 Iki eene, "Kadhabbu linggo ka siga illi kadu

ma linggo taalo kadhabbu, aaga eema nja Uugaara ma alinggo amang kini tagürünü kadu ma tö'dö talinggo linggo niini.

3 Aaga agolo, ara a'a tagürünü aaga afa kid-heefele na aneene nja needi no.

4 Aaga fa tagufu njoko, aaga tafa ta'duga 'belde nja egüde, aaga tafa tööjülü omö'di ka fiini.

5 "Di yaada kara co ya, aaga tööjülü kadu miini ka dhidha.

6 Üürü omö'di ma tasaasa tööjülü inggide ya, ara tööjülü naada taneene nja iini, üürü anu ka tööjülü tanno ada ya, a tööjülü naada tütü kada.

7 Aaga anna ka 'di tiya eene ya, aaga taguri aaga tooye eema yeene kamana aaga ya, kudumma omö'di tiya alinggo ya, aguri talingnge ma linggo tanno iini, aaga tafa tunggunaana ka nöö'di ün'dügüngngö.

8 Anya maada kaco mo, a kadu miini tamma kada no aaga agu kuri yeene kara tyni aaga ya.

9 Aaga oolona kadu na maara no, aaga tiki eene a'da, 'Asa tauugaara ma Masala takete kada.'

10 Anya maada kara co a kadu miini tanu kada mo aaga ungeene aaga co a nafiini miini aaga tiki,

11 'Münda ndhünggürü ma anya tammo ada na amma'da kidi ka uune no, kafidhi unnggo eege ku'bu, lakiini aaga tussu

a'da tauugaara na Masala ka ndakete'

<sup>12</sup> Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, ara uuru ma tahükümü ma kadu ma Sadöma ara tapalpala adagii'bi kadu ma anya tammo."

*Naanya no taalo kamma ka Masala no*  
(Matta 11.20-24)

<sup>13</sup> A Yasu tütü ka tiki, "Am'ba ka kadu ma anya ma Korosiin no, am'ba küdü Beet Sayida, kudumma eema ma türü tanno agalinggo adene kada no kara tagalinggo adene ka Suur nja Saiyda ara kadu takaadha ka tatoroko ma 'billi kadu kemmi ka nataliisi nja fü'dö.

<sup>14</sup> Lakiini Suur nja Saiyda ka uuru ma Masala ka ndaümmü kadu kada misaana ka oona kii'bi aaga.

<sup>15</sup> O'o na Kafarnahööm no, na'diniga o'o oona nüüdü coo'do ara o'o saga tapügünja ka 'buugu ma inde."

<sup>16</sup> Iki a kadalaadene tanno iini, "Ömö'di ya aföönyö tumma naada ya, i'i aföönyö tumma neede, a ömö'di ya anu kada ya, i'i anu kede, a ömö'di ya anu kede ya i'i anu ka ömö'di tiya agürünü a'a ya."

*Tafada na kadalaadene*

<sup>17</sup> A kadalaadene na kukumu kadu kiidoona kaco iisine kafünü eera no, tafada kadhodho kiki a Yasu, "Ka Tatalaana, munda nagana'bu kaföönyö tumma niidi ana eere tiya yüüdü."

<sup>18</sup> Apadaga tumma eene iki, "Nasala a'a Ebliisi ka'dinggö ku'bu ndama oo'do afa talimi ma toambo'do kungngo.

<sup>19</sup> Nanangnga a'a türü aaga a'da aaga tisiiri ka nööni nja na'baja, aaga tii'bi türü na diidi, a niimö ma tara tili aaga ka oona titaalo.

<sup>20</sup> Aaga fa tadhodho a'da nagana'bu kaföönyö tumma naada, lakiini aaga adha aaga dhodho kudumma a nagereene tanno ada karigirinja ka sorne ka 'dotombo'do."

*Yasu adhodho*  
(Matta 11.25-27; 13.16-17)

<sup>21</sup> Ka uuru tanno miini no agadhodho Yasu a Koronggore tiya Insili ya iki, "Pupa yeede, nanangnga a'a ta'diila o'o no Uugaara ma 'dotombo'do nja 'büdhülü kudumma o'o ka taküdhü eema ya nitaalo nala a kadu tanno a'dara nja tanno ussu eema no, ara o'o kaala a laala tiya idhiidhi ya. Ii Pupa, o'o nasaasa nggeege.

<sup>22</sup> "Pupa yeede anangnga eema a'a nye'd'de. Taalo ömö'di ma tussu 'Bii'bala illi Pupa. Kitaalo kussu Pupa, illi 'Bii'bala nja kadu tanno a 'Bii'bala ka tagesse eege ma tatele oona iini."

<sup>23</sup> Afele kadalaadene iki eene ka unggondho, "A'diila nja ömö'di tiya adinö ka eema tiya ada kadinö kide ya.

<sup>24</sup> A'a tiki aaga, nagane'bi kadhabbu nja naguugaara kasaasa tadinö ka eema

tiya ada kijöögö ya kitaalo kijöögö, kasaasa taföönyö eema yaada kaföönyö ya kitaalo kaföönyö.”

*Taga Samira ya a'diila ya*

<sup>25</sup> A tatalaana ma serīye tafiki'dö ma ta'b'ba Yasu iki iini, “Ka Tatalaana, ara a'a tönynyö amang kede taluna tefe ka 'di ta'billi?”

<sup>26</sup> İkirī Yasu ka tiki iini, “Serīye ya Müüsa iki nya? Nasaana i'i ku'bu nya?”

<sup>27</sup> İkirī ka tiki a Yasu, “‘Asaasa Uugaara Masala müüdü ana eedi dhorro ana oona tanno üüdü a türü tanno üüdü ana üüdü tiya üüdü nye'd'de,’\* no ‘Asaasa ömö'di ya kete küdü ya afa müüdü ka asaasa eyi yüüdü kungngo.’†”

<sup>28</sup> A Yasu tiki iini, “Nussu o'o ka tiraana timin'da, al-inggo nggeege amang küdü taluna tefe ka 'di.”

<sup>29</sup> İkirī tatalaana ma serīye ka asaasa tagildhe eyi yini, ikirī ka tiki a Yasu, “Mada i'i yungngo akete kede ungnogo?”

<sup>30</sup> Yungngo a Yasu ka tiki iini, “Ömö'di inggide akunggunu aku'bu ndama Örsaliim ungnunu co Ariiha ikirī kanyooro ka tako'do kini ka tabbü i'i kakirñö en'di iini ka oona kassa kafa kini kada inde.

<sup>31</sup> A'da adhe ta'boge adigaala ka fiini tiya miini ya, ikirī ka tasala i'i ka 'büdhülü adheedhe ko'do.

<sup>32</sup> A taga Lawi tö'dö adigaala ka fiini tiya miini ya asala i'i adheedhe kini ko'do ungeene.‡

<sup>33</sup> A taga Samira tagunggeene ka fiini tiya miini ya ikirī ka tasala i'i ka 'büdhülü a muuyu miini tagu i'i.

<sup>34</sup> İkirī ka co kini, asiri uu'ba nja kembelö kini ka nagöola ami'daana a'diniga i'i ka kisine aco lokonda iini atakindinaana i'i ku'bu ka'diila.

<sup>35</sup> A taka ka ndaadha ya, ikirī taga Samira ka 'duga nakajine keera anangnga ömö'di ma lokonda iki, ‘Afa kini namana eema iini salla adhabbu kede kara tafada na a'a saga nanangnga faana miini o'o.’§

<sup>36</sup> Ana ka kadu tanno iidoona no 'dee mada i'i yungngo üüdü ka ijöögö akete ka ömö'di tiya kanyooro ka tabbü i'i ya?”

<sup>37</sup> İkirī ka tiki iini, “Ömö'di ya ana 'bangnga miini ya.”

Yungngo a Yasu ka tiki iini, “Kolo naco tüüni nggeege.”

*Yasu inynyo tassa ka Marsa nja Mariyom*

<sup>38</sup> Ka Yasu ka tunggeene nja kadalaadene tanno iini ya, kikirī ka co daara. Aka minggide mana eere a'da Marsa mada'da i'i aco 'di kita oono.

<sup>39</sup> İnye moonoo mana eere a'da Mariyom magemmi ka 'büdhülü ka Yasu kete ma-toodo kini ka teema.

\* 10:27 10:27 Serīye ya eera ya 6.5 † 10:27 10:27 Lawi 19.18 ‡ 10:32 10:32

Kadu ma Lawi no linggo ka la ma Masala § 10:35 10:35 Jine ya miini ya i'i ya ma linggo ma uuru ungodho.

<sup>40</sup> A Marsa takäärada ku'bu anno kadüüni ada eema a kafala mikiri ka öö'dö ka Yasu miki iini, "Ka Tatalaana, taalo agu'du o'o ka oona ka inye tammo eede kafa kede nalinggo unggodho a'a? Iki oono möö'dö takinyi linggo a'a."

<sup>41</sup> A Yasu tatümmünü oogo, "Marsa, Marsa, na'deedene o'o ka oona nadinigöögö ma eema dhabbu,

<sup>42</sup> lakiini nüümö inggide unggodho asaasadene, yunggo a Mariyom ka tümmü nüümö ya a'diila ya, ömö'di ka titaalo ara ta'duga kono ya."

## 11

*Yasu alaana kadu ka fara ka Masala*

<sup>1</sup> A Yasu tageema nja Masala ka 'buugu inggide kini ka ndaadha kide ya, ikiri tatalaadene yiini öccö ka tiki iini, "Ka Tatalaana, alaana unnggo ka teema nja Masala afa ma Yühanna ka tagalaana kadalaadene niini kunggo."

<sup>2</sup> Ikiri ka tiki eene, "Kada ka tafara ka Masala ya, aaga tiki kunggo,

'Pupa yüidi,  
fa ka eere tiya yüüdü  
idhindhi,  
a tauugaara nüüdü tö'dö.

<sup>3</sup> Nanangnga kuri ma uuru taño unnggo.

<sup>4</sup> 'Duga tam'baga nüidi kidi ka oona,

afa miidi ka afa ka kadu tanno üüni tatoroko ana unnggo no.

Fa tafa kidi unnggo ta'dinggö ka ta'b'badene, [lakiini oolona unnggo ka tatoroko].\*, "

<sup>5</sup> Ikiri ka tiki eene, "Mada ana kada ara co ka teefe miini ka 'di ooso ka teene iki, 'Ka teefe ma a'a, kona miteene a'a miidoona a kömüsü.

<sup>6</sup> Kudumma teefe ma a'a ö'dö kede ka 'di a nüümö meede ka nanangnga iini titaalo.'

<sup>7</sup> "Yunggo a teefe miini ka tiki iini ndama la, 'Fa tanyamanya a'a ka oona, ka teere ka inye, a'a nunggo ka tenggere nja laala tiya eede, nü'di ka fiki'dö ma tanangnga nüümö o'o.'

<sup>8</sup> Ara a'a tiki aaga, assa ka titaalo afiki'dö ma tanangnga iini a'da a teefe miini ya miini, lakiini kudumma miini ka anyamanya i'i ka oona ara tafiki'dö anangnga nüümö yiini ka asaasa ya.

<sup>9</sup> "Yunggo eede ka tiki aaga, aaga arangnga amang ka Masala tanangnga aaga, aaga awwa aaga taluna, aaga dhoodho inye ka fa'danja aaga.

<sup>10</sup> Kudumma ömö'di tiya arangnga ya ananja iini, ömö'di ya awwa ya ara taluna, a ömö'di ya dhoodho inye ya ka pa'danja iini.

<sup>11</sup> "Pupa öjö yunggo a 'bii'bala tiya iini kara tasaasa midigilöögö kini, agala ka anangnga ni iini?

\* 11:4 11.4 Matta 6.13



12 Nja iini ka asaasa tünsüle kini, anangnga 'baja iini?

13 Aaga kada oroko kungngo kussu aaga kamana eema ya in'diila a laala tiya ada. Ara taköje nya ka Pupa tiya ada ya ka 'dotombo'do ya kara tanangnga Koronggore ya Insili ya a kadu tanno asaasa no?"

### *Yasu nja Balsabül*

14 Uuru kinggide ka Yasu ka tagasoro koronggore ya möri ya ka ömö'di ka oona, aga koronggore ka öö'dö kürö ya ömö'di teema, a kadu tadhere.

15 Lakiini kadu könö kiki, "I'i asoro nagoronggore no oroko ka kadu ka oona a türü tanno Balsabül ya uu-gaara ma nagana'bu ya."

16 A kadu könö tiki iini a'da aala nüümö ya idhindhi eene ndama 'dotombo'do meene ka ta'b'ba i'i.

17 İkirı Yasu ka tussu tumma neene iki eene, "Ka tauugaara kara tasümünü njaana ku'bu ya kara tatangga'da, a 'di ya tasümünü njaana ku'bu ya ara türüdü.

18 Ka tauugaara tanno Ebliisi kara tasümünü njaana ku'bu 'dee ara ta'dingnge aminna? Kudumma ada ka tiki a'da a'a nasoro nagana'bu ka kadu ka oona a türü tanno Balsabül.

19 Üürü a'a nasoro nagana'bu a türü tanno Balsabül 'dee, ara kadu naada tasoro eege aminna? Kara tümümü aaga.

20 Üürü a'a nasoro nagana'bu a türü ma nüüsö tanno Masala amang kada tussu a'da tauugaara na Masala ka ndö'dö kada.

21 "Ömö'di ya ana türü ana eema ma koro'bo ara tafa ka 'di tiya iini taalo eema yiini ara ta'dugadene.

22 Lakiini üürü ömö'di ya ana türü adagii'bi i'i ara tako'do kini ii'bini kini ya, ara tamuru eema ma koro'bo yiini ka takürrü kide ka oona a'duga eema nye'd'de asümünaana ka kadu ku'bu.

23 "Ömö'di ya taalo aneene nja a'a ya i'i ya diidi ma a'a, a ömö'di ya taalo awaana kadu koonna nja a'a ya, i'i aparsaana eege ku'bu.

### *Tafada na na'bu*

24 "Ka koronggore tiya toroko ya kara tö'dö kürö ka ömö'di ka oona ya, ikiri ka talööle ka dhüle asaasa 'buugu ma talingnge kide. Üürü taalo aluna ya, ikiri ka tiki, 'Ara a'a tafada naco 'di tiya eede ka öö'dö kürö ndama iini ya.'

25 İkirı ka co aluna 'di ka tinsili ka takı'dinja ku'bu.

26 İkirı ka tafada aaco ö'dö a töccö ka iidümmü kafünü eera karisi kini ko'do kafiri kini ka oona kanna kide, a ömö'di ya miini ya, tatoroko adagii'bi yiini ka dhidha ya."

### *Dhodho na timin'da no*

27 Ka Yasu ka taleefe teema ya, aka talneege ka kadu ka teene miki iini, "A'diila nja aka tammo ageene o'o ma takindine o'o mo."

28 A Yasu tiki, “Ara tagala ka'diila nja kadu tanno aföönyö tumma na Masala kalinggo iini no.”

*Tasaasa türü ma Masala*

29 A kadu tarügü ka Yasu ka oona, ikiri ka tiki, “Sere ya oroko kasaasa tassa ka türü ma Masala eege ki-taalo kara talanja eene illi no akalanja a ne'bi Yünan no.†

30 Afa ma ne'bi Yünan ka takalanja a kadu ma Ninawa aga türü nggeege ara 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ta türü ma sere ma 'bitingngö.

31 Ara Uugaara ma küülü tafiki'dö ka uuru ma Masala kara tö'dö tümmü sere ya, mümmü eege kudumma oono ka öö'dö ndama ku'b'ba möö'dö taföönyö tumma na Siliman, a'a nungngo nagii'bi Siliman.

32 Ara kadu ma Ninawa tafiki'dö ka uuru ma tahükümü kara tö'dö no nja sere tiya 'bitingngö ya kümmü kadu, kudumma eene kaadha ka tatoroko tanno eene kene ka taföönyö tumma na Yünan, a'a no kita nagii'bi Yünan.”

*Töyeene ma tuu'da*

33 “Taalo ömö'di ara tata issi ka lamba assa ka taküdhü nja iini ka anangnga ka dho ka tüm'bü, lakiini ara ta'dala ko'do a kadu na iji co 'bügööri no, tiji 'buugu iini.

34 Iiye eege kungngo ka töyeene ma tuu'da, ka iye tanno üüdü kara ta'diila ara tuu'da nüüdü ta töyeene,

iiye nüüdü tara tatoroko ya ara oona nüüdü talüllü.

35 Aaga dini ko'do kudumma töyeene tanno ada ka oona no, kara tanangnga aaga ka talüllü.

36 Üürü oona nüüdü ka öyeene nye'd'de kungngo ya a 'ba'dakeyi öccö taalo kara talüllü ya, kara töyeene 'do afa ma lamba ka ta'dara töyeene küdü ka oona nye'd'de kungngo.”

*Yasu ümmü naguugaara ma Yahüüdü*

37 Ka Yasu ka taleefe teema ya ikiri taga Fariisi könö ka tiki iini a'da kaco 'di tagu eema nja iini, kikiiri ka co 'di kemmi ma tagu eema.

38 A taga Fariisi tadhene kini ka anaana iye ka Yasu ka agu eema a'da taalo agala iisine ka dhidha assa aguri.

39 İkiri Uugaara Yasu ka tiki iini, “Aaga naFariisi no kagunu aaga ker'de nja dho ndama 'dugeere miini, ara nanggeedi naada kadigine a tallogo nja tatoroko ma eema dhabbu.

40 Ka nagaaga, taalo ömö'di ya agalinggo 'dugeere ma nüümö yungngo agalinggo teene miini sa?

41 Aaga amana eema yaada a kadu tanno iini ka titaalo kene no amang ka eema tiya ada tinsili nye'd'de kungngo.

42 “Am'ba kada aaga na-Fariisi no, kamana aaga eema ma naana nja eema tiya ada ka leele ya a Masala,

† 11:29 11:29 Matta 16.4; Murkus 8.12  
1 Naguugaara 10.1-10; 2 Akhbar 9.1-12

aaga sa kadüüni tö'bö, aaga tanu ka eema tiya dhorro ya, aaga tanu ka tasaasa ma Masala, kama aaga ma tagalinggo nggeege aaga tafa tagüüni tö'bö ana eege.‡

43 “Am'ba kada aaga naFariisi no, kasaasa aaga temmiimi ka kadu kidha ka naala ma talaana, aaga tasaasa kadu kööjülü aaga ka nafiini.

44 “Am'ba kada aaga na afeene nja naala ma oofu kitaalo kussu adene no. A kadu na unggeene kide ko'do no taalo kussu a'da naala ma oofu eege kamiini.”

45 Yungngo a tatalaana ma seriye ka tiki iini, “Ka Tatalaana, ka tumma tanno üüdü ka teema na o'o neela unngo afe'de.”

46 İkirı Yasu ka tiki, “Am'ba kada aaga na kata-laana ma seriye no, kadho aaga kadu ka oona a tümümü eema ya indhi ya, aaga taalo ka kara tamünügü 'baniisö eene ma takinyi ta'dina nja eene.

47 “Am'ba kada ka arü'bü aaga naala ma oofu ma nagane'bi a'da kafaafa ma aaga eege kungngo kagirina eege.

48 Kussu aaga tamma ka linggo tanno kafaafa ma aaga ka tagalinggo no, eege kagirina nagane'bi aaga tarü'bü naala ma oofu neene.

49 Yungngo a tumma ma tussu ma Masala ka tiki, ‘Ara a'a tagürünü nagane'bi nja

kadafiini kene kassa kagirina könö kapusu könö.’

50 Ara a'a tasaasa faana ka sere tiya ma eriido ma nagane'bi tanno ada ka kirina eege jiddi ma 'büdhülü ka tarü'bü adene no,

51 jiddi ma eriido tiya Habiil nja eriido tiya Sakariya ya agiididene ka söödö ma misi ma tirri nja la ma Masala ya. Ara a'a tiki aaga a'da ara a'a tasaasa eriido ya ka sere tiya kadu tanno in'dili kungngo. §

52 “Am'ba kada aaga no katalaana ma seriye no, kudumma ada ka 'duga nangafata ma tussu eema, alla aaga co alla aaga tafa ka kadu tanno asaasa co no kaco.”

53 Kini ka leefe ateema tumma no ya, ikiri kata-laana ma seriye nja naFariisi karooro ka tamidhi i'i kar'dnaana eema iini dhabbu.

54 Kadinö ana i'i ko'do ma tasaasa i'i kadiri tumma amang kene tafünü eema ma korokoro iini ka oona.

## 12

*Fa tiisini kadu*  
(Matta 10.26-27)

1 Uuru kinggide a kadu kadagawaana oona kadhabbu kiti ajeene anno tisiraana ka köje, ikiri Yasu ka tiki a kadalaadene tanno iini, “Aaga ümmü eyi yaada ka tigüidi ma naFariisi ka oona, kudumma eene ka tiisini kadu.

‡ 11:42 11.42 Laawi 27.30 Nanangnga 'dakeyi ma eema ma siga. § 11:51 11.51 2 Akhbar 24.20-21; Matta 23.35

2 Taalo niimö anna ka küdhü a'da taalo ussudene aya anna ka kume ya ara tadherenja kürö.

3 Eema yaada ka teema ka 'buugu ka talüllü ya ara taföönyödene uuru kungngo, tumma naada ka ayaaya ajeene iini no ka naala no kara saga teemadene ka naala ko'do."

*Kari'ba angnga a mada  
(Matta 10.28-31)*

4 "Kadu eede ara a'a tadirina tumma aaga, aaga fa tari'ba a kadu tanno ara tiidi tuu'da ün'dügüngngö no kassa kitaalo katambaanya tüüni niimö no.

5 Lakiini aaga ö'dö nadirina ömö'di yaada kara tari'ba iini ya aaga, aaga ari'ba ömö'di tiya ana türü ma tiidi aaga apügü aaga ka issi ma Jahanam ya, nikiri a'a ka tiki aaga, ömö'di ya i'i yungngo ada kara tari'ba iini.

6 Taalo kadu kanadene ana uyi iidümmü ana nagirisi keera? Lakiini taalo Masala müürü ma tökönö ungodho kungngo.

7 Münda awu ma nanggüüdü tanno ada aginnidene nye'd'de kungngo aaga fa tari'ba kudumma ada ka tagii'bi uyi dhabbu."

*Tamma nja tanu ka Yasu  
(Matta 10.32-33; 12.32;  
10.19-20)*

8 "Ara a'a tiki aaga, ömö'di ya ara tamma kede kidha ma kadu ya, a 'Bii'bala ma Tadü'd'dü tamma kini kidha ma kadhangga tanno Masala.

9 A ömö'di ya ara ta'düsünü a'a ka kadu kidha ya, ara 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ta'düsünü i'i kidha ma kadhangga tanno Masala.

10 "Ömö'di ya eela 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ya, ara tafa kini illi ömö'di ya eela Koronggore ya Insili ya, taalo Masala mara tafa kini.

11 "Kada kara tadünggü ma co naala ma talaana nja ada kara tuurugunja kidha ma naguugaara no iifi no, iiya aaga tafa tadinigöögö a'da ara aaga tümöönö ka nanggeyi tiya ada nya nja ada kara tiki a'da minna kene kidha.

12 Kudumma a Koronggore tiya Insili ya ara talaana aaga ka uuru tanno miini no ka niimö tiya ada kara teema ya."

*Tumma ma tafene ma  
ömö'di tiya üüsü aa'baga ya*

13 İkirı ömö'di könö ka kadu ka teene ka tiki a Yasu, "Ka Tatalaana, iki a örre tiya eede a'da asümünaana eema ma ta pupa kidi ku'bu."

14 İkirı Yasu ka tiki iini, "Ka ömö'di, mada anangnga a'a ka tauugaara ma tasümünaana eema kada ku'bu?"

15 A Yasu tiki a kadu, "Aaga dinö ko'do aaga tafa tallogo, taalo ömö'di efe ka 'di ana eema tiya adhabbu ya."

16 A Yasu tadirina tumma eene iki, "Ömö'di inggide a siga tanno iini ka tageene eema dhabbu.

17 Īkiri ka teema unggodho i'i iki, 'Ara a'a tönynyö 'bitingngö? A 'buugu ka titaalo kede ma tanangnga eema yeede ka taleele ya kide.'

18 "Īkiri ka tiki, 'Ara a'a tüüni kungngo ara a'a türrüdü na'boode neede no, ara a'a ka rü'bü ya dhabbu ya, nawagaana migile kide nja eema tiya nye'd'de kungngo.

19 Na a'a saga tiki ka eyi tiya eede, Eema ungnö üüdü a'diila adhüküdhükü ara taneene a nagürüünü kadhabbu, lingnge naguri nooye nadhodho.'

20 "Mikiri Masala ka tiki iini, 'Ka 'baga, ka ooso tanno ara Masala ta'duga tefe ka 'di nüüdü küdü. Eema yüüdü ka tagawaana koono ya, ara ta tiya mada?' "

21 A Yasu tiki, "Afeene nja kadu tanno awaana eema koono dhabbu ma eyi tiya eene no, lakiini eege kitaalo küüsü kidha ma Masala."

*Fa tadinigöögö  
(Matta 6.25-34)*

22 A Yasu tiki a kadalaadene tanno iini, "Aaga fa tadinigöögö ma nanggeyi tanno ada a'da ara aaga tagu minna nja ada kara taluna en'di ma oona kiga.

23 Tefe ka 'di ka kii'bi kuri oona tagii'bi en'di.

24 Aaga iiri nakaaru taalo kadinüigi kitaalo karaana ka nasigeene, taalo na'boode kene nja nagüdhü, a Masala saga amana kuri eene aaga

kagu'daana ka Masala ka oona aaga tagii'bi uyi.

25 Mada ana kada ara tagusu ürüünü unggodho ka tefe ka 'di tanno iini kara tadinigöögö.

26 Üürü taalo aaga kambaanya ligeema ya dhiidhi ya, aminna agu aaga, aaga tadinigöögö ma türeene miini.

27 "Aaga iiri togoogo ma lodho inggiridene nya, taalo kadhügürü kaya a kusuka kitaalo küüfü en'di. Ara a'a tadirina tumma aaga, munda Siliman ka tidhindhi ma tauugaara tanno iini 'do taalo akümmü en'di ka'diila afa tangatogoogo ka unggodho.

28 Ooyo ya afü'döönö ka siga 'bitingngö, a taka taadha üpünja ka issi atinyogo, magala Masala ka kagirni en'di eene ka oona, aada aaga adha taalo ma tagirni en'di ada ka oona, ma aaga no taalo kümmü tumma ma Masala ana eedi dhorro no.

29 Aaga fa tasaasa kuri aaga tafa tasaasa tooye aaga fa tadinigöögö.

30 Eema ya i'i yungngo a kadu ma 'büdhülü kasaasa, lakiini Pupa yaada ussu a'da kasaasa aaga eema ya.

31 Lakiini aaga asaasa tauugaara ma Masala eema ya nye'd'de kungngo assa ka kusunja kada kide.

*Eema ka 'dotombo'do  
(Matta 6.19-21)*

32 "Ligidheefe fele ya dhiidhi ya, aaga fa tari'ba kudumma Pupa tiya ada ka'diila oona

iini ma tara tanangnga tauugaara aaga.

<sup>33</sup> Aaga tanege ana eema tiya ada aaga tasümünaana gürüüsü miini ka kadu tanno eema ka titaalo kene no. Aaga amanaga eema ya agu'daana ada ka oona ya co 'buugu tiya kü'düü'dü ka titaalo kara talimaana ya, aaga tanangnga ya ka 'dotombo'do kita iini ka titaalo ataama, a tanyooro taalo ara co itaalo ara taala'ba.

<sup>34</sup> 'Buugu ya eema tiya ada ka tanna kide ya, i'i yungngo a nanggeedi tanno ada kara tanna kide."

*Kadu ma linggo no adho ka fiini no*

<sup>35</sup> "Aaga indinaana oona ku'bu aaga timi'di nanggeedi ma linggo aaga tafa ka nagalamba tanno ada kafinne.

<sup>36</sup> Afa kadu na indhigi ömö'di ma 'di ara ka öö'dö ndama 'buugu ma tarna kini kara tafada öö'dö adhogo inye kafa'da areere.

<sup>37</sup> A'diila nja kadu tanno miini no ka ömö'di ma 'di kara tö'dö aluna eege ka adinö. Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, ara takirnö ten'di iini ka ona anangnga eege ka temmi ara ka amanaga kuri eene.

<sup>38</sup> A'diila nja eene kini kara tö'dö ooso ka teene üürü a na'bu ma taka aluna eege ka adinö nggeege.

<sup>39</sup> Amang kada tussu a'da ömö'di ma 'di kara tagussu a'da ara tanyooro tö'dö aada

ya, ara tadinö itaalo ara tafa ka 'di tiya iini anyoorodene.

<sup>40</sup> "Aaga adinö ko'do turi kudumma ada ka titaalo kussu uuru na 'Bii'bala ma Tadü'd'dü kara tö'dö iini no."

<sup>41</sup> İkiri Bütürs ka tiki iini, "Ka Tatalaana, nadünügü o'o tumma no unngo alla nja kadu in'dili kungngo?"

<sup>42</sup> A Uugaara Yasu tiki, "Amada i'i yungngo adho ka fiini a'dara, a ömö'di ma 'di ara tanangnga i'i kafa ka 'di amana kuri a kadu tanno ma linggo no ka uuru miini?"

<sup>43</sup> A'diila nja ömö'di tiya miini ya ka ömö'di tiya iini ka talinggo ada iini ya ka tö'dö aluna i'i ka talinggo nggeege.

<sup>44</sup> Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, ara tanangnga eema yiini nye'd'de kungngo afa kide.

<sup>45</sup> Lakiini ka ömö'di tiya alinggo kara tiki ana eedi ka teene a'da taalo ömö'di ma 'di ara tö'dö areere, ikiri ka arooro ka abbü kadu na linggo no nja iiya aagu eema ooye ngeeli ake kide.

<sup>46</sup> Ka ömö'di kara tafada ka uuru tanno iini ka titaalo ussu, itaalo ussu a'da ara tö'dö aada, ikiri ka ta'dekeraana i'i ku'bu anangnga i'i kafeene nja kadu tanno taalo kaföönyö eema no.

<sup>47</sup> "A ömö'di ya alinggo assa ka tussu taneene na ömö'di ma linggo assa ka titaalo alinggo a fiini tiya iini ka asaasa ya, ara tabbü adene niini tadhabbu.

<sup>48</sup> A ömö'di ya linggo a'da taalo ussu taneene

na ömö'di assa ka tüüni eema ma tara tanangnga i'i ka abbü adene, taalo ara tabbü adene dhindho. Ömö'di ya eema ka ananja iini dhabbu ya asaasadene kini dhabbu, ömö'di ya eema ka tümmününja iini dhabbu ara tanangnga ku'bu dhabbu.

*Yasu nja kadu ma 'büdhülü*  
(*Matta 10.34-36*)

<sup>49</sup> “Nö'dö a'a tüpü issi ka 'büdhülü, a'a nasaasa eege a'da kassa andafinne.

<sup>50</sup> Namma a'a ka tambeese tanno agu'daana dhindho no, nadinigöögö meene a'da ka öö'dö talinggo adene.

<sup>51</sup> Kiki aaga kide a'da a'a nö'dö a ta'diila a kadu ka 'büdhülü? Taalo nggeege, nö'dö a'a tanangnga kadu kanu aana ka oona.

<sup>52</sup> Ndama uuru tanno kadu ma 'bügööri tiya ungodho ya ka iidümmü kara tanu aana ka oona, anno iidoona no takirimi na eera no anno eera no takirimi no iidoona no.

<sup>53</sup> A pupa takirimi 'bii'bala yiini, a 'bii'bala takirimi pupa yiini, a niimö takirimi 'badaada moonö a 'badaada takirimi niimö moonö, a niimö ma 'bii'bala takirimi taada moonö, aka ma 'bii'bala takirimi taada moonö.”

*Nagoola ma nagürüünü*  
(*Matta 16.2-3*)

<sup>54</sup> A Yasu tiki a kadu afe'de, “Kada kara tiji tülüügü ka tunggunu ko'do ndama ta'buugu ya, aaga

tiki a'da ara tombo'do tede 'bitingngö, a'da timin'da.

<sup>55</sup> Aga tanya kara tiisö a ko'do ndama küülü, aaga tiki a'da ara 'buugu tagu'daana, a'da timin'da.

<sup>56</sup> Ka nagaaga, kussu aaga ka tassumunaana taneene ma eema ma 'büdhülü nja 'dotombo'do, a minna agu aaga taalo kussu tesaana eema ma 'bitingngö ku'bu?”

*A'diila nja diidi tiya üüdü*  
(*Matta 5.25-26*)

<sup>57</sup> “Minna agu aaga, aaga taalo küiri niimö ma eyi tiya ada ya dhorro ya, yaada kara talinggo ya?

<sup>58</sup> A küdü kara tunggunugu co kita uugaara nja diidi ma o'o kardha ku'bu neema tumma ma ta'diila nja iini ka fiini, kudumma iini kara tümmünü o'o a uugaara, a uugaara tanangnga o'o a tasigira, a tasigira tanangnga o'o ka pabuusu.

<sup>59</sup> Ara a'a tiki o'o, taalo o'o nara tö'dö kürö ndama kannu üürü taalo o'o nanangnga gürüüsi ku'bu nye'd'de kungngö.”

## 13

*Taadha ka tatoroko*

<sup>1</sup> Ka uuru tanno miini no kadirina kadu eema a Yasu ma kadu ma Jaliil tanno Bilatus ka kirina eege ka la ma Masala assa ka takonyaana eriidö yeene ka oona nja eriidö ma eema ma eriidö tiya eene ka tirri iini ya.

<sup>2</sup> İkirı Yasu ka tiki eene, “Kiki aaga kide a'da tatoroko na kadu ma Jaliil na miini no eege ka oroko

ka tagii'bi kadu ma Jaliil nye'd'de, yungngo eene ka kirinadene?

<sup>3</sup> Taalo nggeege, ara a'a tiki aaga, kada ka titaalo kaadha ka tatoroko tanno ada no, ara aaga taaya nye'd'de afa meene kungngo.

<sup>4</sup> A kadu na ada'baaga ana awwa kafünü iidoona no, a sala ka türrüdü kene ko'do ka Salwam kaaya no, kiki aaga kide a'da tatoroko neene kagii'bi tatoroko na kadu ma Örsaliim nye'd'de kungngo?

<sup>5</sup> Ara a'a tiki aaga a'da taalo nggeege, üürü taalo aaga kaadha ka tatoroko tanno ada no, ara aaga taaya nye'd'de afa meene kungngo."

*Tafeene ma tumma ma indüye no taalo kana üye no*

<sup>6</sup> Afada adirina tafeene ma tumma eene iki, "Ömö'di inggide fa ma indüye afü'döönö kini ka raaga ma ki'bim'bi, ikiri ka co asaasa tarmuna aluna eege taalo kageene.

<sup>7</sup> Ikiri ka tiki a ömö'di tiya afa ka raaga ya, 'Andö'dö kede nagürüünü kiidoona eede ka ticci ka indüye tanno ma tasaasa tarumu iye miini nitaalo naduna, bünnügü eege co kaga'da 'büdhülü amana?'

<sup>8</sup> "A ömö'di ya alinggo ka raaga ya tiki iini, 'Fa kini ömö'di eede, ka ürüünü tiya ara a'a ka tasigi'di i'i ka tüm'bü nanangnga tümükodho kide.

<sup>9</sup> Üürü keene iye fa kene, üürü taalo keene ka ürüünü tiya unggunu tö'dö ya na o'o sa ka bünnügü co.' "

*Yasu oolona aka makür'dü ka 'dugeere ka uuru ma Sa'bidi*

<sup>10</sup> Uuru ma Sa'bidi ka inggide ka Yasu ka tagalaana kadu ka la ma talaana.

<sup>11</sup> A'da aka minggide a nagana'bu ka'dinggö kono ka oona mamaara makür'dü ka 'dugeere magu'du nagürüünü kada'baaga ana awwa kafünü iidoona taalo mambaanya ta'dingnge madhidho 'do.

<sup>12</sup> Ka Yasu ka tasala oogo ikiri ka tümünü oogo iki, "Ka aka mo, madanggala maara üdü ka oona."

<sup>13</sup> Ümmünü iisine oono ka oona, marooro ka fiki'dö madhidho mamana ta'diila a Masala.

<sup>14</sup> Ikiri uugaara ma la ma talaana ka koroo'bo kudumma Yasu ka toolona aka ka uuru ma Sa'bidi iki a kadu tanno ka la no, "Füngngö ungnö ada iidümmü afünü ungodho maada ka talinggo kide, aaga ö'dö aaga toolonadene kide, taalo ka uuru ma Sa'bidi."

<sup>15</sup> Ikiri Uugaara Yasu ka tiki eene, "Ka nagaaga, taalo ömö'di öccö ana kada ara tagildhe kisine yiini nja kodha tiya iini ka uuru ma Sa'bidi ka 'buugu ma kuri aco tunggu i'i co tooye 'büidi?'

<sup>16</sup> Aka mo ma 'badaada tammo Abrahiim Ebliisi ka timi'di oogo a nagürüünü kada'baaga ana awwa kafünü iidoona, taalo ama



oono kara tatinggildhe ka uuru ma Sa'bidid?"

<sup>17</sup> Kini ka tiri tumma no, a modolo tümmü kadu na ka diidi i'i no, ara kadu in'dilii katadhodho ma eema tiya iini ka tagüüni ya a'diila ya nye'd'de kungngo.

*Tafeene ma tumma ma tanuure*

<sup>18</sup> İkirii ka tiki, "Tauugaara ma Masala 'dee ara a'a tiki a'da kafeene nja minna?"

<sup>19</sup> Kafeene nja ndanüye ma tanuure ka ömö'di ka 'duga adadini ada ka siga tanno iini kafü'döönö kasere kada fa tiya dhabbu ya, a uyi ma 'dotombo'do taküüfünü nafü ka naseldhe miini."

*Tafeene ma tumma ma tigüidi*

<sup>20</sup> Afada iki afe'de, "Ara a'a tiki a'da kafeene tauugaara ma Masala afa minna?"

<sup>21</sup> Kafeene nja tigüidi aka ka a'duga makoonyaana ka müsö ma dhabbu, elö tüüfü nye'd'de."

*Füni ya iciri ya*

*(Matta 7.13-14, 21-23)*

<sup>22</sup> A Yasu takunggunaana ku'bu ka naanya alaana kadu ka fiini a'da unggunu co Örsaliim.

<sup>23</sup> İkirii ömö'di könö ka tiki iini, "Ka Tatalaana, kadu kadhilli eege kungngo kara toolonadene?"

A Yasu tapadaga tumma eene,

<sup>24</sup> "Aaga kardha ku'bu aaga tagilaana ka inye tanno iciri no, ara a'a tadirina aaga, kadu kadhabbu kara tasaasa co ka tauugaara

ma Masala, illi eege taalo kambaanya.

<sup>25</sup> Aaga ömö'di ma 'di kara tafiki'dö eere ka inye, aaga ta'dingnge ana ko'do kürö, aaga tadhoodho inye aaga tiki, 'Ömö'di eede, fa'da inye ungnngo.'

"İkirii ka tiki, 'Taalo a'a nussu aaga, aaga ka ma kiga.'

<sup>26</sup> "Aaga tikirii ka tiki, 'Kagu ungnngo eema ungnngo tagooye nja o'o, na o'o tagalaana kadu ka nafüini tanno iidi.'

<sup>27</sup> "İkirii ka tiki aaga, 'Taalo a'a nussu aaga, aaga kö'dö ndama kiga, aaga sigi co kannna kede ka oona, aaga in'dilii kungngo aaga na oroko no.'

<sup>28</sup> Aaga tafara aaga tabbünaana igini ka oona, kada kara tasala Abrahiim nja Ishak nja Yaguub nja nagane'bi in'dilii kungngo ka tauugaara ma Masala aaga tuurugunja co kürö.

<sup>29</sup> Ara kadu sa köö'dö ndama fiini ma ndanaaya nja ta'buugu nja küüle nja küülü nja na'buugu koonna nye'd'de kungngo köö'dö temmi ka tauugaara ma Masala kagu eema.

<sup>30</sup> Kadu na kannna keere no kaco kidha, a kadu na kannna kidha no tapadaga oona keere."

*Yasu asaasa Örsaliim*  
*(Matta 23.37-39)*

<sup>31</sup> Ka uuru tanno miini no, köö'dö naFariisi ka Yasu kiki iini, "Kolo kürö nunggenee

kita kudumma Hirüdüs asaasa tiidi o'o."

<sup>32</sup> İkirı ka tiki eene, "Aaga unggeene aaga co tiki a sura tammo a'da, 'A'a nungngo nasoro nagana'bu ka kadu ka oona noolona kadu ka maara 'bitingngö nja taka, ka naguuru tanno iidoona no, ara a'a tatıimö linggo no nye'd'de."

<sup>33</sup> Lakiini ara a'a tunggeene ka fiini tiya eede ka uuru tanno nja taka nja taka eege, kudumma ne'bi taalo ara teyi kürö ma Örsaliim.

<sup>34</sup> "Ka Örsaliim, Örsaliim, nagirina o'o nagane'bi natııdiri kadafiini na ünggürününja küdü no, naguuru kadhabbu eede ka tasaasa tawaana laala yüüdü koono afa koogoro mawaana lınsiö kono ka agedhe, aaga taalo kasaasa.

<sup>35</sup> Aaga assa ka 'di tiya ada unngo ara tinyi kada ku'bu. Ara a'a tiki aaga taalo aaga kara tassa kede afe'de, illi ada kara tiki, 'Baraka ka ömö'di tiya ö'dö ana eere ma Uugaara ya.' "

## 14

*Yasu oolona ömö'di ka maara*

<sup>1</sup> A Yasu co kita dhabbu ma naFariisi ka uuru ma Sa'bidi töccö tagu eema kide, a kadu tadinö ana i'i ko'do.

<sup>2</sup> A'da ömö'di unngo iini kidha a maara alüfülü ka oona.

<sup>3</sup> İkirı Yasu ka tiki a kata-laana ma seriye nja naFariisi, "A'diila aja kara toolona ömö'di ka uuru ma Sa'bidi alla atoroko?"

<sup>4</sup> Kikirı ka ki'döönö, yungngo a Yasu ka tümümü ömö'di ka nüisö oolona i'i uuru i'i ka tino.

<sup>5</sup> Assa ka tiki eene, "Mada ana kada a 'bii'bala tiya iini üürü kodha yiini ka 'dinggö co össe ka uuru ma Sa'bidi taalo ara tareere unngu i'i ko'do?"

<sup>6</sup> Taalo nüimö meene ka-teema.

*Tataafala nja tiicolo ka eedi*

<sup>7</sup> İkirı Yasu ka iji kadu na agümmünüdene no, katesse na'buugu ka kadu kidha kemmi kide, İkirı ka tirina tafeene ma tumma neene,

<sup>8</sup> "Üürü agümmünü ömö'di o'o ma tö'dö ka tarna ya, fa temmi ka kere tanno kidha no, kudumma ömö'di töccö inggide agümmünüdene adhabbu o'o.

<sup>9</sup> Nggaaga ömö'di ya agümmünü aaga ya tö'dö iki o'o, 'Fa ka ömö'di tiya ka 'buugu tiya üüdü,' a modolo tümümü o'o naco temmi keere.

<sup>10</sup> Lakiini ka kadu kara tümünü o'o, kolo nemmi ka 'buugu tiya keere ya amang ka ömö'di tiya agümmünü kadu ya, kara tö'dö iki o'o, 'Ömö'di eede, fiki'dö naco temmi ka fiini ma ndanaaya kannä.' Nggeege ya taalo modolo mara tagu o'o ka kadu kidha.

11 Kudumma ömö'di tiya 'dinigi oona niini coo'do ya, ara ta'diniginja ku'bu, ömö'di ya ümmü eyi yiini ka tidhilli ya ara ta'diniginja coo'do."

12 Yungngo a Yasu ka tiki ömö'di tiya agümmünü kadu ya, "Küdü kara tümmünü kadu a kuri ma uuru nja ooso kungngo ya, fa tümmünü kateefe ma o'o nja nagöre tanno üüdü nja siliga ma o'o nja tanno kete küdü no nja tanno ana eema dhabbu no, kudumma eene kara tümmünü o'o tekere kapadaga eema yüüdü o'o ka ööye miini.

13 Lakiini küdü kara tümmünü kadu a kuri ya, ümmünü kadu na eema ka titaalo kene no nja kadu tanno namügüre no nja tanno sogo'do no nja tanno kisinsoro no.

14 A'diila nja kadu kara tüüni nggeege ana eege kudumma eene taalo kara tapadaga eema o'o ka ööye miini, ara sa kananja o'o ka uuru ma tafiki'dö ma kadu tanno a'diila no."

*Tafeene ma tumma ma taanyara tanno dhabbu no*

15 A ömö'di könö ana ka kadu tanno emmi no ka taföönyö ikiri ka tiki a Yasu, "A'diila nja ömö'di tiya ara temmi agu eema ka tauugaara ma Masala ya."

16 Ikiri Yasu ka tiki iini, "Ömö'di inggide agüüni eema ma kuri dhabbu adagümmünü kadu kadhabbu a'da köö'dö taguri.

17 Ikiri ka kürünü ömö'di ma linggo yiini ka uuru ma kuri, a'da aco tiki a kadu tanno miini no a'da kasa andö'dö kudumma kuri andananja ku'bu.

18 "Ka'dükü co kawwa eema ma tümmöönö ka nanggeyi tanno eene, a ya dhidha ya tiki iini, 'Naleefe a'a taana siga, yungngo eede kara co ndassa kide nasaasa o'o a'da nafa kede naco.'

19 "A könö tiki iini, 'Naana a'a nagodha ka iidümmü ka trenggele a'a nunggunu co nda'b'ba eege, nasaasa o'o a'da nafa kede naco.'

20 "Aya tiki, 'Narna a'a aka taalo a'a nara tambaanya tö'dö.'

21 "Ikiri ömö'di ya alinggo ya, ka öö'dö adirina eema ya kadu kadageema ya iini, ömö'di ma 'di a tagoroo'bo tümmü i'i, ikiri ka tiki ömö'di tiya alinggo ada iini ya, 'Kolo akürö areere ka nafiini ma anya a narukuteene miini, nöö'dö a kadu tanno eema katitaalo kene no nja tanno namügüre no nja tanno asogo'do nja tanno kisinsoro no.'

22 "Ikiri ömö'di ya linggo ya ka tiki iini, 'Ka ömö'di eede, nagalinggo a'a afa tiya üüdü ka tiki ya a na'buugu öccö kinggide ka 'döngngönyö.'

23 "Ikiri ömö'di ka tiki iini, 'Kolo a nafiini ma anya ku'b'ba nja eere ma nsaara nöö'dö a kadu kadigi 'bügööri yeede.

24 Ara a'a tiki aaga, taalo ömö'di ana ka kadu tanno

agümmünüdene no ara tagolo kuri yeede.' "

*Minna asaasadene ka ta-laana tanno Yasu*

<sup>25</sup> A kadu tunggeene nja Yasu kadhabbu ikiri ka tafele iki eene,

<sup>26</sup> "Ömö'di ya öö'dö kede assa ka taalo anu ka pupa tiya iini nja niimö, nja aka tammo iini, nja laala tiya iini, nja nagöre tanno iini, nja naginye tanno iini, adagii'bi tasaasa ma eyi tiya iini ya, taalo ara tatalaadene tiya eede.

<sup>27</sup> A ömö'di ya taalo a'duga salii'bi yiini urna a'a keere ya taalo ara tatalaadene tiya eede.

<sup>28</sup> "Mada ana kada asaasa tarü'bü 'di ya dhonggoro ya assa ka taalo emmi tikinggi inni eema yiini kara tarü'böönö iini ya, ara ta'dimo kini ka arü'böönö iini?

<sup>29</sup> Kudumma iini kara tanggaaga kadese ku'bu assa ka titaalo ambaanya tarü'be, a kadu na ungeene ka fiini no nye'd'de kungngo, tadini i'i kamidhi i'i.

<sup>30</sup> Keema kiki a'da, 'Ömö'di ya ata tüm'bü ma tarü'böönö ku'bu assa ka taalo ambaanya tarü'be 'di.'

<sup>31</sup> "Üürü uugaara inggide asaasa co ka soore ka uugaara töccö, taalo ara temmi tikinggi iiröönö ara i'i tambaanya teema koro'bo nja iini a nasigira kö'dö na alif kada'baaga nja uugaara tiya a nasigira kö'dö na alif kukumu ömö'di no?

<sup>32</sup> Üürü taalo atambaanya, ara tagürünü kadu kaco toreene nja iini a'da aleefe ku'b'ba, kimi'di tumma a ta'diila nja iini.

<sup>33</sup> Nggeege ya üürü ömö'di ana kada itaalo afa ka eema tiya iini nye'd'de ya, taalo atambaanya ta tatalaadene tiya eede.

<sup>34</sup> "Tangga'dala ka'diila, lakiini kene ka ndasügüni 'dee kara tamana minna kide?

<sup>35</sup> Taalo kara ta'diila nja 'büdhülü kitaalo kara ta'diila nja tommokodho, kara tadhifi co akürö.

"Ömö'di ya ana iisine ma taföönyö ya, fa kini aföönyö."

## 15

*Dheefele ya aama ya*

<sup>1</sup> A kadu na ama talu'ba no nja tanno oroko no kanna ka Yasu kete katoodo kini.

<sup>2</sup> Ikiri naFariisi nja katalaana ma seriye kada a'digineene kiki, "Ömö'di ya asaasa kadu na oroko no agu eema nja eene."

<sup>3</sup> Ikiri ka tageema nja eene a tafeene ma tumma tanno iki,

<sup>4</sup> "Mada ana kada ana kidheefele kukumu kadu ka iidümmü, aya taama ana kene ungodho taalo ara tinyi no kukumu kadu ka iidümmü aaco akürö ungodho no, ka lodho ara kaco ndawwa dheefele ya aama ya idhi aduna?

<sup>5</sup> Kini ka tuna i'i akarasa kini ka 'dakeyi adhodho.

6 Aco 'di ümmünü kateefe miini nja kadu tanno kete kini no iki eene, 'Aaga dhodho nja a'a kudumma eede ka tuna dheefele yeede ya agaama ya.'

7 Yungngo eede kara tiki aaga, ara dhodho tanna ka 'dotombo'do nggeege ana ömö'di tiya atoroko ya unggodho kara taadha ka tatoroko tanno iini öö'dö ka Masala agii'bi kadu kukumu kadu ka iidümmü aaco akürö unggodho, na insili no taalo kasaasa taadha ka tatoroko."

### *Jine ya aama ya*

8 "Üürü aka minggide mana nakajine\* kada'baaga assa ka taama unggodho, taalo mara tüfü issi ka lamba makinye 'di mawwa jine amussu midhi maduna i'i?

9 Kono kara taduna ya, mümmünü kateefe moonoo nja kadu tanno akete kono no miki, 'Aaga dhodho nja a'a kudumma eede ka tuna jine yeede ya agaama ya.'

10 Yungngo eede ka tiki aaga a'da kadhangga ma Masala katadhodho ana ömö'di tiya toroko unggodho ka taadha ka tatoroko."

### *'Bii'bala ya aama ya*

11 İkirı Yasu ka tiki, "Ömö'di inggide ana laala eera.

12 İkirı 'bii'bala ya idhilli ya ka tiki, 'Pupa, sa nangnga eema yeede a'a ndama almaala.' İkirı ka sümünaana almaala yiini kene ku'bu.

13 A füngngö idhilli kungngo ya, ikiri 'bii'bala ya idhilli ya ka tawagaana eema yiini koonaa nye'd'de, unggeene aaco a naanya ku'b'ba, ataga'da eema yiini ka eema ma weerö ün'dügüngngö.

14 Kini ka ndaga'da eema nye'd'de ya, assa iire tümmü naanya no miini no ka tatoroko, andasaasa kuri.

15 İkirı ka co ka ömö'di ma anya tammo iini mo, aco talinggo nja iini, ikiri ka turugu i'i co nasigeene tanno iini ma taguri a nagüdürü.

16 İire tümmü i'i dhindho asaasa tagu 'bisinggisi ya nagüdürü ya, illi ömö'di ma tanangnga iini taalo.

17 "İkirı ka apadaga ka eyi tiya iini iki, 'Kadu no alinggo ada pupa tiya eede kagu eema dhabbu, ara a'a ka tanna kita ana iire.

18 Ara a'a tafiki'dö naco ka pupa tiya eede niki iini, Pupa yeede, nagüüni a'a tam'baga kidha ma Masala a kidha ma o'o.

19 Taalo a'a nama tümmünüdene kada 'bii'bala tiya üüdü, ümmü a'a ka tamö'di tiya alinggo ya ün'dügüngngö.'

20 "İkirı ka tunggeene aaco ka pupa tiya iini, a pupa yiini taasala i'i ka tadhe ku'b'ba a 'bangnga miini tümmü i'i, ikiri ka rünö aaco kini ümmü i'i iti kini ka oona ööjülü i'i.

21 İkirı 'bii'bala yiini ka tiki iini, 'Pupa yeede,

\* 15:8 15.8 Jine ya miini ya i'i ya ma linggo ma uuru unggodho.

nagüüni a'a tam'baga  
kidha ma Masala ana  
o'o afe'de, taalo a'a  
nama tūmmünüdene kada  
'bii'bala tiya üüdü.'

22 "Yungngo a pupa tiya  
iini kadirina eema a kadu  
tanno alinggo ada iini no,  
'Aaga ö'dö a ten'di tammo  
a'diila mo areere, aaga  
tagirni kini ka oona, aaga  
tagirni ndaneema iini ka  
'baniisö aaga tagirni egüide  
iini ka uune.

23 Aaga ö'dö a 'bamiide  
tiya indhi ya, aaga teedhe  
angnga taguri angnga tagad-  
hodho.

24 Kudumma 'bii'bala  
tiya eede ya, aga eyi ada  
ungngo efe ka 'di, adagaama  
adunadene.' Kikiri kanda  
dhodho 'do.

25 "A'da 'bii'bala ya  
dhabbu ya inni ka siga, kini  
ka ndafada ka siga assa  
ndakete ka 'di ya, ikiri ka  
föonyö tüüsü nja siili.

26 Yungngo iini ka  
tagümmünü ömö'di öccö ya  
alinggo ya, indini i'i a'da,  
'Minna inggide?'

27 Yungngo iini ka tiki  
iini, 'Örre yüüdü afada ka  
a'diila, a pupa yüüdü tikiri  
ka teedhe 'bamiide ya indhi  
ya.'

28 "Ikiri ka koroo'bo  
a'dükü co 'bügöör, a pupa  
yiini tö'dö kürö atakilli i'i  
a'da aaco.

29 Ikiri ka tiki a pupa tiya  
iini, 'Nalinggo ada a'a o'o  
a nagürüünü dhabbu, ni-  
taalo nasilli tumma nüüdü,  
taalo o'o nakara tūmmünü  
'banggoromo a'a ungodho

kungngo a'da nadhodho nja  
kateefe ma a'a iini.

30 Lakiini ka 'bii'bala tiya  
üüdü ya atömu eema yüüdü  
nye'd'de nja katemelö, kini  
ka tafada, na o'o tedhe  
'bamiide ya indhi ya iini.'

31 "A pupa yiini tiki iini,  
'Bii'bala eede, nanna o'o ka  
'di nja a'a turi, eema yeede  
yüüdü i'i ya miini.

32 Lakiini a'diila nja  
angnga kara tagad-  
hodho angnga taka'deema  
kudumma örre tiya üüdü ya  
aga eyi ada unngngo efe ka  
'di, adagaama adunadene.' "

## 16

*Ömö'di ya alinggo a  
ta'dara ya*

1 A Yasu tadirina tumma  
a kadalaadene tanno iini  
afe'de, "Ömö'di inggide  
ana eema dhabbu, ömö'di  
öccö inggide alinggo nja  
iini, ömö'di könö tikiri ka  
tafunaana eema ömö'di tiya  
ma eema ya iki a'da, 'Ömö'di  
yüüdü ka anangnga i'i ka afa  
ka eema tiya üüdü ya aga'da  
'do.'

2 Ikiri ka tagümmünü i'i  
iki iini, 'Eema minna i'i  
yungngo eede ka föonyö ma  
o'o unngngo? Tirina niimö  
yüüdü ka tagüüni ana al-  
maala tiya eede ya a'a, taalo  
o'o nara tafa ka eema tiya  
eede afe'de ndama uuru  
tanno.'

3 "A ömö'di ya linggo  
teema ka eyi tiya iini,  
'Ömö'di yeede ya ara  
tafada a'duga linggo no  
kede, ara a'a tönynyö

'bitingngö? Taalo a'a nara tambaanya leele, a modolo ma tarangnga tagu a'a.'

4 İkirī ka tiki, 'Nussu a'a nīmō yeede kara tūūnī ya, amang ka ömō'dī ma linggo kara tasoro a'a ya, a kadu tamma kede ka nōō'dī tanno eene.'

5 "İkirī ka tagümmünü kadu ma kōmūsü tanno ömō'dī ma linggo tanno iini iki ada kōnō, 'Ömō'dī yeede ya 'dee asaasa kūdū ka oona aanya?'

6 "İki iini, 'Nadhafala ma uu'ba kukumu kadu kūdūmmü.'

"İki iini, "Duga waraga nemmi areere nakiri kide eema a kadu keera kaco iisine.'

7 "İki ada öccö, 'Ömō'dī yeede asaasa kūdū ka oona aanya?'

"İki iini, 'Taliisi ma migile kō'dō alif.'

"İkirī ka tiki iini, "Duga waraga nakiri kide a'da eema ukumu kadu kada'baaga ta egüisö (800).'

8 "İkirī ömō'dī ya ma eema ka tindhigī ömō'dī ya alinggo nja iini ya kō'do ya taalo adho ka fiinī ya, kudumma iini ka tagüünī a ta'dara. Kudumma laala ma 'būdhülü tiya ka'dara kadagii'bi laala ma tōyeene kadalinggo nja kadu tanno eene.

9 Nīkirī a'a ka tiki aaga, aaga ümmü kateefe ma aaga ana eema ma 'būdhülü, kini kara titaalo ya, kara tamma kada ka 'buugu ma tefe ka 'dī ta'billi.

10 "Ömō'dī kara tafa ka nīmō tiya idhilli ya ara tafa ka tiya adhabbu ya, a ömō'dī ya üünī ada kadu ku'bu a nīmō idhilli ya ara tūūnī ada kadu ku'bu ana eema tiya dhabbu ya.

11 Üürü taalo aaga kafa ka almaala ma 'būdhülü 'dee, mada yungngo ara tamma kada ana eema tiya dhorro ya?

12 Üürü taalo aaga kafa ka eema tiya kadu tōkōnō a mada i'i yungngo ara tamana eema yaada aaga?

13 "Taalo ömō'dī ara tambaanya talinggo ada kadu keera, kudumma iini kara tanu ka tiya ara ka asaasa öccö, nja iini ka föönyö tumma no ada öccö amidhi öccö, aaga taalo kara tambaanya talinggo ada a Masala nja almaala."

14 A naFariisi tagatodo kini kamidhi i'i kudumma eene kasaasa almaala dhindho.

15 İkirī ka tiki eene, "Kümmü aaga nanggeyi naada ka'diila ka kadu kidha, lakiini Masala mussu nanggeedi naada ka teene, kudumma eema tiya kadu katümmü i'i ka ku'daana ya atoroko ka Masala kidha.

16 "Aga kanna seriye kide nja talaana ma naganee'bi idhi a Yühanna ya Tatambeese ya tō'dō. Ndama uuru tanno miini no, a kadu tagalaanadene a tumma ma tauugaara ma Masala, a kadu kōnō takardha ku'bu ma tasaasa co a rüsü kungngo.

17 Lakiini tamanyaga ma 'bühülü nja 'dotombo'do taalo agu'daana afa titaalo ma 'ba'dakeyi ma seriye unggodho kungngo.

18 "Ömö'di ya adheene nja aka tammo iini atarna kōmō ya, i'i ya atemelō, a ömö'di ya arna aka ma nyuri ka dheene nja oono mo i'i ya atemelō.

*Liyasiri nja ömö'di ma almaala*

19 "A ömö'di inggide ana almaala dhabbu, ümmü en'di ya agu'daana ya nja tiya idhindhī ya ka oona, ümmūnaana kadu ka 'di kita iini a naguuru kagu eema.

20 A ömö'di inggide ana eere a'da Liyasiri taalo eema kini, eema ya in'di yungngo iini ka oona nye'd'de kungngo, emiimi kini ka inye ma 'bügöörī.

21 Asaasa tera türeene ma kuri tiya ömö'di ma eema ka aguri ya, a tiini ticci atō'dō kanyege'de eema yiini ya in'di ya.

22 "A ömö'di ya eema ka titaalo kini ya teyi, a kadhangga ta'duga i'i kanangnga i'i ka Abrahiim kete, ömö'di ya ana almaala ya, teyi afe'de adatü'büdene.

23 Ömö'di ya ana almaala ya, andanna ka 'buugu ma inde üünī muuyu assa coo'do asala Abrahiim ku'b'ba nja Liyasiri ka temmi kini kete.

24 İkirī ka tūmmünü eene iki, 'Ka Pupa yeede Abrahiim, oolona kede,

kürünü Liyasiri allo üüdü ma 'banīsō tiya iini ka 'biidi öö'dō iini a'a natala kede ka onngo'do, kudumma eede nungngo ka issi nüünī muuyu.'

25 "İkirī Abrahiim ka tiki iini, 'Bii'bala eede, nagügi o'o yüüdü ka ndaga'duga eema ya a'diila yüüdü ka takaleefe ka 'di, ara Liyasiri ka ta'duga dhügürü, i'i 'bitingngö anda'duga talingnge niini ara o'o ka tüünī muuyu kannā.

26 Eema ya in'dili kungngo koolo unngo iidi ka söödō nja aaga adhonggoro, taalo ömö'di ma tassumunaana ka tada'da kide aco ada kannā, ömö'di yaada taalo tassumunaana ka tada'da kide öö'dō kidi kita.'

27 "İkirī ömö'di ya ma almaala ya ka tiki, 'Pupa yeede Abrahiim, nasaasa a'a o'o nagürünü Liyasiri ka 'di tiya pupa tiya eede,

28 aco tadirina eema a nagöre tanno eede no iüdümmü no amang kene tafa tö'dō ka 'buugu ma dhügürü tiya.'

29 "Yungngo Abrahiim ka tiki iini, 'Müsa unngo eene nja nagane'bi, fa kene katoodo kene.'

30 "İkirī ömö'di ka tapadaga tumma iini, 'Taalo nggeege Pupa yeede Abrahiim, lakiini ka ömö'di unggodho kara tafiki'dō ndama inde aco kene kara taadha ka tatoroko.'

31 "İkirī Abrahiim ka tiki iini, 'Kene ka titaalo kaföönyö tumma na Müsa nja nagane'bi, ömö'di saga



fiki'dö ndama inde taalo kara tamma.' ”

## 17

*Tatoroko*  
(Matta 18.6-7, 21-22;  
Murkus 9.42)

<sup>1</sup> İkirı Yasu ka tiki a kadalaadene tanno iini, “Eema ya amana kadu ka talinggo tatoroko ya ara tö'dö, lakiini am'ba ka ömö'di tiya ara talinggo ya.

<sup>2</sup> Ara ta'diila eene kara timi'dina arru iini ka eyi kimi'dina ka misı ka pügü co to afa tamana ma kadu tanno dhiidhi no ka talinggo eema ya toroko ya.

<sup>3</sup> Aaga adınö ko'do, ka örre tiya üüdü kara tüüni tatoroko kirnaana kini, üürü aadha kide ya nafa kini.

<sup>4</sup> Üürü agüüni tatoroko ana o'o tıdümümü afünü eera ka uuru ka ungodho ya, assa ka tapadaga küdü tıdümümü afünü eera assa ka tiki o'o a'da afada i'i aadha kide, na o'o tafa kini.”

### *Tamma ka Masala*

<sup>5</sup> A kadafiini tiki a Uugaara, “Tigini tamma ka Masala unngo.”

<sup>6</sup> İkirı Yasu ka tapadaga tumma eene, “Kada kara tamma ka Masala ana eedi idhilli afa ndaniıye ma tanu-ure, aaga tiki a indııye tanno, 'Fannadene nadhonja ka to,' kara taföonyö tumma naada.

<sup>7</sup> “Mada ana kada ömö'di ka leele iini ka siga nja iini ka kuri a ki'biini, öö'dö ndama lodho iki iini, 'Ereere nemmi nagu eema'?

<sup>8</sup> Ara tagala ka tiki iini, 'İndinaana oona nüüdü nindinaana kuri kede ku'bu nindhigi a'a naguri nooye, o'o sa ka öö'dö taguri nooye.’

<sup>9</sup> Ömö'di ya linggo ya 'dee ara ta'diila nja iini kini kara taföonyö tumma na ömö'di tiya iini?

<sup>10</sup> Kafeene aaga nggeege kada kara tüüni nüümö ya kadu ka tiki a'da aaga tüüni ya, aaga tiki, 'Ungngo ka kasaga ma linggo ün'dügüngngö, unngo tagalinggo eema ya ananja unngo a'da unngo talinggo ya.’ ”

### *Yasu oolona kadu ma kutukunya kada'baaga*

<sup>11</sup> Ağa Yasu ka ndunggeene ka fiini ma tara co Örsaliim adigaala ka Samira nja Jaliil.

<sup>12</sup> Kini ka co daara inggide İkirı ka toreene nja kadu kana kutukunya ka oona kada'baaga, kikirı ka töödhi ku'b'ba.

<sup>13</sup> Kalneege ko'd'do kiki, “Yasu tatalaana, ana 'bangnga ma unngo.”

<sup>14</sup> İkirı Yasu ka tassa kene iki eene, “Aaga unggeene aaga co alaga oona naada co ka'boge.” A kene ka tunggunugu co ya kikirı ka tinsili ka oona.

<sup>15</sup> A könö unngo eene assa kini ka a'diila ya, afada afünügü Masala ko'do dhindho.

<sup>16</sup> Ömö'di ya miini ya ataga Samira üürü ka Yasu kidha ana küüge nja dhugudha amana ta'diila iini.

17 İkirī Yasu ka tiki, “Taalo katanggaladene kada'baaga sa, anno iidümmü kafünü egīsō no küye?”

18 Taalo ömō'di ana kene afada öö'dö tindhigi Masala ko'do illi töölöge ya?”

19 İkirī Yasu ka tiki iini, “Fiki'dö nunggeene, tamma ka Masala nüüdü ka oolona o'o.”

*Tö'dö ma tauugaara tanno Masala*

*(Matta 24.23-28, 37-41)*

20 A naFariisi tindini i'i kiki, “Ara tauugaara na Masala tö'dö aada?”

Iki eene, “Taalo ömō'di ara tadinö ka tö'dö ma tauugaara ma Masala.

21 Ömō'di tafa tiki a'da, 'Ungngo kita,' nja iini ka tiki a'da, 'Inni kanna,' kudumma tauugaara tanno Masala kungngo ada ka nanggeedi.”

22 Iki a kadalaadene tanno iini, “Uuru kinggide kassa ka öö'dö, aaga tasaasa tassa ka uuru tanno 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ka ungodho kungngo taalo aaga kara tijöögö.

23 Ara kadu saga tiki aaga a'da, 'Ungngo kita,' nja iini, 'Inni kanna,' aaga fa co, aaga tafa tuurna ömō'di öccö keere.

24 Kudumma uuru ma tö'dö tanno 'Bii'bala ma Tadü'd'dü kara tafeene nja talimaana ma toambo'do na limi ku'b'ba kasa ka öö'dö töyeene ka 'dakeyi töccö no.

25 Lakiini i'i ara tadhügürü ana eema

dhabbu tikinggi a sere ya ma 'bitingngö ya tanu kini.

26 “Afa ma tiya agüüni adene ka naguuru tanno Nööh no, ara tüünidene ka naguuru tanno 'Bii'bala ma Tadü'd'dü.

27 Kagu kadu eema kooye ngeeli karna ajeene idhi Nööh co a mürkabü ka teene, a faaya tö'dö agirina eege nye'd'de kungngo.

28 “Nja tiya agüüni adene ka naguuru tanno Luut no afe'de, kaguri kadu kooye, kanadene ana eema kaana eema, kaleele karü'bu nöö'di.

29 Lakiini ka Luut ka öö'dö kürö ndama Şadöma a Masala tunggu issi ku'bu nja albaarü kide ndama 'dotombo'do mafine eege nye'd'de kungngo.

30 “Ara tafigi nggeege ka uuru tanno 'Bii'bala ma Tadü'd'dü kara tatele oona.

31 Ömō'di ya aganna ka la ko'do ka uuru tanno miini no ya, taalo ara tö'dö ku'bu aco a'duga eema yiini ka 'bügöörī, a ömō'di ya ka siga ya taalo ara tapadaga oona keere.

32 Aaga agüigi aka ma Luut mo.\*

33 Ömō'di ya asaasa toolona eyi yiini ya ara taama i'i, ömō'di ya aama eyi yiini ya oolona eege.

34 Ara a'a tiki aaga ka ooso tanno miini no ara kadu tafü ka tenggere tanno ungodho no keera, könö ta'dugadene aya tütü.

\* 17:32 17:32 Takwiin 19.15-26

35 A iiya keera kawöönö ka 'doonya ma unggodho, a kömö ta'dugadene ammo tütü.

36 [A kadu na nagiide no tanna ka siga keera, ökönö ta'dugadene aya tütü.]”

37 A kadalaadene tindini i'i kiki, “Ka Uugaara, ara tumma no talinggo adene kiga?”

İkirî ka tiki eene, “Buugu ya nümö ka teyi kide ya ara nagolo tarügü kide.”†

## 18

*Tafeene ma tumma ma aka ma küüme nja uugaara*

1 A Yasu tageema nja kadalaadene tanno iini, a tafeene ma tumma a'da kafara ka Masala turi kafa tagi'di.

2 Iki eene, “Aganna uugaara ka anya minggide taalo ari'ba a Masala itaalo ari'ba a kadu.

3 Aka ma küüme taganna ka anya tammo iini mo, maleele kini ka oona miki iini, ‘Ümmöönö kede kudumma diidi ma a'a.’

4 “Atakanu ka tumma tanno oono, lakiini kono ka ndakaleele kini ka oona ya, İkirî ka tiki ka eyi tiya iini, ‘Taalo a'a nari'ba a Masala niṭaalo nari'ba a kadu.

5 Ara a'a tūmmöönö ka aka ma küüme tammo, kudumma oono ka anyamany a'a ka oona, kudumma oono mara tütü ka taleele kede ka oona manyamany a'a ka oona.’”

6 İkirî Uugaara Yasu ka tiki, “Aaga toodo ka eema tiya uugaara tiya üünî ada kadu ku'bu ya ka teema.

7 Taalo Masala mara toolona kadu noono ka tagesse eege no, na afara kono ooso a naguuru? Mara tadoono ku'bu manangnga İiye eene?

8 Yungngo eede ka tiki aaga, mara tareere möödhi kene, lakiini 'Bii'bala ma Tadü'd'dü 'dee ara taluna tamma ka 'büdülü kini kara tö'dö?”

*Tafeene ma tumma ma taga Fariisi nja ömö'di ma tulu'ba*

9 A Yasu tageema ka tumma co kadu kinggide kümmü nanggeyi neene a'da eege ka'diila kamidhi kadu öccö,

10 “Kadu kinggide keera kasirigö co la ma Masala ma tafara ka Masala, könö a taga Fariisi, aya tamö'di ma tulu'ba.

11 İkirî taga Fariisi ka fiki'dö adageema ka eyi tiya iini iki, ‘Nanangnga a'a ta'diila o'o Masala, taalo a'a nafeene nja türeene ma kadu na ama eema ya kadu na, nüünî ada kadu ku'bu no, nja tanno afüngngö anyooro no, taalo a'a nafeene nja ömö'di ma tulu'ba tiya.

12 Nümmü a'a tenege teera ka üsbü unggodho namana faana ma la ma Masala ku'bu nye'd'de.’

13 “Lakiini ömö'di ma tulu'ba öödhi ku'b'ba taalo asaasa tadini co 'dotombo'do, agala ka dhüüdhü orro iki, 'Ana 'bangnga ma a'a Masala kudumma eede ka tatoroko.’

14 “Ara a'a tiki aaga, ömö'di ma tulu'ba ya inynyo öö'di kita iini ka'diila, ara taga Fariisi ka tütü a tatoroko tanno iini. Ömö'di ya 'dinigi oona niini coo'do ya ara ta'diniginja ku'bu, ömö'di ya ümmü eyi yiini ka tidhilli ya ara ta'diniginja coo'do.”

*Yasu nja laala tiya dhiidhi ya*

*(Matta 19.13-15; Murkus 10.13-16)*

15 A kadu tö'dö ana laala iini a'da ümmünü iisine eene ka oona, a kadalaadene niini tasala eege kagirnaana kene.

16 Lakiini Yasu agümmünü eege, “Aaga fa ka laala köö'dö kede aaga tafa tafaga eege keere, kudumma tauugaara ma Masala kungngo eene.

17 Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, ömö'di ya taalo amma ka tauugaara ma Masala afa 'bii'bala kungngo taalo ara co.”

*Ömö'di ya ana almaala ya*  
*(Matta 19.16-30; Murkus 10.17-31)*

18 A tadiifi tindini i'i iki, “Ka Tatalaana ya a'diila ya, ara a'a tönynyö nassa ka aluna tefe ka 'di ta'billi?”

19 İkirı Yasu ka tiki iini, “Minna agu o'o nümmünü

a'a a'da na'diila? Taalo ömö'di ma ta'diila illi Masala ungodho oogo.

20 Nussu o'o tumma no iki a'da, 'Fa tatemelö, fa tagirina kadu, fa tanyooro, fa tafünü korokoro ka kadu ka oona, ümmü pupa yüüdü nja niimö tammo üüdü.’ ”

21 İkirı ka tiki a Yasu, “Nagalinggo a'a eema ya 'do a'da nakaleefe a'a taga idhilli.”

22 Ka Yasu ka ndaföönyö tumma niini no iki, “Niimö inggide ungodho öreene, adanege ana eema tiya üüdü nye'd'de nasümünaana ka kadu tanno iini ka titaalo kene no amang ka eema tanna küdü ka 'dotombo'do, na o'o sa ka öö'dö kede keere.”

23 Ömö'di tamüürü kini ka taföönyö tumma no kudumma iini ka ana eema dhabbu.

24 Yungngo a Yasu ka iji i'i ka koroo'bo, İkirı ka tiki, “Kiideene co ka tauugaara ma Masala ka kadu tanno ana eema dhabbu no.

25 Taalo tadigaala ka ööye ma ibiri ara tiideene ana malaga, afa co ka tauugaara ma Masala ka tiideene ka kadu tanno ana eema dhabbu no.”

26 A kadu na föönyö no tiki, “Amada i'i yungngo ara toolonadene adha?”

27 İkirı Yasu ka tiki, “Niimö ya iideene a kadu ya ara Masala talinggo.”

28 İkirı Bütrüs ka tiki iini, “Kafa unnggo ka eema tiya iidi ara unnggo ka tuurna o'o keere.”

29 A Yasu tiki iini, "Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, ömö'di ya inyi 'di yiini ku'bu nja aka tammo iini, nja nagöre nja pupa nja nümö nja laala tiya iini kudumma tauugaara ma Masala ya,

30 ara taluna eema dhabbu ka kusunja kini kide, a 'bitingngö nja tefe ka 'di ta'billi."

*Yasu adiri tumma ma inde tanno iini tiidoona*  
(Matta 20.17-19; Murkus 10.32-34)

31 A Yasu tummünü kadafiini na ö'dö kada'baaga kafünü eera no iki eene, "Angnga kungngo kara tasirigö co Örsaliim 'bitingngö a tumma na sorne ma nagane'bi kadageema ma 'Bii'bala ma Tadü'd'dü kara talinggo adene.

32 Ara tummününja a ka-jeene kadaana i'i kalama keela i'i ka'binynyi alaaga iini ka oona.

33 Kassa kabbü i'i kiidi i'i, assa ka fiki'dö ka inde a fungngö iidoona."

34 A kadalaadene ki-taalo kussu eema yiini ka tema ya, kudumma eene kaküdhüdene kitaalo kussu.

*Yasu afa'da soro ka iüye*  
(Matta 20.29-34; Murkus 10.46-52)

35 Aga Yasu ka ndakete ka Ariiha ya a'da soro ungnö emmi ka tinggini ma fiini arangnga.

36 Kini ka föönyö a kadu kadhabbu katunggeene ya,

ikiri ka tindineene, "Minna yungngo?"

37 Kikiri ka tiki iini a'da, "Yasu ya ma Nasira ya, i'i yungngo ungnöe kita."

38 Ümmüneene dhindho iki, "Yasu, 'bii'bala ya Dawud, ana 'bangnga ma a'a."

39 A kadu na ungnöe kidha no tagirnaana kini a'da aki'döönö. Illi i'i iidhe ko'd'do, "Ka 'bii'bala ya Dawud, ana 'bangnga ma a'a."

40 A Yasu töödhü iki eene a'da köö'dö ana i'i, kini ka ndöö'dö kete ikiri Yasu ka tindini i'i,

41 "O'o nasaasa a'a a'da nönyö ana o'o?"

Ikiri soro ka tiki, "Nasaasa a'a tiji 'buugu, ömö'di eede."

42 Ikiri Yasu ka tiki iini, "Iji 'buugu, tamma nüüdü ka oolona o'o."

43 Arooro kiji 'buugu uurna Yasu keere amana ta'diila a Masala. Ka kadu ka ndiji tumma no, kindhigi Masala ko'do.

## 19

### *Yasu nja Zaka*

1 A Yasu co Ariiha ad-heedhe ko'do.

2 Ömö'di ungnö ka Ari-ihä uugaara ma kadu ma tulu'ba ana almaala dhabbu ana eere a'da Zaka.

3 Ö'dö asaasa tassa ka ömö'di tiya ana eere a'da Yasu ya, lakiini i'i ya adhüküdhükü, taalo iji Yasu kudumma a kadu katiti ajeene.

4 Ikiri ka rünö aaco ka kadu kidha asirö fa ma indiiye amang kini tiji i'i,

kudumma Yasu kara tadi-gaala kide.

<sup>5</sup> Ka Yasu ka ndala kita mini kita ya, assa coo'do asala i'i iki iini, "Zaka, aayu ku'bu areere, kudumma eede kara co tanna ka 'di kita üüdü ka uuru tanno."

<sup>6</sup> İkirı ka öö'dö ku'bu areere oreene nja iini ad-hodho.

<sup>7</sup> Ka kadu kadasala tumma no ya, ka'digineene kiki a'da, "Unggeene aco tanna ka 'di tiya ömö'di tiya atoroko ya."

<sup>8</sup> A Zaka tafiki'dö iki Uugaara, "Ka Tatalaana, ara a'a tanangnga dhüdhü ma eema tiya eede a kadu tanno eema katitaalo kene no, üürü nagüüni ada ömö'di ku'bu a niimö, napadaga co iini ököje nja tiya iini ya ta egüisö."

<sup>9</sup> Yungngo Yasu ka tiki iini, "Ndama uuru tanno ka ö'dö toolona ka 'di tiya, kudumma ömö'di tiya, i'i ya 'bii'bala tiya Abrahiim afe'de.

<sup>10</sup> Kudumma 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ö'dö tawwa kadu na aama no oolona eege."

*Tafeene ma tumma ma gürüüsü ma linggo*

<sup>11</sup> Ka Yasu ka ndakete ka Örsaliim, a kadu na toodo ka tumma no kiki kide a'da tauugaara ma Masala kara tatele oona 'bitingngö, ütö ka teema,

<sup>12</sup> İki, "Ömö'di inggide tadiifi, unggene aco anya ku'b'ba maco tummününja ka tauugaara kide assa ka tafada.

<sup>13</sup> İkirı ka tagümmünü kadu na linggo nja iini no kada'baaga adakinaana nakajine ma dahaba\* eene ku'bu iki eene, 'Aaga anadene iini ara a'a ka öö'dö.'

<sup>14</sup> "A kadu ma anya tammo iini taalo ka asaasa i'i yungngo eene kagürünü kadu ka urna keere kiki, 'Taalo unggö kasaasa ömö'di ya ka tauugaara tiya iidi.'

<sup>15</sup> "A kadu tummünü ömö'di ya miini ya ka tauugaara afada aco 'di adagümmünü kadu niini ka anangnga nakajine eene no amang kini tassa kide, ömö'di öccö aluna ka tiya iini aanya.

<sup>16</sup> Aya dhidha ya tö'dö iki, 'Ömö'di eede, naluna a'a ka jine tiya nakajine kada'baaga.'

<sup>17</sup> "İkirı ömö'di ka tiki iini, 'O'o no ömö'di ma linggo tiya dhorro ya, a'diila nja o'o nafa o'o ka niimö tiya idhilli ya, ara o'o tauugaara ma naanya kada'baaga.'

<sup>18</sup> "Aya tö'dö kini iki, 'Ömö'di eede, jine yüüdü ya, naduna a'a kide nakajine kiidümmü.'

<sup>19</sup> "İkirı ka tiki iini, 'Ara o'o tauugaara ma naanya kiidümmü.'

<sup>20</sup> "A könö tö'dö iki, 'Ka ömö'di eede, jine yüüdü unggö a'a naküdhü a'a i'i ka mandiili.

<sup>21</sup> Kudumma eede ka ri'ba o'o kudumma üüdü o'o na

\* 19:13 19.13 Jine ma dahaba ököje nja mahiyya ma nagatereene kiidoona.

ömö'di taalo nasaasa kadu, narumuru eema a'da taalo yüüdü, nama eema a'da taalo o'o nadiniigi.'

22 "Ikiri ka tiki iini, 'Ara a'a tummü o'o a tumma tanno üüdü, o'o na ömö'di ma linggo ya toroko ya nussu o'o a'da a'a taalo nasaasa kadu narumuru eema ka kadu na ama eema yeede ka titaalo nadiniigi ya.

23 A minna agu o'o nanu ka tanangnga jine yeede a kadu tanno alinggo ana gürüüsi no amang kede tafada nöö'dö taluna i'i köö'dö keere dhabbu?"

24 "Ikiri uugaara ka tiki a kadu tanno 'dingnge kini kete no, 'Aaga 'duga jine kini aaga tanangnga ömö'di tiya ma nakajine kada'baaga ya.'

25 "Kikiri ka tiki iini, 'Ka ömö'di eede, nakajine kungngo iini kada'baaga.'

26 "Ikiri ka tiki, 'Ara a'a tadirina aaga, ömö'di ya ana niimö agusunja kini kide, ömö'di ya niimö ka titaalo kini ya, yungngo kini ya a'dugadene.

27 A kadu na diidi ma a'a no taalo kasaasa a'da na a'a tauugaara tiya eene no aaga ö'dö ana eege kita, aaga tagirina eege kede kidha.' "

### *Yasu inynyo Örsaliim*

28 A Yasu tageema tumma no, unggeene asirö ma tara co Örsaliim.

29 Kini ka ndakete ka Beet Faji nja Beet Aniya ka 'dikinya tammo ana eere a'da Anya ma 'Dikidiyö mo, ikiri ka kürünü kadalaadene keera.

30 Iki eene, "Agolo anya tammo ada kidha mo, kada kara co ya aaga taluna 'bing kisine ka timi'dinja ku'bu üfürü ömö'di takaka kide 'do aaga kildhe i'i aaga tö'dö iini.

31 Ka ömö'di kara tindini aaga ya a'da, 'Kinggilaana aaga amana ya?' Aaga iki iini a'da, 'Uugaara asaasa i'i.' "

32 A kadafiini na eera no co kaluna afa ma tiya Yasu kadirina eene ya kungngo.

33 A kene katinggili 'bing kisine ya a kadu miini tiki, "Minna agu aaga, aaga tinggili 'bing kisine?"

34 Kikiri ka tiki, "Uugaara asaasa."

35 Kö'dö iini a Yasu kakese en'di yeene ka 'bing kisine a Yasu taka kide.

36 A kini ka ndunggeene a kadu takee en'di yeene ka fiini.

37 Kini ka ndakete ka nsorondho ma Anya ma 'Dikidiyö ya, ikiri kadalaadene kadhabbu katadhodho kindhigi Masala ko'do keema dhindho ka eema ma türü tiya eene kada kadinö kide ya nye'd'de, kiki a'da,

38 "A'diila ka Uugaara tiya öö'dö ana eere ma Masala ya,

fa ka ta'diila ka öö'dö ka 'dotombo'do nja tüdhindhä ka fiini ma ndanaaya."

39 A naFariisi öccö ungngo ka kadu ka teene ya iki a Yasu, "Ka Tatalaana, iki ka kadalaadene tanno üüdü a'da ka ki'döönö."

40 Apadaga tumma eene iki, "Ara a'a tadirina aaga, a kadu no saga ki'döönö ya, ara niigisi tiidhe."

*Yasu ya afara kudumma Örsaliim*

41 Kini ka ndakete ka Örsaliim assa kono afara kudumma oono.

42 İkirı ka tiki, "Küdü kara tagussu fiini ma ta'diila ka uuru tanno. Lakiini 'bitingngö allafa küdü ka iye.

43 Uuru öccö ka inggide a diidi tiya üüdü kara takedhe o'o ka oona kasege ar'da küdü ka oona ka ku'du o'o ko'do ka oona in'dili kungngo.

44 Kürrüdü ana o'o nja laala tiya üüdü ya inggide ya taalo kara tafa ka misi küdü ka oona kudumma üüdü taalo nussu uuru ma tö'dö tanno Masala ma toolona o'o."

*Yasu inynyo la ma Masala*

45 İkirı ka co la ma Masala arooro ka tasoro kadu na anadene ana eema kide no, uurugu eege co akürö.

46 Eema nja eene iki, "Sorne ma Masala iki a'da, "Di yeede ya, 'di ma tafara ka Masala, aaga ka anangnga i'i ka tatumba ma kanyooro.' "

47 Adagalaana kadu ka la ma Masala a naganuuru a naguugaara ma ka'boge nja katakana ma seriye nja kadıifi ma anya tasaasa tiidi i'i.

48 Kitaalo kaluna fiini ma tiidi i'i kudumma kadu

nye'd'de kungngo ka asaasa i'i ka toodo kini.

## 20

*Türü na Yasu*

1 Uuru kinggide iini ka ta-laana kadu ka la ma Masala adünügü tumma eene, ikiri a naguugaara ma ka'boge ka öö'dö kini nja katakana ma seriye nja kadıifi.

2 Kiki iini, "Tirina ungnö, türü öjö eege kungngo üüdü ka talinggo eema ya iini? Mada i'i yungngo anangnga türü na o'o dhorro ungnö?"

3 İkirı Yasu ka tiki eene, "Ara a'a tindini aaga a tumma ka ungnö, aaga tirina a'a,

4 tambeese na Yühanna 'dee ka ö'dö ndama 'dotombo'do alla ndama kadu?"

5 Kadageemaana ka oona ungnö eege kiki, "Aja kara tiki a'da, 'Ndama 'dotombo'do ya,' ara tiki a'da, 'Minna agu aaga, aaga taalo kamma kini?'

6 Akaja kara tiki a'da, 'Ndama kadu ya,' ara kadu tatıdiri angnga nye'd'de kungngo, kudumma eene ka tussu a'da Yühanna a ne'bi."

7 Yungngo eene ka tiki iini a'da, "Taalo ungnö kussu a'da köö'dö ndama kiga."

8 İkirı Yasu ka tiki eene, "A'a ka eyi tiya eege taalo a'a nara tiki aaga a'da türü na mada eege kungngo eege ka talinggo eema ya iini."

*Tafeene ma tumma ma kalee*

9 İkirı ka ndeema nja kadu a tumma tanno iki eene,



“Ömö'di inggide akodho ki'bim'bi adagümmünü kaleele anangnga eene, ara ka tunggeene atügöögö.

10 “Ka uuru ma taraana miini ka ndö'dö ya, ikiri ka kürünü ömö'di ma linggo yiini kene a'da kanangnga faka ma iye ma ki'bim'bi tanno iini, kiki'i ka tabbü i'i kuuru i'i ka tino ana iisine kada 'döngngönyö.

11 Agürünü ömö'di könö afe'de, katabbü ya miini ya afe'de katakeela i'i kuuru i'i ka tino ana iisine 'döngngönyö.

12 İkiri ka kürünü könö kassa kanda iidoona, katabbü i'i kanangnga nagoola iini ka oona kapügü i'i co kürö ndama raaga ma ki'bim'bi.

13 “A ömö'di ma ki'bim'bi tiki, ‘Ara a'a tönynyö 'bitingngö? Ara a'a tagürünü 'bii'bala yeede ka asaasa i'i ya, amang kene tasala i'i ka ri'ba.’

14 “Kene ka ndasala i'i ya ka ndeema kiki a'da, ‘Ömö'di ya ara takarna ka ki'bim'bi, katagiidi i'i, angnga takarna ka eema.’

15 Kapügü i'i co kürö ndama raaga ma ki'bim'bi, katagiidi i'i.”

İkiri Yasu ka tiki, “Ara ömö'di ma raaga ma ki'bim'bi tönynyö ana eege?

16 Ara tö'dö agirina kaleele, anangnga ki'bim'bi a kadu tökönö.”

A kadu na toodo kini no tiki, “A Masala tafa tö'dö iini.”

17 Assa kene ko'do iki eene, “Tumma no ka sorne kiki a'da minna?”

‘Misi ma katarü'böönö yaada kanu kide mo, oogo mungngo ma misi ma kadese.’

18 Ömö'di ya a'dinggö ka misi tammo miini mo ya ara tadhösö, ömö'di ya oono ka 'dinggö kini ko'do ya manyiki'daana i'i ku'bu.”

### *Faana ma tulu'ba*

19 A katalaana ma seriye nja naguugaara ma ka'boge tasaasa tümme i'i ka uuru tanno miini no, illi eege kari'ba a kadu kudumma eene ka tussu a'da i'i eema tafeene ma tumma no kene ka oona.

20 Katadinö ana i'i ko'do, ka kürünü kadu kini kümmü eyi yeene kada kadu tanno a'diila no, amang kene tümme i'i a 'bandumma kümmünü i'i uugaara ma Yahüüdiya nja türü tanno iini.

21 Kiki'i ka tindini i'i, “Ka Tatalaana, kussu unngo a'da o'o neema tumma na dhorro no nja talaana tanno üüdü no, taalo nari'ba a ömö'di, illi o'o neema tumma ma fiini ma Masala ma timin'da.

22 A'diila aja kara tamana tulu'ba a Kayisar alla taalo a'diila?”

23 İkiri Yasu ka tussu ünggü meene iki eene a'da,

24 “Aaga lage jine a'a, koronggore ya mada i'i yungngo, eere ya mada i'i yungngo?”

Kiki iini, “Ya Kayisar.”

25 Yungngo Yasu ka tiki eene, “Aaga anangnga niimö ya Kayisar a Kayisar, aaga tanangnga niimö ya Masala a Masala.”

26 Kitaalo kassumunaana ka tumma meene kara tümme i'i iini ka kadu kidha, kadhere ka tumma tanno iini kakumu oona.

### *Tafiki'dö ka inde*

27 A Sadügiin no midhi tafiki'dö ka inde no tö'dö kini ka indini i'i,

28 “Ka Tatalaana, Müüsa arigiri ada angnga a'da, ‘Ka örre tiya ömö'di kara teyi a'da aka mo ungnö iini a 'bii'bala titaalo kini, örre yiini ta'duga oogo eene ada laala örre tiya iini.’\* ”

29 Kadu kinggide ka nagöre ka iidümmü kafünü eera, aya dhidha ya tarna aka eyi a'da taalo 'bii'bala iini.

30 Aya asigi kini ya ta'duga aka eyi a'da taalo 'bii'bala iini.

31 Aya iidoona ya ta'duga oogo, idhi na iidümmü kafünü eera no taaya a'da taalo laala eene eege in'dili.

32 Aka mikiri ka teyi afe'de.

33 Oogo 'dee mara ta aka tammo mada ka uuru ma tafiki'dö ka inde, kudumma oono ka ta aka ma kadu ka iidümmü kafünü eera?”

34 İkirı Yasu kiki eene, “Kadu ma 'bühülü karna ajeene.

35 Lakiini kadu na ma tafiki'dö ka inde no, kara

tefe ka 'di ta'billi taalo karna, kitaalo karna ajeene.

36 Eege kara tafeene nja kadhangga taalo kara taaya, eege ka laala tiya Masala, kada laala ma tafiki'dö ka inde.

37 A Müüsa adinö kide aala a kadu a'da tafiki'dö ka inde ka inggide ka 'bamfa ka tafinne, kini ka tümünü Masala a'da, ‘Masala ma Abrahiim nja Masala tammo Ishak nja Masala tammo Yaguub.’†

38 Taalo Masala ma kadu tanno ake no, lakiini Masala ma kadu tanno adinö no, kudumma eene nye'd'de kafe ka 'di ana oogo.”

39 A katalaana ma seriye tiki iini a'da, “Nadiri o'o tumma dhorro, tatalaana.”

40 Kitaalo ka'duga rüsü ma tindini i'i ma niimö töccö afe'de.

### *Almasihi ya Masala*

41 İkirı Yasu ka tiki eene, “Keema kadu a'da Almasihi a 'Bii'bala tiya Dawud nya?”

42 Ara Dawud ka eyi tiya iini ka tiki ka Sorne ma Tüüsü a'da,

‘Iki Uugaara a Uugaara tiya eede,

Emmi kede ka niisö ma kuri,

43 ara a'a ka anangnga o'o ka siri ka diidi tiya üüdü ana uune.‡

44 Aga Dawud ka ndümmünü i'i a'da, ‘Uugaara 'dee,’ assa kanda 'bii'bala tiya iini nya?”

\* 20:28 20.28 Seriye ya eera ya 25.5-6 † 20:37 20.37 Tö'dö kürö 3.1-12

‡ 20:43 20.43 Tüüsü ma nakaaru 110.1

*Yasu nja katalaana ma seriyē*

<sup>45</sup> A Yasu tiki a kadalaadene tanno iini a'da, kadu kinggide nye'd'de kaföönyö,

<sup>46</sup> "Aaga adinö ko'do kudumma katalaana ma seriyē no asaasa tunggeene ka nafiini ana en'di ma oona tiya kadhonggoro ya, kasaasa kadu ka jöjölül eege ka namansala nja na'buugu ma tamiimi no kidha ka naala ma talaana nja 'buugu ma eema ma taguri ya dhidha kana taanyara no.

<sup>47</sup> Kiiisini iiya ma nagüüme kagu eema yeene, kafara ka Masala tafifinni amang ka kadu tiki a'da eege ka'diila, eege no miini no, tapusu adene neene kara tatoroko dhindho."

## 21

*Faana ya aka ma küüme*

<sup>1</sup> İkirı Yasu ka tiiiri 'buugu asala kadu na ana eema dhabbu no katamana faana yeene ka dho ka la ma Masala.

<sup>2</sup> Asala aka ma küüme eema ka titaalo kono mafaana ana girisi keera.

<sup>3</sup> İkirı ka tiki, "Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, aka ma küüme ma 'döngngönyö mo, mafaana adhabbu a kadu nye'd'de kungngo.

<sup>4</sup> Ya öreene ka kadu tanno ya, i'i yungngo eene kanangnga ka faana ma la ma Masala, lakiini oogo ka ta'döngngönyö kungngo

manangnga yoono ka niisö ya ku'bu nye'd'de kungngo."

*Taga'dadene ma la ma Masala*

<sup>5</sup> A kadu könö teema a'da la ma Masala akosedene a niigisi ka'diila ana eema tiya a'diila ka teene miini kananja a Masala, a Yasu tiki eene,

<sup>6</sup> "Uuru kinggide kara sa köö'dö, eema yaada kadinö kide ya, taalo misi ma unggodho mara türeene ka madöoje ko'do kara türrüdü nye'd'de kungngo."

*Dhügürü nja tüüni midhi*

<sup>7</sup> Kikiri ka tindini i'i, "Ka Tatalaana, ara tumma no talinggo adene aada sii? A niimö minna i'i yungngo aja kara tussu iini a'da ara talinggo adene?"

<sup>8</sup> İkirı ka tiki eene, "Aaga adinö ko'do a'da i'i'di ömö'di öccö taama aaga, kudumma kadu kadhabbu kara sa köö'dö ana eere tiya eede kiki, 'A'a namiini,' a'da, 'Uuru miini ka ndakete.' Aaga fa co eene keere.

<sup>9</sup> Kada kaföönyö a'da koro'bo inggide a tagoroo'bo ma 'buugu, aaga tafa tari'ba kudumma iini ara tö'dö tikinggi, lakiini i'i titaalo ma 'büdhülü küfürü tö'dö."

<sup>10</sup> İkirı ka tiki eene, "Ara kadu teema koro'bo ka naanya, a tauugaara tadiidi tauugaara könö.

<sup>11</sup> A 'büdhülü tatinggi'di dhindho ka na'buugu kadhabbu a iire tümmü kadu, a maara tümmü kadu kadhoonyo a ri'ba tagu

kadu, eema tatele oona ka 'dotombo'do adhabbu keefe.

<sup>12</sup> "Keema tiya miini ya ka taleefe ya, ara kadu tümmü aaga kanangnga ka pabuusu küüni midhi ku'bu ana aaga, kümmünü aaga a kadu ma naala ma tatalaana nja pabuusu, kümmünü aaga a naguugaara nja kadiifi kudumma a'a.

<sup>13</sup> Eema ya miini ya ara tafa kada aaga teema kudumma ma tefe ka 'di neede co kadu.

<sup>14</sup> Aaga idhi oona ku'bu, aaga tafa tadinigöögö a'da ara aaga tümmöönö ka eyi tiya ada nya?

<sup>15</sup> Kudumma eede kara tanangnga tumma aaga nja tussu eema, nadiidi naada tatiminaana ka tii'baana ma aaga, itaalo ara tiki a'da ka oroko aaga.

<sup>16</sup> Ara kupupa naada nja nakaniimö tanno ada, nja nagöre tanno ada nja siliga ma aaga nja kateefe ma aaga sa katümmünü aaga a kadu kiidi könö ana kada.

<sup>17</sup> A kadu takirimi aaga nye'd'de kungngo kudumma eere tiya eede.

<sup>18</sup> Taalo ndanawu ka ungodho kungngo kara takara ta suli ada ka nanggüüdü.

<sup>19</sup> Aaga idhi oona ku'bu dhorro amang kada toolonadene.

*Yasu eema tumma ma tatangga'da ma Örsaliim*

<sup>20</sup> "Kada kara tasala nasi-gira ka takedhe Örsaliim ka oona ya, aaga tussu a'da taga'dadene noono ka ndakete.

<sup>21</sup> A kadu na ka Yahüüdiya no, fa kene ka rünö ka sirö na 'dikinya, a kadu na ka anya ka teene no, tarünö ka co akürö ndama oono, a kadu na aganna ka nasigeene no kitaalo ka co anya ka teene.

<sup>22</sup> Kudumma uuru ma tapusu adene, amang ka tumma tanno ka kirinja ka sorne no co ööye miini.

<sup>23</sup> Am'ba ka iiya tanno agüröönö no nja tanno indine no ka naguuru tanno miini no, kudumma tagoroo'bo kadhabbu kara tö'dö ka 'büdhülü a tagoroo'bo ma Masala talinggo kadu.

<sup>24</sup> Kagirinadene a kulu'ba, ökönö tümmü adene kada ömö'di ma pabuusu kaco ajeene nye'd'de ana eege, ajeene tisiraana ka Örsaliim idhi uuru neene tatimö."

*Tö'dö na 'Bii'bala ma Tadü'd'dü*

<sup>25</sup> "Eema tatele oona ka ndanaaya nja tere nja midigi keefe, a kadu ka ajeene 'do tadhere kari'ba, afara ma 'biidi ka to ara talumuli ajeene a tafiri coo'do ma 'biidi.

<sup>26</sup> A kadu öccö kara ta'dinggeene, ari'ba kagu eege nja tindhigi niimö ya ara tö'dö ka 'büdhülü ya, kudumma türü ma 'dotombo'do ka 'digi'di ajeene.

<sup>27</sup> Ka uuru tanno miini no, ara kadu tiji 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ka tunggeene ka tülügü a türü nja tidhindhü.

28 Ka eema tiya ka ndalinggo adene ya, aaga afiki'dö aaga ta'diniga nanggüdü naada coo'do kudumma ta oolonadene tanno ada ka ndakete."

*Tafeene ma tumma ma indüye*

29 Adirina tumma eene, "Aaga assa ka fa ma indüye nja naafa nye'd'de kungngo.

30 Kene ka ndasiri dhaaru ya, ikiri aaga ka tussu a'da kooro ka ndakete.

31 Nggeege ada kadasala eema ya, amang ka tussu a'da tauugaara na Masala ka ndakete.

32 "Ara a'a tadori tumma aaga dhorro, ara eema talinggo adene nye'd'de kungngo a'da üfürü sere ya co.

33 Ara 'dotombo'do nja 'büdhülü tammanyaga lakiini tumma neede taalo kara titaalo.

*Tadinö ko'do*

34 "Aaga adinö ko'do, aaga tafa takirada ka tooye ngeeli aaga take kide, a tadinigöögö ma eema ma 'büdhülü, kudumma uuru tanno miini no kara tatiri aaga.

35 Kudumma iini afeene nja toore ma ta'dinggö ka kadu ka 'büdhülü nye'd'de kungngo.

36 Aaga adinö aaga tafara ka Masala turi kungngo, amang kada taduna fiini ma toolonadene ka eema tiya ara tö'dö ya, amang kada ta'dingnge kidha ma 'Bii'bala ma Tadü'd'dü."

37 A Yasu tagalaana kadu ka la ma Masala uuru

kungngo, a 'buugu kara tooso kungngo ungeene aco tiyü co 'dikinya tammo ana eere a'da Anya ma 'Dikidiyö mo.

38 A kadu tilli ka fiki'dö so'd'do ma co la ma Masala ka toodo kini ka teema.

## 22

*Yahüüsa ümmünü Yasu a kadu*

1 A uuru ma Taanyara ma Dheedhifi no ana eere a'da Taanyara ma Tada'da ka Eriidö no ka ndakete

2 A naguugaara ma ka'boge nja katalaana ma seriyé tagawwa fiini meene kara tiidi i'i kudumma eene ka ri'ba a kadu.

3 İkiri Ebliisi ka 'dinggö ka Yahüüsa ka oona yeene ka tümününü i'i a'da Askaryüüti ya, i'i ya ta'ba ma kadalaadene tanno ö'dö kada'baaga kafünü eera no.

4 Ungeene ateefe timi'di tumma nja naguugaara ma ka'boge nja nasigira tanno afa ka la ma Masala no ara tümünü i'i nya ümmünü eene.

5 Kadhodho 'do ka timi'di tumma nja iini a'da ara eege tanangnga gürüüsi iini.

6 Amma ikiri ka adinaana i'i ko'do ma taluna fiini ma tümününü i'i eene a'da taalo kadu kussu.

*Yasu agu kuri ma tada'da nja kadalaadene tanno iini*

(Matta 26.17-25; Murkus 14.12-21; Yühanna 13.21-30)

7 İkiri uuru ma Miteene ma Dheedhifi ka ndö'dö yeene kaara kidhefele ma Taanyara ma eriidö kide ya.

8 Yungngo a Yasu ka kürünü Bütürs nja Yühanna iki eene, “Aaga unggeene aaga co tindinaana kuri ma Tada'da kaja ku'bu.”

9 Kikiri ka tiki iini, “Kiga i'i yungngo üüdü ka asaasa unngo ka co tindinaana eema kide?”

10 Apadaga tumma eene iki, “Kada kara co anya ya ara aaga toreene nja ömö'di a'bandhafa ma 'büüdi unngo iini aaga urna i'i keere ka 'di tiya iini kara co ya.

11 Aaga iki a ömö'di ma 'di, “Tatalaana iki o'o a'da, la yeede kara tagu kuri ma Tada'da kide nja kadalaadene tanno eede i'i ya iye?”

12 I'i ara tala aaga ka la tiya 'doogo ya adhabbu akesenja ku'bu. Aaga indinaana 'buugu ya miini ya ku'bu.”

13 Kikiri ka co kaluna afa ma tiya iini kadirina eene ya kungngo, kadakindi-naana kuri ma eriüdü ku'bu.

*Kuri ma taamu ya Uugaara ya eere ya*

(Matta 26.26-30; Murkus 14.22-26; 1 Kürünsüs 11.23-25)

14 Ka uuru ma tagu kuri ma eriüdü ka ndö'dö ikiri Yasu ka temmi nja kadafiini tanno iini ma tara tagu eema.

15 İkiri ka tiki eene, “Agu iire a'a ma tagu eema ma eriüdü nja aaga a'da nüfürü a'a tadhügürü.

16 Ara a'a tiki aaga a'da, ndama uuru tanno, taalo a'a nara taguri afe'de illi alinggo

adene ka tauugaara tanno Masala.”

17 A Yasu ta'duga ker'de anangnga ta'diila a Masala iki, “Aaga la aaga tasümünaana kada ku'bu.

18 Ara a'a tiki aaga a'da, taalo a'a nara tooye ngeeli ma ki'bim'bi afe'de ndama uuru tanno idhi a tauugaara na Masala tö'dö.”

19 A'duga miteene anangnga ta'diila a Masala asümünaana ku'bu anangnga eene iki, “Tuu'da no eege kungngo na nanja kudumma aaga, aaga alinggo maada ka tagügi a'a iini.”

20 A'duga ker'de nggeege afe'de eene ka ndagu eema iki, “Ker'de mo ma ma timi'di tumma ma 'bitingngö ana eriüdü tiya eede ya uurunco co kudumma aaga ya.

21 Lakiini nüüsö na ömö'di tiya ara tümünü a'a a kadu ya, kungngo kita nja a'a.

22 'Bii'bala ma Tadü'ddü ara teyi afa ma Masala ka tatiraana 'billi, lakiini am'b'ba ka ömö'di tiya ara tümünü i'i a kadu ya.”

23 İkiri kadafiini ka tindini ajeene kiki a'da kamada eege kamiini ka asaasa talinggo tumma no.

*Mada i'i yungngo adhabbu*

24 Kadiisaana ka oona ungodho eege kiki a'da, mada i'i yungngo adhabbu ana kene unngo.

25 İkiri Yasu ka tiki eene, “Naguugaara ma ajeene ka naguugaara meene, a kadiifi

tasaasa tümmünüdene a'da kateefe ma kadu.

<sup>26</sup> "Lakiini aaga ya taalo kara tafigi nggeege, fa ka ömö'di tiya adhabbu ana kada ya ümmü eyi yiini ka tidhilli, aya dhabbu ya, tafeene nja ömö'di tiya alinggo ada a kadu ya.

<sup>27</sup> Amada i'i yungngo adhabbu, ömö'di ya emmi agu eema ya alla ya alinggo ya? Ya emmi ya i'i yungngo adhabbu, a 'bitingngö a'a nungngo ada ka söödö afa ömö'di ya alinggo ya.

<sup>28</sup> Aaga kungngo köödhä nja a'a ka dhügürü tiya eede ya.

<sup>29</sup> Ara a'a tanangnga tauugaara aaga afa ma pupa tiya eede ka anangnga a'a kungngo.

<sup>30</sup> Ara aaga taguri aaga tooye nja a'a ka tauugaara tanno eede, aaga temmi ka nagöoyö afa naguugaara, aaga tümmü siliga ma Israyil na ada'baaga kafünü eera no."

*Bütrüs ara ta'düsünü Yasu*

<sup>31</sup> İkirî Yasu ka tiki, "Samaan, Samaan, Ebliisi ungnö asaasa ta'deke'de aaga afa migile.

<sup>32</sup> Lakiini nafara a'a ka Masala kudumma o'o a'da atamma nüüdü tafa taama, a küdü kara tafada ya, nanangnga nagöre nüüdü ka tidhi oona ku'bu."

<sup>33</sup> Yungngo a Samaan ka tiki iini, "Ka Tatalaana, na amma a'a ka co ka pabuuu na eyi nja o'o."

<sup>34</sup> İkirî Yasu ka tiki iini, "Ara a'a tiki o'o no Bütrüs no, ara o'o ta'düsünü a'a tiidoona a'da üfürü dhimbi tafara."

<sup>35</sup> İkirî ka tiki akadafiini tanno iini, "kede ka tagürünü aaga a'da taalo njoko nja 'belde ada nja egüide ka kasaasa aaga nüümö?"

Kiki a'da, "Kaw."

<sup>36</sup> İkirî ka tiki eene, "A 'bitingngö ya, ömö'di ma gürüüsü a'duga nja njoko, ömö'di ya kulu'ba ka titaalo kini ya, atannege a ten'di tiya iini aana kulu'ba iini.

<sup>37</sup> Ara a'a tiki aaga, Tumma na sorne ka tiki a'da, 'Kada kinni i'i nja kanyooro,\*' kara tatiimö a tumma na kirinja ku'bu ma a'a no, kara tö'dö timin'da."

<sup>38</sup> Kiki iini, "Ka Tatalaana, magulu'ba mungngo iidi kita meera."

İkirî ka tiki eene, "Ma 'dimo."

*Yasu afara ka Masala ungnodho i'i*

<sup>39</sup> İkirî ka öö'dö kürö aaco Anya ma 'Dikidiyö afa ma tiya iini ka tadaada ya, a kadalaadene niini tuurna i'i keere.

<sup>40</sup> Kene ka ndala 'buugu ya, iki eene, "Aaga fara ka Masala iidi aaga ta'dinggo ka ta'b'badene."

<sup>41</sup> Asigi co ku'b'ba kene ka oona üürü ku'bu eema nja Masala.

<sup>42</sup> İkirî ka tiki, "Ka Pupa yeede, üürü nasaasa o'o na'duga ker'de ma dhügürü

\* 22:37 22:37 Asaiya 53.12.

mo kede ka oona, taalo tasaasa ma eedi tiya eede eege kamiini, lakiini üürü tasaasa ma eedi tiya üüdü fa kene küünidene.”

<sup>43</sup> A tadhangga tatele oona ndama 'dotombo'do uu'bu i'i ka eedi.

<sup>44</sup> Akardha ku'bu afara ka Masala dhindho idhi a 'biidi ma dhugudha tasuuru afa ma eriido a'dölo ka 'büdhülü.

<sup>45</sup> İkirı ka fiki'dö ka 'buugu ma teema nja Masala aaco ka kadalaadene aduna eege karigide, kudumma eene ka tamüürü.

<sup>46</sup> İkirı ka tiki eene, “Minna agu aaga, aaga tarigide? Aaga fiki'dö, aaga tafara ka Masala ii'di aaga ta'dinggo ka ta'b'badene.”

#### *Tümmü adene na Yasu*

<sup>47</sup> Kini ka taleefe teema ya, a'da kadhe kadu ana Yahüüsa unngo eene kidha, tatalaadene ya Yasu ana ka tanno ada'baaga kafünü eera no, ö'dö ka Yasu ööjülü i'i.

<sup>48</sup> İkirı Yasu ka tiki iini, “Ka Yahüüsa, nümmünü o'o 'Bii'bala ma Tadü'd'dü a kadu a tööjülü?”

<sup>49</sup> Ka kadalaadene ka ndiji eema ya üünidene ya kiki, “Ka Uugaara, unngo tabbü eege a nagulu'ba?”

<sup>50</sup> A könö tabbü ömö'di ma linggo ya uugaara ma ka'boge ka neeso ma niisö ma kuri armuna.

<sup>51</sup> A Yasu tiki eene, “Aaga fa kide.” Ümmü i'i ka neeso arooro ka lime.

<sup>52</sup> Yungngo a Yasu ka tiki a naguugaara ma ka'boge

nja naguugaara ma nasigira ma la ma Masala nja kadiifi tanno öö'dö kini no, “Tanyooro i'i yungngo ada ka co kini a magulu'ba a maguufi?

<sup>53</sup> Naganna a'a nja aaga ka la ma Masala a naguuru, taalo aaga kümmü a'a, lakiini uuru naada eege kungngo tauugaara ma talüllü eege kungngo.”

#### *Bütrüs a'düsünü Yasu*

<sup>54</sup> Kikiri ka'duga i'i ka co 'di tiya uugaara ma ka'boge iini, a Bütrüs tako'd'do kene keere ndama ku'b'ba.

<sup>55</sup> A nasigira tafülle issi ka 'dadillo ma 'di kemmi, a Bütrüs temmi kene ka söödö.

<sup>56</sup> Aka ma linggo mo tasala i'i ka temmi ille issi man-aana iyye iini miki, “Ömö'di ya aganeene nja Yasu.”

<sup>57</sup> A'düsünügi iki, “Aka mo, taalo a'a nussu ömö'di ya.”

<sup>58</sup> Amussu kungngo ya, ömö'di öccö tasala i'i iki, “O'o nja eene.”

A Bütrüs tiki iini, “Ömö'di, taalo a'a nja eene.”

<sup>59</sup> Kada kaneene a 'buugu tamuru ya, ömö'di könö tütü kadussu i'i iki, “Tumma dhorro, ömö'di ya a kaneene nja iini kudumma iini ama Jaliil afe'de.”

<sup>60</sup> İkirı Bütrüs ka tiki iini, “Ka ömö'di, taalo a'a nussu niimö yüüdü ka teema ya.” A kini ka aleefe ateema ya, a dhimbı tafara.

<sup>61</sup> İkirı Uugaara ka tafele assa ka Bütrüs. A Bütrüs tagiigi tumma na Uugaara nja iini a'da, “Ka dhimbı



ka tüfürü tafara ara o'o ta'düsünü a'a tiidoona."

<sup>62</sup> İkirî ka öö'dö kürö adafara fara ya dhiiri ya.

*Nasigira küüni midhi ana Yasu*

<sup>63</sup> A kadu na afa ka Yasu no tüüni midhi ku'bu ana i'i kabbü i'i.

<sup>64</sup> Ka küdhü i'i ka iye, kassa ka tindini i'i, "Mada i'i yungngo abbü o'o, tiraana?"

<sup>65</sup> Keema tumma kini ko'do kadhabbu keela i'i.

*Yasu ungnö ka naguu-gaara kidha*

<sup>66</sup> Ka taka ka ndaadha ya, a kadiifi ma Yahüüdü temmi, eege no naguugaara ma ka'boge nja katalaana ma seriye, köö'dö ana Yasu kide.

<sup>67</sup> Kiki iini, "Üürü o'o na Almasihi tirina ungnö."

A Yasu tapadaga tumma eene iki, "Kede kara tadirina aaga, taalo aaga kara tamma.

<sup>68</sup> A kede kara tindini aaga taalo aaga kara tadirina a'a.

<sup>69</sup> Ndama uuru tanno, ara 'Bii'bala ma Tadü'd'dü temmi ka türü ma nüsö ma kuri tanno Masala."

<sup>70</sup> Kikirî ka tiki eege in'dili kungngo, "O'o no 'Bii'bala ma Masala?"

İkirî ka tiki, "Kiki aaga a'da a'a namiini."

<sup>71</sup> Yungngo eene ka tiki, "Kasaasa angnga taföönyö ka ömö'di afe'de? Angnga ana oona ma angnga kaföönyö angnga ndama niinö tanno iini."

## 23

*Kadu kö'dö ana Yasu ka Bilatus kidha*

(Matta 27.1-2, 11-14; Murkus 15.1-5; Yühanna 18.28-38)

<sup>1</sup> A naguugaara tafiki'dö nye'd'de küügü Yasu kaco ka Bilatus ana i'i.

<sup>2</sup> Kikirî ka tafünü tumma iini ka oona kiki, "Kaduna ungnö ömö'di ya agirnaana kadu ka oona afünü kadu a'da kafa tamana tulu'ba a Kayisar iki a'da i'i ya Almasi-ihî ya uugaara."

<sup>3</sup> Yungngo a Bilatus ka tindini i'i, "O'o na uugaara ma Yahüüdü?"

A Yasu tiki iini, "O'o nati-raana."

<sup>4</sup> İkirî Bilatus ka tiki a naguugaara ma ka'boge nja kadu nye'd'de, "Taalo a'a naduna niimö ya toroko ya ka ömö'di tiya."

<sup>5</sup> Kütü ka tumma tanno eene kiki, "I'i ya agirnaana kadu ka oona a talaana tanno iini ka Yahüüdiya ndama Jaliil alla öö'dö kita."

*Yasu ungnö ka Hirüdüs kidha*

<sup>6</sup> A Bilatus taföönyö a'da ömö'di ya ama Jaliil iki, "Ömö'di ya 'dee, i'i ya taga Jaliil?"

<sup>7</sup> Kini ka ndussu a'da Yasu ama ma anya tammo Hirüdüs, ikirî ka tuurugu i'i co Hirüdüs kudumma Hirüdüs ka uuru tanno miini no agöö'dö ka Örsaliim.

<sup>8</sup> Ka Hirüdüs ka tasala Yasu ya oona ta'diila kini 'do kudumma iini ka tasaasa takassa ka Yasu magaada kudumma iini ka taföönyö

tumma iini kadhabbu, asaasa tassa kini ka talinggo niimö keefe.

<sup>9</sup> Adakindini i'i ma eema dhabbu, itaalo apadaga tumma iini ungodho kungngo.

<sup>10</sup> İkirı naguugaara ma ka'boge nja katalaana ma seriye ka fiki'dö kakogoona ma tüüfünü eema iini ka oona.

<sup>11</sup> A Hirüdüs tagüüni midhi ku'bu ana i'i nja nasigira tanno iini küüni tatoroko ana i'i kagirni ten'di ma limaana mo kini ka oona apadaga i'i co a Bilatus.

<sup>12</sup> A Hirüdüs tarooro ka'diila nja Bilatus ka uuru tanno miini no, a'da kadiidi ajeene ka dhidha.

*Yasu ümmününja ka tiidi-dene*

(Matta 27.15-26; Murkus 15.6-15; Yühanna 18.39—19.16)

<sup>13</sup> A Bilatus tagümmünü naguugaara ma ka'boge nja kadiifi nja kadu 'do.

<sup>14</sup> İki eene, "Kö'dö aaga ana ömö'di tiya a'a aaga tiki a'da i'i ya aga'da kadu ka nanggüüdü, na a'a takindini i'i kada kidha, taalo a'a naduna niimö yaada ka tümümü i'i kudumma miini ya.

<sup>15</sup> A Hirüdüs afe'de taalo aluna niimö kini kudumma iini ka tapadaga i'i angnga, a ömö'di ya taalo agüüni niimö ma tanangnga i'i ka teyi.

<sup>16</sup> Ara a'a tabbü i'i nassa ka tapa kini." [

<sup>17</sup> A Bilatus ka tadaada apaapa ka ömö'di ungodho ndama pabuusu ka uuru ma taanyara.]

<sup>18</sup> A kadu teela ka tumma ko'do, "İidi ömö'di ya ara o'o ka tapa ka Barabas!"

<sup>19</sup> Barabas ya anna ka pabuusu kudumma iini ka taga'da 'buugu ka anya nja tagiidi ömö'di.

<sup>20</sup> A Bilatus tageema nja eene afe'de kudumma iini ka asaasa tapa ka Yasu.

<sup>21</sup> Kütü ka tiidhe kiki, "Bünnü i'i ka salii'bi! Bünnü i'i ka ma salii'bi!"

<sup>22</sup> İkirı ka tiki eene asa ndiidoona a'da, "Ömö'di ya 'dee agüüni minna ya toroko ya? Taalo a'a naduna niimö kini ya ma tiidi i'i ya, ara a'a tabbü i'i nassa ka apa kini."

<sup>23</sup> A kadu tütü kiidhe a tumma ko'd'do kasaasa i'i ka bünnünja ku'bu, kakogoona ma tiidhe.

<sup>24</sup> A Bilatus tamma ka tumma tanno eene a'da eyi.

<sup>25</sup> Ara ka tapa kene ka Barabas tiya ungnö ka pabuusu ya ka kirnaana kadu ka oona, adagiidi ömö'di kene ka asaasa a'da öö'dö kürö, ara ka tümümünü Yasu eene kudumma nanggeedi tanno eene ka asaasa.

*Yasu ungnö ka salii'bi*

(Matta 27.32-44; Murkus 15.21-32; Yühanna 19.17-27)

<sup>26</sup> Kene ka ndüügü Yasu kungeene iini ya, kikirı ka tümümü Samaan ya ma

Kerivan ya, anda fada ka siga kanangnga salii'bi iini ungeene ka Yasu keere.

27 A kadu tuurna i'i keere kadhabbu ana iiya kungngo eene ka dhüüdhu naaro a muuyu miini kagu eege.

28 A Yasu tafele as̄sa kene iki, "Ka iiya ma Örsaliim, aaga fa tafara kede, aaga afara nanggeyi naada nja laala tiya ada.

29 Naguuru kinggide kara sa köö'dö a kadu tema kiki, 'A'diila nja iiya tanno taalo kagüröönö no, kitaalo kageene kitaalo kindine laala no.'

30 Kiki a naanya a'da, 'Kürrüdü kidi ko'do,' iki a kürünggürü, 'Küdhü ungnö ka oona.'

31 A kene ka ndalinggo kungngo ya a 'bamfa tiya kirikiri 'dee, ara tafaanya nja 'bamfa tiya arume ya.'\*

32 Köö'dö a kadu tanno oroko no keera ma tara tiidi eege nja Yasu.

33 Kene ka ndala 'buugu ya ana eere a'da, Dho ma Üüdü ya, kabünnü i'i ka salii'bi nja kadu tanno eera na weerö no, ya ndama n̄isö ma kuri aya ndama n̄isö ma küüle.

34 İkirı Yasu ka tiki, "Pupa yeede, fa kene kudumma eene taalo kussu n̄imö yeene ka talinggo ya." Kasümunaana en'di yiini kene ku'bu, kafanna muduru miini.

35 A kadu ta'dingnge kadinö a naguugaara neene

tamidhi i'i kiki, "Oolona kadu könö, toolona eyi yiini adha, üürü i'i ya Almasihi ya Masala ka tagesse i'i ya."

36 A nasigira tö'dö küüni midhi ku'bu ana i'i afe'de kamanaga kembelö iini,

37 Kiki, "Oolona eyi yüüdü üürü o'o na uugaara ma Yahüüdü."

38 Kada rigiri tumma ka bünnü kini ka üüdü ma salii'bi a'da, "Uugaara ma Yahüüdü i'i yungngo."

39 Ömö'di öccö ana ka kadu tanno ka salii'bi na eera no, teela i'i iki iini, "Taalo o'o na Almasihi sa? Oolona eyi yüüdü noolona ungnö."

40 A könö tagirnaana kini iki iini, "Taalo o'o nari'ba a Masala, o'o napusu adene ka eema tiya miini ya?"

41 Tapusu adene naaja no, ka timin'da kapusu adene angnga kudumma aja ka tagüüni tam'baga lakiini i'i taalo agüüni n̄imö ya toroko ya."

42 İkirı ka tiki, "Agüigi tumma a'a Yasu, küdü kara co ka tauugaara tanno üüdü."

43 İkirı Yasu ka tiki, "Ara a'a tadirina tumma o'o dhorro, uuru no ara o'o tanna ka 'di ma singgi nja a'a."

*Inde na Yasu*  
(Matta 27.45-56; Murkus 15.33-41; Yühanna 19.28-30)

44 A 'buugu kanda uuru ka teene ya a ndüüli tö'dö

23:30 23.30 Hawsha 10.8 \* 23:31 23.31 A kadu ka talinggo tatoroko ana Yasu a'da taalo agüüni n̄imö ya toroko 'dee, a'da kara sa kafaanya nja ömö'di tiya atoroko ya?

ka 'büdhülü nye'd'de idhi a ndanaaya tö'dö kiidoona siiya kungngo.

<sup>45</sup> A ndanaaya talifi, a ten'di ma la ma Masala tarisina njaana ku'bu ka söödö.

<sup>46</sup> A Yasu tadhiya ko'd'do, "Pupa yeede, nümmünü a'a koronggore yeede üüdü ka nüsö." Iki nggeee eyi.

<sup>47</sup> Aga uugaara ma nasi-gira tanno ukumu kadu ka iidümmü no ka tasala eema ya afünügü Masala ko'do, iki, "Aga'diila ömö'di ya dhorro."

<sup>48</sup> A kadu na kanna kide dhabbu no ka tadinö ka eema tiya no kafada kad-hüüdhü naaro kunggeene.

<sup>49</sup> A kateefe ma Yasu nja iiya nye'd'de kungngo na ö'dö nja iini ndama Jaliil no kadinö ka eema tiya ndama ku'b'ba.

*Tatü'büdene na Yasu*  
(*Matta 27.57-61; Murkus 15.42-47; Yühanna 19.38-42*)

<sup>50</sup> Ömö'di inggide taga adaya ma la ma kadüüfi ma Yahüüdü ana eere a'da Yüüsif a'diila ümmü tumma ma Masala dhorro.

<sup>51</sup> Taalo agamma ka eema tiya Yahüüdü ka talinggo ya, i'i ya ma anya ma Yahüüdiya mana eere a'da Raama mo, i'i akindhigi tauugaara na Masala.

<sup>52</sup> İkirı ka co ka Bilatus asaasa oofö ya Yasu.

<sup>53</sup> İkirı ka ta'dinigi i'i ku'bu ndama salii'bi a'bürü i'i ka oona a ten'di, atü'bü i'i ka la ma oofö tiya assadene ka 'dokon'da, üfürü ömö'di tatü'büdene kide.

<sup>54</sup> Ka uuru tanno miini no, kindinaana kadu oona ku'bu ma uuru ma Sa'bidi ka ndakete.

<sup>55</sup> A iiya no kata'da ka Yasu keere ndama Jaliil no kunggeene nja Yüüsif kada kanna ka la ma oofö, kadadinö ka oofö tiya iini ananja kide nya.

<sup>56</sup> Kafada kateefe tindi-naana kondho nja russu ku'bu, kalıngnge ka uuru ma Sa'bidi afa ma Sorne ma serıye ka tiki ya kungngo.

## 24

*Tafiki'dö na Yasu ka inde*  
(*Matta 28.1-10; Murkus 16.1-8; Yühanna 20.1-10*)

<sup>1</sup> Iiya killi kafiki'dö ligi-taka so'd'do ka uuru ma Lahada köö'dö ka la ma oofö a kondho tammo eene ka takindinaana ku'bu mo.

<sup>2</sup> Kaduna dhembeliili ka 'dugadene ka inye ma la ma oofö.

<sup>3</sup> Kaco teene miini taalo kaluna oofö ya Uugaara Yasu kide.

<sup>4</sup> Kene ka ndadhere ya, kadhimi ka kadu ka tatele oona eene keera ana en'di ka oona kalimaana.

<sup>5</sup> Ari'ba tümümü eege küssülü iıye ka 'büdhülü a kadu na miini no tiki, "Kawwa aaga ömö'di ya adinö ya ka kadu tanno aaya no ka teene amana?"

<sup>6</sup> Itaalo kita lakiini i'i afiki'dö, aaga kügi tumma niini ka tadirina aaga ka Jaliil no,

<sup>7</sup> kini ka takiki a'da, "Bii'bala ma Tadü'd'dü ara tümününja ka kadu tanno oroko no ka iisine kabünnü

i'i ka salii'bi assa ka fiki'dö a füngngö iidoona.' ”

<sup>8</sup> Yungngo eene ka tagiigi tumma niini.

<sup>9</sup> Kafada ndama la ma oofu kadirina eema a kadafiini no ö'dö kada'baaga kafünü ungodho no nja türeene ma kadu nye'd'de kungngo ma eema tiya nye'd'de.

<sup>10</sup> Na Mariyom Almajdaliya nja Hanna nja Mariyom niimö ma Yaguub nja iiya tökönö kunggeene nja eene no kadirina eema ya a kadafiini.

<sup>11</sup> A kadafiini taalo kamma ka tumma tanno iiya, kiki kide a'da tumma ün'dügüngngö.

<sup>12</sup> Lakiini Bütrüs afiki'dö a'diga co la ma oofu, itigili ku'bu asala en'di ungodho i'i afada adhere ka eyi tiya iini ka eema tiya agüüni adene ya.

*Tino ma tra co Imwas  
(Murkus 16.12-13)*

<sup>13</sup> Ka uuru tanno miini no Kadu kinggide keera ka kadalaadene kunggeene ma tra co anya tammö ana eere a'da Imwas ma ku'b'ba ka Örsaliim ana nameele ka iidümmü kafünü eera.

<sup>14</sup> Kada keemaana ka oona ungodho eege ma eema tiya agüüni adene ya nye'd'de kungngo.

<sup>15</sup> A kene ka ndeemaana ka oona kam'bana ko'do a tumma ya, ikiri Yasu ka eyi tiya iini ka öö'dö kene kete ungeene nja eene.

<sup>16</sup> Lakiini iye neene kaküdhü taalo kussu i'i 'do.

<sup>17</sup> Ikiri ka tindini eege, “Tumma minna eege

kungngo ada kadeema iini a'da kunggeene aaga no?”

Köödhü kamüürü.

<sup>18</sup> A könö ya ana eere a'da Kaliyubas tiki iini, “O'o nungngo nefe ka Örsaliim ungodho o'o nitaalo nussu eema ya agalinggo adene kide ka naguuru tanno ya?”

<sup>19</sup> Ikiri Yasu ka tiki, “Minna agüüni adene?”

Kiki iini, “Eema ya agalinggo adene ana Yasu ya ma Nasira ya i'i ya aga ne'bi ana türü ma tumma nja linggo kidha ma Masala nja kadu nye'd'de kungngo.

<sup>20</sup> Naguugaara ma ka'boge nja kadüüni tanno aja kümmü i'i ma tiidaana kabünnü i'i ka salii'bi.

<sup>21</sup> Kagümmü ungnö i'i a'da i'i yungngo ara toolona Israyil adha ya a füngngö ma eema tiya agalinggo adene ya anda iidoona 'bitingngö.

<sup>22</sup> Lakiini iiya niidi tökönö kinggide kanangnga ungnö katadhere. Kunggeene ligitaka so'd'do kaco la ma oofu.

<sup>23</sup> Kitaalo kaluna oofu yiini, kafada köö'dö kiki ungnö a'da kaduna eege kadhangga kiki eene a'da i'i adinö.

<sup>24</sup> A kadu öccö tunggeene ana ka kadu tanno iidi ka co la ma oofu, kaduna afa ma tiya iiya ka tiraana ya kungngo, lakiini eege taalo kasala i'i.”

<sup>25</sup> Ikiri Yasu ka tiki eene, “Ka nagaaga aaga kadoono aaga ku'bu a tümmü Masala, ma tumma tanno nagane'bi katatiraana no nye'd'de.

26 Taalo Almasiichi ara tadhügürü üüni muuyu assa ka co ka tidhindhî tanno iini?"

27 Ada kadünügü tumma ma eyi tiya iini na ikirinja ka nakasorne ndama serïye tiya Müüsa nja nagane'bi nye'd'de kungngo.

28 Kene ka ndakete ka anya tammo eene ka tunggunugu co mo, a Yasu tüüni eyi yiini a'da i'i ungunugu co a 'buugu tiya agu'b'ba ya.

29 Kamma'da kini kiki iini a'da, "Aneene nja ungnö kudumma 'buugu kanda siya ooso ka ndö'dö." İkirî ka co ma co taneene nja eene.

30 A kene ka ndemmi ma tara tagu eema ya, a Yasu ta'duga miteene anangnga ta'diila a Masala, a'düsünü anangnga eene.

31 İiye tatanfa'da kene kussu i'i, ikirî ka tamanyaga eene ka oona.

32 Aya tiki a tööje, "Taalo tunugu abaana kaja ka naaro, kini ka tageema nja angnga ka fiini adagadünügü eema ya ka kasorne ma Masala ya angnga?"

33 Karooro ka tafada kaco Örsaliim, kaduna kadafiini na ada'baaga kafünü ungodho no katemmi nja kadu töcö na aneene nja eene no.

34 Kadageema kiki, "Afiki'dö Uugaara aala oona a Samaan timin'da."

35 İkirî kadalaadene na eera no ka tirina eema ya agalinggo adene ka fiini ya, kene ka tussu Uugaara kini ka 'düsünü miteene.

*Yasu adele oona a kadalaadene tanno iini*

(Matta 28.16-20; Murkus 16.14-18; Yühanna 20.19-23; Kadafiini 1.6-8)

36 Aga kadalaadene na eera no ka ndeema ya, ikirî Yasu ka 'dingnge kene ka söödö iki, "A'a nööjülü aaga."

37 A ri'ba tümme eege ka'deedene ka oona kiki kide a'da eege kaasala koronggore.

38 Yungngo iini ka tiki eene, "Minna agu aaga, aaga ta'deedene, aaga tasanaana nanggeedi ku'bu?"

39 Aaga assa kede ka iisine nja uune, a'a namiini, aaga aa'ba a'a ka oona aaga tiiröönö, taalo tuu'da ka koronggore nja ku'buuni afa maada ka tinö kede kungngo."

40 Atiraana nggeege aala iisine niini eene nja uune tanno iini.

41 Lakiini eege kütü taalo kamma, eene katadhere a dhodho tagu eege ka oona dhindho ikirî ka tiki eene, "Nüümö ma taguri ungnö ada kita?"

42 Kagona 'bamidigilöögö ma ku'dudene mo iini.

43 A'duga adaguri kene kidha.

44 İkirî ka tiki eene, "Tumma neede ka tadirina aaga a'da nagaleefe a'a nja aaga no a'da tumma nakasorne ma serïye tiya Müüsa nja kasorne ma nagane'bi nja sorne ma Tüüsü ma nakaaru na keema tumma ma a'a no

kara talinggo adene ana a'a nye'd'de kungngo.”

<sup>45</sup> Yungngo iini ka tafa'da eege ka nanggüüdü amang kene tussu ka sorne.

<sup>46</sup> İkirı ka tiki eene, “Tumma na kakirinja ka sorne kiki a'da Almasiıhi ara tadhügürü afiki'dö ndama inde a naguuru kiidoona.

<sup>47</sup> Ara kadu tadünnü tumma ana eere tiya iini ma kadu kataadha ka tatoroko, ma toolona tam'baga, kata tüm'bü miini ndama Örsaliim kadhala ka kadu nye'd'de kungngo.

<sup>48</sup> Aaga kungngo kadınö ka eema tiya.

<sup>49</sup> Ara a'a tunggu nıimö ya Pupa tiya eede ka tatiraana aaga ya, aga aganna ka anya ma Örsaliim ara türü köö'dö kada ka oona ndama fiini ma ndanaaya.”

*Yasu asirigö co 'dotombo'do*

*(Murkus 16.19-20;*

*Kadafüni 1.9-11)*

<sup>50</sup> İkirı ka öö'dö kürö ana eege kaco Beet Aniya a'diniga iisine coo'do anangnga baraka eene.

<sup>51</sup> A kini ka ndamana baraka eene ya, asigi keere eene ka oona assa ka ta'diniginja co 'dotombo'do.

<sup>52</sup> Küürü ku'bu kamma kini, kafada kaco Örsaliim kadhodho dhorro.

<sup>53</sup> Kan'danaga co la ma Masala turi kungngo, kama mana ta'diila a Masala.

## İnjüli Yühanna Tafa'da tumma

Yühanna aga tafiini tiya Yasu ana ka kadu na ö'dö kada'baaga kafünü eera no. I'i eema tumma ma eema keefe ma Yasu ka talinggo no nja talaadene tanno iini ka tamana a kadu no. Yühanna anangnga kadu ka tussu a'da Yasu i'i ya ömö'di dhorro i'i ya Masala afe'de.

Sorne ala angnga a'da Yasu ya tumma tanno Masala nja tumma ma tö'dö ka 'büdhülü. Yühanna ya tatambeese ya ümmünü i'i a'da dhünggü ma Masala, ala angnga a'da inde niini kara tatirri tanno ara ta'duga tatoroko ma 'büdhülü. Yasu i'i ya Almasi-ih i ya nagane'bi ma 'billi kadageema tumma tö'dö ma 'billi tanno iini. Yühanna eema tumma ma tasaasa tanno Yasu ka kadu tanno iini nja tumma ma ta'baga eege ka nanggeedi taamu kungngo a'da üfürü tümmü adene (Yühanna 13—17). Abünnünja ku'bu afiki'dö ka inde aala oona niini a kadu tanno iini a naguuru kadhabbu (Yühanna 18—21).

*Tumma na Masala ka tuu'da*

<sup>1</sup> Ka dhidha kaganna tumma kide, a tumma taganna ka Masala, a tumma eege ka Masala.

<sup>2</sup> I'i ka dhidha aganeene nja Masala.

<sup>3</sup> Eema nye'd'de ö'dö ndama iini, üürü taalo i'i taalo eema adaganna kide.

<sup>4</sup> Tefe ka 'di kungngo iini, a tefe ka 'di niini tamana töyeene a kadu nye'd'de.

<sup>5</sup> A töyeene ada ka talüllü, a talüllü taalo kambaanya türü na töyeene.

<sup>6</sup> Ömö'di inggide adele oona ana eere a'da Yühanna, a Masala ka kürünü i'i.

<sup>7</sup> I'i ö'dö teema tumma ma töyeene tammo iini ka tadinö kide no co kadu amang kene tamma ka Masala in'dili ndama tumma tanno iini.

<sup>8</sup> I'i ka eyi tiya iini taalo a töyeene, i'i ö'dö teema tumma ma töyeene sugi.

<sup>9</sup> I'i ya töyeene tanno dhorro no, kö'dö ka 'büdhülü ma tanangnga töyeene ka kadu ka oona.

<sup>10</sup> Aganna ka 'büdhülü, a Masala tarü'bü 'büdhülü ana i'i, a kadu ma 'büdhülü taalo kussu i'i.

<sup>11</sup> Ö'dö ka kadu ma anya tammo iini, lakiini kadu niini taalo kamma kini.

<sup>12</sup> Lakiini kadu na amma kini no, nja tanno kamma ka eere tiya iini no, anangnga tauugaara eene kada laala ma Masala.

<sup>13</sup> Eege no taalo kageene-dene ndama tuu'da nja eriidö kitaalo kageene-dene ndama miide lakiini kageenedene ndama Masala.

<sup>14</sup> A tumma ta ömö'di adaganeene nja angnga, angnga tadinö ka tidhindhi tanno



iini, tindhindhi na 'Bii'bala ya unggodho ya, ya ö'dö ndama Pupa adigine a türü nja timin'da.

<sup>15</sup> Yühanna ijöögö, adageema ko'd'do iki a'da, "Ömö'di yeede ka takiki a'da ara tö'dö kede keere ya i'i yungngo, i'i idhindhi adagii'bi a'a kudumma iini ka taganeene a'da naleefe a'a takitaalo."

<sup>16</sup> Adigi baraka ma türü tanno iini kaja ka oona, adadigine türü kaja kide turi.

<sup>17</sup> Kudumma Masala manangnga seriye a Müüsa ö'dö iini angnga, lakiini türü nja timin'da tanno dhorro no kö'dönja angnga ndama Yasu Almasihi.

<sup>18</sup> Taalo ömö'di ma tadinö ka Masala, lakiini Masala ma unggodho ma 'Bii'bala ya unggodho ya, ya ka Pupa ka tügüle ya i'i yungngo anangnga oogo ka tussu adene.

*Tumma na Yühanna ya tatambeese ya*

*(Matta 3.1-12; Murkus 1.2-8; Lüüka 3.15-17)*

<sup>19</sup> A tumma na Yühanna ka tiraana no eege kungngo a Yahüüdü kagürünü ka'boge nja Lawiin ndama Örsaliim ma co tindini i'i, "O'o na mada?"

<sup>20</sup> Ütü ka tamma itaalo a'düsünügi, iki a'da, "Taalo a'a na Almasihi."

<sup>21</sup> Kikiri ka tiki iini, "O'o na mada ma? O'o na İliya?"

Iki, "Taalo a'a na İliya."

Kiki iini, "O'o na ne'bi?"

Iki eene, "Kaw."

<sup>22</sup> Keere kungngo kikiri ka tiki iini, "O'o na mada, amang kidi tapadaga tumma co ka kadu tanno kürünü unngno no. Niki o'o ka eyi tiya yüüdü nya?"

<sup>23</sup> A Yühanna tiki, "Abbü ömö'di takeere ka dhüile,

'Aaga indinaana fiini ka Uugaara ku'bu, ka tadhidho,'" afa ma tiya ne'bi Asaiya ka tiki ya kungngo.

<sup>24</sup> A naFariisi eege kungngo kagürünüdene.

<sup>25</sup> Kikiri ka tindini Yühanna kiki iini, "Üürü taalo o'o na Almasihi, nitaalo na İliya, nitaalo na ne'bi o'o nambeese kadu amana?"

<sup>26</sup> A Yühanna tiki eene, "Ara a'a tambeese a 'büüdi, lakiini ömö'di unngno ada ka söödö ada katitaalo kussu i'i.

<sup>27</sup> I'i yungngo a tö'dö kede keere taalo a'a natambaanya tinggili meena ma egüide tiya iini."

<sup>28</sup> Tumma no kalinggo adene ka Beet Aniya ka nda'da ma Ri ma Ürdün kita Yühanna ka takambeese kide ya.

*Yasu i'i ya dhünggü ma Masala*

<sup>29</sup> Ka taka tökönö a Yühanna taasala Yasu ka tunggunu kini, ikiri ka tiki, "Aaga assa ka dhünggü tiya Masala ya ara ta'duga tatoroko ka 'büdhülü ya i'i yungngo.

30 I'i yungngo eede ka tageema tumma miini a'da, 'Ömö'di inggide atö'dö kede keere kudumma iini aganna eede kidha adhabbu a'a.'

31 Taalo a'a nakussu i'i, illi a'a nö'dö tambeese a 'biidi amang kini tatele oona a kadu ma Israyil."

32 İkirı Yühanna ka adinö kide iki, "Niji a'a Koronggore ka öö'dö ku'bu ndama 'dotombo'do afeene nja ndalambo idhi kini ka oona.

33 Taalo a'a nara tagussu i'i, illi ömö'di ya kürünü a'a ka öö'dö tambeese a 'biidi ya, iki a'a a'da, 'Ömö'di yüüdü ka tasala Koronggore ya ka tidhi kini ka oona ütü kide ya, i'i yungngo ara tambeese a Koronggore tiya Insili ya.'

34 A'a nadinö kini nussu a'da 'Bii'bala ma Masala i'i ya miini."

*Kadalaadene na Yasu na dhidha no*

35 Ka taka tökönö a Yühanna ta'dingnge afe'de nja kadalaadene tanno iini na eera no.

36 Kini ka tasala Yasu ka öö'dö adigaala, a Yühanna tasala i'i iki, "Aaga assa ka dhünggü ma Masala."

37 A kadalaadene na eera no taföönyö iini ka teema, kikirı ka turna Yasu keere.

38 A Yasu tassa keere, asala eege kato'd'do kini keere, ikirı ka tiki eene, "Kasaasa aaga minna?"

Kiki, "Rabi" (a'da Tata-laana), "'di yüüdü inggiga?"

39 İkirı ka tiki eene, "Aaga ö'dö aaga co tassa co." Kikirı ka co katefe tassa kita iini

ka tanna kide kita, kadaga-neene nja iini ka uuru tanno miini no, amuru ma siiya.

40 A könö ana ka kadalaadene tanno eera no kaföönyö tumma na Yühanna kuurna Yasu keere no, ana eere a'da Andraws örre ya Samaan Bütürs.

41 Nüümö ya Andraws ka talinggo ka dhidha ya i'i aduna örre yiini Samaan iki iini, "Kaduna ungngo Almasiya" (a'da Almasiıhi).

42 Öö'dö ana i'i a Yasu, ikirı Yasu ka tassa kini iki, "O'o na Samaan 'bii'bala ya Yühanna, ara o'o tana eere a'da Kifa" (a'da 'dokon'da).

*Yasu ümmünü Filibüs nja Nasanayiil*

43 Aga taka ka ndaadha ya a Yasu tasaasa co Jaliil, ikirı ka tuna Filibüs, iki iini, "Aayu kede keere."

44 A Filibüs, i'i ya ma Beet Sayida, anya ma Andraws nja Bütürs.

45 A Filibüs taduna Nasanayiil, iki iini, "Kaduna ungngo ömö'di ya Müüsa ka tarigiri ada ka sorne ma Masala nja sorne ma nagane'bi ya, Yasu 'bii'bala ya Yüüsif ya ma Nasira ya."

46 A Nasanayiil tiki iini, "Nüümö ya a'diila inggide atö'dö ndama Nasira?"

A Filibüs tiki iini, "Aayu kolo tassa kide."

47 Ka Yasu ka taasala Nasanayiil ka tunggunu kini ya, ikirı ka tiki iini, "Taga Israyil ya dhorro ya i'i yungngo taalo korokoro kide."

48 A Nasanayiil tiki iini, "Nussu a'a nya?"

A Yasu tiki iini, "Nasala a'a o'o ka tüm'bü ma indiiye a'da üfürü Filibüs tagümmünü o'o."

49 İkirî Nasanayiil ka tiki, "Tatalaana, o'o na 'Bii'bala ma Masala. O'o na Uugaara ma Israyil."

50 İkirî Yasu ka tiki iini, "Namma o'o kudumma eede ka tiki a'da a'a nasala o'o ka tüm'bü ma indiiye. Ara o'o sa adinö ka eema adhabbu a tiya."

51 İkirî ka tiki iini, "Tumma dhorro, ara a'a tadirina aaga, ara tiji 'dotombo'do ka tatafa'da, a kadhangga ma Masala tasirigö coo'do ka'dinggö ku'bu ka 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ka oona."

## 2

*Yasu a'bele 'büdi kada ngeeli*

1 Ka füngngö kanda iidoona ya, a tarna taganna ka Kaana ka Jaliil, a niimö ma Yasu taganna kide,

2 a kadu tagümmünü Yasu nja kadalaadene kaco ka tarna.

3 Ka kadu kanda 'duuru ngeeli ya, ikirî niimö ma Yasu ka tiki iini, "Taalo ngeeli köreene kene."

4 A Yasu tiki oono, "Ka aka mo, minna yüüdü nja a'a. Küfürü uuru neede tö'dö."

5 A niimö ma Yasu tiki a kadu tanno alinggo no, "Niimö yiini ka tiki aaga

a'da aaga talinggo ya aaga linggo."

6 A nadhafala kinggide ka iidümmü kafünü ungodho, kagalinggo adene a misî, kadu ma Yahüüdü ka tadaada kagodene a nadhafala, aya tadigine a 'büdi dhabbu.

7 İkirî Yasu ka tiki a kadu tanno alinggo no, "Aaga tigi nadhafala a 'büdi," kikirî ka tigaana ö'dö ka nünö miini.

8 İkirî ka tiki eene, "Bitingngö aaga indi ökönö aaga tunggo co uugaara ma linggo." Kikirî ka tinya iini.

9 Kini ka tagolo 'büdi ata'bele kada ngeeli ya, a'da taalo ussu a'da kö'dö ndama kiga, lakiini kasaga na amana ngeeli a kadu no, eege kungngo kussu, adagümmünü tatarna yeene.

10 Iki iini, "Kadu 'do kamana ngeeli na itoto no a kadu ka dhidha, a kadu kandaaya kide ya, kikirî kamana na 'büdi no eene. Lakiini nagala o'o ka afa ka ngeeli tanno itoto no, na o'o sa ka öö'dö iini 'bitingngö adha."

11 Yasu ala eema keefe nja türü nja tidhindhi tanno iini a kadu ka Kaana ka Jaliil ka dhidha a kadalaadene niini tadinö kide kamma kini.

12 Ndama kannu a Yasu tasülü ku'bu nja niimö tanno iini nja nagöre tanno iini nja kadalaadene tanno iini kaco Kafarnahööm, kagünü kide a füngngö idhilli.

*Yasu asoro kadu na anadene no ka la ma Masala (Matta 21.12-13; Murkus 11.15-17; Lüüka 19.45-46)*

<sup>13</sup> Aga Taanyara ma Tada'da ka Eriidö ma Yahüüdü kanda kete ya, ikiri Yasu ka sirigi co Örsaliim.

<sup>14</sup> Aduna kadu ka la ma Masala, kanadene ana eefo nja kidheefe nja alambo, a'da kadu na aregere gürüüsi no kungngo kemmi ka naterbeesa.

<sup>15</sup> Ikiri ka takaaya feeri ma naaru adagasoro eege ka 'booro ma la ma Masala nye'd'de kungngo, nja kidheefe nja eefo apudu naterbeesa ku'bu asanaana gürüüsi ya kadu tanno aregere no.

<sup>16</sup> Ikiri ka tiki a kadu tanno kanadene ana alambo no, "Aaga 'duga eema ya kita, aaga fa tanangnga 'di ya Pupa tiya eede ka ta'buugu ma tanadene."

<sup>17</sup> A kadalaadene niini tagiigi eene katiki a'da, "Ka Masala, tasaasa ma la tiya üüdü kagu'du a'a ka eedi."

<sup>18</sup> Ikiri Yahüüdü ka tiki iini, "La türü ungnö nñidi ka tussu iini a'da ara o'o talinggo tumma no?"

<sup>19</sup> Ikiri Yasu ka tiki eene, "Aaga arüdü la ma Masala ya na a'a sa ka arü'böönö a füngngö iidoona."

<sup>20</sup> A Yahüüdü tiki, "La ma Masala ya, arü'bü adene a nagürüünü a kadu keera kafünü kide ka iidümmü afünü ungnodho (46), na o'o sa ka tarü'böönö a füngngö iidoona nya?"

<sup>21</sup> Lakiini la ma Masala ya Yasu ka teema tumma miini ya, eema tumma ma tuu'da tanno iini.

<sup>22</sup> A kini ka fiki'dö ndama inde ya, a kadalaadene niini tagiigi tumma no, kamma ka tumma ma sorne ma Masala nja tumma tanno Yasu ka tatiraana no.

<sup>23</sup> Kini ka taganna ka Taanyara ma Tada'da ka Eriidö ka Örsaliim ya, a kadu tamma ka eere tiya iini kadhabbu kene ka tadinö ka türü ma eema tiya iini ka talinggo keefe ya.

<sup>24</sup> Lakiini Yasu taalo üürü kene ka oona kudumma iini ka tussu kadu nye'd'de kungngo.

<sup>25</sup> Kudumma iini taalo ama ömö'di ka tirina tumma ömö'di iini, kudumma iini ka tussu nanggeedi na kadu.

### 3

#### *Yasu alaana Niködimus*

<sup>1</sup> A 'bitingngö taga Fariisi inggide uugaara ma Yahüüdü ana eere a'da Niködimus, i'i ya ta'ba ma naFariisi.

<sup>2</sup> Unggeene ooso kungngo aco ka Yasu iki iini, "Rabi, (a'da Tatalaana) kussu ungnö a'da o'o na tatalaana ya ö'dö ndama Masala ya. Taalo ömö'di ma tambaanya talinggo eema keefe afa ma tiya üüdü ka talinggo ya itaalo illi ka Masala ka taneene nja iini."

<sup>3</sup> A Yasu tiki iini, "Ara a'a tadirina tumma o'o dhorro, taalo ömö'di ma tassa ka

tauugaara ma Masala illi iini ka tageenedene afe'de.”

4 A Niködimus tiki iini, “Ara ömö'di teenedene nya iini ka tadhabbu? Atapadaga ka nïimö ka feelü assa ka teenedene afe'de?”

5 A Yasu tiki, “Ara a'a tadirina tumma o'o dhorro, taalo ömö'di ma tara co ka tauugaara ma Masala illi kini ka teenedene ndama 'biidi nja Koronggore.

6 Ömö'di ya ageenedene ndama tuu'da ya i'i ya tuu'da, lakiini ömö'di ya ageenedene ndama Koronggore ya i'i ya koronggore.

7 Fa tadhare ka tumma tanno eede ka tiki o'o no a'da, 'Aaga teenedene afe'de.'

8 Tanya kiisö co kita eene kasaasa, aaga taföönyö tiisö miini, lakiini aaga sa kati-taalo kussu kita eene köö'dö ndama iini kita, aaga taalo kussu kita eene kiisö co, nggeege kafeene nja ömö'di tiya ara teenedene ndama Koronggore ya.”

9 A Niködimus tiki, “Tumma no katalinggo adene nya?”

10 A Yasu tiki iini, “O'o no tatalaana ma Israyil, na o'o sa ka titaalo nussu tumma no?”

11 Ara a'a tadirina tumma o'o dhorro, keema ungngo nïimö yïidi ka tussu ya, ungngo tadirina nïimö yïidi ka tadinö kide ya, illi aaga taalo kamma ka tumma tanno iidi.

12 Nageema a'a nja aaga ma eema ma 'bühülü aaga

taalo kamma, ara aaga tamma nya kede kara teema nja aaga ana eema ma 'dotombo'do?

13 Taalo ömö'di ma tasirö 'dotombo'do illi 'Bii'bala ma Tadü'd'dü i'i yungngo ö'dö ku'bu ndama 'dotombo'do.

14 Afa ma tiya Müüsa ka taga'dala ni ko'do ka dhüle kungngo ya, ara 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ta'dinanja ko'do nggeege,

15 amang ka kadu tanno amma kini no taluna tefe ka 'di ta'billi.

16 “Kungngo Masala masaasa kadu nye'd'de, mikiri ka kürünü 'Bii'bala yoono ya unggodho ya, amang ka kadu tanno amma kini no tafa taama, lakiini kataluna tefe ka 'di ta'billi.

17 Taalo Masala magürünü 'Bii'bala yoono ka kadu a'da ümmü eege, lakiini moono ka toolona kadu ana i'i.

18 Ömö'di ya amma ka 'Bii'bala ya, taalo ara tahükümüdene, a ömö'di ya taalo amma kini ya, ümmü adene, kudumma iini taalo amma ka 'Bii'bala ma Masala tiya unggodho ya.

19 A tahükümü no, kudumma töyeene kö'dö ka 'bühülü, illi kadu ka asaasa talüllü ka tagii'bi töyeene, kudumma eene ka talinggo eema ya toroko ya.

20 Ömö'di ya linggo eema ya toroko ya anu ka töyeene, itaalo ara co ka 'buugu tiya öyeene ya, kudumma eene kari'ba a kadu katiji eema yiini ka talinggo ya.

21 Lakiini ömö'di ya alinggo eema ya dhorro ya, anna ka 'buugu tiya öyeene ya, amang ka kadu tiji linggo niini kussu a'da fiini ma Masala i'i ya miini."

*Yasu nja Yühanna tiya Tatambeese ya*

22 İkirı Yasu ka tunggeene aco anya ma Yahüüdiya nja kadalaadene tanno iini, adaganna kide nja eene atagambeese eege.

23 A Yühanna takambeese afe'de ka Een Nün, kete ma Saliim, kudumma 'biidi ka tadhabbu kide, a kadu ticci ka tambeesedene kide.

24 A'da aleefe Yühanna üfürü co ka pabuusu.

25 A taga Yahüüdü ta'bununjaana ku'bu ka tumma nja kadalaadene tanno Yühanna, kudumma tagunaana ma taanyara.

26 Kikirı ka öö'dö ka Yühanna kiki iini, "Rabi, (a'da Tatalaana) ömö'di ya aganna ka nda'da ma Ürdün nja o'o ya yüüdü ka tageema tumma miini ya, inni kanna ambeese, a kadu ticci kini kide."

27 A Yühanna tiki eene, "Taalo ömö'di ma ta'duga nımö ün'dügüngngö illi ka Masala ka anangnga iini ndama 'dotombo'do.

28 Aaga ka nanggeyi tanno ada kaföonyö aaga eede ka tiki a'da, 'Taalo a'a na Almasihi, illi a'a nagürünüdene kini kidha.'

29 Ömö'di ya arna ya i'i yungngo a nyori ma aka. A teefe ma tatarna i'i a'dingnge atoodo ka tumma

tanno iini adhodho kini ka föönyö tumma niini, a 'bitingngö dhodho neede ka ndafaradene kudumma iini.

30 I'i ama tasisigi co aadha, ara a'a ka tapapataga keere."

*Ömö'di ya ö'dö ndama 'dotombo'do ya*

31 Ömö'di ya öö'dö ku'bu ndama oo'do ya, i'i yungngo ka kadu kidha nye'd'de, ömö'di ya anna ka 'büdhülü ya, i'i ya ama 'büdhülü eema tumma ma kadu ma 'büdhülü. Aya ö'dö ndama 'dotombo'do ya i'i yungngo ka kadu kidha nye'd'de kungngo.

32 Eema tumma niini ka tadinö kide adaföonyö no, lakiini taalo ömö'di ungodho kungngo amma ka tumma tanno iini.

33 Ömö'di ya amma ka tumma tanno iini ussu a'da tumma na Masala ka dhorro.

34 Ömö'di ya Masala ka kürünü i'i ya, eema tumma ma Masala, kudumma Masala manangnga Koronggore a kadu a'da taalo faana kide.

35 A Pupa asaasa 'Bii'bala ümmünü eema iini ka niisö nye'd'de kungngo.

36 Ömö'di ya amma ka 'Bii'bala ya ara taduna tefe ka 'di ta'billi, ömö'di ya taalo amma ka 'Bii'bala ya, taalo ara tassa ka tefe ka 'di, ara tütü ka tapusu adene ma Masala.

## 4

*Yasu nja aka ma Samira*

<sup>1</sup> A naFariisi taföönyö a'da Yasu alaana kadalaadene ambeese eege kadhabbu a kadu tanno Yühanna.

<sup>2</sup> Tumma dhorro Yasu ka eyi tiya iini taalo akambeese, lakiini kadalaadene niini eege kungngo kagambeese kadu.

<sup>3</sup> Ka Yasu ka tussu tumma no ya, ungeene ka Yahüüdiya afada aaco Jaliil.

<sup>4</sup> I'i ama tunggeene adho ka Samira.

<sup>5</sup> Ö'dö ka anya ma Samira mana eere a'da Sukar, makete ka 'buugu tiya Yaguub ka anangnga a 'bii'bala tiya iini Yüüsif.

<sup>6</sup> Össe ma Yaguub makete kita miini kita, aga Yasu ka tagunggeene agi'di, ikiri ka temmi ka tinggini ma össe ka uuru ka teene.

<sup>7</sup> Aka ma Samira mö'dö ma tindi 'biidi, ikiri Yasu ka tiki oono, "Nya 'biidi a'a nooye."

<sup>8</sup> Kudumma kadalaadene tanno iini ka ungeene kaco tana eema ma taguri ka anya.

<sup>9</sup> Mikiri aka ma Samira ka tiki iini, "O'o na taga Yahüüdü a'a na madaga Samira, o'o saga asaasa 'biidi kede a'da nooye nya?" Kudumma Yahüüdü taalo kunggunaana koonaa nja kadu ma Samira.

<sup>10</sup> Ikiri Yasu ka tiki oono, "Küdü ka tussu eema ya Masala ka amana a kadu ya, na o'o tagussu ömö'di ya arangnga 'biidi küdü a'da ooye ya, ara o'o takindini a'a ara a'a takinya 'biidi ma tefe ka 'di o'o."

<sup>11</sup> Aka tiki iini, "Ka ömö'di eede, taalo rembe küdü, össe tadhonggoro na o'o sa taluna 'biidi ma tefe ka 'di kiga?"

<sup>12</sup> Pupa yüüdi Yaguub anangnga össe mo ungnö adakooye 'biidi kide i'i nja laala tiya iini nja eema ma erüdü tiya iini, o'o nagii'bi Yaguub?"

<sup>13</sup> A Yasu tiki oono, "Ömö'di ya tooye 'biidi ya ara tenege tagu i'i afe'de,

<sup>14</sup> lakiini ömö'di yeede ka tinyi 'biidi iini ooye ya, taalo tenege ka tagu i'i afe'de turi. A 'biidi yeede ka tinya iini ya ara ta nduguli ma tefe ka 'di kini ka oona ta'billi."

<sup>15</sup> Aka tiki iini, "Nya 'biidi ya a'a ömö'di eede, amang ka tenege tafa tagu a'a nafa tö'dö tügü 'biidi kita."

<sup>16</sup> Iki oono, "Kolo tümmünü nyuri yüüdü na o'o sa ka tafada nöö'dö kita."

<sup>17</sup> Aka tiki, "Taalo nyuri eede."

A Yasu tiki oono, "Tumma dhorro eege kungngo üüdü ka tema a'da, 'Taalo nyuri üüdü,'

<sup>18</sup> kudumma naganyori kada kannaa küdü küdümmü, aya küdü 'bitingngö ya taalo nyuri yüüdü i'i ya miini a tumma nüüdü ka timin'da."

<sup>19</sup> Aka tiki, "Niji o'o kada ne'bi ömö'di eede.

<sup>20</sup> Kafaafa ma ungnö kagümmü Masala ka 'dikinya tammo, aaga na Yahüüdü no tiki a'da,

Örsaliim 'buugu ma tümmü Masala kide."

<sup>21</sup> A Yasu tiki oono, "Amma ka tumma tanno eede aka, uuru kinggide aaga sa ka tümmü Pupa taalo ka 'dikinya tammo alla ka Örsaliim.

<sup>22</sup> Aaga na ma Samira no kamma aaga ka niimö tiya ada ka titaalo kussu ya, ungu na Yahüüdü no kümme ungu niimö yüdi ka tussu ya, kudumma toolona ka tö'dö ndama Yahüüdü.

<sup>23</sup> Lakiini uuru kinggide kara sa kö'dö eege kunggo kandö'dö 'bitingnö a kadu na ümmü Masala timin'da no kasa ka tümmü Pupa a koronggore nja timin'da, eege kunggo ka kadu tanno ümmü Pupa ka asaasa eege no.

<sup>24</sup> Masala ma Koronggore, a kadu na ümmü oogo no, kümmeönö a koronggore dhorro."

<sup>25</sup> Aka tiki iini, "Nussu a'a a'da Almasiya (ana eere a'da Almasihi) atö'dö. Kini ka tö'dö ara tadirina eema ungu in'dili kunggo."

<sup>26</sup> A Yasu tiki oono, "A'a nunggo neema nja o'o kunggo a'a namiini."

<sup>27</sup> Amussu kunggo ya ikiri kadalaadene niini ka tafada, kaduna i'i ka teema nja aka kadhere. Lakiini taalo ömö'di ana kene iki iini a'da, "Nasaasa o'o minna kono?" nja iini ka tiki a'da, "Neema o'o nja oono amana?"

<sup>28</sup> Aka tinyi see'de ma 'biidi yoono ku'bu mara

tapadaga co anya miki a kadu,

<sup>29</sup> "Aaga kö'dö aaga tassa ka ömö'di tiya adirina eema yeede ka tagalinggo ya nye'd'de kunggo. Taalo tanggaaga ta Almasihi i'i ya miini?"

<sup>30</sup> Kikiri ka öö'dö kürö ndama anya köö'dö ka kini.

<sup>31</sup> Kita miini kita ya, ikiri kadalaadene ka tiki a Yasu, "Tatalaana agu eema."

<sup>32</sup> İkiri ka tiki eene, "Kuri ungu eede ka kuri taalo aaga kussu i'i."

<sup>33</sup> Kikiri ka tindini ajeene kiki, "Ö'dö ömö'di ana eema ma kuri iini?"

<sup>34</sup> A Yasu tiki eene, "Kuri yeede a'da nalinggo linggo na ömö'di tiya agürünü a'a ya natiimö eege.

<sup>35</sup> Taalo aaga kiki a'da, 'A nagatereene ka egüso a kadu sa karaana'? Ara a'a tiki aaga, aaga afa'da iye aaga tassa co nasigeene asa migile tarume masa ta'bassa ma tasaasa taradene.

<sup>36</sup> A tatarana ma migile ara ta'duga faana yiini, awagaana migile koono ma tefe ka 'di ta'billi, ömö'di ma siga tadhodho nja ömö'di tiya araana ya.

<sup>37</sup> A tumma na adiridene no tö'dö dhorro a'da, 'Ömö'di öcö adiniigi aya taraana.'

<sup>38</sup> Nagürünü a'a aaga a'da aaga co tara migile ka siga tanno ada katitaalo kadhügürü iini no, ömö'di könö agadhügürü iini aaga tara migile ma dhügürü tiya iini."



*Kadu ma Samira kadhabbu kamma ka Masala*

39 A kadu ma anya ma Samira kadhabbu kamma kini ka tumma tanno oono ka tirina eene no, kudumma oono miki a'da, "I'i ya tirina eema yeede ka tagalinggo ya nye'd'de kungngo."

40 A kadu ma Samira köö'dö kini kiki iini a'da, aneene nja eene, ikiri ka taganeene nja eene afüngngö eera.

41 A kadu na amma kini no tadhhabbu kudumma eene kataföonyö tumma niini.

42 Kiki aka, "Taalo ungnö kamma kudumma iidi ka taföonyö küdü sugi, lakiini ungnö kaföonyö, ungnö tadinö kide ma eyi tiya iidi ungnö ungnö, ungnö tussu a'da ömö'di ya i'i ya Tatoonona ma kadu ma 'büdhülü timin'da."

*Yasu oolona 'bii'bala*

43 Ka Yasu ka ndiyyü füngngö eera ya, ikiri ka tunggeene aco Jaliil.

44 (A Yasu ka eyi tiya iini iki a'da, "Taalo ne'bi asaasadene ka anya tammo iini.")

45 Kini ka ndala Jaliil ya, a kadu miini tada'da i'i kudumma eene ka taganna ka Örsaliim ka Taanyara ma Tada'da ka Erüidö ma Yahüüdü kadadinö ka eema tiya iini ka tagalinggo ya in'dili kungngo.

46 Ikiri ka öö'dö ka Kaana ka Jaliil kita iini ka ta'bele 'biidi kada ngeeli ya. Ömö'di ma Kafarnahööm ya alinggo

nja uugaara ya, a 'bii'bala tiya iini ka tamaara.

47 Ikiri ka föönyö a'da Yasu ö'dö ka Jaliil ndama Yahüüdiya ya, ikiri ka öö'dö kini, asaasa i'i a'da öö'dö ka Kafarnahööm oolona 'bii'bala yiini kini ka ndakete ka teyi.

48 Ikiri Yasu ka tiki iini, "Taalo aaga ka tamma illi aaga tiji türü nja eema keefe."

49 Ikiri ömö'di ka tiki iini, "Ka ömö'di eede, aayu ku'bu a'da üfürü 'bii'bala yeede teyi."

50 Ikiri Yasu ka tiki, "Unggeene! 'Bii'bala yüüdü efe ka 'di." Ömö'di tamma ka tumma tanno Yasu ungnö.

51 Kini ka tunggeene ka fiini ya, ikiri ka toreene nja kadu tanno alinggo nja iini no kiki iini, "'Bii'bala yüüdü adinö."

52 Ikiri ka tindini eege, "A'diila aada?"

Kiki iini a'da, "Ka ooso uuru ka teene, i'i yungngo a 'bürüdü ka taadha kini."

53 A pupa ma 'bii'bala tagügi a'da tamana ya Yasu ka tiki iini a'da, "Adinö 'bii'bala yüüdü." Ikiri ka tamma kini nja kadu ma 'di tiya iini.

54 Eema yiini ka tagalinggo a türü teera kini ka öö'dö ka Jaliil ndama Yahüüdiya.

## 5

*Yasu oolona mügüre*

1 Ka uuru tökönö, a Yasu tunggeene asirigö co

Örsaliim ka taanyara ma Yahüüdü.

<sup>2</sup> Ka Örsaliim kete ma inye ma kidheefele dhömbö inggide napese kiidümmü, a kadu ma Yahüüdü kummünü i'i a'da Beet Saiyda ya.

<sup>3</sup> A kadu na maara no ka tinggini ma napese no, kisin-soro nja tanno sogo'do no nja namügüre [ka'dana ka 'biidi a'da atingg'i'di.

<sup>4</sup> Kudumma tadhangga ma Uugaara ka ta'barda ka 'biidi atingg'i'di. Ömö'di ya tafiri ka 'biidi a'da atingg'i'di ya, ömö'di ya 'bardaga ka 'biidi ya, ara toolonadene ka maara tammo agu i'i mo.]

<sup>5</sup> Ömö'di inggide aka-maara a nagürüünü kukumu ömö'di kaco iisine kafünü kide iidümmü afünü iidoona.

<sup>6</sup> Aga Yasu ka tasala i'i ka füngngö nggeege ya, ussu a'da illi ka maara, ikiri ka tiki iini, "Nasaasa o'o ta'diila?"

<sup>7</sup> Ömö'di ya maara ya tiki iini, "Ka ömö'di eede, taalo ömö'di ma ta'dinigi a'a co dhömbö a 'biidi ka tatinggi'di na a'a tasaasa co, ömö'di öccö tadhe a'a."

<sup>8</sup> Ikiri Yasu ka tiki iini, "Fiki'dö na'duga sekede yüüdü nunggeene."

<sup>9</sup> Ömö'di tarooro ka'diila ka 'buugu miini kungngo a'duga sekede yiini ungueene, a nïimö ya 'do agalinggo adene ka uuru ma Sa'bidi,

<sup>10</sup> ikiri Yahüüdü katiki ömö'di tiya oolonadene ya, "Uuru ma Sa'bidi seriye

iki taalo o'o nama tümmü sekede yüüdü kide."

<sup>11</sup> Ikiri ka tiki eene, "Ömö'di ya nangnga a'a ka'diila ya iki a'da, 'Na'duga sekede yüüdü nunggeene.'"

<sup>12</sup> Kikiri ka tindini i'i, "Mada i'i yungngo iki o'o a'da na'duga sekede yüüdü nunggeene?"

<sup>13</sup> Ömö'di taalo ussu mada i'i ya miini, kudumma Yasu ka talugu ka kadu tanno dhabbu no ka teene.

<sup>14</sup> Keere kungngo ya, a Yasu taluna i'i ka la ma Masala iki iini, "O'o 'bitingngö sa o'o ta'diila, fa co talinggo eema ya toroko ya, i'di nïimö tagu o'o dhindho."

<sup>15</sup> Ikiri ömö'di ka tunggeene aco adirina eema a Yahüüdü a'da Yasu i'i yungngo anangnga i'i ka'diila.

### *Tefe ka 'di a 'Bii'bala*

<sup>16</sup> Ikiri Yahüüdü ka talinggo Yasu 'do kudumma iini ka tüüni tumma no ka uuru ma Sa'bidi.

<sup>17</sup> Ikiri Yasu ka tiki eene, "Pupa yeede alinggo a naganuuru na a'a talinggo afa miini kungngo."

<sup>18</sup> A Yahüüdü takogoona ma tasaasa tiidi Yasu, taalo kudumma iini kanu ka tumma ma Sa'bidi sugi, lakiini i'i iki afe'de a'da Masala a Pupa tiya iini ümmü eyi yiini kada köje nja Masala.

<sup>19</sup> Ikiri Yasu ka tiki eene, "Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, taalo 'Bii'bala ma tambaanya talinggo

nüimö unggodho i'i, alinggo eema yiini ka adinö ka Pupa tiya iini ka talinggo ya, a nüimö ya Pupa ka talinggo ya ara 'Bii'bala talinggo afa miini kungngo.

20 Yungngo a Pupa ka asaasa 'Bii'bala alaala i'i ka eema tiya iini ka talinggo ya in'dili. Nggeege ara aaga tadhère kini kara tala eema iini dhabbu adagii'bi ya.

21 Afa ma Pupa ka tinci kadu ka inde amana eege keefe ka 'di, a 'Bii'bala tamana tefe ka 'di ömö'di tiya iini ka asaasa tanangnga iini ya.

22 A Pupa taalo a tümmü kadu ka eyi tiya iini, kudumma iini ka tümmünü tauugaara a 'Bii'bala.

23 Amang ka kadu nye'd'de tafünügü 'Bii'bala ko'do afa meene katafünügü Pupa ko'do, a ömö'di ya taalo afünügü 'Bii'bala ko'do ya, i'i taalo atafünügü Pupa ya agürünü i'i ya.

24 "Tumma dhorro eede ka tadirina aaga, ömö'di ya föönyö tumma neede amma ka ömö'di tiya agürünü a'a ya, ataluna tefe ka 'di ta'billi taalo a tahükümüdene, kudumma iini ata'da ka inde aco ka tefe ka 'di.

25 Tumma dhorro eede ka tirina aaga, uuru kinggide kassa ka öö'dö eege kandö'dö 'bitingngö, a kadu na aaya no kassa ka föönyö tumma na 'Bii'bala ma Masala, ömö'di ya toodo kini ya a tefe ka 'di.

26 Afa ma Pupa ka eefe ka 'di ka eyi tiya iini, i'i

anangnga tefe ka 'di a 'Bii'bala ka eyi tiya iini.

27 Ümmünü tauugaara iini ka nüisö ma tümmü kadu, kudumma iini kada 'Bii'bala ma Tadü'd'dü.

28 "Aaga fa tadhère ka tumma tanno, uuru kinggide kassa ka öö'dö a kadu no ka naala ma oofa no kassa ka föönyö tumma niini nye'd'de kungngo,

29 a kadu na kalinggo eema ya a'diila ya, kafiki'dö ndama inde kaco ka tefe ka 'di, a kadu na linggo tatoroko no kafiki'dö ndama inde kaco ka hetti.

30 Taalo a'a nara tambaanya tüüni nüimö ndama eyi tiya eede, a'a nüüni afa meede ka aföönyö ya, tahükümü neede ka dhorro taalo üüni ada kadu ku'bu, kudumma eede taalo nasaasa nüimö ma eyi tiya eede, lakiini tasaasa ma eyi tiya ömö'di tiya agürünü a'a ya.

### *Teema tumma ma Yasu*

31 "Eede ka tageema tumma ma eyi tiya eede, ara tumma neede tagatoroko.

32 Ömö'di öccö inggide eema tumma ka üüdü ma a'a, nussu a'a a'da tumma niini ka teema ma a'a no ka dhorro.

33 "Kagürünü aaga kadu ka Yühanna, adagadünnü tumma na dhorro no.

34 Taalo a'a namma ka tumma tanno kadu, lakiini a'a neema tumma no ada amang kada toolonadene.

35 Yühanna aga lamba tammo afinne ma öyeene mo, aaga tasaasa tadhodho

a töyeene tanno iini ana ndanaaya ka ungodho.

<sup>36</sup> "Tumma ma a'a kadhabbu a tanno Yühanna. Kudumma linggo tanno Pupa ka tanangnga a'a a'da natüimö no, eege kungngo eede ka talinggo eema a'da Pupa agagürünü a'a.

<sup>37</sup> A Pupa ya agürünü a'a ya ka eyi tiya iini, ageema tumma ma a'a. Taalo aaga kaföönyö 'bugeyi yiini alla aaga tadinö ka oona tanno iini,

<sup>38</sup> a tumma niini titaalo ada ka nanggeedi, kudumma ada ka titaalo kamma ka ömö'di tiya iini ka agürünü ya.

<sup>39</sup> Aaga tüiri kasorne kudumma ada katiki kide a'da tefe ka 'di ta'billi kinggide, lakiini eege kungngo keema tumma ma a'a,

<sup>40</sup> lakiini aaga taalo kasaasa tö'dö kede amang kada taluna tefe ka 'di.

<sup>41</sup> "Taalo a'a narangnga tafününja ko'do ka kadu,

<sup>42</sup> kudumma eede ka tussu aaga. Nussu a'da tasaasa ma Masala kitaalo ada ka nanggeedi.

<sup>43</sup> Nö'dö a'a ana eere ma Pupa tiya eede, aaga taalo kamma kede, lakiini ka ömö'di tökönö ka tö'dö ana eere tiya iini ya, ara aaga tamma kini.

<sup>44</sup> Ara aaga tamma nya ada ka tafünügü njaana ko'do ungodho aaga, lakiini taalo aaga kasaasa takardha ku'bu aaga taluna tafünügünja ko'do na ö'dö ndama Masala tammo ungodho mo?

<sup>45</sup> "Aaga fa tiki kide a'da ara a'a tasigi aaga kidha ma Pupa. Ömö'di ya ara tasigi aaga ya inggide, Müüsa yaada ka takiki iye iini ko'do ya a'da i'i ara tasigi aaga.

<sup>46</sup> Kada ka tagamma ka Müüsa ya, ara aaga tagamma kede, kudumma iini ka tarigiri ada ka sorne ma a'a.

<sup>47</sup> Lakiini kada katitaalo kamma ka tumma tanno iini ka tarigiri no 'dee, ara aaga tamma ka tumma tanno eede nya?"

## 6

*Yasu anangnga kuri a kadu na alif ka üdümü*

(*Matta 14.13-21; Murkus 6.30-44; Lüüka 9.10-17*)

<sup>1</sup> Ndama kannu a Yasu tadigaala ka to ma Jaliil (mana eere a'da to ma Tabariya mo),

<sup>2</sup> a kadu turna i'i keere kadhabbu, kudumma eene ka tadinö ka türü tanno iini ka tüüni oolona kadu na maara no.

<sup>3</sup> A Yasu tasirö 'ba'dakinya, emmi i'i nja kadalaadene tanno iini.

<sup>4</sup> A uuru ma Taanyara ma Tada'da ka Erüdü ma Yahüdü kanda kete.

<sup>5</sup> İkirü Yasu ka laga iye ko'do asala kadu ka tunggunu kini kadhabbu, İkirü ka tiki a Filibüs, "Ara angnga tana kuri kiga ma tanangnga a kadu tanno kaguri?"

<sup>6</sup> I'i atiraana nggeege ma ta'b'ba Filibüs ka eedi, a'da illi ka tussu nüimö yiini ka talinggo ya.

7 İkirî Filibüs ka tiki iini, "Kaja ka tana miteene ana miya jine keera\* taalo mara ta'dimo ka öm'ö'di ungodho ara taluna 'bandamiteene id-hilli."

8 A tatalaadene yiini öccö ya ana eere a'da Andraws örre ya Samaan Bütrüs tiki iini,

9 "Bii'bala ungngo kita a miteene ma sayeer ma ungngo iini müdümmü a kilöögö keera, illi eege taalo kara ta'dimo ka kadu tanno in'dili no?"

10 İkirî Yasu ka tiki eene a'da, "Aaga nangnga kadu ka temmi." A 'buugu ya miini ya ooyo inggide dhabbu a kadu temmi kide a kadu na nagiide no kö'dö na alif küdümmü.

11 İkirî Yasu ka tadhifi namiteene anangnga ta'diila a Masala adakinaana ka kadu ku'bu tamana ya ma ta'dimo kene ya a tagalinggo a kilöögö tanno eera no nggeege.

12 A kene ka ndüüsü ya, ikirî ka tiki a kadalaadene tanno iini, "Aaga wagaana türeene miini koona öccö tafa taama."

13 Kadagawaana türeene ma miteene ma sayeer müdümmü ma kadu ka taguri, kadigi nasinggili kada'baaga kafünü eera.

14 Aga kadu katassa ka türü tanno Yasu ka tagalinggo no kiki a'da, "Tumma dhorro, ne'bi ya ara tö'dö ka 'büdhülü ya i'i yungngo."

15 A Yasu tussu a'da eege ka asaasa tümümü i'i kanangnga i'i ka tauugaara a rüsü, ikirî ka taculu ungodho i'i asirö anya.

*Yasu unggeene ka 'büdi*  
(*Matta 14.22-27; Murkus 6.45-52*)

16 Ka 'buugu kanda siiya, a kadalaadene niini ta'barda ka to ma Jaliil,

17 kaka ka mürkabü kadi-gaala ma co Kafarnahööm a 'buugu tooso a'da taalo Yasu ala eege koona.

18 İkirî tanya ka tiisö dhindho a to co kamuli muli.

19 Kene ka ndarmuna 'buugu tamana ma nameele kiidoona alla ka egüisö kasala Yasu ka tunggeene ka 'büdi ungunu ka mürkabü ari'ba tümümü eege.

20 İkirî ka tiki eene, "A'a namiini aaga fa tari'ba."

21 Kikirî ka asaasa tamünügü i'i ka mürkabü, a mürkabü tarooro ka ala 'buugu yeene ka ungunu co ya.

22 Aga taka kandaadha a kadu na kanna ka nda'da ma to no, kussu tumma mürkabü ka taganna kide ma ungodho, a Yasu taalo aka kide nja kadalaadene tanno iini, lakiini kunggeene ungodho eege.

23 Lakiini namürkabü könö kö'dö ndama Tabariya köödhî ka tinggini ma to kita eene ka tagu miteene kide, ka Yasu ka tanangnga ta'diila a Masala kide ya.

24 A kadu kandussu a'da Yasu taalo kanna alla

\* 6:7 6.7 Jine ya miini ya i'i ya ma linggo ma uuru ungodho.

kadalaadene niini kikirī ka taka ka namürkabü kaco tawwa 'buugu ma Yasu ka Kafarnahööm.

*Yasu a miteene ma tefe ka 'dī*

<sup>25</sup> Kene kaduna i'i ka nda'da ma to kiki iini, "Ka Tatalaana, nö'dö o'o kita aada?"

<sup>26</sup> A Yasu tapadaga tumma eene iki, "Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, taalo aaga kawwa 'buugu ma a'a kudumma ada katadinö ka eema tiya eede ka tagalinggo keefe ya, lakiini kudumma ada ka tagu miteene aaga tüüsü.

<sup>27</sup> Aaga fa talinggo a kuri tiya ara titaalo ya, lakiini a kuri tiya ara tütü ka tefe ka 'dī ta'billi ya, ya 'Bii'bala ma Tadü'd'dü kara tanangnga aaga. Kudumma Masala ma Pupa mo mabünnü hitimi yoono kini ka oona ussude.

<sup>28</sup> Kiki iini, "Ara ungnö talinggo eema ya Masala ka asaasa ya nya?"

<sup>29</sup> A Yasu tapadaga tumma eene, "Linggo na Masala eege kungngo ömö'dī ya Masala ka agürünü i'i ya, i'i yungngo Masala ka asaasa aaga tamma kini."

<sup>30</sup> Kikirī ka tindini i'i, "La türü ungnö amang kidī tassa kide ungnö tamma küdü. Ara o'o talinggo minna?"

<sup>31</sup> Kafaafa ma angnga kagu alman ka dhüile afa ma tiya sorne ka tiki ya kungngo, 'Ti anangnga miteene

eene ndama 'dotombo'do kadaguri.'"

<sup>32</sup> A Yasu tiki eene, "Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, taalo Müüsa i'i yungngo amana miteene aaga ndama 'dotombo'do. Pupa yeede ungnö i'i yungngo amanaga miteene ma dhorro mo aaga ndama 'dotombo'do.

<sup>33</sup> Miteene ma Masala oogo mö'dö ku'bu ndama 'dotombo'do manangnga tefe ka 'dī a kadu ma 'büdhülü."

<sup>34</sup> Kiki iini, "Tatalaana, amana miteene miini mo ungnö 'bücca kungngo."

<sup>35</sup> İkirī Yasu ka tiki eene, "A'a nungngo na miteene ma tefe ka 'dī, ömö'dī ya tö'dö kede ya taalo iire tagu i'i, aya tamma kede ya taalo tenege ka tagu i'i turi.

<sup>36</sup> Lakiini afa meede ka takiki aaga, kadinö aaga kede aaga sa kitaalo kamma.

<sup>37</sup> Ömö'dī ya Pupa ka tümünü i'i a'a ya amma kede, ömö'dī ya ö'dö kede ya taalo a'a nara tapadaga i'i ku'bu.

<sup>38</sup> Kudumma eede taalo nö'dö ku'bu ndama 'dotombo'do ma tö'dö talinggo linggo ma eyi tiya eede, lakiini a'a nö'dö talinggo linggo na ömö'dī tiya agürünü a'a ya.

<sup>39</sup> A niimö ya ömö'dī tiya agürünü a'a iini ya a'da natafa ka kadu tanno oono ka anangnga a'a no kaama, lakiini niji eege ka inde nye'd'de kungngo ka uuru

ma tafiki'dö ka uuru na eere no.

<sup>40</sup> A tumma na Pupa tiya eede ka asaasa no eege kamiini, ömö'di ya tasala ka 'Bii'bala amma kini ya ataluna tefe ka 'di ta'billi ara a'a ta'dina i'i ko'do ka uuru tanno eere no."

<sup>41</sup> A Yahüüdü ta'digineene kudumma Yasu ka tiki a'da, "A'a na miteene tammo ö'dö ku'bu ndama 'dotombo'do mo."

<sup>42</sup> Kiki, "Taalo Yasu ya 'bii'bala tiya Yüüsif sa? Assa tiki 'bitingngö a'da i'i öö'dö ndama 'dotombo'do nya?"

<sup>43</sup> A Yasu tiki eene, "Aaga fa tisaana ka oona ungodho aaga.

<sup>44</sup> Taalo ömö'di a tö'dö kede illi Pupa ya kürünü a'a ya, ka tuurugu i'i a'a, nanangnga i'i ka fikidö ka uuru tanno eere no.

<sup>45</sup> Ikininja ka sorne ma nagane'bi, 'A'da ara Masala talaana eege nye'd'de.' Ömö'di ya föönyö tumma na Pupa ussu iini ya ö'dö kede.

<sup>46</sup> Taalo ömö'di öccö adinö ka Pupa, illi ömö'di ya ö'dö ndama Masala ya i'i yungngo adinö ka Pupa.

<sup>47</sup> Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, ömö'di ya amma kede ya a taluna tefe ka 'di ta'billi.

<sup>48</sup> A'a na miteene ma tefe ka 'di.

<sup>49</sup> Kafaafa ma aaga kagu alman ka dhüle kaaya.

<sup>50</sup> Lakiini ömö'di ya agu miteene ma ö'dö ku'bu ndama 'dotombo'do mo, taalo ara teyi.

<sup>51</sup> A'a nungngo na miteene ma tefe ka 'di ma öö'dö ku'bu ndama 'dotombo'do mo. Ömö'di ya tagu miteene mo ya eefe ka 'di ta'billi. A miteene meede ka tanangnga iini mo, tuu'da neede eege kamiini, neede ka öö'dö iini ma kadu ma 'büdhülü keefe ka 'di iini."

<sup>52</sup> A Yahüüdü tisaana ka oona ungodho eege dhindho kiki, "Ara ömö'di ya tanangnga tuu'da niini angnga taguri nya?"

<sup>53</sup> İkirı Yasu ka tiki eene, "Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, kada katitaalo kagu tuu'da na 'Bii'bala ma Tadü'd'dü aaga tooye eriidö yiini ya, taalo aaga kataluna tefe ka 'di.

<sup>54</sup> Lakiini ömö'di ya agu tuu'da neede adakooye eriidö yeede ya ara tefe ka 'di ta'billi, ara a'a tiji i'i ka inde ka uuru na eere no.

<sup>55</sup> Tuu'da neede eege kungngo kuri tiya dhorro ya, eriidö yeede i'i yungngo ama tooyedene dhorro.

<sup>56</sup> Ömö'di ya agu tuu'da neede adakooye eriidö yeede ya amma'da kede a'a tamma'da kini.

<sup>57</sup> Afa ma Pupa tiya efe ka 'di ya ka kürünü a'a na a'a tefe ka 'di kudumma Pupa, ömö'di ya agu a'a ya, ara tefe ka 'di kudumma a'a.

<sup>58</sup> Miteene ma ö'dö ku'bu ndama 'dotombo'do mo oogo mungngo. Kafaafa ma aaga kagu alman kaaya, lakiini ömö'di ya agu miteene mo ara tefe ka 'di ta'billi."

<sup>59</sup> Yasu adiri tumma no kini ka tagalaana kadu ka la ma talaana ka Kafar-nahööm.

*Tumma ma tefe ka 'di ta'billi*

<sup>60</sup> A kadalaadene niini kadhabbu kaföönyö tumma no kiki, "Kiideene tumma no 'do, mada i'i yungngo a tambaanya tatoodo ka tumma tanno?"

<sup>61</sup> A Yasu tussu a'da kadalaadene niini keemaana ka oona ikiri ka tiki eene, "Kiideene tumma no ana aaga?"

<sup>62</sup> Ara tafaanya ada ka tiji 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ka tasirigö co a 'buugu tiya iini ka öö'dö ndama iini ka dhidha ya?

<sup>63</sup> Koronggore ya Masala i'i yungngo amana tefe ka 'di a kadu illi tuu'da taalo ka talinggo nümö, tumma neede ka tirina aaga no Koronggore i'i ya miini nja tefe ka 'di.

<sup>64</sup> Lakiini kadu könö kungngo ada ka söödö taalo kamma." Yasu iki nggeege kudumma iini ka tagilli ka tagussu ka dhidha a'da kadu kinggide taalo kamma kini, ussu a'da mada i'i yungngo atümmünü i'i a kadu ngo.

<sup>65</sup> İkiri ka tiki, "I'i yungngo eede ka tiki aaga a'da taalo ömö'di ma tö'dö kede illi a türü tanno Pupa tiya eede."

<sup>66</sup> Ndama uuru tanno miini no a kadalaadene niini kadhabbu kapadaga oona keere taalo kunggeene nja iini.

<sup>67</sup> İkiri Yasu ka tiki a kadalaadene tanno iini na

ö'dö kada'baaga kafünü eera no, "Aaga tekere taalo aaga kasaasa tunggeene?"

<sup>68</sup> İkiri Samaan Bütrüs ka tiki iini, "Ka Uugaara, ara unnggo co ka mada a'da tumma ma tefe ka 'di ta'billi kungngo üüdü?"

<sup>69</sup> Kamma unnggo katussu a'da o'o na ömö'di ma Masala ya Insili ya."

<sup>70</sup> İkiri Yasu ka tiki eene, "Taalo a'a nungngo nagesse aaga na ada'baaga kafünü eera no? Lakiini ömö'di unnggodho ana kada, Ebliisi."

<sup>71</sup> (I'i eemaga ka Yahüusa 'bii'bala ya Samaan Askaryüüti ko'do, kudumma iini i'i yungngo ara atümmünü i'i a kadu a'da i'i ka eyi tiya iini ama kadalaadene tanno ö'dö kada'baaga kafünü eera no.)

## 7

*Yasu nja nagöre tanno iini*

<sup>1</sup> Ndama tiya miini ya a Yasu takunggunaana ku'bu ka Jaliil, i'i taalo asaasa tunggeene ka Yahüüdiya, kudumma Yahüüdü kasaasa tiidi i'i.

<sup>2</sup> Ka uuru ma Taanyara ma nagangga ma Yahüüdü ka ndakete ya,

<sup>3</sup> İkiri nagöre niini ka tiki iini, "Unggeene kita naco Yahüüdiya amang ka kadalaadene tanno üüdü tadinö ka eema tiya üüdü ka talinggo ya.

<sup>4</sup> Taalo ömö'di ma talinggo nümö ka küdhü assa ka asaasa kadu ka tussu i'i. Üürü o'o nalinggo eema ya, la eyi yüüdü a kadu in'dili."



<sup>5</sup> Nagöre niini ka eyi tiya eene taalo kagamma kini.

<sup>6</sup> İkirî Yasu ka tiki eene, “Küfürü uuru neede tö'dö, lakiini aaga ya, naganuuru na in'dilî no naada eege kamiini.

<sup>7</sup> Taalo kadu ma 'bühülü kakirimî aaga, lakiini eege kakirimî a'a kudumma eede ka tema ka tatoroko tanno eene.

<sup>8</sup> Agolo ka taanyara, taalo a'a nara co ka taanyara tanno, kudumma uuru tanno eede küfürü tö'dö.”

<sup>9</sup> İki eene nggege ara ka tütü ka Jaliil.

<sup>10</sup> Aga nagöre tanno iini ka tunggeene ka co ka taanyara ya, İkirî ka taculu aaco eene keere taalo 'bîini.

<sup>11</sup> A Yahüüdü tagawwa 'buugu miini ka taanyara kindini ajeene kiki a'da, “İnggiga sii?”

<sup>12</sup> A kadu takayaaya ajeene kini ko'do, a könö tiki, “İ'i ömö'di a'diila.” Anno tiki, “Kaw i'i aga'da kadu ka nanggüüdü iisini eege.”

<sup>13</sup> Taalo ömö'di ma tema tumma miini 'bîini kungngo kudumma eene kari'ba a naguugaara ma Yahüüdü.

*Yasu alaana kadu ka uuru ma taanyara*

<sup>14</sup> Aga taanyara ka ndadhidhi miini ya, İkirî Yasu ka tunggeene aaco la ma Masala alaana kadu.

<sup>15</sup> A Yahüüdü tadhère kiki, “Ussu tumma ka kasorne nya a'da taalo akalaanadene?”

<sup>16</sup> İkirî Yasu ka tiki eene, “Talaana neede taalo ndama

a'a lakiini ndama ömö'di tiya agürünü a'a ya.

<sup>17</sup> Ömö'di ya asaasa talinggo tumma na Masala ya, ara tussu a'da talaana neede no kö'dö ndama Masala alla a'a neema ndama eyi tiya eede.

<sup>18</sup> Ömö'di ya eema tumma ma eyi tiya iini ya, i'i ya asaasa tümümü eyi yiini ka tidhindhî, lakiini ömö'di ya ümmü ömö'di ya agürünü i'i ka tidhindhî ya, i'i adünnü tumma timin'da taalo korokoro kide.

<sup>19</sup> Taalo Müüsa i'i yungngo anangnga seriye aaga? Lakiini taalo ömö'di unggodho ana kada ümmü seriye. Minna agu aaga aaga tasaasa tiidi a'a?”

<sup>20</sup> A kadu nye'd'de tiki iini, “Na'bu unngo üüdü ka oona. Mada asaasa tiidi o'o 'bitingngö?”

<sup>21</sup> İkirî Yasu ka tiki eene, “Nagalinggo a'a türü ka unggodho, aaga tadhère nye'd'de kungngo.

<sup>22</sup> Müüsa iki aaga a'da aaga taradene, a'da taalo taradene na Müüsa eege kamiini, lakiini kö'dö ndama kafaafa, aaga tara 'bii'bala ka uuru ma Sa'bidi.

<sup>23</sup> A kada kara tara laala ka uuru ma Sa'bidi amang kada tafa taga'da tumma na Müüsa, minna agu aaga aaga tagoroo'bo nja a'a a'da a'a noolona ömö'di ka uuru ma Sa'bidi nya?

<sup>24</sup> Aaga fa tümümü nüimö ndama kürö miini aaga

tümmü niimö ndama teene miini ya adho ka fiini ya.”

*Yasu 'dee i'i ya Almasihi?*

<sup>25</sup> A kadu ma Örsaliim könö tiki, “Taalo ömö'di ya kadu kasaasa tiidi i'i ya i'i yungngo?”

<sup>26</sup> Aaga assa kini ka teema ka kadu kidha 'biini kungngo kitaalo kindini i'i. Alla naguugaara kandussu dhorro a'da Almasihi i'i ya miini?

<sup>27</sup> Lakiini kussu ungngo kita ömö'di tiya ka öö'dö ndama iini kita ya, lakiini Almasihi kara tö'dö ya taalo ömö'di ma tussu a'da ö'dö ndama kiga?”

<sup>28</sup> İkirı Yasu ka alneege ko'd'do kini ka talaana kadu ka la ma Masala iki, “Kussu aaga a'a aaga tussu a'da nö'dö a'a ndama kiga, taalo a'a nö'dö ndama eyi tiya eede, lakiini ömö'di ya agürünü a'a ya i'i yungngo adhorro. Aaga taalo kussu i'i,

<sup>29</sup> illi a'a nussu i'i kudumma eede ka öö'dö ndama iini, i'i yungngo agürünü a'a.”

<sup>30</sup> Kikiri ka asaasa tümmü i'i, illi ömö'di ma tümmünü niisö iini ka oona itaalo, kudumma uuru tanno iini ka üfürü tö'dö.

<sup>31</sup> Illi kadu kungngo kaköje ka teene kadhabbu kamma kini kiki, “Almasihi ka tö'dö 'dee ara talinggo eema kadhabbu keefe ii'bi ömö'di ya?”

<sup>32</sup> İkirı naFariisi ka föönyö a kadu kayaaya ajeene ka Yasu ko'do ma eema tiya.

İkirı naguugaara ma ka'boge nja naFariisi kagürünü nasi-gira ma la ma Masala ma co tümmü i'i.

<sup>33</sup> İkirı Yasu ka tiki eene, “Ara a'a tagünü nja aaga idhilli, na a'a saga tunggeene naco ka ömö'di tiya agürünü a'a ya.

<sup>34</sup> Ara aaga sa katawwa 'buugu ma a'a aaga taalo ka taluna a'a koono, a 'buugu yeede kara co ya, taalo aaga katambaanya tö'dö kide.”

<sup>35</sup> İkirı Yahüüdü ka teemaana ka oona ungodho eege, “Ömö'di ya asaasa co kiga angnga taalo kara taluna i'i? Ara co 'buugu tiya kadu tanno aja kadanna kide kasana njaana ku'bu ka kadu ma Yünan ka teene alaana kadu ma Yünan?”

<sup>36</sup> Minna iini ka teema a'da, ‘Ara aaga tawwa a'a taalo aaga ka taluna a'a, a 'buugu yeede ka co ya taalo aaga katambaanya tö'dö kide?’”

<sup>37</sup> Ka uuru ma taanyara tanno eere no na idhindhi no, ikiri Yasu ka fiki'dö alneege ko'd'do iki, “Ömö'di ya tenege kagu i'i ya öö'dö kede ooye.

<sup>38</sup> Ömö'di ya amma kede ya afa ma Sorne ka tiki, ‘Ara nduguli ma 'biidi ma tefe ka 'di tiisö kini ka eedi.’ ”

<sup>39</sup> Nggeege i'i eema tumma ma Koronggore ma kadu tanno amma kini kara sa köö'dö tamma, kudumma uuru tanno miini no taalo Koronggore agananja eene, kudumma iini ka üfürü taga'duga tidhindhi.

40 Ka taföonyö tumma niini, a kadu könö kiki, "Ömö'di ya i'i ya ne'bi dhorro."

41 A kadu könö tiki a'da, "I'i ya Almasihi."

A könö tütü ka tindineene, "Ara Almasihi tö'dö ndama Jaliil nya?"

42 Taalo Sorne iki a'da Almasihi ara tö'dö ndama laala tiya Dawud, ndama Beetlaham anya ma Dawud?"

43 A kadu tasümünü njaana ku'bu kudumma Yasu.

44 A kadu könö tasaasa tümmü i'i, illi ömö'di ma taada i'i ka oona kungngo taalo.

*Naguugaara ma Yahüüdü taalo kamma ka Yasu*

45 A nasigira ma la ma Masala tapadaga ka naguu-gaara ma ka'boge nja naFariisi, a kadu na miini no tiki eene, "Minna agu aaga taalo kö'dö ana i'i?"

46 İkirı nasigira ka tapadaga tumma eene kiki, "Taalo ömö'di ma tageema tumma afa ma tanno jiddi ma 'billi."

47 İkirı naFariisi ka tiki eene, "İisini aaga afe'de?"

48 Taalo ömö'di inggide unggodho ana ka naguu-gaara nja naFariisi amma kini?"

49 Lakiini kadu na in'dili no taalo kussu seriye ya Müüsa ka öö'dö iini, eege kungngo linggi kagu eege."

50 İkirı Niködimus ya ta'ba ma naFariisi ya, agöö'dö ka

Yasu ka dhidha ya ka tindini eege,

51 "Seriye yaaja 'dee ümmü ömö'di a'da taalo ageema tumma, angnga taföonyö angnga tussu nümö yiini ka tagalinggo ya?"

52 Kiki iini, "O'o no ma Jaliil afe'de sa? İiri ka sorne, taalo aaga ka taluna ne'bi ma tö'dö ndama Jaliil."

53 [A kadu tikiri ka tunggeene ka unggondho kaco nöö'di tanno eene.

## 8

*Aka ma temelö mo*

1 Lakiini Yasu unggene aco Anya ma 'Dikidiyo.

2 Afada lititaka so'd'do kungngo öö'dö ka la ma Masala, ikiri kadu ka öö'dö kini nye'd'de kungngo emmi alaana eege.

3 İkirı naFariisi nja kata-laana ma seriye köö'dö ana aka a kadu katümmü oogo ka afungngö nja ömö'di, kanangnga oogo ka 'dingnge kene kidha,

4 kikirı ka tiki iini, "Ka tatalaana, aka mo mümmü adene ka fungngö nja ömö'di.

5 A Müüsa iki ka seriye tiya iini a'da, aka afa ma tammo, maridene a niigisi. A 'bitingngö niki o'o nya?"

6 Eege kadiri tumma no meene kasaasa tawwa i'i ka eyi, amang kene tasigi i'i. Illi Yasu iti ku'bu arigiri ka 'büdhülü a 'banisö.

7 Kene kandakogoona ma tindini i'i 'do ya, ikiri ka

fiki'dö iki eene, "Ömö'di ya üfürü tagüüni tatoroko ya a'duga misä iiri oogo iini ka dhidha."

<sup>8</sup> Afada iti ku'bu arigiri ada ka 'bühülü.

<sup>9</sup> A kene kandaföönyö tumma no ya, a mod-olo tömmü eege karooro katanculu ka unggondho kunggeene na iifi no ka dhidha, anno idhiidhi no turna eege keere a Yasu tütü ungodho i'i aka tütü ka 'dingnge ana ko'do ka 'buugu tiya oono.

<sup>10</sup> İkirä Yasu ka ta'diniga oona ko'do iki oono, "Ka aka, kadu na ö'dö ana o'o no küiye? Taalo ömö'di ma tömmü o'o ana kene?"

<sup>11</sup> Miki, "Kaw, taalo ömö'di Ugaara."

İkirä Yasu ka tiki oono, "A'a tekere taalo a'a natüüni nümö ana o'o, ungueene nafa co tüüni tatoroko no afe'de."]

*Yasu i'i ya töyeene ma 'bühülü*

<sup>12</sup> A Yasu tageema nja eene afe'de iki, "A'a nungngo na töyeene ma 'bühülü. Ömö'di ya uurna a'a keere ya, taalo atunggeene ka ndüüli a taneene a töyeene ma tefe ka 'di koonä."

<sup>13</sup> İkirä naFariisi ka tiki iini, "Neema o'o tumma ma eyi tiya üüdü, taalo tumma nüüdü ka dhorro."

<sup>14</sup> A Yasu tiki eene, "Üürü a'a neema a'a tumma ma eyi tiya eede, tumma neede ka tatimin'da, kudumma eede nussu a'a a'da a'a nö'dö

ndama kiga, nussu 'buugu yeede kara co ya. Lakiini aaga taalo kussu kita eede köö'dö ndama iini ya, aaga titaalo kussu 'buugu yeede kara co ya.

<sup>15</sup> Kiri aaga tuu'da ma ömö'di ndama kürö ün'dügüngngö illi a'a taalo nalinggo nggege ana eege.

<sup>16</sup> Kede ka tömmü kadu ya, ara tömmü adene neede ta timin'da, kudumma eede taalo a'a nalinggo ungodho a'a, lakiini a'a na'dingnge nja Pupa tiya agürünü a'a ya.

<sup>17</sup> Katarigirinja ka Seräye tiya ada, kadu keera ka tadinö ka nümö a tatimin'da.

<sup>18</sup> A'a nungngo neema tumma ma eyi tiya eede, a Pupa yeede ya agürünü a'a ya, i'i ussu tumma neede afe'de."

<sup>19</sup> Kikiri ka tiki iini, "Pupa yüüdü i'i iye?"

A Yasu tiki eene, "Taalo aaga kussu a'a alla aaga taalo kussu Pupa yeede. Kada kadussu a'a ara aaga tagussu Pupa yeede afe'de."

<sup>20</sup> Yasu adiri tumma no a'da unngo akete ka 'buugu ma tonso gürüsü ka la ma Masala iini ka talaana kadu. Taalo ömö'di ma tömmü i'i kudumma uuru tanno iini ka üfürü tö'dö.

*Yasu eema nja Yahüüdü*

<sup>21</sup> İkirä Yasu ka tiki eene afe'de, "Ara a'a tunggeene, aaga sa katawwa 'buugu ma a'a, aaga taaya ka tatoroko tanno ada. A 'buugu yeede

kara co ya taalo aaga ka tambaanya tö'dö kide."

22 İkirî Yahüüdü ka tiki, "İ'i a tiidi eyi yiini? Kudumma iini ka tiki, 'Kita eede ka co taalo aaga ka tambaanya tö'dö kide?'"

23 İki eene, "Aaga kama ta'buugu kita, lakiini a'a nö'dö ndama fiini ma ndanaaya aaga kama 'büdhülü tiya, a'a taalo nama 'büdhülü tiya.

24 İ'i yungngo eede ka tiki aaga a'da, ara aaga taaya ka tatoroko tanno ada, kada katitaalo kamma kede a'da a'a namiini."

25 Kikirî ka tiki iini, "O'o na mada?"

A Yasu tiki, "Nagadirina a'a aaga ka dhidha.

26 Tumma kungngo eede kadhabbu eede ka teema napusu aaga iini. Lakiini ömö'di ya agürünü a'a ya tumma niini ka timin'da, a niimö yeede ka taföönyö kini ya nadirina a kadu."

27 Kitaalo kussu a'da Yasu eema tumma ma Pupa tiya iini.

28 İkirî ka tiki eene, "Kada ka ta'diniga 'Bii'bala ma Tadü'd'dü coo'do, ara aaga sa ka tussu a'da a'a namiini, taalo a'a nalinggo niimö ma eyi tiya eede nitaalo natiraana a'da taalo Pupa akalaana a'a.

29 A Pupa ya agürünü a'a ya aneene nja a'a taalo afa kede unggodho a'a, kudumma eede ka talinggo eema yiini ka asaasa ya."

30 Kini ka tirina tumma no ya, a kadu tamma kini kadhabbu.

### *Laala ya Abrahiim*

31 İkirî Yasu ka tiki a Yahüüdü tanno amma kini no, "Üürü aaga ka tütü ka talaana tanno eede ya, ara aaga ta kadalaadene tanno eede dhorro.

32 Aaga tussu tumma na dhorro no a tumma na dhorro no toolona aaga."

33 Kiki iini, "Ungngo ka kadaada ma Abrahiim, unngngo taalo ka kasaga tanno ömö'di töccö, o'o sa ka tiki unngngo a'da ara unngngo sa kada kadu tanno dhorro no nya?"

34 İkirî Yasu ka tiki eene, "Tumma dhorro eede ka tadirina aaga, ömö'di ya üüni tatoroko ya, ara tadasaga ma eema tiya toroko ya.

35 A tasaga taalo ara tanna ka 'di turi nja kadu miini, lakiini 'bii'bala i'i yungngo a tanna ka 'di ta'billi.

36 Aaga 'Bii'bala ka toolona aaga ka tadasaga ya, ara aaga toolonadene ka tadasaga ma timin'da.

37 Nussu a'a a'da aaga ka kadaada ma Abrahiim. Lakiini aaga kasaasa tiidi a'a kudumma tumma tanno eede kitaalo ada ka nanggeedi.

38 A'a neema tumma neede ka tadinö kide kidha ma Pupa tiya eede ya, aaga talinggo eema yaada ka taföönyö ka pupa tiya ada ya."

39 Kiki iini, "Pupa yüidi a'da Abrahiim."

İkirî Yasu ka tiki eene, "Kada ka talaala tiya

Abrahiim ya, ara aaga tagalinggo eema ya Abrahiim ka tagalinggo ya.

<sup>40</sup> Lakiini aaga 'bitingngö kasaasa aaga tiidi a'a, a'a nungngo nadünügü tumma na dhorro no aaga afa ma tanno eede ka taföonyö ka Masala no. Abrahiim ka eyi tiya iini taalo agalinggo lingo no.

<sup>41</sup> Kalinggo aaga eema ya pupa tiya ada."

Kiki iini, "Taalo ungnö ka laala ma nyooro, Pupa ungnö iidi ungnö i'i ya Masala."

<sup>42</sup> İkirı Yasu ka tiki eene, "Üürü Pupa yaada a'da Masala ya ara aaga tasaasa a'a, kudumma eede ka öö'dö ndama Masala nö'dö kada, taalo a'a nö'dö ma eyi tiya eede, lakiini Masala magürünü a'a.

<sup>43</sup> Minna agu aaga taalo aaga kussu tumma neede ka teemaga co aaga no? Kudumma ada katitaalo ka asaasa tatoodo ka tumma tanno eede.

<sup>44</sup> Aaga ka laala tiya pupa tiya ada Ebliisi, aaga tasaasa tuurna tumma na pupa tiya ada keere. I'i ya tatagirina kadu ka dhidha, taalo ümmü a tumma na dhorro no kati-taalo kini. I'i ya korokoro, i'i ka eyi tiya iini akorokoro 'do, kudumma iini ya korokoro ada pupa tiya kadu tanno korokoro no.

<sup>45</sup> Aaga taalo kamma kede kudumma eede ka teema tumma ma tatimin'da na dhorro no.

<sup>46</sup> Mada ana kada ka tümümü a'a ka lingo tanno

toroko no? Üürü a'a neema a'a tumma ma timin'da a minna agu aaga taalo kamma kede?

<sup>47</sup> Ömö'di ya ö'dö ndama Masala ya, ara taföonyö tumma na Masala ka teema no. Niimö ya anangnga aaga ka titaalo kaföonyö ya kudumma aaga taalo ka kadu tanno Masala."

### *Yasu nja Abrahiim*

<sup>48</sup> İkirı Yahüüdü ka tiki, "Taalo ungnö kadiri tumma dhorro kidi ka tiki a'da o'o no taga Samira, na'bu ungnö üüdü ka oona?"

<sup>49</sup> A Yasu tiki eene, "Taalo na'bu eede ka üüdü illi a'a nindhigi Pupa yeede ko'do illi aaga kamidhi a'a.

<sup>50</sup> Taalo a'a nindhigi eyi yeede ko'do, lakiini ömö'di inggide asaasa, i'i yungngo atümmü kadu.

<sup>51</sup> Ara a'a tadirina tumma dhorro, ömö'di ya alinggo a tumma tanno eede no, taalo a tassa ka inde koono."

<sup>52</sup> İkirı Yahüüdü ka tiki iini, "Asa ungnö tamma 'bitingngö a'da na'bu ungnö üüdü ka üüdü, eyi Abrahiim a nagane'bi taaya, na o'o sa ka tiki a'da ömö'di ya ümmü tumma nüüdü ya taalo ara tassa ka inde ta'billi.

<sup>53</sup> O'o nagii'bi pupa yüidi Abrahiim, ya eyi ya nja nagane'bi tanno aaya no? Nümmü o'o eyi yüüdü kada minna 'do?"

<sup>54</sup> İkirı Yasu ka tiki eene, "Kede ka tindhigi eyi yeede ko'do ya, taalo ara ta'diila, Pupa yeede i'i yungngo

indhigi a'a ko'do, yaada ka tiki a'da Masala maada oogo miini.

<sup>55</sup> Taalo aaga kussu oogo, illi a'a nungngo nussu oogo. Kede ka tiki a'da taalo a'a nussu oogo ya, ara a'a takorokoro afa ma aaga kungngo. A'a nussu oogo nümü tumba noono.

<sup>56</sup> Pupa yaada Abrahiim adinigöögö ma tasaasa tassa ka uuru tanno eede ka tö'dö no, adadini kide oona ta'diila kini."

<sup>57</sup> A Yahüüdü tiki iini, "Nagürünü nüüdü küfürü tö'dö a kadu keera kaco iisine, o'o niji Abrahiim nya!"

<sup>58</sup> A Yasu tiki eene, "Tumma dhorro eede ka tirina aaga ka Abrahiim ka tüfürü tageenedene ya a'a ninggide."

<sup>59</sup> Kikiri ka kona nügisä ma tadiidiri i'i iini, lakiini Yasu aculu amanyaga kene ka söödö unggeene ka la ma Masala.

## 9

### *Yasu oolona soro*

<sup>1</sup> Uuru kinggide a Yasu ka tunggeene ka fiini, asala ömö'di ageenedene kada soro.

<sup>2</sup> A kadalaadene niini tindini i'i, "Ka Tatalaana, mada i'i yungngo agüüni tatoroko, ömö'di ya alla pupa yini nja nümö tammo iini, anangnga i'i ka tageenedene kada soro?"

<sup>3</sup> A Yasu tapadaga tumba eene iki, "Taalo i'i ya agüüni tatoroko alla pupa nja nümö eege kungngo kagüüni tatoroko, lakiini

i'i ageenedene kada soro amang ka türü tanno Masala tijidene kini ka oona.

<sup>4</sup> Ara a'a talinggo eema ya ömö'di tiya agürünü a'a a'da a uuru 'buugu, kudumma 'buugu kada ooso ya, taalo ömö'di ma tambaanya linggo.

<sup>5</sup> Kede ka tanna ka 'büdhlü ya, a'a na töyeene ma 'büdhlü."

<sup>6</sup> Atiraana nggeege assa a'binynyi alaaga ka kuraaga akordhe 'bandam'bala iini asigiaana ka soro ka iye.

<sup>7</sup> İkirı ka tiki iini, "Unggeene, naco taagala iye ka dhömbö ma Salwam" (ya ana eere a'da, Tagürünügi), İkirı kico aagala iye aco öö'di ka iji 'buugu.

<sup>8</sup> A kadu na kete kini no nja tanno ussu a'da aga soro aatarangnga, anno tiki, "Taalo ömö'di ya agemmi aatarangnga ya i'i yungngo sa?"

<sup>9</sup> A kadu könö tiki, "İi, i'i ya miini."

Anno tiki, "Kaw, afeene nja iini."

İlli i'i ka eyi tiya iini iki, "A'a namiini."

<sup>10</sup> Kikiri ka tiki iini, "Katanfa'da iye nüüdü nya?"

<sup>11</sup> İkirı ka tiki eene, "Ömö'di ya ana eere a'da Yasu ya, oojolo tam'bala amirijaana kide ka iye iki a'a a'da, 'Naco a dhömbö ma Salwam naco tatanggala kide,' nikiri ka co nagala nasala 'buugu."

<sup>12</sup> Kikiri ka tiki iini, "I'i iye?"

Iki eene, “Taalo a'a nussu.”

*NaFariisi kindini toolon-adene*

<sup>13</sup> Kikiri ka a'duga omö'di ya aga soro ya, köö'dö ana i'i a naFariisi.

<sup>14</sup> A'da uuru ma Sa'bidi eege kungngo ka Yasu ka tagalinggo tam'bala afa'da omö'di ka iye iini.

<sup>15</sup> İkiri naFariisi ka tindini i'i kiki iini a'da, iji 'buugu nya.

İkiri ka tiki eene, “Anangnga tam'bala eede ka iye natanggala a 'bitingngö nasala 'buugu.”

<sup>16</sup> A naFariisi könö tiki, “Taalo omö'di ya ödö ndama Masala, kudumma iini taalo ari'ba uuru ma Sa'bidi.”

Anno tiki, “Üürü omö'di atoroko atambaanya talinggo eema keefe afa ma tiya kungngo nya?” A tumma ta'bana ko'do kene.

<sup>17</sup> Kikiri ka tiki a soro, “Niki o'o a'da i'i afa'da o'o ka iye, o'o niki nya ka tumma tanno?”

İkiri ka tiki eene, “I'i ya ne'bi.”

<sup>18</sup> A Yahüüdü taalo kamma a'da omö'di ya aga soro assa ndiji 'buugu, kikiri ka kürünü ka pupa tiya iini nja niimö köö'dö.

<sup>19</sup> Kindini eege kiki eene, “Bii'bala yaada i'i yungngo ada katiki a'da ageenedene kada soro? A 'bitingngö i'i iji 'buugu nya?”

<sup>20</sup> A pupa yiini nja niimö tiki, “Kussu ungnö a'da 'bii'bala yidi i'i yungngo, ageenedene kada soro.

<sup>21</sup> Lakiini i'i iji 'buugu 'bitingngö nya, taalo ungnö kussu mada afa'da i'i ka iye, taalo ungnö kussu, aaga indini i'i. I'i anda dhabbu, i'i ara tadirina tumma ma iye tiya iini aaga.”

<sup>22</sup> Eege kiki nggeege kudumma eene ka ri'ba a Yahüüdü, kudumma eene ka tiki a'da omö'di ya amma ka Yasu a'da i'i Almasihi ya, kasoro i'i ka la ma talaana.

<sup>23</sup> I'i yungngo a pupa tiya iini nja niimö katiki a'da, “Aaga indini i'i kudumma iini ka ndasere.”

<sup>24</sup> A naFariisi tafada kadagümmünü omö'di ya aga soro ya afe'de, kindini i'i kiki iini, “İndhigi Masala ko'do kussu ungnö a'da omö'di ya atoroko.”

<sup>25</sup> İkiri ka tiki a'da, “Taalo a'a nussu a'da i'i atoroko alla taalo atoroko, nussu a'a niimö ungnö, naga soro a'a a 'bitingngö niji a'a 'buugu.”

<sup>26</sup> Kafada kindini i'i, “Agüünü minna ana o'o? Afa'da o'o ka iye nya?”

<sup>27</sup> Iki eene, “Nilli a'a ka tagadünügü aaga itaalo inynyo ada ka nanggüdü, aaga kasaasa taföonyö minna afe'de? Alla aaga kasaasa ta kadalaadene tanno iini afe'de?”

<sup>28</sup> Kikiri ka teela i'i kiki iini, “O'o nungngo na tata-laadene tiya iini, illi ungnö kadalaadene tanno Müüsa.

<sup>29</sup> Kussu ungnö a'da Masala mageema nja Müüsa, lakiini omö'di ya



taalo unngo kussu ö'dö ndama kiga."

<sup>30</sup> İkirî ömö'dî ka tiki eene, "Kaneene tumma naada nya, ömö'dî afa'da a'a ka iye aaga sa ka tiki a'da taalo aaga kussu a'da ö'dö ndama kiga?"

<sup>31</sup> Kussu unngo a'da Masala taalo maföonyö tumma na kadu tanno oroko no, illi oogo maföonyö tumma na ömö'dî tiya aföonyö tumma noono alinggo iini ya.

<sup>32</sup> Taalo ömö'dî ma taföonyö jiddi ma nagürüünü 'do a'da ömö'dî inggide afa'da ömö'dî ka iye ka tageenedene kada soro.

<sup>33</sup> Üürü ömö'dî ya taalo ö'dö ndama Masala ya, taalo takambaanya talinggo eema afa ma tiya kunggo."

<sup>34</sup> Kikirî ka tiki iini, "O'o nama talaana unngo üdü ka tageenedene a tatoroko 'do kunggo?" Kikirî ka tagasoro i'i kuurugu i'i co kürö.

#### *Tasoro ma koronggore*

<sup>35</sup> A Yasu taföonyö a'da eege kagasoro i'i, kini ka toreene nja iini, İkirî ka tiki iini "Namma o'o ka 'Bii'bala ma Tadü'd'dü?"

<sup>36</sup> Ömö'dî tiki, "I'i ya mada ömö'dî eede, amang kede tamma kini."

<sup>37</sup> A Yasu tiki, "O'o niji i'i 'bitingngö, tumma dhorro i'i yunggo eema nja o'o 'bitingngö."

<sup>38</sup> İkirî ka tiki, "Namma a'a Uugaara." Üürü ku'bu kini kidha.

<sup>39</sup> İkirî Yasu ka tiki iini, "Nö'dö a'a ka 'büdhülü ma tümümü kadu, amang ka kadu tanno kisinsoro no tiji 'buugu, anno iji 'buugu no ta kisinsoro."

<sup>40</sup> İkirî naFariisi könö na kanna kini kete no kaföonyö kiki iini minna, "Unggo ka kisinsoro afe'de?"

<sup>41</sup> A Yasu tiki eene, "Kada ka takisinsoro taalo tatoroko ka taganna kada koono. Lakiini kiki aaga a'da kiji aaga 'buugu ya ara tatoroko naada tütü kada ka oona."

## 10

### *Yasu i'i ya tadasaana tiya dhorro ya*

<sup>1</sup> A Yasu tiki, "Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, ömö'dî ya taalo inynyo a 'booro ma kidheefe ndama inye ma ondo ya, ara ka kilaana ndama eere miini ya i'i ya tanyooro.

<sup>2</sup> Illi ömö'dî ya inynyo ndama inye ya, i'i ya tadasaana ya dhorro ya.

<sup>3</sup> A ömö'dî ya afa ka inye ya tafa'da inye iini, a kidheefe taföonyö tumma niini ümmünü kidheefe ka nagereene tanno eene kaföonyö uurugu eege kürö.

<sup>4</sup> İkirî ka tuurugu kidheefe kürö aaco kene kidha kuurna i'i keere kudumma eene ka tussu 'bugeyi yiini.

<sup>5</sup> Ömö'dî ya taalo yeene ya, kasala i'i karünö kitaalo kaco iini keere, kudumma eene ka titaalo kussu 'bugeyi yiini."

6 A Yasu tadirina tafeene ma tumma eene, lakiini taalo kinynyo eene ka nang-güüdü.

7 İkirı Yasu ka tiki eene afe'de, "Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, a'a nungngo na İnye ma ondo ma kidheefelee.

8 Kadu na öö'dö kede kidha 'do no, kanyooro eege kamiini, a kidheefelee taalo kaföönyö tumma neene.

9 A'a nungngo na İnye, ömö'di ya tigaala kide ya, oolonadene aaco öö'dö kürö aduna kuri.

10 Taalo tanyooro a tunggeene ün'dügüngngö illi ungunu ka nyooro, aara kidheefelee agirina, lakiini a'a nö'dö amang kene taluna tefe ka 'di na ticine no.

11 "A'a na tadasaana tiya dhorro ya. A tadasaana ya dhorro ya ara teyi kudumma kidheefelee tanno iini.

12 Ömö'di ya asaana a faana ya, taalo a tadasaana ma kidheefelee. Lakiini kini ka tasala ti ka tunggunu ka kidheefelee arünö İnyi kidheefelee ku'bu, a ti tüm-mü eege maparsaana eege ku'bu.

13 Ömö'di ya asaana a kidheefelee a'da taalo ka niini no, ara tarünö kudumma eene taalo ka agu'du i'i ka oona.

14 "Lakiini a'a nungngo na tadasaana tiya dhorro ya, nussu a'a kidheefelee neede, a kidheefelee neede tussu a'a.

15 Afa ma Pupa ka tussu a'a nussu Pupa, ara a'a teyi ka üüdü ma kidheefelee tanno eede.

16 Kidheefelee könö kungngo eede kitaalo ka 'booro tiya, ara a'a co tö'dö ana eege afe'de, ka taföönyö tumma neede nuuraana eege koono ka ungodho a tadasaana ungodho.

17 Nüümö ya Pupa tiya eede ka asaana a'a ya, kudumma eede ka tüpü eyi yeede co amang kede taluna afe'de.

18 Taalo ömö'di ma ta'duga kede, lakiini a'a nara tanangnga eege ku'bu ma eyi tiya eede. A türü kungngo eede ma tanangnga eege ku'bu a türü kungngo eede ma tan'dinaga eege ko'do afe'de. Tumma no, na'duga eege ka Pupa tiya eede."

19 A tumma ta'bana ko'do ka Yahüüdü kasümünü njaana ku'bu kudumma tumma tanno.

20 A kadu ana kene kadhabbu tiki, "Na'bu unguno İini ka üüdü atangga'da ka üüdü, katoodo aaga ka tumma tanno İini amana?"

21 Anno tiki, "Taalo tumma ma ömö'di tiya ana na'bu ka oona eege kungngo. Ara na'bu tambaanya tafa'da ömö'di ya soro ya ka İiye?"

### *Yahüüdü kanu ka Yasu*

22 A Taanyara ma tirri ma la ma Masala tadhe ka Örsaliim a'da afeele 'buugu,

23 a Yasu takunggunaana ku'bu ka fangga tammo Siliman ka la ma Masala.

24 İkirı Yahüüdü ka tarügü kini ka oona kiki İini, "Ara o'o talüülü unguno ka İiye taagaada? Tirina tumma

ungngo dhorro o'o na Al-masihi?"

<sup>25</sup> İkirı Yasu ka tiki eene, "Nadirina a'a aaga, lakiini aaga taalo kamma ka tumma tanno eede, eema yeede ka talinggo ana eere ma Pupa tiya eede ya, i'i yungngo ada ka tussu iini.

<sup>26</sup> Lakiini taalo aaga kara tamma kede kudumma ada katitaalo ka kidheefe tanno eede.

<sup>27</sup> Kidheefele neede kaföonyö tumma neede nussu eege, ko'd'do kede keere.

<sup>28</sup> Namana a'a tefe ka 'dı ta'billi eene, kitaalo ka taaya 'do, ömö'di ma tamuru eege kede ka nıısö kungngo taalo.

<sup>29</sup> Pupa yeede i'i yungngo anangnga eege a'a, i'i yungngo agii'bi kadu nye'd'de kungngo, ömö'di ma tamuru eege ka Pupa tiya eede ka nıısö kungngo itaalo.

<sup>30</sup> A'a nja Pupa ka ungodho unngo."

<sup>31</sup> Afe'de ikiri Yahüüdü ka tadhifi nııgısi afe'de ma tadiidiri i'i,

<sup>32</sup> ikiri Yasu ka tiki eene, "Kiji aaga eema ya a'diila yeede ka tagalinggo ya dhabbu a Pupa ka anangnga a'a, öjö i'i yungngo ada kasaasa tadiidiri a'a kudumma miini ngo?"

<sup>33</sup> A Yahüüdü tiki iini, "Taalo unngo kasaasa tadiidiri o'o kudumma eema tiya üüdü ka talinggo ya a'diila ya, lakiini kudumma teela Masala nüüdü! O'o

na ömö'di ün'dügünggö na o'o sa ka tümmü eyi yüüdü kada Masala."

<sup>34</sup> İkirı Yasu ka tiki eene, "Taalo tumma no ka kirinja ka serıye tiya ada, 'A Masala ka tiki, Aaga namasala'?"

<sup>35</sup> A kini kara tümmünü eege a'da 'namasala,' a'da eege kungngo a tumma ma Masala ka öö'dö kene, a Sorne ma Masala taalo ara taama,

<sup>36</sup> Kiki aaga nya ma ömö'di tiya Pupa ka tagesse i'i kada tiya oono dhorro magürünü i'i ka 'büdhülü. Minna agu aaga tümmü a'a a'da a'a neela Masala kudumma eede ka tiki a'da a'a na 'Bii'bala ma Masala?"

<sup>37</sup> Kede ka titaalo nalinggo linggo na Pupa ya, aaga fa tamma kede.

<sup>38</sup> Lakiini na a'a sa ka talinggo ya, salla aaga saga taalo kamma kede, aaga amma ka eema keefe tiya ada kara tussu a'da Pupa unngo eede, a'a na Pupa."

<sup>39</sup> Kasaasa tarefe i'i, lakiini adulu'bi kene ku'bu.

<sup>40</sup> Afada aco ada'da to ma Ürdün kita Yühanna ka takambeese kide ka dhidha ya anna kide.

<sup>41</sup> A kadu tö'dö kini kadhabbu kiki, "Taalo Yühanna agalinggo nıımö ungodho keefe, lakiini tumma niini ka tiraana ma ömö'di tiya ka tatimin'da."

<sup>42</sup> A kadu tamma ka Yasu kadhabbu kannu.

## 11

*Inde na Liyasiri*

1 A maara tümmü ömö'di inggide ana eere a'da Liyasiri ama Beet Aniya, ama daara tammo Mariyom nja inye tammo oono Marsa.

2 A Mariyom mo, oogo mungngo muuru kondho ka Yasu ka uune matakuppu ana awu tiya oono, örre yoono i'i yungngo amaara, ana eere a'da Liyasiri.

3 Mikiri Mariyom nja Marsa ka kürünü ka Yasu kiki iini, "Ka Uugaara, teefe ma o'o yüüdü ka asaasa i'i ya amaara."

4 Ka Yasu ka föönyö tumma no ya iki, "Taalo maara ma inde oogo miini, lakiini tidhindhä ma Masala, amang ka 'Bii'bala ma Masala tidhindhä iini."

5 A Yasu tagasaasa Marsa nja inye tammo oono nja Liyasiri.

6 Lakiini i'i ütü kannä iyyü kide naganuuru keera kini ka aföönyö a'da Liyasiri amaara,

7 ikiri ka tiki a kadalaadene tanno iini, "Aaga ö'dö unngo tapadaga co Yahüüdiya."

8 İkiri kadalaadene niini ka tiki iini, "Ka Tataalaana kete kungngo kasaasa Yahüüdü tiidi o'o a nüügisi ara o'o tagapadaga co kannä afe'de?"

9 İkiri ka tiki a'da, "Taalo uuru ka ungodho ka ndanaaya kada'baaga kafünü eera? Ömö'di ka tunggeene uuru kungngo taalo ataseene kudumma iini ka adinö ka töyeene ma 'büdhülü nye'd'de.

10 Ömö'di ya unggeene ooso kungngo ya, ataseene kudumma töyeene ka titaalo kini."

11 İki nggeege assa ka tafada iki eene, "Teefe ma angnga Liyasiri arigide, a'a tunggeene naco tiji i'i."

12 İkiri kadalaadene ka tiki iini, "Uugaara, üürü i'i arigide ya ara ta'diila."

13 Yasu ageema tumma inde taalo tarigide ma timin'da, kiki kide a'da füngngö ma tarigide ün'dügüngngö.

14 İkiri Yasu ka tirina eene dhorro, "Liyasiri eyi,

15 ka'diila oona eede kudumma aaga amang kada tamma a'da taalo a'a naganna kannä nja iini, aaga fiki'dö angnga co kini kannä."

16 İkiri Tööma yeene ka tümmünü i'i a'da Miiso ya, ka tiki a köje tanno a kadalaadene no, "Kico tekere angnga co takaaya nja iini."

*Yasu uu'bu naginye na Liyasiri ka eedi*

17 İkiri Yasu ka ala kannä aduna Liyasiri ka la ma oofö andatüümö füngngö egüüsö.

18 A Beet Aniya ma ku'b'ba ka Örsaliim ana nameele keera,

19 a Yahüüdü kadhabbu kö'dö ka fara kuu'bu Marsa nja Mariyom eege ka eedi kidhi oona ku'bu ma örre tiya eene.

20 Mikiri Marsa ka föönyö a'da Yasu inni ö'dö ya, mikiri ka öö'dö kürö marogo kini

ara Mariyom ka tütü ka 'bügööri.

21 A Marsa tükiri ka tiki a Yasu, "Ka Uugaara, üdü ka taganna kita, taalo örre yeede ara takeyi.

22 Lakiini nütü a'a ka tussu a'da ara Masala tanangnga nïimö yüüdü ka asaasa kono ya o'o."

23 İkiri Yasu ka tiki oono, "Ara örre yüüdü tafiki'dö ka inde afe'de."

24 Mikiri Marsa ka tiki iini, "Nussu a'a a'da atafiki'dö ka inde ka uuru ma tafiki'dö tanno eere no."

25 İkiri Yasu ka tiki oono, "A'a nungngo na tefe ka 'di nja tafiki'dö. Ömö'di ya amma kede ya ara tefe ka 'di, munda kini kara teyi.

26 Ömö'di ya efe ka 'di amma kede ya, taalo teyi. Namma o'o ka tumma tanno?"

27 Miki iini, "İi, namma a'a Tatalaana, namma a'a a'da o'o na Almasihi, 'Bii'bala ma Masala ya atö'dö ka 'büdhülü ya."

28 Ka Marsa ka tiraana nggeege ya, mikiri ka tafada maco ka Mariyom matagümmünü oogo mayaaya oogo miki, "Ö'dö Tatalaana asaasa 'buugu ma o'o."

29 A Mariyom tükiri ka fiki'dö kono ka taföonyö tumma no, maroro ka tunggeene maco ka Yasu.

30 A'da üfürü Yasu tala daara aleefe ka 'buugu tiya Marsa ka takoreene nja iini kide ya.

31 Ka Yahüüdü na köö'dö kafara ka Mariyom ka 'di no, kasala oogo ka fiki'dö areere maco kürö, kuurna oogo keere, kiki kide a'da oogo ma co la ma oofu tafara kide.

32 A Mariyom tö'dö ka 'buugu tiya Yasu ka taganna kide ya, kono ka tasala Yasu ya, müürü kini kidha ana küüge miki iini, "Ka Tata-laana, küdü ka taganna kita taalo örre yeede ara takeyi."

33 Aga Yasu ka iji oogo ka fara a Yahüüdü na öö'dö nja oono no tafara nja oono, oona tö'dö kini ko'do angooro tümmü i'i a korong-gore.

34 İkiri ka tiki, "Katü'bü aaga i'i kiga?"

Kiki iini, "Aayu kolo tassa kide, Uugaara."

35 A Yasu tafara.

36 İkiri Yahüüdü ka tiki, "Aaga assa kini agasaasa i'i nya."

37 Lakiini kadu könö kiki, "I'i afa'da soro ka iye taalo atanangnga Liyasiri keefe ka 'di?"

*Yasu iji Liyasiri ka inde*

38 Oona tangooro ka Yasu afe'de öö'dö ka la ma oofu, a misî mungngo ka inye ma tumba.

39 İkiri ka tiki, "Aaga kürünügü misî keere."

A Marsa ma inye tammo Liyasiri mo tiki, "Ka Tata-laana, anda unynya, ungngo iini ka la ma oofu füngngö egüsö."

40 İkiri Yasu ka tiki oono, "Taalo a'a niki o'o a'da

küdü ka tamma, na o'o tiji tühindhī na Masala?"

<sup>41</sup> Kikiri ka a'dina misi. A Yasu tassa coo'do iki, "Nanangnga a'a ta'diila o'o Pupa yeede, kudumma üüdü ka föönyö tumma neede.

<sup>42</sup> Nussu a'a a'da ara o'o taföönyö kede a naguuru. Lakiini a'a neema nggeege amang ka kadu tanno kita nja a'a no, tamma a'da o'o nagürünü a'a."

<sup>43</sup> Kini ka tiraana nggeege, ikiri ka alneege ko'd'do iki, "Liyasiri, aayu kürö."

<sup>44</sup> Ömö'di ya eyi ya, ikiri ka öö'dö kürö ka timi'didene ka uune nja iisine ana en'di adimi'didene ka iyye a ten'di, ikiri Yasu ka tiki eene, "Aaga kildhe eema iini ka oona aaga tafa kini unggeene."

### *Ünggü ma tiidi Yasu*

<sup>45</sup> A Yahüüdü könö kadhabbu na öö'dö tassa ka Mariyom no, tiji eema ya Yasu ka tagalinggo ya kamma kini.

<sup>46</sup> Lakiini kadu könö ana kene keefe tadirina eema a naFariisi ma eema tiya Yasu ka tagalinggo ya.

<sup>47</sup> A naguugaara ma ka'boge nja naFariisi temmi ka la ma kadüffi ma Yahüüdü ma türi tumma no kiki, "Ara angnga takönyö ana ömö'di tiya, iini ka talinggo eema dhabbu keefe.

<sup>48</sup> Kaja ka tafa kini nggeege ara kadu tamma kini nye'd'de a kadu ma Rööma tö'dö taga'da anya maaja nja la ma Masala tiya aja."

<sup>49</sup> İkiri könö ana kene ana eere a'da Kiyaafa ya aga uugaara ma ka'boge ka ürüünü tiya miini ya ka tiki, "Taalo aaga kussu niimö 'do,

<sup>50</sup> taalo aaga kussu a'da a'diila ka ömö'di kara teyi ka üüdü ma kadu amang ka kadu tafa taaya in'dili."

<sup>51</sup> Lakiini Kiyaafa taalo adiri tumma no ndama eedi tiya iini, kudumma iini kada uugaara ma ka'boge ka ürüünü tiya miini ya, ikiri ka teema ussu a'da Yasu a teyi ka üüdü ma kadu ma Yahüüdü.

<sup>52</sup> Lakiini taalo a teyi ka üüdü meene unggodho eege, lakiini ka üüdü ma kadu tanno Masala na asananjaana ku'bu ka ajeene no anangnga eege kada unggodho.

<sup>53</sup> Ndama uuru tanno miini no kandawwa fiini ma tiidi i'i.

<sup>54</sup> Nggeege taalo Yasu aga ungunaana ku'bu 'biini kungngo ka söödö ma Yahüüdü, agala ka tunggeene aco a riifö tiya kete ka dhüile ka anya tammo ana eere a'da Afraim mo, ada kamma kide nja kadalaadene tanno iini.

<sup>55</sup> Aga Taanyara ma Tada'da ka Erüüdö ma Yahüüdü ka ndakete ya, a kadu ma naanya 'do tö'dö ka Örsaliim ma tindinaana oona ku'bu a'da aleefe uuru ma türi.

<sup>56</sup> Kawwa 'buugu ma Yasu kindini ajeene ka la ma Masala kiki, "Kiki aaga nya? Ara tö'dö ka taanyara alla taalo atö'dö?"

<sup>57</sup> İkirī naguugaara ma ka'boge nja naFariisi ka tiki a'da öm'ö'di ya tussu 'buugu ma Yasu ya, atiraana a kadu tömmü i'i.

## 12

*Aka masanna kondho ka Yasu ka uune ka Beet Aniya (Matta 26.6-13; Murkus 14.3-9)*

<sup>1</sup> Ka füngngö ka ndöreene iidümmü afünü ungodho ma Taanyara ma Tada'da ka Erüüdö, İkirī Yasu ka öö'dö ka Beet Aniya ka 'di tiya Liyasiri yiini ka tiji i'i ka inde ya.

<sup>2</sup> Kadagüünī ada eema ma kuri ma ooso iini, a Marsa oogo mungngo malinggo ada eene, a Liyasiri taguri nja eene.

<sup>3</sup> Mikirī Mariyom ka 'duga sügü'de ma kondho a kadu kaana kagu'daana agalinggo adene ana nardiin ya dhorro ya, masanna ka Yasu ka uune ma'bunaanago ana awu ma üüdü tiya oono a 'bügöörī tafilli a kondho.

<sup>4</sup> İkirī Yahüüsa Askaryüüti, ya tatalaadene ya, assa ka tömmünü Yasu a kadu ya ka anu kide,

<sup>5</sup> "Taalo a'diila aja kate-nege a kondho tammo ana nakajine kö'dö na miya ki-idoona kanangnga a kadu tanno eema ka titaalo kene no?"

<sup>6</sup> Taalo i'i atiraana nggege a'da i'i ya ana 'bangnga meene, lakiini kudumma iini kada tanyooro i'i yungngo ümmü njoko ma

gürüüsü, anggona kide ma eyi tiya iini.

<sup>7</sup> İkirī Yasu ka tiki, "Aaga fa kono, oogo mafa ka kondho tammo ma uuru ma tatü'büdene tanno eede.

<sup>8</sup> Kadu na eema ka titaalo kene no kaneene nja aaga turi kungngo, lakiini a'a taalo nara taneene nja aaga turi."

<sup>9</sup> A Yahüüdü kadhabbu taföönyö a'da Yasu unngö ka Beet Aniya, kikirī ka co tassa kini kara kaco tassa ka Liyasiri tiya Yasu ka anangnga i'i ka fiki'dö ndama inde.

<sup>10</sup> I'i yungngo a naguugaara ma ka'boge kadimi'di tumma ma tiidi Liyasiri afe'de.

<sup>11</sup> Kudumma ma Liyasiri Yahüüdü kadhabbu ka unggeene kaco ka Yasu kamma kini.

*Yasu inynyo Örsaliim (Matta 21.1-11; Murkus 11.1-11; Lüüka 19.28-40)*

<sup>12</sup> İkirī kadu na öö'dö ka Örsaliim ka taanyara no, kaföönyö a'da Yasu inni ara tö'dö kanna.

<sup>13</sup> Kikirī ka a'buna iisine ma naafa ma tamuru ko-reene nja iini kiidhe kiki, keema a'da,

"Tidhindhī."

"Aaga nangnga baraka ka öm'ö'di tiya ara tö'dö ana eere ma Uugaara ya."

“Aaga nangnga baraka ka Uugaara ma Israyil.”

14 İkirī ka tuna 'bing kisine aka kide afa ma tiya sorne ka tiki ya kungngo,

15 “Fa tari'ba, 'badaada ma Sahyüün, assa, uugaara yüüdū tunggunu atō'dō aka ka 'bing kisine tiya idhilli ya.”

16 Ka uuru tanno miini no taalo kadalaadene niini kussu nīimō miini illi eene kadagūgi i'i kini ka tafünügünja ko'do, sorne ageema tumma miini, eege kagalinggo ada eema ya iini.

17 Kadu na kunggeene nja iini no kini ka tagümmünü Liyasiri kürō ndama la ma oofu iji i'i ndama inde kadünügü tumma miini co kadu.

18 A kadu tō'dō kürō kadhabbu koreene nja iini kudumma eene ka taföönyö a'da i'i agalinggo eema keefe.

19 İkirī naFariisi ka teemaana ka oona ungodho eege, “Taalo nīimō maaja kara talinggo, aaga assa ka kadu in'dili ka tuurna i'i keere nya.”

*Yasu eema tumma ma inde tanno iini*

20 A kadu ma Yünan kagöö'dō nja kadu tanno köö'dō ka Örsaliim ka uuru ma Taanyara ma Tada'da ka Erüidö.

21 Köö'dō ka Filibüs ya ma Beet Sayida ka Jaliil ya kiki iini, “Ömō'di eede, kasaasa ungnō tassa ka Yasu.”

22 İkirī Filibüs ka tirina Andraws, a Filibüs tunggeene nja Andraws ka tirina a Yasu.

23 İkirī Yasu ka tiki eene, “Uuru ma 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ka ndö'dō miini ka tafünügünja ko'do.

24 Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, üürü taalo ndaniye ma tinggile ka asuli ka 'büdhülü keyi ya, a tütü ungodho eege. Lakiini kene ka teyi ya, kara tō'dō ana iye kadhabbu.

25 Ömō'di ya asaasa eyi yiini ya ara taama, ömō'di ya a'düsünü eyi yiini ka 'büdhülü tiya, ara tafa kene ma tefe ka 'di ta'billi.

26 Ömō'di ya asaasa talinggo ada a'a ya, fa kini uurna a'a keere, kita eede ka tanna kide ya, ara talinggo ada a'a, ömō'di ya alinggo ada a'a ya, ara Pupa yeede tamünügü i'i ko'do.

27 “Kalullu oona eede a 'bitingngö ara a'a tiki nya? Ara a'a tiki a'da, 'Pupa yeede, oolona a'a ka uuru tanno'? Kaw, kudumma tumma tanno, eege kungngo eede ka öö'dō ka uuru tanno.

28 Pupa yeede, fa ka eere tiya üüdü idhindhi.”

A tumma tō'dō ndama 'dotombo'do, “Nanangnga a'a i'i ka tidhindhi nara tafa kini idhindhi afe'de.”

29 A kadu na kanna kide no kataföönyö kiki a'da baana



ma toambo'do, anno tiki a'da tadhangga ageema nja iini.

30 İkirı Yasu ka tiki, "Taalo tumma no kö'dö kudumma ma a'a, eege kö'dö kudumma aaga.

31 A 'bitingngö uuru no, uuru ma kadu ma 'büdhülü ka tagümmü adene eege kungngo, a 'bitingngö uuru no ara uugaara ma 'büdhülü atasorodene.

32 Kede ka ta'digi coo'do ndama 'büdhülü, ara a'a tagufu kadu nja a'a nye'd'de kungngo."

33 Atiraana nggeege ma tala eege ka inde tanno iini kara teyi no.

34 A kadu nye'd'de tiki iini, "Kaföönyö ungnngo ka seriye ka tiki a'da, Almasihi ara tütü ka 'dī ta'billi, o'o sa köö'dö nya niki a'da ara 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ara ta'digi coo'do? 'Bii'bala ma Tadü'd'dü ya i'i ya mada?"

35 İkirı Yasu ka tiki eene, "Ara töyeene tagünü nja aaga idhilli, aaga ungeene ka töyeene i'di ndüüli tanggaaga tala aaga ka oona, kudumma ömö'di tiya ungeene ka ndüüli ya taalo ussu 'buugu yiini ka tunggunu co ya.

36 Aaga ümmü töyeene ana eedi dhorro, kudumma eene kungngo ada 'bitingngö amang kada ta laala tiya töyeene." Ka Yasu ka alneege nggeege ya, ungeene itaalo.

*Yahüüdü kanu ka tamma ka Yasu*

37 A'da agalinggo ada eema keefe ya eene kidha 'do, kassa kitaalo kamma kini.

38 Afa ma tumma tanno ne'bi Asaiya ka tiraana no ka timin'da iki,

"Ka Uugaara, mada i'i yungngo amma ka tumma tanno aja?

A mada i'i yungngo a nıısö tanno Masala ka alanja iini ungnngo?"

39 Taalo kambaanya tamma kini kudumma Asaiya ka tiki afe'de,

40 "Masala ma'binynyi eege ka iıye manangnga eege ka takidhö ka nanggeedi, amang kene tafa tiji 'buugu ana iıye tanno eene, kafa tussu eema a nanggeedi tanno eene, amang kene tafada na a'a toolona eege."

41 Asaiya adiri tumma no kudumma iini ka tasala tidhindhı ma ta'diila tanno Yasu, adageema tumma miini.

42 Lakiini naguugaara ma Yahüüdü kadhabbu ka eyi tiya eene kamma ka Yasu. Lakiini eege taalo kasaasa kadu ka tussu iini, kudumma eene kari'ba a naFariisi i'di tasoro eege ka la ma talaana.

43 Eege kasaasa kadu ka tafünügü eege ko'do dhabbu kii'bi tafünügü ko'do na Masala.

44 İkirî Yasu ka alneege ko'd'do iki, "Ka ömö'di ka tamma kede ya, taalo i'i ya amma kede sugi, lakiini i'i amma ka ömö'di tiya agürünü a'a ya.

45 Ömö'di ya iji a'a ya, iji ömö'di ya agürünü a'a ya.

46 A'a na töyeene tanno ö'dö ka 'büdhülü no, ömö'di ya amma kede ya taalo tanna ka ndüüli.

47 "Ömö'di ya föönyö tumma neede assa ka titaalo amma kide ya, taalo a'a natümmü i'i. Kudumma eede taalo a'a nö'dö tümmü kadu ma 'büdhülü, a'a nö'dö toolona kadu ka 'büdhülü.

48 Ömö'di ya anu kede itaalo amma ka tumma tanno eede ya, ömö'di ma tümmü i'i inggide, a tumma neede ka tiraana no katümmü i'i ka uuru tanno eere no.

49 Taalo a'a neema tumma ma eyi tiya eede, lakiini Pupa ya agürünü a'a ya, i'i yungngo anangnga tumma a'a a'da nöö'dö tatiraana neema iini.

50 A'a nussu a'da tumma niini, eege ka tefe ka 'di ta'billi. A tumma neede ka tema no ara a'a tatiraana afa ma tiya Masala ka tiki ya kungngo."

## 13

*Yasu agunu kadalaadene niini ka uune*

1 Ka Taanyara ma Tada'da ka Eriidö ka ndakete ya, a'da ussu Yasu a'da uuru miini ka ndunggeene ka 'büdhülü ma co ka Pupa tiya iini. I'i asaasa kadu niini na ka

'büdhülü no asaasa eege dhorro ta'billi.

2 Ka Yasu ka ndemmi oošo kungngo ma tagu eema nja kadalaadene tanno iini, İkirî Ebliisi ka İisini Yahuüsa Askaryüüti 'biibala ya Samaan, ya ümmünü Yasu a naguugaara.

3 A Yasu ussu a'da Pupa yiini ümmünü eema iini ka nİisö nye'd'de. Ussu a'da i'i ö'dö ndama Masala ara tapadaga ka Masala afe'de.

4 İkirî ka fiki'dö ka kuri akirnö ten'di miini, aramba dhiiri niini a ten'di.

5 İkirî ka tuuru 'büüdi ka dho agunu kadalaadene niini ka uune, uppu a ten'di tammo iini ka mi'di dhiiri iini mo.

6 Kini ka ndö'dö ka Samaan Bütrüs ya, İkirî Samaan ka tiki iini, "Ka Tatalaana, ara o'o tagunu a'a ka uune?"

7 İkirî Yasu ka tiki iini, "O'o 'bitingngö ya, taalo o'o nussu nİimö yeede ka talinggo ya, lakiini ara o'o saga tussu taka öccö."

8 İkirî Bütrüs ka tiki iini, "Taalo o'o nara tagunu a'a ka uune 'do."

A Yasu tiki iini, "Kede ka titaalo natagunu o'o ka uune ya, taalo o'o nara toso ka nİimö nja a'a."

9 İkirî Samaan Bütrüs ka tiki, "Ka Tatalaana, fa tagala a'a ka uune unggodho eege, agala a'a ka iisine nja üüdü afe'de."

10 İkirî Yasu ka tiki iini, "Ömö'di ya agoodene ya, a tinsili ka oona 'do, taalo ama tagoodene ka oona nye'd'de,

illi uune sugi, kinsili aaga lakiini taalo aaga nye'd'de kinsili ka nanggeedi.”

<sup>11</sup> Yasu iki a'da, “Taalo aaga nye'd'de kinsili ka nanggeedi,” kudumma iini ka tussu a'da mada i'i yungngo atümmünü i'i a naguugaara.

<sup>12</sup> A kini ka ndagala eege ka uune agirni ten'di iini ka oona afada aco a 'buugu ma kuri, iki eene, “Kussu aaga niimö yeede ka talinggo ana aaga ya?”

<sup>13</sup> Kümününü aaga a'a a'da 'Tatalaana' nja 'Uugaara,' a'da tumma dhorro kudumma a'a namiini.

<sup>14</sup> A 'bitingngö a'a na Uugaara nja Tatalaana naganu a'a aaga ka uune, aaga tekere aaga kunu ajeene ka uune.

<sup>15</sup> Nala a'a aaga ka fiini miini amang kada talinggo afa meede ka tagalinggo ada kungngo.

<sup>16</sup> Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, taalo ömö'di ya linggo ya agii'bi ömö'di yiini ka talinggo nja iini ya, a tafiini taalo agii'bi ömö'di ya agürünü i'i ya.

<sup>17</sup> A 'bitingngö sa aaga tussu fiini ya dhorro ya, ara aaga taluna baraka kada kara talinggo iini.”

<sup>18</sup> “Taalo a'a neema tumma aaga nye'd'de, nussu a'a kadu neede ka tagesse eege no, lakiini tumma na Sorne ma Masala ka takiki no kara co ööye miini a'da, 'Ömö'di ya agu kuri yeede ya apadaga kede alinggo a'a.’

<sup>19</sup> Ara a'a tadirina aaga 'bitingngö a'da küfürü tüünidene, amang kene kara tö'dö aaga tamma a'da a'a namiini.

<sup>20</sup> Tumma dhorro ara a'a tadirina aaga, ka ömö'di tiya amma ka kadu tanno eede ka kürünü eege no, amma kede, ömö'di ya amma kede ya, i'i ya amma ka ömö'di tiya agürünü a'a ya.”

*Yasu eema tumma ma tüm mü adene tanno iini*  
(Matta 26.20-25; Murkus 14.17-21; Lüüka 22.21-23)

<sup>21</sup> Ka Yasu ka ndageema tumma ya, oona tarooro ka ta'deedene kini, ikiri ka tiki eene, “Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, ömö'di inggitta ana kada atümmü a'a ümmünü a'a a kadu.”

<sup>22</sup> Ikiri kadalaadene ka tasalaana ka oona ungodho eege, kadhere taalo kussu ömö'di yiini ka teema kini ka oona ya.

<sup>23</sup> A tatalaadene inggide a Yasu ka asaasa i'i, emmi kini kete.

<sup>24</sup> Ikiri Samaan Bütrüs ka tage'de i'i ana üüdü indini i'i, “Mada i'i yungngo iini ka teema kini ka oona?”

<sup>25</sup> Ikiri tatalaadene ya miini ya ka tasigi ka Yasu kete indini i'i, “Tatalaana, mada i'i ya miini unnggo sii?”

<sup>26</sup> Ikiri Yasu ka tiki iini, “Ömö'di yeede ka tata miteene ka kala nanangnga iini ya.” Ikiri Yasu ka tindi miteene ata ka kala anangnga a Yahüsa

Askaryüüti 'bii'bala ya Samaan.

<sup>27</sup> Ka Yahüüsa ka ndagu miteene ya, ikiri Ebliisi ka taka kini, ikiri Yasu ka tiki iini, "Üüni nüümö yüüdü ka asaasa talinggo ya, nafa ta-doono ku'bu."

<sup>28</sup> A kadu na emmi ma tagu eema no, taalo kussu a'da i'i iki iini nggeege amana?

<sup>29</sup> A Yahüüsa i'i yungngo amünügü njoko ma gürüüsi eene, kikiriri ka tiki kide a'da Yasu agürünü i'i a'da aaco tana eema ma taanyara nja iini kara co tagona eema a kadu tanno eema ka titaalo kene no.

<sup>30</sup> Ka Yahüüsa ka tamü miteene, arooro kico kürö a'da aga ooso 'buugu.

### *Tumma na issi no*

<sup>31</sup> Kini kico kürö ikiri Yasu ka tiki, "Bitingngö ara 'Bii'bala ma Tadü'd'dü tafünügünja ko'do, a Masala tafünügü ko'do kini.

<sup>32</sup> Üürü tidhindhi na Masala kungngo iini ka oona, ara Masala tanangnga 'Bii'bala ka tidhindhi ana oogo, mara tanangnga i'i ka tidhindhi areere.

<sup>33</sup> Laala eede, taalo a'a nara tagünü nja aaga dhabbu. Ara aaga saga tawwa a'a taalo aaga ka taluna a'a afa ma tiya eede ka tirina a Yahüüdü ya kungngo, ara a'a tadirina aaga 'bitingngö. 'Buugu yeede kico ya, taalo aaga ka tö'dö kide.

<sup>34</sup> "Ara a'a tadirina tumma na issi no aaga, aaga asaasa ajeene afa meede ka asaasa

aaga kungngo, aaga asaasa ajeene.

<sup>35</sup> Kada kasaasa ajeene ya, ara kadu nye'd'de kungngo tussu a'da aaga kadalaadene tanno eede."

*Yasu eema tumma ma ta'düsünü i'i na Bütrüs*  
(*Matta 26.31-35; Murkus 14.27-31; Lüüka 22.31-34*)

<sup>36</sup> Ikiri Samaan Bütrüs ka tiki iini, "Ara o'o co kiga sii Uugaara?"

A Yasu tiki iini, "'Buugu yeede kara co ya taalo o'o nara tambaanya co eede keere 'bitingngö, lakiini ara o'o saga co eede keere ka uuru töccö."

<sup>37</sup> Ikiri Bütrüs ka tiki iini, "Ka Uugaara, minna tagu a'a nitaalo natambaanya co üdü keere 'bitingngö? Namma a'a ka teyi ka üüdü ma o'o."

<sup>38</sup> A Yasu tiki iini, "Ara o'o teyi ka üüdü ma a'a? Tumma dhorro eege kungngo eede ka tadirina o'o, ka dhimbä ka tufürü tafara ya, ara o'o ta'düsünü a'a tiidoona."

## 14

*Yasu a fünü ma co ka Pupa*

<sup>1</sup> "Aaga fa ta'deedene ka nanggeedi. Aaga amma ka Masala aaga tamma kede afe'de.

<sup>2</sup> Naala kungngo ka 'di tiya Pupa tiya eede dhabbu, üürü taalo nggeege, taalo a'a nagadirina aaga ara a'a co tindinaana 'buugu kada ku'bu.

<sup>3</sup> A kede kara co, naco tindinaana 'buugu ada ku'bu ya, nafada nö'dö ta'duga aaga

nja a'a, aaga co tanna ka 'buugu ya kara co tanna kide ya nja a'a.

<sup>4</sup> Kussu aaga fiini ma 'buugu tiya eede kara co ya."

*Yasu a fiini ma co ka Pupa*

<sup>5</sup> İkirı Tööma ka tiki iini, "Ka Tatalaana, taalo ungnngo kussu kita üüdü kara co ya, ara ungnngo tussu fiini nya?"

<sup>6</sup> A Yasu tiki iini, "A'a nungngo na fiini, a'a nungngo na dhorro nja tefe ka 'di. Taalo ömö'di ma co ka Pupa illi ndama a'a.

<sup>7</sup> Kada kussu a'a dhorro ya, ara aaga tagussu Pupa yeede afe'de. Ndama uuru tanno kussu aaga i'i aaga tadinö kini."

<sup>8</sup> A Filibüs tiki iini, "Ka Uugaara, la ungnngo ka Pupa sugi."

<sup>9</sup> İkirı Yasu ka tiki iini, "Ka Filibüs, naneene a'a nja aaga magaada 'do na o'o saga taalo nussu a'a? Ömö'di ya adinö kede ya, i'i ya adinö ka Pupa, na o'o saga tiki a'da la ungnngo ka Pupa nya?"

<sup>10</sup> Taalo o'o namma a'da a'a na ka Pupa a Pupa ungnngo eede? Tumma neede ka teemaga co o'o no, taalo a'a neema eege ndama eyi tiya eede, lakiini Pupa ya anna kede ka oona ya, i'i yungngo alinggo linggo niini.

<sup>11</sup> "Aaga amma ka tumma tanno eede kede ka tiki aaga a'da a'a na ka Pupa a Pupa ungnngo eede. Lakiini üürü aaga taalo kamma kede, aaga amma kudumma linggo ka eyi tiya iini.

<sup>12</sup> Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, ömö'di ya amma kede ya a talinggo eema yeede ka talinggo ya, kara tüüni kii'bi i'i kudumma eede kara tunggeene naco ka Pupa tiya eede.

<sup>13</sup> A nïimö yaada ka asaasa ana eere tiya eede ya, ara a'a talinggo amang ka Pupa tindhiginja ko'do ka 'Bii'bala.

<sup>14</sup> Kada kara tasaasa nïimö öccö ana eere tiya eede ara a'a talinggo.

*Yasu eema tö'dö ma Koronggore tiya Insili ya*

<sup>15</sup> "Kada katasaasa a'a ara aaga tümümü tumma neede.

<sup>16</sup> Ara a'a tarangnga Pupa yeede anangnga Tatamünügü ko'do öccö aaga aneene nja aaga ta'billi,

<sup>17</sup> i'i ya Koronggore ma timin'da ya. Ya kadu ma 'büdhülü taalo ka tambaanya tamma kini ya, kudumma eene taalo kiji i'i kitaalo kussu i'i. Lakiini aaga kungngo kussu i'i, kudumma iini ara tütü nja aaga anna kada ka oona.

<sup>18</sup> Taalo a'a nara tinyi aaga ku'bu kada nagüülö, ara a'a tafada nöö'dö kada.

<sup>19</sup> A füngngö idhilli kungngo, taalo kadu ma 'büdhülü kara tiji a'a, lakiini aaga kungngo katassa kede, kudumma eede ka eefe ka 'di, aaga tefe ka 'di tekere.

<sup>20</sup> Ka uuru tanno miini no, ara aaga tussu a'da a'a na ka Pupa tiya eede, aaga kungngo eede, a'a nungngo ada.

21 Ömö'di ya amma ka tumma tanno eede afa kide i'i ya asaasa a'a, ömö'di ya asaasa a'a ya, a Pupa yeede tasaasa i'i, a'a tasaasa i'i nadele oona neede iini."

22 İkirı Yahüüsa, (taalo Yahüüsa Askaryüüti i'i ya miini) ka tiki iini, "Ka Tatalaana, minna agu o'o nadele oona ungnö nitaalo natatele oona a kadu ka 'buugu koono 'do?"

23 A Yasu tiki iini, "Ömö'di ya asaasa a'a ya, ara taföönyö talaana neede. A Pupa yeede tasaasa i'i, ungnö tö'dö kini ma taneene nja iini.

24 Ömö'di ya taalo asaasa a'a ya, taalo ataföönyö talaana neede, a tumma no taalo neede, tumma na Pupa yeede ka kürünü a'a iini.

25 "Nadirina tumma aaga 'bitingngö a'da naleefe a'a nja aaga.

26 Lakiini Tatamünügü ko'do, Koronggore ya Insili ya, ya Pupa tiya eede ka tagürünü i'i ana eere tiya eede, i'i yungngo ara talaana aaga, aaga tagüigi eema yeede ka tagadünügü aaga ya nye'd'de kungngo.

27 "Ara a'a tinyi ta'diila kada ku'bu, nanangnga ta'diila neede aaga taalo atafeene afa ya kadu ma 'büdhülü kamana aaga kungngo, aaga fa ta'deedene ka nanggeedi aaga tafa tari'ba.

28 Kaföönyö aaga eede ka tiki aaga a'da, 'Ara a'a tunggeene na saga tafada

nöö'dö kada.' A kada ka tasaasa a'a ara aaga tagadhodho kudumma eede ka tiki a'da ara a'a co ka Pupa kudumma Pupa adhabbu a'a.

29 Nilli a'a ka tirina aaga 'bitingngö a'da üfürü tünidene amang kene tara tünidene, aaga tamma kide.

30 Taalo a'a nara teema tumma nja aaga dhabbu kudumma uugaara ma 'büdhülü ara tö'dö, lakiini i'i taalo uugaara ma a'a,

31 lakiini amang ka kadu ma 'büdhülü tussu a'da nasaasa a'a Pupa, a tumma na Pupa ka tirina a'a no nalinggo a'a iini.

"Aaga fiki'dö angnga tunggeene ndama kita.

## 15

*Yasu i'i ya taki'bim'bi tanno dhorro no*

1 "A'a na taki'bim'bi tanno dhorro no, a Pupa yeede i'i ya yungngo afa ka ki'bim'bi.

2 Seldhe yeede ya taalo ana iye ya adhege i'i co, a seldhe ya ara tana iye ya indinaanago amang kini tana iye dhabbu.

3 A 'bitingngö kinsili aaga kudumma a tumma tanno eede ka tirina aaga no.

4 Aaga amma'da kede afa ma a'a nja aaga kungngo, seldhe taalo ara teene ungodho i'i illi kini ka tütü kada ki'bim'bi, aaga kafiigi nggeege, kada katitaalo kamma'da kede ya, taalo aaga kara tö'dö keere ana iye.

5 “A'a na taki'bim'bi aaga ka naseldhe, ömö'di ya ütö nja a'a ya a'a tütü kini, atö'dö a tööyö dhabbu, lakiini kede ka titaalo ya, taalo aaga kara tüüni nïimö.

6 Ömö'di ya taalo ütö nja a'a ya, i'i afeene nja seldhe tiya kadhifinja co arume, naseldhe na miini no ka'dugadene kadhifinja ka issi kafinne.

7 Kada kara tütü nja a'a a tumma neede tütü kada, nïimö yaada ka tasaasa ya, ara aaga taluna.

8 Ara Pupa yeede tïdhindhï kada ka tö'dö ana iïye dhabbu, nggeege ara aaga ta kadalaadene tanno eede.

9 “Nasaasa a'a aaga afa ma Pupa tiya eede ka asaasa a'a kungngo, 'bitingngö aaga tütü ka tasaasa ma a'a.

10 Kada kara tafa ka tumma tanno eede, ara aaga tütü ka tasaasa tanno eede, afa meede ka afa ka tumma tanno Pupa tiya eede nütü ka tasaasa tanno iini.

11 A'a nadirina aaga nggeege amang ka dhodho tanno eede tütü kada a dhodho tanno ada tatiimö.

12 Tumma neede eege kungngo, a'da aaga tasaasa ajeene afa meede ka asaasa aaga kungngo.

13 Taalo tasaasa ma tïdhindhï afa ma tanno kungngo, ma ömö'di ka tüpü eyi yiini eyi ka üüdü ma kateefe miini.

14 Aaga ka kateefe ma a'a, kada kara talinggo a tumma tanno eede ka anangnga aaga no.

15 Taalo a'a nara tïmmünü aaga a'da kasaga ndama uuru tanno, kudumma a tasaga taalo ussu nïimö ya ömö'di tiya iini ka talinggo ya nye'd'de. Lakiini ara a'a tïmmünü aaga a'da kateefe ma a'a, kudumma eede ka tirina eema nye'd'de yeede ka taföönyö ka Pupa tiya eede ya aaga.

16 Taalo aaga kungngo kagesse a'a, lakiini a'a nagesse aaga nagürünü aaga ma co tö'dö ana iïye tanno ara teene ta'billi no, nïimö yaada ka asaasa ana eere tiya eede ya, ara Pupa tanangnga aaga.

17 A tumma neede eege kungngo, aaga tasaasa ajeene dhorro.

*Kadu ma 'bïdhülü taalo kasaasa kadalaadene*

18 “Ka kadu kara takirimi aaga, aaga tagiigi a'da kakagirimi a'a ka dhidha.

19 Kada kara ta kadu ma 'bïdhülü ya, ara kadu ma 'bïdhülü tasaasa aaga kada kadu tanno eene. Kudumma eede ka tagesse aaga ka 'bïdhülü, aaga taalo kama iini afe'de i'i yungngo a kadu ma 'bïdhülü kanu kada.

20 Aaga agiigi tumma neede ka tageema nja aaga no, ‘Taalo ömö'di ya alinggo ya agii'bi ömö'di yiini ka talinggo nja iini ya.’ Kene ka takirimi a'a ya, kara takirimi aaga afe'de, a kene kara taföönyö talaana neede ya, kara taföönyö tumma naada.

21 Kara talinggo ana aaga nggeege nye'd'de kungngo kudumma eere tiya eede,

kudumma eene taalo kussu ömö'di ya agürünü a'a ya.

<sup>22</sup> Kede kara tafa tagöö'dö nadageema nja eene ya, taalo tatoroko ka tagöö'dö kene ka oona, lakiini 'bitingngö taalo niimö ma takara kene ka oona iini afe'de, kudumma eene ka ndaföonyö.

<sup>23</sup> Ömö'di ya kirimä a'a ya, i'i ya akirimä Pupa yeede afe'de.

<sup>24</sup> Kede ka tafa tagalinggo eema kene ka söödö ya, a'da taalo ömö'di könö agalinggo nggeege, taalo tatoroko ka töö'dö kene, lakiini eege 'bitingngö ka adinö ka eema keefe, kassa ka tütü kadakirimä a'a, nja Pupa tiya eeede.

<sup>25</sup> Lakiini amang ka tumma tanno kakirinja ka Sorne ma seriye tiya eene ya tö'dö timin'da, 'Eege kakirimä a'a a'da taalo nagüüni tatoroko.\*

<sup>26</sup> "Ka Tatamünügü ko'do ka öö'dö, yeede kara tagürünü kada ndama Pupa, Koronggore ma timin'da ya icci kürö ndama Pupa ya, i'i yungngo ateema tumma ma a'a.

<sup>27</sup> Lakiini aaga tekere ara aaga teema tumma ma a'a co a kadu kudumma ada kada kaneene nja a'a ka dhidha.

## 16

<sup>1</sup> "Nadirina a'a tumma no aaga in'dili kungngo i'i di aaga tapadaga keere ka tumma tanno eeede.

<sup>2</sup> Ara aaga sa kadasoro-dene ka naala ma talaana, tumma dhorro uuru king-gide kara sa köö'dö, a kadu na kirina aaga no tiki kide a'da eege kalinggo ada a Masala.

<sup>3</sup> Eege kalinggo nggeege kudumma eene katitaalo kussu Pupa yeede kitaalo kussu a'a.

<sup>4</sup> Nadirina a'a tumma no aaga, amang ka uuru tanno miini no kara tö'dö, aaga tagiigi a'da nagadirina a'a aaga, taalo a'a nagadirina aaga ka dhidha kudumma eeede ka taleefe taganeene nja aaga.

*Linggo na Koronggore tiya Insili ya*

<sup>5</sup> "A 'bitingngö ara a'a tunggeene naco ka ömö'di tiya agürünü a'a ya, taalo ömö'di öccö ana kada tindini a'a a'da, 'Ara o'o co kiga?'

<sup>6</sup> Kudumma eeede ka tiri tumma no, aaga tümmü nangeedi.

<sup>7</sup> Lakiini ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, agala ka'diila nja aaga eeede kara tunggeene adha, kede ka titaalo nunggeene, taalo Tatamünügü ko'do ya afa kada ya ara tö'dö, lakiini kede kara tunggeene ara a'a tagürünü i'i kada.

<sup>8</sup> A kini kara tö'dö ya, aala tatoroko ma kadu ma 'büdhlü eene nja ta'diila nja tahükümü tanno Masala.

\* 15:25 15.25 Tüüsü ma nakaaru 35.19; Tüüsü ma nakaaru 69.4



9 Kudumma tatoroko, kudumma eene taalo kamma kede.

10 Kudumma eene taalo kümümü tumma ma Masala ta'diila, yungngo eede kara tunggeene naco ka Pupa, aaga taalo ka tiji a'a afe'de.

11 Kudumma tahükümü, asa uugaara ma 'bühülü tahükümüdene.

12 "Tumma kungngo eede kadhabbu eede ka asaasa tadirina aaga, lakiini aaga 'bitingngö ya, taalo aaga kara tambaanya eege.

13 Aga Koronggore ma timin'da ya kara tö'dö, assa ka talaana aaga ka eema tiya timin'da ya nye'd'de kungngo. Kudumma iini taalo eema tumma ma eyi tiya iini, lakiini i'i ara teema tumma niini ka taföonyö no, ara teema nja aaga ma nīimī tiya tö'dö ya.

14 I'i ara tindhigi a'a ko'do, kudumma iini ka ama tumma neede adünügü aaga.

15 Eema ya ka Pupa tiya eede ya nye'd'de yeede i'i ya miini. Yungngo eede ka tiki aaga a'da Koronggore ara ta'duga tumma kede anangnga aaga ka tussu eege.

*Fara ara tatem'bele kada dhodho*

16 "Amussu kungngo ya taalo aaga kara tiji a'a, amussu kungngo afe'de ara aaga tiji a'a."

17 İkirī kadalaadene niini könö ka tindini ajeene ungodho eege kiki a'da, "Minna yungngo iini ka teema iki

a'da, 'Amussu kungngo taalo aaga kara tiji a'a, amussu kungngo ara aaga tiji a'a,' ana 'Kudumma eede kara co ka Pupa'?"

18 Kindini ajeene kiki a'da, "Minna i'i yungngo ana eere a'da, 'Idhilli ungnö'? Taalo angnga kussu nīimö yiini ka teema ya."

19 İkirī Yasu ka tussu a'da eege kasaasa tindini i'i, İkirī ka tiki eene, "Aaga kindini ajeene ma nīimö tiya eede ka teema ya, 'Idhilli kungngo taalo aaga kara tiji a'a, idhilli kungngo ara aaga tiji a'a'?"

20 Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, ara aaga sa kafara, aaga tūünü ngooro ara kadu ma 'bühülü katadhodho. Ara aaga tadinigöögö aaga tiki iye ku'bu, lakiini tadinigöögö naada no kassa ka ta'bele kada dhodho.

21 Aka kara teene 'bii'bala a tin'd'di, kudumma uuru ma teene tanno oono ka ndö'dö, lakiini ka 'bii'bala kara teenedene ya, müürü ma tin'd'di miini kono ka tadhodho kudumma oono ka tageene ada ömö'di ka 'bühülü.

22 A 'bitingngö aaga kafigi nggeege, kadinigöögö aaga 'bitingngö lakiini kede ka tafada ya, ara nanggeedi naada sa katadhodho ömö'di ma ta'duga kada kungngo itaalo.

23 "Ka uuru tanno miini no, taalo aaga ka tasaasa nīimö kede, ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, nīimö yaada katasaasa ka Pupa ana eere tiya eede ya, ara

tanangnga aaga.

<sup>24</sup> Ta'bitingngö taalo aaga karangnga niimö öccö ana eere tiya eede, aaga arangnga ara tananja aaga amang ka dhodho tanno ada tatüimö.

<sup>25</sup> "Nadiri a'a tumma aaga a tafeene ma tumma ün'dügüngngö, lakiini uuru kinggide kassa ka öö'dö taalo a'a nara teema a tafeene ma tumma nja aaga, ara a'a teema tumma ma Pupa tiya eede nja aaga 'biini kungngo.

<sup>26</sup> Ka uuru tanno miini no ara aaga tarangnga ana eere ma a'a taalo a'a natiki a'da ara a'a tarangnga Pupa ka üüdü ma aaga.

<sup>27</sup> Kaw, Pupa ka eyi tiya iini kungngo ya, asaasa aaga kudumma ada ka asaasa a'a, aaga tamma a'da a'a nöö'dö ndama Pupa.

<sup>28</sup> A'a nö'dö ndama Pupa nöö'dö ka 'bühülü, a 'bitingngö ara a'a tinyi 'bühülü ku'bu napadaga ka Pupa."

<sup>29</sup> İkirî kadalaadene niini ka tiki iini, "O'o 'bitingngö neema o'o tumma dhorro, taalo o'o neema eege a tafeene ma tumma.

<sup>30</sup> A 'bitingngö kussu ungngo a'da nussu o'o eema nye'd'de kungngo, na o'o taalo nama ömö'di ka tindini o'o ma niimö 'do, i'i yungngo iidi ka tamma a'da nö'dö o'o ndama Masala."

<sup>31</sup> İkirî Yasu ka tiki eene, "Sa aaga tamma keere kungngo.

<sup>32</sup> Uuru kinggide kara tö'dö, eege ka ndö'dö

'bitingngö, aaga sa ka tanyala njaana ku'bu, ömö'di tapadaga co 'buugu tiya iini ungodho i'i aaga tinyi a'a ku'bu ungodho a'a, lakiini taalo a'a nara taneene ungodho a'a kudumma ma Pupa tiya eede ataneene nja a'a.

<sup>33</sup> "Nadirina a'a eema ya aaga amang kada taluna ta'diila kede, ara aaga tadhügürü ka 'bühülü tiya, lakiini aaga fa tari'ba, nagii'bi a'a türü ma 'bühülü."

## 17

*Yasu afara ka Masala ma eyi tiya iini*

<sup>1</sup> Ka Yasu ka tiri tumma no ya, assa co 'dotombo'do iki,

"Pupa, asa uuru tö'dö, indhigî 'Bii'bala yüüdü ko'do amang kini tafünügü o'o ko'do.

<sup>2</sup> O'o nanangnga tauugaara ma kadu nye'd'de iini, amang kini tanangnga tefe ka 'di ta'billi a kadu nye'd'de nüüdü ka anangnga iini no.

<sup>3</sup> A tefe ka 'di ta'billi meene ka tussu a'da, o'o na Masala tammo dhorro mo ungodho mo, kussu Yasu Almasihi yüüdü ka kürünü i'i ya.

<sup>4</sup> Nö'dö a'a a tidhindhi o'o ka 'bühülü kita ma tatüimö linggo nüüdü ka anangnga a'a a'da nalinggo no.

<sup>5</sup> Nangnga tidhindhi a'a 'bitingngö küdü kidha Pupa yeede a tidhindhi na kanna kede nja o'o no a'da üfürü 'bühülü tagalinggo adene."

*Yasu afara ka Masala kudumma kadalaadene tanno iini*

<sup>6</sup> "Nanangnga eere yüüdü ka tussu adene ka kadu tanno üüdü ka anangnga eege ka 'büd'hülü no. Kadu nüüdü eege kamiini, nanangnga o'o eege a'a kikiri ka föönyö tumma nüüdü dhorro.

<sup>7</sup> A 'bitingngö eege kussu a'da eema yüüdü ka anangnga a'a nye'd'de ya, ö'dö ndama o'o.

<sup>8</sup> Nadirina tumma nüüdü ka tirina a'a no eene kamma kide. Eege kussu a'da tumma dhorro a'da nö'dö a'a ndama o'o, kamma a'da o'o nagürünü a'a.

<sup>9</sup> Ara a'a tafara ka Masala kudumma eene. Taalo a'a natafara kudumma a kadu ma 'büd'hülü, lakiini kudumma a kadu tanno üüdü ka anangnga a'a no, kudumma eene kada kadu tanno üüdü.

<sup>10</sup> Eema ya inggide nye'd'de yüüdü i'i ya miini, aya küdü ya nye'd'de, yeede i'i ya miini. A'a tindhhi ana eege.

<sup>11</sup> Taalo a'a nara tütü ka 'büd'hülü, illi eege kara tütü kide, ara a'a tö'dö küdü, Pupa yeede ya Insili ya, afa kene a türü ma eere tiya üüdü ka anangnga a'a ya, amang kene ta unggodho, afa ma o'o nja a'a kada unggodho kungngo.

<sup>12</sup> Kede ka taganeene nja eene ka 'büd'hülü ya nakafa a'a kene ana eere tiya üüdü ka anangnga a'a ya, nakafa a'a kene taalo könö ana

kene aama illi ömö'di ya illi ka tagaama ya afa ma tiya Sorne ka tiki ya kungngo.

<sup>13</sup> 'Bitingngö ara a'a tö'dö küdü, a'a nadiri tumma no kede ka aleefe ka 'büd'hülü, amang ka dhodho tanno eege tanna kene ka oona.

<sup>14</sup> Nadirina tumma nüüdü eene, illi kadu ma 'büd'hülü kanu kene kudumma eene ka titaalo kama 'büd'hülü, afa ma a'a taalo nama 'büd'hülü.

<sup>15</sup> Taalo a'a niki o'o a'da na'duga eege ka 'büd'hülü, lakiini na o'o tafa kene kudumma Ebliisi.

<sup>16</sup> Eege taalo kama 'büd'hülü a'a taalo nama 'büd'hülü afe'de.

<sup>17</sup> Nanangnga eege ka tinsili a tumma tanno üüdü na dhorro no, kudumma tumma tanno üüdü ka dhorro.

<sup>18</sup> A'a nagürünü eege ka 'büd'hülü afa müüdü ka kürünü a'a ka 'büd'hülü kungngo.

<sup>19</sup> Nanangnga a'a eyi yeede ka tinsili kudumma eene, amang kene tinsili tekere ka tumma tanno üüdü na dhorro no."

*Yasu afara ka Masala ma kadu tanno amma no*

<sup>20</sup> "Taalo a'a nafara kene kudumma eene unggodho eege, lakiini a'a nafara ka kadu tanno ara tamma kede no a tamma ka tumma tanno eene.

<sup>21</sup> Nanangnga eege kada unggodho nye'd'de kadanna kaja ka oona, afa ma o'o ka tanna kede, a'a nungngo küdü, fa kene tekere kanna kaja ka oona amang ka kadu

ma 'büd'hülü tussu a'da o'o nagürünü a'a.

<sup>22</sup> Nunggu a'a tìdhìndhì nüüdü ka anangnga a'a no nanangnga eene, amang kene ta unggodho afa ma angnga kada unggodho kungngo.

<sup>23</sup> A'a nungngo eene ka oona o'o nungngo eede ka oona amang kene ta unggodho tatiimö amang ka kadu tussu a'da o'o nagürünü a'a, o'o nasaasa eege afa müüdü ka asaasa a'a kungngo.

<sup>24</sup> Ka Pupa, o'o nanangnga eege a'a nasaasa eege a'da kaneene nja a'a ka 'buugu tiya eede ka tanna kide ya, amang kene tiji tìdhìndhì nüüdü ka anangnga a'a no, kudumma üüdü ka asaasa a'a a'da üfürü 'büd'hülü tarü'bü adene.

<sup>25</sup> Ka Pupa ya a'diila ya, salla kadu ma 'büd'hülü taalo kussu o'o illi a'a nungngo nussu o'o, a kadalaadene tussu a'da o'o nagürünü a'a.

<sup>26</sup> Nanangnga eege ka tussu o'o nara tala eege kide amang ka tasaasa tanno kede no, tanna kene, a'a ka eyi tiya eede nanna kene."

## 18

*Tümmü adene na Yasu (Matta 26.47-56; Murkus 14.43-50; Lüüka 22.47-53)*

<sup>1</sup> Ka Yasu ka tiimö fara ka Masala ya, öö'dö kürö nja kadalaadene tanno iini kada'da Koolo ma Kitröön 'booro inggide ka 'buugu

tiya miini ya, ikiri ka co nja kadalaadene tanno iini.

<sup>2</sup> A'da ussu Yahüüsa ya agümmünü i'i a kadu ya, ussu 'buugu ya, kudumma Yasu ka takicci tanna inggide nja kadalaadene tanno iini.

<sup>3</sup> Ikiri Yahüüsa ka öö'dö ka 'booro nja nasigira nja kadu tanno afa ka naguugaara ma ka'boge nja tanno naFariisi no kagürünü eege a'da ka'duga lamba nja issi ma tam'bala kafinne nja eema ma koro'bo.

<sup>4</sup> Ikiri Yasu ka toreene nja eene a'da ussu niimö ya atalinggo adene ana i'i ya, iki eene, "Kasaasa aaga mada?"

<sup>5</sup> Kiki, "Yasu ya ma Nasira ya."

A Yasu tiki eene, "A'a nungngo," a'da Yahüüsa ya ümmünü i'i a kadu yungngo a'dingnge nja eene.

<sup>6</sup> Aga Yasu ka tiki eene a'da, "A'a nungngo ya," kadagitigi keere ka'dinggo ka 'büd'hülü.

<sup>7</sup> Ikiri Yasu ka tindini eege afe'de, "Kasaasa aaga mada?"

Kiki a'da, "Yasu ya Nasira ya."

<sup>8</sup> Ikiri Yasu ka tiki eene a'da, "A'a niki aaga, a'a nungngo, üürü aaga kasaasa a'a, aaga fa ka kadu tanno kunggene."

<sup>9</sup> A tumma niini ka tati-raana no co ööye miini, "Taalo a'a naama ömö'di öccö unggodho ana ka kadu tanno üüdü ka nanangnga a'a no."

<sup>10</sup> A'da kulu'ba ma dhonggoro mo mungngo a Samaan

Bütrüs, ikiri ka fanna ar-muna tasigira ya uugaara ma ka'boge ka neeso ma kuri, ya ana eere a'da Malkis ya.

<sup>11</sup> Ikiri Yasu ka tiki a Bütrüs, "Apadaga kulu'ba ma dhonggoro mo müüdü co la miini, taalo a'a nara tooye ker'de ma dhügürü tiya Pupa tiya eede ka anangnga a'a sa?"

*Yasu unngo kidha ma Hanan*

<sup>12</sup> Ikiri nasigira nja uugaara tiya eene nja nasigira ma la ma Masala ka tüm mü Yasu kadimi'di i'i.

<sup>13</sup> Ka'duga Yasu kaco ka Hanan ana i'i ka dhidha, ya 'berki ma Kiyaaafa ya i'i ya uugaara ma ka'boge ka ürüünü tiya miini ya.

<sup>14</sup> A Kiyaaafa ya i'i yungngo akiki a Yahüüdü a'da, "A'diila ka ömö'di ungodho ka teyi ka üüdü ma kadu."

*Bütrüs a'düsünü Yasu*  
(*Matta 26.69-70; Murkus 14.66-68; Lüüka 22.55-57*)

<sup>15</sup> A Samaan Bütrüs nja tatalaadene töccö tako'd'do ka Yasu keere. Kudumma a tatalaadene tiya miini ya, tagussu ajeene nja uugaara ma ka'boge, aco nja Yasu ka 'booro tiya uugaara ma ka'boge.

<sup>16</sup> Ikiri Bütrüs ka töödhi ka inye ndama kürö, a tatalaadene öccö, ya uugaara ma ka'boge ka tussu i'i ya, tapadaga co kürö adageema nja 'badaada tammo mafa ka inye mo, oogo mungngo munggu Bütrüs co a 'bügööri.

<sup>17</sup> Ikiri 'badaada ma fa ka inye mo, ka tiki a Bütrüs, "Taalo o'o na tatalaadene tiya ömö'di tiya?"

A Bütrüs tiki, "Taalo a'a nja iini."

<sup>18</sup> Ikiri kadu ma linggo nja nasigira kafülle issi, ka'dingnge ana ko'do kille issi kudumma ma 'buugu ka tiicolo, ikiri Bütrüs ka a'dingnge ille issi nja eene.

*Uugaara ma ka'boge indini Yasu*

(*Matta 26.59-66; Murkus 14.55-64; Lüüka 22.66-71*)

<sup>19</sup> Ikiri uugaara ma ka'boge ka tindini Yasu ma kadalaadene tanno iini nja talaana tanno iini.

<sup>20</sup> A Yasu tiki iini, "Nageema a'a nja kadu ana ndanaaya ko'do nalaana kadu 'bucca ka naala ma talaana nja la ma Masala kita Yahüüdü ka tamiimi kide eege nye'd'de ya, na a'a taalo nageema nimmö öccö ungodho ka küdhü.

<sup>21</sup> O'o nindini a'a amana? Indini kadu na föönyö kede no, niki a'a a'da minna, eege kussu nimmö yeede ka tageema ya."

<sup>22</sup> Aga Yasu ka tiraana nggeege ya, ikiri tasigira ökönö aganna kini kete a abbü i'i ka tanggarama iki iini, "Neema o'o nja uugaara ma ka'boge nggeege amana?"

<sup>23</sup> Ikiri Yasu ka tiki iini, "Üürü nadiri a'a nimmö ya toroko ya, tiri i'i ka kadu kidha, üürü nadiri a'a tamma na dhorro no a minna agu o'o nabbü a'a?"

<sup>24</sup> İkirî Hanan ka timi'di i'i uurugu i'i co Kiyaafa ya uugaara ma ka'boge ya.

*Bütrüs a'düsünü Almasihi teera tiidoona*

(*Matta 26.71-75; Murkus 14.69-72; Lüüka 22.58-62*)

<sup>25</sup> Ka Samaan Bütrüs ka 'dingnge ille issi ya, kikirî ka tiki iini, "Taalo o'o na tatalaadene tiya iini?"

A'düsünügi iki, "Taalo a'a nja iini."

<sup>26</sup> İkirî könö ana ka kadu ma linggo tanno uugaara ma ka'boge ya siliga ma ömö'di tiya Bütrüs ka rumuna i'i ka neeso ya, iki iini, "Taalo a'a nadinö küdü ka 'booro nja iini?"

<sup>27</sup> A Bütrüs ta'düsünü i'i afe'de a'da arooro dhimbi ka tagolo fara.

*Yasu unngo ka Bilatus kidha*

(*Matta 27.1-2, 11-14; Murkus 15.1-5; Lüüka 23.1-5*)

<sup>28</sup> A Yahüüdü tikiri ka a'duga Yasu ndama kita ka Kiyaafa kaco 'di tiya uugaara ma Rööma ligitaka so'd'do, a Yahüüdü taalo kinynyo 'di tiya uugaara, kudumma eene taalo kasaasa tanyoro ka uuru ma taanyara amang kene tagu kuri ma Tada'da ka Erüüdö.

<sup>29</sup> İkirî Bilatus ka öö'dö kene kürö indini eege, "Kümmü aaga ömö'di ya amana?"

<sup>30</sup> Kiki, "Kini ka tafa tagüünî nîmô ya tatoroko ya, taalo unngo kara tagöö'dö ana i'i o'o."

<sup>31</sup> İkirî Bilatus ka tiki eene, "Aaga 'duga i'i aaga tümmü i'i a tumma ma seriye tiya ada."

Kiki iini, "Taalo unngo kama tümmü i'i ma tiidi i'i."

<sup>32</sup> A tumma na Yasu ka tiraana a'da inde niini kara tatüümö timin'da.

<sup>33</sup> İkirî Bilatus ka co la ma tauugaara atümmünü Yasu iki iini, "O'o na uugaara ma Yahüüdü?"

<sup>34</sup> A Yasu tiki iini, "O'o natiraana unggodho o'o alla kadu könö kadirina o'o ma a'a?"

<sup>35</sup> İkirî Bilatus ka tiki, "A'a na Yahüüdü sa? Kadu nüüdü nja naguugaara ma ka'boge kümmü o'o köö'dö ana o'o kede, nagalinggo o'o minna?"

<sup>36</sup> İkirî Yasu ka tiki iini, "Tauugaara neede taalo kama 'büdhülü tiya, ka tauugaara tanno eede ka taga ama 'büdhülü ya, ara kadu neede tafaga Yahüüdü keere ka tümmü a'a, a tauugaara neede kitaalo kama 'büdhülü."

<sup>37</sup> İkirî Bilatus ka tiki iini, "O'o no uugaara 'ba?"

A Yasu tiki iini, "O'o niki a'da a'a na uugaara, i'i yunggo eede ka tageenedene nöö'dö ka 'büdhülü amang kede tadünnü tumma na dhorro no, ömö'di ya adho ka fiini ma timin'da ya, ara taföönyö tumma neede."

<sup>38</sup> İkirî Bilatus ka tiki iini, "Minna yunggo a dhorro ngo?" Kini ka tiraana nggeege ikiri ka co ka Yahüüdü kürö afe'de iki eene, "Taalo a'a naduna

nüimö ya toroko ya ma tümmü i'i iini.

<sup>39</sup> Lakiini tafigi ma aaga katadaada napaapa a'a ka ömö'di ma pabuusu ka uuru ma Taanyara ma Tada'da ka Eriüdü, kasaasa aaga a'a a'da napa ka uugaara ma Yahüüdü?"

<sup>40</sup> Keela ka tumma ko'do nye'd'de kungngo kiki, "Kaw, fa tapa ka ömö'di tiya, apa ka Barabas." A Barabas agosso ka taga'da 'buugu.

## 19

*Yasu ümmü adene ma teyi*

<sup>1</sup> İkirü Bilatus ka anangnga kadu katabbü Yasu.

<sup>2</sup> A nasigira tagu'daana tagiya ma immi koona kanangnga kini ka üüdü kagirni ten'di ma tauugaara ma öödhe mo kini ka oona.

<sup>3</sup> Keema kini ka oona, "A'a nööjülü uugaara ma Yahüüdü," kabbü i'i ka karama.

<sup>4</sup> A Bilatus tapadaga ka Yahüüdü iki eene, "Ara a'a tuurugu i'i kada kürö amang kada tussu a'da taalo a'a naluna nüimö ya toroko ya kini."

<sup>5</sup> İkirü Yasu ka öö'dö kürö ana tagiya ma immi ka üüdü a ten'di ma tauugaara ma öödhe mo ka oona, ikirü Bilatus ka tiki eene, "Aaga assa ka ömö'di ungngo."

<sup>6</sup> Aga naguugaara ma ka'boge nja nasigira ka tasala i'i ya, keela ka tumma kiki, "Bünnü i'i ka salii'bi! Bünnü i'i ka salii'bi!"

İkirü Bilatus ka tiki eene, "Aaga 'duga i'i aaga tabünnü

ka salii'bi unggodho aaga taalo a'a naluna nüimö ya toroko ya kini ma tümmü i'i."

<sup>7</sup> A Yahüüdü tiki iini, "Tumma ma seriye nüidi kiki a'da, i'i ama teyi, kudumma iini ka tümmü eyi yiini kada 'Bii'bala ma Masala."

<sup>8</sup> Ka Bilatus ka taföönyö tumma neene no ya, a ri'ba tümmü i'i dhindho.

<sup>9</sup> Apadaga co la ma tauugaara afe'de iki a Yasu, "O'o no ma kiga 'do?" A Yasu tagin'di iini dhore kungngo.

<sup>10</sup> İkirü Bilatus ka tiki iini, "Taalo o'o nasaasa teema nja a'a? Taalo o'o nussu a'da türü kungngo eede, ma tapa küdü, alla nabünnü o'o ka salii'bi?"

<sup>11</sup> İkirü Yasu ka tiki iini, "Taalo o'o nana türü ma a'a, taalo Masala manangnga üürü o'o, lakiini ömö'di ya ümmünü a'a o'o ya, tatoroko niini kadhabbu a tatoroko tanno üüdü."

<sup>12</sup> A Bilatus taka'b'ba oona ma tasaasa tapa ka Yasu, lakiini Yahüüdü kiidhe ko'do kiki, "Küdü ka tapa kini taalo o'o na teefe ma Kayisar. Kudumma ömö'di tiya ümmü eyi yiini kada uugaara ya i'i ya diidi tiya Kayisar."

<sup>13</sup> Ka Bilatus ka ndaföönyö tumma no ya, ikirü ka tuurugu Yasu co kürö ara ka temmi ka kööyö ma tauugaara ka 'buugu tiya ana eere a'da 'dokon'da ya, (a kadu ma Yahüüdü ka tümmüneene a'da Kabatha).

14 Uuru ma Juma eege kamiini, na kadu ka tindinaana oona ku'bu ma Taanyara ma Tada'da ka Erüdü no, a'da asa 'buugu ta uuru ka teene, ikiri ka tiki a Yahüüdü, "Uugaara yaada unngo."

15 Keela ka tumma kiki, "Aaga iidi i'i. Aaga iidi i'i. Bünnü i'i ka salii'bi."

Ikiri Bilatus ka tiki eene, "Niidi uugaara yaada?"

Ikiri naguugaara ma ka'boge ka tiki, "Taalo uugaara kidi illi Kayisar."

16 Keere kungngo ikiri Bilatus ka anangnga i'i eene kaco tabünnü i'i ka salii'bi, kiki ka 'duga Yasu kunggeene iini.

*Yasu abünnünja ka salii'bi*

(Matta 27.32-44; Murkus 15.21-32; Lüüka 23.26-43)

17 Ikiri Yasu ka öö'dö kürö a'duga salii'bi yiini aco a 'buugu tiya ana eere a'da Dho ma Üüdü ya, (ya kadu ma Yahüüdü ka tüssünü i'i a'da Jüljüsa ya).

18 Kabünnü i'i ka salii'bi kann nja kadu keera, ömö'di öccö ka 'dakeyi tiya aya ka 'dakeyi tiya, a Yasu tanna kene ka söödö.

19 Ikiri Bilatus ka ta'dala ndagee'di ko'do ka salii'bi adarigiri ada kide a'da, "YASU YA MA NASIRA YA I'I YA UUGAARA MA YAHÜÜDÜ."

20 A Yahüüdü kadhabbu tagiiri tumma no, kudumma a 'buugu tiya miini ya akete ka anya, karigiri ada kide

a tumma ma Yahüüdü nja tangga Latiini nja tangga Yünan.

21 Ikiri naguugaara ma ka'boge ma Yahüüdü ka tiki a Bilatus, "Fa tarigiri a'da, 'Uugaara ma Yahüüdü,' lakiini arigiri a'da, 'Ömö'di ya iki a'da i'i ya Uugaara ma Yahüüdü.'"

22 Ikiri Bilatus ka tiki eene, "Nüümö yeede ka tarigiri ya, atütü nggeege."

23 Ka nasigira ka bünnü Yasu ka salii'bi ya, ka'duga en'di yiini kasümünaana kene ku'bu egiisö, a tasigira ya ta'duga yiini, aya ta'duga yiini, ka'duga ten'di ma oona miini mar'dadene ndama ta'doogo möö'dö ku'bu taalo mar'dadene nye'd'de.

24 A nasigira tökönö tiki, "Kada fa tagodho aana ten'di ma oona ku'bu, illi angnga tafanna muduru angnga takiiröönö mara ta'dinggo ka mada?" Amang ka tumma ma sorne co ööye miini,

"Kasümünaana en'di yeede kene ku'bu kafanna tamuduru ma ten'di tammo eede."

I'i yungngo nasigira ka tüüni.

25 A kadu na kann ka salii'bi tiya Yasu kete no, nüümö miini nja inye tammo nüümö, Mariyom aka ma Kilooba nja Mariyom Almajdaliya.

26 A Yasu tasala nüümö miini ka 'dingnge nja



tatalaadene tiya iini ka asaasa i'i ya, ikiri ka tiki a niimö tammo iini, "Aka mo, 'bii'bala yüüdü i'i yungngo,"

<sup>27</sup> ikiri ka tiki a tatalaadene, "Niimö müüdü oogo mungngo." Ndama uuru tanno miini no ikiri tatalaadene ka a'duga oogo aaco 'di tiya iini.

*Inde na Yasu*

(*Matta 27.45-56; Murkus 15.33-41; Lüüka 23.44-49*)

<sup>28</sup> Ikiri Yasu ka ndussu a'da asa eema nye'd'de tafaradene ikiri ka tiki, "Kagu tenege a'a." Afa ma tiya Sorne ka tiki ata tiiimö.

<sup>29</sup> A'da maganna dho kide madigine a kembelö, kikiiri ka mi'dini sifinja ka 'boola ma timerö kollo ka kembelö kunggu coo'do kummünü kini ka niinö.

<sup>30</sup> Aga Yasu ka tagolo kembelö iki, "Asa eema tafaradene nye'd'de." Iti ku'bu eyi.

*Yasu üfüdene ka tügüle*

<sup>31</sup> Ka uuru tanno miini no kindinaana kadu oona ku'bu ma uuru ma Sa'bidi, ikiri Yahüüdü ka tiki a Bilatus a'da, afa kene ka'buna kadu na bunnünja ka salii'bi no ka uune kunggu eege ku'bu, kudumma Yahüüdü taalo kasaasa oofu yeene ka tütü ka salii'bi ka uuru ma Sa'bidi, kudumma uuru ma Sa'bidi idhindhi.

<sup>32</sup> Ikiri nasigira köö'dö ka'buna uune na ömö'di tiya dhidha ya nja tiya eere ya na bunnünja ku'bu nja Yasu no.

<sup>33</sup> A kene kandö'dö ka Yasu ya, kaduna i'i ka teyi itaalo ka'buna i'i ka uune.

<sup>34</sup> Lakiini tasigira könö üfü i'i ka tügüle a kandha eriidö tö'dö kürö nja 'büidi.

<sup>35</sup> Ömö'di ya adinö kide ya eema tumma dhorro, i'i ussu a'da eema i'i tumma dhorro amang kada tamma.

<sup>36</sup> Amang ka tumma tanno sorne ka tiki no, co ööye miini, "Taalo ku'ba yiini unggodho kungngo ara ta'bunadene."

<sup>37</sup> A sorne tiki afe'de, "Ara kadu sa kiji ömö'di ya üfü i'i ya."

*Tatü'büdene na Yasu*

(*Matta 27.57-61; Murkus 15.42-47; Lüüka 23.50-56*)

<sup>38</sup> Ikiri Yüüsif ya ma Raama ya aga tatalaadene tiya Yasu ka küdhü, kudumma iini ka ri'ba a Yahüüdü, ö'dö iki a Bilatus anangnga Yasu iini, ikiri ka 'duga oofu ya Yasu.

<sup>39</sup> Ikiri Niködimus ya agöö'dö ka Yasu ooso kungngo ya nja Yüüsif, ö'dö a kondho matonggoonyo a felengidhi tamana ma nakajine kukumu kadu kiidoona kaco iisine ana awwa.

<sup>40</sup> Kikiiri ka 'duga Yasu ka'bürü i'i ka oona a ten'di nja kondho afa tatü'böönö na Yahüüdü no kungngo.

<sup>41</sup> Kita eene ka tabunnü Yasu kide ya, raaga inggide, ka raaga tiya miini ya la ma oofu inggide aleefe

taki'i'dödene, ömö'di tüfürü tatü'büdene kide.

<sup>42</sup> Kikiri ka tü'bü Yasu kide kudumma eene ka 'digaana, kudumma uuru ma tindinaana oona ku'bu, a la ma oofu akete kene taalo agu'b'ba.

## 20

*Uuru ma tafiki'dö na Yasu*

<sup>1</sup> Ka uuru ma Lahada mikiri Mariyom Almajdaliya ka tunggeene lititaka so'd'do a'da aleefe 'buugu tirifirifi maco la ma oofu maluna dhembeliili ka a'dugadene ka i'nye.

<sup>2</sup> Mikiri ka tareere maco ka Samaan Bütrüs nja tatalaadene tiya Yasu ka asaasa i'i ya, miki eene, "Ka'duga Uugaara ka la ma oofu ungungo taalo kussu kanangnga i'i kiga."

<sup>3</sup> İkiri Bütrüs nja tatalaadene töccö kaco la ma oofu.

<sup>4</sup> Kada kiisö ateera meene ka dhidha illi tatalaadene aküpü Bütrüs aaco la ma oofu ka dhidha.

<sup>5</sup> İti ku'bu asala co teene miini asala en'di yeene ka ta'bürü i'i ka oona iini ya, illi i'i taalo inynyo la ma oofu ka teene.

<sup>6</sup> A Samaan Bütrüs tö'dö kini keere arooro kico la ma oofu asala en'di ka 'büdhülü.

<sup>7</sup> A mandiili ma aganna ka Yasu ka üüdü mo ta'dukunjaana ko'do, ungugodho oogo, taalo makete ka en'di ma tatü'böönö.

<sup>8</sup> Keere kungungo, ikiri tatalaadene ya adhe a Bütrüs ya, kico la ma oofu asala amma kide.

<sup>9</sup> Kudumma eene ka tüfürü tagussu tumma na ka Sorne ma Masala no, iki a'da Yasu ara tafiki'dö ndama inde.

<sup>10</sup> İkiri kadalaadene ka tafada kaco 'di tiya eene.

*Yasu atelee oona a Mariyom Almajdaliya*

*(Matta 28.9-10; Murkus 16.9-11)*

<sup>11</sup> A Mariyom ta'dingnge ana ko'do ka la ma oofu kürö mafara, miti ku'bu ka la ma oofu mafara,

<sup>12</sup> maasala kadhangga keera ana en'di ka oona kada ka'bassa katemmi ka 'buugu tiya Yasu ka taganna kide ya, ökönö emmi ndama üüdü, aya ndama uune.

<sup>13</sup> A kadhangga na eera no tiki oono, "Ka aka mo, minna agu o'o nafara?"

Miki eene, "Ka'duga Uugaara yeede, taalo a'a nussu kanangnga i'i kiga?"

<sup>14</sup> Kono ka tiki nggeege ya, maasala keere maasala Yasu ka 'dingnge ana ko'do mitaalo mussu a'da Yasu i'i ya miini.

<sup>15</sup> İkiri Yasu ka tiki oono, "Ka aka mo, minna agu o'o nafara? O'o nasaasa mada?"

Miki kide a'da ömö'di ma 'booro i'i ya miini, miki iini, "Ka ömö'di eede, üürü o'o na'duga i'i 'dee, la a'a kita üdü ka anangnga i'i kide ya amang kede co ta'duga i'i."

<sup>16</sup> İkiri Yasu ka tiki oono, "Ka Mariyom."

Mikiri ka tassa kini mussu i'i, miki iini, "Rab-buni," Tatalaana a tangga Yahüüdü.

17 İkirî Yasu ka tiki oono, "Fa tûmmü a'a ka oona a nûsö, kudumma eede ka tûfürü tasirigö coo'do ka Pupa, lakiini ungeene naco ka nagöre tanno eede no niki eene a'da, 'Ara a'a co ka Pupa tiya eede a'da a Pupa tiya ada, Masala meede a'da ma tammo ada afe'de.'" "

18 Mikirî Mariyom Almaj-daliya ka tafada maco madirina eema a kadalaadene a'da oogo madinö ka Uugaara, oogo madirina eene a'da i'i ya tirina tumma no oono.

*Yasu atele oona a kadalaadene tanno iini*  
(Matta 28.16-20; Murkus 16.14-18; Lüüka 24.36-49)

19 Ka uuru ma Lahada siiya kungngo ka kanna kadalaadene ka la, keere ka naginyeene eene kari'ba a Yahüüdü. İkirî ka öö'dö a'dingnge kene ka söödö, iki eene, "A'a nöøjülü aaga."

20 İkirî ka ala iisine eene nja tügüle, kikirî kadalaadene ka tadhodho kene ka tasala Uugaara.

21 İkirî Yasu ka tiki eene afe'de, "Nöøjülü aaga, afa ma Pupa ka kürünü a'a kungngo, ara a'a tagürünü aaga."

22 Kini ka tiraana nggeege ya, İkirî ka fülle ada kene ka oona iki eene, "Aaga 'duga Koronggore ya Insili ya.

23 Üürü aaga kaadha ka tatoroko tanno ömö'di kara taadha, üürü aaga taalo kaadha kene, taalo kara taadha."

*Yasu atele oona a Tööma*

24 A tatalaadene ökönö ana kene no ö'dö kada'baaga kafünü eera no ana eere a'da Tööma (a'da Miiso) akitaalo, ya Yasu ka tagöö'dö kene.

25 İkirî kadalaadene ka tiki iini, "Kadinö ungnö ka Uugaara."

İkirî ka tiki eene, "Taalo a'a nara tamma illi eede ka tasala kijeene ma namusmara kini ka iisine nanangnga 'baniisö yeede ka 'buugu ma namusmara, nanangnga iisine neede kini ka tügüle."

26 Ka füngngö ka ndö'dö iüdümmü afünü iidoona ya, a kadalaadene kungngo ka la afe'de a'da Tööma inggide nja eene a'da kateere naginyeene, İkirî Yasu ka öö'dö a'dingnge kene ka söödö iki eene, "A'a nöøjülü aaga."

27 İkirî ka tiki a Tööma, "Aayu a 'baniisö tiya üüdü kita nassa kede ka nûsö nöö'dö, aayu a nûsö nanangnga kede ka tügüle nafa ta'doore ka eedi, lakiini namma."

28 İkirî Tööma ka tiki, "Uugaara yeede nja Masala tammo eede."

29 İkirî Yasu ka tiki iini, "Ka Tööma, namma o'o kudumma üüdü ka tadinö kede! A'diila ada a kadu tanno amma a'da taalo kijöögö no."

30 Eema inggide adhabbu keefe, a Yasu ka tagalinggo ka kadalaadene kidha, illi i'i taalo ikirinja ka sorne tiya.

31 Illi eema ya ikirinja kita, amang kada tamma a'da Yasu i'i ya Almasihi 'Bii'bala

ma Masala, amang kada taluna tefe ka 'di ana eere tiya iini ada kara tamma kini.

## 21

*Yasu atele oona a kadalaadene tanno na iudümmü kafünü eera no*

1 A Yasu tala oona a kadalaadene tanno iini afe'de ka tinggini ma to ma Tabariya.

2 A'da kaganeene nja Samaan Bütrüs nja Tööma yeene ka tümmünü i'i a'da Miiso ya, nja Nasanayiil ya ama Kaana ma ka Jaliil mo, nja laala tiya Za'bedi, nja kadalaadene tanno Yasu könö keera.

3 İkirı Samaan Bütrüs ka tiki eene, "Ara a'a co takinne kilöögö."

Kikiri ka tiki iini, "Ara unngo co nja o'o tekere." Kikiri ka öö'dö kürö kaka ka mürkabü, lakiini eege ka ooso tanno in'dili no taalo kümmü midigilöögö 'do.

4 Ligitaka kungngo a Yasu ta'dingnge ka tinggini ma to, a kadalaadene taalo kussu a'da Yasu i'i ya miini.

5 İkirı ka tümmünü eege iki eene, "Kateefe ma a'a taalo aaga kümmü midigilöögö?"

Kiki iini a'da, "Kaw."

6 İki eene, "Aaga ra'baga sa'baka co 'büüdi ndama 'dakeyi ma nüsö ma kuri ma mürkabü amang kada tümmü nümö." Kikiri ka tara'baga sa'baka co kitaalo kambaanya töösı, kudumma iini ka tigne a kilöögö.

7 İkirı tatalaadene ya Yasu ka asaasa i'i ya, ka tiki a Bütrüs, "Uugaara i'i ya miini!" Areere kungngo ya ka Samaan Bütrüs ka föönyö iini ka tiki a'da Uugaara ya miini, ikiri ka kirni ten'di iini ka oona kudumma iini ka taganeene ana oona ku'bu afiri co 'büüdi.

8 İkirı kadalaadene ökönö ka öö'dö a mürkabü köösı sa'baka adigine a kilöögö kide, kudumma eene kitaalo ka ku'b'ba ka tinggini ma to illi namitiri kö'dö miya.

9 A kene ka ndö'dö ko'do ka 'dukundaala ya, kasala issı ma kiya ka finne a kilöögö kide nja miteene.

10 İkirı Yasu ka tiki eene, "Aaga ö'dö a kilöögö tanno ada ka tümmönö 'bitingngö no."

11 İkirı Samaan Bütrüs ka öö'dö ko'do asirö mürkabü asisigi sa'baka ka 'büdhülü kadigine a kilöögö kadhabbu kö'dö 153, lakiini salla kada dhabbu tanno eene no taalo sa'baka öörese.

12 İkirı Yasu ka tiki eene, "Aaga ö'dö aaga tagu eema." Taalo öccö ana kene a'buna eedi ma tindini i'i a'da, "O'o na mada?" Kudumma eene katussu a'da i'i ya Uugaara.

13 İkirı Yasu ka öö'dö a'duga miteene anangnga eene nja kilöögö afe'de.

14 Anda iidoona ka Yasu ka tatele oona a kadalaadene tanno iini jiddi miini ka takafiki'dö ndama inde.

*Yasu nja Bütrüs*

15 Kene kandaguri ya, ikiri Yasu ka tiki a Samaan

Bütrüs, "Samaan 'bii'bala ya Yühanna nasaasa o'o a'a natagii'bi tasaasa na kadu tanno nye'd'de kungngo?"

Iki iini a'da, "Ïi, Uugaara, nussu o'o a'da nasaasa a'a o'o."

Ïkiri Yasu ka tiki iini, "Asaana a kidheefele tanno eede."

<sup>16</sup> Afada indini i'i afe'de, "Ka Samaan 'bii'bala ya Yühanna, nasaasa o'o a'a dhorro?"

A Samaan tiki iini, "Ïi, Uugaara nussu o'o a'da a'a nasaasa o'o."

Ïkiri Yasu ka tiki iini, "Asaana a kidheefele tanno eede."

<sup>17</sup> Afada indini i'i tiidoona afe'de, "Ka Samaan 'bii'bala ya Yühanna, nasaasa o'o a'a?"

Ïkiri Bütrüs ka koroo'bo kudumma Yasu ka tindini i'i tiidoona a'da, "Nasaasa o'o a'a." Ïkiri ka tiki, "Ka Uugaara, nussu o'o eema nye'd'de kungngo, nussu a'da nasaasa a'a o'o."

A Yasu tiki iini, "Asaana a ki'biini tanno eede."

<sup>18</sup> Ara a'a tadirina tumma o'o dhorro, küdü ka takaleefe takadhilli ya, naga kirni en'di küdü ka oona unggodho o'o nunggunaana ku'bu kita üdü ka asaasa co kita, lakiini küdü kanda dhabbu ya ara o'o ta'diniga iisine nüüdü coo'do ara ömö'di ökönö ka kirni ten'di ümmünü o'o ka tino matara co a 'buugu tiya üüdü ka titaalo nasaasa co ya."

<sup>19</sup> A Yasu atiraana nggeege kudumma iini ka tussu inde na Bütrüs kara teyi, indhigi

Masala ko'do iini no, ïkiri ka tiki iini, "Uurna a'a keere."

<sup>20</sup> A Bütrüs tasala keere asala tatalaadene ya Yasu ka asaasa i'i ya, ka to'd'do kene keere, i'i yungngo agöö'dö ka Yasu kita eene kagu eema ooso kungngo, a'dangnga 'dugeere ka Yasu iki iini, "Ka Uugaara, mada i'i yungngo ara tümünü o'o a kadu ngo?"

<sup>21</sup> Aga Bütrüs ka tasala i'i ya, iki a Yasu, "Ka Uugaara, niki o'o nya ka taya?"

<sup>22</sup> A Yasu tiki iini, "Üürü kede ka asaasa i'i ka eefe ka 'di ara a'a ka öö'dö, aminna yüüdü inggide? Aayu kede keere."

<sup>23</sup> A tumma no tanyala ku'bu ka kadu 'do a'da tatalaadene ya taalo ara teyi, lakiini Yasu taalo iki a Bütrüs a'da i'i taalo a teyi, lakiini iki iini, "Kede kara tasaasa a'da eefe ka 'di ara a'a köö'dö, aminna yüüdü inggide?"

<sup>24</sup> Tatalaadene ya miini ya i'i yungngo adinö ka eema tiya adarigiri ada ka sorne, unngo tussu a'da tumma niini ka timin'da.

<sup>25</sup> Eema inggide adhabbu a Yasu ka talinggo üürü arigiridene nye'd'de ya, niki a'a a'da taalo kasorne miini na arigiridene no kara ta'dimo ka 'büdhülü nye'd'de.

## Linggo na Kadafiini Tafa'da tumma

Ömö'di ya arigiri sorne ya, i'i ya Lüüka, sorne ya ütü ka teema tumma na Lüüka ka tarigiri ada ka İnjüli tamma Lüüka. Sorne ya eema tumma ma kadu tanno Yasu ka tanyalaana tumma ma İnjüli ma Yasu ku'bu a türü tanno Koronggore tiya Insili ka Örsaliim nja Yahüüdiya nja Samira nja tökönö ka na'buugu töccö. Tamma ka Yasu kaganna ka kadu ma Yahüüdü kadhadha assa ka tanyala ka na'buugu koono in'dili.

Koronggore ya Insili ya ö'dö a türü ka a kadu tanno Yasu ka oona ka Örsaliim ka uuru tanno ö'dö a kadu keera kaco iisine no (Taanyara ma Koronggore). Türü niini kalaala eema eene kamana türü a naguugaara tanno eene ka oona. Tumma na kadu tanno adünnü tumma ma İnjüli kakirinja ka sorne tiya, talaana na kalaala angnga kiji talaana ma İnjüli ma Yasu a kadu ka naanya kadhoonyo.

<sup>1</sup> Ka Tiyafilos, nagarigiri a'a ka sorne tiya eede ya dhidha ya, ma Yasu ka tafü'dü linggo ka dhidha adagalaana kadu iini nye'd'de,

<sup>2</sup> kadara ka uuru tanno iini ka co a 'dotombo'do no. A'da anangnga türü

ma Koronggore ya Insili ya eene adadünügü tumma a kadafiini tanno niini ka tagesse eege no.

<sup>3</sup> Agalaala oona eene ka adinö kini ka fiki'dö ka inde adagalaala eema eene dhabbu adaganeene nja eene a füngngö ukumu kadu keera adageema tumma ma tauugaara ma Masala nja eene.

<sup>4</sup> Kini ka agu eema nja eene ikiri ka tiki eene, "Aaga fa tunggeene ka Örsaliim, aaga öödhigi niimö ya Pupa ka takiki aaga aaga taföonyö kede ya.

<sup>5</sup> Yühanna akambeese kadu a 'büidi, aaga 'bitingngö ara aaga tambeesedene a Koronggore tiya Insili ya a füngngö miini anda öreene idhilli."

*Yasu inynyo a 'dotombo'do (Murkus 16.19-20; Lüüka 24.50-53)*

<sup>6</sup> A kadafiini tarügü kini ka oona kindini i'i kiki iini, "Uugaara uuru no 'dee ara o'o tapadaga tauugaara a kadu ma Israyil?"

<sup>7</sup> A Yasu tapadaga tumma eene iki, "Taalo aaga kama tussu nagürüünü na Masala ka takindinaana ku'bu a türü tanno oono no.

<sup>8</sup> Lakiini Koronggore ya Insili ya a ta'dingngö kada ka oona anangnga türü aaga, aaga tadünnü tumma na üünidene ana a'a ka Örsaliim nja Yahüüdiya nja Samira nja 'büdhülü ka oona nye'd'de kungngo."

<sup>9</sup> Ka Yasu ka tiri tumma no ya, assa ka ta'diniginja

co 'dotombo'do kadinö kini keere a tülüügü taküdhü i'i ka oona kitaalo kiji i'i afe'de.

<sup>10</sup> Kene ka adini kini keere ka tunggunu co 'dotombo'do, kadhimi kadu keera ana en'di ka oona kada ka'bassa.

<sup>11</sup> Kiki eene, "Ka kadu ma Jaliil, minna agu aaga, aaga ta'dingnge ko'do aaga tadinö co 'dotombo'do? Yasu ya inyi aaga ku'bu ya, a'diniginja co 'dotombo'do, assa ka tafada afa ma tiya ada kiji i'i ka tunggunu co ya kungngo."

*Matiyas akarna ka 'buugu tiya Yahüüsa*

<sup>12</sup> İkirı kadalaadene ka tapadaga co Örsaliim ndama anya minggide mana eere a'da Anya ma 'Dikidiyö, makete ka Örsaliim.

<sup>13</sup> Kene ka tö'dö ka Örsaliim ya kasirigö co 'dasala ko'do kita eene ka fungngö kide ya, eege na Bütrüs nja Yühanna, nja Yaguub nja Andraws, nja Filibüs nja Tööma, nja Bartülmaws nja Matta, nja Yaguub 'bii'bala ya Halfa, nja Samaan ya tatagu'daana ka eedi ya, nja Yahüüsa 'bii'bala ya Yaguub.

<sup>14</sup> Eege nye'd'de kungngo kafara ka Masala turi ana eedi unggodho, nja iiya töccö nja Mariyom nümö ma Yasu nja nagöre tanno iini.

<sup>15</sup> Ka uuru tanno miini no a Bütrüs afiki'dö ma tema, nja kadu tanno amma ka

Yasu no, a kadu na kanna kide nja eene no, kukumu kadu ka iidümmü ukumu ömö'di (120) iki,

<sup>16</sup> "Nagöre eede, tumma na Koronggore tiya Insili ya na Dawud ka tagadünnü ka sorne 'billi no, kinynyo ööye miini a'da Yahüüsa ya ka alaala kadu ka Yasu kümmü i'i ya.

<sup>17</sup> I'i agosso ka linggo tanno nja angnga."

<sup>18</sup> Gürüüsü yiini ka 'duga ka kadu tanno ümmü Yasu ya, eenege siga iini, a'dingngö a'buna üüdü ku'bu adhösönjaana ku'bu, eema ma eedi tö'dö kürö nye'd'de kungngo.

<sup>19</sup> A tumma no tussu adene ka Örsaliim koono nye'd'de kungngo, kidhi kanangnga eere a 'buugu tiya miini ya a'da Hakil Dama (Lodho ma Erüüd.)

<sup>20</sup> A Bütrüs tiki, "Sorne ma Tüüsü ma nakaaru tiki,

'Ara 'di yiini ta'döngngönyö, a tööyö niini titaalo.'

Iki afe'de,

'Ara ömö'di öccö tagala ka 'buugu tiya iini.'

<sup>21</sup> Kadu kungngo aja 'bitingngö kaneene nja angnga, ndama uuru tanno Uugaara Yasu ka takafiki'dö a linggo,

<sup>22</sup> ma uuru tanno Yühanna ka takambeese i'i no, idhi aaco a 'dotombo'do, İkirı angnga ka asaasa tümmü ömö'di öccö ana kene ya tadinö kide nja angnga

ka tafiki'dö ka inde tanno Yasu."

<sup>23</sup> Kikiri kagona kadu keera, Yüüsif ya ana eere a'da Barsaba ya, eere ma töögöje yiini a'da Yustus, nja tiya ana eere a'da Matiyas ya.

<sup>24</sup> Kikiri ka tageema nja Masala kiki, "Ka Masala, o'o nussu nanggeedi na kadu nye'd'de, la unngo ka ömö'di tiya üüdü ka asaasa ana ka kadu tanno eera no.

<sup>25</sup> Amang kini tafiki'dö a linggo ma tafiini na Yahüüsa ka tinyi ku'bu no, unggeene ateeffe taluna inde niini."

<sup>26</sup> Kafanna muduru, a tameerö ta'dinggo ka Matiyas, akoonyo oonana ka kadafiini tanno ada'baaga kafünü ungodho no.

## 2

*Tö'dö ma Koronggore tiya Insili ya*

<sup>1</sup> Ka Taanyara ma Koronggore ka ndö'dö ya, a kadalaadene tarügü ka 'buugu ungodho kanna kide.

<sup>2</sup> Kadhimi ka tumma ko'do ndama 'dotombo'do, afa tanya no iisö dhindho no, ka tigi ka 'bügööri tiya eene ka tanna kide ya.

<sup>3</sup> Kadhimi ka nagonggo'do kafeene nja issi. Kasümünü njaana kene ka nanggüüdü ka'dingnge kide.

<sup>4</sup> A Koronggore ya Insili ya tö'dö kene ka oona nye'd'de, keema tumma öccö a'da taalo neene, a Koronggore

tanangnga türü kene ka oona keema.

<sup>5</sup> Ka uuru tanno miini no a'da sa Yahüüdü na ümmü tumma ma Masala no, tö'dö ka Örsaliim ndama na'buugu koono nye'd'de kungngo.

<sup>6</sup> Kene kandaföonyö tumma no ya, kawagaana oona kadhere, kudumma ömö'di kaföonyö tumma niini ka teemadene no.

<sup>7</sup> Kadhere kiki, "Ma kadu na eema no 'dee taalo kadu ma Jaliil eege kamiini sa?"

<sup>8</sup> Angnga sa ka tö'dö nya ndaföonyö tumma ma anya tammo aja eene ka teema?

<sup>9</sup> Kadu no kö'dö ndama Parsiya nja Madiya nja Alam nja naaya ma Naato Keera nja Yahüüdiya nja Kabadökiya nja Büntüs nja Asiya,

<sup>10</sup> nja Frajya nja Bamfiliya nja Misiri nja rüfö ma Libya ka Kerivan nja kadu ma Rööma na anna kita no.

<sup>11</sup> Nja kadu ma Kireet nja Piirigide nja Yahüüdü nja kajeene tanno amma ka Masala tammo Yahüüdü no, angnga sa kaföonyö kene kadeema tumma naaja keema tumma ma Masala na 'diila no."

<sup>12</sup> A kadu tadhere nye'd'de keema kiki, "Minna yungngo 'bitingngö?"

<sup>13</sup> A kadu öccö tüiri eege kadamidhi ka oona kiki a'da, "Eege kaaya ka ngeeli."

*Bütrüs ageema nja a kadu*

<sup>14</sup> İkiri Bütrüs ka fiki'dö nja kadafiini tanno ö'dö



kada'baaga kafünü ung-  
godho no alneege ko'd'do  
iki eene, "Aaga Yahüüdü  
nja kadu ma Örsaliim 'do,  
akatoodo ka tumma tanno  
eede no kara teeme no.

<sup>15</sup> Aaga keema a'da kadu  
na kaaya ka ngeeli kaleefe  
ndanaaya ta iidümmü  
kafünü egüisö ligitaka  
kungngo, a tumma no taalo  
ka timin'da.

<sup>16</sup> Tumma no na ne'bi  
Jüwiil ka tageema eege  
kungngo,

<sup>17</sup> 'Masala makiki a'da,  
Ka naguuru tanno eere  
no  
na a'a sa ka tuuru  
Koronggore yeede ka  
kadu ka oona in'diili  
kungngo.

A laala yaada ya nagiide  
ya nja tanno iiya  
no teema tumma a  
kümböödö.

A kadimöögö tiji tumma  
neede,  
a kümböödö tagu kadu  
na iifi no.

<sup>18</sup> Nuuru Koronggore yeede  
ka iiya ka oona nja nagi-  
ide no ümmü tumma  
ma a'a  
ka uuru tanno miini no,  
keema tumma neede.

<sup>19</sup> Nalinggo eema ka  
'dotombo'do keefe,  
nalinggo ya ka 'büdhülü  
keefe,  
a 'buugu ta eriidö  
nja issi nja ndhüigö  
dhabbu.

<sup>20</sup> A ndanaaya talifi  
a tere ta eriidö  
a'da küfürü uuru na  
Uugaara na öyeene  
kidhindhi no tö'dö.

<sup>21</sup> Ömö'di ya amma ka eere  
ma Uugaara ya ara  
toolonadene.'

<sup>22</sup> "Kadu ma Israyil aaga  
föönyö tumma no, Yasu  
ya ma Nasira ya Masala  
manangnga türü iini ada-  
galinggo eema keefe kada  
ka söödö aaga tussu i'i,  
adagalinggo eema dhabbu  
keefe adale'bele eema a türü  
tanno Masala, aaga tussu  
iini.

<sup>23</sup> Kini ka tümmününja  
aaga ya, a'da milli Masala  
ka tagussu iini, aaga tümmü  
i'i aaga tabünnü ka salii'bi  
aaga tafa ka kadu tanno  
oroko no ka tagiidi i'i.

<sup>24</sup> I'i yungngo a Masala ka  
tagildhe türü ma inde kini ka  
oona afiki'dö, inde taalo ka  
tümmü i'i.

<sup>25</sup> Kudumma Dawud ka  
tadiri tumma miini iki,

'Niji a'a Uugaara kede kidha  
turi kungngo,  
kudumma iini anna  
kede ka niisö ma kuri  
amang ka ri'ba tafa tagu  
a'a.

<sup>26</sup> İkirü eedi yeede ka'diila,  
a onngo'do meede  
tadhodho nawe tüüsü  
nindhigi Masala

kudumma tuu'da tanno  
eede afe'de kara  
tindhigi Masala.

<sup>27</sup> Kudumma o'o taalo o'o  
natafa kede nütü ka  
'buugu ma inde

taalo o'o natafa ka  
ömö'di tiya üüdü ya  
insili ya anna ka  
'buugu tiya tasürdö  
ya.

28 Nalaala a'a ka fiini ma tefe  
ka 'di,  
ara o'o saga tadigi a'a  
a dhodho kidha ma  
o'o."

29 A Bütrüs tiki, "Nagöre  
eede, aaga afa kede nadi-  
rina tumma aaga dhorro,  
eyi pupa yaaja Dawud  
atatü'büdene a la ma  
oofu yiini ungngo aja kita  
ta'bitingngö.

30 I'i aga ne'bi, ussu a'da  
Masala maküdüönö ada iini  
miki iini a'da ara oogo masa  
anangnga 'bandaada miini  
könö ka kööyö tiya iini.

31 A Dawud illi ka tasala  
tumma na Masala ka tal-  
inggo adageema a'da Al-  
masihi a tafiki'dö ka inde  
iki,

'Taalo Masala matafa kini ka  
'buugu ma inde  
a tuu'da niini taalo ka  
tasürdö.'

32 Yasu afiki'dö ka inde  
a türü tanno Masala,  
angnga tijöögö angnga  
in'dili kungngo.

33 Aga Masala ka ta'dina i'i  
ko'do manangnga i'i kono ka  
niisö ma kuri, i'i a'duga ka  
Pupa Koronggore ya Insili ya  
kada tiraana ya, uuru kaja  
ka oona i'i yungngo ada ka  
adinö kide 'bitingngö aaga  
taföönyö.

34 "A Dawud taalo asirö  
'dotombo'do, i'i ka eyi tiya  
iini iki,

'Iki Uugaara a Uugaara tiya  
eede,  
Emmi kede ka niisö ma  
kuri,

35 ara a'a ka anangnga o'o ka  
siri ka diidi tiya üüdü  
ana uune.'

36 "Amang ka kadu ma  
Israyil tussu dhorro a'da  
Yasu yaada ka tagiidaana ya,  
Masala manangnga i'i kada  
Uugaara ada Almasihi."

37 A kadu ka taföönyö  
tumma na Bütrüs, a  
tumma no tala eege ka  
nanggeedi, kindini Bütrüs  
nja kadafiini könö kiki,  
"Ungngo 'bitingngö ara  
ungngo tönynyö, nagöre  
iidi?"

38 A Bütrüs tiki eene,  
"Aaga aadha ka eema  
tiya toroko ya, aaga tam-  
beesedene ka unggondho  
ana eere ma Yasu Almasihi  
a'duga tumma na toroko no  
kada ka oona, a Koronggore  
tiya Insili ya tananja aaga.

39 Tumma na Masala ka  
teema a'da aaga tindhigi  
oogo nja laala tiya ada  
nja kadu tanno ku'b'ba no  
na ümmünü Uugaara a'da  
Masala maaja mo."

40 Agadünügü eema eene  
ma eema adhabbu iki eene,  
"Aaga oolonadene aaga  
taadha ka sere tiya toroko  
ya ka oona."

41 A kadu na amma ka  
tumma tanno iini no kakam-  
beesedene, a kadu öccö  
tö'dö kene na alif ka iidoona.

*Taneene na kadu ma kani-  
isa*

42 Kada kümünü  
nanggeyi neene ka talaana  
tanno kadafiini kagu eema  
ka 'buugu tiya unggodho

ya kafara ka Masala eege nye'd'de.

<sup>43</sup> A kadafiini tagalinggo eema dhabbu keefe a türü tanno Masala ari'ba tümümü kadu nye'd'de kungngo.

<sup>44</sup> A kadu na amma ka Yasu no, tumma neene ka ungodho kafaana ka oona, kosso ka eema.

<sup>45</sup> Kanadene ana ana al-maala tiya eene nja eema ma nasigeene tiya eene kosso ka gürüüsü nja kadu tanno iini na eema ka titaalo kene no ku'bu.

<sup>46</sup> Kicci toreene turi ka la ma Masala ka Örsaliim ana eedi ungodho, kagoreene ka nöö'di tanno eene kagu eema ka'deema.

<sup>47</sup> Küüwe tüüsü ka dhodho ada a Masala a kadu tamma ka tumma tanno eene nye'd'de, a Ugaara tagusu kadu tanno oolonadene no ka köje 'bücca kungngo.

### 3

#### *Tafiki'dö ma mügüre*

<sup>1</sup> Uuru kinggide Bütürs nja Yühanna co la ma Masala ana ndanaaya kiidoona amuru ma siiya ma taco tafara ka Masala.

<sup>2</sup> A kadu tadhe ana ömö'di ka tageenedene kada mügüre. Kamanaga i'i ka ñnye ma la ma Masala ya ana eere a'da ñnye na 'Diila a naguuru no arangnga kadu na icci no.

<sup>3</sup> Kini ka tasala Bütürs nja Yühanna kata ungunugu co ya, ikiri ka rangnga eege a'da kanangnga nümö iini.

<sup>4</sup> Kikiri ka tasala kini ko'do, a Bütürs tiki iini, "Assa kidi!"

<sup>5</sup> İkiri ka adinö eege iki kide a'da ka tanangnga nümö iini.

<sup>6</sup> A Bütürs tiki iini, "Taalo gürüüsü kede, a dahaba titaalo kede lakiini yungngo eede ara tanangnga o'o, ana eere ma Yasu Almasihi ya ma Nasira ya, fiki'dö nunggeene."

<sup>7</sup> Ümmü i'i ka nüsö ma kuri a'dina i'i ko'do, uune tarooro ka takidhö ka uuru miini,

<sup>8</sup> Afiki'dö imbiiri ungunnaana ku'bu, aaco la ma Masala ka teene nja eene, unnggeene imbiiri indhigi Masala ko'do.

<sup>9</sup> A kadu tadinö i'i nye'd'de ka tunggeene indhigi Masala ko'do.

<sup>10</sup> Kussu a'da ömö'di ya kanna ka ñnye ma la ma Masala tiya ana eere a'da A'diila ya atarangnga ya, i'i ya miini kuurugu oona ku'bu kadhere ka nümö tiya küünidene ya.

#### *Tumma na Bütürs ka la ma Masala*

<sup>11</sup> Aga ömö'di tiya arangnga ya tama'da ka Bütürs nja Yühanna ka fangga tammo Siliman mo, a kadu nye'd'de tadhere kisi kene keere.

<sup>12</sup> Ka Bütürs ka tasala eege nggeege ya iki eene, "Ka kadu ma Israyil minna agu aaga, aaga tadhere ka eema tiya agalinggo adene ya? Minna agu aaga tadinö unngngo afa unngngo ka anangnga ömö'di ya ka fiki'dö a türü tanno iidä a ta'diila tanno iidä?"

13 Masala ma kadaada ma angnga, Masala ma Abrahiim nja Ishak nja Yaguub. Oogo mungngo manangnga türü ka tatasaga tiya oono Yasu yaada ka ta'düsünü i'i ka Bilatus kidha, aaga tümmünü i'i a kadu tanno diidi i'i no kada kiidi i'i. A Bilatus ta kasaasa tapa kini illi aaga kanu.

14 Kanu aaga ka ömö'di tiya a'diila insili ya ara aaga ka tapa ka tagagirina kadu.

15 Kagiidi aaga nduguli ma tefe ka 'di illi Masala miji i'i ka inde ungngo tadinö kide.

16 Tamma ana eere tiya Yasu, ömö'di yaada kiji, aaga tussu a'da kapadaga türü kini ya, eere ya Yasu nja tamma na öö'dö ndama iini no ka anangnga i'i ka oolonadene 'do yaada kijöögö aaga in'dili ya.

17 "A 'bitingngö nagöre eede, nussu a'a aaga ka linggo a'da taalo aaga kussu afa ma naguugaara tanno ada ka tagüüni.

18 A Masala tatüimö ada kide ka tumma tanno oono ka tageema a nagane'bi nye'd'de a'da Almasihi a tadhügürü.

19 Aaga aadha ka eema tiya toroko ya aaga tamma ka Masala amang kono toolona tatoroko naada ka oona no.

20 Amang ka Uugaara tafa'da fiini ya a'diila ya aaga ka Yasu Almasihi afa moonoo ka tageema.

21 Ara töödhä ka

'dotombo'do ara uuru ka öö'dö ma Masala ka anangnga eema in'dili ka issi afa moonoo ka tageemaga co nagane'bi tanno oono na insili no 'billi.

22 Müüsa iki a'da, 'Masala Uugaara müüdü massa ka kürünü ne'bi afa ma a'a kungngo aaga taföönyö tumma niini ka teema nja aaga no.

23 Ömö'di ya taalo taföönyö tumma na ne'bi tiya miini ya, atakedhekanja keere ndama ka söödö.'

24 "A nagane'bi nye'd'de ndama Samwiil nja tanno ö'dö kini keere no, kageema tumma tö'dö ma uuru tanno.

25 Aaga kungngo kakarna ka nagane'bi nja timi'di tumma tanno Masala nja kafaafa ma aaga miki Abrahiim, 'Laala yüüdü tanangnga kadu ka aduna baraka ka 'büdhülü nye'd'de.'

26 A Masala manangnga tasaga yoonoo ka fiki'dö ndama inde magürünü i'i kada ana baraka ka dhidha amang kada taadha ka tatoroko."

## 4

### *Tahükümü na Bütrüs nja Yühanna*

1 Ka Bütrüs nja Yühanna tadünügü eema a kadu ya, a ka'boge nja uugaara ma kadu tanno afa ka la ma Masala no nja Sadügiin tadhe ko'do kene ka oona.

<sup>2</sup> Kagoroo'bo a'da eege kalaana kadu a'da kadu kara tafiki'dö ka inde ana Yasu.

<sup>3</sup> Kümmü eege kanangnga ka pabuusu kudumma 'buugu kanda siiya ara taka kataadha.

<sup>4</sup> A kadu kadhabbu kaföönyö Bütrüs nja Yühanna kadeema kamma ka Yasu, kadu na nagiide no kö'dö na alif kiidümmü.

<sup>5</sup> Ka taka ka taadha ya a naguugaara ma Yahüüdü nja kataalaana ma seriye nja kadifi temmi ka 'buugu tiya unggodho ya ka Örsaliim.

<sup>6</sup> Nja Hanan uugaara ma ka'boge nja Kiyaafa nja Yühanna nja Askander nja siliga ma uugaara ma ka'boge in'dili.

<sup>7</sup> Kikiri ka tagümmünü Bütrüs nja Yühanna kanangnga eege ka 'dingnge kene kidha kindini eege, "Kagalinggo aaga eema ya ana eere töccö nja türü töccö?"

<sup>8</sup> A Koronggore tiya Insili ya tuurunja ka Bütrüs ka oona iki eene, "Ka naguugaara ma anya nja kadifi ma anya,

<sup>9</sup> katindini ungnge 'bitingngö ma ömö'di tiya maara ya a'da a'diila nya?"

<sup>10</sup> Amang kada tussu iini aaga kadu ma Israyil nye'd'de kungngo a'da ömö'di ya 'dingnge kada kidha ya a'diila ana eere tiya Yasu Almasihi ya ma Nasira ya, yaada ka tagiidi i'i ya, aaga tabünnü i'i ka salii'bi

ya, a Masala tiji i'i afiki'dö ka inde.

<sup>11</sup> I'i ya 'Misi ma katarü'böönö yaada kanu kide mo, oogo mungngo ma misi ma kadese.'

<sup>12</sup> Taalo toolona illi ana eere tiya Yasu, eere titaalo ma toolona kadu ka 'büdhülü, i'i yungngo Masala ka kürünü i'i ma toolona angnga."

<sup>13</sup> Ka kadu ma la ma kadifi kiji rüsü na Bütrüs nja Yühanna, oona tadhene kene kuurunja ku'bu kene kaföönyö a'da eege taalo ka kalaanadene illi eege kandussu a'da eege kaganeene nja Yasu.

<sup>14</sup> Kiji ömö'di ya oolonadene ka 'dingnge kene kete, kikiri ka titaalo kiji nüümö ma ta'bununjaana ku'bu miini.

<sup>15</sup> Kikiri ka tiki eene a'da kunggeene ka la ma kadifi kikiri ka teema ana ka oona.

<sup>16</sup> Kiki, "Ara angnga tönynyö a kadu tanno eera no 'bitingngö? Kudumma kadu ma Örsaliim nye'd'de kussu a'da kadu no eema keefe angnga taalo ka tussu ka 'düsünigi.

<sup>17</sup> Kudumma ma tumma ka tanyalanjaana ku'bu, angnga tiki eene, kafa teema ana eere ma Yasu ka kadu kidha taalo kasaasa eege ka tanyala ku'bu."

<sup>18</sup> Kikiri ka tagümmünü eege kiki eene a'da, kafa taalaana kadu, kafa teema ana eere ma Yasu.

<sup>19</sup> Lakiini Bütrüs nja Yühanna kiki, "Aaga iiröönö

ka nanggeyi tanno ada öjö i'i yungngo adhorro ka Masala, ungnö taföönyö tumma naada alla na Masala.

<sup>20</sup> Ungngo teema tumma ma eema tiya iidü ka tadinö kide yungngo taföönyö ya."

<sup>21</sup> Kene kanda kuuru ri'ba eene ka nanggeedi ya kapa kene kunggeene, kitaalo kaluna fiini ma tapusu eege, kudumma kadu nye'd'de ka tafünügü Masala ko'do ka eema tiya agalinggo adene ya.

<sup>22</sup> Kudumma ömö'di tiya oolonadene ya, nagürüünü niini ko'do a kadu keera.

### *Kadu ma kaniisa kafara ka Masala*

<sup>23</sup> Ka naguugaara ka tapa ka Bütrüs nja Yühanna, kafada kaco ka kadu tanno eene kadirina eema ya naguugaara ma ka'boge nja kadüfi kadirina eene ya.

<sup>24</sup> Kene ka taföönyö tumma no ya, kafara ka Masala ana eedi ungnö, kiki, "Ka Uugaara, o'o narü'bü 'dotombo'do nja 'büdhülü nja to ana eema tiya kide ya nye'd'de.

<sup>25</sup> Dawud ageema tumma nüüdü a Koronggore tiya üüdü ya Insili ya iki,

'Minna agu ajeene kafiki'dö ka linggo ajeene,  
a kadu ana eema tiya atoroko ya?

<sup>26</sup> Kafiki'dö naguugaara ma 'büdhülü ka timi'di tumma

nja naguugaara ka 'buugu nye'd'de kungngo ma takirimü Masala Uugaara nja Almasihi.'

<sup>27</sup> Hirüdüs nja Bilatus Al-bunti ya nja kadu ma Is-rayil nja kadu ma kajeene ka anya tammo kummü tumma ka kirimi Yasu tatalinggo yüüdü ya insili ya yüüdü ka tümünü i'i kada Almasihi ya.

<sup>28</sup> Kagalinggo tatoroko nüüdü killi kadageeme a türü tanno üüdü a'da kara tüünidene.

<sup>29</sup> A 'bitingngö Uugaara, iiri rüsü neene nja ungnö no, nanangnga türü a kasaga tanno üüdü ka eema tumma nüüdü a'da kitaalo ungnö kari'ba.

<sup>30</sup> Kilina nüsö nüüdü noolona kadu na maara no nüüni eema keefe ana eere ma tasaga tiya yüüdü Yasu ya Insili ya."

<sup>31</sup> Kene ka teema nja Masala ya, a 'buugu tatänggi'di, a Koronggore ya Insili ya taka ka kadu nye'd'de, kadünnü tumma ma Masala ari'ba titaalo.

### *Kadu ma kaniisa kosso ka eema*

<sup>32</sup> A kadu ma kaniisa taganna ana eedi ka ungnö kosso ka eema, taalo ömö'di ma tiki a'da eema yiini yungngo.

<sup>33</sup> A kadafiini talaana kadu keema iini a'da Yasu Uugaara afiki'dö ndama inde, a türü na Masala tu'bu eege ka nanggeedi in'dili,

34 Taalo ömö'di ma tasaasa niimö, kudumma kadu kanadene a nöö'di nja nasigeene kaamana eema miini ka 'buugu tiya ungodho ya,

35 kasümünaana ku'bu a ömö'di ya ta'duga tamana yiini ka asaasa ya.

36 Afe'de a Yüüsif taga Lawi ya ma Kuburus, ya kadafiini kanangnga eere iini a'da, Barnaba tafireeri.

37 Adanege a siga tanno iini a'duga gürüüsü miini ö'dö iini a kadafiini.

## 5

*Hananiya nja aka tammo iini Safira*

1 'Bitingngö ömö'di ing-gide ana eere a'da Hananiya, agatanege a siga tanno iini nja aka tammo iini mana eere a'da Safiira.

2 Karmuna türeene ma gürüüsü ku'bu ma eyi tiya iini a'da mussu, ara ka öö'dö a türeene miini anangnga a kadafiini kidha.

3 A Bütrüs tiki iini, "Ka Hananiya, minna agu o'o nafa ka Ebliisi aaco küdü ka eedi nüüsini Koronggore ya Insili ya? Narmuna türeene ma gürüüsü ma siga?"

4 Taalo siga nüüdü eege kamiini a'da nafürü o'o tagatenege iini? A kene kanda tennege taalo o'o nama tafa ka gürüüsü ma eyi tiya üüdü? Minna agu o'o nalinggo tumma afa ma tanno kungngo. O'o nüüsini Masala taalo o'o nüüsini kadu."

5 Aga Hananiya ka föönyö tumma no ya, a'dinggo eyi, ari'ba tümmü kadu na föönyö tumma no.

6 A kadimöögö kö'dö ka'bürü i'i ka oona a ten'di, ka'dina i'i katü'bü i'i.

7 Ka ndanaaya ka öö'dö ki-idoona ya, aka miini töö'dö a'da taalo mussu niimö ya agüüni adene ya.

8 A Bütrüs tindini oogo iki oono, "Tirina tumma a'a dhorro ma eema ma siga tiya ada ka tanadene iini ya, i'i yungngo?"

Miki, "Ii, i'i ya miini."

9 A Bütrüs tiki oono, "Kimi'di aaga tumma nja nyuri yüüdü aaga ta'b'ba Koronggore ya Uugaara amana? Assa! Ka ton'do ma uune tanno kadu tanno a'duga nyuri yüüdü katü'böönö ka inye, kara ta'duga o'o afe'de!"

10 Marooro ka 'dinggo ka Bütrüs kidha meyi. A kadimöögö tö'dö kaduna oogo ka teyi, ka'dina oogo katü'böönö ka nyuri kete.

11 A ari'ba tümmü kadu ka kaniisa nye'd'de nja kadu tanno föönyö no nye'd'de.

*Toolona kadu a türü tanno Masala*

12 A kadafiini tagalinggo eema keefe kadhabbu nja türü kidha ma kadu. A kadu na amma no in'dili kicci toreene turi ka fangga tammo Siliman.

13 Taalo ömö'di ungodho kungngo ma taga'da tumma neene, lakiini kadu nye'd'de kamma kene kafünügü eege ko'do.

14 A kadu na amma ka Masala no tamanya kadhabbu nagiide nja iiya.

15 A kadu tama kadu na maara no kamana eege ka nafiini ka'düürü eege ka kere nja akede, ka Bütrüs ka tunggeene ya, a tallappa niini tagilaana kene ka oona ka'diila.

16 A kadu takicci ka Örsaliim ndama na'buugu tanno akete no, a kadu tanno maara no nja kadu tanno indima no koolonadene nye'd'de.

*Kadafiini kananja ka pabuusu*

17 Uugaara ma ka'boge nja kadu tanno iini na Sadügiin no kadigine akirimi.

18 Kümümü kadafiini kuuru eege ka pabuusu.

19 İkirı tadhangga ma Uugaara ka öö'dö ooso kungngo, aafa'da inye ma pabuusu uurugu kadafiini kürö iki eene,

20 "Aaga unggeene, aaga co la ma Masala, talaana kadu ka tumma ma tefe ka 'di na Masala ka ö'dö iini no."

21 Kamma ka tumma kaco la ma Masala ligitaka so'd'do kalaana kadu.

Uugaara ma ka'boge nja kadu tanno iini nja la ma kadıfi ma Yahüüdü tagürünü kadu kaco tö'dö a kadafiini ndama pabuusu.

22 A nasigira co pabuusu taalo kaduna ömö'di kide, kafada köö'dö ka naguugaara.

23 "Kaduna unnggo pabuusu kada teere a kadu na

afa kide no ka'dingnge ana ko'do ka naginyeene, lakiini kidi ka tafa'da eege, unnggo taalo kaduna ömö'di ka teene miini."

24 Uugaara ma nasigira tanno afa ka la ma Masala no nja naguugaara ma ka'boge, kene ka taföönyö tumma no ya, oona tadhene kene kuurunja ku'bu, kiki, "Kaneene tumma no nya?"

25 İkirı ömö'di öccö ka ö'dö iki eene, "Kadu naada ka tadhifi eege ka pabuusu no, kinni ka la ma Masala kalaanaka kadu!"

26 Uugaara ma nasigira ma la ma Masala nja kadu tanno iini ta üügü kadafiini ta'diila kungngo, kudumma eene kari'ba ii'di kadu tadiidiri eege.

27 A kene ka öö'dö a kadafiini ka naguugaara kidha, ikiri uugaara ma ka'boge ka tiki eene,

28 "Kageema unnggo nja aaga dhabbu a'da aaga tafa talaana kadu ana eere tiya talaana naada kadhala ka Örsaliim ka oona nye'd'de, kasaasa aaga tagirni inde ma ömö'di tiya kidi ko'do?"

29 A Bütrüs nja kadafiini tiki, "Ara unnggo taföönyö tumma na Masala taalo unnggo kataföönyö tumma na kadu.

30 Masala ma kupupa tanno aja, miji Yasu ka inde yaada ka tagiidi i'i aaga kabünnü i'i ka salii'bi ya.

31 Masala oogo mungngo ma'dinigi i'i ko'do ka niisö ma kuri tanno oono, manangnga i'i kada Uugaara nja



tatoolona ma kadu ma Israyil amang kene taadha ka tatoroko a Masala tafa kene.

<sup>32</sup> Ungngo ya kadinö ungnö ka eema tiya nye'd'de, a Koronggore ya Insili ya Masala ka anangnga i'i a kadu tanno aföönyö tumma niini no."

<sup>33</sup> Aga naguugaara taföönyö tumma no, kagoroo'bo kasaasa tagirina eege.

<sup>34</sup> Illi ömö'di inggide ana eere a'da Gamalayiil taga Fariisi, i'i a tatalaana ma seriye, a kadu nye'd'de tindhigi i'i ko'do, afiki'dö ka la ma kadiifi ma Yahüüdü, ikiri ka tiki a kadafiini kuurugu kadu co kürö tikinggi.

<sup>35</sup> İkiri ka tiki eene, "Kadu ma Israyil, aaga aadha ka tumma tanno ada ka asaasa talinggo a kadu tanno no.

<sup>36</sup> Afiki'dö ömö'di inggide ana eere a'da Südas, kete kungngo ümmü eyi yiini kada dhabbu, a kadu tuurna i'i keere miya ka egüisö. Adagiididene a kadu tanyalanjaana ku'bu a tumma miini titaalo.

<sup>37</sup> Afe'de a Yahüüsa ya ma Jaliil ya adele oona ka uuru tanno kadu kadaginni kadu no, a kadu tisi kini keere kadhabbu. Eyi afe'de, a kadu na isi kini keere no, tanyalanjaana ku'bu.

<sup>38</sup> A 'bitingngö ya ara a'a tiki aaga, kadu afa ma tanno aaga fa talinggo a tumma tanno eene, tumma neene ka talaana kadu iini no, kassa ka titaalo kene kada tumma ün'dügüngngö.

<sup>39</sup> A kene kada tumma ma Masala eege kamiini, taalo aaga ka tarigi eege, i'di aaga tüüni ada tagoroo'bo ada ku'bu nja Masala."

<sup>40</sup> A kadu tamma ka tumma tanno iini. Kadagümmünü kadafiini, katabbü eege kuuru eege ka tino kiki eene, kafa talaana kadu ana eere tiya Yasu.

<sup>41</sup> A kadafiini tunggeene kadhodho, kudumma Masala manangnga eege ka tambaanya dhügürü kudumma eere tiya Yasu.

<sup>42</sup> A kadafiini taalo kaadha ka talaana kadu 'bucca kungngo, ka la ma Masala nja nöö'di kalaana kadu kadünügü tumma ma İnjili a'da Yasu i'i ya Almasihi.

## 6

*Kadu ma linggo no üdümmü kafünü eera no*

<sup>1</sup> Ka naguuru tanno miini no, asa kadalaadene tadhabbu kagusaana ka köje. A Yahüüdü na eema tangga Yünan no, ta'digineene keema a'da Yahüüdü na eema tangga Ebraniin no küüni tö'bö ana iiya ma nagüüme tanno eene ku'bu taalo kamana eema ma takuri eene 'bucca kungngo.

<sup>2</sup> İkiri kadafiini na ada'baaga kafünü eera no ka tagümmünü kadalaadene öccö kiki eene, "Taalo a'diila ungnö a kadüüni tö'bö a tumma ma Masala ara ungnö katöodhi kasümünaana eema ma kuri ku'bu ün'dügüngngö.

<sup>3</sup> Nagöre eede akö'dö a kadu ka iidümmü kafünü eera na ussudene no na adigine a Koronggore tiya Insili ya nja tussu eema, angnga tanangnga linggo no eene.

<sup>4</sup> Ara ungngo kadafara ka Masala ungngo tagalaana kadu ka tumma tanno oono."

<sup>5</sup> A tumma na ta'diila ka kadalaadene ka oona kümmü Istifanüüs, ya amma ka Masala dhorro ana eedi ya, adigine a Koronggore tiya Insili ya, nja Filibüs nja Brokoros nja Nikanors nja Temon nja Braminas, nja Nikola ya ma Antakiya ya amma ka tumma ma Yahüüdü ya.

<sup>6</sup> Kö'dö ana eege kidha ma kadafiini kümmünü iisine kene ka nanggüüdü kafara ka Masala.

<sup>7</sup> A tumma na Masala takanyala ku'bu, a kadalaadene tö'dö kadhabbu ka Örsaliim a ka'boge tamma ka Yasu kadhabbu.

*Tümmü adene na Istifanüüs*

<sup>8</sup> A türü na Masala tadigi ka Istifanüüs ka oona alinggo eema kefe ale'bele eema a kadu tadhere.

<sup>9</sup> A kadu ma la ma talaana tiya ana eere a'da La ma kasaga na apa kene no, nja kadu ma Keriwan nja kadu ma Iskandariya, nja kadu ma Kilikiya nja kadu ma Asiya 'do, ka'bununjaana ku'bu nja iini a tumma.

<sup>10</sup> A Masala tanangnga türü ma tumma Istifanüüs, a tumma niini tiligi kene kadagii'bi eege.

<sup>11</sup> Kafünü kadu öccö kanangnga nümö eene a'da kiki, "Kaföönyö angnga i'i eela Müüsa nja Masala!"

<sup>12</sup> Kagirnaana ka kadu ka oona nja kadüüfi nja kata-laana ma seriye, kümmü Istifanüüs kaco la ma kadüüfi ma Yahüüdü iini.

<sup>13</sup> Kö'dö a kadu kafünü korokoro ka Istifanüüs ka oona kiki, "Ömö'di ya öodhi ka teela la ma Masala nja tumma seriye tiya Müüsa turi kunggo.

<sup>14</sup> Kaföönyö ungngo iini ka tiki a'da, Yasu ya ma Nasira ya, ara tagü'dügü la ma Masala ya co, aadha kadu ka tumma tanno Masala na Müüsa ka öö'dö iini angnga no."

<sup>15</sup> A kadu na emmi nye'd'de ka la ma kadüüfi ma Yahüüdü, tassa ka Istifanüüs ko'do kasala dhugudha yiini kafeene nja dhugudha ma tadhangga.

## 7

*Tumma na Istifanüüs nja naguugaara ma Yahüüdü*

<sup>1</sup> İkirı uugaara ma ka'boge ka tiki Istifanüüs, "Tumma no 'dee ka timin'da?"

<sup>2</sup> Istifanüüs tapadaga tumma eene iki, "Nagöre eede nja kafaafa ma a'a, aaga toodo kede! Masala ma idhindhı mo matele oona a pupa tiya aja Abrahiim kini ka takaleefe ka anya ma Naato Keera a'da üfürü co Haran.

<sup>3</sup> Miki iini, 'Ninyi anya müüdü ku'bu nja siliga ma o'o ara o'o ka tunggene

naco anya tammo meede kara tala o'o kide mo.'

<sup>4</sup> İkirı Abrahiim ka tinyi anya ma Kaldan ku'bu ara kico Haran emmi kide. A pupa tiya iini ka teyi, a Masala ta'duga i'i manangnga ka 'büd'hülü tiya ada ka tanna kide 'bitingngö ya.

<sup>5</sup> Ka uuru tanno miini no, taalo Masala manangnga nıimö iini ma 'büd'hülü tiya taalo makara tarmuna 'bam'buugu iini. A Masala tiki iini a'da oogo matanangnga 'büd'hülü a kadaada ma iini kakarna kide, kudumma Abrahiim üfürü 'bii'bala taganna kini.

<sup>6</sup> A Masala tiki iini, 'Laala yüüdü kara ta kölöge ka anya tammo taalo tanno eene. Eege kara ta kasaga küünı midhi ku'bu ana eege a nagürüünü na miya ka egiisö.

<sup>7</sup> Lakiini ara a'a tapusu anya ma üünı eege kada kasaga mo, kassa ka tunggeene ka anya tammo iini mo, köö'dö tafara kede ka 'buugu tiya.'

<sup>8</sup> A Masala tikiri ka timi'di tumma nja Abrahiim, ma taradene meene ka tussu adene iini. İkirı Abrahiim ka teene Ishak atıimö füngngö iidümmü afünü iidoona, eedhe i'i. Ishak tara 'bii'bala yiini Yaguub, a Yaguub tara kafaafa ma angnga na ada'baaga kafünü eera no.

<sup>9</sup> "A kafaafa ma angnga tagagirimı Yüüsif ka tanege ana i'i kaco Misiri iini, a

Masala taganeene ma taafa kini.

<sup>10</sup> A Masala toolona i'i ka dhügürü tiya in'dili ya, manangnga tussu eema iini tumma tanno a'diila niini, a Faröön ya uugaara ma Misiri ya, tasaasa i'i ümmünü eema iini nye'd'de ada uugaara.

<sup>11</sup> "A iire tümmü Misiri nye'd'de nja anya ma Kanaan, a kuri titaalo a migile taga taalo a kafaafa ma angnga.

<sup>12</sup> İkirı Yaguub ka föönyö a'da migile mungngo ka Misiri ya, i'i agürünü kafaafa ma angnga ka tino neene na dhidha no.

<sup>13</sup> A kini ka kürünü eege afe'de, a Yüüsif tala eyi yini a nagöre tanno niini, a Faröön tussu kadu na Yüüsif.

<sup>14</sup> A Yüüsif tagürünü ka pupa tiya iini nja kadu tanno iini nye'd'de, na öö'dö kadu kiidoona kada'baaga ana awwa no.

<sup>15</sup> A Yaguub tö'dö ka Misiri, eyi kide nja kafaafa ma angnga nye'd'de.

<sup>16</sup> Ka'duga eege kaco Shakiim katatü'bü eege ka la ma ofo tiya Abrahiim ka taana ka laala tiya Hamüür ka Shakiim ana gürüüsü ya.

<sup>17</sup> "Ka uuru ma tafi'di tumma na Masala nja Abrahiim, a kadu naaja kakogoona kadhabbu ka Misiri.

<sup>18</sup> A kadu tümmü uugaara öccö ka Misiri taalo ussu

Yüüsif.

<sup>19</sup> Adagüünī ada kadu naaja ku'bu ada kapusu kafaafa ma angnga no ma ta'bunu eege ka tapüüpü laala ya aleefe tageenedene co, amang kene tafa tefe ka 'di.

<sup>20</sup> Ka naguuru tanno miini no ageenedene Müüsa a 'diila 'do atimō nagatereene kiidoona ka 'di tiya pupa tiya iini.

<sup>21</sup> Ka kadu ka taanu kini, a 'badaada ma Faröön ta'duga i'i ma tinggiri i'i kada 'bii'bala tiya oono.

<sup>22</sup> A Müüsa takalaadene ka tussu eema ma Misiri. Ana türü ma teema tumma nja alinggo.

<sup>23</sup> "Kini ka ndagu'du nagürüünü a kadu keera ya, ikiri ka tunggeene aaco toso kadu niini ma Israyil.

<sup>24</sup> İkirī ka tasala taga Misiri ka abbü taga Israyil akaraka i'i keere adagiidi taga Misiri.

<sup>25</sup> A Müüsa takiki a'da ara nagöre niini tussu a'da Masala ma toolona eege, ndama niisö tanno iini, lakiini eege taalo kussu.

<sup>26</sup> Ka uuru töccö kadu ma Israyil keera kabbü ajeene, adagümmünü eege ma tindinaana eege ku'bu. Iki eene, 'Aaga 'dee, a'da aaga ka nagöre sa kasaasa tilī ajeene amana?'

<sup>27</sup> "Ömō'di öccö tagürünügü i'i keere kini ka oona iki, 'Mada anangnga o'o kada uugaara tiya iidi?'

<sup>28</sup> Nasaasa o'o tiidi a'a afa müüdü ka tagiidi ta Misiri ka ooso kungngo?'

<sup>29</sup> Ka Müüsa ka föönyö tumma no ya, ikiri ka rünö aaco anya ma Midian, adaganna kide kada tajeene adageene laala eera kide.

<sup>30</sup> "Kini ka tatimō nagürüünü a kadu keera ya, a tadhangga ma Masala tatele oona iini ka 'dikinya ka dhüle ma Siina ka issi ka finne ka ndhaaru.

<sup>31</sup> A Müüsa tadhere kini ka tasala issi ka finne ka ndhaaru, asigi kide kete amang kini tijoögö, a Masala tümünü i'i ndama issi ka teene,

<sup>32</sup> 'A'a na Masala ma kafaafa ma o'o, Masala ma Abrahiim nja Ishak nja Yaguub.' Ari'ba tümümü Müüsa taalo a'duga rüsü ana eedi ma tassa co.

<sup>33</sup> "A Masala tiki iini, 'Kirnö egüide ku'bu küdü kuune, kudumma 'büdhülü tiya üüdü ka 'dingnge kide ya 'büdhülü ya insili ya i'i ya miini.

<sup>34</sup> A'a niji dhügürü ya kadu tanno eede ka Misiri naföönyö fara yeene, nikiri a'a ka öö'dö ku'bu ma toolona eege. Aayu nagürünü o'o ka Misiri.'

<sup>35</sup> "A Müüsa ya kadu tanno iini ka tagaanu kini kiki iini, 'Mada anangnga o'o kada uugaara tiya iidi?' I'i yungngo Masala ka kürünü i'i ada uugaara atoolona a türü tanno tadhangga na alanja iini ka ndhaaru no.

36 Unggu kadu kürö ndama Misiri a türü tanno Masala niini ka talinggo eema keefe a kadu ka Misiri nja tada'da ma to ma Dhöyö mo nja dhüile a nagürüünü a kadu keera.

37 A Müüsa ka eyi tiya iini iki a kadu ma Israyil, 'Ara Masala sa nangnga ne'bi aaga a tö'dö ndama aaga afa ma a'a kungngo.'

38 A Müüsa i'i yungngo nja kadu ma Israyil ka dhüile ungngo ka söödö ma kafaafa ma angnga, nja tadhangga ya ageema nja iini ka 'dikinya ma Siina, anangnga tumma ma tefe ka 'di iini öö'dö iini angnga.

39 "Lakiini kafaafa ma angnga kanu kini kitaalo kaföönyö tumma niini, a nanggeedi neene kasaasa tapadaga co Misiri.

40 Kiki a Harüün, 'Adina namasala kungeene kaja kidha mo, kudumma ungngo taalo kussu niimö ya ümmü Müüsa ya a'da i'i yungngo ö'dö ana angnga ndama Misiri.'

41 Kadadina masala kafeene nja 'bileefo katarana eema iini kadhodho a niimö kadadina a niisö meene ya.

42 A Masala tümümü eyi yoono eene ka oona mafa kene kafara ka midigi, afa ma tiya ka takirinja ka sorne ma nagane'bi,

'Ka laala ya Israyil! Aaga

'dee kara aaga eema a'a ka dhüile kannna ka nagürüünü tanno kukumu kadu keera no?

43 U'u, lakiini ka'duga aaga fangga ma Muluk a timidigi ma masala tammo Romfan, namasala yaada kadadina ma tafara kono.

Ara a'a tuurugu aaga co kajeene keere ma Babil.'

44 "A kafaafa ma angnga kaganna fangga eene a tumma ma teema tumma ma Masala kide nja eene ka dhüile. Afa ma tiya Masala ka tiki iini, a'da üünī afa miini ka ijöögö kungngo.

45 A kafaafa ma angnga ta'duga fangga ka niisö ma Yashu ka öö'dö iini nja eene kene ka tamuru 'büdhülü ya kajeene a Masala ka tagasoro eege kene kidha. Fangga maganna kannna ka 'büdhülü idhi uuru na Dawud ka öö'dö.

46 A Masala tasaasa Dawud ma 'diila nja iini, a Dawud tiki oono a'da ara i'i tarü'bünü la a Masala tammo Yaguub.

47 Lakiini Siliman i'i yungngo arü'bü la oono.

48 "Lakiini Masala taalo manna ka naala na arü'bü adene ana iisine no, afa ma tiya ne'bi ka tiraana ya kungngo,

49 'Uugaara iki, 'Buugu ma temmi tiya eede ka 'dotombo'do,

a 'büd'hülü 'buugu ma  
uune tiya eede.

'Di ya faanya i'i yungngo ada  
ka tarü'bünü a'a?

'Buugu ma taneene  
yeede i'i iyye?

50 Taalo iisine neede eege  
kungngo kagalinggo  
eema ya nye'd'de  
kungngo?'

51 "Aaga takidhö ka nang-  
güüdü a nanggeedi aaga  
nakinggiri no! Kafeene aaga  
nja kafaafa ma aaga, kaleefe  
aaga tanu ka Koronggore  
tiya Masala ya Insili ya.

52 Kafaafa ma aaga ka  
küünī tatoroko ana na-  
gane'bi kagirina kadu na  
keema tumma ma tö'dö na  
ömö'di tiya adho ka fiini  
yaada ka tummu i'i, aaga  
tagiidi i'i ya.

53 Ka'duga aaga tumma  
na Masala ka kadhangga  
ka nüsö aaga sa katitaalo  
kalinggo iini."

54 Ka kadu ka föönyö  
tumma no Istifanüüs no,  
kagoroo'bo kadiginigo ka  
nanggeedi kabbünaana igini  
neene kini.

55 Lakiini Koronggore  
ya Insili ya tadigi ka  
Istifanüüs ka oona, assa  
co a 'dotombo'do asala  
tindhindhi ma Masala, a Yasu  
ka 'dingnge ka Masala ka  
nüsö ma kuri.

56 Istifanüüs tiki, "Niji a'a  
'dotombo'do ka tatanfa'da  
a 'Bii'bala ma Tadü'd'dü  
ta'dingnge ka nüsö ma kuri  
tanno Masala!"

57 Kafiri ko'do keela ka  
tumma ko'd'do, kaküdhu

iisine, kako'do kini eege  
in'dili.

58 Kasisigi i'i co kürö  
ndama anya ma Örsaliim  
ma tadiidiri i'i a nügisi.  
A kadu na adini kide no  
takirnö en'di eene ka oona,  
kummünü ömö'di tiya ana  
eere a'da Sawl ya.

59 Katüidiri Istifanüüs  
a nügisi, ikiri ka  
tummüneene iki, "Ka Uu-  
gaara Yasu, 'duga korong-  
gore yeede!"

60 Üürü ku'bu adhiya  
ko'd'do iki, "Uugaara, fa  
tummü eege ka tatoroko  
tanno kene no." Kini ka  
tiraana nggeege ya eyi.

## 8

*Sawl alinggo kadu na  
amma ka Yasu no*

1 A Sawl tagamma ka  
tiididene tanno Istifanüüs.  
A kadu ka naguuru tanno  
miini no, kagalinggo kadu na  
amma ka Yasu no kakirimi  
eege ka Örsaliim. A kadu  
na amma ka Yasu no,  
tarünö kanyalanjaana ku'bu  
nye'd'de kungngo, kapadaga  
co fiini ma Yahüüdiya nja  
Samira. Illi kadafiini, eege  
kungngo kütü ka Örsaliim.

2 A kadu könö na amma  
ka Masala no, tatü'bü Isti-  
fanüüs, kadafara i'i dhorro.

3 A Sawl tagungeene ma  
taga'da kaniisa, öleele ka  
nöö'di ümmü kadu na nagi-  
ide no nja iyya amanaga eege  
ka pabuusu.

*Linggo na Yasu kala  
Samira*

4 A kadu na kanyalagaago no, taköleele kadünügü tumma ma Masala co kadu.

5 A Filibüs ta'barda aaco anya ma Samira adünügü tumma na Almasihi co kadu kide.

6 A kadu tagatodo ka tumma tanno iini ana eedi ungodho, kudumma eene ka taföonyö tumma ma eema keefe yiini ka talinggo a türü tanno Masala ya.

7 Kudumma nagorong-gore tanno oroko no ka tam'biri kürö ka kadu ka oona dhabbu kiidhe dhindho. A kadu toolon-adene, namügüre dhabbu nja tanno sogo'do no.

8 A kadu ka anya ka oona nye'd'de tadhodho ka'deema.

9 A tadegeene inggide ana eere a'da Samaan, i'i agalinggo eema ya idhindhä ya dhabbu anangnga kadu ma Samira tadhore kini nye'd'de kungngo. A'diniga oona coo'do a'da ya i'i ya ömö'di tiya idhindhä ya.

10 A kadu nye'd'de tisi kini keere, na iifi no nja tanno dhiidhi no kiki, "Ömö'di ya türü na Masala, eege kamiini naaja ka tümünü eege a'da tidhindhä no."

11 A kadu tisi kini keere kudumma iini ka amana eege ka tadhore nggeege 'bücca a tageene tanno iini no.

12 Kene ka tamma ka tumma tanno Filibüs ka tema tumma ma İnjiili ma Tauugaara ma Masala nja eere tiya Yasu Almasihi ya, a kadu na nagiide no nja iiya

tagambeesedene.

13 A Samaan tamma ka tumma tanno Yasu adakambeesedene öleele nja Filibüs, adinö ka eema yiini ka tagalinggo a türü tanno Masala no adhere.

14 A kadafiini na kanna ka Örsaliim no taföonyö a'da kadu ma Samira tamma ka tumma tanno Yasu. Kikiri ka kürünü Bütrüs nja Yühanna kene.

15 A kene ka ndala Samira ya, kadageema nja Masala amang kene ta'duga Korong-gore ya Insili ya.

16 Kudumma iini taalo ö'dö ka ömö'di töccö ka oona illi eege kakambeesedene ana eere tiya Uugaara Yasu.

17 Bütrüs nja Yühanna kümünü iisine eene ka nanggüüdü a Korong-gore ya Insili ya tö'dö kene ka oona.

18 A Samaan taasala Masala ka anangnga Korong-gore ya Insili ya ana Bütrüs nja Yühanna kümünü iisine a kadu ka oona ya, ikiri ka 'duga gürüüsi amana eene.

19 Iki eene, "Aaga anangnga türü no a'a meede ka tümünü iisine neede ka ömö'di ka oona a Korong-gore ya Insili tö'dö kini ka oona!"

20 A Bütrüs tiki iini, "O'o nja gürüüsi tiya yüüdü nye'd'de agolo ka issi, o'o niki kide a'da o'o natana eema ya Masala ka amana a kadu ya ana gürüüsi.

21 Linggo niidi nitaalo nara toso kide ka linggo tanno nja unnggo, kudumma eedi tiya yüüdü taalo a 'diila nja Masala.

22 Aadha ka tatoroko tanno üüdü no, ara o'o ka fara ka Masala amang kono ta'duga tumma na toroko no küdü ka eedi.

23 Niji o'o ka 'diiri afa tokotente a tatoroko timi'di o'o dhindho."

24 A Samaan tapadaga tumma eene iki, "Aaga eema nja Uugaara amang ka tumma tanno tafa tilí a'a ka oona."

25 Ka Bütrüs nja Yühanna ka tageema tumma ma Uugaara, kikirí ka tafada kaco Örsaliim kadünnü tumma ma İnjüli co kadu ka nadaara ma Samira dhabbu.

*Filibüs akambeese taga Habese*

26 A tadhangga ma Masala tiki a Filibüs, "Fiki'dö ungeene nasülügü caa'bu ka fiini tiya ö'dö ndama Örsaliim ma co Kaza ka dhüle."

27 A Filibüs tafiki'dö ungeene, aduna taga Habese adheemu, afa ka almaala tiya uugaara ma Habese in'dilí oogo mana eere a'da Kantaka mo. I'i agöö'dö ka Örsaliim ma tafara ka Masala.

28 Kini ka tafada ya, akaka ka karru tammo iini iiri ka sorne ma ne'bi Asaiya.

29 A Koronggore ya Insili ya tiki a Filibüs, "Ungeene naco ka karro tammo kete mo."

30 A Filibüs tisi kono keere aföönyö ömö'di ka tiiri sorne ma ne'bi Asaiya iki iini, "Nussu nümö yüüdü ka taföönyö kide ya?"

31 Iki iini, "Ara a'a tussu nya a'da taalo ömö'di ma tadünügü a'a?" İkirí ka tiki a Filibüs a'da, "Aaga emmi nja a'a."

32 A tumma niini ka tiiri ka sorne no,

"Eege kungngo afa dheefele ma tatendhe mo, afa dhünggü ki'döönö a kadu kateppe musa kono ka oona taalo akara taafa'da niinö.

33 Taalo küüní eema ya a'diila ana i'i kanyooro eema yiini kadagüüní midhi ku'bu ana i'i,

tefe ka 'di niini ka'dugadene ka 'büdhülü, taalo ömö'di ma tambaanya teema tumma ma kadaada miini."

34 Ömö'di tiki a Filibüs, "Tirina a'a 'ba ne'bi 'dee iki a'da minna a tumma tanno eema tumma ma eyi tiya iini alla tumma ma ömö'di tökönö?"

35 İkirí Filibüs ka tagadünügü tumma ma İnjüli ma Yasu no iini alaana i'i ka tumma tanno ka sorne no.

36 A kene ka tagunggeene kaala 'buugu ma 'büidi, ömö'di tiki iini ka tindini Filibüs iki iini, "Büidi yungngo, amana i'i yungngo ara tafaga a'a keere ka tambeesedene?"

37 [A Filibüs tiki iini, "Taalo nümö ma tafaga o'o keere ka tambeesedene üürü namma o'o ana eedi ka teene dhorro." Ömö'di



tiki, "Namma a'a a'da Yasu Almasihi ya 'Bii'bala ma Masala."]

<sup>38</sup> İkirî ka tarigi karro ka'barda co 'biidi nja Filibüs, a Filibüs takambeese i'i.

<sup>39</sup> Kene köödö ko'do ndama 'biidi ya, a Korongore ma Masala Uugaara ta'duga Filibüs, a dheemu taalo asala i'i afe'de, lakiini ungeene adhodho ka fiini.

<sup>40</sup> A Filibüs taluna eyi yiini ka Ashdüd, ungeene eema tumma ma İnjiili co kadu ka na'buugu nye'd'de idhi aala Kaiysariya.

## 9

*Saul amma ka fiini tiya Yasu*

<sup>1</sup> A Sawl tütü ka talinggo kadalaadene na Uugaara Yasu ma tagirina eege, ungeene aaco ka uugaara ma ka'boge.

<sup>2</sup> Asaasa waraga kini ma co naala ma talaana ka Demasak, ma co tümümü kadu na nagiide no nja iiya na amma ka fiini tiya Yasu öödö ana eege ka Örsaliim.

<sup>3</sup> A kini ka tunggeene asa takete ka Demasak ya, İkirî 'dotombo'do karooro ka talimi ka öyeene ada kini ka oona.

<sup>4</sup> İkirî ka 'dinggö ka 'büdhülü, aföönyö ömö'di ka tümüneene iki iini, "Sawl, Sawl, minna agu o'o nalinggo tatoroko ana a'a?"

<sup>5</sup> A Sawl tiki, "O'o na mada Uugaara?"

A Yasu tapadaga tumma iini iki, "A'a na Yasu yüüdü

ka talinggo tatoroko ana i'i ya.

<sup>6</sup> Fiki'dö 'bitingngö naco anya kara saga tirina nümö yüüdü kara tüüni ya."

<sup>7</sup> A kadu na kungeene nja Sawl no töodhi, taalo keema, kaföönyö tumma, lakiini taalo kiji ömö'di.

<sup>8</sup> A Sawl tafiki'dö ndama 'büdhülü afa'da iye asa taalo iji nümö. A kadu tümümü i'i ka nüsö kummünü i'i ka tino kaco a Demasak iini.

<sup>9</sup> Adaganeene a füngngö iidoona taalo iji 'buugu itaalo agu eema itaalo ooye 'biidi.

<sup>10</sup> A tatalaadene ka Demasak ana eere a'da Hananiya. A Uugaara Yasu tageema nja iini a kumböödö miki iini, "Hananiya."

Apadaga tumma iini iki, "İi, Uugaara."

<sup>11</sup> Uugaara Yasu tiki iini, "Fiki'dö naco a fiini tiya ana eere a'da Dhidho ya, naco tindini ömö'di inggide ama Tarsuus ana eere a'da Sawl. Ka 'di tiya Yahüüsa inni kide eema nja Masala.

<sup>12</sup> Asala ömö'di a kumböödö ana eere a'da Hananiya öödö ümmünü iisine iini ka oona iji 'buugu."

<sup>13</sup> A Hananiya tiki, "Uugaara Yasu, kadu dhabbu kiki a'a a'da ömö'di agüüni tatoroko a kadu tanno üüdü ka Örsaliim.

<sup>14</sup> I'i a'duga waraga ka naguugaara ma ka'boge, ma tö'dö kummü kadu na amma

küdü no anangnga eege ka pabuusu.”

<sup>15</sup> Uugaara Yasu tiki iini, “Kolo kini kudumma eede ka tagesse i'i aaco teema ka tumma neede co kadu tanno kitaalo ka Yahüüdü no nja naguugaara nja kadu ma Israyil.

<sup>16</sup> Ara a'a tala kini ka ööye, ara tambaanya dhügürü ma linggo ma eere tiya eede.”

<sup>17</sup> A Hananiya co 'di anangnga iisine ka Sawl ka üüdü iki, “Örre yeede Sawl, Uugaara Yasu ya adele oona o'o ka fiini tiya üüdü ka öö'dö ndama iini ya i'i agürünü a'a küdü amang küdü taafa'da iyye natiji 'buugu na'duga Koronggore ya Insili ya.”

<sup>18</sup> Eema tarooro ka tasuli ndama iini ka iyye afa mudhangga asala 'buugu adakambeesedene.

<sup>19</sup> İkirı ka tagu eema a türü niini tapadaga kini. A Sawl taganna ka Demasak nja kadalaadene füngngö idhilli.

*Sawl alaana kadu ka Demasak*

<sup>20</sup> A Bölis tarooro ka tadünügü eema a kadu ka naala ma talaana a'da Yasu ya 'Bii'bala ma Masala.

<sup>21</sup> A kadu na föönyö no tadhère kiki, “Taalo ömö'di ya kalinggo kadu ka Örsaliim kudumma eere tiya Yasu? I'i ya ö'dö kita ma tümümü kadu na amma ka Yasu ma tunggu eege co naguugaara ma ka'boge?”

<sup>22</sup> Lakiini Sawl akogoona ma tana türü, anangnga

Yahüüdü no kanna ka Demasak no ka tadhère kini ka teema dhorro a'da Yasu i'i ya Almasiıhi.

<sup>23</sup> Ka füngngö ka tafijo dhabbu ya İkirı Yühanna ka timi'di tumma ma tiidi i'i.

<sup>24</sup> A tumma no tala i'i kafünü ku'bu ana i'i ka iyye ma anya ooso kungngo ana uuru meene ka tiidi i'i kini kaco kürö.

<sup>25</sup> Lakiini kadu niini ka a'duga i'i ooso kungngo ka'dinigi i'i caa'bu ndama ööye ma ar'da.

<sup>26</sup> Aga Sawl ka ö'dö ka Örsaliim, asaasa taneene nja kadalaadene ya kari'ba iini kitaalo kamma kini a'da i'i ya tatalaadene.

<sup>27</sup> Lakiini Barnaba a'duga i'i öö'dö ana i'i a kadafiini. Adagadünügü tumma eene iki, Sawl ka tino tanno iini iji Uugaara nya, Uugaara tageema nja iini. Adirina eema eene a'da Sawl agadünügü tumma co kadu ma Demasak ana eere tiya Uugaara a'da taalo ri'ba kini ka eedi.

<sup>28</sup> İkirı Sawl ka tunggunaana ku'bu nja kadafiini ka Örsaliim, eema tumma na Uugaara Yasu a'da taalo ri'ba kini ka eedi.

<sup>29</sup> Adageema nja Yahüüdü na eema tangga Yünan no, a'bununjaana ku'bu nja eene lakiini eege kasaasa tiidi i'i.

<sup>30</sup> A kadalaadene ka ndussu ya, ka'duga i'i kunggu co Kaiysariya ndama kannu kuurugu i'i co Tarsuus.

<sup>31</sup> A kaniisa ma Yahüüdiya nja Jaliil nja Samira teema

ta'diila. Midhi oona ku'bu a kadu tadhabbu ka anya a türü tanno Koronggore tiya Insili ya kaneene a ri'ba ma Uugaara.

### *Bütrüs ungngo ka Lidda*

<sup>32</sup> A Bütrüs ta kunggeene ka na'buugu nye'd'de, alla öö'dö ka kadu tanno Masala ka Lidda.

<sup>33</sup> Aluna ömö'di inggide a mügüre ana eere a'da Inas, ungngo iini ka 'bühülü nagürüünü ka iidümmü kafünü iidoona.

<sup>34</sup> A Bütrüs tiki iini, "Inas, Yasu Almasihi oolona o'o. Fiki'dö na nindinaana eema ma füngngö yüüdü ku'bu a nüsö ma o'o." Arooro ka fiki'dö.

<sup>35</sup> A kadu ma Lidda nja kadu ma Saroon tadinö ka eema tiya nye'd'de kamma ka Uugaara Yasu.

<sup>36</sup> Madatalaadene maganna ka Yaafa mana eere a'da Tabiita mana eere tangga Yünan a'da Dorkas (a'da kosaala) mamana eema a kadu tanno eema kitaalo kene no, ma linggo eema ya a'diila ya.

<sup>37</sup> Ka uuru tanno miini no mümmü maara oogo meyi. Kagala oogo ka oona kunggu co la tiya ta'doogo ya.

<sup>38</sup> A Lidda makete ka Yaafa, a kadalaadene taföönyö a'da Bütrüs ungngo ka Lidda kagürünü kadu kini keera kiki iini a'da, Öö'dö areere afa tadoono ku'bu.

<sup>39</sup> A Bütrüs tikiri ka fiki'dö areere afada nja eene kaco Yaafa, a kene ka ndalaana ya, kiki'i ka 'duga i'i kaco

la tiya 'doogo ya. Iiya ma nagüüme toreene nja iini kafara kalaala en'di ya Dorkas ka tar'daana yeene kono ka takaleefe ka 'di.

<sup>40</sup> A Bütrüs tuurugu kadu kürö ndama la nye'd'de, ara katüürü ku'bu afara ka Masala. İkirı ka tasala ka oofu ma ko'do iki oono, "Tabiita, fiki'dö." Mikiri ka tafa'da iye, masala Bütrüs mafiki'dö memmi.

<sup>41</sup> Ümmü oogo ka nüsö mafiki'dö. Adagümmünü kadu ma Masala nye'd'de nja iiya ma nagüüme anangnga oogo eene ka adinö.

<sup>42</sup> A tumma no tadhala ka Yaafa nye'd'de, a kadu tamma ka Uugaara Yasu kadhabbu.

<sup>43</sup> A Bütrüs tagünü a füngngö dhabbu ka Yaafa ka 'di tiya ömö'di tiya linggo ödeene ya ana eere a'da Samaan ya.

## 10

### *Kornolius agümmünü Bütrüs*

<sup>1</sup> Ömö'di inggide aganna ka Kaiysariya ana eere a'da Kornolius, aga uugaara ma nasigira na ö'dö miya no ma Rööma tanno ana eere a'da Tiliyani no.

<sup>2</sup> Ari'ba a Masala nja kadu ma 'di tiya iini, asaasa kadu nye'd'de amana eema a kadu na eema katitaalo kene no, afara ka Masala turi.

<sup>3</sup> İkirı ka tasala a kümböödö tadhangga ma

Masala ana ndanaaya ki-idoona amuru ma siiya ka tunggunu kini atümmünü i'i, "Ka Kornolius!"

<sup>4</sup> Assa kini ko'do ka tari'ba ka oona iki iini, "Niki o'o nya ömö'di eede?"

A tadhangga tiki iini, "Ta fara ka Masala nüüdü no nja linggo tanno üüdü na 'diila no, Masala mussu tumma miini.

<sup>5</sup> Bitingngö agürünü kadu ka Yaafa a'da köö'dö ana ömö'di tiya ana eere a'da Samaan yeene ka tümünü i'i a'da Bütrüs ya.

<sup>6</sup> I'i yungngo ka 'di tiya ömö'di tiya linggo ka ödeene ana eere a'da Samaan, 'di yiini ka tinggini ma to."

<sup>7</sup> Ka tadhangga tiya ageema nja iini ya ka tunggeene, ikiri ka tagümmünü kadu na linggo nja iini no keera nja tasigira tiya amma ka Masala ya unggodho.

<sup>8</sup> Adirina eema tiya agüüni adene ya nye'd'de agürünü eege ka Yaafa.

<sup>9</sup> Kene ka tunggeene lig-itaka kungngo kasa ndö'dö kete ka anya ma Yaafa ya. A Bütrüs tasirigi co la ko'do ma teema nja Masala uuru ka teene.

<sup>10</sup> Ikiri iire ka tümümü i'i asaasa tagu eema. Kene ka tüüni ada eema ma taguri iini ya, eyigi ko'do,

<sup>11</sup> asala a kumböödö 'dotombo'do ka tatafa'da, asala niimö afeene nja ten'di adhabbu afi'dadene ka karama ada egüüsö miini unggunu ku'bu ka 'büdhülü.

<sup>12</sup> Madigine ana eema ma 'büdhülü ana eema ma erüdü, nja eema tiya ürneene ya nja uyi ma 'dotombo'do.

<sup>13</sup> Aföönyö tumma kiki, "Bütrüs, fiki'dö naraana naguri."

<sup>14</sup> A Bütrüs tiki, "Uugaara, taalo a'a nagu eema ya toroko ya nja tiya nyoro ya."

<sup>15</sup> A tumma tiki iini afe'de, "Niimö ya Masala ka tal-inggo ka'diila ya, fa tiki a'da atoroko."

<sup>16</sup> A tumma no tüünidene tiidoona, a ten'di tarooro ka a'dugadene mapadaga 'dotombo'do.

<sup>17</sup> A Bütrüs tabbü falandaana asanaana eedi ku'bu ma eema tiya iini ka tijöögö ya, a kadu na Kornolius ka agürünü eege no kaduna 'di kada 'dingnge ana ko'do ka inye.

<sup>18</sup> Kümünü kadu kindineene kiki a'da, "Samaan ya ana eere a'da Bütrüs ya 'dee ö'dö kita?"

<sup>19</sup> A Bütrüs tütü ka tese-nana eedi ku'bu ma eema tiya iini ka tijöögö ya, a Koronggore ya Insili ya tiki iini, "Kadu kungngo kürö ka iidoona kasaasa o'o,

<sup>20</sup> fiki'dö na caa'bu nunggeene nja eene nafa tari'ba kudumma eede, a'a nungngo nagürünü eege."

<sup>21</sup> A Bütrüs tö'dö ku'bu iki a kadu, "A'a nungngo ada katawwa 'buugu ma a'a, kö'dö aaga tiki nya?"

<sup>22</sup> A ömö'di tiki, "Kö'dö unngongo ndama Kornolius ya uugaara ma nasigira. I'i ya ömö'di a'diila ari'ba a

Masala, kadu ma Yahüüdü in'diila ka'diila nja iini. Tadhanga ya insili ya tiki iini a'da nöödö ka 'di kita iini, amang kini taföonyö nümö yüüdü kara teema ya."

<sup>23</sup> İkirı Bütrüs ka tagümmünü kadu köödö kada kafala tiya iini.

<sup>24</sup> İkirı Bütrüs ka öödö kita Kornolius ka Kaiysariya, ka taka ka ndaadha. Kaduna Kornolius ka tindhigi eege nja kadu tanno iini nja ka-teefe miini.

<sup>25</sup> Aga Bütrüs kaco a 'bügöörı, a Kornolius toreene nja iini üürü ku'bu kini kidha.

<sup>26</sup> A Bütrüs ta'diniga i'i ko'do iki iini, "Fiki'dö, a'a na ömö'di afa o'o!"

<sup>27</sup> Aaco 'bügöörı eema nja iini, aduna kadu kadhabbu.

<sup>28</sup> A Bütrüs iki eene, "Kussu aaga a'da unngo na Yahüüdü no, taalo unngo kongoonyo ajeene nja kadu tanno taalo ka Yahüüdü no, unngo taalo kaco nöödı tanno eene, lakiini Masala mala a'a a'da nafa tümümü kadu öccö katoroko kanyoro.

<sup>29</sup> A kadu kada kümmünü a'a ya nadheedhe ko'do, nikiri ka tindini aaga, aaga kümmünü a'a amana?"

<sup>30</sup> A Kornolius tiki, "Nafara a'a ka Masala ka 'di tiya eede, a füngngö ka egısö, nümümü tenege ana ndanaaya kiidoona amuru ma siiya, nasala ömö'di kede kidha ana en'di ka oona kada 'bassa.

<sup>31</sup> İki a'a, 'Kornolius, maföonyö Masala fara

yüüdü mussu eema ya a'diila yüüdü ka talinggo ya.

<sup>32</sup> Agürünü kadu ka Yaafa ka ömö'di inggide ana eere a'da Samaan ya ana eere a'da Bütrüs. I'i yungngo ka 'di tiya ömö'di tiya linggo ka ödeene ana eere a'da Samaan, 'di yiini ka tinggini ma to.'

<sup>33</sup> Nikiri a'a ka kürünü kadu areere, a tö'dö nüüdü ka'diila. Angnga kungngo ka Masala kidha, 'bitingngö nye'd'de ma aja ka taföonyö nümö ya Uugaara ka tiki o'o ya."

<sup>34</sup> İkirı Bütrüs ka tiki a'da, "Bitingngö sa a'a tussu a'da Masala dhorro ya taalo mümmü ka ömö'di öccö, taalo mambanaana kadu ku'bu.

<sup>35</sup> Ömö'di ya ri'ba oono ya, üünı eema ya a'diila ya, mamma kini.

<sup>36</sup> Kussu aaga a'da Masala magürünügi a tumma tanno oono möödö iini a kadu ma İsrayil a'da keema tumma ma İnjılı na'diila ma Yasu Almasiıhi ma Uugaara ma kadu in'diila ya.

<sup>37</sup> Kussu aaga eema ya agalinggo adene ka Yahüüdiya, tata tüm'bü ka Jaliil ndama tambeese tanno Yühanna ka tagümmüneene iini.

<sup>38</sup> Yasu ya ma Nasira ya, Masala manangnga türü ma Koronggore ya İnsili ya iini, adaköleele ka na'buugu üünı eema ya a'diila ya, oolona kadu in'diila na türü ma Ebliisi ka tuurunja kene ka oona no, kudumma

Masala ka taganeene nja iini.

<sup>39</sup> “Ungngo kadinö ka eema tiya iini ka tagalinggo ya a'diila ya kanaanya ma Yahüüdiya nja Örsaliim kabünnü i'i ka salii'bi kada kiidaana.

<sup>40</sup> Lakiini Masala manangnga i'i ka fiki'dö ka la ma oofa a füngngö iidoona manangnga i'i ka takalaala oona a kadu,

<sup>41</sup> taalo adele oona a kadu nye'd'de, illi kadu na Masala ka tagesse eege kadhadha no. Ungngo kadinö kini ungnngo taguri nja iini ungnngo tagooye nja iini kini ka afiki'dö ka inde.

<sup>42</sup> Anangnga tumma ungnngo iki a'da ungnngo tadünügü eema a kadu a'da Masala manangnga i'i kara tümümü kadu na aaya no nja tanno adinö no.

<sup>43</sup> A nagane'bi nye'd'de tageema a tumma miini kiki a'da, ömö'di ya amma kini ya ara Masala toolona tatoroko kini ana eere tiya iini.”

<sup>44</sup> Ka Bütürs ka aleefe teema kungngo ya ikiri Koronggore ya Insili ya ka ö'dö ka kadu tanno katodo kini no ka oona nye'd'de kungngo.

<sup>45</sup> A Yahüüdü na amma ka Yasu no kunggeene nja Bütürs no tadhene kene kiji Masala ka anangnga Koronggore ya Insili ya a kadu tanno taalo ka Yahüüdü no ka oona afe'de.

<sup>46</sup> Kudumma eene ka föönyö kene kageema tumma taalo neene kindhigi Masala ko'do. A Bütürs tiki,

<sup>47</sup> “Koronggore ya Insili ya ö'dö ka kadu tanno ka oona, afa ma angnga, amada i'i yungngo tafaga eege keere ka tambeesedene?”

<sup>48</sup> Anangnga eege ka tambeesedene ana eere tiya Yasu Almasihi, kasaasa i'i a'da agünü nja eene a füngngö idhilli.

## 11

*Tumma na Bütürs ka Örsaliim*

<sup>1</sup> A kadafiini nja kadu tanno amma ka Yasu ka Yahüüdiya no taföonyö a'da kadu na taalo ka Yahüüdü no kamma ka tumma tanno Masala.

<sup>2</sup> Aga Bütürs ka öö'dö ka Örsaliim ya, a Yahüüdü na kamma ka Yasu no teema tatoroko iini kiki iini,

<sup>3</sup> “Ninynyo o'o ka 'di tiya kadu na taalo karadene no natagu eema nja eene.”

<sup>4</sup> A Bütürs tadirina eema ya agüünü adene ana i'i ya iki,

<sup>5</sup> “Nageema a'a nja Masala ka anya ma Yaafa, nasala eema a kumböödö, nüümö afeene nja ten'di adhabbu imi'didene ka na'dugugini iini ada egüüsö miini, a'bardaga ku'bu ndama 'dotombo'do idhi öö'dö kete.

<sup>6</sup> Nasala co niji eema ma erüüdö kide nja eema ma toroko ma dhüle nja tiya ürneene ya nja uyi.

<sup>7</sup> Naföonyö a'a tumma ka tiki a'a, ‘Ka Bütürs, fiki'dö naara eema ya naguri.’

<sup>8</sup> “Na a'a tiki, ‘Taalo a'a nasaasa, Uugaara! Kede ka

taneene 'do ma 'billi taalo a'a nagu niimö ya toroko ya nja tiya nyoro ya kede ka niinö.'

9 "A tumma tö'dönja a'a ndama 'dotombo'do afe'de kiki, 'Niimö ya Masala kadagalinggo ka'diila ya, fa tiki a'da atoroko.'

10 Adiridene tiidoona, ikiri eema ka tapadaga co 'dotombo'do nye'd'de.

11 "Ka uuru tanno miini no kö'dö kadu kiidoona ka'dingnge ana ko'do ka inye ma ondo ma 'di tiya eede ka tanna kide ya, kagürünüdene ndama Kaiysariya.

12 A Koronggore ya Insili ya tiki a'a nunggeene nja eene nafa tümümü rümü. A nagöre na iidümmü ka afünü ungodho no tunggeene nja a'a ma co Kaiysariya, ungnogo co 'bügööri tiya Kornolius.

13 Iki ungnogo a'da iji i'i tadhangga ka 'di kita iini ka 'dingnge iki iini, 'Kürünü kadu ka Yaafa kaco tö'dö ana Samaan, ya kadu ka tümünü i'i a'da Bütrüs ya.

14 Adünügü tumma müüdü ka toolonadene nja kadu ma 'di tiya üüdü nye'd'de kunggo.'

15 "A kede ka ndeema ya, a Koronggore ya Insili ya tö'dö kene ka oona afa ma tiya iini ka tagöö'dö kaja ka oona ka dhidha ya.

16 Nagügi a'a tumma na Uugaara Yasu ka tatiraana no, 'Yühanna akambeese a

'biidi illi aaga ara tambeesedene a Koronggore tiya Insili ya.'

17 Masala 'dee kono ka anangnga eema a kadu tanno afa moonö ka anangnga angnga kaja ka tamma ka Uugaara Yasu Almasihi, nggeege 'dee a'a na mada natakara ka tumma tanno Masala?"

18 Ka kadu ka ndaföonyö tumma na Bütrüs ka tageema no kidhi oona ku'bu kindhigi Masala ko'do kiki, "'Bitingngö kussu ungnogo a'da Masala mafa ka kadu na taalo ka Yahüüdü no a'da kaadha ka tatoroko tanno eene köö'dö ka fiini tiya dhorro ya nja fiini ma tefe ka 'di."

*Kaniisa ma ka Antakiya mo*

19 A kadu na amma ka Yasu kanyalagaago kudumma inde tanno Istifanüüs kunggeene kalla kaco Finikiya nja Kuburus nja Antakiya kitaalo keema tumma ma Yasu co kadu nye'd'de illi Yahüüdü ungodho eege.

20 Lakiini kadu könö kungngo eene kama Kuburus nja Keriwan kö'dö ka Antakiya kadünügü eema a kadu tanno taalo ka Yahüüdü no, keema ka tumma ma Uugaara Yasu na 'diila no co eene.

21 A Masala taganeene nja eene a kadu dhabbu tamma ka Uugaara Yasu.

22 A kadu ma kaniisa ka Örsaliim no taföonyö tumma no, kikiiri ka kürünü Barnaba ka Antakiya.

23 A kini kinco asala ta'diila ma Masala, a dhodho uu'bu eege ka nanggeedi nye'd'de ma tidhi oona ku'bu ka Uugaara ana eedi dhorro.

24 A Barnaba ömö'di a'diila a adigine a Koronggore tiya Insili ya nja tamma ka Yasu dhorro, a kadu kadhabbu tamma ka Uugaara Yasu.

25 A Barnaba co Tarsuus ma co ndawwa Sawl.

26 A kini ka aluna i'i öö'dö ka Antakiya iini kagu'du ürünü ungodho kadagalaana kadu na amma ka Yasu kadhabbu. Eere tananja a kadalaadene ka Antakiya ka dhidha a'da na masihiin.

27 Ka naguuru tanno miini no, kö'dö nagane'bi ndama Örsaliim kaco Antakiya.

28 A könö tafiki'dö ana kene ana eere a'da Akabüs, a Koronggore ya Insili ya tanangnga türü kini ka oona adageema iki, a'da iire inggide atoroko, ara ta'duga 'buugu ka oona nye'd'de. İire ya miini ya agöö'dö ka ürünü tiya Kayisar Kalödiyös.

29 A kadalaadene tiki a'da ara eege tonsoona eema ka oona ömö'di ya asaasa tanangnga ku'bu tamana ma türü tanno iini kagürünīgi kunggu co nagöre no ka Yahüüdiya.

30 Kadagüüni nggeege, kagürünīgi ana eema co kadüfi ma kaniisa nja Sawl nja Barnaba.

## 12

*Bütrüs ö'dö kürö ndama pabuusu*

1 Afiki'dö Uugaara Hirüdüs ka uuru tanno miini no ma talinggo kadu ma kaniisa 'do.

2 Adagiidi Yaguub ya örre tiya Yühanna ya anangnga kadu ka teedhe i'i ka eyi a kulu'ba.

3 A kini ka tassa ka oona ka'diila ka Yahüüdü, iini ka tagiidi Yaguub ya, ümmü Bütrüs ka uuru ma Taanyara ma Dheedhifi.

4 Kini ka tümmü i'i anangnga i'i ka pabuusu anangnga nasigira kafa kini kanggüso, asaasa tapusu i'i kidha ma kadu ka Taanyara ma Tada'da ka Erüdü kara co kürö.

5 Kini ka tanangnga i'i ka pabuusu ya, a kadu ma kaniisa tafara ka Masala turi kudumma iini.

6 Ka ooso tanno Hirüdüs ka asaasa tala i'i a kadu no, a Bütrüs tagarigide ka söödö ma nasigira keera adimi'didene ana killi keera a'da nasigira könö kanangnga ka inye ma pabuusu kafa kide.

7 Amussu kungngo a tadhangga ma Masala tadhe, a 'buugu ta'dara öyeene ka pabuusu ka teene. İkirı tadhangga ka abbü Bütrüs ka oona iji i'i iki iini, "Fiki'dö areere!" A nakilli tasuli kini ka iisine.

8 A tadhangga tiki iini, "Mi'di jönnö yüüdü nimi'di egüde yüüdü." A Bütrüs tagalinggo nggeege, assa ka



tiki iini, "Kirnĩ ten'di yũdũ ma kũrũ mo kũdũ ka oona nuurna a'a keere."

<sup>9</sup> Īkĩrĩ ka tuurna i'i keere kaco kũrũ, itaalo ussu a'da tumma dhorro eege kungngo a tadhangga ka tagũũni, iki kide a'da kũmbũdũ.

<sup>10</sup> Ata'da ka nasigira tanno dhidha no a tanno asigi kide no kũ'dũ ka ĩnye ma ndalili tanno afaa co anya no katanfa'da ungodho eege kũ'dũ kũrũ kada kungeene ka fiĩni a tadhangga taroro kadheene nja Bũtrũs.

<sup>11</sup> A Bũtrũs tajeene ĩye ta'dara kini iki, "Sa a'a tussu a'da Masala magũrũnũ tadhangga, ō'dũ ta'duga ka Hirũdũs ka ĩsine nja tatoroko tanno Yahũdũ ka asaasa tũũni ana a'a."

<sup>12</sup> Adakiki ĩye ku'bu, amussu kungngo ungeene aaco kita Mariyom niĩmũ ma Yũhanna ya kadu ka tũmmũnũ i'i a'da Murkus ya, a'da kadu kungngo ka 'bũgũrĩ kadhabbu ka kafara ka Masala.

<sup>13</sup> Īkĩrĩ Bũtrũs ka tadhogo ka ĩnye na eera no, a 'badaada ma linggo nja eene mo, mana eere a'da Rawda ma ō'dũ tassa kide.

<sup>14</sup> Kono ka tussu a'da 'bugeyi ya Bũtrũs i'i ya miini, mafanna ũdũ areere maco a 'bũgũrĩ taalo mafa'da ĩnye oona ka'diila kono miki eene a'da, "Bũtrũs ungnũ ka ĩnye."

<sup>15</sup> Kiki oono, "Ta'bala ũn'dũgũngũgũ." Mũtũ ka teema tumma noono kiki

oono a'da, "Tadhangga yiini i'i ya miini."

<sup>16</sup> A Bũtrũs tũtũ ka abbũ ĩnye kidhi kaafa'da iini, kene ka taasala i'i kadhere.

<sup>17</sup> Alaga niĩsũ coo'do iki eene a'da ka kũ'dũnũ adagadũnũgũ tumma na Masala ka tunggu i'i kũrũ ndama pabuusu no iki eene, "Aaga tirina tumma no a Yaguub nja kadu tanno aja," ĩkĩrĩ ka ō'dũ kũrũ aaco a 'buugu tũccũ.

<sup>18</sup> Ka taka ka ndaadha a ri'ba tũmmũ nasigira kindini ajeene a'da, minna agũũni adene ana Bũtrũs?

<sup>19</sup> Īkĩrĩ Hirũdũs ka kũrũniĩgi a'da kũ'dũ ana i'i kitaalo kaluna i'i, adakindini nasigira anangnga kadu kagirina eege.

Īkĩrĩ Hirũdũs ka tunggeene ndama Yahũdiya aco tanna ka Kaisariya.

### *Inde na Hirũdũs*

<sup>20</sup> A Hirũdũs tagoroo'bo nja kadu ma Suur nja kadu ma Saiyda. Eege 'bitingngũ kimi'di tumma ka ungodho, kũ'dũ ka Hirũdũs. Kadhadha kadakilli Bilastos ya alinggo ada Hirũdũs ya, kasaasa ta'diila kudumma kuri tiya eene ka ticci tũ'dũ ndama anya tammo Uugaara Hirũdũs.

<sup>21</sup> Ka uuru tanno iini ka teema nja eene no, ĩkĩrĩ ka kũrnĩ ten'di ma tauugaara iini ka oona emmi ka kũyũ ma tauugaara eema nja kadu.

<sup>22</sup> A kadu tafiiri kiki, "Tumma na Masala eege

kungngo taalo tumma ma ömö'di eege kamiini."

<sup>23</sup> İkirî tadhangga ma Masala ka abbü i'i kudumma iini taalo anangnga ta'diila a Masala, ikirî a'diino ka tatamü i'i eyi.

<sup>24</sup> A tumma ma Masala tadhala ku'bu kadhabbu.

<sup>25</sup> Ka Barnaba nja Sawl ka ndatüimö linggo kafada ndama Örsaliim ya, a Yühanna ya ana eere a'da Murkus ya turna eege keere.

## 13

*Barnaba nja Sawl kümmününja ka linggo*

<sup>1</sup> Akaganna nagane'bi ka kaniisa ma Antakiya nja katalaana, Barnaba, nja Shamön ya ana eere a'da Nijer, nja Lokios ya ma Keriwan ya, nja Manayiin ya teefe ma Hirüdüs tiya uugaara ya miini ka takadhilli, nja Sawl.

<sup>2</sup> Kene ka talinggo ada a Masala kafara kümmü te-nege, a Koronggore ya Insili ya tiki eene, "Aaga apa kede ka Barnaba nja Sawl kalinggo linggo neede ka tagümmünü eege iini no."

<sup>3</sup> Kene ka tümmü te-nege kafara ka Masala ya. Kümmünü iisine neene eene ka nanggüdü kuuru eege ka tino.

*Barnaba nja Sawl kalaana kadu ka Kuburus*

<sup>4</sup> A Koronggore ya Insili ya tagürünü eege ka Salükiya ndama kita miini

kita kunggeene a mürkabü kaco Kuburus.

<sup>5</sup> A kene kaala Salamis ya kadünügü tumma ma Masala a kadu ka naala ma talaana ma Yahüüdü, a Yühanna Murkus takinyi linggo eene ka uuru tanno miini no.

<sup>6</sup> Katunggeene kada'da jazeera ma Kuburus nye'd'de munda anya ma Bafos, kaduna tadegeene ma Yahüüdü, ümmü eyi yiini kada na'bi akorokoro ana eere a'da Bara-Yasu.

<sup>7</sup> I'i ya teefe ma ömö'di tiya uugaara ma Rööma ya ma Kuburus ya ana eere a'da Sercius Bölis, ömö'di ya miini ya a'dara adagümmünü Barnaba nja Bölis iki eene a'da keemaga tumma ma Masala co iini.

<sup>8</sup> Lakiini tadegeene ya ana eere a'da Elimas, afaga eege keere asaasa tafünü i'i a'da afa tamma ka tumma tanno Yasu.

<sup>9</sup> A Koronggore ya Insili ya tö'dö ka Sawl, ya ana eere afe'de a'da Bölis ya, assa ka tadegeene ko'do.

<sup>10</sup> İki iini, "Ma o'o 'bii'bala ma Ebliisi no, nanu o'o ka eema tiya a'diila ya, eedi yüüdü adigine ana eema tiya toroko nja korokoro! Taalo o'o naasaasa taadha ka taga'da fiini ma Uugaara ya dhorro ya?"

<sup>11</sup> Ara niisö na Masala sa ka abbü o'o, ara takisinsoro taalo o'o nara tiji ndanaaya a naguuru." Eema tarooro ka tarifirifi kini ka iyye a'baana 'buugu, asaasa ömö'di ma

tümmünü i'i ka tino.

<sup>12</sup> Ka uugaara ka tasala eema ya agalinggo adene ya, amma adakadhere ka talaana tanno.

*Bölis nja Barnaba ko'do ka Antakiya ka Besidiya*

<sup>13</sup> A Bölis taka ka mürkabü nja köje ndama Bafos kaco Barga ka Bamfiliya, a Yühanna Murkus tadheene nja eene aco Örsaliim.

<sup>14</sup> Illi eege kunggeene ndama Barga ka co Antakiya ka Besidiya, kaco la ma talaana ka uuru ma Sa'bidi kemmi.

<sup>15</sup> Ka ömö'di kanda kiiiri sorne ma seriye nja sorne ma nagane'bi ya, a naguugaara ma la ma talaana tagürünü kene kiki, "Nagöre ma unngo, üürü tumma ma tafünügü ko'do kungngo ada, aaga tadirina a kadu."

<sup>16</sup> A Bölis tafiki'dö alaga nüsö coo'do iki, "Kadu ma Israyil nja kajeene tanno ümmü Masala no, aaga toodo kede.

<sup>17</sup> Masala ma kadu ma Israyil magona kafaafa manangnga eege kada dhabbu yeene kadaganna ka Misiri munggu eege kürö ndama anya tammo a türü ma nüsö tanno oono.

<sup>18</sup> I'i aganeene nja eene ka dhüle adakidhi oona ku'bu nja eene a nagürüünü a kadu keera.

<sup>19</sup> Magirina kadu ka naanya ka iidümmü kafünü eera ka Kanaan manangnga 'büdhülü yeene a kadu tanno oono kakarna kide.

<sup>20</sup> Eema ya 'do agalinggo adene a nagürüünü kö'dö namiya ka egüsö ada'baaga ka iidümmü (450).

"Masala massa kanangnga eege kada naguugaara ma tahükümü eege idhdhi ürüünü tiya ne'bi Samwiil tö'dö.

<sup>21</sup> Kadarangnga Masala a'da mümmünü uugaara ya dhabbu yeene, a Masala tümmünü Sawl 'bii'bala ya Kaise eene kada uugaara i'i ya siliga tiya Binyamiin, adaganna kada uugaara a nagürüünü kadu keera.

<sup>22</sup> Mikiri ka tuurugu i'i keere ka tauugaara mara kanangnga Dawud kide, miki, 'Eedi yeede amma ka Dawud 'bii'bala ya Yessi dhorro, i'i ara talinggo eema yeede ka asaasa ya.'

<sup>23</sup> "A Masala tanangnga Yasu ka tageenedene kada 'bandaada ma Dawud tatoolona ma kadu ma Israyil afa ma tiya oono ka tageema ya kungngo.

<sup>24</sup> Ka Yasu ka tufürü tö'dö ya, a Yühanna tageema tumma ma taadha ka tatoroko nja tambeese ma kadu ma Israyil nye'd'de.

<sup>25</sup> Aga Yühanna ka ndakete ka tatümmö linggo ini ya ikiri ka tiki eene, 'Kiki aaga kide a'da a'a unngo na tö'dö sa? Taalo a'a na ömö'di tiya ada ka tindhigi ya. Kaw, i'i yungngo ara tö'dö kede keere, taalo a'a natambaanya tinggili meena ma egüide tiya iini.'

<sup>26</sup> "Kadu eede ka laala ya Abrahiim nja kajeene tanno

ümmü tumma ma Masala no, magürüniigi a tumma ma toolona ma angnga.

<sup>27</sup> Lakiini kadu ma Örsaliim nja naguugaara tanno eene taalo kussu Yasu, kitaalo kussu tumma ma nagane'bi neene kadüiröönö a naguuru ma Sa'bidi. Kene ka tahükümü Yasu ya, kanangnga tumma na nagane'bi ka co ööye miini.

<sup>28</sup> A'da taalo kaduna niimö ma tiidi i'i, kiki a Bilatus ya uugaara ma Rööma ya a'da iidi i'i.

<sup>29</sup> Kene ka ndatüimö tumma na arigirinja ka nakasorne miini no, ka'dinigi i'i ku'bu ndama salii'bi kunggu i'i co la ma oofu.

<sup>30</sup> Lakiini Masala miji i'i ndama inde.

<sup>31</sup> I'i adele oona a kadu a füngngö dhabbu, a kadu tanno öö'dö nja iini ndama Jaliil kaco Örsaliim no, a 'bitingngö eege kungngo keema tumma niini.

<sup>32</sup> "Ungngo kadünügü tumma ma İnjüli aaga na Masala ka takatirna a kafaafa ma angnga no.

<sup>33</sup> Masala magalinggo ada angnga no laala tiya eene ya kono ka anangnga Yasu ka tafiki'dö ka inde. Afa ma sorne ma Tüüsü ma nakaaru ma eera mo katiki,

'O'o na 'bii'bala tiya eede, ka uuru tanno nageene a'a o'o.'

<sup>34</sup> Masala mafiki'dö i'i ka inde, i'i taalo asürdö ka la

ma oofu afa moonu ka takiki a'da,

'Ara a'a tanangnga baraka ya insili ya ma timin'da aaga yeede ka adirina a Dawud ya.'

<sup>35</sup> Miki ka sorne ma Tüüsü ma Nakaaru,

'Taalo o'o na tafa ka tata'diila tiya üüdü assa ka tasürdö.'

<sup>36</sup> "Lakiini Dawud kini ka ndalinggo tumma na Masala kini ka aleefe ka 'di nye'd'de eyi ada tü'büdene ka kafaafa miini kete a tuu'da niini tasürdö.

<sup>37</sup> Illi ömö'di ya Masala ka fiki'dö i'i ka inde ya taalo tuu'da niini ka sürdö.

<sup>38</sup> "Kadu eede, keemaga ungngo tumma na Masala co aaga ana eere ma Yasu, ara tatoroko naada ta'dugadene.

<sup>39</sup> Ömö'di ya amma ka Yasu ya a toolonadene ka eema tiya tumma tanno Müüsa taalo kambaanya talinggo ya.

<sup>40</sup> Aaga adinö ko'do iidi tumma na nagane'bi kadarigiri no tö'dö kada.

<sup>41</sup> 'Aaga adinö kide, aaga no midhi eema no, aaga dhere aaga taaya, ara a'a talinggo eema ka nagürüünü tanno ada ya ömö'di sa ka tirina aaga ya taalo aaga katamma kide.' "

<sup>42</sup> Aga Bölis nja Barnaba ka ndö'dö kürö ndama la ma talaana ya, a kadu tasaasa a'da köö'dö teema tumma

ma eema tiya ka uuru ma Sa'bidi tiya ungunu tö'dö ya.

<sup>43</sup> Ka kadu ka ndanyalaga, a Yahüüdü dhabbu nja tanno ö'dö kada Yahüüdü no turuna Bölis keere nja Barnaba kadageema nja eene kuu'bu eege ka nanggeedi a'da kütü ka türü ma Masala.

<sup>44</sup> Aga uuru ma Sa'bidi ka ndö'dö ya, a kadu ma anya tagawaana oona ma taföönyö tumma ma Uugaara Yasu.

<sup>45</sup> Aga Yahüüdü ka tasala kadu kadhabbu ya, oona takirimi kene keela i'i kafaga i'i keere ka teema tumma niini.

<sup>46</sup> A Bölis nja Barnaba takuru rüsü kapadaga tumma eene, "Ungngo kama tageemaga tumma na Masala co aaga ka dhidha. Lakiini kanu aaga kide aaga tümü nanggeyi naada a'da aaga taalo ka tefe ka 'di ta'billi, unngö 'bitingngö ara unngö co ka kajeene.

<sup>47</sup> Kudumma Uugaara ka tiki angnga,

'A'a nanangnga o'o ka öyeene ada kajeene,  
ma toolona kadu ka 'bühülü nye'd'de kungngo.' "

<sup>48</sup> A kadu ma kajeene taföönyö tumma na Bölis, eege kadhodho kindhigi tumma na Uugaara. A kadu na amma ka Masala no nye'd'de, kagededene ma co ka tefe ka 'di ta'billi.

<sup>49</sup> A tumma na Masala kanyala ka na'buugu koono nye'd'de.

<sup>50</sup> Illi Yahüüdü kagafünaana naguugaara ma anya küfünü iya tammo iifi na ari'ba a Masala no nja kadüfi ma anya. Kagalinggo Bölis nja Barnaba, kakirimi eege kasoro eege ka anya tammo eene.

<sup>51</sup> İkirı Bölis nja Barnaba ka tafidhe ndhünggürü eene ka uune kagoroo'bo nja kadu ma anya kunggeene kaco Ikoniya.

<sup>52</sup> A kadu na amma ka Masala no, tadiginigo adhodho nja Koronggore tiya Insili ya.

## 14

*Bölis nja Barnaba kö'dö ka Ikoniya*

<sup>1</sup> A Bölis nja Barnaba co la ma talaana ma Yahüüdü katadaada ka Ikoniya, kadageema ka tumma a Yahüüdü nja kadu taalo ka Yahüüdü no kadhabbu, kamma ka tumma ma Uugaara Yasu.

<sup>2</sup> A Yahüüdü no anu ka tamma no, takafünü kadu na taalo ka Yahüüdü no, kaga'da eege ka nanggüüdü kada diidi ma nagöre tanno eene na amma ka Yasu no.

<sup>3</sup> Lakiini Bölis nja Barnaba kütü ka anya kadünügü tumma ma Uugaara Yasu a kadu a rüsü. Uugaara ya miki a'da tumma neene katimin'da manangnga türü eene ma talinggo eema ma

türü nja tale'bele eema keefe.

<sup>4</sup> A kadu ma anya tasümünü njaana ku'bu, kadu no nja Yahüüdü, anno nja na Bölis nja Barnaba kadafiini.

<sup>5</sup> Yahüüdü nja kadu tanno taalo ka Yahüüdü no nja naguugaara tanno eene, kasaasa tüüni tatoroko ana eege ma tadiidiri eege a nngisi.

<sup>6</sup> Ka tumma tanno ka tasurugu kene ka iisine ya kikiriri ka rünö kaco Lestra nja Derba nja na'buugu tiya kete kene ya ka anya ma Ligööniya.

<sup>7</sup> Keemaga tumma ma İnjüili a kadu kannu.

*Bölis ö'dö ka Lestra nja Derba*

<sup>8</sup> Ömö'di inggide ka Lestra ageenedene kada mügüre, taalo unggeene 'do.

<sup>9</sup> Kini ka tatoodo ka Bölis ka tema ya, ikiri Bölis ka tagiiri i'i aduna i'i amma ana eedi ma toolonadene.

<sup>10</sup> A Bölis tiki iini, "Fiki'dö nümmü 'buugu ana uune tanno üüdü nunggeene!" İkiriri kafiri ko'do unggeene.

<sup>11</sup> Ka kadu ka ndasala eema ya Bölis ka tagüüni ya, kiidhe a tumma ma Ligööniya, "Namasala kö'dö kaja ku'bu kafeene nja ömö'di."

<sup>12</sup> Kagona eere a Barnaba a'da Masala Siyus, kanangnga eere a Bölis a'da Masala Hürmüs kudumma iini ana tumma.

<sup>13</sup> A ta'boge ma Siyus, la ma masala mungngo iini

kürö ma anya, ö'dö a tuli ma naafa nja nagodha anna ka inye ma anya asaasa tirri eege nja kadu.

<sup>14</sup> Ka Barnaba nja Bölis ka taföönyö tumma no ya, köörese en'di ku'bu eene ka oona, ka'digaana ka kadu kiidhe kene,

<sup>15</sup> "Hööy kadu, minna i'i yungngo ada ka talinggo? Ungngo ka kadu afa aaga, kö'dö unnggo tema ka tumma na 'diila no aaga taadha ka tatoroko tanno, aaga tamma ka Masala ma efe ka 'di mo marü'bü 'dotombo'do nja 'büdhülü nja to nja eema tiya inggide ya nye'd'de.

<sup>16</sup> Mafa kadu ka nagürüünü ma 'billi ka tagalinggo a fiini tiya eene ün'dügünggö.

<sup>17</sup> Illi oogo madini ka eema yoono ka tagalinggo ka'diila ya, manangnga tombo'do ka ede ada aaga, manangnga eema ka'diila ka uuru miini manangnga eema ma kuri aaga dhabbu a nanggeedi ta'diila kada."

<sup>18</sup> A Bölis nja Barnaba ka'buna njaana ku'bu nja kadu ma tafaga eege keere ka tirri eege kidhi kaadha.

<sup>19</sup> A Yahüüdü könö tö'dö ndama Antakiya nja Ikoniya kada kafünaana kadu ka Bölis, katiidiri i'i kapügü i'i kürö ndama anya kiki kide a'da eyi.

<sup>20</sup> A kadu na amma ka Yasu no tarügü kini ka oona, afiki'dö aaco anya. Aga taka ka ndaadha ya, köö'dö kürö nja Barnaba kaco Derba.

*Tapadaga co Antakiya ka Süüriya*

21 A Bölis nja Barnaba tagadünügü tumma na Yasu a kadu ka Derba a kadu tamma kadhabbu kafada kapadaga co Lestra. Ndama Lestra kunggeene kaco Ikoniya nja Antakiya ka Besidiya.

22 Kütü kadünügü tumma ma Masala eene kuu'bu eege ka nanggeedi a'da kümmü tumma ma Yasu ana eedi dhorro kiki eene, "Angnga ama co ka tadhügürü na dhabbu no amang kaja co ka tauugaara ma 'dotombo'do ma Masala."

23 'Buugu yeene kaco ya kümmünü kadiifi ka linggo ma kaniisa, kassa ndafara ka Masala kümmü tenege kassa tümünü eege ka niisö tanno Uugaara Yasu yeene ka tamma kini ya.

24 Kunggeene ateera meene kadhe ka anya ma Besidiya ko'do köö'dö ka Bamfiliya.

25 Kadageema tumma ma Masala ka Barga kassa ka tunggeene kaco Atalia.

26 Ndama kannu kunggeene kadigaala ka to kapadaga co Antakiya ka Süüriya meene ka tagümmünü eege ka niisö ma Masala kudumma linggo tanno eene ka tagalinggo 'bitingngö no, ka tiimö.

27 Kene kala Antakiya ya, kawagaana kadu ma kaniisa ka oona, eema ya Masala ka tagalinggo nja eene mafa'da fiini a kadu na taalo ka Yahüüdü no kamma kono.

28 Kagünü dhabbu nja kadalaadene.

## 15

*Temmi ma kadafiini nja kadiifi ka Örsaliim*

1 A kadu tö'dö ndama Yahüüdiya kalaana kadu ma kaniisa kiki eene, "Toolonadene kitaalo illi aaga taradene afa ma tiya Müüsa ya kungngo."

2 A Bölis nja Barnaba ta'bununjaana ku'bu nja eene kisaana ka oona. Kikiri ka tiki a Bölis nja Barnaba nja kadu töccö tindini kadafiini nja kadiifi ka Örsaliim.

3 Aga kadu ma kaniisa ka kürünü eege ya, kadi-gaala ka Finikiya nja Samira kadünügü tumma ma kadu tanno taalo ka Yahüüdü no katamma ka Yasu, oona ta'diila kadu kadhodho.

4 A kene ka ndala Örsaliim, a kadu ma kaniisa kadada'da eege, kadafiini nja kadiifi kene ka tagadünnü eema ya Masala ka tagalinggo ana eege nye'd'de.

5 A kadu na amma ka tumma tanno Yasu no na-Fariisi no tiki a'da, "Kadu na taalo ka Yahüüdü no fa kene karadene kümmü tumma ma seriye tiya Müüsa."

6 A kadafiini nja kadiifi temmi ma tassa ka tumma tanno.

7 Kene ka ta'bununjaana ku'bu a tumma dhabbu ya, a Bütrüs tafiki'dö iki eene, "Nagöre eede, kussu aaga a'da 'billi Masala magesse a'a kada ka söödö amang ka

kadu na taalo ka Yahüüdü no taföönyö tumma ma İnjüli kamma kide.

8 Masala oogo mussu nanggeedi, mamma kene manangnga Koronggore ya Insili eene afa moonno ka anangnga angnga.

9 Taalo kambananjaana ku'bu nja angnga. Oogo magala eege ka nanggeedi kene ka tamma kono.

10 Ka'b'ba aaga Masala ka eedi amana aaga tanangnga linggo na İndhı no a kadalaadene, kafaafa ma angnga nja angnga taalo angnga kambaanya tımmöönö?

11 Kamma angnga a'da ara angnga toolonadene a türü tanno Yasu, eege afe'de ka toolonadene nggeege."

12 A kadu nye'd'de takı'döönö dhore katoodo ka Barnaba nja Bölis kadünügü eema ma türü ya Masala ka tanangnga eege ka talinggo ya ka söödö ma kadu tanno taalo ka Yahüüdü no.

13 Kene ka ndaadha ka tumma ya, Yaguub tiki eene, "Nagöre eege, aaga toodo ka tumma tanno eege.

14 İki Samaan aaga a'da Masala masaasa kadu na taalo ka Yahüüdü no ma kona kadu kene ka söödö kada tanno oono.

15 Tumma no kagoreene nja tumma tanno nagane'bi ka sorne ma Masala tiya,

16 'Afe'de, ara a'a tafada nöödö tarü'bü la ya Dawud ya arüdü ya afe'de.

Ara a'a tarü'bünü ka nagu-udhu miini na'diniga i'i coo'do.

17 A kadu nye'd'de co ka Masala nja kadu na taalo ka Yahüüdü no nye'd'de no eege ka tagümmünü eege kada kadu tanno eege no.

A Masala marü'bü eema nye'd'de oogo mungngo ma eema 'do.

18 Masala manangnga eema ka tussu adene ma 'billi.'

19 "Tumma neede a'da angnga tafa tanangnga i'i ka tındhı a kajeene tanno ö'dö ka Masala no.

20 Lakiini angnga kara tarigiri ada waraga co eene, angnga tiki eene a'da kafa tagu kuri ma tırri ma eema ma namasala ya nyoro ya nja füngngö kadhoonyo nja tuu'da ma eema tiya amiri'didene ya nja erüdü.

21 Tumma na Müüsa ka tiki a kadu ma 'billi ka naanya kiiri ka naala ma ta-laana ka naguuru ma Sa'bidi ka anya ka oona İn'dili."

*Waraga ma co ka kajeene tanno amma ka Masala no*

22 İkirı kadafiini nja kadıifi nja kadu ma kaniisa 'do timi'di tumma ma tımmü kadu keera ma tagürünü eege ka Antakiya nja Barnaba nja Bölis, kıkiri ka tımmü Yahüüsa yeene ka tımmünü i'i a'da Barsaba ya nja Siila, kadu na ussudene a kadu tasaasa eege no.



23 Katarigiri waraga  
kanangnga eene iki,

Kadafiini nja kadifi nja  
nagöre tanno ada kunggu  
ungngo waraga ya co a kadu  
na taalo ka Yahüüdü na  
amma ka fiini tiya Yasu no  
ka Antakiya nja Süüriya nja  
Kilikiya.

Kafaanya aaga.

24 Kaföonyö unnggo  
a'da kadu kinggide kö'dö  
kanna a'da taalo unnggo  
ka kürünü eege, kaga'da  
aaga ka nanggüüdü.

25 Ungngo in'dili kimi'di  
tumma ma tagesse kadu  
ungngo tagürünü eege kada  
nja örre ma angnga tiya  
Barnaba nja Bölis,

26 kadu na üpü nanggeyi  
neene co kudumma eere tiya  
Uugaara tiya aja Yasu Al-  
masihi.

27 Ungngo tikiri ka  
kürünü Yahüüsa nja Siila  
a'da kadirina aaga a tumma  
ma niinö ma eema tiya iidi  
ka rigiri ya.

28 Ijidene ka'diila a  
Koronggore tiya Insili nja  
ungngo a'da unnggo tafa  
tudhu aaga ka oona ana  
eema tiya indhi ya, ma eema  
ya asaasadene ya.

29 Aaga fa taadha ka kuri  
ma tirri ma eema ma na-  
masala nja erüdü nja uu'da  
ma niimö tiya kamir'didene  
ya nja taneene ma temelö.  
A'diila nja aaga kada kara  
taadha ka eema tiya. A  
Masala taneene nja aaga.

30 Kunggeene kaco An-

takiya, kadagümmünü kadu  
na ka kaniisa no kanangnga  
waraga eene.

31 A kadu takiiröönö kad-  
hodho ka tafünügünja tanno  
iini.

32 A Siila nja Yahüüsa eege  
ka eyi tiya eene ka na-  
gane'bi kagadünügü eema a  
kadu ma kaniisa dhabbu ma  
tuu'bu eege ka nanggeedi ka  
tamma ka Masala.

33 Kene ka tagünü ka An-  
takiya a kadu tattogo eege  
ana baraka ma ta'diila kaco  
ka kadu tanno kagürünü  
eege no.

34 [A Siila tütü kanna,  
ara Yahüüsa ka tafada ung-  
godho i'i.]

35 A Bölis nja Barnaba  
tütü ka Antakiya, kalaana  
kadu ka tumma ma Uugaara  
Yasu nja kadu kungngo eene  
dhabbu.

*Bölis adheene nja Barn-  
aba*

36 Kene ka tatiimö na-  
ganuuru kadhili a Bölis tiki  
kungngo a Barnaba, "Aayu  
angnga ndapadaga keere ka  
naanya tanno aja ka tagal-  
inggo tumma ma Uugaara  
Yasu kide no angnga tüiri  
taneene ma kadu tanno aja  
kide."

37 A Barnaba tasaasa  
Yühanna ya ana eere a'da  
Murkus ya ka tunggeene nja  
eene,

38 illi Bölis anu kini kico  
nja eene kudumma iini ka  
adheene nja eene ka Bamfil-  
iya itaalo agalinggo nja eene.

39 Ka'digineene kadheene,  
Barnaba ta'duga Murkus  
kunggeene a tigaala ka to  
kaco Kuburus.

<sup>40</sup> İkirî Bôlis ka a'duga Siila kungeene ka Antakiya a kadu ma kaniisa tattogo eege a ta'diila tanno Uugaara Yasu.

<sup>41</sup> Kadigaala ka Süüriya nja Kilikiya, keema tumma ma Yasu a kadu ka nakaniisa a'da kaneene a türü tanno Yasu dhorro.

## 16

*Timosaws ungeene nja Bôlis nja Siila*

<sup>1</sup> A Bôlis tö'dö ka Derba nja Lestra. A tatalaadene inggide kannu ka Lestra ana eere a'da Timosaws, a niimö miini ma mada Yahüüdü mümmü tumma ma Yasu dhorro, a pupa yiini taga Yünan.

<sup>2</sup> A kadu ma kaniisa ma Lestra nja İkoniya teema tumma ta'diila tanno iini.

<sup>3</sup> A Bôlis tasaasa ta'duga i'i nja iini, İkirî ka teedhe i'i kudumma 'buugu tiya eene kaco ya, kadu ma Yahüüdü kussu a'da pupa yiini ataga Yünan.

<sup>4</sup> Kene ka tunggeene kosso naanya keema ka tumma na kadu ma kaniisa a'da kaföönyö tumma na kadafiini nja kadıifi no ka Örsaliim amang kene talinggo iini.

<sup>5</sup> A kadu ma kaniisa tümü tumma na Yasu dhorro ana eedi kafa kide, a kadu tagusunja ka köje a naganuuru.

*Tumma na ö'dönja Bôlis ka Tarwas*

<sup>6</sup> Kadigaala ka anya ma Frajya nja Galatiya, kudumma Koronggore tiya

İnsili ya kafaga eege keere ka tadünnü tumma ma Yasu ka Asiya.

<sup>7</sup> Kene ka ndakete ka Miisiya ya kasaasa co Basiiniya, a Koronggore ya Yasu tafaga eege keere kaco.

<sup>8</sup> Kagilaana ka Miisiya köö'dö ka Tarwas.

<sup>9</sup> Aga 'buugu ka ndooso kungngo ya, a Bôlis tasala ömö'di a kümböödö i'i taga Makadoniya ka a'dingnge ana ko'do ümmünü i'i iki, "Aayu ka Makadoniya noolona unngo!"

<sup>10</sup> Aga Bôlis ka tasala tumma no ya, unngo taroro ka tunggeene ma taco Makadoniya kudumma iidi ka tussu a'da Masala mümmünü a'da unngo co talaana kadu ka tumma noonu kide.

*Lidiya mamma ka Yasu*

<sup>11</sup> Unngo taka ka mürkabü ka Tarwas ma co Samotrakiya, a taka taadha unngo co a Niyabulis.

<sup>12</sup> Ndama kita miini kita unngo co Filippi, ka anya ma dhabbu mo ka Makadoniya, ma kadu ma Rööma katümmöönö. Unngo taganna kide naguuru kadhabbu.

<sup>13</sup> A ka uuru ma Sa'bidi unngo tö'dö kürö unngo co a tinggini ma ri, unngo tiki kide a'da unngo taduna 'buugu ma Yahüüdü kadeema nja Masala kide, unngo taduna iiya kemmi, unngo temmi kene ka oona unngo tageema nja eene.

<sup>14</sup> Aka minggide matoodo kidi ka tumma, mana eere

a'da Lidiya ma ma anya Tiyatira, manadene ana en'di ma öödhe mümmü tumma na Masala ana eedi, Uugaara Yasu tafa'da oogo ka üüdü ma toodo ka Bölis ka teema.

<sup>15</sup> Kono ka tagambeesedene nja kadu ma 'di tiya oono ya, miki ungnogo, "Kada ka tussu a'da a'a namma ka Yasu dhorro ya, aaga ö'dö ka 'di tiya eede aaga tanna kide." Matakoo'buna ungnogo ka nanggeedi ungnogo tamma kono kide.

*Bölis nja Siila kungngo ka pabuusu ka Filippi*

<sup>16</sup> Uuru kinggide kidi ka tunggunu kafara ka Masala ya, ungnogo tikiri ka toreene nja aka madasaga ma hatta. Oogo magawaana gürüüsü koonna dhabbu, mada hatta mamana ömö'di tiya oono kada tasaga tiya oono ya.

<sup>17</sup> Mikiri ka to'd'do ka Bölis keere nja ungnogo, meema ko'd'do miki a'da, "Kadu ma Masala ma ko'do mo, eege kungngo kalaala aaga ka fiini ma toolonadene."

<sup>18</sup> Malinggo nggeege turi kungngo a'dooko atoroko ka Bölis ka oona, ikiri ka tassa kono ko'do iki a koronggore tiya toroko ya, "A'a niki o'o ana eere tiya Yasu Almasihi a'da ö'dö kürö kono ka oona." Ikiri ka arooro ka öö'dö kürö.

<sup>19</sup> A kadu tanno oono ka tassa ka almaala kata arumeene itaalo ya, kikiiri ka tümümü Bölis nja Siila kaco 'dadillö ma seriye ana eege.

<sup>20</sup> Kümünü eege a naguugaara ma anya kiki eene, "Kadu na eera no ka Yahüüdü kassa öö'dö taga'da anya maaja.

<sup>21</sup> Kalaana kadu a tumma kefe taalo kunggeene nja tumma tanno aja ungnogo taalo kalinggo iini ungnogo no ma Rööma."

<sup>22</sup> A kadu co kamuli muli ka linggo eege. A naguugaara ma anya tarisinana en'di ka Bölis ku'bu nja Siila kanangnga kadu kada abbü eege.

<sup>23</sup> Kada abbü eege 'do kanangnga eege ka pabuusu, kikiiri ka tiki a tasigira ma pabuusu a'da afa kene dhorro.

<sup>24</sup> Ka ömö'di ma pabuusu ka taföönyö tumma no ya, ikiri ka tuuru eege co pabuusu ka teene afin'da eege ka ndagee'di amang kene tafa tarünö.

<sup>25</sup> A Bölis nja Siila ka ooso ka teene kafara ka Masala, küüwe tüüsü, a kadu na ka pabuusu no tatoodo kene kide.

<sup>26</sup> A 'buugu tarooro ka tatinggi'di dhindho a naginyeene ka tatafa'da, a nakilli tatinggildhe ka kadu tanno ka pabuusu no nye'd'de kungngo.

<sup>27</sup> Ömö'di ma pabuusu tajeene ka tarigide asala naginyeene ka tafa'danja ku'bu, iki kide a'da karünö kadu na anna ka pabuusu, ikiri ka afanna kulu'ba asaasa tiidi eyi yiini.

<sup>28</sup> A Bölis tiidhe ya ko'do iki iini, "Fa tiidi eyi

yüüdü. Ungngo ka inggitta nye'd'de."

<sup>29</sup> İkirî ömö'dî ma pabusu ka agürünü ka issî arünö aco co pabuusu ka teene İkirî ka tüürü ku'bu ana küüge ka Bölis kidha nja Siila a'deedene ka oona.

<sup>30</sup> İkirî ka tuurugu eege kürö iki eene, "Ka kadu eede, ara a'a tönnyö amang kede toolonadene?"

<sup>31</sup> Kikiri ka tiki iini, "Amma ka Uugaara Yasu amang küdü toolonadene nja kadu ma 'dî tiya üüdü."

<sup>32</sup> Kada kadünügü tumma ma Uugaara Yasu co iini nja kadu ma 'dî tiya iini.

<sup>33</sup> A'duga eege ka ooso tanno miini aagala nagoola na in'di no, arooro ka tambeesedene nja kadu ma 'dî tiya iini.

<sup>34</sup> A'duga eege aco öö'dî nja eene anangnga kuri eene adhodho nja kadu ma öö'dî tiya iini, kudumma eene ka tamma ka Masala.

<sup>35</sup> A taka ka ndaadha ya a naguugaara ma anya tagürünü nasigira kiki eene a'da, "Kapa ka kadu tanno eere no."

<sup>36</sup> A ömö'dî ma pabusu tadirina tumma no a Bölis, iki iini a'da, "Naguugaara kiki a'da, a kadu tapa kada aaga tunggeene, a 'bitingngö aaga ungueene a ta'diila."

<sup>37</sup> A Bölis tiki, "Kabbü unngo ka kadu kidha a'da taalo kageema seriye a'da unngo ka kadu ma Rööma kanangnga unngo ka pabuusu. A 'bitingngö

kasaasa tapa kide kume kume ün'dügüngngö, taalo unngo katunggeene. Fa kene köö'dö tuurugu unngo kürö."

<sup>38</sup> A nasigira ta'duga tumma no, kunggu co naguugaara. Kene ka ndussu a'da Bölis nja Siila ka ma Rööma, a ri'ba tümmü eege.

<sup>39</sup> Kikiri ka öö'dö kene kiki eene, "Aaga fa kidi, kussu unngo a'da tatoroko nüüdi eege kamiini." Kuu-rugu eege kürö kiki eene a'da kunggeene kaco anya tökönö.

<sup>40</sup> Kene köö'dö kürö ndama pabuusu kunggeene kaco kita Lidiya, kagoreene nja kadu ma kaniisa kuu'bu eege ka nanggeedi kikiri ka tunggeene.

## 17

### *Bölis nja Siila ka Tasalanüki*

<sup>1</sup> Ka kilaana ka Amifibulis nja Apolinia köö'dö ka Tasalanüki, Tasalanüki la ma talaana ma Yahüüdü minggide.

<sup>2</sup> İkirî Bölis ka co la ma talaana afa ma tiya iini ka tüünî katadaada ya alaala eege ka sorne ma Masala adageema a naganuuru ma Sa'bidi kiidoona.

<sup>3</sup> Adünügü co eene a'da Almasihi ya Masala ka kürünü i'i a tö'dö öö'dö tadhügürü idhi eyi afiki'dö ka inde iki eene a'da, "Yasu i'i yungngo eede ka teema ka tumma miini co aaga yungngo Almasihi."

<sup>4</sup> A kadu na Yahüüdü könö tamma kuurna tumma na Bölis keere nja Siila, nja kadu ma Yünan dhabbu na ümmü tumma ma Masala dhorro no, nja iiya ma anya tanno iifi no.

<sup>5</sup> A Yahüüdü tadigine a kirimä, kateefe tawagaana nagaaga ka oona nja kadu ma weerö nja tanno orro tino ün'dügüngngö no, kiidhe kalinggo weerö, kaco anya köö'dö ka 'di kita Yason kö'dö tümmü Bölis nja Siila, ma tümmünü eege a kadu.

<sup>6</sup> Kitaalo kaduna eege, kikirä ka tükü Yason nja kadu könö na amma ka Yasu no, ma tunggu eege co naguugaara ma anya kiidhe kiki a'da, "Kadu kagirnaana kadu ka oona ka na'buugu nye'd'de kungngo eege kungngo kita.

<sup>7</sup> Eege kafala tanna Yason, eege 'do kanu ka tumma tanno Kayisar, kiki a'da, 'Uugaara öccö inggide ana eere a'da Yasu.' "

<sup>8</sup> A tumma no tagu'du eege ka oona 'do nja naguugaara ma anya.

<sup>9</sup> Kikirä kanangnga Yason nja kadu töccö ka taafa nanggeyi neene kassa ka tapa eene kunggeene.

### *Bölis nja Siila kungngo ka Beeriya*

<sup>10</sup> A kadu ma kaniisa turugu Bölis nja Siila co Beeriya ooso kungngo. Kene ka aala ya, kaco la ma talaana ma Yahüüdü.

<sup>11</sup> A kadu ma Beeriya ka'diila kadagii'bi kadu ma Tasalanüki, kudumma eene

ka tagatoodo ka tumma ma Masala a tasaasa ma eedi dhorro kiiiri Sorne a naguuru ma tiiri eema ya Bölis ka tiki ya a timin'da.

<sup>12</sup> A Yahüüdü tamma ka tumma tanno eene kadhabbu a nagiide ma Yünan nja iiya tanno iifi no kadhabbu.

<sup>13</sup> A Yahüüdü ma Tasalanüki tussu a'da Bölis anna ka Beeriya alaana kadu ka tumma ma Masala kuurna i'i keere kaco taga'da tumma kafünaana kadu kini.

<sup>14</sup> A kadu ma kaniisa tikiri ka tuurugu Bölis co fiini ma to, lakiini Siila nja Timosaws kütü ka Beeriya.

<sup>15</sup> A kadu na kunggeene nja Bölis no teefe tattogo i'i co Asiina, kikirä ka tafada kaco Beeriya, a Bölis tagürünü eege a tumma ka Siila nja Timosaws a'da köö'dö kini keere areere.

### *Bölis aganna ka Asiina*

<sup>16</sup> Ka Bölis ka tindhigi Siila nja Timosaws ka Asiina ya, agoroo'bo kini ka tasala ka eema ma namasala ka anya kadhabbu.

<sup>17</sup> İkirä ka ta'bununjaana ku'bu ka la ma talaana nja Yahüüdü nja kadu ma Yünan tanno ari'ba a Masala no nja kadu tanno iini ka taduna eege ka mansala a naguuru no.

<sup>18</sup> A kadu na ussu eema no kinggide kana eere a'da Abikooriin nja Rwaakiin ka'bununjaana ku'bu a tumma nja iini, a kadu könö kungngo eene tiki, "Minna

ada tar'daana eema tiya ka asaasa tatiraana?"

A kadu öccö tiki, "T'i eema tumma namasala keefe." Eege kiki nggeege kudumma Bölis ka teema tumma ma Yasu nja tafiki'dö ka inde.

19 Kikiri ka 'duga Bölis kaco a 'banya ka 'buugu tiya ana eere a'da Ariusbaküüs, kiki iini, "Kasaasa ungnö tussu talaana na issi no üüdü ka öö'dö iini no?"

20 Kudumma talaana tanno üüdü kefe, ungnö taalo kassumunaana kide, ungnö tasaasa tussu minna i'i ya miini ungnö."

21 A kadu ma Asiina nja kajeene tanno kanna kanna no, koraana tino ku'bu ün'dügüngngö taalo kalinggo niimö, lakiini kaana tumma katoodo ku'bu ma tumma tanno aleefe tabbü 'dala no.

22 A Bölis tafiki'dö a'dingnge ana ko'do ka kadu ka söödö iki eene, "Ka kadu ma Asiina! Niji aaga ka tümümü namasala naada a nanggeedi dhorro.

23 Nakunggunaana a'a ku'bu ka anya tammo ada niiri naala ma masala naada, naduna 'buugu ma tirri kömö ada kadakiri kide a'da taalo aaga kussu oogo. Oogo mungngo eede ka teema tumma moonoo aaga.

24 Masala magalinggo 'buugu nye'd'de ana eema tiya inggide ya 'do oogo ma Uugaara ma 'büdhülü nja 'dotombo'do taalo manna ka naala tanno kadu ka türböönö ana iisine no.

25 Taalo angnga kama tamana eema oono, angnga

taalo talinggo ada oono ana iisine mitaalo masaasa eema kudumma oono mungngo mamana eema a kadu manangnga tefe ka 'di eene nja teela tanya ana eema nye'd'de.

26 Marü'bü kadu nye'd'de ka 'büdhülü ndama ömö'di ungnö, manangnga 'büdhülü eene nye'd'de, madagalinggo ada naganuuru eene, madagalaala eege ka na'buugu meene ka tanna kide.

27 Nggeege ya, kene ka aduna 'buugu moonoo kaduna oogo, oogo taalo magu'b'ba kaja ku'bu.

28 'Kefe angnga ka 'di ana oogo, angnga takunggunaana ku'bu angnga tefe 'di.' Afa ma katüüfü tüüsü tiya ada ka takiki, 'Angnga ka laala tiya oono.'

29 "Kaja kada laala tiya Masala, taalo angnga kama tiki a'da Masala magalinggo adene dahaba nja fudda nja niigisi ya adinadene a niisö ma ömö'di nja ta'dara miini.

30 A Masala mafa ka kadu kene ka titaalo kussu oogo mümmünü kadu ka na'buugu ka oona nye'd'de a'da kaadha ka tatoroko kapadaga kono.

31 Uuru kinggide kono ka tagümmü kadu ka 'buugu ka oona nye'd'de ana ömö'di tiya oono ka tümümü i'i a'da öö'dö tümümü kadu ya, maala a kadu kono ka fiki'dö i'i ka inde."

32 Kene ka föönyö tumma ma tafiki'dö ka inde, a kadu könö kamidhi i'i, a

könö tiki iini, “Kasaasa ungnö taföönyö tumma ma tafiki'dö ka inde no afe'de.”

<sup>33</sup> İkirı Bölis ka öö'dö kürö ungeene.

<sup>34</sup> A kadu könö kamma ka tumma tanno iini kaco iini keere, ömö'di öccö ana eere a'da Diyanisos i'i ya taga adaya ma Ariusbaküüs, aka ma minggide mana eere a'da Damariis a kadu töccö nja eene.

## 18

### *Bölis ka Kürünsüs*

<sup>1</sup> Ndama tiya, İkirı Bölis ka tinyi Asiina ku'bu aco Kürünsüs.

<sup>2</sup> Aduna taga Yahüüdü kide ama Büntüs ana eere a'da Akilla aleefe tagungeene ndama Italiya nja aka tammo iini mana eere a'da Berskilla, kudumma Kayisar Kalödiyös ya uugaara ma Rööma ya agasoro Yahüüdü nye'd'de a'da kunggeene ka Rööma. A Bölis tunggeene ma tassa kene.

<sup>3</sup> Adaganeene nja eene adagalinggo nja eene kudumma iini ka talinggo naheema afa meene kungngo.

<sup>4</sup> Adaga'bununjaana ku'bu nja Yahüüdü nja kadu ma Yünan ka naguuru ma Sa'bidi ka la ma talaana, ma tasaasa eege a'da kamma ka tumma tanno iini.

<sup>5</sup> Ka Siila nja Timosaws ka öö'dö ndama Makadoniya ya, a Bölis taadha ka eema nye'd'de ara kanaana İye ka tagadünnü tumma ma Masala eemaga co a

Yahüüdü a'da Yasu i'i ya Almasiihi.

<sup>6</sup> Kanu ka tumma tanno iini keela i'i, İkirı ka tafidhi ten'di miini eene, iki eene, “Erüüdö yaada kada ka nanggüüdü, nagu'b'ba kada ara a'a kunggeene ndama uuru tanno naco kajeene könö.”

<sup>7</sup> Ungeene ndama kann aco 'di tiya ömö'di ya tajeene akete ka la ma talaana ana eere a'da Tito Yustus ümmü Masala ana eedi dhorro.

<sup>8</sup> A Krisbus ya uugaara ma la ma talaana ya tamma ka Uugaara Yasu, i'i nja kadu tiya iini nye'd'de kungngo. A kadu ma Kürünsüs kadhabbu taföönyö tumma na Bölis, kamma ka Yasu kakambeesedene.

<sup>9</sup> Uugaara tageema nja Bölis ooso kungngo a kümböödö iki iini, “Fa tari'ba eema! Fa taki'döönö.

<sup>10</sup> A'a nja o'o, taalo ömö'di a tüüni nıimö ana o'o. Kudumma kadu kungngo eede ka anya tammo kadhabbu.”

<sup>11</sup> Adaganna kide ana ürüünü ungodho a nagatereene ka İdümmü kafünü ungodho alaana kadu ka tumma ma Masala.

<sup>12</sup> A kadu ma Rööma tümünü Kalion ka tümü tauugaara ma Akaiya, a Yahüüdü tawagaana ka 'büdhülü kümmü Bölis kaco ka naguugaara iini.

<sup>13</sup> Kiki, “Ömö'di ya aga'da kadu ka nanggüüdü asaasa eege katümmü tumma ma Masala ka fiini tiya diidi ma seriye.”

14 İkirî Bôlis ka asaasa teema, a Kalion tiki a Yahüüdü, "Kini ka tatumma tanno toroko no nja eema ma taga'da 'buugu eege kamiini ya ara tagatoodo ka tumma tanno ada natakind-inaana ku'bu.

15 Üürü tumma eema ma ker'de ker'de nja tindiri nja nagereene nja tumma ma seriye tanno ada, aaga indinanago ungodho aaga kudumma eede taalo a'a nasaasa ta uugaara ma tumma tanno."

16 İkirî ka tagasoro eege kunggeene.

17 Kümmü Sustanis ya uugaara ma la ma talaana ya eege in'dili kunggo katabbü i'i ka Kalion kidha a Kalion tanangnga iye eene taalo indineene.

### *Tapadaga co Antakiya*

18 A Bôlis taganna ka Kürünsüs dhabbu, a kadu ma kaniisa tattogo. I'i adigaala ka to nja Berskilla nja Akilla ma taco Süuriya. Adagemmedene ka Kankariya, kudumma iini ka timi'di tumma ma Masala.

19 Kene köö'dö ka Afosus ka 'buugu ya Bôlis ka adheene nja Berskilla Akilla aco la ma talaana eema tumma ma Masala nja Yahüüdü.

20 Kikirî ka tiki iini a'da agünü nja eene dhabbu, illi i'i anu.

21 Lakiini kini ka tunggeene iki eene, "Ka Masala ka tafa kede ara a'a tafada." İkirî ka tunggeene ka Afosus adigaala ka to.

22 İkirî ka ta'barda ka Kaiysariya, ndama kannasirigö co Örsaliim ööjülü kadu ma kaniisa, a'barda aco Antakiya.

23 Kini ka tagünü kide idhilli ya, ikirî ka tunggeene aco Galatiya nja Frajya öö'dö a kadu ma kaniisa ka nanggeedi a'da kakardha ku'bu dhorro.

### *Apölös inynyo Afosus inynyo Kürünsüs*

24 A taga Yahüüdü inggide ama Iskandariya ana eere a'da Apölös, ö'dö ka Afosus ussu ka tadünnü eema, ussu tumma ma sorne ma Masala dhorro.

25 Akalaana kadu i'i ka fiini tiya Uugaara adageema tumma kadhabbu dhorro, adageema ma Yasu ka'diila a'da ussu tambeese na Yühanna sugi.

26 Kini ka teema ka la ma talaana a rüsü, ikirî Berskilla nja Akilla ka föönyö, kikirî ka 'duga i'i kaco öö'di kita eene iini kadagalaana i'i ka fiini ma Masala tiya dhorro ya.

27 Apölös tasaasa tunggeene aco Akaiya, a kadu ma kaniisa ma Afosus taguu'bu i'i ka eedi kagürünü i'i a waraga ma co tunggu a kadu ma kaniisa ka Akaiya iini a'da kamma kini aneene nja eene. A kini ka ndala Akaiya, a ta'diila nja kadu tanno amma ka Masala no.

28 Kudumma iini ka tagii'bi Yahüüdü ka kadu kidha a tumma, alaala tumma ka kasorne ma



Masala a'da Yasu i'i Almasi-  
ihi.

## 19

### *Bölis unngo ka Afosus*

<sup>1</sup> Ka Apölös ka taganna ka Kürünsüs ya, a Bölis tunggeene atigaala ka naanya ka söödö öö'dö ka Afosus aduna kadalaadene könö kide.

<sup>2</sup> İkirı ka tiki eene, "Kada katamma ka Yasu 'dee ka'duga aaga Koronggore ya Insili ya?"

Kiki iini, "Taalo unngo kussu a'da Koronggore ya Insili ya inggide."

<sup>3</sup> İkirı ka tiki, "A tambeese na mada eege kungngo ada?"

Iki iini, "Tambeese na Yühanna."

<sup>4</sup> A Bölis tiki, "Akambeese Yühanna tambeese ma taadha ka linggo ma eema tiya toroko ya, ageema nja kadu a'da kamma ka ömö'di ya tö'dö kini keere ya i'i ya Yasu."

<sup>5</sup> A kene ka taföönyö tumma no ya, kadakambeesedene ana eere tiya Uugaara Yasu.

<sup>6</sup> Ka Bölis ka tümünü iisine kene ka oona ya, a Koronggore ya Insili ya tö'dö kene ka oona, karooro ka teema tumma taalo neene, keema tumma ma Masala.

<sup>7</sup> A kadu kinggide kö'dö kada'baaga kafünü eera.

<sup>8</sup> A Bölis tikiri ka co la ma talaana eema tumma kannu a'da taalo ri'ba kini ka eedi, asaasa a'da kamma ka tauugaara ma Masala.

<sup>9</sup> A kadu öccö tanu kide kamidhi tumma niini keema tatoroko kanu ka fiini tiya Yasu kidha ma kadu könö. A Bölis taadha kene ka oona a'duga kadalaadene nja iini, adünügü tumma eene turi ka 'buugu ma talaana ya Tiranus.

<sup>10</sup> Ütü kadagalinggo nggeege a nagürüünü keera idhi iki a Yahüüdü ma Asiya nja kadu ma Yünan taföönyö tumma na Uugaara Yasu.

### *Laala ya Sakawa*

<sup>11</sup> A Masala tanangnga Bölis ka talinggo eema ya idhindhı keefe.

<sup>12</sup> A kadu tama namendeeli nja en'di tiya iini kamana a kadu tanno maara no ka oona. A maara talimi kene, a nagoronggore na oroko no taadha kene ka oona.

<sup>13</sup> A Yahüüdü könö kunggunaana ku'bu kasoro nagoronggore na oroko no, kikiri ka asaasa tasoro nagana'bu kürö ana eere tiya Uugaara Yasu. Kiki a'da, "Ana eere tiya Yasu afa Bölis ka teema iini ya, a'a niki aayu kürö."

<sup>14</sup> Uugaara ma ka'boge ma Yahüüdü inggide, ana eere a'da Sakawa, laala unngo iini iidümmü afünü eera kalinggo eema ya miini ya.

<sup>15</sup> A koronggore ya toroko ya tiki eene, "Nussu a'a Yasu nussu Bölis aaga ka mada?"

<sup>16</sup> Ömö'di ya ana koronggore ya toroko ya tako'do kene atabbü eege adagii'bi eege kikiri ka rünö ana

oona kada 'döngngönyö a nagöola ka oona.

<sup>17</sup> A kadu ma Afosus, Yahüüdü nja kadu ma Yünan taföönyö tumma no nye'd'de a ri'ba tümmü eege, eere ya Uugaara Yasu tidhindhî.

<sup>18</sup> A kadu na amma ka Yasu no tö'dö kadhabbu kamma ka kadu kidha a'da eege kalinggo eema ya toroko ya.

<sup>19</sup> A kadegeene takawa-gaana ka sorne ka kadu kidha nye'd'de kungngo küfü issi kide, kadakineene tamana miini kaduna i'i ö'dö nakajine hamsiin alif.\*

<sup>20</sup> Nggeege tumma na Uugaara Yasu tanyala ka na'buugu kadhabbu, king-giridene a türü.

<sup>21</sup> Ka eema tiya agüüni adene ka ndatiimö ya, ikiri Bölis ka asaasa tunggeene aco Makadoniya nja Akaiya assa ka tunggeene aco Örsaliim, ikiri ka tiki, "Kede ka taala kannu ya ara a'a co tassa co Rööma."

<sup>22</sup> Agürünü kadu na akinyi linggo iini no keera, Timosaws nja Arastus ka Makadoniya ara kütü ka Asiya agünü kide.

### *Taga'da 'buugu ka Afosus*

<sup>23</sup> A kadu taga'da ajeene ka Afosus ka uuru tanno miini no kudumma fiini tiya Uugaara Yasu.

<sup>24</sup> Tamodoo'do inggide ana eere a'da Dimitrios adina eema ma masala ma Artamis ana fudda ma kadu tafara

kono. I'i nja kadu tanno iini kanadene nja kadu ana gürüüsi dhabbu.

<sup>25</sup> İkirî ka tawagaana kadu na linggo eema nja iini no koonu iki eene, "Kussu aaga a'da almaala yaaja kö'dö ndama linggo tanno.

<sup>26</sup> Aaga adinö kide aaga taföönyö ömö'di ya ana eere a'da Bölis ya, i'i anangnga kadu kadhabbu ka föönyö tumma niini atafaga eege keere kafara ka masala, kalinggo tanno ka Afosus nja Asiya. Iki a'da namasala na alinggo adene ana iisine no, taalo Masala dhorro oogo miini.

<sup>27</sup> A tumma no ka toroko 'do kara tanangnga kadu ka teema diidi ma angnga. Kara tamidhi la ma masala ma Artamis ma dhabbu mo. Kara tanangnga oogo ka titaalo, oogo mungngo a kadu kafara kono ka Asiya nja 'buugu ka oona nye'd'de."

<sup>28</sup> A kadu ka taföönyö tumma no ya, ikiri kagoroo'bo kiidhe, "Artamis ma Afosus idhindhî!"

<sup>29</sup> Amussu kungngo ya, anya nye'd'de co kalumuli. A kadu tarefe Kayos nja Arestarkos, eege kama Makadoniya, kungeene nja Bölis küügü eege kaco 'dadillö ma ta'bala.

<sup>30</sup> A Bölis tasaasa co ka kadu ka teene ka 'dadillö, a kadu ma kaniisa sa faga i'i keere ka co.

<sup>31</sup> A kadu ma Asiya na iifi no eege ka kateefe ma

\* 19:19 19.19 Jine ya miini ya i'i ya ma linggo ma uuru ungodho.

Bölis tagürünü tumma iini a'da afa co tarigi eyi yiini ka tumma tanno, aaco 'dadillö.

<sup>32</sup> A kadu nye'd'de teema tumma kadhoonyo, aya teema tumma niini kefe aya teema niini ungodho i'i, könö taalo kussu niimö yeene ka öö'dö kide ya.

<sup>33</sup> A Yahüüdü tikiri ka tuurugu ka Askander ka kadu kidha kiki a'da i'i ya kalinggo tumma no, ikiri ka alaga nüisö coo'do asaasa teema.

<sup>34</sup> Kene ka ndussu a'da i'i ya taga Yahüüdü ya, eege in'dili kungngo kiidhe a tumma ka ungodho kabbü tageere 'do idhi katafara ndanaaya keera, kene katiidhe kiki a'da, "Artamis, Masala ma Afosus! Magu'daana ma idhindhi."

<sup>35</sup> Ömö'di ma anya ya ari-giri ya, tanangnga kadu kada mudhudhuli iki, "Ka kadu ma Afosus, kadu ka 'buugu koono in'dili kussu a'da anya maaja Afosus oogo mafa ka la ma masala ma dhabbu mo Artamis nja koronggore tiya oono ya a'dinggö ku'bu ndama 'dotombo'do mo?"

<sup>36</sup> Taalo ömö'di ma tiki a'da katoroko tumma no, aaga idhi oona ku'bu aaga taadha ka tatoroko.

<sup>37</sup> Aaga kö'dö a kadu no kita, lakiini eege taalo kanyooro eema ka la ma masala alla keela masala tammo aja.

<sup>38</sup> Üürü Dimitrios nja kadu tanno linggo nja iini no, tumma kungngo eene nja kadu, fa kene kaco teema seriye ka naguugaara kidha, ka uuru miini na dhorro no.

<sup>39</sup> Üürü tumma kungngo ada afe'de, kateemadene ka fiini tiya dhorro ya kidha ma naguugaara.

<sup>40</sup> A'a niki, ii'di kadu tapügü tumma kaja ka oona ma tagirnaana kadu koono kalinggo adene ka uuru tanno. A fiini ma aja ka'düsünügi titaalo."

<sup>41</sup> A kini ka ndageema nggeege ya uuru kadu ka tino.

## 20

*Bölis inynyo Makadoniya nja Akaiya*

<sup>1</sup> Ka kadu ka ndaadha ka tiidhe a 'buugu tamudhudhuli ka Afosus ya, ikiri Bölis ka tagümmünü kadu ma kaniisa adageema nja eene uu'bu eege ka eedi ikiri ka tattogo eege ungeeene aco Makadoniya.

<sup>2</sup> Ikiri ka tunggeene ka na'buugu eema tumma ma Masala dhabbu nja kadu tanno amma ka Masala no, uu'bu eege ka nanggeedi. Ikiri ka öö'dö ka Akaiya.

<sup>3</sup> Adaganna kide a nagatereene kiidoona, a kini ka ndasaasa tadigaala ka to ma taco Süüriya ya, ikiri Yahüüdü ka üüni ünggü ma tiidi i'i, ikiri ka tussu tumma no asaasa tunggeene a fiini ma Makadoniya.

<sup>4</sup> I'i ungeeene nja Subatros 'bii'bala ya Berus ya ma Beeriya ya, nja Arestarkos nja Skontos ya ma Tasalanüki ya, nja Kayos ya ma Derba ya, nja Timosaws, nja Tikikos nja

Trifimöös ya ma anya ma Asiya.

<sup>5</sup> Kadhe ungnngo kaco Tarwas ka takindhigi inggide.

<sup>6</sup> Ungngo tunggeene ungnngo tadho ka to ndama Filippi ka Taanyara ma Dheedhifi kinynyo kürö, ungnngo tagureene nja eene ka Tarwas a füngngö kiidümmü, ungnngo taganna kide a füngngö ka iidümmü kafünü eera.

### *Bölis inynyo Tarwas*

<sup>7</sup> A ka uuru ma Lahada ooso kungngo ungnngo temmi ma takoreene ma kaniisa ikiri Bölis ka adünügü tumma ma Masala a kadu, idhi a 'buugu tooso ka teene kudumma iini ka asaasa tunggeene lititaka kungngo.

<sup>8</sup> Kaganna nagalamba ka la ka ta'doogo kadhabbu kita iidü katemmi kide kita.

<sup>9</sup> A tadimöögö inggide emmi ka ka tinggini ma subaga ma la, ana eere a'da Aftikös, ka Bölis ka leefee teema ya, a tarigide ta'duga i'i anyege'de ku'bu a'dinggö caa'bu ndama kürö ndama la ko'do ka'dina i'i ka teyi.

<sup>10</sup> A Bölis ta'barda ku'bu iti i'i kini ka oona, iki eene, "Aaga afa ta'deedene ka oona. I'i adinö!"

<sup>11</sup> A Bölis tasirigi co la a'duga miteene a'düsünü adaguri. Adageema nja kadu a taka taadha ikiri ka tunggeene.

<sup>12</sup> A kadu tö'dö a 'bii'bala ka adinö, a nanggeedi neene ta'barda ku'bu.

### *Bölis inynyo Miletos*

<sup>13</sup> Ungngo tunggeene, ungnngo co mürkabü, ungnngo tunggeene ma co Asos ma co a'duga Bölis nja ungnngo ndama kanna kudumma iini ka tadirina ungnngo no a'da i'i asaasa tunggeene ana awwa aaco.

<sup>14</sup> A kini ka ala ungnngo ka Asos ya, ungnngo tanangnga i'i ka mürkabü ungnngo tunggeene ma co Metilina.

<sup>15</sup> Ka taka ka taadha, ungnngo tunggeene a mürkabü, ungnngo tö'dö ka Kios. A füngngö kanda iidoona ya, ungnngo tala kete ma Samos, ungnngo tö'dö ka Milits a füngngö tiya egüso ya.

<sup>16</sup> Kudumma Bölis ka asaasa tadheedhe ka Afosus ko'do kudumma iini taalo asaasa tatoodo ku'bu ka Asiya kini ka 'digaana ma taco Örsaliim a'da üfürü uuru ma Taanyara ma Koronggore.

### *Tumma na Bölis nja kadüffi ma Afosus*

<sup>17</sup> Ka Bölis ka taganna ka Milits i'i agürünü tumma co kadüffi ma kaniisa ma Afosus.

<sup>18</sup> Kene ka öö'dö a tumma iini, iki eene, "Kussu aaga a'da nakan'deene a'a nja aaga ka naganuuru tanno in'dili no, ka uuru tanno eede ka öö'dö ka Asiya ta'bitingngö.

<sup>19</sup> Nagalinggo a'a linggo na Uugaara Yasu ana eedi ka tinsili, taalo nümmü eyi yeede kada nümö, nalinggo ada Uugaara Yasu a 'bii'di ka iye, ana eema tiya toroko ya

Yahüüdü ka tagüüni ana a'a ya.

<sup>20</sup> Taalo a'a nүүрү ниймө өццө keere ma tö'dö keere a ниймө aaga, nagalaana aaga ka na'buugu nye'd'de kadara co nöö'di tanno ada.

<sup>21</sup> Nadagadünügü eema a Yahüüdü nja kadu ma Yünan a'da kaadha ka eema tiya toroko kamma ka Uugaara yaaja Yasu.

<sup>22</sup> "Ka uuru tanno ara co Örsaliim, a Koronggore ya Insili ya ka tuurugu a'a co, nitaalo nussu a'da ara a'a co aduna minna kide.

<sup>23</sup> Kudumma Koronggore tiya Insili ya eema nja a'a ka na'buugu neede ka taco no a'da dhügürü nja naaru ma timi'di a'a kindhigi a'a.

<sup>24</sup> Lakiini a'a taalo нүммү eyi yeede kada ниймө tiya agu'daana indhi ya, kudumma eede ka asaasa tatiimö linggo na Uugaara Yasu ka түммүнү a'a no, nalaana a'a kadu ka tumma ma Injiili ma түрү tanno Masala.

<sup>25</sup> "Nussu a'a a'da taalo aaga kataasala ka dhugudha tiya eede ndama uuru tanno, aaga neede ka taganeene nja aaga nadageema tumma ma tauugaara ma Masala nja aaga no.

<sup>26</sup> Nageema a'a tumma nja aaga uuru tanno a'da, nagu'b'ba a'a ka eriido ma kadu nye'd'de.

<sup>27</sup> Nageema tumma ma Masala nja aaga dhabbu nitaalo нүүрү ниймө өццө keere.

<sup>28</sup> Aaga adinö ko'do ma nangnga eyi tanno ada, nja

kadu tanno a Koronggore tiya Insili ya ka anangnga aaga kafa kene no. Aaga ka katasaana ma kaniisa tanno Masala moonno ka taana ana eriido tiya oono mo.

<sup>29</sup> Nussu a'a a'da kede ka tunggeene, a kadu öccö tafiri kada ka teene afa needi na taalo kana 'bangnga ma kadu no kungngo.

<sup>30</sup> A kadu könö kungngo ada ka söödö kadaga'da kadu ma kaniisa ka nanggüüdü kiisini eege ka urna eege keere.

<sup>31</sup> Aaga adinö ko'do, aaga agiigi nagürüünü na iidoona no taalo a'a naadha ka tema nja aaga osooso a naguuru a 'biidi ka iye.

<sup>32</sup> "A'a 'bitingngö нүммүнү aaga ku'bu a Masala nja tumma ma түрү tanno Masala, ma tanangnga түрү aaga manangnga takarna ka eema ka kadu tanno oolonadene no.

<sup>33</sup> Kede ka taneene nja aaga, taalo a'a nasaasa gürüüsi nja en'di ka ömö'di ma eyi tiya eede.

<sup>34</sup> Kussu aaga tumma meede ka talinggo ana iisine tanno eede nöö'dö ana eema ma eyi tiya eede nja kadu tanno linggo nja a'a no.

<sup>35</sup> Turi nageema a'a tumma aaga a'da angnga takinyi kadu na eema ka titaalo kene no, aaga agiigi tumma na Uugaara Yasu ka eyi tiya iini ka tiraana a'da, 'A'diila tamana eema a kadu adagii'bi a tamaana ka kadu.' "

36 Aga Bölis ka ndatiimö tumma niini ya, üürü ku'bu nja kadu nye'd'de kafara ka Masala.

37 İkirī eege ka tattogo Bölis, kafara eege in'dilī a 'biidi ka iye.

38 Niimö ya dhorro tanangnga nanggeedi ka toroko kene kagoroo'bo ya, tumma iini ka tiki eene a'da, "Taalo aaga ka tasala ka dhugudha tiya eede afe'de." Kikirī ka tattogo i'i co mürkabü ka to.

## 21

### *Bölis ungnö ka Örsaliim*

1 A kidī ka adheene nja eene, ungnö tapadaga co fiini ma Kos ya, a taka taadha ungnö co Rodes ndama kannu ungnö co Batura.

2 Ungnö taluna mürkabü kannu ma tunggeene ma co Finikiya, ungnö taka kide ungnö tunggeene.

3 Kidī ka ndasala Kuburus ya, ungnö tinyi oogo ndama niisö ma küüle, ungnö tapadaga co fiini ma Süuriya. Ungnö tapadaga ka Suur, ara kadu kadadhifigi eema ku'bu ndama mürkabü.

4 Ungnö taluna kadu na Yasu kannu, ungnö tagünü nja eene füngngö iidümmü afünü eera. A Korongore ya Insili ya tanangnga eege ka tiki a Bölis a'da afa tasirigi co Örsaliim.

5 Kede ka ndatiimö ta-neene nja eene kannu ya, ungnö tö'dö kürö ungnö

tunggeene. Kattogo ungnö eege nye'd'de kungngö nja iya tanno eene nja laala tiya eene, ungnö tüürü ku'bu ka tinggini ma to ungnö tafara ka Masala.

6 Kikirī ka tattogo ungnö, ungnö taka ka mürkabü kara ka tafada kaco nö'di tanno eene.

7 Ndama Suur ungnö tala Butlmaws, ungnö tööjülü kadu ma kaniisa kide ungnö tiyü nja eene füngngö ungnö.

8 A taka taadha ungnö tunggeene ungnö co Kaiysariya, ungnö co 'di tiya Filibüs ya alaana kadu ka tumma ma İnjili ya i'i yungngö a kadu ka tagümmünü eege ka iidümmü kafünü eera ma linggo ma kaniisa. Ungnö taganeene nja iini.

9 A laala ya lömü ya ungnö iini egüisö, kiji tumma ma Masala. Keemaga tumma ma Masala co a kadu.

10 Kidī ka ndatiimö füngngö dhabbu nja eene ya, a ne'bi inggide ana eere a'da Akabüs ö'dö ndama Yahüdiya.

11 Ö'dö ka 'di a'duga jönnö ya Bölis afin'di uune niini nja iisine iki, "Korongore ya Insili ya iki a'da, 'Ömö'di ma jönnö tiya, ara Yahüdü timi'di i'i nggeege ka Örsaliim kümmünü i'i a kajeene.'"

12 Kidī ka taföonyö tumma no ya, ungnö nja kadu

tanno iidi kete no unngo tageema nja Bölis a'da afa tasirigi co Örsaliim.

13 İkirı Bölis ka tiki, "Minna agu aaga, aaga tafara aaga taga'da a'a ka eedi? A'a taalo namma ma timi'didene sugi, nagala a'a kindinaana eyi yeede co teyi ka Örsaliim kudumma eere tiya Uugaara Yasu."

14 A kidi ka ndagi'di kini keere ka tumma ya, ikiri unngo ka tiki, "Fa ka tumma tanno Uugaara Yasu kalinggo adene."

15 Ka naganuuru ka ndatimö ya, unngo tindi-naana oona ku'bu unngo tunggeene ma co Örsaliim.

16 A kadu könö ma kani-isa tunggeene nja unngo ndama Kaiysariya, kateefe tattogo unngo co 'di tiya Manason ya ma Kuburus ya, i'i tatalaadene ya Yasu ma 'billi.

17 Kidi kaala Örsaliim ya, a kadu ma kaniisa takoreene nja unngo kadhodho.

18 Ka taka ka ndaadha a Bölis tunggeene nja unngo ma co kita Yaguub, a kadifi ma kaniisa tö'dö kide nye'd'de kungngo.

19 İkirı Bölis ka tööjülü eege adagadünügü eema ya Masala ka anangnga i'i ka tagalinggo ada kajeene no.

20 Kene ka taföonyö tumma niini no, kindhigi Masala ko'do. Kikiri ka a Bölis, "Nijöögö o'o örre ma angnga, Yahüüdü na alif kadhabbu kamma ka tumma tanno Yasu illi eege in'dili

kagu'daana ka nanggeedi ma seriye.

21 Eege kaföonyö a'da o'o nalaana Yahüüdü na anna ka kajeene ka teene no a'da kaadha ka seriye tiya Müüsa. O'o tadünügü eema eene a'da kafa tara laala yeene, kafa talinggo ana eema tiya kadaada ma angnga ma 'billi ya.

22 Angnga 'bitingngö ara ta könyö? Kudumma eene ka taföonyö a'da o'o nö'dö.

23 Niimö yidi ka tiki o'o a'da nalinggo, kadu kungngo iidi ka egisö kimi'di tumma ma Masala.

24 'Duga eege aaga co taagala oona ka la ma Masala nja eene nanangnga faana ma temme nanggüüdü neene ku'bu amang ka kadu tussu nye'd'de a'da tumma ma o'o neene ka taföonyö no taalo katimin'da, nunggeene o'o ka fiini tiya seriye tiya Müüsa afa meene kungngo.

25 A kadu na amma ka Yasu a'da taalo ka Yahüüdü no, kunggugu unngo tumma eene a'da kümmü eyi yeene ka kuri ma tirri ma eema ma namasala nja erüdö nja eema tiya kadu kamir'daana ya nja füngngö kadhoonyo."

26 A Bölis ta'duga kadu na egisö no a taka ka ndaadha, kanangnga nanggeyi neene ka tinsili. İkirı kaco la ma Masala ma tadiri tumma a ta'boge ma naguuru ma tatimö tinsili, amang kene tara eema yeene.

*Bölis ümmü adene ka la ma Masala*

27 A füngngö ya iidümmü afünü eera ya ka ndakete ka tatiimö ya, a Yahüüdü ma Asiya tasala Bölis ka la ma Masala. Kadagafünaana kadu kini kümmü i'i.

28 Kiidhe kiki, "Ka kadu ma Israyil! Aaga akinyi ungnö, ömö'di ya i'i yungngo alaana kadu nye'd'de ka na'buugu eela kadu ma Israyil nja seriyé ya Müüsa nja 'buugu tiya. Nja iini ka öö'dö a kadu ma Yünan ka la ma Masala kanyoro 'buugu ya insili ya."

29 Eege kiki nggeege kudumma eene ka tiji Trifimöös ya ma Afosus ya ka tunggeene nja Bölis ka anya, kiki kide a'da Bölis a'duga i'i aco la ma Masala nja iini.

30 Anya co kamuli muli nye'd'de, a kadu tagedhe Bölis kümmü i'i kasisigi i'i co kürö ndama inye ma la ma Masala karooro ka teere kide.

31 Kene ka ndasaasa tidi Bölis ya, ikiri uugaara ma nasigira ya dhabbu ya ma Röoma ka taföonyö a'da Örsaliim nye'd'de kungngo minynyo kamuli muli.

32 Ikiri ka kürünü nasigira köö'dö kene areere. A kene ka ndasala nasigira nja uugaara tiya eene ya, kiki ka taadha ka baana ma Bölis.

33 Uugaara ma nasigira ya dhabbu ya tö'dö kini kete iki eene a'da kimi'di i'i ana killi keera, ikiri ka tindini kadu miini a'da, "Mada i'i ya miini, i'i agalingö minna?"

34 A kadu tambanjaana ku'bu a tumma niini, uugaara ma nasigira ya dhabbu ya itaalo ussu tumma niini dhorro, ikiri ka tiki a nasigira a'da ka üügü Bölis kaco 'buugu tiya eene iini.

35 A kene ka ndala kadhiki, ikiri nasigira ka ta'diniga i'i ko'do kudumma kadu katili i'i ka oona.

36 Kudumma eene ka tagöö'dö kene keere kiidhe a'da, "Aaga iidi i'i!"

*Bölis ümmü ka eyi tiya iini*

37 Ka Bölis ka ndakete kaco a 'buugu ma nasigira ya, ikiri ka tiki uugaara ma nasigira ya dhabbu ya, "Bandumma ungnö eede ka asaasa tadirina o'o?"

Uugaara ma nasigira ya dhabbu ya tiki iini, "Tara a'da nussu o'o tangga Yünan?"

38 Taalo o'o na taga Misiri ya kirnaana ka kadu ka oona kambele, üügü kadu na alif ka egüso ma koro'bo aco a dhüile iini?"

39 Ikiri Bölis ka tiki, "A'a na taga Yahüüdü nanna a'a ka Tarsuus ka Kilikiya anya ma dhabbu mo. Fa kede neema nja kadu."

40 Ikiri ka tapa kini a'da eema, ikiri Bölis ka 'dingnge ka kadhiki alaga nüso ko'do a kadu. A 'buugu tamud-hudhuli, adageema nja eene a tumma ma Yahüüdü iki eene.

## 22

1 "Aaga föönyö aaga na kafaafa ma a'a no nja nagöre



tanno eede, tumma neede ka tadirina aaga 'bitingngö meede ka tūmmöönö ka eyi tiya eede."

<sup>2</sup> Kene ka föönyö iini ka teema tangga Yahüüdü ya, kamusuli ku'bu.

İkirī Bōlis ka tiki,

<sup>3</sup> "A'a na taga Yahüüdü nageenedene a'a ka Tarsuus ma Kilikiya, illi a'a nasere ka anya tammo. A Gamalayiiil akalaana a'a ka tumma ma seriye ma kadaada ma angnga ana eedi dhorro nasaasa linggo ma Masala afa tiya ada ka talinggo 'bitingngö ya.

<sup>4</sup> Nadagalinggo kadu na ümmü fiini ya na amanaga eege ka inde, kanangnga kadu na nagiide no nja iiya ka pabuusu.

<sup>5</sup> Uugaara ma ka'boge nja naguugaara ma Yahüüdü nye'd'de kadinö kede. Nama a'a tumma kene co nagöre tanno aja ka Demasak, nafada naco kanna ma tö'dö a kadu ka Örsaliim ma tapusu adene."

*Bōlis eema tumma miini ka tamma ka Yasu*  
(Kadafiini 9.1-19; 26.12-18)

<sup>6</sup> "Kede ka ndakete ka Demasak, uuru ka teene a 'buugu ta'dara öyeene kede ka oona a 'dotombo'do talimi.

<sup>7</sup> Na'dinggo ka 'büdhülü, naföönyö ömō'di ka tūmmünü a'a, 'Sawl, Sawl, minna agu o'o nalinggo a'a?'

<sup>8</sup> "Niki, 'O'o na mada, Uugaara?'

"İki, 'A'a na Yasu ya ma Nasira yüüdü ka talinggo i'i ya.'

<sup>9</sup> A kadu na kungeene nja a'a no, kiji töyeene kassa kitaalo kaföönyö tumma na ömō'di ya eema nja a'a ya.

<sup>10</sup> "İkirī a'a ka tiki, 'Nasaasa a'a ka tönynyö 'bitingngö, Uugaara?'

"İkirī ka tiki a'a, 'Fiki'dö naco Demasak, ara kadu sa kadirina eema o'o ma niimö tiya üüdü ka talinggo ya.'

<sup>11</sup> Töyeene na limi no kakafa a'a ka iyye taalo niji 'buugu, a kadu na ungueene nja a'a no tagümmünü a'a ka tino unguo co Demasak.

<sup>12</sup> "Ömō'di inggide ana eere a'da Hananiya akümmü tumma ma Masala ana eedi dhorro, a Yahüüdü na kanna ka Demasak no nye'd'de kungngo kadinö ka taneene tanno iini.

<sup>13</sup> İkirī ka öö'dö a'dingnge kede kete iki, 'Örre yeede Sawl, asala 'buugu.' İkirī a'a ka arooro ka tasala 'buugu.

<sup>14</sup> "İkirī ka tiki, 'Masala ma kafaafa ma angnga magesse o'o manangnga o'o ka tussu fiini yoono, nasala ta'diila niini, naföönyö tumma niini.

<sup>15</sup> Ara o'o tadünügü eema yüüdü ka tadinö kide na o'o taföönyö ya co a kadu nye'd'de.

<sup>16</sup> Minna agu o'o 'bitingngö nadoono ku'bu? Fiki'dö nambeesedene, a tatoroko tatanggala küdü ka oona ninsili ana eere tiya iini.'

*Masala magürünü Bölis ka kajeene*

17 "Nikiri a'a ka tafada naco Orsaliim. A kede ka ndafara ka Masala ka la ma Masala ya, neyigi ko'do.

18 Nikiri a'a ka tasala Uugaara ka tiki a'a, 'Areere nöödö kürö ndama Orsaliim, kudumma eene taalo kara tamma ka tumma tanno üüdü ka teema ma a'a no.'

19 "Nikiri a'a ka tiki, 'Ka Uugaara, eege kussu tumma no dhorro, kadakicci co naala ma talaana nümmü kadu na amma ka fiini tiya namanaga a'a eege ka pabuusu nabbü eege.

20 Ka uuru tanno kadu ka tagiidi Istifanüüs no a'da a'a ninggide, namma ka inde tanno iini nataafa ka en'di tiya kadu tanno kiidi i'i no.'

21 "Ikiri Uugaara Yasu ka tiki a'a, 'Aayu ara a'a tagürünü o'o naco co 'buugu ya a ku'b'ba, a kadu tanno taalo ka Yahüüdü no.' "

22 A kadu tagatodo ka Bölis kini ka ndiri tumma no ya, kikiiri ka teele ka tumma ko'd'do, "Aaga kiidi ömö'di ya apa ka anya. Kudumma iini taalo ama tefe ka 'di 'do."

23 Kikiiri ka ndiidhe, kapüpügü en'di yeene kasanaana kuraaga coo'do.

24 Uugaara ma nasigira ya dhabbu ya tanangnga nasigira ka a'duga Bölis kaco 'buugu ma nasigira ka teene ana i'i kabbü i'i kindini i'i a'da minna agu Yahüüdü kiidhe kini ka oona afa ma tiya kungngo.

25 Kene kafin'di i'i ku'bu ma tabbü i'i, ikiri Bölis ka tiki uugaara ma nasigira ya a'dingnge kini kete ya, "A'diila kada nggeege maada ka tabbü ömö'di ya taga Rööma a'da taalo aaga kageema seriyee, aaga taalo tussu niimö ya agu i'i ya?"

26 Uugaara ma nasigira ka taföonyö tumma no ya, areere aco ka uugaara ma nasigira ya dhabbu ya iki iini, "Ara o'o talinggo minna? Ömö'di ya a taga Rööma."

27 Ikiri uugaara ma nasigira ya dhabbu ya ka öö'dö ka Bölis iki iini, "Eema nja a'a dhorro, o'o na taga Rööma?"

A Bölis tiki iini a'da, "Ii."

28 Uugaara ma nasigira ya dhabbu ya tiki iini, "Nafaana a'a ana almaala dhabbu amang kede tataga Rööma."

Ikiri Bölis ka tiki iini, "A'a ya, nageenedene a'a kide."

29 A kadu na asaasa takindini i'i no, karooro kaadha kini ka oona. A ri'ba tümümü uugaara ma nasigira ya dhabbu ya kini ka ndussu a'da i'i imi'di Bölis ya taga Rööma ya a nakilli.

*Bölis ka kadüfi ma Yahüüdü kidha*

30 Ka taka ka ndaadha a uugaara ma nasigira ya dhabbu ya tasaasa tussu niimö ya anangnga Yahüüdü ka tümümü Bölis ka tumma iini ya, agildhe nakilli iini ka oona, iki a naguugaara ma ka'boge nja kadüfi ma la ma Yahüüdü nye'd'de a'da

köö'dö temmi. İkirî ka tapa ka Bölis öö'dö kene ka teene.

## 23

1 A Bölis tassa ka kadu tanno emmi ka la ma kadüifi ma Yahüüdü iki, "Nagöre eede, naga 'diila a'a nja tumma ma Masala ana eedi ka tinsili ta'bitingngö."

2 A Hananiya ya uugaara ma ka'boge ya, ka tiki a kadu na a'dingnge ka Bölis kete no, kabbü Bölis ka nünö.

3 İkirî Bölis ka tiki iini, "Ara Masala tabbü o'o, o'o na 'dakala tiya lokoladene kata'bassa ya. Nemmi kanna nümmü a'a afa ma seriye ka tiki no, namana o'o ka abbü adene ka'bana ko'do nja tumma ma seriye tiya Masala?"

4 A kadu na a'dingnge ka Bölis kete no kiki, "Neela o'o uugaara ma ka'boge tiya Masala?"

5 İkirî Bölis ka tiki, "Ka kadu eede, taalo a'a nakussu a'da i'i ya uugaara ma ka'boge ma Masala, kudumma Sorne ma Masala ka tiki a'da, 'Aaga tafa teela uugaara ma kadu tanno üüdü.'"

6 A Bölis tussu a'da kadu könö ka naFariisi öccö ta Sadügiin, ikirî ka alneege ka kadu ka teene iki, "Ka kadu, a'a na Fariisi 'biibala ma Fariisi, nümmü adene a'a 'bitingngö kudumma eede ka tamma nussu a'da tafiki'dö ma inde ka inggide."

7 İki iini ka tirina tumma no, a tumma ta'bana ko'do

kene, naFariisi nja Sadügiin kasümününjaana ku'bu.

8 Kudumma Sadügiin taalo kamma a'da ara kadu tafiki'dö ka inde, kitaalo kamma a'da kadhangga kinggide nja nagoronggore, a naFariisi kamma kide nye'd'de.

9 A kadu tiidhe ko'do, a naFariisi könö na alaana kadu ka tumma ma seriye tiya Masala ka'dingnge ko'do kam'bana ka tumma kiki, "Taalo unngö kaduna nünmö ya toroko ya ka ömö'di tiya. Aminna üürü koronggore alla tadhangga ageema nja iini."

10 A kadu takardha ku'bu ta'bununjaana ku'bu a tumma ko'd'do a ri'ba tümmü uugaara ma nasigira ya dhabbu ya, i'di kadu taresana Bölis ku'bu, ikirî ka kürünü nasigira a'da ka'barda kaco tamuru i'i kene ka söödö kunggu i'i co 'buugu ma nasigira.

11 Ka ooso töccö Uugaara Yasu ka tatele oona a Bölis, iki iini, "Kardha ku'bu! Afa müüdü ka tageema tumma neede ka Örsaliim ya, ara o'o teema tumma neede nggeege ka Rööma."

### Ünggü ma tara tiidi Bölis

12 Ka taka ka ndaadha a Yahüüdü timi'di tumma, kanu kagu eema kanu ka-tooye ara eege katiidi Bölis.

13 A kadu na mi'di tumma no kadhabbu kö'dö ukumu kadu keera (40).

14 Kikiri ka öö'dö ka naguugaara ma ka'boge nja naguugaara ma anya kiki eene, "Kümmü unngo eedi taalo unngo katagu eema illi unngo tiidi Bölis.

15 Aaga kürünü ka uugaara ma nasigira ya dhabbu ya aaga na naguugaara no aaga tiki a'da uurugu Bölis aaga, a'da aaga asaasa tassa ka niimö tiya inggide ya, ara unngo takadho ka fiini unngo tindinaana oona ku'bu ma tiidi i'i ka fiini ma ta ungunu kada kita."

16 A moole ma Bölis taföönyö ünggü ma tumma no, ikiri ka co ka Bölis ka 'buugu ma nasigira adirina eema iini.

17 İkiri Bölis ka tümünü uugaara ma nasigira iki iini, "'Duga 'bii'bala ya naco tunggu i'i co uugaara ma nasigira ya dhabbu ya, kudumma tumma kungngo iini ma co tadirina iini."

18 A uugaara ma nasigira ta'duga i'i atefe tunggu i'i co uugaara ma nasigira ya dhabbu ya iki iini, "Ömö'di ya ka pabuusu ya, ya ana eere a'da Bölis ya agümmünü a'a iki a'da nö'dö a 'bii'bala tiya o'o, kudumma tumma kungngo iini ma tadirina o'o."

19 Uugaara ma nasigira ya dhabbu ya tümü i'i ka niisö kasigi keere, ikiri ka tindini i'i, "Minna inggide, tirina a'a?"

20 İki, "Yahüüdü kimi'di tumma ma tasaasa tiki o'o a'da nuurugu Bölis

kadha ma naguugaara taka kudumma eene ka asaasa tussu niimö ya kini ya dhorro.

21 O'o fa tamma kene kide, kudumma kadu kinggide kö'dö kukumu kadu keera kafünnügü ku'bu ana i'i, eege kanu kagu eema kanu ka 'bii'di ara eege katiidi Bölis, eege 'bitingngö kindinaana oona ku'bu, kindhigi o'o."

22 Uugaara ma nasigira ya dhabbu ya tuuru 'bii'bala ka tino iki iini, "Fa tiki ömö'di a'da nadirina eema a'a."

### *Bölis ö'dö ka Uugaara Fileks*

23 Uugaara ma nasigira ya dhabbu ya tagümmünü naguugaara ma nasigira keera iki eene, "Aaga ümmünü nasigira na ö'dö ukumu kadu kada'baaga (200), a kadu ma naguttu kö'dö a kukumu kadu kiidoona kaco iisine (70), a kadu ma nakandha tö'dö a ukumu kadu kada'baaga (200) ma co Kaiysariya ana ndanaaya ka iidümmü kafünü egüisö ooso kungngo.

24 Aaga tagona muttu a Bölis aka kide aco ka Uugaara Fileks."

25 Adarigiri waraga ungu co Uugaara Fileks iki iini kide,

26 "A'a na Kalödiyös Lisias nagarigiri waraga a Fileks, ya uugaara ya, nafaanya o'o.

27 Yahüüdü kümümü ömö'di ya kasaasa tiidi i'i. A kede ka tussu a'da i'i ya taga Rööma ya, nikiri

a'a ka tareere nja nasigira tanno eede noolona i'i.

<sup>28</sup> Nasaasa a'a tussu n̄imō yeene ka asaasa tūmmū i'i ka tumma iini ya, n̄ikiri a'a ka öö'dō ana i'i ka la ma kadifi ma Yahüüdū tiya eene.

<sup>29</sup> Nussu a'da eege kūmmū i'i ka tumma ma seriye tiya eene, lakiini tumma no taalo kama tadiidi miini, taalo ama tanangnga i'i ka teyi alla anna ka pabuusu.

<sup>30</sup> N̄ikiri a'a ka föönyö a'da eege k̄iyū ku'bu ana i'i ma tiidaana, i'i yungngo eede ka tunggugu i'i o'o 'bitingngö. A'a tekere n̄ikiri ka tiki a kadu tanno ümmū i'i no, a'da kasigi i'i kūdū ma tumma tiya eene kadiidi i'i kide ya."

<sup>31</sup> A nasigira tagalinggo a tumma tanno uugaara tiya eene, ka'duga Bölis ooso kungngo kaco Antibtris.

<sup>32</sup> A taka ka ndaadha ya, ikiri nasigira na ungeene no ka tafada kaco 'booro, ara kadu ma naguttu kico tattogo i'i.

<sup>33</sup> A kadu ma naguttu ka ndala Kaiysariya ya, kunggu Bölis co Uugaara Fileks kanangnga waraga iini.

<sup>34</sup> İkiri ka takiröönö indini Bölis ma anya tammo iini ka öö'dō ndama iini mo. A kini ka ndussu a'da i'i ama Kilikiya ya,

<sup>35</sup> iki iini, "Ara a'a sa kaföonyö tumma a kadu tanno ümmū o'o no kene ka tö'dō." İkiri ka tiki a nasigira a'da kaafa ka Bölis

ka 'di tiya Hirüdüs.

## 24

### *Yahüüdū kasigi Bölis*

<sup>1</sup> A füngngö ka ndö'dö iidümmū ya ikiri uugaara ma ka'boge Hananiya ka co Kaiysariya nja naguugaara ma anya ökonö, nja ömö'di tiya ümmöönö ka kadu ya ana eere a'da Tartullos, kadakasigi Bölis ka Uugaara Fileks.

<sup>2</sup> Ka uugaara ka tagümmünü Bölis, ikiri Tartullos ka tiki, "Uugaara Fileks, kadu n̄idi kaneene ta'diila kudumma o'o, nja eema tiya a'diila ya adhabbu ya, kudumma üüdū ka ta'dara nja tamünügū ungnko ko'do.

<sup>3</sup> Ungngo ya kamma ungnko ka eema tiya turi nja 'buugu ka oona nye'd'de kungngo a tamana ta'diila.

<sup>4</sup> A'a taalo nasaasa teema tumma kadhabbu, ungnko kasaasa o'o a'da natoodo kide a 'bandumma idhilli kungngo.

<sup>5</sup> "Kaduna ungnko ömö'di ya ka aga'da 'buugu, afünaana Yahüüdū ka oona ka na'buugu nye'd'de, i'i ya uugaara ma kadu tanno uruna Yasu ya ma Nasira ya keere.

<sup>6</sup> I'i asaasa tanyoro la ma Masala, yungngo üdi ka tagümmū i'i. [Ungngo kasaasa tahükümü i'i tamana ma seriye tanno aja

<sup>7</sup> lakiini uugaara ma nasigira ya dhabbu ya Lisias

tamuru i'i kidi ka iisine a rüsu kungngo.

<sup>8</sup> İkirı ka tiki a nadiidi tiya iini a'da köö'dö a tumma tanno eene kasigi iini no o'o.] Küdü kara tindini i'i ma eema nye'd'de ya, ara o'o tussu eema yüdi ka tümümü i'i ya nye'd'de."

<sup>9</sup> A Yahüüdü tafünügü sigiri, anno tö'dö kiki a'da tumma no katimin'da.

*Bölis ümmünü ka eyi tiya iini ka Fileks kidha*

<sup>10</sup> İkirı Fileks ka tage'de Bölis a'da öö'dö teema, İkirı Bölis ka tiki, "Nussu a'a a'da o'o na uugaara ma anya tammo a nagürüünü kadhabbu, İkirı ri'ba taalo kagu a'a eede kara tümöönö ka eyi tiya eede.

<sup>11</sup> Afa müüdü ka tussu eema ya 'do, ninyo a'a Örsaliim ka linggo ma Masala a füngngö ada'baaga kafünü eera.

<sup>12</sup> A Yahüüdü taalo kaduna a'a ka na'buugu ka ta'bununjaana ku'bu nja ömö'di ka la ma Masala taalo nagirnaana kadu ka oona ka anya nja naala ma talaana.

<sup>13</sup> Eege ya taalo ka takara tadiri niimö yeede ka tagalinggo dhorro ya.

<sup>14</sup> Lakiini a'a namma a'da a'a nümümü tumma ma Masala tammo kupupa tanno aja ka fiini tiya eene ka tümüneene a'da korokoro ya. A'a namma ka tumma ma seriye nja tumma tanno nagane'bi ka tageema no ka nakasorne ma Masala no,

<sup>15</sup> nindhigi Masala afa meene ka tindhigi oogo kungngo, kadu nye'd'de ka tafiki'dö ka inde nja tanno oroko no nja tanno 'diila no.

<sup>16</sup> A'a nindinaana oona neede ku'bu na insili ka eedi nja Masala nja kadu.

<sup>17</sup> "Naleefe a'a tö'dö eede ka takitaalo a nagürüünü kadhabbu, nöö'dö ana eema ma tonsoona a kadu tanno eede kita, ara ka öö'dö tirri.

<sup>18</sup> Nagalinggo a'a eema ya, kaduna a'a ka la ma Masala natiimö a'a linggo ma tanangnga tuu'da ka tinsili. A'da kitaalo kadu kadhabbu kide nja a'a nitaalo nagirnaana kadu ka oona.

<sup>19</sup> Lakiini Yahüüdü könö kö'dö ndama anya ma Asiya, kene kara taganna kita kidha ma o'o ka tagöö'dö küdü ka tadiri niimö yeene ka tasigi a'a ka tumma iini ya, üürü eege kussu niimö miini.

<sup>20</sup> A 'bitingngö ya fa kene kadirina niimö yeene ka aduna a'a ka tagalinggo ya, eede ka ta'dingnge ka 'buugu ma temmi ma Yahüüdü.

<sup>21</sup> Lakiini tumma neede ka tageema kene kidha eede ka 'dingnge, 'Aaga ümmü a'a ka uuru tanno kudumma eede ka tamma a'da kadu kara tafiki'dö ka inde.' "

<sup>22</sup> A Fileks illi ka tagussu fiini ya Yasu, İkirı ka tanyalaana kadu ku'bu iki, "Ka Lisiya uugaara ma nasigira ya dhabbu ya ka tö'dö kita ya a'a sa öö'dö tassa ka tumma tanno ada no."

23 İkirî ka tiki a uugaara ma nasigira a'da kafa ka Bôlis, afa tafaga i'i keere ka teema nja kadu tanno tici tassa kini no nja kateefe mini ma takinyi linggo iini no.

*Bôlis ö'dö ka Uugaara Fileks kidha nja Trusilla*

24 Kene ka tagünü a füngngö idhilli kungngo ya, ikirî Fileks ka öö'dö nja aka tammo iini madaga Yahüüdü mo, mana eere a'da Trusilla, atümmünü Bôlis atoodo ka tumma tanno iini no ma tamma ka Yasu Almasihi no.

25 Aga Bôlis ka ndageema tumma ma ta'diila ma nanggeedi nja tümümü eyi nja tahükümü ma Masala kara tö'dö no, a ri'ba tümümü Fileks iki iini, "Unggeene 'bitingngö ya ara sa ka tümünü o'o taka öccö afe'de kede ka tasaasa."

26 A Fileks tindhigi Bôlis a'da agona gürüüsi iini, ümmünaana i'i 'bucca kungngo eema nja iini.

27 Aga nagürüünü ka ndö'dö keera ya a Borkios Fistös tagala ka 'buugu tiya iini. A Fileks tasaasa Yahüüdü a'da ka'diila nja iini, ikirî ka afa ka Bôlis ütö ka pabuusu.

## 25

*Bôlis ungu tumma niini co Kayisar*

1 Aga Fistös ka öö'dö ka anya ma Yahüüdiya ya atimö füngngö iidoona ka Kaiysariya, ungeene

ndama Kaiysariya asirigö co Örsaliim.

2 A naguugaara ma ka'boge nja naguugaara ma Yahüüdü tagadünügü eema ya Bôlis ka tagalinggo ya. Kindini Fistös

3 a'da a'duga Bôlis ungu i'i co Örsaliim, kudumma eene kasaasa tiyü ku'bu ana i'i ka fiini ma tiidi i'i.

4 A Fistös tiki, "Ara Bôlis tütö ka pabuusu ka Kaiysariya, kudumma eede ka co kanna ereere.

5 Aaga fa ka naguugaara tanno ada kaco ka Kaiysariya nja a'a, ümmü ömö'di ya agalinggo niimö ya toroko ya, ka tiraana."

6 Ka Fistös taganeene a füngngö iidümmü afünü iidoona alla füngngö ada'baaga, ungeene asülügü co Kaiysariya, ka taka ka taadha ikirî ka temmi ka 'buugu ma seriye, iki a'da agöö'dö ana Bôlis.

7 Aga Bôlis ka ndö'dö ya, a Yahüüdü no ö'dö ndama Örsaliim no tarügü kini ka oona, kafünaana kini ana eema dhabbu kitaalo kaduna niimö kini atoroko iini ka tagalinggo.

8 A Bôlis tinggili tumma no kini ka eyi iki, "Taalo a'a nagalinggo niimö ya toroko ya ana Seriye tiya Yahüüdü nitaalo a'a nagüüni niimö ya toroko ya ka la ma Masala nitaalo nadirina tumma na toroko no ka uugaara ma Rööma ya ka oona 'do."

9 A Fistös tasaasa ta'diila nja Yahüüdü, ikirî ka tiki a Bôlis, "Nasaasa o'o co

Örsaliim naco teema seriye kide kidha ma tumma tanno?"

10 A Bölis tiki, "A'a na'dingnge ka 'buugu ma seriye tiya uugaara ma Rööma Kayisar, nara tahükümüdene ka seriye tiya kita. Nussu o'o tumma nye'd'de a'da a'a taalo nagalinggo niimö ya toroko ya ana Yahüüdü.

11 Üürü nagalinggo a'a niimö ya toroko ya ma tidi a'a, taalo a'a nanu ka teyi. Üürü tumma neene ka teema taalo ka timin'da ya, taalo ömö'di ma tümümü a'a ümmünü a Yahüüdü. Ara a'a tunggu seriye yeede co uugaara ma Rööma."

12 A Fistös tageema nja kadu tanno iini ungodho eege ikiri ka tapadaga tumma a Bölis, "Nunggu seriye yüüdü co uugaara ma Rööma."

*Bölis inynyo ka Uugaara Agriiba kidha nja Barniki*

13 A füngngö kinco akürö idhilli kungngo ya, Uugaara Agriiba nja Barniki tö'dö ka Kaiysariya kö'dö töøjülü Fistös.

14 Kene ka tagünü nja eene dhabbu ya, ikiri Fistös ka tirina tumma seriye ya Bölis Uugaara Agriiba iki iini, "Ömö'di inggide a Fileks ka tinyi i'i ka pabuusu.

15 Kede ka öö'dö ka Örsaliim a naguugaara ma ka'boge nja naguugaara ma Yahüüdü tasigi i'i kede kiki a'da nümünü i'i ka inde.

16 Nikiri a'a ka tiki eene, "Tafiigi mungngo kada kadu ma Rööma taalo angnga kümmü ömö'di ün'dügüngngö a'da taalo ö'dö ka kadu tanno asigi i'i no kidha, illi kaföönyö niimö yiini ka tagalinggo kussu iini ya."

17 A kene ka öö'dö kita nja a'a narooro kaco a 'buugu ma seriye nitaalo nadoono ku'bu a tumma ma tasigi, ka taka ka ndaadha nikiri ka tiki a kadu a'da köö'dö ana i'i.

18 A kadu na ümmü i'i no tageema tumma neene ki-taalo kadiri niimö ya toroko ya ma tahükümü i'i iini ya, na a'a tiki kide a'da kadiri niimö yeede ka asaasa ya.

19 Tumma kungngo eene nja iini ka'bununjaana ku'bu ma Masala tammo eene, ma ömö'di inggide ana eere a'da Yasu akeyi, illi Bölis iki a'da adinö.

20 Nikiri a'a ka ndabbü falandaana, nikiri ka tindini Bölis niki iini, üürü asaasa co teema seriye yiini ka Örsaliim.

21 Lakiini Bölis ungu tumma niini co uugaara ya dhabbu ya Kayisar, a'da assa kide. Yungngo eede ka tiki a'da ütö ka pabuusu kita nassa ka tuurugu i'i co Kayisar."

22 Ikiri Agriiba ka tiki a Fistös, "Nasaasa a'a taföönyö tumma na ömö'di tiya."

Ikiri Fistös ka tiki iini, "Ara o'o sa föönyö taka."



<sup>23</sup> A taka ka ndaadha, Agriiba tö'dö nja Barniki ka 'buugu ma seriye. Adigine a kadu ma anya tanno iifi no a naguugaara ma nasigira, ikiri Fistös ka kürüniigi a'da köö'dö ana Bölis, ikiri ka öö'dö.

<sup>24</sup> A Fistös tiki, "Ka Uugaara Agriiba nja kadu tanno emmi kita no nye'd'de kungngo, ömö'di yaada kidha ya agasigi kadu ma Yahüüdü i'i kede nye'd'de kungngo, ka Örsaliim nja kita ka Kaiysariya, kiidhe keema a'da afa tefe ka 'di.

<sup>25</sup> Illi a'a taalo naduna niimö kini ya toroko ya ma tiidi i'i, illi i'i ya unngu seriye yiini co Kayisar. Yungngo eede ka asaasa tuurugu i'i co iini.

<sup>26</sup> Illi a'a taalo naduna niimö ya dhorro ya ma tari-giri ada a Kayisar, yungngo eede ka öö'dö ana i'i aaga, nja o'o ka eyi tiya üüdü, o'o na Uugaara Agriiba no, aaga tindini i'i ma tumma tanno ka linggodene no, ara a'a tussu niimö meede ka tarigiri ada a Kayisar.

<sup>27</sup> Taa'baga eege kungngo eede, meede ka tuurugu ömö'di co pabuusu a'da taalo a'a nadiri niimö yiini ka tagalinggo ya."

## 26

*Bölis ümmöönö ka eyi tiya iini*

<sup>1</sup> İkirı Agriiba ka tiki a Bölis, "Nasaasa o'o a'da na kildhe tumma no küdü ka eyi."

İkirı Bölis ka alaga niisö coo'do ma tara tümöönö ka eyi tiya iini iki,

<sup>2</sup> "Ka Uugaara Agriiba, ka'diila oona eede kede ka a'dingnge küdü kadha ka uuru tanno ma tinggili tumma no kede ka eyi, na-padaga tumma na Yahüüdü na Yahüüdü kafünü kede ka oona no nye'd'de.

<sup>3</sup> O'o nussu tumma na Yahüüdü ana eema tiya eene ka ta'bununjaana ku'bu iini ya, nasaasa eedi yüüdü ad-honggoro ma niimö tiya eede ka teema ya.

<sup>4</sup> "Yahüüdü nye'd'de kussu jiddi ma taneene tanno eede yeede ka taleefe ta kidhilli nakinggiridene a'a ka anya tammo eede nja kadu ka Örsaliim afe'de.

<sup>5</sup> Eege kussu a'a ma 'billi, kussu a'da a'a nafa ka tumma ma Masala tanno eede, na a'a taga-neene kada taga Fariisi üürü eege kasaasa tadiri tumma a'da nuuruna na nafiini ma Masala keere nadagümmöönö dhorro.

<sup>6</sup> A 'bitinggö nümmü adene a'a, kudumma eede ka tindhigi tumma na Masala ka tageemaga a kafaafa ma angnga no.

<sup>7</sup> I'i yungngo siliga ma Is-rayil na ada'baaga kafünü eera no katindhigi tö'dö niini kümmü Masala osooso a naguuru, nggeege Uugaara yungngo Yahüüdü katüfünü tumma eede ka oona.

<sup>8</sup> Amana i'i yungngo aaga taalo kamma a'da Masala minci kadu ka inde?

<sup>9</sup> "A'a tekere nakiki kide a'da ara a'a tadiidi ma eere tiya Yasu ya ma Nasira ya a türü tanno eede in'dilii.

<sup>10</sup> Nagalinggo a'a nggeege ka Örsaliim, na a'a tamana kadu kadhabbu na amma ka Yasu no ka pabuusu, a türü ma naguugaara ma ka'boge tagafünü tumma ma korokoro kede ka oona, a kene ka tagirinadene ya, nadagamma kene ka take.

<sup>11</sup> Nadagapusu eege ka naala ma talaana, na'bunu eege ka'düsünü tumma Yasu, nagakardha ku'bu nakirimi eege, naco naanya ma kajeene nalinggo eege kide.

*Bölis eema tumma ma tamma ka Yasu*  
(Kadafiini 9.1-19; 22.6-16)

<sup>12</sup> "Nunggeene ma co Demasak a naguugaara ma ka'boge kagürünü a'a a türü ma tauugaara tanno eene.

<sup>13</sup> A kede ka tunggeene ka fiini ma co Demasak uuru ka teene ya, ka uugaara, nasala a'a öyeene ka 'dotombo'do, alimaana adagii'bi ndanaaya, öyeene kede keere nja kadu tanno unggeene nja a'a no.

<sup>14</sup> Ungngo ta'dinggo ka 'büdhülü unngo nye'd'de naföonyö tumma neene a tangga Yahüüdü, 'Sawl, Sawl, minna agu o'o nalinggo a'a? Taalo o'o namma talinggo a'a, ara tiideene nja o'o küdü kara tüüni midhi ku'bu ana a'a.'

<sup>15</sup> "Nikiri a'a ka tiki, 'O'o na mada, ömö'di eede?'

"A Yasu tiki, 'A'a na Yasu tiya üüdü ka talinggo ajeene ana i'i ya.

<sup>16</sup> Fiki'dö na'dingnge ana ko'do ana uune tanno üüdü, a'a nala oona o'o nanangnga o'o kada ömö'di ma linggo, neema tumma ma eema tiya üüdü ka tadinö kide ma a'a ya nja eede kara tala o'o ya.

<sup>17</sup> Ara a toolona o'o ka kadu ma Israyil nja kajeene tanno eede ka tagürünü o'o kene no.

<sup>18</sup> Amang küdü tafa'da eege ka iyye kafada ndama 'buugu tiya lüllü ya kara köö'dö ka töyeene, kinyi türü na Ebliisi ku'bu kara kico ka türü tanno Masala, amang katamma kede tanno eene ara a'a toolona eege ka tatoroko tanno eene, ara a'a tamma kene kada kadu tanno iini kudumma eene ka tamma kede.'

*Bölis eema tumma ma linggo tanno iini*

<sup>19</sup> "A ndama uuru tanno, o'o no Uugaara Agri-iba, nitaalo a'a nanu ka tumma tanno ö'dö ndama 'dotombo'do no.

<sup>20</sup> Na a'a tagadünügü tumma a kadu ma Demasak ka dhidha, nja kadu ma Örsaliim nja naanya ma Yahüüdiya nye'd'de, nassa co ka kajeene in'dilii, nadünügü eema eene a'da kaadha ka tatoroko kara ka tapadaga ka Masala, kalinggo linggo na ussu a'da kaadha ka tatoroko no.

<sup>21</sup> Yungngo Yahüüdü ka tämmü a'a ka la ma Masala, kasaasa tiidi a'a.

22 Lakiini Masala mafa kede ta'bitingngö amang kede teema tumma noono co kadu tanno dhiidhi no nja tanno iifi no. Nitaalo neema niimö öccö illi tumma na Müüsa ka tageema nja nagane'bi no.

23 A'da Almasihi a tadhügürü üüni muuyu, afiki'dö ka inde ka dhidha, adadünügü eema ya Yahüüdü nja kajeene nye'd'de atöyeene ma toolonadene."

24 Aga Bölis ka aleefe tinggili tumma iini ka eyi ya, ikiri Fistö s ka alneege a tumma ko'do iki, "Ka Bölis, nindima o'o! Talaana na dhabbu no kanangnga o'o ka tindima!"

25 İkirı Bölis ka tapadaga tumma iini iki, "Taalo a'a nindima nya ömö'di eede, a'da a'a neema tumma na dhorro na adho ka fiini no.

26 Uugaara ussu eema ya, ara teema nja iini a'da taalo ri'ba eede ka eedi. Nussu a'a taalo niimö ma ta'düsünü ada iini, kudumma meene taalo kagalinggo adene ka küdhü.

27 Ka Uugaara Agriiba, namma o'o ka tumma ma nagane'bi? Nussu a'a a'da namma o'o kide."

28 İkirı Agriiba ka tiki a Bölis, "Nasaasa o'o tanangnga a'a kada Almasi- ihi ka 'bandaneene tiya idhilli kungngo ya?"

29 A Bölis tiki iini, "Üürü idhilli üürü adhabbu, nasaasa a'a Masala a nangnga o'o nja kadu tanno föönyö 'bitingngö no a'da aaga tafeene nja a'a illi

ka nakilli neede no eege kungngo katitaalo kada."

30 İkirı Uugaara Agriiba nja Fistö s nja Barniki ka fiki'dö nja kadu tanno emmi nja eene no.

31 A kadu tanyalagaago keema a'da, "Ömö'di ya taalo agüüni niimö ma tiidi i'i itaalo ama tunggu i'i ka pabuusu."

32 A Agriiba tiki a Fistö s, "Ömö'di ya ama kadu ka tapa kini, kini kara tafa tunggu tumma niini co uu- gaara ma Rööma."

## 27

*Bölis aco Rööma a mürkabü*

1 A kudumma ka tatimö ma iidi katunggeene ungnö tadigaala ka to ma co Italiya ya, a kadu tanangnga Bölis uugaara ma nasigira tanno uugaara ma Rööma ana eere a'da Yüliyos no nja kadu töccö na ka pabuusu no.

2 Ungngo taka ka mürkabü ma öö'dö ndama Atramiit, ungnö tapadaga co naanya ma Asiya, ungnö tagiisö ka to ungnö tiisonögö nja Arestarkos ya ma Makadoniya ya ö'dö ndama Tasalanüki.

3 Ungngo tala Saiyda a taka ka ndaadha, a Yüliyos tanangnga ta'diila a Bölis, afa kini aco ka kateefi mi- ini ka inynya eema yiini ka asaasa ya.

4 A kidi ka tunggeene ka to kete ma Kuburus kudumma tanya ka talinggo ungnö.

5 A kidi ka tigaala ka to kete ka tinggini ma Kilikiya nja Bamfiliya, ungnngo ta'barda ka Mira ma Likiiya mo kannna.

6 Uugaara ma nasigira taluna murkabu ma ödö ndama Iskandariya ma ungnunu co Italiya anangnga ungnngo taka kide.

7 A murkabu tagiisö ana ungnngo amussu a fungngö dhabbu, a tanya tagalinggo ungnngo kafaga ungnngo keere kaala Kanitos. Ka tanya ka faga ungnngo keere ma tadheedhe ko'do, ungnngo tafada ta'barda kide, ungnngo takete ka Kireet ndama üüdü ma Salmon.

8 Ungnngo tagunggeene kete ka tinggini ma to a dhügürü, ungnngo tala 'buugu ya ana eere a'da Mawani ya a'diila ya kada kete ma anya ma Lisiila.

9 Ungnngo taganeene dhabbu, a kadu tüpü tenege co, a tino tiideene. İkirı Bölis ka teema nja kadu a'da kindinaana oona ku'bu kadinö ko'do.

10 İki, "Ka kadu, niji a'a tino no taalo ka'diila tatoroko kungngo aja kidha kadhabbu taalo ka murkabu nja eema tiya inggide ya ungnodho i'i, nja nanggeyi tanno aja afe'de."

11 Lakiini uugaara ma nasigira amma ka tumma tanno ömö'di ma murkabu nja taloglaana ko'do ara kitaalo amma ka tumma tanno Bölis.

12 A 'buugu yeene ka öö'dö kide ya taalo a'diila meene

ka tanna kide feele kungngo, adhabbu ma a kadu töccö tikiri ka tiki a'da kunggeene a murkabu kaco a Finikis, ka anya ma Kireet kannna kide ara feele kico kürö Finikis kudumma tanya taalo iisö kannna.

### *Tanya ka linggo to*

13 Ka tanya ka ndaiisö ndama küülü amussu ya, kiki kide a'da eege kicco a 'buugu tiya eene ka asaasa ya, kikiiri ka fanna ndaliili ma afi'danja ku'bu ka aru ma murkabu mo, kara ka tunggeene ka tinggini ma to ma Kireet.

14 Lakiini a tanya karooro tö'dö a türü ndama fiini ma Kireet ana eere a'da Orokilion.

15 A tanya tagürü murkabu, a murkabu taalo mambaanya türü ma tanya. İkirı tanya ka arünö ana oogo kiisö co 'buugu tiya eene kiisö co yiini.

16 Ungnngo tagunggeene ka 'dakeyi ma 'banya minggide mana eere a'da Kawda, ungnngo ta'beene nja tanya ungnngo tidhi, ungnngo taluna 'bamurkabu ma idhilli mo ma ka murkabu ma dhabbu mo keere.

17 Kene ka ta'diniga oogo co murkabu tammo dhabbu mo ka teene ya, kikiiri ka afin'da murkabu ma dhabbu mo ku'bu a naaru ka tüm'bü miini ma timi'dinaana oogo ka oona ka söödö. Kari'ba kudumma murkabu ka tarünö mafiri ka ndüdüürü kete ma Libya, kagildhe naaru, kapa ka

mürkabü a tanya tagürünü oogo ko'do.

<sup>18</sup> Ka taka ka ndaadha a tanya takogoona ma tiisö dhindho, kikiri kama eema ka mürkabü kapügü ka 'biidi ka to.

<sup>19</sup> Ka füngngö kanda iidoona ya kikiri ka a'duga eema ya indhi ya ka mürkabü nye'd'de kungngo kadhifi ka 'biidi ka to.

<sup>20</sup> Ungngo tiyü füngngö a dhabbu a'da taalo ungnö kasala ndanaaya nja midigi, a tanya tütü ka tiisö a naguuru, ungnö titaalo kamma a'da ara ungnö toolonadene afe'de.

<sup>21</sup> A kadu ma mürkabü taganeene ana iire a füngngö dhabbu, eene taalo kagolo niimö, ikiri Bölis ka fiki'dö iki eene, "Kadu eede, aaga föönyö tumma neede, aaga tafa tunggeene ka Kireet a tatoroko no tafa taduna aaga taga'da eema kaja.

<sup>22</sup> A'a 'bitingngö nuu'bu aaga ka nanggeedi, a'da aaga tidhi oona ku'bu kudumma taalo ömö'di ungnodho kungngo ana kada ataama, illi mürkabü ungnodho oogo ma tatangga'da.

<sup>23</sup> Tadhangga ma Masala tammo eede ka tümmü oogo ana eedi dhorro nja eede ka talinggo ada oono mo, mö'dö kete koosoki.

<sup>24</sup> Iki a'a, 'Ka Bölis, fa tari'ba, nütü o'o ka aco ka uugaara ma Rööma, Masala manangnga kadu na ungnö nja o'o no ka niisö ma o'o.'

<sup>25</sup> Aaga idhi oona ku'bu dhorro, namma a'a ka Masala tumma na adirina nja a'a no kaco ööye miini.

<sup>26</sup> 'Biidi ya tanya ka talinggo i'i ya tagürünügü angnga co jazeera tökönö."

*Mürkabü ma'bunanjaana ku'bu*

<sup>27</sup> Kidi ka ndatiimö füngngö ada'baaga kafünü egüisö, kaleefe ungnö talööle ka To ma Adriya, ooso ka teene a kadu ma mürkabü tiki kide a'da eege ka ndakete ka tinggini ma to.

<sup>28</sup> Kene ka ineene ta'buugu ma to ya, kalaga co afe'de kaduna namitiri kö'dö ukumu kadu keera (40) kasigi co idhilli kungngo kalaga co afe'de kaduna namitiri ukumu ömö'di aco iisine ya (30).

<sup>29</sup> A ri'ba tümmü eege eene katiki kide a'da mürkabü madirini oona ka 'buugu tiya nügisä ya, kikiri ka kadhifi eliili na afi'dadene ka naaru no keere ma mürkabü ka egüisö, kara kafara ka Masala a'da a taka taadha.

<sup>30</sup> A kadu ma mürkabü ta'b'baana oona ku'bu ma tasaasa tarünö ndama kunggu mürkabü ma idhilli mo co 'biidi, kümmü nanggeyi niini a'da eege kasaasa tunggugu ndaliili na afi'danja ka naaru no ka mürkabü kidha.

<sup>31</sup> İkiri Bölis kita iki a uugaara ma nasigira nja nasigira tanno iini, "Üürü kadu ma mürkabü taalo kütü ka teene miini ya taalo tefe kide ata."

32 A nasigira tikiri ka rumuna naaru ma murkabu ta ma idhilli mo kafa kene ka'dinggo ka 'biidi.

33 Ligitaka so'd'do, a Bolis tiki eene in'dili a'da kagu eema, iki eene, "Ka fungngö ada'baaga afünü egüsü na eere no, taalo aaga kagolo niimö ma taguri.

34 Nikiri a'a ka asaasa a'da aaga tagu eema, amang kada tefe ka 'di, andanaw kungngo unggodho kungngo taalo kara tasuli kata ka nanggüüdü."

35 Kini ka tiki nggeege ya, ikiri ka a'duga meteene anangnga ta'diila a Masala kene kidha nye'd'de kungngo, ikiri ka 'düsünü arooro ka taguri.

36 Kikiri ka tidhi oona ku'bu eege in'dili katagu eema.

37 Ungngo no ka murkabu kö'dö miyateene ana sita sabiini (276).

38 Kene ka ndüüsü ya, kikiri ka rara'baga migile co to amang ka murkabu ta i'balapala.

39 Ka taka ka taadha a kadu ma murkabu taalo kussu 'buugu yeene köö'dö kide ya, lakiini eege kasala tinggini ma to ana ndamugu, kikiri ka asaasa tüügü murkabu co 'buugu tiya miini ya.

40 Karumuna eliili ya afi'dadene ka naaru ya ma murkabu kafa kene ka'dinggo co to. Kakildhe naaru na ma ta'diniga ten'di coo'do ka murkabu amang ka tanya ta'duga

oogo kapadaga co tinggini ma to iini.

41 Lakiini murkabu mirri ana oona ka ndamugu ka 'biidi ka teene üüdü miini töö'di, taalo agasigi oona, eere miini ta'bununjaana ku'bu a türü ma tanya nja 'biidi.

42 A nasigira tasaasa tagirina kadu na ka pabuusu no amang kene tafa kabbu 'biidi kaco a tinggini ma to karünö.

43 Lakiini uugaara ma nasigira asaasa toolona Bolis, ikiri ka faga eege keere. Iki a kadu na ussu ka abbü 'biidi no kaco ka tinggini ma to ka ndanda ka dhidha,

44 ikiri a kadu könö saga tuurna eege keere anno karefe kee'di anno taka ka türeene ma murkabu ma tangga'da mo ka idhi kala tinggini ma to ka'diila.

## 28

*Bölis ungnö ka to ma Malta*

1 Kidi ka öö'dö ko'do ndama 'biidi ya, ungnö tikiri ka tussu a'da 'buugu ya ana eere a'da Malta.

2 A kadu miini tamma kidi kadagüüni tataafala ana ungnö ka'diila, kafülle ada issi ungnö ma tille kudumma 'buugu ka tiicolo a toambo'do ka teede.

3 Aga Bolis ka awaana kee'di koona anangnga ka issi ya, taliili a tagu'daana ma issi tala ni, afiri akürö ndama ndagee'di a'dukunjaana ka Bolis ka nüsö.

4 A kadu ma naanya tikiri ka tassa kini ka ta'dukunjaana, kikiri ka teemaana ka oona ungodho eege kiki a'da, "Omö'di ya agirina kadu, asa ka toolonadene ka to illi Masala taalo ma tafa kini efe ka 'di."

5 Lakiini Bölis asanaga ni ka issi, i'i taalo ili adene ka oona.

6 Katoodo ku'bu miini ka tüüfü ka niisö nja iini ka'dinggö eyi. Kene kanda katoodo ku'bu dhabbu, a niimö ya toroko ya taalo agu i'i ya, kafada a tumma kiki, "Masala oogo mungngo?"

7 Kete ma 'buugu tiya Bölis ka tanna kide ya siga no uugaara ma anya kungngo ana eere a'da Böbliös, kide anangnga ungnö ka 'di taganeene nja iini a füngngö iidoona ataafa kide 'do.

8 A pupa tiya Böbliös taga-maara a 'bürüdü nja 'booyo, ikiri Bölis ka co iini ka la ümmünü niisö kini ka oona adageema nja Masala moolona i'i.

9 Kini ka tagüünü adene nggeege ya, ikiri kadu na amaara no köö'dö ka iini nye'd'de anangnga eege ka'diila.

10 A kadu tagüünü tateefe na 'diila ana ungnö, ka inya eema ma taguri ka fiini ungnö.

*Tino na Bölis ma tara co Rööma*

11 Ungngo tafara nagatereene kanda iidoona ya, ungnö tikiri ka taka ka mürkabü ma ö'dö ndama Iskandariya, mana koronggore ma nagiiso ma

namasala keera kungngo oono ka üüdü, oogo matüümö feele kita miini kita.

12 Ungngo ta'barda ka anya ma Siirakoos, ungnö tagünü kide füngngö iidoona.

13 Ungngo tikiri ka tunggeene ka 'di, ungnö tarooro a 'dakeyi ma to, ungnö tala anya ma ana eere a'da Rikion kene ka ndüüyü füngngö eera ya, ikiri tanya ka öö'dö ndama küülü, lititaka kungngo tala Batyüli a füngngö tiya anda iidoona ya.

14 Ungngo taluna kadu ma kaniisa kide, kiki ungnö a'da ungnö tagünü nja eene a füngngö iidümmü afünü eera. Nggeege ungnö tala Rööma.

15 A nagöre ma angnga taföönyö a'da kunggunu ungnö tö'dö, kunggeene kalla köö'dö ka Mansala ma Abüyös nja Nalokonda tanno iidoona no ma toreene nja ungnö. Ka Bölis ka asala kadu no, anangnga ta'diila a Masala idhi oona ku'bu.

*Bölis ungnö ka Rööma*

16 Kidi kico Rööma ya, a nasigira tanangnga Bölis ka 'buugu tiya iini ungodho i'i nja tasigira tiya afa kini ya.

17 Kene ka ndüüyü tiidoona ya, ikiri Bölis ka tagümmünü kadiifi ma Yahüüdü na anna ka Rööma no a'da köö'dö tamma iini. Kene ka ndemmi nja iini ya, ikiri ka tiki eene, "Kadu eede, taalo a'a nagalinggo niimö ya toroko a kadu

tanno aja nitaalo nadiri tumma no toroko ka eema ma kadaada ma angnga ma 'billi no ka oona, lakiini Yahüüdü kümmünü a'a ka Örsaliim kümmünü a'a a kadu ma Rööma.

<sup>18</sup> A kadu ma Rööma tagindini a'a, kasaasa tapa kudumma eede taalo a'a nagüüni tumma na tatoroko no, ma tanangnga a'a ka teyi.

<sup>19</sup> Lakiini Yahüüdü kanu, nikiiri a'a ka tunggu seriye yeede co uugaara ma Rööma, lakiini a'a taalo nasaasa teema niimö ya toroko ya a kadu tanno eede ka oona.

<sup>20</sup> I'i yungngo eede ka tümünü aaga a'da tö'dö, tumma nadirina aaga. Nakilli na a'bununja kede ka iisine no, kudumma ömö'di ya kadu ma Israyil ka tindhigi i'i ya."

<sup>21</sup> Kikiiri ka tiki iini, "Taalo waraga ö'dönja ungnö ndama Yahüüdiya ma tumma o'o, ömö'di taalo ö'dö ndama nagöre ma angnga kannaa adirina niimö ungnö ma o'o a tumma taalo kadirinja ungnö ma üüdü ka tatoroko.

<sup>22</sup> Lakiini ungnö kasaasa taföönyö tumma nüüdü, kudumma ungnö ka tussu kadu ka na'buugu kadhabbu eene kanu ka tumma tanno."

<sup>23</sup> Kikiiri ka timi'di tumma köö'dö ka Bölis ka 'di, eege kadhabbu ka uuru töccö. İkiiri Bölis ka ndeema nja eene, kadara ma ligitaka kungngo, a 'buugu ta siiya,

eema tumma ma tauugaara ma Masala asaasa eege kattussu Yasu ndama tumma ma seriye tiya Müüsa nja kasorne ma nagane'bi.

<sup>24</sup> A kadu könö tamma ka tumma tanno iini anno tanu kide.

<sup>25</sup> A kene ka tufürü tanyalagaago kita iini, kudumma tumma tanno eene taalo kinynyo ka oona, a Bölis tiki eene, "Tumma na Koronggore tiya Insili ya ka timin'da a ne'bi Asaiya ka tirina a kadaada ma aaga no,

<sup>26</sup> 'Kolo ka kadu tanno niki eene,

Aaga sa föönyö taalo aaga ka tussu,

aaga sa kadinö kide taalo aaga ka tijöögö.

<sup>27</sup> Nanggeedi na kadu tanno kakidhö afa nügisä,

köödhä iisine neene, ka'bürü iye neene,

amang kene tafa taföönyö ana iisine tanno eene,

nja eene kafa tiji 'buugu ana iye tanno eene,

kussu a nanggeedi tanno eene kaadha ka tatoroko na a'a toolona eege.'

<sup>28</sup> "Nggeege nasaasa a'a a'da aaga tussu toolona na Masala kagürünüdene co kadu ma kajeene, kara tatoodo kide."

<sup>29</sup> [Kini ka ndageema tumma no ya, ikiiri Yahüüdü tö'dö kürö ka'digineene kisaana ka oona.]

<sup>30</sup> A Bölis taganna ka Rööma a nagürünü keera



ka 'dī tiya iini kada afaana  
ya, amma ka kadu tanno  
icci tassaasa kini ka 'dī no  
nye'd'de.

<sup>31</sup> Adünügü tumma ma  
tauugaara ma Masala co  
kadu, alaana eege ka tumma  
tanno Uugaara Yasu Almasi-  
ihi a'da taalo ri'ba kini ka  
eedi.

## Waraga ya Bölis ma co Rööma Tafa'da tumma

Bölis ya tafiini ya arigiri ada aaga waraga ma co ka kadu ma kaniisa ka anya ma Rööma kudumma iini ka asaasa tadünügü eema ma tumma tanno adünnüdene ka na'buugu tökönö ya, i'i asaasa co tassa ka kadu ma kaniisa ka Rööma na linggo nja eene idhilli, assa ka tunggeene aco Aspaniya. I'i iki a'da tumma ma Injüli na Yasu ka anangnga kadu katussu a'da Masala manangnga kadu nye'd'de ka 'diila nja oono ka tamma tanno eene ka eema tiya Yasu ka talinggo ya. Bölis iki a'da Abrahiim aga ungodho nja Masala atamma kono, taalo kudumma eema tiya iini ka talinggo ya. Kudumma aja kasaasa Masala, kafa angnga ka Korongore tiya Insili ya alaala angnga ka taneene amang kaja taganeene afa ma tiya Masala anangnga kataneene ya kungngo.

Bölis adiri tumma ma kadu ma kaniisa kara taneene kada kadu ka ungodho (Rööma 12.15) i'i ya ageema tumma ma tasaasa kadu könö kadara ka kadu tanno taalo kamma kaja kakirimi angnga no, angnga taföönyö tumma na naguugaara tanno aja. I'i ööjülü katefe miini ka

Rööma a nagereene tanno eene (Rööma 16).

### Tööjülü

<sup>1</sup> Tumma no kö'dö ndama Bölis ömö'di ma linggo ya Yasu Almasihi Masala magesse i'i a'da ada tafiini eema tumma ma Masala tanno 'diila no.

<sup>2</sup> Yoono ka tafi'di yoono ka tiri tumma miini 'billi, a nagane'bi tatiraana ka sorne ma Masala.

<sup>3</sup> A'da tumma na 'diila no eege kamiini, ma 'Bii'bala tiya oono Yasu Almasihi Uugaara yaaja i'i ageenedene kada tadü'd'dü ama 'bügööri tiya Uugaara Dawud.

<sup>4</sup> Ussudene a'da i'i ya 'bii'bala ma Masala kini ka fiki'dö ka inde a türü ma Korongore tiya Insili ya, i'i ya Uugaara tiya yaaja Yasu Almasihi.

<sup>5</sup> Yasu anangnga türü a'a meede kada tafiini ana eere tiya iini, nümmünü kadu ma kajeene nye'd'de kamma kini kaföönyö tumma niini.

<sup>6</sup> Nja aaga afe'de, Masala magümmünü aaga a'da aaga ka kadu tanno Yasu Almasihi.

<sup>7</sup> Waraga ya, a'a nunggu aaga ka Rööma nye'd'de kungngo, Masala masaasa aaga madagesse aaga ka kadu tanno oono na insili no fa ka Masala Pupa yaaja nja Uugaara Yasu Almasihi tanangnga türü aaga nja ta'diila.

### Bölis asaasa co Rööma

<sup>8</sup> Ka dhidha, namana a'a ta'diila a Masala tammo

eede ana eere tiya Yasu Almasihi kudumma aaga nye'd'de kungngo, a'a nüüni nggeege kudumma kadu ka 'buugu koono nye'd'de kungngo keema tumma ma tamma ka Masala tanno ada.

<sup>9</sup> A Masala meede ka tamma kono a koronggore neema tumma noonö na 'diila no ana eere ma 'bii'bala tiya oono ya adinö kede ka tagügi tumma ma aaga a naguuru.

<sup>10</sup> Ka fara tiya eede 'bucca ya, nafara a'a ka Masala a'da makara tafa'da fiini a'a a'da nöö'dö tassa kada.

<sup>11</sup> Nasaasa a'a tö'dö tassa kada amang kaja toso ka tumma koronggore tanno ananja a'a no anangnga aaga kana türü.

<sup>12</sup> Tumma no a'da tafünügü aaga ko'do angnga toso ka tafünügü njaana ko'do ka tamma ma Masala tanno aja ka nanggeedi no.

<sup>13</sup> Nagöre eede, taalo a'a nasaasa a'da aaga tüürü, kudumma eede nasaasa a'a tö'dö kada kanna 'bucca kungngo a nüimö miini sa ka faga a'a keere nasaasa a'a tamanaga kadu a Yasu afa ma tiya eede ka tüüni nja kajeene ya kungngo.

<sup>14</sup> Kudumma kömüsü tammo kadu nye'd'de kungngo mungngo eede ka eyi, kadu ma Yünan nja kadu tanno taalo ka Yünan nja kadu tanno 'dara no nja tanno nagaaga no.

<sup>15</sup> Tumma no kanangnga a'a ka asaasa tö'dö tadünügü tumma na 'diila no co aaga

no ka Rööma no.

<sup>16</sup> Taalo modolo magu a'a ma tumma ma Masala tanno 'diila no, kudumma meene ka tatürü ma Masala ma toolona kadu na amma nye'd'de ka kadu ma Yahüüdü ka dhidha nja kajeene afe'de.

<sup>17</sup> Tumma na Masala na 'diila no kiki a'da Masala manangnga kadu ka 'diila nja oono ndama tamma nja tamma afa ma sorne ka tiki, "Ömö'di ya a'diila ka eedi ya efe ka 'di a tamma."

#### *Tagoroo'bo na Masala*

<sup>18</sup> Kudumma tagoroo'bo tanno Masala ka ö'dö ndama 'dotombo'do ma kadu tanno oroko no, na üüni tatoroko no, kadu na küdhü tumma ma timin'da ana eema tiya toroko ya.

<sup>19</sup> Tussu ma Masala kussu adene kene ka oona kudumma Masala ka ala kene ka ööye.

<sup>20</sup> Jiddi ma Masala ka tarü'bü 'büdhülü, a taneene noonö taküdhü türü noonö ta'billi nja ta Masala tanno oono, kussu adene ka eema tiya Masala ka tagalinggo ya, taalo ömö'di ma tiki a'da taalo i'i ussu.

<sup>21</sup> Kussu Masala kassa ka taalo kafünügü oogo ko'do kitaalo kanangnga ta'diila oono kada Masala, nanggüüdü neene koroko a nanggeedi neene tadigine ana ndüüli kanagaaga.

<sup>22</sup> Kümmü nanggeyi neene kada 'dara, kagala kada nagaaga.

23 Kagere tidhindhī ma Masala mara tütü ka 'dī ta'billi mo kara kafara ka eema tiya eene ka tagalinggo ana iisine ya, ömö'dī ya ara titaalo nja uyi nja eema ma erüdö nja eema tiya ürneene ya.

24 Nggeege yungngo a Masala ka tūmmünü eege a tallogo ma nanggeedi tanno eene ümmünü eege a tatoroko, ma tüüni midhi ku'bu a tuu'da tanno eene eege ka unggodho eege.

25 Kagere tumma ma Masala na dhorro no a korokoro. Kamma kafara ka eema tiya Masala ka tarü'böönö ya kafa ka Masala tammo agalinggo eema mo, midhindhī ta'billi mo. Amiin.

26 Nggeege yungngo a Masala ka anangnga eege a tatoroko ma midhi, iiya neene tagere füngngö ya dhorro ya a tiya taalo a dhorro ya.

27 A nagiide afe'de kaadha ka füngngö tiya dhorro ya nja iiya, kara kaliili ajeene a temelö ma nagiide unggodho eege, a nagiide tüüni modolo nja nagiide könö a tapusu adene kene ka nanggeyi tanno eene ka tatoroko tanno eene kadüüni no.

28 Kudumma eene taalo kasaasa tafa ka tussu eema ma Masala, ikiri Masala ka tūmmünü eege a tatoroko ma nanggüüdü tanno eene muuru eege ka talinggo ya taalo ama talinggo adene ya.

29 Kadigine a tatoroko, a

taga'da 'buugu, a tallogo ma iiya nja nagiide nja tallogo ma eema, a'bugu'buugu ün'dügüngngö. Kadigine a kirimi, a tagirina kadu nja tadiidi, ana ünggü, a tadhe kadu.

30 Keema ka kadu ko'do, kadiidi ma Masala. Keela kadu, ka'diniga oona coo'do, kawwa tatoroko, taalo kaföönyö tumma na kafaafa meene.

31 Taalo ka'dara, taalo kafa ka timi'di tumma. Taalo kana 'bangnga, taalo kana muuyu.

32 A'da kussu a'da ömö'di ya üüni tatoroko nggeege ya ara teyi, taalo kalinggo sugi, kagala kada dhodho a kadu tanno üüni nggeege no.

## 2

### *Tapusu adene ma Masala*

1 Nggeege taalo o'o nara tūmmöönö ka eyi tiya üüdü, na o'o saga faanya nūmmü kadu a'da eege ka oroko, a'da nalinggo o'o eema yeene ka talinggo ya, kudumma üüdü ka teema nggeege ya, o'o nūmmöönö ka eyi tiya üüdü.

2 Kussu angnga a'da Masala mūmmü kadu kada timin'da, ömö'di ya linggo eema afa ma tiya miini ya.

3 Ömö'di eede, nakiki kide üdü ka teema a'da kadu na küüni eema ya toroko ya, a'da nüüni o'o ma eyi tiya üüdü ara o'o tö'dö kürö ka tapusu adene tanno Masala?

4 Alla o'o namidhi 'bangnga moonö nja tidhi oona ku'bu tanno oono nja muuyu tammo oono, taalo

ussu a'da tiicolo na Masala ka kúnaana o'o ka taadha ka tatoroko.

<sup>5</sup> Lakiini a tatoroko tanno üüdü nja takidhó ka eedi tanno nüüdü no, nawaana o'o tagoroo'bo üdü ka oona ma uuru ma tagoroo'bo a tapusu adene na Masala na dhorro no a tussu adene.

<sup>6</sup> Masala mara tapusu ömö'di kada köje nja linggo tanno iini.

<sup>7</sup> Kadu no üüni eema ya a'diila ya, kawwa tidhindhi nja tinsili ma eedi a tütü ka 'di ara Masala tanangnga tefe ka 'di ta'billi eene.

<sup>8</sup> Kadu könö kadhegedhe nanggeyi neene, taalo kaföönyö eema ya dhorro ya, lakiini kaföönyö eema ma tatoroko ara Masala tagoroo'bo nja eene.

<sup>9</sup> Am'ba ka kadu tanno alinggo tatoroko no, Yahüüdü ka dhidha nja kadu na taalo ka Yahüüdü no.

<sup>10</sup> Tidhindhi nja tiicolo nja ta'diila kara tananja ömö'di tiya üüni eema ya a'diila ya, Yahüüdü ka dhidha nja kadu na taalo ka Yahüüdü no.

<sup>11</sup> Kudumma Masala taalo müüni ada ömö'di könö ku'bu.

<sup>12</sup> Kadu na üüni tatoroko a'da kitaalo kussu seriye no eege kara taaya a'da taalo kussu seriye afe'de. A kadu na ussu seriye kassa tüüni tatoroko no kara tahükümüdene ana seriye.

<sup>13</sup> Taalo kadu na föönyö tumma ma seriye eege kungngo ka'diila kidha ma Masala, lakiini kadu na

linggo tumma ma seriye no, eege kungngo ka'diila.

<sup>14</sup> Kadu no ajeene no taalo ka Yahüüdü no, kadu na seriye katitaalo kene no kene ka talinggo a tumma ma seriye a'da taalo seriye ya Müüsa kene.

<sup>15</sup> Kiki a'da tumma na seriye köö'dó iini no, kari-girinja kene ka nanggeedi, a nanggeedi neene nja nanggüüdü tussu taka öccö ka'buna tumma eene ka oona taka no kümmöönó kene.

<sup>16</sup> Ka uuru tanno Masala kara tümümü kadu na küdhü nanggeedi neene no afa ma tumma tanno Yasu Almasihi neede ka teemaga co aaga no.

<sup>17</sup> Nümmü o'o eyi yüüdü a'da o'o no taga Yahüüdü namma'da ka seriye nabbü 'danisó a Masala.

<sup>18</sup> Üürü o'o nussu fiini yoono nasana eema ya a'diila yüüdü ka kalaadene kide ya ndama seriye ya.

<sup>19</sup> Nussu a'a a'da o'o nalaala kisinsoro ka fiini, na o'o tatöyeene ma kadu tanno anna ka talüllü no.

<sup>20</sup> O'o na tatalaana ma nagaaga, o'o na tatalaana ma laala tiya dhiidhi ya, kudumma üüdü ka tussu eema ma seriye timin'da nye'd'de kungngo.

<sup>21</sup> A küdü ka ndalaana kadu, taalo o'o nara talaana eyi yüüdü? O'o niki a'da kafa tanyooro ara o'o ka tanyooro?

<sup>22</sup> O'o nakiki a'da kadu tafa tatemelö, na o'o tatemelö? O'o na'düsünü

eema namasala na o'o saga tanyooro naala miini?

<sup>23</sup> O'o na'diniga oona ko'do a'da o'o nana seriye ya Masala, ara o'o ka tamidhi Masala naga'da seriye yoono?

<sup>24</sup> Sorne iki a'da, "Aaga kanangnga kajeene kateela eere ya Masala."

<sup>25</sup> Tatendhe ka'diila kene katümmü tumma ma seriye, lakiini küdü kara tanu ka seriye ara o'o tafeene nja kadu tanno taalo katendhe no.

<sup>26</sup> Üürü ömö'di ya taalo atendhe ya ümmü tumma ma seriye, taalo ara tümmü adene afa ömö'di ya tendhe ya?

<sup>27</sup> Ömö'di ya taalo atendhe ka tuu'da assa ka tümmü tumma ma seriye ya, taalo ara tümmü kadu na atendhe no a'da seriye ungngo eene kassa aga'da.

<sup>28</sup> Taalo ömö'di ya tendhe ka tuu'da ya i'i ya taga Yahüüdü dhorro, taalo tatendhe ma tuu'da eege kungngo kasaasadene.

<sup>29</sup> Lakiini taga Yahüüdü ya küdhü ya i'i yungngo ataga Yahüüdü, taradene ma eedi a Koronggore taalo a sorne i'i yungngo a taradene, i'i yungngo a Masala ka tafünügü i'i ko'do taalo kadu.

### 3

<sup>1</sup> A 'bitingngö 'dee niimö ya Yahüüdü köö'dö keere iini i'i ya üye? A taradene kö'dö keere aminna?

<sup>2</sup> Kadhabbu nafiini, ka dhidha Masala magümmünü Yahüüdü ka tumma tanno oono.

<sup>3</sup> Üürü ömö'di inggide taalo amma? Ara tanu ka tamma tanno eene tanangnga Masala ka aadha ka tamma tanno eene?

<sup>4</sup> U'u, tumma na Masala ka timin'da anangnga ömö'di ka korokoro nye'd'de. Sorne iki,

"Tumma nüüdü kara tussu adene afe'de ka 'buugu ma seriye ara tumma nüüdü tii'baana."

<sup>5</sup> Üürü tatoroko naaja kala ta'diila 'biini kungngo ara angnga tiki nya? Masala oogo müüni ada kadu ku'bu, kono ka öö'dö a tagoroo'bo tanno oono angnga? A'a neema 'bitingngö ka tamö'di.

<sup>6</sup> U'u, üürü taalo nggeege ara Masala tasigi kadu nya?

<sup>7</sup> Üürü korokoro yeede anangnga tumma na Masala ka tadhorro a tidhindhi tanno oono, na a'a sa tasigidene ka tamö'di tiya toroko ya amana?

<sup>8</sup> Aminna agu angnga taalo kiki a'da, "Kada küüni tatoroko amang ka ta'diila tö'dö"? Kadu könö kakeela a'a kasigi a'a a'da a'a nadiri tumma na miini no, eege ka saga tahükümüdene kada adho ka fiini.

*Kadu nye'd'de koroko*

<sup>9</sup> İkirı angnga kara tiki a'da minna? Angnga kagii'bi kajeene? Taalo nggeege

'do, assa ungnö takiki a'da Yahüüdü nja kajeene 'do kungngo ka tauugaara ma tatoroko.

<sup>10</sup> Sorne iki,

“Taalo ömö'di ma ta'diila, salla ungnodho kungngo taalo.

<sup>11</sup> Taalo ömö'di ma tussu, taalo ömö'di ma tasaasa Masala.

<sup>12</sup> Kadu nye'd'de kaama kadagüüni tatoroko eege in'diili,

taalo ömö'di ungnodho üüni niimö ya a'diila ya, taalo ungnodho kungngo.”

<sup>13</sup> “Na'bugeyi neene ka naala ma oofö na tanfa'da no,

nagonggo'do neene kama korokoro.”

Tümmü ma nöönö kungngo eene ka naniinö.

<sup>14</sup> “Naniinö neene kadigine ana linggi nja ta'diiri.”

<sup>15</sup> “Uune neene kiisö ka tüüfö eriidö.

<sup>16</sup> Kaga'da 'buugu küüni eema ya toroko ya kita eene kara co kide ya.

<sup>17</sup> Fiini ma ta'diila taalo kussu.”

<sup>18</sup> “Taalo ri'ba ma Masala eene ka ööye.”

<sup>19</sup> Kussu angnga niimö ya seriye ka tema ya, i'i adünügü co kadu tanno ka niisö ma seriye no, amang ka naniinö taki'döönö, a kadu nye'd'de ka 'büdhülü tö'dö kidha ma Masala.

<sup>20</sup> Kudumma linggo ma seriye taalo ka tanangnga ömö'di ka 'diila ka Masala kidha, kudumma seriye amana angnga ka tussu tatoroko.

*Tadho ka fiini nja Tamma*

<sup>21</sup> Lakiini 'bitingngö kö'dö ta'diila na Masala a'da taalo seriye a'da seriye nja tumma ma nagane'bi kadinö kini.

<sup>22</sup> Oogo mö'dö a tinsili a tamma ka Yasu Almasihi kudumma taalo tambananjaana ku'bu nja ömö'di tiya amma ya.

<sup>23</sup> Kudumma kadu nye'd'de kungngo ka oroko, taalo kussu fiini ma Masala.

<sup>24</sup> Lakiini Masala manangnga eege ka 'diila a'da taalo faana kide afaana ana eere ma Yasu Almasihi ya oolona eege ya.

<sup>25</sup> Masala manangnga i'i kada niimö ma tirri, ma tamma ka eriidö tiya iini, oogo magüüni nggeege ma tala ta'diila noono, kudumma ka tidhi oona ku'bu tanno oono afa ka tatoroko kadagüüni adene ka dhidha.

<sup>26</sup> Mala ta'diila noono ka ürüünü ma 'bitingngö amang kono tanangnga kadu na amma ka Yasu no ka tinsili.

<sup>27</sup> Niimö ya amana angnga ka ta'diniga oona coo'do i'i ya iye? Ara angnga ta'diniga oona coo'do aminna? A lingngo? U'u lakiini a tamma.

28 Kiki inggide a'da ömö'di ara tinsili a tamma ka Masala a'da taalo alinggo a tumma ma seriye.

29 Ara Masala ta Masala tammo Yahüüdü ungodho eege? Alla oogo ma kajeene nye'd'de afe'de, ii oogo ma Masala ma tammo kajeene afe'de.

30 Kudumma Masala ma ungodho, manangnga Yahüüdü ka 'diila a tamma kono afa moono ka amana kajeene ka 'diila a tamma.

31 Nggeege ara angnga ta kaadha ka seriye a tamma? U'u ara angnga tagümmünü seriye ku'bu.

#### 4

*Abrahiim amma ka Masala ana eedi*

1 Ara angnga tiki a'da faafa ma angnga Abrahiim aduna minna?

2 Üürü Masala manangnga i'i ka tinsili kudumma linggo tanno iini, ara tabbü 'danisö, lakiini taalo kidha ma Masala.

3 Sorne iki nya? "Amma Abrahiim ka Masala, a Masala tanangnga ta'diila ka tamma tanno iini."

4 Ömö'di ya linggo ya ara ta'duga faana yiini, taalo faana yiini ananja iini ün'dügüngngö, lakiini taalo a kömüsü linggo niini eege kamiini.

5 Lakiini taalo o'o nara tanangnga Masala ka tamma küdü kudumma linggo tanno üüdü ka tüüni no, Masala mamma ka kadu

tanno oroko no kudumma eene ka tamma kono.

6 Dawud adiri tumma na miini no kini ka tageema ma baraka ma ömö'di tiya Masala ka a'duga tatoroko miini a'da taalo agüüni niimö.

7 "A'diila nja kadu tanno a tatoroko no a tatoroko tanno eene ka'dugadene a tatoroko neene tadünggüdhü.

8 A'diila nja ömö'di tiya Masala taalo minni tatoroko niini ya."

9 Dhodho 'dee eege kama taradene sugi, alla titaalo katendhe? Angnga tiki a'da Masala manangnga ta'diila Abrahiim kudumma iini ka tamma.

10 Lakiini agalinggo adene nya? Kini ka ndatendhe alla iini ka takaleefe? Taalo karadene lakiini ka dhidha taalo keere.

11 I'i a'duga tatendhe kada kala ma tala tamma tanno iini ka Masala mamma kini ka ta'diila a'da üfürü tatendhe. Abrahiim ya pupa ma kadu nye'd'de ya amma lakiini taalo akatendhe amang ka ta'diila tananja eene.

12 Ada pupa tiya kadu tanno tendhe no, nunggunu ka fiini ma tamma tiya Abrahiim ya, taalo akatendhe, assa katamma ka Masala ya.

13 Taalo seriye yungngo a Masala ka timi'di tumma nja Abrahiim nja laala tiya iini miini katakarna ka



'bühülü, lakiini a ta'diila ma tamma ka Masala.

<sup>14</sup> Kene kara taga kadu ma seriye eege kungngo kara takarna ka 'buugu, ara tamma ma Masala taga'dadene a timi'di tumma tatangga'da.

<sup>15</sup> Kudumma seriye amana Masala ka koroo'bo, ka seriye kara titaalo ya, taalo niimö ya toroko ya a tanna kide.

<sup>16</sup> Timi'di tumma kama tamma a'da taalo faana kide amang kini tütü ka laala tiya Abrahiim nye'd'de kungngo, taalo seriye ungodho i'i, lakiini ma kadu tanno amma afa ma Abrahiim no kungngo, kudumma iini kada pupa tiya aja angnga in'dili kungngo.

<sup>17</sup> Afa ma sorne ka tiki, "Nanangnga o'o kada pupa ma kadu kadhabbu." I'i ya pupa tiya aja kidha ma Masala tammo iini ka tamma kono mo, Masala mamana tefe ka 'di ka kadu tanno ake no, mafada a kadu manangnga eege keefe ka 'di.

<sup>18</sup> Taalo tindhigi kaganna ka Abrahiim miini kara tana laala, lakiini Abrahiim amma ka Masala ütü ka tindhigi ada Pupa, afa ma Masala ka tadirina iini, "Ara kadaada ma o'o tadhabbu afa midigi."

<sup>19</sup> A nagürüünü na Abrahiim ka ndö'dö kukumu kadu ka iidümmü taalo agi'di ka fiini ma Masala, a'da iji tuu'da niini ka nda inde a feelü ma aka tammo iini manda eyi afe'de.

<sup>20</sup> Taalo a'doore ka eedi ma tumma tanno Masala ka takiki iini no, tamma kanangnga türü iini ka oona afünügü Masala ko'do.

<sup>21</sup> Ussu dhorro a'da Masala mara tütü ka tumma tanno oono ka takiki no.

<sup>22</sup> Kudumma tamma ka Masala tanno Abrahiim no ikiri Masala ka tamma kini manangnga i'i ka ta'diila.

<sup>23</sup> Taalo sorne iki a'da Masala manangnga i'i ka tinsili kudumma iini ungodho i'i.

<sup>24</sup> Lakiini kudumma angnga afe'de, angnga na Masala ka anangnga angnga ka ta'diila kaco ka tamma kono manangnga Uugaara yaaja Yasu ka fiki'dö ka inde.

<sup>25</sup> Ümmününja ka inde kudumma tatoroko tanno aja, afiki'dö efe ka 'di miini, amang kini tanangnga angnga ka a'diila nja Masala.

## 5

### *Ta'diila nja dhodho*

<sup>1</sup> Ka Masala ka tanangnga angnga ka tinsili ya ka tamma tanno aja no, a taneene ta'diila kaja oono ana eere tiya Uugaara Yasu Almasihi.

<sup>2</sup> I'i ö'dö ana angnga a tamma ka türü tanno aja ka tanna kide no, angnga tadhodho a tindhigi ma tidhindhi ma Masala.

<sup>3</sup> Taalo nggeege sugi, lakiini angnga tadhodho afe'de ka dhügürü, angnga tussu a'da dhügürü ara tö'dö a tidhi oona ku'bu,

<sup>4</sup> tidhi oona ku'bu ta'b'badene eege kamiini, a ta'b'badene tindhigi eege kamiini.

<sup>5</sup> A tindhigi naaja no taalo kara taama, kudumma Masala ka tuuru tasaasa aja ka nanggeedi a Koronggore tiya Insili ya Masala ka anangnga angnga ya.

<sup>6</sup> Ka tagi'di tanno aja no, eyi Almasihi ka üüdü ma kadu tanno oroko no, ka uuru tanno Masala ka takiki no.

<sup>7</sup> Minna agu ömö'di eyi ka üüdü ma ömö'di tiya a'diila ya üürü ma ömö'di tiya adho ka fiini ya, ara ömö'di takardha ku'bu eyi afe'de.

<sup>8</sup> Lakiini Masala mala angnga a'da tasaasa noono ka anangnga Almasihi ka teyi ka üüdü ma angnga a'da koroko angnga.

<sup>9</sup> Ka inde tanno iini, ma'diila Masala nja angnga, ara tafaanya aja kara tagoolonadene ka tapusu adene tanno Masala.

<sup>10</sup> Üürü Masala ma'diila nja angnga ka inde ma 'bii'bala tiya oono a'da ka diidi ma oono, ara tafaanya kaja kara toolonadene a tefe ka 'di tanno iini a'da muuraana angnga koono.

<sup>11</sup> Afe'de angnga tagadhodho a Masala ana eere ma Uugaara tiya aja Yasu Almasihi ya aja kaluna ta'diila kini ya.

### *Adam nja Almasihi*

<sup>12</sup> Tatoroko kö'dö ka 'büdhlü ana ömö'di ungodho a tatoroko eege kö'dö

ana inde, inde sa ka co ka kadu nye'd'de kudumma kadu ka toroko.

<sup>13</sup> Tatoroko ka kanno ka 'büdhlü a'da a leefe seriye ya Müusa takitaalo, lakiini, kita seriye ka titaalo kide ya taalo tatoroko kinnidene.

<sup>14</sup> Lakiini kaganna inde ka 'büdhlü ka Adam kadara ka uuru tanno Müusa, salla kadu na taalo kagüünü no afa tatoroko no Adam. Adam i'i yungngo aga koronggore ma ömö'di tiya ara tö'dö ya.

<sup>15</sup> Lakiini türü ya ananja angnga, taalo afeene nja tatoroko, üürü inde kö'dö ka 'büdhlü ana ömö'di ungodho, a faaya ma türü tanno Masala nja türü tiya oono ya ö'dö a türü tanno ömö'di ungodho Yasu Almasihi.

<sup>16</sup> Afe'de kambananjaana tumma tiya amananja angnga ya nja tatoroko ma ömö'di ungodho. Tasigi kö'dö a tatoroko ka ungodho köö'dö a tahükümüdene, lakiini eema ya Masala ka amana angnga ya asoro tatoroko kadhabbu ka angnga kadu ka'diila.

<sup>17</sup> Üürü inde kö'dö a tatoroko ma ömö'di ungodho, ara tafaanya a tefe ka 'di ana ömö'di ungodho Yasu Almasihi, kadu na aluna türü nja nümö tiya Masala ka anangnga ta'diila a kadu ya.

<sup>18</sup> Afa ma tatoroko ma ömö'di ungodho ka tuuru kadu ka tasigidene, nggeege tekere ta'diila ma ömö'di ungodho anangnga kadu ka

'diila nye'd'de kaluna tefe ka 'di.

<sup>19</sup> Kudumma tasilli eema tanno ömö'di ungodho kanangnga kadu katoroko, nggeege afe'de kataföönyö tanno ömö'di ungodho kanangnga kadu kadhabbu ka 'diila.

<sup>20</sup> A seriye ö'dö a tatoroko tadigi ku'bu, a 'buugu ya tatoroko kada dhabbu kide ya, a türü ma Masala tadhabbu 'do.

<sup>21</sup> Salla a tatoroko saga tümününja ka inde ya, nggeege tekere ara türü tümününja ka ta'diila ma tefe ka 'di ta'billi ana Uugaara tiya aja Yasu Almasiihi.

## 6

### *Tefe ka 'di nja Almasiihi*

<sup>1</sup> Ara angnga tiki a'da minna, ara angnga takütü kadüünü tam'baga amang kaja taduna türü kadhabbu?

<sup>2</sup> Kaw, angnga no aaya ka tatoroko no, ara angnga taganna kide nya afe'de?

<sup>3</sup> Taalo aaga kussu a'da kaja ka tagambeesedene ana eere tiya Yasu Almasiihi ka kambeesedene angnga ma taaya nja iini?

<sup>4</sup> Angnga tatü'büdene nja iini, angnga takaaya nja iini a tambeese. Aga Pupa ka anangnga i'i ka fiki'dö ka inde a türü ma tidhindhä tanno oono ara angnga taganna ka tefe ka 'di tanno issi no.

<sup>5</sup> Akaja kara ta ungodho nja iini ka tafeene ma inde tanno iini ara angnga

tafeene nja iini ka tefe ka 'di tanno iini.

<sup>6</sup> Kussu ungnö a'da ömö'di yaaja ya illi ya agabünnünja ka salii'bi nja iini amang ka tuu'da ma tatoroko titaalo nja iini, amang kaja tafa taga kasaga ma tatoroko.

<sup>7</sup> Kudumma ömö'di tiya eyi ya ö'dö kürö ndama tatoroko.

<sup>8</sup> A kaja kara takaaya nja Almasiihi, angnga tagamma a'da ara angnga tefe ka 'di nja iini.

<sup>9</sup> Kussu angnga a'da Masala mafiki'dö Almasiihi ka inde itaalo ara teyi afe'de, inde taalo kara ta uugaara miini afe'de.

<sup>10</sup> Kudumma iini eyi ka üüdü ma tatoroko ta ungodho ta'billi a tefe ka 'di niini tefe ka 'di ma Masala eege kamiini.

<sup>11</sup> Aaga tekere aaga ümmü nanggeyi naada ka taaya kudumma tatoroko, lakiini aaga tefe ka 'di nja Masala, aaga tefe ka 'di nja Masala nja Uugaara tiya aja Yasu Almasiihi.

<sup>12</sup> Aaga tafa ka tatoroko kannu kada ka tuu'da tanno ada na aaya no, amang kada tafa tisi ka tatoroko ma eema ma tuu'da keere.

<sup>13</sup> Aaga fa tümününü nanggeyi naada a tatoroko afa eema ma tam'baga, lakiini aaga ümmünü nanggeyi naada a Masala adha, afa kadu na öö'dö ndama inde köö'dö ka tefe ka 'di no, ümmü tuu'da naada iini afa eema ma ta'diila.

14 A tatoroko taalo kara ta uugaara ma aaga afe'de, kudumma ada ka titaalo ka tauugaara ma seriye afe'de aaga kungngo ka türü ma Masala.

*Kasaga na ta'diila no*

15 A 'bitingngö 'dee nya? Ara angnga tagüünī tatoroko kudumma aja ka titaalo ta tauugaara tanno seriye, lakiini ka tauugaara tanno türü? Kaw.

16 Naföönyö eema yiini afa ma tasaga, üürü o'o na tasaga ma tatoroko nara tuurugu o'o ka inde, üürü taföönyö nara tuurugu o'o ka ta'diila.

17 Angnga tanangnga ta'diila a Masala kudumma ada kada kagasaga ma tatoroko, lakiini aaga ka kuurna fiini ma eedi ma talaana tanno ada ka tagümmöönö no.

18 Aaga tagildhe nanggeyi naada ka eema ma tam'baga koono a kada kasaga ma ta'diila.

19 A'a neema tumma ma tadü'd'dü, kudumma tuu'da ka tagi'di kudumma ada ka anangnga nanggeyi naada ka tadasaga ma eema ma nyoro 'bitingngö agümmünü nanggeyi naada ka ta'diila nja talinggo ma tinsili ma eedi.

20 Yaada kataleefe taga kasaga ma eema ma tatoroko ya, ka ku'b'ba aaga ka ta'diila ma Masala ku'bu.

21 Kö'dö aaga keere aminna ka eema tiya ada kana modolo miini 'bitingngö ya, eema ya miini ya ö'dö ana inde.

22 A 'bitingngö kada kö'dö kürö ka eema ma tatoroko ya aaga ta kasaga ma Masala ara aaga tö'dö keere a tinsili nja tefe ka 'di ta'billi.

23 Kudumma faana ma tatoroko inde eege kamiini a türü na Masala eege ka tefe ka 'di ta'billi ana Uugaara tiya aja Yasu Almasihi.

**7**

*Tö'dö kürö ndama Serīye*

1 Aaga fa tüürü nagöre eede, neema a'a nja aaga na ussu seriye no, taalo seriye ta uugaara ma ömö'di illi kini ka tefe ka 'di.

2 Aka marnadene mo, mungngo ka nīsö ma seriye ma nyuri tiya oono kini ka leefe ka 'di, lakiini kini ka teyi taalo mara tanna ka seriye afe'de.

3 A kono kara tagona nyuri könö a'da aleefe nyuri yoono ka 'di ya, mana eere a'da madatemelö lakiini nyuri ka teyi, taalo mara tanna ka seriye mitaalo mada temelö afe'de kono kata aka tammo ömö'di könö.

4 Nggeege nagöre eede, kaaya aaga ka seriye a tuu'da tanno Almasihi, amang kada ta tanno ömö'di ya fiki'dö ka inde ya amang kada tö'dö keere a tööyö a Masala.

5 Yaaja kataleefe a teene ma tuu'da ma tatoroko, a tatoroko tagüünī adene ana seriye kaja ka tuu'da amang kaja tö'dö a tööyö ma inde.

6 Lakiini 'bitingngö ka kaaya angnga ka nīmō

tiya imi'di angnga ku'bu ya, köö'dö angnga kürö ndama seriye amang kidi talinggo ada Masala a fiini na issi no ma Koronggore ma 'bitingngö taalo ka fiini ma 'billi, ya agakirinja ka sorne ma seriye ya.

7 Ara angnga tiki nya? Ara seriye tatoroko? Taalo nggeege, taalo a'a nakussu a'da minna yungngo a tallogo, üürü taalo seriye iki a'da, "Fa tallogo."

8 Lakiini tatoroko kaduna fiini kükkü tallogo ko'do eede ka oona, kudumma seriye katitaalo a tatoroko teyi.

9 Nageefe a'a ka 'di ka dhidha a'da taalo seriye, ka tö'dö a tatoroko tefe 'di ara a'a ka teyi.

10 A kanüün ya ama ma tefe ka 'di kuuru a'a ka inde.

11 Kudumma tatoroko karuna fiini ma seriye. Küsini a'a iini ka tagiidi a'a.

12 Seriye ka eyi tiya iini ya insili nja kanüün insili adho ka fiini ya a'diila ya.

13 A nïimö ya a'diila ya ara tanangnga a'a ka teyi? Kaw, taalo nggeege, lakiini tatoroko kö'dö ana inde a'a ma tagüüni nïimö ya a'diila ya amang kene tussu adene a'da ka tatoroko, atagalinggo ana seriye amang kene tala tatoroko na dhorro no.

14 Kussu angnga a'da seriye ama koronggore, lakiini a'a taalo nama koronggore natennege a'a afa tasaga ma tatoroko.

15 Taalo a'a nussu nïimö yeede ka talinggo ya, kudumma nïimö eede kasaasa talinggo ya, taalo a'a nalinggo, nïimö yeede kaanu kide ya i'i yungngo eede ka talinggo i'i.

16 A kede ka talinggo nïimö yeede kaanu kide ya, namma a'da seriye a dhorro.

17 Taalo a'a nungngo nalinggo nïimö yeede kitaalo nasaasa ya. Lakiini tatoroko neede ka oona no.

18 Nussu a'a a'da taalo nïimö ya a'diila ya eede ka oona, anna ka tuu'da ma ta ömö'di, nümmü a'a tumma ma tasaasa tüüni nïimö ya a'diila ya, lakiini taalo a'a nambaanya.

19 Ta'diila neede kasaasa no taalo a'a nalinggo eege lakiini tatoroko neede kaanu kide no eege kungngo eede ka talinggo eege.

20 A kede ka talinggo nïimö yeede kaanu kide ya, taalo a'a nungngo nalinggo, lakiini tatoroko neede ka oona no, eege kungngo kalinggo.

21 A seriye ala a'a ka nïimö tiya afaga a'a keere ka talinggo nïimö yeede ka asaasa ka'diila ya, lakiini tatoroko eege kungngo eede ka oona.

22 Ka eedi tiya eede ka teene, nadhodho a'a kudumma seriye ma Masala.

23 Lakiini a'a niji seriye könö kede ka oona alinggo ajeene ana seriye tiya kede ya, yeede ka tamma kide, ya uurugu a'a ka seriye ma tatoroko yeede ka tuu'da ya.

<sup>24</sup> A'a na ömö'di taalo a'deema! Mada ara toolona a'a ka tuu'da ma inde tanno?

<sup>25</sup> Nanangnga ta'diila a Masala a Yasu Almasiihi Uugaara yaaja. Ndama üüdü tiya eede nalinggo ana seriye ma Masala, nalinggo ana seriye ma tatoroko a tuu'da tanno eede.

## 8

### *Tefe ka 'di ma Koronggore*

<sup>1</sup> Nggeege 'bitingngö taalo tahükümü ka kadu tanno Almasiihi Yasu no.

<sup>2</sup> Kudumma seriye ma Koronggore ma tefe ka 'di ana eere ma Almasiihi Yasu anangnga ka tahürra ndama seriye ma tatoroko nja inde.

<sup>3</sup> Nüimö ya seriye ka tagi'di ka linggo miini ya, tuu'da ma tatoroko kanangnga eege ka tagi'di. Masala magürünü 'Bii'bala yoono afa ömö'di ya toroko ya, ada kümme tatoroko ka tuu'da.

<sup>4</sup> Amang ka eema tiya seriye kasaasa kaja ya co ööye miini angnga na ungeene ka fiini ma Koronggore no taalo ka fiini ma tuu'da.

<sup>5</sup> Kadu na linggo ana eema ma tuu'da no, kanaana iye ka eema ma tuu'da, a kadu no alinggo ana eema ma Koronggore no kanaana iye ka eema ma Koronggore.

<sup>6</sup> Kudumma linggo ma eema ma tuu'da, inde eege kamiini, lakiini tanaana iye ka eema ma Koronggore tefe ka 'di nja ta'diila, eege kamiini.

<sup>7</sup> Kudumma tanaana iye ka eema ma tuu'da ya tadi-idi ma Masala eege kamiini, taalo ümmü tumma ma seriye tiya Masala, taalo a tana türü ma tümmöönö.

<sup>8</sup> A kadu no ümmü fiini ma eema ma tuu'da no, taalo kara tanangnga Masala ka asaasa eege.

<sup>9</sup> Lakiini aaga taalo kungeene ka fiini ma eema ma tuu'da, lakiini ka fiini ma Koronggore ma Masala unnggo ada ka oona, lakiini ömö'di ya Koronggore tiya Almasiihi ka titaalo kini ya i'i taalo ömö'di yiini.

<sup>10</sup> Üürü Almasiihi aneene nja aaga ara tuu'da naada taaya kudumma tatoroko, a koronggore ya tefe ka 'di naada kudumma ta'diila.

<sup>11</sup> Üürü Koronggore ya Masala anangnga Yasu ka fiki'dö ka inde ya aneene nja aaga, ömö'di ya afiki'dö Almasiihi ka inde ya, ara tanangnga tuu'da naada na aaya no kefe ka 'di a Koronggore tiya oono ya aneene nja aaga ya.

<sup>12</sup> Nagöre eede, linggo dhorro eege kungngo aja, lakiini taalo angnga kama taneene taneene ma tuu'da.

<sup>13</sup> Üürü kaneene aaga taneene ma tatoroko ya, ara aaga taaya, lakiini kada kara taaya ka Koronggore ma eema tiya toroko ma tuu'da ya, ara aaga tefe ka 'di.

<sup>14</sup> Kudumma kadu tanno aneene a Koronggore ma Masala no eege ka laala ma Masala.

15 A koronggore yaada ka 'duga ya taalo üüni tadasaga ana aaga afe'de anangnga aaga ka ri'ba, lakiini anangnga aaga kada laala ma Masala, angnga tagümmünü, "Abba," a'da Pupa yeede.

16 A Koronggore ya ussu tumma ma nagoronggore tanno aja a'da angnga ka laala ma Masala.

17 Üürü angnga ka laala ma Masala ara angnga ta'duga baraka yoono ka takindinaana ku'bu ya, ara angnga takarna ka eema ma Masala, angnga nja Almasihi, a kaja kara tagosso ka dhügürü nja iini ya, ara angnga tagosso ka türü tanno iini.

*Tidhindhī na tō'dō no*

18 Niji a'a dhügürü ya ka 'büdhülü 'bitingngö ya, taalo ara taköje nja tidhindhī tanno ara tō'dō kaja ka oona no.

19 Kudumma eema tiya Masala ka tarü'böönö nye'd'de indhigī Masala a'da aala laala tiya oono.

20 Nggeege eema ya Masala ka tina atangga'da ka nanggüdü, lakiini taalo kudumma ma tasaasa tatangga'da ka nanggüdü. Masala magalinggo nggeege ka tindhigī.

21 Eema ya Masala ka tadina ka eyi tiya eene kara tō'dō kürö ndama tatoroko tanno eene köö'dö ka tidhindhī ma tahürra ma laala tiya Masala.

22 Kussu angnga a'da eema ya Masala ka tagalinggo ya

nye'd'de kungngo ya, kafara 'bitingngö afa tin'di ma teene.

23 Lakiini taalo eema ya miini ya unggodho i'i lakiini angnga na ana Koronggore ka dhidha no kadhügürü angnga afe'de ka tuu'da angnga takindhigī Masala ma'duga angnga moolona tuu'da naaja.

24 Kudumma aja kara takindhigī Masala angnga toolonadene, lakiini tindhigī na ijidene no taalo tindhigī eege kamiini, ara öm'ö'di tindhigī nüimö yiini kijöögö ya nya?

25 A kaja kara tagandhigī nüimö yaaja ka titaalo kijöögö ya, ara angnga tindhigī i'i a tidhi oona ku'bu.

26 A Koronggore tō'dö afe'de ma takinyi tagi'di naaja, angnga taalo kakussu kafara ka Masala afa ma tiya oono ka asaasa ya illi Koronggore ka eyi tiya iini eema tumma ma angnga ka Masala kidha tumma miini ka iideene.

27 Masala miji nangeedi mussu nüimö ya Koronggore ka asaasa ya, i'i ümmöönö ka kadu ma Masala afa ma tiya oono ka asaasa ya.

28 Kussu angnga a'da eema nye'd'de alinggo a ta'diila ma kadu tanno asaasa Masala no, eege kungngo a Masala ka tümmünü eege ndama eedi tiya oono.

29 A kadu noono ka tagesse eege no kadhadha, magümmünü eege ka dhidha no anangnga eege

kafeene nja 'bii'bala tiya oono Yasu ya dhidha ka nagöre tanno kadhabbu no.

<sup>30</sup> A kadu noono ka tagesse ka dhidha magümmünü eege, manangnga eege ka'diila ka nanggeedi nja oono, oogo afe'de manangnga eege ka tidhindhī.

<sup>31</sup> Ara angnga takiki nya ka tumma tanno, üürü Masala nja angnga 'dee mada i'i yungngo ara tadiidi ma angnga afe'de?

<sup>32</sup> Masala taalo mana 'bangnga ma 'bii'bala tiya oono, lakiini mümmü i'i ka inde ka üüdü ma angnga nye'd'de, assa ka titaalo ara tanangnga eema angnga iini nye'd'de nya?

<sup>33</sup> Mada i'i yungngo ara tümümü kadu na Masala ka tagesse eege no? A'da oogo mungngo moolona eege.

<sup>34</sup> A mada yungngo a tümümü kadu? A'da Almasi-  
ihi eyi, afiki'dö afe'de anna ka nüsö ma kuri ma Masala eema tumma angnga.

<sup>35</sup> Mada i'i yungngo ara tadhagaana angnga ku'bu nja tasaasa tanno Almasi-  
ihi, tagoroo'bo ma 'buugu, tüüni nja ku'bu, kirimi, iire, alla taneene ana oona ku'bu alla inde?

<sup>36</sup> Sorne iki,  
"Kadhügürü angnga ka  
üüdü ma o'o a  
nagürüünü,  
ungngo tafeene nja  
ki'biini ma taraana."

<sup>37</sup> Lakiini angnga kadhügürü tiya nye'd'de kungngo ya, kagii'bi angnga

eege a türü ma ömö'di tiya asaasa angnga ya.

<sup>38</sup> Nussu a'a dhorro a'da kitaalo inde, a tefe ka 'di titaalo alla kadhangga, alla naguugaara ma kadhangga, alla türü ma eema ma 'bitingngö ya ara tö'dö taka öccö ya,

<sup>39</sup> alla türü ma 'büdhülü alla türü ma 'dotombo'do alla eema öccö ya Masala ka tadina ya ara tambaanya tadhagaana angnga ku'bu nja tasaasa ma Masala tanno Uugaara Yasu Almasi-  
ihi.

## 9

*Masala nja kadu ma Is-  
rayil*

<sup>1</sup> Ara a'a tadirina tumma aaga dhorro ana eere ma Al-  
masi-  
ihi taalo a'a nakorokoro eedi yeede ussu a'a a Ko-  
ronggore tiya Insili ya.

<sup>2</sup> Namüürü a'a 'do, tin'di kungngo eede ka eedi taalo kaadha.

<sup>3</sup> Nagala a'a ka tasaasa ka eyi tiya eede a'da a linggi tagu na a'a takaadha ka fiini tiya Almasi-  
ihi kudumma siliga ma a'a nja nagöre tanno neede.

<sup>4</sup> Eege ka laala tiya Israyil na Masala ka tümümü eege kada laala tiya oono no, nja tidhindhī nja timi'di tumma nja serīye nja tümümü Masala nja tindhigi.

<sup>5</sup> Kafaafa kungngo eene, Almasi-  
ihi ö'dö ka tuu'da, i'i yungngo a Masala ma eema nye'd'de. Masala mafünügü nja ko'do ta'billi. Amiin.



6 Taalo a'a niki a'da, tumma na Masala ka tami'daana no kaama. Taalo kadaada ma Israyil ka Israyil nye'd'de.

7 Taalo laala ya Abrahiim ka laala tiya Abrahiim nye'd'de. Masala miki Abrahiim, "Ara laala tanna küdü ana Ishak."

8 Taalo laala ma tuu'da ya, laala ma Masala, lakiini laala ma timi'di tumma eege kungngo a Masala ka tümümü eege kada laala tiya Abrahiim.

9 A timi'di tumma kiki kungngo, "Ara a'a tö'dö a 'buugu kafiigi kungngo a Sara teene 'bii'bala."

10 Taalo sugi ma tumma eege kungngo, lakiini Rifiga magüröönö nja ömö'di ungodho, pupa yaaja Ishak.

11 A kene ka tüfürü tageenedene, taalo küüni eema ya a'diila ya nja tiya atoroko ya, amang ka tumma tanno Masala ka tagesse no tütü ka ööye miini,

12 taalo a tumma alinggo, lakiini kudumma tümümüneene tanno iini. Miki Masala a Rifiga, "Ara 'bii'bala ya idhilli ya tüüni tadasaga ada ya dhabbu ya."

13 Afa ma tiya sorne ka tiki a'da, "Nasaasa a'a Yaguub nanu ka Iiso."

14 Ara angnga tiki nya? Masala müüni ada kadu könö ku'bu? Kaw.

15 Kudumma Masala ka tiki a Müüsa,

"Ara a'a tana 'bangnga ma ömö'di tiya eege ka asaasa kana 'bangnga miini ya,

nana muuyu ma ömö'di tiya eege kana muuyu miini ya."

16 Lakiini taalo tumma ma eedi tiya ömö'di nja nüümö tiya iini ka asaasa ya, lakiini 'bangnga ma Masala ungodho oogo.

17 Kudumma sorne ka tiki a Faröön, "Na'diniga a'a o'o ko'do amang ka türü tanno eege tussu adene küdü amang ka eere tiya eege tafara ka 'buugu ka oona in'dili kungngo."

18 Oogo mana 'bangnga ma ömö'di tiya oono ka asaasa ya, manangnga nanggeedi na kadu töccö ka takidhö.

19 Ara aaga tiki a'a a'da, "Minna agu Masala mümmü angnga ana eedi? Mada i'i yungngo ara tambaanya türü noono?"

20 O'o na mada napadaga tumma a Masala? Nüümö ya arü'bü adene ya ara tiki ömö'di tiya arü'bü i'i ya, "Minna agu o'o natarü'bü a'a kungngo?"

21 Ömö'di ya arü'bü tam'bala ya 'dee, taalo üüni ma eyi tiya iini? Arü'bü nüümö ya a'diila arü'bü ya toroko ya.

22 I'i yungngo a Masala ka tagüüni, oogo masaasa tala tagoroo'bo noono nja türü tanno oono, ma idhi oona

ku'bu tafifinni ana eema ma tagoroo'bo ma tara taama.

<sup>23</sup> Oogo afe'de masaasa tala tüüsü ma tidhindhi noono na dhabbu no, na küüninja kaja ka oona kada nïimö ma 'bangnga tammo oono angnga yoono ka tindinaana angnga ku'bu ma tidhindhi tanno oono no.

<sup>24</sup> Oogo magümmünü angnga afe'de a'da taalo angnga ka Yahüüdü angnga ka kajeene afe'de.

<sup>25</sup> Afa moono ka tiki ka sorne ma Hawsha,

"Ara a'a tümmünü kadu no taalo ka kadu tanno eede no kada kadu tanno eede no,

eede ka titaalo nasaasa oogo mo ara a'a tümmü oogo kada tammo eede ka asaasa oogo mo.

<sup>26</sup> 'Buugu yeene kara tiki eene kide a'da,

'Taalo aaga ka kadu tanno eede,

ara aaga tana eere a'da laala ya Masala tammo efe ka 'di mo.'"

<sup>27</sup> Asaiya tageema tumma ma kadu ma Israyil,

"Sa aaga tagöje nja ndamugu ma to ara türeene miini toolonadene.

<sup>28</sup> Kudumma Uugaara mara tapusu kadu na ka 'büdhülü no."

<sup>29</sup> Asaiya ageema iki,

"Üürü taalo Uugaara ma nasigira mafa ka laala ya,

ara angnga ta kafeene nja Sadöma angnga ta kafeene nja Amuura."

*Israyil nja Almasihi*

<sup>30</sup> Ara angnga tiki nya? Kajeene na taalo kasi ka ta'diila keere no, kaduna ta'diila lakiini a tamma ka Masala.

<sup>31</sup> Lakiini Israyil no üsö ka seriye keere no, ka ta'diila no taalo kambaanya tala seriye ya a'diila ya koono.

<sup>32</sup> Amana? Kudumma eene ka tagalinggo nggeege a'da taalo tamma kene ka eedi, lakiini afeene afa linggo ma seriye, kikiri ka seene ka misi tammo kara ka fiini mo.

<sup>33</sup> Afa ma sorne ka tiki, "A'a nungngo nara tanangnga misi ma taseene ka Sahyüün ka kadu ka fiini nja misi ma ta'dinggö, ömö'di ya amma kini ya taalo ara tana modolo."

## 10

<sup>1</sup> Nagöre eede, nïimö yeede ka asaasa ana eedi dhorro ya a'da tafara ka Masala neede a'da a kadu ma Israyil toolonadene.

<sup>2</sup> Niji a'a tagu'daana ka nanggeedi neene ma Masala, lakiini tagu'daana ka nanggeedi neene taalo kama tussu eema.

<sup>3</sup> Eege taalo kussu fiini ya Masala ka amana kadu ka'diila nja oono, ka'b'ba tanangnga nanggeyi neene ka'diila unggodho eege, eege taalo kamma ka fiini tiya

Masala ka amana kadu ka'diila.

<sup>4</sup> Almasiihi i'i yungngo eere ma Serīye, amang ka ömö'di tiya amma kini ya, ta'diila nja Masala.

*Toolona ka kadu nye'd'de*

<sup>5</sup> Kudumma Müüsa ka takiki a'da, "Ara ömö'di ta'diila ka serīye nya, ömö'di ya ümmü tumma ma serīye ya ara tefe ka 'di iini."

<sup>6</sup> A ta'diila a tamma ka Masala kiki, "Fa tiki ka eedi tiya üüdü a'da, Mada i'i yungngo ara tasirö co 'dotombo'do?" anangnga Almasiihi ka öö'dö kaja ku'bu.

<sup>7</sup> Nja, "Ömö'di tiya ta'dinggö co ööye?" nja iini ka anangnga Almasiihi ka öö'dö ndama inde.

<sup>8</sup> Lakiini iki a'da minna? "Tumma ka kete küdü ka niinö nja eedi." Eege ka tumma ma tamma naaja ka tadünügü co kadu no.

<sup>9</sup> Küdü kara teema ana onngo'do tammo üüdü a'da Yasu Uugaara, namma ana eedi tiya üüdü a'da Masala manangnga i'i ka fiki'dö ndama inde ya ara o'o toolonadene.

<sup>10</sup> Tamma ana eedi kara tanangnga aaga ka 'diila nja Masala a tumma a nanggo'do tanangnga ömö'di ka toolonadene.

<sup>11</sup> Sorne ma Masala iki, "Ömö'di ya amma kini taalo ataama."

<sup>12</sup> Taalo ta'bakala kada ka Yahüüdü nja ömö'di tiya

taalo a taga Yahüüdü ya kudumma Masala tammo eene nye'd'de, mamana eema a kadu tanno amma kono no nye'd'de kungngo.

<sup>13</sup> Kudumma, "Ömö'di ya amma ka eere ma Uugaara ya ara toolonadene."

<sup>14</sup> Eege kara tümmünü oogo nya a'da taalo kamma kono? Kara tamma kono nya a'da taalo kaföönyö? Kara taföönyö nya a'da taalo ömö'di ma tagadünügü eene?

<sup>15</sup> Eege kara teema nya ara taalo Masala magürünü i'i? Afa ma sorne ka tiki, "Ka'diila uune no kadu tanno adünnü tumma ma Masala no."

<sup>16</sup> Lakiini taalo eege in'dili kamma ka tumma tanno Masala, kudumma Asaiya ka tiki a'da, "Ka Uugaara, mada i'i yungngo ara tamma ka tumma tanno aja?"

<sup>17</sup> Kamma ka tumma ma Masala aja kara taföönyö tumma na Almasiihi.

<sup>18</sup> Lakiini ara a'a tiki aaga, taalo kaföönyö? Kaföönyö sorne iki,

"Tumma no ka nyala ka 'buugu koona nye'd'de kungngo nja 'büdhülü koona in'dili."

<sup>19</sup> Lakiini ara a'a tiki aaga a'da, kadu ma Israyil taalo kussu? Akiki Müüsa ka dhidha,

"Ka kirimi aaga kadu na taalo ka kadu tanno

eede no,  
 ara a'a tanangnga kadu  
 öccö na taalo kussu  
 eema no kanangnga  
 o'o ka koroo'bo."

<sup>20</sup> Asaiya akuru rüsü iki,  
 "Kaduna kadu na taalo ka-  
 gawwa a'a no,  
 a'a nussudene ka kadu  
 tanno taalo kawwa a'a  
 no."

<sup>21</sup> Lakiini i'i eema ka Israyil,  
 "Namünügü a'a nīsō uuru  
 in'dili  
 a kadu tanno oroko  
 taalo kaföonyö eema  
 kasilli tumma."

## 11

*Masala taalo manu ka  
 kadu ma Israyil*

<sup>1</sup> Nīkiri a'a ka tiki a'da,  
 Masala 'dee manu ka kadu  
 tanno oono? Kaw! A'a  
 ka eyi tiya eede a'a na  
 taga Israyil 'bandaada ma  
 Abrahim ndama siliga tiya  
 Binyamiin.

<sup>2</sup> Taalo Masala manu ka  
 kadu tanno oono ka tagilli ka  
 tagesse eege no. Alla taalo  
 aaga kussu a'da miki Masala  
 ka sorne ma İliya nya, iini  
 ka tasigi kadu ma Israyil ka  
 Masala,

<sup>3</sup> "Ka Masala, kagirina  
 nagane'bi nüüdü kürrüdü  
 nīgisi ma tirri illi a'a  
 nungngo nöreene ungodho  
 a'a kasaasa tiidi a'a?"

<sup>4</sup> Lakiini tumma na Masala  
 kiki iini nya? "Türeene ma  
 kadu kinggide kö'dö sa'ba  
 alif taalo küürü ku'bu a  
 nagüüge ka 'Baala kidha."

<sup>5</sup> Aga ürüünü tiya  
 'bitingngö ya afe'de,  
 türeene ma kadu kinggide  
 a Masala ka tagesse eege a  
 türü.

<sup>6</sup> Üürü tessadene a türü,  
 taalo ma kara tama linggo  
 aya ma linggo ya i'i ya iye,  
 illi a türü takütü ka türü.

<sup>7</sup> Minna inggide afe'de? Ya  
 Israyil katasaasa ya taalo  
 kaduna ka kadu tanno  
 Masala ka tagesse eege no  
 eege kungngo kaduna. Laki-  
 ini türeene miini kakidhō  
 ka nanggeedi.

<sup>8</sup> Afa ma sorne ka tiki,  
 "Manangnga Masala ko-  
 ronggore ma taa'baga  
 eene,

iye taalo kiji 'buugu,  
 iisine taalo kaföonyö  
 eema kadara ka uuru  
 tanno."

<sup>9</sup> A Dawud tiki,

"Fa ka 'buugu ma kuri tiya  
 eene ada küdhī  
 ada saraka akara eene  
 ka fiini,  
 üüni midhi ku'bu ana  
 eege.

<sup>10</sup> İye neene talüdhü ku'bu  
 amang kene tafa tiji  
 'buugu kagür'dü  
 a na'dugeere neene  
 tagür'dü kiti ku'bu  
 turi."

<sup>11</sup> A'a nindineene,  
 aser'de awwa ya Yahüüdü  
 ka'dingngö ta'bili? Kaw,  
 lakiini taser'de neene  
 kanangnga kajeene ka  
 toolonadene anangnga Is-  
 rayil ka takirimi eege.

12 Üürü taser'de neene kanangnga kadu ka tüüsü ya a tagi'di neene kanangnga kajeene ka tüüsü ara tafaanya kene kara tadigi ku'bu.

13 A'a neema nja aaga na kajeene no, kudumma a'a na tafiini ma kajeene, a'a na 'dinigi oona coo'do ka linggo tanno eede.

14 A'a nasaasa tanangnga kadu neede tana kirimi amang kede toolona türeene meene.

15 Üürü tanu neene kanangnga Masala ka'diila nja kadu ka 'büdhülü, aminna unngo ka tamma tanno eene, illi tefe ka 'di ka inde.

16 Üürü 'dakeyi ma tigüidi ma insili kono ka ananja a Masala ya, ara tigüidi nye'd'de ta insili. Üürü 'bereere insili ya, ara kolelle tinsili tekere.

17 Üürü kolelle könö ka'bunadene, o'o taga 'dikidiyö ma dhüle ka tendhe ma tamma'da ka kolelle tammo ütü ka 'dikidiyö tiya dhorro a 'bitingngö kosso aaga ka baraka tiya Masala ka tadirina Abrahiim ya.

18 Fa ta'diniga eyi yüüdü ko'do a kolelle, üürü o'o na'diniga eyi yüüdü coo'do taalo o'o na 'bereere dhorro. Lakiini 'dikidiyö ya dhorro ya i'i yunggo ümmü o'o.

19 Lakiini ara o'o tiki, "Ka-tendhe kolelle no amang kede tamma'da kide."

20 Tumma dhorro, lakiini eege ka'bunadene

kudumma eene taalo kamma, o'o nütü ka tumma ma tamma tanno üüdü, fa ta'diniga oono nüüdü coo'do, lakiini ari'ba.

21 Üürü Masala taalo mana 'bangnga ma kolelle tanno dhorro no, taalo mara tana 'bangnga ma o'o.

22 'Bangnga ma Masala nja tagoroo'bo, a tagoroo'bo ada ka kadu tanno a'dinggö no, lakiini 'bangnga ma Masala nja o'o ka anangnga o'o ka tütü ka 'bangnga tammo. Üürü o'o taalo nütü ka 'bangnga tanno, ara o'o tarumeene afe'de.

23 A kene kara taadha ka tatoroko tanno eene no, ara Masala tamana kuri eene, kudumma Masala mambaanya tamana kuri eene afe'de.

24 Üürü o'o natendhe ndama fa ma 'dikidiyö ma dhüle, kama'da ka 'dikidiyö tiya dhorro ya, ara ta'diila nja eene ka 'dikidiyö tiya dhorro ya.

*Masala mana 'bangnga ma kadu nye'd'de*

25 Nagöre eede, taalo a'a nasaasa a'da aaga tafa tussu tumma na kume no, i'i'di aaga tümmü nanggeyi naada kada 'dara, takidhö ka nanggüüdü tanno kadu na Israyil kara saga titaalo ka kajeene dhabbu kara tamma ka Almasihi.

26 Nggeege ara kadu ma Israyil toolonadene in'dili afa ma sorne ka tiki kungngo, "Ara tatoonona tö'dö ndama Sahyüün

agala tatoroko ka laala tiya Yaguub ka oona.

27 A timi'di tumma neede eege kungngo meede kara tagala tatoroko neene."

28 Kadu ma Israyil kadhabbu 'bitingngö kadiidi ma Masala, kudumma eene kanu ka tumma ma İnjiili, agala ka'diila nja aaga na kajeene no. Lakiini Masala masaasa eege magesse eege kudumma ma timi'di tumma noono nja kadaada meene.

29 Masala taalo mara tafada ana eema tiya oono ka amana a kadu ya, mitaalo mara tüürü ma kadu tanno oono ka tagesse eege no.

30 Afa maada ka tasilli tumma na Masala ka dhidha, a 'bitingngö moolona aaga kudumma ma tasilli eema tanno eene.

31 Eege 'bitingngö ka tasilli tumma amang kene taluna 'bangnga afe'de afa 'bangnga ma Masala nja aaga.

32 Kudumma Masala ka anangnga kadu nye'd'de ka pabuusu ma tasilli eema amang kono tana 'bangnga kene ka oona in'dili.

### *Tafünügü Masala ko'do*

33 Kadhonggoro tüüsü na Masala nja ta'dara tanno oono nja tussu eema tanno oono. Ka iideene tussu linggo noono nja tussu nafiini noono.

34 Sorne iki, "Mada i'i yungngo ussu tumma na Uugaara

a mada i'i yungngo a talaala oogo ka fiini?"

35 "A mada i'i yungngo anangnga niimö oono amang kono tapadaga iini."

36 Kudumma eema nye'd'de kö'dö ndama oono kada tiya oono, ara co kono. A tindhigi kungngo oono turi ta'billi. Amiin.

## 12

### *Tefe ka'di na Almasihi*

1 Nagöre eede, a'a niki aaga a 'bangnga ma Masala a'da aaga tümmünü nanggeyi naada ka eema ma tirri tiya insili ya a tefe ka 'di tanno Masala ka tamma kide ya, tümmü Masala ma koronggore naada eege kamiini.

2 Aaga tafa tafeene nja eema ma 'büdhülü ya ma 'bitingngö ya, lakiini aaga agere nanggüüdü naada kada ma 'bitingngö amang kada tussu fiini ya Masala ya dhorro ya, fiini ya Masala ya a'diila ya adho ka fiini ya.

3 A'a niki aaga a türü tanno ümmününja a'a no a'da ömö'di tafa tümmü eyi yiini ka tiibaana, lakiini ümmü eyi yiini ka ta'dara, ka taköje nja tiya Masala ka anangnga iini ya ka tamma ka Masala tanno iini.

4 Afa ma naseldhe kungngo aja ka tuu'da tanno unggodho no kadhabbu, lakiini linggo neene taalo ka unggodho.

5 Nggeege kadhabbu angnga, lakiini tuu'da naaja ka unggodho ka Almasihi, angnga ka unggodho.

6 Linggo ma ta'dara kambananjaana ku'bu ma türü tanno Masala ka anangnga angnga no, ömö'di teema tumma na Masala ka anangnga iini a tamma ma eedi tiya iini.

7 Ömö'di ya ussu ka talinggo ya, fa kini alinggo, aya ussu ka talaana ya fa kini alaana.

8 Ömö'di ya ussu ka tafünügü kadu ko'do ya fa kini alaana kadu kide, ömö'di ya amana eema a kadu ya fa kini amana eema a ta'diila ma eedi, ömö'di ya indinaana kadu ku'bu ya fa kini alinggo dhorro, ömö'di ya ana 'bangnga fa kini üüni ana eedi ka tinsili.

9 Kasaasa tasaasa na dhorro no, aaga aadha ka eema tiya toroko ya ara aaga ka tümmü fiini ya a'diila ya.

10 Aaga asaasa ajeene kada nagöre aaga tümmü ajeene a nanggeedi dhorro.

11 Aaga fa tagi'di ka linggo keere aaga alinggo a tagu'daana, aaga tümmü Masala ana eedi ka teene.

12 Aaga dhodho ka tindhigi ma Masala, aaga tidhi oona ku'bu ka 'buugu ka tatoroko nja aaga, aaga tafara ka Masala turi kunggo.

13 Aaga osso ka eema tiya ada nja kadu ma kaniisa yeene ka asaasa ya, aaga

tamana eema eene.

14 Aaga amana baraka a kadu tanno alinggo aaga no, aaga amana baraka eene aaga tafa teela eege.

15 Aaga dhodho nja kadu tanno dhodho no, aaga fara nja kadu tanno fara no.

16 Aaga faana ka oona, aaga fa ta'diniga oona coo'do, aaga fa tümmü nanggeyi naada a'da aaga ka'dara aaga tagii'bi kadu könö.

17 Aaga fa ta'diinö kömüsü ana ömö'di tiya üüni tatoroko ana aaga ya, aaga kardha ku'bu aaga tüüni eema ya a'diila ya ka kadu kidha nye'd'de kunggo.

18 Aaga alinggo eema ya a'diila ya, amang kada ta-neene nja kadu nye'd'de a tussu kide tanno ada.

19 Aaga fa ta'diinö kömüsü ma nanggeyi tanno ada, nagöre eede, aaga aadha ka tatoroko, kudumma Masala miki ka sorne, "A'a nungngo nara ta'diinö kömüsü."

20 Ka iire kara tagu diidi ma o'o ya nya kuri iini, a tenege kara tagu i'i nanya 'biidi iini.

Kudumma üüdü kara tüüni nggeege ya, afeene afa o'o naraada a'dii'do iini ka üüdü.

21 Fa tafa ka tatoroko kii'bi o'o. Lakiini ii'bi tatoroko a ta'diila.

## 13

*Taföönyö tumma ma naguugaara*

1 Fa ka kadu nye'd'de kümmünü nanggeyi neene a naguugaara ma anya, kudumma tauugaara in'dili kungngo ka niisö ma Masala, tauugaara na 'bitingngö no Masala oogo mungngo mö'dö iini.

2 Ömö'di ya anu ka tauugaara ya, i'i anu ka linggo tanno Masala, kadu no anu ka tauugaara no eege kara tö'dö a pabuusu eene ka nanggeyi.

3 Kadu no alinggo eema ya 'diila ya, taalo kari'ba a naguugaara, illi ömö'di ya toroko ya. Nasaasa o'o a'da nafa tari'ba a naguugaara, alinggo eema ya 'diila ya amang kene tafünügü o'o ko'do.

4 Kudumma eene ka talinggo ada a Masala ma tindinaana 'buugu, lakiini küdü ka tüüni tatoroko, ara o'o tari'ba kudumma iini taalo ümmü kulu'ba weerö ün'dügüngngö kudumma eene ka talinggo ada a Masala, kara tapusu kadu no üüni tam'baga no.

5 Nggeege ya fa ka kadu kümmünü nanggeyi neene eene, taalo kudumma ma ri'ba ma tapusu adene sugi, lakiini kudumma ma eedi.

6 Kudumma ata kamana tulu'ba ku'bu, eege ka kadu ma linggo tanno Masala, kalinggo a kadu turi kungngo.

7 Aaga anangnga eema a ömö'di tiya asaasa kada ya, üürü ömö'di ma talu'ba nanangnga ku'bu, üürü diginiya nanangnga ku'bu,

a ömö'di ya dhabbu ya, nari'ba iini, ömö'di ya adho ka fiini ya, nari'ba iini.

### *Aaga asaasa ajeene*

8 Aaga fa tama kömüsü ka kadu, illi kömüsü ma tasaasa ajeene, kudumma ömö'di tiya asaasa kadu ya i'i ya atiimö linggo ma seriye.

9 Masala miki ka sorne a'da, "Fa tatemelö," "Fa tagirina kadu," "Fa tanyooro," "Fa tallogo ma eema." A tumma könö afe'de köödhi ka niimö unggodho, "Asaasa kadu afa müüdü ka asaasa eyi yüüdü kungngo."

10 A tasaasa taalo tili ömö'di ya akete kini ya, tasaasa katiimö linggo ma seriye nye'd'de.

11 Kussu aaga a'da ka uuru töccö assa uuru naada tö'dö ma taceene ka tarigide tanno ada, toolona ka ndagette kaja, taalo afeene nja uuru tanno aja ka takaleefe tagümmü Masala no.

12 Assa ooso takete ka taadha, a taka taadha, kada aadha linggo ma ndüüli ara angnga kada a'duga eema ma koro'bo ma töyeene.

13 Kata kaneene taneene no dhorro no, afa ma kadu no anna ka töyeene ma uuru no. Angnga tafa take ka ngeeli, angnga tafa tüüni tatoroko nja temelö nja tadiidi nja kirimi.

14 Aaga kirni Uugaara Yasu Almasihi ada ka oona afa ten'di, aaga tafa talinggo ana eema ma tuu'da, kudumma eene ka teema ma tanaana iie ya eema.



# 14

## *Tagi'di nja tana türü*

<sup>1</sup> Aaga amma ka ömö'di tiya agi'di ka tümmü Masala ka eere ya, aaga tafa talinggo a tumma ma eedi tiya iini.

<sup>2</sup> Ömö'di öccö amma ka kuri ma eema nye'd'de, lakiini kadu könö kinggide taalo kamma kide kikiri kagu migile nja naafa nja ooyo sugi.

<sup>3</sup> Ömö'di ya agu eema nye'd'de afa tamidhi ömö'di ya anu kide ya, ömö'di ya anu ka kuri ya afa tamidhi ömö'di ya agu eema nye'd'de ya kudumma Masala ka tamma kide.

<sup>4</sup> O'o na mada namidhi tasaga ya ömö'di könö? A'da ömö'di yiini i'i yungngo ussu a'da i'i ara ta'dinggö nja iini kara tambaanya, ara tambaanya kudumma Masala oogo mungngo mara tanangnga i'i kaana türü.

<sup>5</sup> Kadu könö kümmü uuru öccö ka'diila, öccö tümmöönö nye'd'de, lakiini fa ka ömö'di ümmü nïmö yiini ka asaasa ana eedi tiya iini.

<sup>6</sup> Ömö'di ya ümmü uuru könö kada dhorro ya, i'i ümmü Uugaara. Ömö'di ya agu uu'da ya, i'i aguri Uugaara, i'i amana ta'diila a Masala aya anu kide ya i'i alinggo ada Uugaara anangnga ta'diila a Masala.

<sup>7</sup> Taalo ömö'di öccö ana kaja efe ka 'di ma eyi tiya iini, ömö'di ma teyi ma eyi tiya iini taalo.

<sup>8</sup> Üürü angnga kefe ka 'di angnga tefe ka 'di ka Uugaara, üürü angnga kakaaya angnga takaaya ka Uugaara. Salla angnga sa keefe ka 'di alla kaaya angnga, angnga kama Uugaara.

<sup>9</sup> Kudumma Almasihi ka teyi afiki'dö ka inde amang kini ta Uugaara ma tefe ka 'di nja kadu tanno aaya no.

<sup>10</sup> Aminna agu o'o namidhi örre yüüdü? Aminna agu o'o nadaana örre yüüdü kalama? Angnga no nye'd'de ara angnga ta'dingnge ana ko'do ka Masala kidha in'dili ka uuru ma tahükümü kadu.

<sup>11</sup> Sorne iki,  
"A'a nefe ka 'di, Masala miki, nggeege,  
Ara kadu nye'd'de saga tüürü kede kidha  
a nagonggo'do nye'd'de  
saga tafünügü Masala ko'do."

<sup>12</sup> Angnga nye'd'de kungngo ara angnga saga ta'dingnge kidha ma Masala angnga takinni eema yaaja ka tüüni co oono.

<sup>13</sup> Aaga fa tasigi ajeene kada nagöre, lakiini aaga aadha ya, aaga fa tanangnga ömö'di öccö ka tamma nja iini ka 'dinggö ka tam'bage.

<sup>14</sup> Nussu a'a namma ka tumma tanno Uugaara Yasu a'da taalo nïmö a'da i'i ya nyoro. Üürü i'i iröönö kada nyoro ya, i'i anyoro ana i'i.

<sup>15</sup> Üürü o'o nanangnga örre yüüdü ka koroo'bo kudumma eema ma taguri, nggeege taalo o'o naneene

a tasaasa ka eedi dhorro. Fa taama örre yüüdü kudumma kuri.

<sup>16</sup> Fa tanangnga nīimō ya a'diila ya ka eema tiya toroko ya.

<sup>17</sup> Tauugaara ma Masala taalo kama kuri nja tooye ma ngeeli, lakiini kama fiini tiya dhorro ya nja dhodho nja ta'diila ma Koronggore tiya Insili ya.

<sup>18</sup> Ömō'dī ya alinggo ada Almasihi nggeege ya ara Masala ta'diila nja iini a kadu tamma kini.

<sup>19</sup> Kada kardha ku'bu ka nīimō tiya ara tō'dō a ta'diila ya nja tiya ara tindinaana angnga ku'bu in'dilī ya.

<sup>20</sup> Fa taga'da linggo na Masala kudumma kuri, eema in'dilī a'diila, lakiini atoroko üdü kagu nīimō ya ara tanangnga ömō'dī öccö ka 'dinggö ka tatoroko.

<sup>21</sup> A'diila üdü kara tafa tagu uu'da nafa tooye ngeeli nja nīimō tiya ara tafaga örre yüüdü keere katümmü tumma ma Masala ana eedi dhorro ya.

<sup>22</sup> Afa ka tamma ka Masala tanno üüdü no ma eyi tiya üüdü kidha ma Masala, a'diila nja ömō'dī tiya taalo amidhi eema yiini ka kuri ya iji ka'diila ana i'i.

<sup>23</sup> Lakiini ya agu eema kada ri'ba ka oona ya, ara tahükümüdene, üürü i'i aguri kudumma kuri tiya iini taalo ndama tamma. A nīimō ya taalo öö'dō ndama tamma ya, tatoroko.

## 15

*Alinggo nīimō ya kadu kasaasa ya*

<sup>1</sup> Angnga na kīdhö ka tamma no, kadakidhi oona ku'bu nja kadu tanno agi'di, angnga tafa kanangnga eyi tanno ada.

<sup>2</sup> Kadagüüni eema ya a'diila ya nja kadu na kete kaja no amang kene tūmmü tumma ma Masala ta'diila.

<sup>3</sup> Kudumma Almasihi taalo agasaasa nīimō ma eyi tiya iini, lakiini afa ma sorne ka tiki, "Teelaana ma kadu tanno eele o'o no, ka'dinggö kede ko'do."

<sup>4</sup> Tumma no köö'dö ka sorne ka dhidha, eege kö'dö ma talaana angnga, amang kaja tagambaanya tidhi oona ku'bu angnga takīdhö ka nanggeedi.

<sup>5</sup> Fa ka Masala ma tidhi oona ku'bu nja takīdhö ka nanggeedi, manangnga angnga kafaana ka oona, a tumma ta ungodho afa taneene na Yasu Almasihi.

<sup>6</sup> Amang kada tafünügü Masala ko'do Pupa yaaja Yasu Almasihi ana eedi ungodho a tumma ta ungodho kada.

<sup>7</sup> Aaga amma ka taneene kada ungodho afa ma Almasihi ka tamma kada, amang kada tō'dō a tidhindhi a Masala.

<sup>8</sup> Ara a'a tiki aaga a'da Yasu Almasihi alinggo ada Yahüüdü amang kini tala a kadu a'da tumma na Masala ka timin'da, a tumma noono

ka tageema nja kafaafa no  
aco ööye miini.

<sup>9</sup> Yungngo a kajeene kara  
tafünügü Masala ko'do ka  
'bangnga meene, afa ma  
sorne ka takiki a'da,  
"Ara a'a tadirina eema a ka-  
jeene ma o'o,  
nara tüwe tüüsü na  
afünügü eere yüüdü  
ko'do."

<sup>10</sup> A sorne tiki afe'de,  
"Aaga dhodho aaga no ka-  
jeene no nja kadu  
tanno Masala."

<sup>11</sup> Afe'de,  
"Aaga üwe ata tüüsü a  
Masala aaga no ka-  
jeene no nye'd'de  
a kadu nye'd'de  
kungngo tindhigi  
oogo ko'do."

<sup>12</sup> Asaiya tiki,  
"Bereere ya Yessi ara tö'dö  
a tauugaara ma kajeene  
i'i yungngo  
a kajeene kara tindhigi  
i'i."

<sup>13</sup> Fa ka Masala ma tadigi  
dhodho nja ta'diila küdü ka  
oona, amang küdü tadigi a  
tindhigi ma türü tanno Ko-  
ronggore tiya Insili ya.

### *Linggo na Bölis nja ka- jeene*

<sup>14</sup> A'a ka eyi tiya eede  
nagöre eede, namma a'a  
nussu a'da kadigine aaga,  
aaga ta'diila aaga tussu  
eema dhabbu aaga tas-  
sumunaana ka tala ajeene  
dhadha.

<sup>15</sup> Lakiini a'a nakuru rüsü  
dhorro nadarigiri ada aaga

ligeema könö aaga amang  
kada tussu iini, ka türü  
tanno Masala ka anangnga  
a'a no.

<sup>16</sup> Amang kede talinggo  
ada Yasu Almasihi ka üüdü  
ma kajeene nadünnü tumma  
na Masala kada ta'boge  
amang ka Masala tamma ka  
tirri tanno kajeene ka tinsili  
a Koronggore tiya Insili ya.

<sup>17</sup> Nabbü a'a 'danüisö  
kudumma eede ka talinggo  
ada Yasu Almasihi ana eere  
ma Masala.

<sup>18</sup> Taalo a'a nara takuru  
rüsü ma teema tumma ma  
nüümö, illi nüümö ya Al-  
masihi ka tanangnga a'a  
ka tagüünü, meede ka ta-  
laana kajeene ka tamma ka  
Masala, a tumma ma nüünö  
nja linggo.

<sup>19</sup> A türü ma linggo  
keefe nja türü ma nüisö  
tanno Masala nja türü  
ma Koronggore tiya In-  
sili ya ndama Örsaliim  
nja na'buugu tanno kete  
kono no kara co Alirikon,  
nageema a'a tumma ma  
İnjüli ma Almasihi nye'd'de.

<sup>20</sup> Tasaasa ma eede tiya  
eede 'bucca a'da neema  
tumma ma İnjüli ka  
na'buugu tanno Almasihi  
katitaalo ussudene kide no,  
ii'di a'a tarü'bünü ka kadese  
tanno ömö'di könö.

<sup>21</sup> Lakiini afa ma Sorne ka  
tiki,

"Kadu na ömö'di ka titaalo  
agadünügü tumma  
miini co eene no kara  
sa kijöögö,

a kadu no taalo  
kaföönyö tumma  
miini no kara saga  
tussu.”

<sup>22</sup> I'i yungngo afaga a'a keere  
'bucca kungngo köö'dö kada  
kanna.

### *Bölis asaasa co Rööma*

<sup>23</sup> A 'bitingngö taalo fiini  
ma linggo kede ka naanya  
tanno afe'de, nasaasa a'a  
tö'dö tassa kada kannu a  
nagürüünü kadhabbu,

<sup>24</sup> kede kara co Aspaniya  
ya ara a'a tadigaala kada  
kanna, kudumma eede ka  
asaasa tassa kada, amang  
kada tamünügü a'a ko'do  
ma co kannu kede kara  
tagünü nja aaga idhilli.

<sup>25</sup> A'a 'bitingngö ara a'a co  
Örsaliim ma co talinggo ada  
a kadu ma kaniisa kide.

<sup>26</sup> Kudumma kadu ma  
Makadoniya nja Akaiya  
kadüüni ta'diila, kakon-  
saana gürüüsü koonu ma  
tunggu co kadu ma kaniisa  
ka Örsaliim no, eema  
katitaalo kene no.

<sup>27</sup> Eege kagüüni ta'diila  
nggeege, a'diila nja eene,  
kudumma kajeene ka'duga  
baraka ma İnjiili ka  
Yahüüdü, nggeege fa ka  
kajeene kamana eema ma  
tefe ka 'di tiya eene kene  
kara tasaasa.

<sup>28</sup> Kede ka ndatiimö linggo  
ya, nanangnga eema ya mi-  
ini ya eene ya, nassa adi-  
gaala kada kannu ma tra co  
Aspaniya.

<sup>29</sup> Nussu a'a a'da kede kara  
tala aaga kannu ya, ara a'a

tö'dö ka tigi ana baraka ma  
tumma tanno Almasiihi.

<sup>30</sup> Nikiri a'a ka tiki aaga  
nagöre eede ana eere ma  
Uugaara tiya aja Yasu  
Almasiihi nja tasaasa ma  
Koronggore aaga fara ka  
Masala nja a'a kudumma  
a'a,

<sup>31</sup> Afara ka Masala  
kudumma ma a'a, amang  
kede toolonadene ka iisine  
ma kadu tanno anu ka  
tumma ma Masala ka  
Yahüüdiya no, afara ka  
Masala amang ka kadu ma  
kaniisa ka Örsaliim kamma  
ka linggo tanno eede.

<sup>32</sup> Nggeege üürü tasaasa  
ma eedi tiya Masala ya,  
ara a'a tö'dö kada kannu  
a dhodho angnga in'dili ta  
'deema.

<sup>33</sup> A Masala ma ta'diila  
taneene nja aaga nye'd'de  
kungngo. Amiin.

## 16

### *Bölis ööjülü kateefe miini*

<sup>1</sup> A'a nageema tumma  
ma inye ma angnga tammo  
Feebi mo, aka ma linggo ma  
kaniisa ma Kankariya.

<sup>2</sup> Aaga tamma kono ana  
eere ma Uugaara Yasu afa  
ma nagöre tanno aja no  
ma kaniisa no kungngo,  
aaga anangnga eema yoono  
ka tasaasa kada ya oono,  
kudumma oono ka takinyi  
kadu kadhabbu nja a'a  
afe'de.

<sup>3</sup> Aaga ööjülü Akilla nja  
Berskillu eege na linggo  
linggo ma Yasu Almasiihi nja  
a'a no.

4 Kadu no ümmünü nanggeyi neene ka inde kudumma a'a, taalo a'a ungodho a'a nanangnga ta'diila eene, lakiini nakaniisa ma kajeene na amma ka Masala no nye'd'de afe'de kungngo.

5 Aaga ööjülü kaniisa meene ka 'dī mo.

Aaga ööjülü tata'diila yeede Abintus, i'i ya ömō'dī ya amma ka Almasihi ka Asiya ka dhidha.

6 Aaga ööjülü Maryom magadhügürü dhabbu kudumma angnga mo.

7 Aaga ööjülü Antrunikos nja Yunias ya siliga ma a'a ya anna ka pabuusu nja a'a ya, na ussudene ka kadafīnī ka söödō no, na illi ka töö'dō ka Almasihi kede kidha no.

8 Aaga ööjülü Amblyatos teefe ma a'a ka linggo ma Masala ya.

9 Aaga ööjülü Orbanus ya linggo nja angnga ka Almasihi ya.

Aaga ööjülü Istakis ya teefe ma a'a ya.

10 Aaga ööjülü Ablus ya kardha ku'bu ka linggo ma Almasihi ya.

Aaga ööjülü kadu ma 'dī tiya Artibolis.

11 Aaga ööjülü Herotion ya siliga ma a'a ya.

Aaga ööjülü kadu ma 'dī tiya Narikisios na amma ka Masala no.

12 Aaga ööjülü Trifina nja Trifosa na dhügürü ka linggo ma Masala no.

Aaga ööjülü Bersis ma 'diila mo, madhügürü

dhabbu ka linggo ma Masala.

13 Aaga ööjülü Rūfas ya Masala ka tagesse i'i ma linggo tanno ya nja nīimō tammo iini a'da ma nīimō kede afe'de.

14 Aaga ööjülü Asinkertos nja Fligon nja Hürmüs nja Bitrubas nja Hermas nja nagöre tanno aja na aneene nja eene no.

15 Aaga ööjülü Filolokos nja Juliya nja Nerios nja inye, nja Olimbas nja kadu ma kaniisa tanno eene.

16 Aaga tööjülü tööjülü na 'diila no, nakaniisa na Almasihi kööjülü aaga nye'd'de kungngo.

17 Nagöre eede, ara a'a tadirina tumma aaga dhorro, aaga adinō ko'do ma kadu tanno aga'da taneene kaparsaana kadu ku'bu no, a tumma kambanjaana ku'bu a talaana tanno ada ka taföonyō kede no, aaga aadha eene ka oona.

18 Kadu afa ma tanno miini no taalo kalinggo ada Almasihi Uugaara yaaja, kuri yungngo eene kasaasa sugi a tumma tanno a'diila kati'd'di no, kīisīni kadu.

19 Taalo ömō'dī ma titaalo ussu tiicolo ka nanggeedi naada ka Masala, i'i yungngo eede ka tadhodho ana aaga, lakiini a'a nasaasa a'da aaga ta'dara ma eema tiya a'diila ya, aaga tagu'b'ba ka eema tiya toroko ya ku'bu.

20 A Masala ma'diila mara tanangnga aaga kasiraana ka Ebliisi ana uune, fa ka türü tanno Uugaara tiya aja

Yasu Almasiihi kaneene nja aaga, Amiin.

<sup>21</sup> Timosaws ya alinggo nja a'a ya öøjülü aaga, agasiliga ma a'a no, Lokios nja Yason nja Sosibatos köøjülü aaga.

<sup>22</sup> A'a na Tertios narigiri waraga ya, a'a nöøjülü aaga ana eere ma Masala.

<sup>23</sup> A Kayos öøjülü aaga, ya üüni tatafala ana a'a nja kadu ma kaniisa in'dili ya.

Arastus öøjülü aaga ya ümmü gürüüsü ma anya afa kide ya, örre ma angnga Kawartis öøjülü aaga.

<sup>24</sup> Türü na uugaara tiya aja Yasu Almasiihi kaneene nja aaga in'dili kungngo, Amiin.

<sup>25</sup> Kada kafünügü Masala ko'do, mana türü ma tanangnga aaga katidhi oona ku'bu ka tumma tanno oono neede ka tadünnü nümmüneene ana eere ma Yasu Almasiihi ma tumma tanno nussudene 'bitingngö no kaküdhü jiddi ma 'billi no.

<sup>26</sup> Lakiini kadele oona 'bitingngö ya nagane'bi ka tarigiri a kadu nye'd'de tussu i'i, afa Masala ka takiki ma 'billi amang kene taföönyö kamma.

<sup>27</sup> Angnga tafünügü Masala mo ussu eema ma unggodho oogo mo, ana Yasu Almasiihi ta'billi. Amiin.

## Waraga ya Bölis ma co Kürünsüs ya Dhidha ya Tafa'da tumma

Bölis ya tafiini ya arigiri ada waraga ya a kadu ma kaniisa ka Kürünsüs anya ma dhabbu ka Yunan mo. Bölis agadünügü eema kadu ka Kürünsüs ana ürüünü ungodho a dhüdhü miini kadu tamma ka Yasu kadhabbu (Tafiini 18). Lakinini ka Bölis kanda ungeene ka Kürünsüs a tagoroo'bo tabbü 'dala ka kadu ma kaniisa ka teene kannu, ikiri ka rigiri waraga ya ma kakki'di tumma no ku'bu.

Ka waraga tiya Bölis, ageema iki a'da atoroko ka kadu ma kaniisa kasümünaana oona ku'bu, aya ta'digineene nja töoje (1 Kürünsüs 1—4). Eelanaga kadu könö kudumma eene ka talinggo eema ya toroko ya afa kadu na taalo kussu Masala no (1 Kürünsüs 5—6). I'i alaana eege ka taneene ma kadu ma kaniisa kaneene nja iya tanno eene nya, nyuri nja kadu ma 'di tiya iini (1 Kürünsüs 7). Please translate this into Katcha: He gives them advice about living as Christians among people who worship other gods (1 Kürünsüs 8—10). Eema nja eene amang kene tümümü Masala kene kara kene temmi ka 'buugu ungodho. Eema nja eene

ma Koronggore ya Insili ya ka amana eema angnga, angnga taganeene afa kadu ma kaniisa. (1 Kürünsüs 10.14). Afada adirina tumma eene kudumma Almasihi afiki'dö ka inde, ussu a'da Masala mara tanangnga aaga kafe ka 'di afe'de (1 Kürünsüs 15).

### *Tafara ka Masala nja tamana ta'diila*

<sup>1</sup> A'a na Bölis, ya ana eere a'da tafiini ya Yasu Almasihi a tamma ma eedi tiya Masala, a'a narigiri waraga ya nja örre tiya aja Sustanis.

<sup>2</sup> Nunggu co kadu tanno amma ka Masala no ka anya ma Kürünsüs, na Masala ka anangnga eege ka tinsili ana eere tiya Yasu Almasihi madagümmünü eege kada kadu tanno insili no nja kadu tanno oono ka tümümü eege ka na'buugu 'do ana eere ma Uugaara tiya aja Yasu Almasihi, Uugaara yeene nja angnga.

<sup>3</sup> A türü nja ta'diila tanno Masala Pupa yaaja nja Uugaara Yasu Almasihi taneene nja aaga.

### *Tamana ta'diila*

<sup>4</sup> A'a namana ta'diila a Masala turi kudumma a türü tanno oono ka anangnga aaga ana Yasu Almasihi no.

<sup>5</sup> Aaga tana türü miini ma eema nye'd'de, ka tussu ma eema nja tumma.

<sup>6</sup> Afa ma tumma tanno Yasu ka tütü kada ka nanggeedi.

<sup>7</sup> Kudumma ada taalo aaga kütü ka teene a'da

taalo tumma ma türü tanno Masala kada katindhigi tö'dö na Uugaara Yasu Almasiihi.

<sup>8</sup> I'i yungngo afa kada dhindho amang kada tidhi oona ku'bu ta'billi a niimö ya toroko ya titaalo kada ka oona ka uuru tanno Uugaara tiya aja Yasu Almasiihi.

<sup>9</sup> Masala magümmünü aaga a'da aaga toso ka tugreene nja 'Bii'bala tiya oono Yasu Almasiihi Uugaara yaaja, Masala oogo madho ka fiini.

*Kadu ma kaniisa kasümünü njaana ku'bu*

<sup>10</sup> A'a nasaasa aaga nagöre eede ana eere tiya Uugaara tiya aja Yasu Almasiihi aaga tema tumma ka ungodho aaga tafa tasümünü njaana ku'bu, lakiini aaga ta ungodho aaga nye'd'de kungngo, a tumma naada ta ungodho ka üüdü nja koronggore.

<sup>11</sup> Nagöre eede, kadu ma 'di tiya Kalwa tiya ka tadünügü tumma ma aaga a'a, a'da tagoroo'bo kungngo ada ka söödö.

<sup>12</sup> A'a nasaasa tiki a'da ömö'di könö ana kada iki a'da, "A'a nuurna Bölis," aya tiki a'da, "A'a nuurna Apölös," aya tiki, "A'a nuurna Bütrüs," aya tiki, "A'a nuurna Almasiihi."

<sup>13</sup> Almasiihi 'dee asümünü njaana ku'bu? Bölis 'dee kabünnü kadu i'i ka salii'bi ka üüdü ma aaga? Alla kakambeesedene aaga ana eere tiya Bölis?

<sup>14</sup> Nanangnga a'a ta'diila a Masala kudumma eede taalo a'a nakambeese ömö'di ana kada illi Krisbus nja Kayos.

<sup>15</sup> Taalo ömö'di könö ara tiki a'da aaga kakambeesedene ana eere tiya eede.

<sup>16</sup> (Ii, a'a nakambeese kadu ma 'di tiya Istifanüüs afe'de, na a'a taalo nagüigi tumma eede ka takambeese ömö'di könö afe'de.)

<sup>17</sup> Kudumma Almasiihi taalo agürünü a'a ka öö'dö tambeese, lakiini nöö'dö talaana kadu ka tumma ma İnjüli, taalo a tumma ma ta'dara ma tadü'd'dü ii'di salii'bi ya Almasiihi ta niimö ün'dügünggö.

*Almasiihi a türü nja ta'dara ma Masala*

<sup>18</sup> Kudumma tumma ma salii'bi ka kadu tanno aama no taa'baga, lakiini angnga tanno oolonadene a türü ma Masala eege kamiini.

<sup>19</sup> Kudumma sorne ka tiki, "Ara a'a taga'da ta'dara na kadu tanno a'dara no, naga'da ta'dara ma kadu tanno ussu eema no."

<sup>20</sup> Ömö'di ya a'dara ya iieye? Ömö'di ya ussu eema ya iieye? Ömö'di ma tindi-naana tumma ma 'bitingngö ya iieye? Taalo Masala man-angnga ta'dara ma 'büdhülü kada nagaaga?

<sup>21</sup> Kara tussu Masala a ta'dara, Masala masaasa kadu koolonadene ka tam'baga ma tema tumma ma İnjüli.



22 Kudumma Yahüüdü kasaasa türü ma tale'bele eema, a kadu ma Yünan tasaasa tussu eema,

23 lakiini ungnö keema tumma ma Almasiichi tiya abünnünja ka salii'bi ya, a tumma ma takara ka Yahüüdü kidha a tam'baga a kadu ma Yünan.

24 Lakiini Yahüüdü nja kadu ma Yünan na Masala ka tagümmünü eege no, Almasiichi a türü nja ta'dara tanno Masala.

25 Taa'baga na Masala ka kii'bi ta'dara ma ömö'di, a tagi'di na Masala ka kii'bi türü ma ömö'di.

26 Nagöre eede, aaga kiiği ya ada ka tagümmünüdene ya. Taalo kadu in'dili ana kada kaga'dara a tussu eema ta ömö'di, taalo kadu kadhabbu kagaana türü, taalo kadu kadhabbu kageenedene ndama kadu tanno iifi ka anya.

27 Lakiini Masala magesse eema ya nagaaga ma 'büdhülü ma tamana modolo ka kadu tanno afara ka ta'dara no ka oona, Masala tagesse kadu ma 'büdhülü na ki'di no, ma tamana modolo ka kadu tanno ana türü no ka oona.

28 Masala magesse kadu na midhidene ka 'büdhülü no, nja tanno a kadu kaanu kene no, nja tanno kadu taalo kümmünü eege kada dhorro no, amang kono taga'da eema ya kadu ka tümöönö kada eema dhorro ya.

29 Amang ka ömö'di tafa ta'diniga oona niini coo'do kidha ma Masala.

30 Kudumma türü noono asa aaga ta kadu tanno Yasu Almasiichi, i'i ya tussu eema na Masala a ta'diila a tinsili miini nja toolona.

31 Afa ma sorne ma Masala ka tiki, "Ömö'di ya abbü 'danisö ya fa kini abbü 'danisö a Uugaara."

## 2

1 A kede ka öö'dö kada nagöre eede, taalo a'a nagöö'dö a tumma tanno adhabbu nja tumma ma ta'dara ma teemaga tumma ma Masala na küdhü no co aaga.

2 Taalo a'a nümmü tumma ma tussu niimö öccö kede ka taganeene nja aaga illi Yasu Almasiichi ya abünnünja ka salii'bi ya.

3 Nö'dö a'a kada ka tagi'di nari'ba na'deedene ka oona.

4 A tumma neede nja talaana tanno eede taalo ka tumma ma ta'dara nja tumma ta'bunu kadu kide, lakiini a talaala ma türü tanno Koronggore.

5 Amang kada tamma ka Masala tanno ada taalo tumma ma ta'dara ma tadü'd'dü, lakiini a türü ma Masala.

### *Ta'dara na Masala*

6 Ungnö 'do keema ungnö tumma ma ta'dara ka kadu tanno ussu eema no ka söödö, lakiini taalo ta'dara ma ürüünü tiya ma naguugaara ma ürüünü tiya ara titaalo ya.

7 Lakiini ungnö keema ta'dara na Masala na küdhü no, ta'dara na kaküdhü

tafinni ma 'billi na Masala ka takindinaana ku'bu ma 'billi ma türü tanno aja.

8 Taalo naguugaara ma nagürüünü tiya kussu, kene ka tussu taalo kara takabünnü Uugaara ya idhindhī ya ka salii'bi.

9 Lakiini afa ma sorne ka tiki,

“Nüimö ya ööye ka titaalo ijöögö

a neeso taalo kaföönyö  
ya, taalo eedi ma tussu

a tadü'd'dü taalo ussu  
Masala  
makindinaana ka kadu  
tanno kasaasa oogo no  
ku'bu.”

10 Lakiini Masala mala angnga a Koronggore tiya oono, kudumma a Koronggore awwa eema nye'd'de kadara co eedi tiya Masala.

11 Mada i'i ya ussu eedi ya tadü'd'dü nggeege, illi koronggore ya tadü'd'dü. Taalo ömö'di öccö ma tussu eedi ya Masala illi Koronggore ya Masala.

12 Taalo angnga ka'duga koronggore ma 'büdhülü tiya, lakiini ka'duga angnga Koronggore ya Masala ka kürünü i'i ya, amang kaja tussu eema ya Masala ka anangnga angnga ya a'da taalo faana kide.

13 Ungngo taalo keema tumma ma talaana ma ta'dara ma kadü'd'dü, lakiini tumma ma talaana na Koronggore tiya Insili ya, ungnö tadünnü tumma ma timin'da ma Koronggore ka tumma ma koronggore.

14 Ömö'di ya taalo ana koronggore ya, taalo atamma ka tumma tanno Koronggore ma Masala, kudumma iini ka tümöönnö kada taa'bage, taalo ara tambaanya tussu eege, kudumma eene kada tumma tanno koronggore.

15 Lakiini ömö'di ma koronggore ka oona ya, i'i yungngo a tümü kadu ka eema nye'd'de, lakiini i'i ka eyi tiya iini taalo ömö'di ma tümü i'i.

16 Sorne iki,

“Mada i'i yungngo ussu  
üüdü ya Uugaara  
ma talaana i'i?”

Lakiini tümü üüdü na Almasihi kungngo aja.

### 3

#### *Kadu ma linggo na Masala*

1 Lakiini nagöre eede, taalo a'a nara tambaanya teema nja aaga kada kadu ma nagoronggore, lakiini kada tadü'd'dü nja laala tiya idhiidhi ya ka Almasihi.

2 Namana a'a siiga aaga taalo kuri ya kidhö ya, kudumma ada taalo kakam'baanya kuri miini, a 'bitingngö taalo aaga kam'baanya.

3 Kaleefe aaga ta kadu ma 'büdhülü, aaga takirimi nja tanu oona ka oona nja tasümünü njaana ku'bu tanno kadu ka söödö, taalo aaga ka kadu ma 'büdhülü? Aaga taalo kaneene taneene ma kadü'd'dü?

4 Ka ömö'di töccö ana kada ka tiki a'da, "A'a tuurna Bölis," aya tiki, "A'a tuurna Apölös," taalo aaga ka kadu ün'dügüngngö?

5 Mada i'i yungngo Apölös? A mada i'i yungngo a Bölis? Kadu ma linggo no nangnga aaga ka tümümü tamma ma Masala eege kamiini afa ma Uugaara ka tasümünaana linggo eene ku'bu.

6 A'a nakodho oogo, Apölös tagünü 'büidi kide, lakiini Masala oogo mungngo minggiraana.

7 Ömö'di ya akodho oogo ya nja tiya agünü 'büidi kide ya taalo a nüimö, Masala oogo minggiraana.

8 Ömö'di ya akodho oogo ya nja tiya agünü 'büidi kide ya ka unggodho, lakiini eege kama faana ma dhügürü tiya eene.

9 Ungngo kosso ka linggo nja Masala, aaga ka siga tanno Masala nja tarü'böönö tanno oono.

10 Afa ma türü tanna Masala ka anangnga no kungngo nagesse a'a kadese ku'bu kada, tatürü'böönö ya ussu ka arü'böönö ya, ömö'di öccö tarü'bünü kide afe'de, lakiini fa ka ömö'di könö iiröönö ara tarü'böönö nya?

11 Taalo ömö'di ma tambaanya tanangnga kadese ku'bu illi ömö'di ya illi ka anangnga ku'bu ya illi Yasu Almasihi.

12 Lakiini üürü ömö'di ara tarü'bünü ka kadese tanno

ana dahaba nja fudda nja nduguri nja kee'di nja ooyo nja kaforo.

13 Ara linggo niini saga tussu adene, kudumma uuru kara sa köö'dö ana eege ka töyeene kara sa köö'dö ana issi, issi saga tiiri ta'diila ma linggo tanno ömö'di.

14 Üürü tarü'böönö niini ka talinggo no kütü ya, i'i ara ta'duga talingnge niini.

15 A ömö'di ya linggo tanno iini ka talinggo no ka tafinne, taalo ara taluna faana yiini, lakiini i'i ara toolonadene afa miini ka tigaala ka issi kungngo.

16 Aaga ka eyi tiya ada taalo kussu a'da aaga ka la ma Masala, a Koronggore ya Masala unngo ada ka oona?

17 Ömö'di ya aga'da la ma Masala ya, ara Masala taga'da i'i, kudumma la ma Masala ka tinsili, aaga ka eyi tiya ada la ma Masala aaga kungngo ka la ma Masala tiya miini ya.

18 Aaga fa tüsinä nanggeyi naada. Ömö'di öccö kara tümümü eyi yiini ka ta'dara ka 'büdhülü tiya, fa kini a'baga amang kini ta'dara.

19 Kudumma ta'dara ma 'büdhülü tiya a taa'baga a Masala, kudumma sorne ka tiki,

"Masala mümmü kadu na 'dara no ana ünggü tammo eene."

20 Iki sorne afe'de, "Uugaara ussu nanggeedi na kadu tanno 'dara no,

ka tumma ün'dügüngngö.  
 21 Ömö'di tafa tabbü 'daniisö  
 ana ömö'di, kudumma eema  
 nye'd'de ata yaada.

22 Bölis üürü Apölös üürü  
 Bütrüs üürü 'büdhülü üürü  
 tefe ka 'di üürü inde nja iini  
 ka teema ma 'bitingngö nja  
 tiya ungunu tö'dö ya, eema  
 ya nye'd'de yaada,

23 lakiini aaga ka kadu tanno  
 Almasihi, Almasihi i'i ya  
 Masala.

## 4

### *Kadafiini na Almasihi*

1 Fa ka kadu kümme  
 angnga kada kadu ma linggo  
 tanno Almasihi, unngo  
 kungngo kümme tumma na  
 Masala na dhorro na küdhü  
 no unngo tafa kide.

2 Niimö ya asaasadene ka  
 kadu tanno ümmü tumma  
 na Almasihi dhorro a'da  
 kaduna ömö'di ya afa ka  
 eema dhorro ya.

3 Taalo agu'du a'a ka  
 oona 'do a'da aaga kara  
 tümmü a'a, üürü kadu ma  
 'büdhülü könö kara tümmü  
 a'a, dhorro taalo a'a nara  
 tümmü eyi yeede.

4 Taalo eedi yeede a'doore  
 ma niimö, lakiini taalo a'a  
 nara tiki a'da ninsili a'a,  
 kudumma Uugaara oogo  
 mungngo mara tümmü a'a.

5 Nggeege aaga fa tapügü  
 tumma ka ömö'di ka oona  
 a'da küfürü uuru miini  
 tö'dö, aaga öödhi ara  
 Uugaara ka öö'dö. Ara sa  
 köö'dö a niimö tiya küdhü  
 ka 'buugu tiya lüllü ya  
 öö'dö iini ka töyeene adhere  
 tumma ma nanggeedi tanno

kadu ko'do. Ka uuru tanno  
 miini no ara ömö'di saga  
 a'duga tafünügünja ko'do  
 niini ndama Masala.

6 Nagöre eede, nanangnga  
 a'a eyi yeede ka linggo  
 tanno, a'a nja Apölös  
 kudumma aaga, amang  
 kada tussu teema tumma  
 miini, "Aaga fa takiki iye  
 co ku'b'ba aaga tadheedhe  
 ka tumma tanno ka sorne  
 no ko'do." Ömö'di könö tafa  
 tabbü 'daniisö ana ömö'di  
 könö, ara aaga kafa ka könö.

7 Mada i'i yungngo  
 anangnga o'o ka tambanan-  
 jaana ku'bu nja kadu?  
 Taalo Masala oogo mungngo  
 manangnga eema ya o'o  
 nye'd'de? Aminna agu o'o  
 nabbü 'daniisö afa taalo o'o  
 na'duga adha?

8 Asa aaga tüüsü, aaga  
 tana eema, asa aaga ta  
 naguugaara, aaga tafa kidi,  
 kasaasa unngo a'da aaga ta  
 naguugaara dhorro amang  
 kidi toso ka tauugaara nja  
 aaga.

9 Niji a'a a'da Masala  
 manangnga unngo kada  
 kadafiini tanno ka kadu  
 keere afa maaja ka  
 tümmününja ka inde 'biini  
 kungngo, kudumma iidi  
 ka tümmünü eyi yidi ka  
 kadu ma modolo ku'bu nja  
 kadhangga nja kadu.

10 Kanagaaga unngo ka  
 üüdü ma Almasihi, aaga  
 ta'dara ka Almasihi, unngo  
 tagi'di aaga tana türü.  
 Kadu kindhigi aaga ko'do,  
 kadaana unngo kalama.

11 Ta'bitingngö aleefe iire  
 tagu unngo nja tenege,

en'di titaalo kidi ka oona, ungnö tabbü adene, a nöö'di titaalo kidi ma tanna kide.

<sup>12</sup> Ungnö tadhögürü a linggo ana iisine tanno iidi. A kadu talinggo ungnö, ungnö tanangnga baraka eene, illi ungnö kütü ka tambaanya a tidhi oona ku'bu.

<sup>13</sup> Kamidhi ungnö illi ungnö ka ki'döönö, ungnö tafeene nja kadu tanno nyoro ka 'büdhülü, a kadu ma 'büdhülü tanu kidi.

<sup>14</sup> Taalo a'a narigiri tumma no a'da nangnga modolo kagu aaga, lakiini a'a nalaana aaga kada laala tiya eede ka asaasa eege ya.

<sup>15</sup> Üürü katalaana kungnö ada kö'dö na alif kada'baaga ka Almasihi, taalo kupupa naada kadhabbu ka Almasihi Yasu, a tumma ma İnjüli tanno eede köö'dö iini aaga no.

<sup>16</sup> I'i yungnö eede ka asaasa a'da aaga takinya a'a.

<sup>17</sup> Tumma no eege kungnö eede ka kürünü Timosaws, kada 'bii'bala tiya eede ka asaasa i'i dhorro ya kidha ma Uugaara. I'i yungnö ara tadirina linggo neede nja taneene tanno eede aaga ka Almasihi, afa ma tiya eede ka talaana kadu ka nakaniisa ka na'buugu koono nye'd'de kungnö.

<sup>18</sup> Kadu könö ana kada ka'diniga oona coo'do, kudumma eene kiki kide a'da taalo a'a nara tö'dö kada.

<sup>19</sup> Lakiini ara a'a tö'dö kada kanna areere ka Uugaara ka nüüsö, ara a'a tö'dö tussu nüimö ya na-gaaga tanno 'dinigi oona coo'do kadeema no, lakiini nasaasa a'a tussu türü neene.

<sup>20</sup> Lakiini tauugaara na Masala taalo a tumma lakiini a türü.

<sup>21</sup> Öjö i'i yungnö ada kasaasa? Nöö'dö kada a tama'daka alla a koronggore ma tasaasa nja ta'diila?

## 5

### *Temelö*

<sup>1</sup> Tumma ka nyala ku'bu 'do a'da temelö kungnö ada ka söödö, temelö afa ma tanno kitaalo ka kadu na taalo kussu Masala no, ömö'di könö afüngngö nja aka tammo pupa tiya iini.

<sup>2</sup> Aaga tütü kabbü na'duguisine aaga ta'diniga oona coo'do! Taalo a'diila ada kara tafara amang kada tasoro ömö'di ya alinggo eema afa ma tiya kada ka söödö?

<sup>3</sup> Salla a'a saga titaalo a tuu'da, lakiini a'a nungnö ada ka söödö a koronggore nagümmü a'a ömö'di ya kalinggo tumma no afa a'a nungnö kada ka söödö.

<sup>4</sup> Kada kara temmi, a'a tanna kada ka söödö a koronggore ana eere tiya Uugaara Yasu a'a taneene nja aaga a koronggore nja türü tanno Uugaara tiya aja Yasu kungnö aja.

<sup>5</sup> Aaga ümmünü ömö'di ya a Ebliisi, amang ka tuu'da

tanno iini taama, a korong-gore yiini tolonadene ka uuru tanno Uugaara.

<sup>6</sup> Tabbü na'dugiisine naada taalo ka'diila, taalo aaga kussu a'da 'bandigüidi ara tanangnga elö ka tüüfü nye'd'de kungngo?

<sup>7</sup> Aaga dhifigi tigüidi ma illi mo co, amang kada ta kadu tanno issi nja tanno insili no a'da taalo tigüidi kide, afa ma aaga 'bitingngö. Kudumma Almasihi i'i ya dhünggü ma Taanyara ma Tada'da, agatendhe ka üüdü ma angnga.

<sup>8</sup> Kada afa ka taanyara, lakiini taalo a tigüidi tanno illi mo, ma toroko nja tam'baga, lakiini a tefe ka 'di tammo issi no, ya a'diila nja timin'da.

<sup>9</sup> Narigiri ada a'a aaga ka waraga tiya eede, a'da aaga tafa taneene nja kadu tanno atemelö no.

<sup>10</sup> Taalo a'a niki a'da kadu ma 'büdhlülü tiya na katemelö no allogo no, kanyoro, kanyooro, alla kümümü eema ma namasala. Üürü nggeege ara aaga tagöö'dö kürö ndama kadu ma 'büdhlülü.

<sup>11</sup> Lakiini 'bitingngö a'a narigiri waraga aaga a'da aaga tafa taneene nja ömö'di tiya iki a'da i'i ya örre, assa ka füngngö ana iiya alinggo eema ya toroko ya nja tiya ümmü eema ma namasala ya nja teelaana ma kadu nja take ka ngeeli nja tiya anyooro ya, ömö'di afa ma tiya

miini ya aaga fa temmi nja iini ma tagu eema.

<sup>12</sup> Taalo a'a nama tümümü kadu na taalo kama kaniisa no? Taalo aaga kungngo kara tümümü kadu na ka teene miini no?

<sup>13</sup> Kudumma kadu tanno kürö miini no, ara Masala tümümü eege, "Aaga asoro ömö'di ya toroko ya kada ka söödö."

## 6

### *Tasigi kadu ma kaniisa*

<sup>1</sup> Üürü niimö unngö ömö'di tökönö ana kada nja tööje ara tana rüsü ma co tasigi i'i kidha ma kadu tanno taalo kussu Masala no nya, lakiini i'i adha ya ara co tasigi kidha ma kadu tanno insili no?

<sup>2</sup> Taalo aaga kussu a'da kadu na insili no eege kungngo kara tümümü kadu ma 'büdhlülü? A kada kara tümümü kadu ma 'büdhlülü 'dee, taalo aaga kara tambaanya tümümü niimö ya dhilli ya?

<sup>3</sup> Taalo aaga kussu a'da ara angnga tahükümü kadhangga? Üürü ara angnga tahükümü kadhangga dee, ara angnga tagambaanya ma tahükümü eema ma 'büdhlülü tiya.

<sup>4</sup> Üürü tumma kungngo ada ka söödö ma eema afa ma tiya, aaga emmi nja kadu ma kaniisa salla na kadu ka titaalo kümümü eege ka ta'dara no ka kaniisa no.

<sup>5</sup> A'a nadirina tumma no aaga amang ka modolo tagu aaga. Taalo ömö'di ya 'dara

ya ka tambaanya tindinaana tumma ka kadu ku'bu kada nagöre?

<sup>6</sup> Lakiini agala ömö'di ka 'duga örre yiini aco tasigi i'i kidha ma kadu tanno taalo kamma ka Masala no.

<sup>7</sup> Tumma dhorro aaga tasigi ajeene ka nanggeyi tanno ada, afeene afa aaga ka ki'di 'do taalo a'diila ada katidhi oona ku'bu ka tüüninja ku'bu. A'diila ada kara tamma kada nyoorodene?

<sup>8</sup> Lakiini aaga ka eyi tiya ada kagala aaga ka tüüni ada kadu naada ku'bu, aaga tanyooro nagöre naada.

<sup>9</sup> Taalo aaga kussu a'da kadu na üüni ada aaga ku'bu no taalo kara takarna ka tauugaara ma Masala? Aaga fa tüsini nanggeyi naada, alla ka temelö nja kadu tanno ümmü masala ma 'bühülü no nja kadu tanno oroko no nja nagiide tanno temelö no, nja nageldo,

<sup>10</sup> alla kanyooro no nja tanno allogo no nja tanno ake ka ngeeli no nja tanno eela kadu no nja tanno arumuru eema ka kadu no, taalo kara co ka tauugaara tanno Masala.

<sup>11</sup> Kadu könö ana kada kütü kafeene nggeege, lakiini aaga katanggala, aaga tinsili eema ya titaalo ada ka oona ana eere ma Uugaara Yasu Almasihi, a Koronggore ma Masala tammo aja.

*Temelö na toroko no*

<sup>12</sup> "Eema nye'd'de a'diila nja a'a," lakiini taalo eema

nye'd'de adho ka fiini. "Eema nye'd'de a'diila ana a'a," lakiini taalo a'a nara tafa ka nüimö üüni tadasaga ana a'a.

<sup>13</sup> "Kuri ama eedi, eedi ama kuri," lakiini Masala oogo mungngo mara taga'da eege in'dili kudumma tuu'da taalo kama ma eema ya toroko ya, lakiini eege ama Uugaara, Uugaara ama tuu'da.

<sup>14</sup> A Masala oogo mungngo manangnga Uugaara ka fiki'dö ka inde, mara tanangnga angnga ka fiki'dö tekere a türü tanno oono.

<sup>15</sup> Taalo aaga kussu a'da tuu'da naada ka ungodho nja Almasihi? 'Bitingngö 'dee ara a'a ta'duga tuu'da na Almasihi nanangnga ka aka tammo temelö mo? Taalo ata'diila!

<sup>16</sup> Alla taalo aaga kussu a'da ömö'di ya atarefe nja madatemelö ya, a tuu'da neene ta ungodho? Sorne iki, "A kadu tanno eera no, ara tuu'da neene ta ungodho."

<sup>17</sup> A ömö'di ya ara tamma'da ka Uugaara ya, a koronggore yiini ta ungodho nja tiya iini.

<sup>18</sup> Aaga arünö ka temelö na toroko no koono. Kudumma tatoroko tanno ömö'di ka talinggo no, kungngo kürö ma tuu'da, lakiini ömö'di ya afüngngö nja aka a nyooro ya i'i agüüni ada tatoroko ka tuu'da tanno iini.

<sup>19</sup> Taalo aaga kussu a'da

tuu'da naada eege ka la ma Koronggore tiya Insili ya anna kada ka oona, yaada ka'duga ka Masala? A tuu'da naada no taalo ka ma eyi tiya ada ungodho aaga.

<sup>20</sup> Oogo mungngo mana aaga mafaana, aaga indhigi Masala ko'do ka tuu'da tanno ada.

## 7

### *Tarna*

<sup>1</sup> A tumma nüüdü ka tunggu waraga a'a miini no, a'diila a ömö'di afa tarna.

<sup>2</sup> Lakiini kudumma füngngö kadhoonyo ün'dügüngngö, fa ka ömö'di arna aka miini, aka tarna nyori yoono.

<sup>3</sup> A nyori tamana eema aka tammo iini yoono ka asaasa ya, aka tamana eema ya nyori ka asaasa ya iini.

<sup>4</sup> Tuu'da na aka na nyori eege kamiini, a nyori tekere tuu'da niini na aka tammo iini.

<sup>5</sup> Ömö'di tafa ta'dükü tuu'da niini a tööje illi ada kara timi'di tumma ma uuru töccö, amang kada töödhi ka teema nja Masala aaga sa ka tapadaga ka taneene ma tanyori afe'de kudumma Ebliisi ara tanggaaga tiisini aaga kudumma ada ka titaalo kümme nanggeyi naada ma tidhi oona ku'bu.

<sup>6</sup> A'a nadirina tumma no aaga, lakiini taalo a'a na'buna aaga kide, lakiini ka teemaana kide.

<sup>7</sup> Nasaasa a'a kadu nye'd'de a'da ka tafeene afa a'a, lakiini Masala masümünaana eema ka

kadu ku'bu kambanjaana ku'bu, ömö'di könö tafiigi kungngo aya tafiigi kungngo.

<sup>8</sup> A'a niki a kadu tanno taalo karna no nja iiya ma nagüüme, a'diila nggeege eene kara tütü afa ma a'a kungngo.

<sup>9</sup> Lakiini üürü eege taalo kambaanya tümme nanggeyi neene ya, fa kene karna kudumma tarna ka'diila ka tagii'bi tagu'du ajeene atemelö.

<sup>10</sup> A kadu na arna no ara a'a tiki eene, taalo ndama a'a lakiini Uugaara miki a'da, aka tafa tadheene nja nyori tiya oono.

<sup>11</sup> Üürü madheene nja iini, mütü mafa tarnadene üürü masaasa mapadaga ka nyori tiya oono. A nyori tafa tadheene nja aka tammo iini.

<sup>12</sup> A türeene ma kadu, ara a'a tiki eene, a'a taalo na Uugaara, üürü örre ma angnga ana aka, aka taalo mümmü tumma ma kaniisa, masa ka asaasa taneene nja iini, afa tapa kono.

<sup>13</sup> Üürü aka ma kaniisa mana nyori taalo ümmü tumma ma kaniisa, assa ka asaasa taneene nja oono mafa tadheene nja iini.

<sup>14</sup> Nyori ya taalo amma ka kaniisa ya, insili ka aka tammo iini, aka mitaalo mamma ka kaniisa mo, minsili ka nyori tiya oono, üürü taalo nggeege a laala yeene tanyoro a'da kinsili.

<sup>15</sup> Üürü ömö'di ya taalo amma ka kaniisa assa asaasa tadheene nja tööje ya, fa kini adheene ka tumma örre



nja inye taalo niimö ma timi'di eege ka oona, lakiini Masala oogo mungngo magümmünü aaga a'da aaga taneene a ta'diila.

<sup>16</sup> Nussu o'o nya a'da ara o'o na aka tammo amma ka Masala mo a'da ara o'o toolona nyori yüüdü? Ömö'di ya amma ka Masala nussu o'o nya a'da ara o'o toolona aka müüdü mitaalo mamma ka Masala mo?

<sup>17</sup> Nggeege fa ka ömö'di aneene taneene na Masala ka tagümmünü i'i iini no, tumma no eege kungngo eede ka talaana kadu iini ka nakaniisa nye'd'de kungngo.

<sup>18</sup> Ömö'di ya Masala ka tagümmünü i'i a'da atendhe ya afa tatendhe afe'de. Ömö'di ya taalo aga tendhe a'da magümmünü Masala i'i ya, afa tatendhe.

<sup>19</sup> Tatendhe taalo ka niimö, a titaalo ka tendhe taalo ka niimö. Tümmü tumma na Masala eege kungngo kasaasadene.

<sup>20</sup> Fa ka ömö'di ütü ka taneene taneene na Masala ka tagümmünü i'i iini no.

<sup>21</sup> Üürü naga tasaga o'o ka uuru tanno üdü ka tagümmünüdene no fa tadinigöögö miini lakiini üürü o'o niji fiini ma tahürra a linggo iini.

<sup>22</sup> Kudumma ömö'di tiya Uugaara ka tatümmünü i'i a'da a tasaga i'i ya hurra kidha ma Uugaara, afe'de nja ömö'di tiya Almasihi ka tagümmünü i'i ya hurra, i'i ya tatasaga tiya Almasihi.

<sup>23</sup> Masala mana aaga man-

angnga faana miini ku'bu, aaga tafa ta kasaga ma kadu.

<sup>24</sup> Nagöre eede, aaga fa ka ömö'di ütü ka taneene tanno iini afa ma tiya Masala ka tagümmünü i'i ya kungngo.

*Kadu na iya ka titaalo kene nja iya ma nagüüme*

<sup>25</sup> Lakiini tumma ma laala tiya lömü ya taalo karna no taalo kö'dönja a'a ndama Uugaara meene, lakiini ara a'a tadiri tumma kada ömö'di ya 'bangnga ma Uugaara ka tamma kini ana eedi ya dhorro ya.

<sup>26</sup> A'a niki a'da ka tatoroko ma 'buugu tiya 'bitingngö ya, ara ta'diila ka ömö'di kara tütü kungngo.

<sup>27</sup> Üürü narna o'o aka fa tawwa fiini ma tadheene nja oono. Üürü taalo o'o narna aka ya, fa tarna aka.

<sup>28</sup> Üürü narna o'o taalo o'o natoroko, üürü tölömü mar-nadene taalo matatoroko, lakiini kadu na arna no kara taluna dhügürü ka 'büdhülü tiya, i'i yungngo eede ka titaalo nasaasa a'da takete kide.

<sup>29</sup> Nagöre eede, a'a niki aaga a'da, 'buugu 'bitingngö anda kete. A kadu tanno ana iya no, kafeene afa ma iya ka titaalo kene kungngo.

<sup>30</sup> A kadu na fara no tafeene afa taalo kafara, a kadu na dhodho no, a kadu na ana eema no kafeene afa ma eema ka titaalo kene.

<sup>31</sup> A kadu na linggo eema ka 'büdhülü tiya, kafeene afa taalo kalinggo, kudumma 'büdhülü tiya ara titaalo.

32 Taalo a'a nasaasa aaga ka tinigöögö. Ömö'di ya taalo arna no ana iyye ka linggo ma Uugaara, amang ka Uugaara tamma kene ana eedi dhorro.

33 Ömö'di ya arna ya atinigöögö ma eema ma 'bühülü, amang kini tanangnga aka miini ka'diila nja iini.

34 I'i asümününjaana ku'bu, aka mitaalo marnadene mo nja 'badaada tammo tölömü mo, katinigöögö ma linggo ma Uugaara amang kono taluna tinsili ma tuu'da nja koronggore. Lakiini aka marnadene mo, matinigöögö ma eema ma 'bühülü, moonoo kanangnga nyori ka'diila nja oono.

35 A'a nadiri tumma no ma ta'diila tanno ada, taalo meede ka imi'dina aaga ku'bu, lakiini amang kada tüüni eema ya adho ka fiini ya, aaga talinggo ada Uugaara a'da taalo eedi eera.

36 Üürü ömö'di iji eyi yiini taalo atambaanya tindhigi 'bala miini ka tagümmünü oogo ku'bu mo, üürü atügöögö, fa kini arna, i'i taalo üüni nñimö ya toroko ya.

37 Lakiini ömö'di ya indinaana taneene ma eyi tiya iini ku'bu ya, aneene ma eyi tiya iini, taalo arna 'bala ma tölömü mo. Ömö'di ya üüni nñimö ya a'diila ya.

38 Nggeege ya ömö'di ya arna ya a'diila, a ömö'di ya ütü a'da taalo arna 'bala ya,

agala ka'diila.

39 Aka mimi'di adene a tarna ka nyori tiya oono kaleefe ka 'di. Kini kara teyi ya, möödhi ma eyi tiya oono marna ömö'di yoono ka asaasa i'i kidha ma Uugaara.

40 Lakiini nijöögö a'a a'diila oono kara tütü a'da taalo marnadene, niki a'a kide a'da Koronggore ma Masala unngo eede ka oona tekere.

## 8

*Eema ya aranja ka eema ma namasala ya*

1 Lakiini eema ya kadu karaana a namasala, kussu angnga eema ya. Tussu eema ka anangnga ömö'di ka tan'dinigi oona coo'do, a tasaasa eege kungngo ka inggiri kadu.

2 Ömö'di ya ümmü eyi yiini a'da i'i ya ussu nñimö ya, taalo ara tussu nñimö afa yiini kara ka tussu ya kungngo.

3 Lakiini ömö'di ya asaasa Masala ya, oogo mussu i'i.

4 Lakiini kudumma ma kuri ma eema tiya aranja eema ma namasala. Kussu unngo a'da eema na namasala taalo a nñimö ka 'bühülü, unngo tussu a'da mitaalo Masala illi ma ungodho.

5 Üürü namasala kungngo ka 'dotombo'do nja 'bühülü, afa ma kadu katiki, salla üürü namasala ka dhabbu nja naguugaara,

6 lakiini ana unngo ya, Masala minggide ma

unggodho Pupa, oogo ma-galinggo eema nye'd'de, ungngo taneene ma tafünügü oogo ko'do, Uugaara inggide ungodho Yasu Almasihi, eema nye'd'de kö'dö ana i'i, ungngo taneene ana i'i.

7 Lakiini taalo kadu nye'd'de kussu tumma no, kadu könö kamma ka namasala ma 'bühülü ta'bitinggö, kaleefe tagu uu'da moonoo tuu'da ma taranja ka eema ma masala ma 'bühülü kümümü nanggeyi neene a'da eege kagi'di ka nyoro.

8 Lakiini taalo eema ma taguri i'i yungngo ara tunggu angnga kidha ma Masala, angnga saga taguri taalo angnga kara tö'dö keere a niimö, angnga saga taalo kaguri taalo angnga katümmü niimö kide.

9 Lakiini aaga adinö ko'do i'i'di tahürra naada takara ka kadu tanno agi'di no.

10 Kudumma ömö'di tiya taalo ümmü Masala dhorro ka tasala o'o naguri ka la ma masala ma 'bühülü, taalo ara tümmü rüsü ana eedi aguri tekere?

11 Tussu eema nüüdü no, eege kungngo kanangnga örre yüüdü ka tagi'di ya Almasihi ka teyi ka üüdü miini ya ka taama.

12 Kada kadüünü tatoroko ana nagöre tanno ada, aaga tici nanggeedi neene na agi'di no, nggeege aaga küünü tatoroko ana Almasihi.

13 Üürü kuri i'i yungngo ara tafa ka örre tiya eede

aama, taalo a'a nara tagu uu'da ta'billi, i'i'di a'a tanangnga örre yeede ka 'dinggö ka tatoroko.

## 9

### *Kadafiini*

<sup>1</sup> Taalo a'a na hurra? Taalo a'a na tafiini? Taalo a'a nadinö ka Uugaara tiya aja Yasu? Taalo aaga ka kadu ma linggo tanno eede ka Uugaara?

<sup>2</sup> Üürü taalo a'a na tafiini ma kadu könö ya, a'a na tafiini ana aaga, kudumma ada kada hitimi ma tafiini tanno eede ka Uugaara.

<sup>3</sup> A tumma no eege kungngo eede ka tümmöönö ka eyi tiya eede co kadu tanno ümmü a'a no.

<sup>4</sup> Taalo ungngo kama tagu eema angnga tooye?

<sup>5</sup> Taalo ungngo kama ta'duga aka ma amma mo ka Masala nja ungngo afa türeene ma kadafiini nja nagöre tanno Uugaara nja Bütrüs?

<sup>6</sup> Alla nja Barnaba ungodho ungngo tumma dhorro kitaalo kidi, illi ungngo taluna kuri ma eyi tiya iidi?

<sup>7</sup> Mada i'i yungngo alinggo tasigira ndama eyi tiya iini? Mada i'i yungngo adini ki'bim'bi assa ka taalo aguri? Mada i'i yungngo aguri a ki'biini assa ka taalo ooye siiga miini?

<sup>8</sup> Tumma neede no ka tumma ma tadü'd'dü? Taalo seriye iki afe'de?

<sup>9</sup> Sorne ma seriye ya Müüsa iki a'da, "Aaga fa

takumu kodha ya ka 'deeli ya ka nünö, kini ka tödhe migile." Kagu'du tumma ma nagodha Masala ka oona?

<sup>10</sup> Taalo i'i ya eema dhorro ma tümöönö kaja? İi, arigirinja ka Sorne ka üüdü ma angnga a'da amang ka ömö'di tiya aleele ya, taleele ku'bu ömö'di ya ödhe ya, tödhe kalinggo nggeege kindhigü uuru meene kara toso ka migile atera meene.

<sup>11</sup> A kidi ka tadini ada eema ma koronggore ya a'diila ya kada ka oona, ara tadhabbu kidi kara tara eema ma 'büdhülü kada?

<sup>12</sup> Üürü kadu könö kama eema kada 'dee, taalo ungngo kama ta'duga ya dhabbu ya? Lakiini taalo ungngo kagalinggo nggeege, lakiini kidhi ungngo nanggeedi ku'bu amang kidi tafa taga'da fiini ma tumma ma Almasihi.

<sup>13</sup> Taalo aaga kussu a'da kadu na linggo ka la ma Masala no, kagu eema ma faana miini, a kadu na linggo ka misi ma tirri no kosso ka eema tiya amananja ka misi ma tirri?

<sup>14</sup> Nggeege yungngo Uugaara ka tiki a'da kadu na eema tumma ma sorne no kaguri kide.

<sup>15</sup> Lakiini a'a taalo nagalinggo nggeege, na a'a taalo narigiri tumma no ma tasaasa nüimö ma eyi tiya eede. A'diila kede kara teyi a'da taalo ömö'di ma tafaga a'a keere ka abbü 'daniisö.

<sup>16</sup> Üürü a'a nadünnü tumma ma Masala, taalo a'a nara tabbü 'daniisö, kudumma eede ka taga'bununja kide. Am'ba kede eede ka titaalo nadünnü tumma ma Masala.

<sup>17</sup> Üürü a'a neema tumma ma eyi tiya eede ya, ara a'a ta'duga faana, üürü taalo a'a nadünnü tumma ndama eyi tiya eede ya, a'a nalinggo linggo na ümmününja a'a no.

<sup>18</sup> Faana yeede i'i ya iyye? Faana yeede a'da nadünnü tumma ma İnjüli a'da taalo faana kide naadha ka faana tiya eede ka linggo ma tumma ma İnjüli.

<sup>19</sup> Naneene a'a ka eyi tiya eede kidha ma kadu, lakiini a'a nümmü eyi yeede kada tasaga ma kadu nye'd'de amang kede tö'dö a kadu kadhabbu.

<sup>20</sup> Nümmü eyi yeede kada taga Yahüüdü ka Yahüüdü kidha. Amang kede tö'dö ana Yahüüdü. Nümmü eyi yeede kidha ma kadu ma seriye ka tamö'di ma seriye, (a'da nitaalo a'a ka nüisö ma seriye,) amang kede tö'dö a kadu ma seriye.

<sup>21</sup> Naneene a'a nja kadu tanno taalo kamma ka seriye no afa meede ka titaalo namma ka seriye kungngo, amang kede tö'dö a kadu tanno taalo kanna ka seriye no, (a'da seriye ungngo eede, namma ka seriye tiya Almasihi).

<sup>22</sup> Naneene a'a nja kadu tanno agi'di no, afa meede ka tagi'di kungngo, amang

kede tö'dö a kadu tanno agi'di no, na a'a teema nye'd'de ka kadu kidha amang kede toolona könö.

<sup>23</sup> A'a nalinggo eema ya ka üüdü ma tumma ma İnjüli, amang kede toso ka eema miini ya a'diila ya.

<sup>24</sup> Taalo aaga kussu a'da kadu no ambrinanago no, küsö in'dili, lakiini ökönö ungodho ara tadhe eene? Aaga iisö afa miini kunggo amang kada ta'duga ndalebö.

<sup>25</sup> Ömö'di ya ambrinanago ya idhi oona ku'du ma eema nye'd'de, kudumma ma ndalebö kara tatangga'da. Lakiini unngo ka iisö kudumma ndalebö no ara tütü ta'billi.

<sup>26</sup> Taalo a'a niisö weerö ün'dügünggö a'da taalo a'a niji nümö miini, taalo a'a neema koro'bo nabbü 'dolodho ün'dügünggö.

<sup>27</sup> Lakiini a'a napusu ada oona neede kide nüüni tadasaga iini, kede ka tagadünügü tumma co a kadu könö amang kede tafa tafeene nja kadu tanno ütü ka teene no.

## 10

*Talaana ma Israyil ka dhüle*

<sup>1</sup> Taalo a'a nasaasa a'da aaga tüürü nagöre eede, kafaafa ma angnga nye'd'de kaganna ka tülügü ka tüm'bü kada'da to eege in'dili.

<sup>2</sup> Eege in'dili kakambeesedene ka niisö ma Müüsa ka tülügü nja to.

<sup>3</sup> Eege in'dili kagu kuri ma koronggore ya ungodho ya.

<sup>4</sup> Eege in'dili kunggo kakooye ndama koronggore tiya ungodho ya, ndama 'dokon'da ma koronggore ma ungodho nja eene, a 'dokon'da mo Almasihi i'i ya miini.

<sup>5</sup> Lakiini taalo Masala mamma ka tadhabbu meene, kagirinadene ka dhüle uu'da neene tasananjaana ku'bu ka dhüle.

<sup>6</sup> Eema ya nye'd'de agalinggo adene, amang kaja tussu iini angnga tafa tasaasa eema ya toroko ya, afa meene ka talinggo kunggo.

<sup>7</sup> Aaga fa tümümü eema ma namasala afa kadu könö katümmöönö ya, afa ma sorne ka tiki a'da, "Kemmi kadu kagu eema kooye kassa kafiki'dö kalinggo eema ma temelö."

<sup>8</sup> Ungngo tafa ta temelö afa ma kadu könö ka temelö, könö ana kene taaya na alif kukumu ömö'di kafünü iidoona ka uuru ka ungodho.

<sup>9</sup> Kada fa taka'b'ba Almasi- ihi ka oona afa kadu na ka'b'ba i'i ka oona a nööni tagirina eege no.

<sup>10</sup> Aaga fa ta'digineene afa kadu könö ka'digineene, a tadhangga ma inde kagirina eege.

<sup>11</sup> Eema ya agüüni adene ana eege ya nye'd'de amang kene tussu iini, sorne iki a'da

amang kini talaana angnga, angnga na ürüünü ka ndafaradene ana angnga no.

12 Ömö'di ya ümmü eyi yiini a'da i'i a'dingnge ana ko'do ya, fa kini a'dingnge dhorro i'di ta'dinggö.

13 Taalo ta'b'badene no kara tüüni nïmö ana aaga kada nakömö'di, Masala ma'diila taalo mara tafa kada aaga ta'b'badene na dhiiri no, lakiini mara tala aaga ka fiini ma takara tö'dö kürö ndama iini, amang kada tidhi oona ku'bu.

14 Nggeege nagöre eede, aaga fa takete ka eema ma namasala.

15 A'a neema nja aaga kada kadu tanno 'dara no, aaga asaana tumma neede ka teema no ku'bu.

16 Taalo ker'de ma baraka maaja kanangnga baraka kide mo oogo mungngo ma toso ka eriidö tiya Almasihi? A miteene maaja ka'düsünü mo taalo toso ka tuu'da tanno Almasihi ege kamiini?

17 A tadhabbu tanno aja no, tuu'da naaja ka ungodho kudumma miteene ma ungodho angnga nye'd'de toso ka miteene ma ungodho mo.

18 Aaga iiri laala ya Israyil, taalo kadu na agu eema ma tirri no eege kosso ka misi ma tirri?

19 A'a niki a'da minna? Eema ma namasala ya 'dee taalo a nïmö alla nïmö ya aranja ka eema ma namasala ya i'i yungngo a nïmö?

20 Kaw, nïmö ya aranja ka eema ma namasala ya, taranja na nagana'bu taalo na Masala, nikiri a'a ka titaalo nasaasa a'da aaga toso kide nja nakana'bu.

21 Taalo aaga kara tambaanya tooye ker'de ma Uugaara nja ker'de ma nakana'bu, taalo aaga kara toso kagu eema ka tarabeesa nja Uugaara nja nakana'bu.

22 Ara angnga tasaasa Uugaara kana kirimi? Angnga kana türü angnga tagii'bi i'i?

*Tahürra ma ömö'di tiya amma ya*

23 "Angnga kama tüüni eema in'dili," lakiini taalo eema nye'd'de a'diila nja angnga. "Eema nye'd'de a'diila," lakiini taalo eema nye'd'de ara takid'i angnga ku'bu.

24 Taalo ömö'di öccö tisi ka eema ma eyi tiya iini keere, lakiini fa kini isi ka eema ma kadu töccö afa miini kungngo.

25 Aaga agu uu'da na kadu kanadene iini ka mansala no, aaga tafa tindineene kudumma nïnö ma nongnge.

26 Sorne iki, "Büdhülü ya Uugaara nja eema ya inggide ya nye'd'de."

27 Üürü ömö'di ya taalo amma ka Masala ya, ümmünü aaga aaga co, aaga agu nïmö yiini kara tanangnga aaga ya, aaga tafa tindineene, kudumma nïmö ma nongnge.

28 Lakiini ömö'di könö kara tiki aaga a'da, "Eema ya aranja ka eema ma namasala ya," aaga fa taguri, kudumma ömö'di tiya adirina aaga nja nünö ma nongne.

29 Taalo a'a niki a'da eedi yaada lakiini eedi ya ömö'di könö, aminna agu eedi ya ömö'di könö afaa a'a keere ka nünö ma eedi tiya eede?

30 Üürü nanangnga a'a ta'diila a Masala nassa kaguri, aminna agu kadu könö kamidhi a'da namana a'a ta'diila a Masala?

31 Üürü kagu aaga eema aaga tooye nja nünö tiya ada ka talinggo ya, aaga linggo eema nye'd'de a tidhindhä ma Masala.

32 Aaga fa takara ka Yahüüdü kidha nja kadu ya Yünan nja kaniisa tammo a Masala.

33 Lakiini aaga aneene afa ma a'a kungngo, nasaasa a'a kadu ka'diila ana eema tiya eede ka talinggo ya nye'd'de kungngo, taalo a'a nawwa nünö ma eyi tiya eede, lakiini a'a nawwa ta'diila a kadu kadhabbu amang kene toolonadene.

## 11

1 Aaga ümmü fiini yeede afa meede ka tammü fiini ya Almasihi kungngo.

### *Taküdhü üüdü*

2 Nafünügü aaga ko'do, kudumma ada ka tagiigi a'a ka eema nye'd'de, aaga tafa ka talaana tanno eede ka tammünü aaga no.

3 Lakiini a'a nasaasa a'da aaga tussu a'da Almasihi i'i ya üüdü ma ömö'di ya a miide ya, ömö'di ya miide ya i'i ya üüdü ma aka, a Masala oogo ma üüdü ma Almasihi.

4 A miide ka fara ka Masala nja iini ka teema tumma ma tane'bi assa ka taküdhü üüdü ya, i'i ya midhi üüdü yiini.

5 A aka mafara ka Masala nja oono ka teema tumma ma tane'bi a'da taalo maküdhü üüdü ya, oogo ma midhi üüdü yoono mafeene afa moono ka takemme üüdü kungngo.

6 Üürü taalo aka ma küdhü üüdü yoono, fa kono masiimi awu yoono, lakiini üürü ara tamodolo ka aka ka temmedene nja ka tasiimi awu ya, fa kono ma küdhü üüdü yoono.

7 Taalo a'diila nja ömö'di ya miide ya ka taküdhü üüdü, kudumma iini ka ta Koronggore nja tidhindhä ma Masala aala tidhindhä noono ku'bu, illi aka mala tidhindhä ma miide.

8 Taalo ömö'di ya miide ya ö'dö ndama aka, lakiini aka mö'dö ndama ömö'di ya miide ya.

9 A Masala taalo madina ada miide a aka, lakiini oogo madina ada aka a miide.

10 Nggeege kudumma kadhangga, aka mama taküdhü üüdü yoono, taneene ma tamma eege kamiini.

11 Kidha ma Uugaara ya, taalo aka ma taneene ungodho oogo a'da taalo miide kono, a miide taalo ara taneene ungodho i'i a'da

mitaalo aka kini.

<sup>12</sup> Üürü aka mö'dö ndama miide ya, aka oogo mungngo meene miide, lakiini eema nye'd'de ö'dö ndama Masala.

<sup>13</sup> Aaga iiröönö unggodho aaga, a'diila ka aka kono kara tafara ka Masala ana üüdü ku'bu?

<sup>14</sup> Taalo tafigi ma taneene kakalaana aaga ka eyi tiya ada a'da a modolo ka ömö'di ya miide ya ka tinggiri awu yiini,

<sup>15</sup> lakiini a'diila ka aka kara tinggiri awu yoono? Kudumma Masala manangnga awu oono maküdhü üüdü iini.

<sup>16</sup> Üürü ömö'di inggide asaasa tanu ka tumma tanno ya, taalo taneene naaja eege kungngo, itaalo taneene ma nakaniisa tanno Masala eege kamiini.

<sup>17</sup> Lakiini tumma neede ka tirina aaga no, taalo a'a nara tindhigi aaga ko'do, temmi naada no, taalo kara tö'dö keere a nümö tiya a'diila ya, lakiini kara tö'dö a tatoroko aaga.

<sup>18</sup> Naföönyö a'a ka dhidha a'da ada ka temmi ka kaniisa aaga tasümünü njaana ku'bu, na a'a tamma kide idhilli.

<sup>19</sup> Timin'da tumma na toroko no tanna kada ka söödö, amang ka kadu tanno ümmü Masala dhorro no tussu adene,

<sup>20</sup> a kada kara temmi ya, taalo aaga kö'dö tagu kuri ya Uugaara.

<sup>21</sup> Ömö'di tagu kuri ma eyi tiya iini ara iire kagu kadu öccö, anno taaya ka ngeeli.

<sup>22</sup> Taalo nöö'di kada ma taguri kide, aaga tooye kide? Alla aaga kamidhi kaniisa ma Masala, aaga tanangnga modolo kagu kadu no eema ka titaalo kene no? Ara a'a tiki aaga nya? Ara a'a tafünügü aaga ko'do ka eema tiya? Kaw.

*Kuri ma taamu ya Uugaara ya eere ya*

(Matta 26.26-29; Murkus 14.22-25; Lüüka 22.14-20)

<sup>23</sup> Kudumma a'a na'duga ka Uugaara nanangnga aaga tekere, ka ooso tanno Uugaara Yasu kara tümünü eyi yiini a kadu a'duga miiteene.

<sup>24</sup> Anangnga ta'diila a Masala a'düsünü iki, "Aaga 'duga, aaga tagu tuu'da neede eege kungngo karanja aaga, aaga üüni nggeege amang kada tagiigi tumma ma a'a."

<sup>25</sup> Afada a'duga ker'de kene ka ndagu kuri ma ooso iki, "Ker'de mo, oogo ma timi'di tumma ma 'bitingngö ma eriido tiya eede, aaga üüni nggeege ada kara tooye, aaga tagiigi tumma ma a'a."

<sup>26</sup> Kada kara tagu miteene mo, aaga tooye ka ker'de tammo ya, aaga teema tumma ma inde tanno Uugaara kadara ka uuru ma tö'dö tanno iini.

<sup>27</sup> Ömö'di ya agu miteene mo, alla ooye ka ker'de tammo Uugaara a'da taalo yiini ya, i'i ya hetti ada ka tuu'da nja eriido tiya Uugaara.



28 Fa ka ömö'di iiri eyi yiini dhorro assa ka agu miteene ooye ka ker'de tammo.

29 Kudumma ömö'di tiya aguri ada kooye a'da taalo amma ka tuu'da tanno Uugaara ya, i'i ya aguri adagooye, ö'dö a tapusu ka eyi tiya iini.

30 I'i yungngo a kadu könö kada ki'di kamaara, anno taaya.

31 Lakiini üürü angnga kagümmü nanggeyi naaja ya, taalo angnga kara ta kapusu adene.

32 Lakiini Uugaara ümmü angnga apusu angnga amang kini tafa tapusu angnga nja kadu ma 'bühülü.

33 Nagöre eede, kada kara temmi ma tagu eema aaga tindhigi ajeene.

34 Ömö'di ya iire kagu i'i ya, fa kini agu eema ka 'di kita iini, amang kada tafa tüpü nanggeyi naada ka tapusu adene. Lakiini türeene ma eema könö kede kara tö'dö nassa tirina aaga.

## 12

### *Türü ma Koronggore*

1 A 'bitingngö kudumma türü ma koronggore nagöre eede, taalo a'a nasaasa a'da aaga tüürü miini.

2 Kussu aaga a'da kagiisö aaga ka eema ma namasala tanno nakinggiri no keere, a'da taalo aaga kussu fiini.

3 Amang kada tussu a'da taalo ömö'di ma teema a Koronggore ma Masala iki a'da, "Yasu aga'dadene," a

ömö'di taalo tambaanya tiki a'da, "Yasu Uugaara," illi a Koronggore tiya Insili ya.

4 Türü ma koronggore kambananjaana ku'bu, lakiini Koronggore unggodho.

5 Linggo kambananjaana ku'bu, lakiini Uugaara unggodho.

6 Linggo kinggide kambananjaana ku'bu, illi Masala ma unggodho malinggo ada eema a kadu nye'd'de.

7 Türü ka ananja ömö'di ma linggo ma Koronggore tussu adene ma ta'diila ma kadu nye'd'de.

8 Ömö'di ta'duga tumma ma ta'dara ka Koronggore, aya ta'duga tumma ma tussu eema ka Koronggore ya unggodho ya,

9 a Koronggore ya unggodho ya tamana tamma a Masala ana eedi, anangnga a tiya a türü ma toolona kadu ka namaara,

10 öccö anangnga türü ma talinggo eema keefe, anangnga a tiya linggo ma ne'bi, aya tussu nagoronggore, könö teema tumma keefe taalo niini, aya tasaana ku'bu.

11 Eema ya nye'd'de Koronggore ya unggodho ya i'i yungngo alinggo ka eyi tiya iini, asümünaana türü niini ka kadu ku'bu afa ma tiya iini ka asaasa kungngo.

*Oona ka unggodho nja kolelle*

12 Afa ma tuu'da kada unggodho a kolelle kungngo eene kadhabbu, lakiini eege

ka unggodho, Almasiihi afeene nggeege afe'de.

13 Angnga nye'd'de kungngo, Yahüüdü nja kadu ma Yünan no, kasaga nja tanno taalo ka kasaga no, kakambeesedene angnga a Koronggore tiya unggodho ya, angnga ta unggodho ka tuu'da, angnga tagooye ka Koronggore tiya unggodho ya.

14 A tuu'da taalo niimö ya unggodho ya i'i ya miini, lakiini kolelle miini kadhabbu.

15 Üürü awwa kara tiki a'da, "Taalo a'a na niisö, taalo a'a na takolelle ma tuu'da," taalo i'i yungngo tafaga eege keere kada ta'ba ma tuu'da.

16 A neeso tiki a'da, "Taalo a'a na ööye, taalo a'a na ma tuu'da," ara taadha kada kolelle ma tuu'da.

17 Üürü tuu'da nye'd'de kara taga ööye, a taföönyö eema eege kiiye? Üürü tuu'da nye'd'de kara taga neeso, a tü'd'dü eege kiiye?

18 Lakiini Masala manangnga kolelle ka tuu'da afa ma tiya oono ka asaasa ya kungngo.

19 A kene kara taga tagolelle ka unggodho 'dee, a tuu'da eege kiiye?

20 Lakiini kolelle kadhabbu, a tuu'da ka unggodho.

21 Taalo ööye ara tiki a niisö a'da, "Taalo a'a nasaasa o'o," alla üüdü tiki uune a'da, "Taalo a'a nasaasa aaga."

22 Lakiini tagolelle öccö ka ijöögö ka tuu'da kada ki'di no, eege kungngo kasaasadene dhorro.

23 A 'ba'dakeyi yaaja ka tümmü i'i kada idhilli ya, ümmü adene katitaalo a'diila ya, i'i yungngo ümmü adene ka'diila,

24 a kolelle na 'diila no taalo kasaasa niimö, lakiini Masala marü'bü tuu'da manangnga ta'diila dhabbu a 'bandakolelle tiya dhilli ya.

25 Amang ka tuu'da tafa tasümünü njaana ku'bu, amang ka kolelle tümmü ajeene ka fin'dinanjaana koono nye'd'de.

26 Niimö kara tagu tagolelle könö, agu kolelle nye'd'de kungngo, a takolelle könö ka ta'deema, a türeene ma kolelle tadhodho nja iini nye'd'de.

27 Aaga ka tuu'da tanno Almasiihi, aaga ka kolelle miini.

28 Masala manangnga kadafiini ka kaniisa ka dhidha a nagane'bi tisi kide, a katalaana tisi kide masa tanangnga türü a türeene ma kadu ma talinggo eema keefe, a türü ma toolona ka maara nja türü ma takinyi kadu öccö ko'do nja türü ma tindinaana kadu ku'bu nja kadu keema tumma öccö a'da taalo neene.

29 Eege no in'dilī kungngo 'dee, eege ka kadafiini? Eege in'dilī ka nagane'bi? Eege in'dilī ka katalaana? Eege in'dilī ka türü ma talinggo eema keefe?

30 Eege in'dilī kana türü ma toolona ka maara? Eege

in'dilī keema tumma keefe?  
Eege in'dilī kasaana tumma  
ku'bu?

<sup>31</sup> Lakiini aaga asaasa  
eema ya a'diila ya, ara a'a  
tala aaga ka fiini tiya dhorro  
ya.

## 13

### *Tasaasa*

<sup>1</sup> Üürü a'a ka neema a  
tumma tanno a kadu nja  
tanno kadhangga, lakiini  
taalo a'a nasaasa kadu  
ya nafeene nja fara ma  
tanyaanya nja eliili kafara.

<sup>2</sup> Üürü Masala manangnga  
tumma ma tane'bi a'a nussu  
eema ya kaküdhü ya in'dilī,  
nümmü Masala ana eedi  
niki a naanya a'da mooso  
a'da taalo a'a nasaasa kadu  
ya, taalo a'a na nümmö.

<sup>3</sup> Nassa ka tadhifi almaala  
yeede a kadu nye'd'de,  
nümmü tuu'da neede ka  
tatinyogo a'da taalo nasaasa  
kadu, taalo a'a nagüüni  
nümmö ya a'diila.

<sup>4</sup> Tasaasa ka anangnga  
ömö'di ka tidhi oona ku'bu  
kana 'bangnga, tasaasa taalo  
kussu kirimi nja ta'diniga  
oona coo'do taalo kabbü  
'danisö.

<sup>5</sup> Tasaasa taalo kamidhi,  
taalo ka asaasa ma eyi  
tiya eene, taalo kagoroo'bo  
ün'dügüngngö, taalo  
kümmü tumma na toroko  
no ka eedi.

<sup>6</sup> Tasaasa taalo kadhodho  
a nümmö tiya toroko ya, laki-  
ini kadhodho a nümmö tiya  
dhorro ya.

<sup>7</sup> Tasaasa kidhi oona ku'bu  
ka eema nye'd'de kunggo,

kamaama ka eema in'dilī,  
ma indhigi ta'diila.

<sup>8</sup> Tasaasa taalo kara taama  
'do, lakiini tumma ma  
tane'bi kara titaalo a tumma  
ma nagonggo'do kara titaalo  
a tussu eema titaalo afe'de.

<sup>9</sup> Kudumma tussu eema  
naaja ka ta'ba a tumma ma  
tane'bi naaja ka ta'ba,

<sup>10</sup> Nümmö ya tigini ya ka  
tö'dö, aya ta'ba ya titaalo.

<sup>11</sup> Eede ka takaleefe tad-  
hilli ya, nageema a'a kada  
'bii'bala, nussu eema afa  
'bii'bala, nadinigöögö afa  
'bii'bala, lakiini kede kanda  
miide ya naadha ka eema  
ma ta'bii'bala.

<sup>12</sup> Koronggore yaaja  
kadinö kide 'bitingngö ka  
almandara kada irifirifi  
ya, lakiini ka uuru tanno  
miini no ara angnga tiji  
nadhugudha, a 'bitingngö  
nussu a'a eema öccö, lakiini  
ka uuru tanno miini no ya,  
ara a'a tussu eema nye'd'de  
afa meede ka tussu adene  
kunggo.

<sup>13</sup> A 'bitingngö ya ara  
tamma na Masala tütü nja  
tindhigi nja tasaasa, aya ad-  
habbu ana kene na iidoona  
no tasaasa.

## 14

*Türü ma teema nja  
nagonggo'do*

<sup>1</sup> Aaga ümmü tasaasa ka  
dhidha, aaga tasaasa türü  
ma koronggore, munda  
eema ma tane'bi.

<sup>2</sup> Kudumma ömö'di tiya  
eema ana onngo'do ka  
tonggoonyo ya, taalo eema  
nja kadu, lakiini eema nja  
Masala kudumma kadu

taalo kaföonyö tumma niini, lakiini Koronggore eema tumma na küdhü no.

<sup>3</sup> Lakiini ömö'di ya eema tumma ma tane'bi ya, i'i eema nja kadu ma tak'i'di eege ku'bu ma tindhigi eege ko'do a talүүлү iye.

<sup>4</sup> Ömö'di ya eema tumma keefe ya, i'i indinaana eyi yini, ömö'di ya eema tumma ma tane'bi ya, i'i ya arü'bü kaniisa.

<sup>5</sup> Nasaasa a'a a'da aaga teema tumma keefe aaga in'dili, lakiini aaga eema tumma ma Masala ka dhidha, kudumma ömö'di tiya eema tumma ma Masala agii'bi ömö'di ya eema tumma keefe ya, illi kini ka tasaana eege ku'bu amang ka kadu ma kaniisa tussu kindinaana kaniisa ku'bu.

<sup>6</sup> A 'bitingngö nagöre eede, kede ka tö'dö kada kannanema nja aaga a tumma keefe 'dee, ara a'a tummünü minna aaga, üürü taalo tumma neede kö'dö a tumma na tö'dö no nja tussu eema nja tumma ma Masala nja talaana.

<sup>7</sup> Eema ya taalo eela tanya ya, afa kaaru nja perempeera, üürü kitaalo kö'dö a fara tiya eene ka tonggoonyo, ara angnga tussu a'da öjö i'i yungngo a kadu kabaana?

<sup>8</sup> Üürü tiniidö taalo ana fara ka'diila 'dee, mada i'i yungngo ara tak'i'di oona ku'bu aco ka koro'bo?

<sup>9</sup> Aaga kafiigi nggeege afe'de, onngo'do maada kara madere ka tumma taalo kussu adene, ara ömö'di

tussu niimö yaada kadeema ya nya? Taalo tanya kara tama tumma naada?

<sup>10</sup> Tumma kungngo ka 'büdhülü kadhabbu ka tonggoonyo, lakiini eege nye'd'de kussu adene.

<sup>11</sup> Üürü taalo a'a nussu türü ma tumma, ara a'a ta tajeene ka ömö'di tiya eema ya, ömö'di ya ara teema nja a'a, afeene afa tajeene ana a'a.

<sup>12</sup> Aaga tekere. Ada kasaasa türü ma Koronggore, aaga arangnga agusunja kada kide ma tarü'bü kaniisa.

<sup>13</sup> Ömö'di ya eema tumma kadhabbu keefe ya, fa kini afara ka Masala amang kini tana türü ma tasaana ku'bu iini.

<sup>14</sup> Kudumma eede kara tafara ka Masala a tumma keefe ya, koronggore yeede i'i yungngo a tafara ka Masala, lakiini üüdü yeede taalo ara taluna niimö.

<sup>15</sup> Ara a'a tönynyö 'bitingngö? Ara a'a tafara ka Masala a koronggore, nafara ka Masala ana üüdü afe'de. Nüwe tüüsü a koronggore, nüwe tüüsü ana üüdü afe'de.

<sup>16</sup> Üürü o'o namana ta'diila a Masala a koronggore 'dee, ömö'di ya taföonyö saga tiki "Amiin" nya ka baraka tiya üüdü kudumma iini taalo aföonyö tumma nüüdü ka teema no?

<sup>17</sup> Nanangnga o'o ta'diila a Masala, lakiini ömö'di könö taalo aduna niimö 'do.

<sup>18</sup> Namana a'a ta'diila a Masala kudumma eede ka teema tumma keefe ada

naada ka teema no aaga nye'd'de kungngo.

<sup>19</sup> Lakiini ka kaniisa a'diila eede kara tadiri tumma ka iidümmü na ussudene no nalaana kadu könö ka kaniisa kadagii'bi tumma nö'dö na alif kada'baaga neede ka teema ana onngo'do no.

<sup>20</sup> Nagöre eede, aaga fa tafeene nja laala tiya idhi-idhi ya ka nanggüüdü, lakiini aaga afeene nja laala tiya dhiidhi ya ka eema tiya toroko ya, aaga tümmü ta'dara dhorro.

<sup>21</sup> Iki tumma ka Sorne ma seriye a'da,

Uugaara iki, "Ara a'a teema nja kadu tanno ana onngo'do ka tonggoonyo, a niinö ka tonggoonyo, lakiini eege taalo kara taföonyö."

<sup>22</sup> Tumma ma nagonggo'do ka tonggoonyo taalo ka türü ka kadu ma kaniisa, lakiini ka türü ka kadu tanno taalo kamma no, illi teema tumma ma Masala ka türü ka kadu tanno amma, taalo na ka kadu no taalo kamma no.

<sup>23</sup> Üürü kadu ma kaniisa katemmi in'dili, a ömö'di ya teema tumma niini ungodho i'i a kadu na aleefe tamma no, tö'dö katoodo kide taalo katiki a'da aaga ka nagaaga?

<sup>24</sup> Lakiini eene kadeema tumma ma tane'bi eege in'dili kungngo, a ömö'di ya aleefe tö'dö ka Masala nja tiya taalo amma ya, ö'dö atoodo kide ara tamma ana

eedi a'da i'i taalo a'diila, ara kadu nye'd'de katümmü i'i.

<sup>25</sup> Eema ya akaküdhü kini ka eedi ya, tatele oona. Üürü ku'bu a dhugudha afara ka Masala amma a'da "Masala maneene nja aaga timin'da."

*Tamma ka Masala aki'dinja ku'bu ta'bitta*

<sup>26</sup> A'a niki nya nagöre eede? Kada kara temmi ma tafara ka Masala, ömö'di ya tüwe tüüsü, aya talaana, aya tama tumma ka Masala, aya tö'dö a tumma keefe, aya tasaana tumma ku'bu, eema nye'd'de kungngo ya ama tindinaana kaniisa.

<sup>27</sup> Üürü ömö'di eema tumma keefe ya, kadu keera üürü kiidoona, aya teema apa a tiya eema, ömö'di öccö asaana eege ku'bu.

<sup>28</sup> Üürü taalo ömö'di ma tasaana tumma ku'bu, fa kini aki'döönö kafa teema ka kaniisa a tumma keefe, eema ka eyi tiya iini nja Masala.

<sup>29</sup> Lakiini nagane'bi, fa kene keema keera üürü kiidoona, a kadu könö tüüri tumma na eemadene no.

<sup>30</sup> Üürü ömö'di öccö emmi a tumma tö'dönja iini ndama Masala, a ömö'di ya ageema ka dhidha ya töödhü.

<sup>31</sup> Aaga nye'd'de kungngo kama teema tumma ma Masala, aya teema apa a tiya, amang ka kadu talaadene nye'd'de kafünügü nja ko'do.

<sup>32</sup> A nagoronggore ma nagane'bi ungnö a nagane'bi ka niisö.

33 Taalo Masala ma eema ma weerö, lakiini Masala ma ta'diila afa ma tiya ka nakaniisa ma kadu tanno Masala kungngo.

34 Tafa ka iiya tanno ada kafa teema ka kaniisa. Taalo unngo kamma kene kadeema, lakiini kaföonyö tumma afa ma sorne ka tiki kungngo.

35 Kene ka asaasa tussu niimö, fa kene kindini naganyori neene ka 'di, kudumma iini taalo a'diila aka ka teema ka kaniisa.

36 Kiki aaga kide a'da tumma na Masala kö'dö ndama aaga? Alla eege köödhi kada ungodho aaga?

37 Üürü ömö'di inggide ümmü eyi yiini kada ne'bi nja türü ma koronggore könö, fa kini ussu a'da niimö yeede ka rigiri ada aaga ya, tumma na Uugaara eege kamiini.

38 Ömö'di ya taalo ümmü tumma no ya, aaga aadha iini koon.

39 Nagöre eede, aaga asaasa türü ma koronggore, aaga tafa tafaga ömö'di öccö keere ka teema tumma keefe.

40 Eema in'dili talinggo adene aki'dinja ku'bu ta'bitta.

## 15

### *Almasihi afiki'dö ka inde*

1 Nagöre eede, ara a'a tadirina tumma ma Injüli neede ka öö'dö iini no aaga, aaga tamma kide, aaga tütü kafa kide no.

2 Aaga toolonadene iini, üürü aaga kafa kide afa meede ka tagadünnü aaga no, alla kamma aaga ka weerö ün'dügüngngö.

3 Nagümmünü a'a aaga ka dhidha afa miini ka tagananja a'a kungngo, a'da Almasihi eyi kudumma tatoroko tanno aja afa ma kasorne ka tiki kungngo.

4 Atatü'büdene afiki'dö a füngngö iidoona afa ma kasorne ka tiki kungngo.

5 Adele oona a Bütrüs assa ka ala oona a kadafiini tanno iidümmü kafünü eera no.

6 Assa ka tatele oona a nagöre tanno ö'dö na miya ka iidümmü kadhabbu meene taleefe tefe ka 'di, könö taaya.

7 Afada adele oona a Yaguub nja kadafiini in'dili.

8 Idhi adele oona a'a keere kungngo afa 'bii'bala ya ageenedene ka titaalo adho ka fiini ya.

9 A'a nungngo nadhilli ka kadafiini tanno in'dili no, taalo nama a kadu ka tümmünü a'a a'da tafiini, kudumma eede ka tagalinggo kaniisa ma Masala.

10 Lakiini a türü tanno Masala a'a nungngo na-neene nja türü tanno oono ka anangnga a'a no, taalo kananja a'a ün'dügüngngö, lakiini a'a nadhügürü natagii'bi türeene ma kadafiini, lakiini taalo a'a nungngo na dhügürü, lakiini türü na Masala na eede ka oona no.

11 Tumma no kö'dö ndama a'a alla ndama eene, eege

kungngo iidī kadeema iini,  
aaga tamma kide.

*Tafiki'dō ka inde*

<sup>12</sup> Üürü angnga keema  
tumma ma Almasiihi a'da i'i  
afiki'dō ka inde, a kadu kōnō  
saga tiki a'da, taalo kadu  
kafiki'dō ka inde nya?

<sup>13</sup> Üürü taalo kadu na ake  
no kafiki'dō ka inde, Almasi-  
ihi taalo afiki'dō tekere.

<sup>14</sup> Üürü taalo Almasiihi  
afiki'dō ka inde ya, a  
tumma naaja kara tatumma  
ün'dügüngngö, a tamma  
ka Masala naada kara ta  
ün'dügüngngö.

<sup>15</sup> Nggeege ara angnga  
tafinü korokoro ka Masala  
ka oona, kudumma aja ka  
tiki a'da Masala manangnga  
Almasiihi ka fiki'dō a'da  
taalo afiki'dō, üürü taalo  
kadu kafiki'dō ka inde.

<sup>16</sup> Üürü taalo kadu na aaya  
no kafiki'dō ya, taalo Al-  
masiihi afiki'dō.

<sup>17</sup> Üürü taalo Almasiihi  
afiki'dō, a tamma ka  
Masala naada ta niimō  
ün'dügüngngö, aaga tütü ka  
tatoroko tanno ada.

<sup>18</sup> Üürü nggeege ya, kadu  
na aaya keere ma Almasiihi  
no, kaama.

<sup>19</sup> Üürü tindhigī naaja ka  
Almasiihi ka'diila ka tefe ka  
'di tanno, angnga kungngo  
küünī muuyu ka kadu ka  
teene nye'd'de kungngo.

<sup>20</sup> Lakiini tumma timin'da,  
Almasiihi afiki'dō ka inde  
amang ka kadu tanno iyyü ka  
inde no kara tafiki'dō afe'de.

<sup>21</sup> Inde ka kanna ka niisō  
ma ömō'di, a ka niisō ma

ömō'di ara tafiki'dō ka inde  
tanna kide.

<sup>22</sup> Afa ma kadu nye'd'de  
ka taaya ka Adam ya, eege  
nye'd'de kara tafiki'dō ka  
inde nja Almasiihi.

<sup>23</sup> Lakiini ara ömō'di  
töodhi ka 'buugu tiya  
iini. Almasiihi i'i yungngo  
adhidha assa tapa a kadu  
tanno indhigī Almasiihi iini  
kara tö'dō no.

<sup>24</sup> Keere kungngo Almasi-  
ihi saga öö'dō tümmünü tau-  
ugaara a Masala Pupa, mara  
tagirina tauugaara nye'd'de.

<sup>25</sup> I'i ara tauugaara idhi  
anangnga nadiidi miini kini  
ka uune.

<sup>26</sup> Diidi ya ara tiididene  
keere ya inde.

<sup>27</sup> Kudumma, "Eema  
nye'd'de ananja kini ka  
uune." Lakiini iini ka tiki  
a'da eema nye'd'de ananja  
kini ka uune, taalo nja  
Masala ka eyi tiya oono mo,  
manangnga eema in'dili ka  
Almasiihi ka uune.

<sup>28</sup> Lakiini ka eema in'dili  
kara tananja iini, a 'Bii'bala  
ka eyi tiya iini ara tananja  
ömō'di tiya anangnga iini,  
a Masala oogo ma eema  
nye'd'de.

<sup>29</sup> Üürü taalo kadu na  
aaya no kara tafiki'dō  
'dee, aminna agu kadu  
kambeesedene kudumma  
inde? Minna agu eege  
kambeesedene kudumma  
eene.

<sup>30</sup> Aminna agu angnga  
angnga tadhügürü a naku-  
uru.

<sup>31</sup> Nagöre eede, nake a'a  
a nakuuru a'a tan'dinigi

oona neede coo'do ana aaga ka Yasu Almasihi Uugaara yaaja.

<sup>32</sup> A'a ka tamö'di kungngo nageema a'a koro'bo nja eema ma toroko ka Afosus taalo ara ta niimö ana a'a üürü kadu na aaya no taalo kafiki'dö ka inde.

“Kada aguri, angnga ta-gooye,  
kudumma aja kara taaya taka.”

<sup>33</sup> Aaga fa taama nanggeyi naada, “Taneene na toroko no kara taga'da taneene na 'diila no.”

<sup>34</sup> Aaga adinö ko'do ma ta'diila, aaga tafa tüüni tatoroko, kudumma kadu töccö kinggide taalo kussu Masala, a'a neema nggeege amang ka modolo tagu aaga.

### *Tafiki'dö ma tuu'da*

<sup>35</sup> Ömö'di könö indineene iki a'da, “Ara kadu na aaya no tafiki'dö ka inde nya? Kara tafada a tuu'da töccö?”

<sup>36</sup> Ka 'baga, niimö yüüdü ka tinügi ya, taalo ara tafü'döönö illi kini ka teyi.

<sup>37</sup> A niimö yüüdü ka tinügi ya, taalo tuu'da miini eege kungngo kara taneene. Lakiini ndaniye ma tinggile üürü niimö könö afe'de.

<sup>38</sup> Lakiini Masala man-angnga tuu'da eene a maraada tammo oono, tinggile no, tuu'da neene unggodho eege.

<sup>39</sup> Taalo tuu'da nye'd'de kafeene, tuu'da ma ömö'di a tuu'da ma eema ma eriüdö kinggide, a tuu'da ma

uyi kinggide, a tuu'da ma kilöögö könö.

<sup>40</sup> Nja tuu'da ma 'dotombo'do nja tuu'da ma 'büdihülü, tuu'da ma 'dotombo'do ka öyeene, a töyeene könö ka tuu'da ma 'büdihülü.

<sup>41</sup> Ndanaaya ka öyeene, a tere töyeene, midigi kömö taalo mafeene ka töyeene nja köje.

<sup>42</sup> Tafiki'dö ka inde kafigi nggeege, tatü'bü tuu'da ka teyi ka fiki'dö taalo ka teyi afe'de.

<sup>43</sup> Atü'büdene kada midhi afiki'dö ka ta'diila, atü'büdene kada ki'di afiki'dö a türü.

<sup>44</sup> Atü'büdene kada tuu'da afiki'dö kada tuu'da ma koronggore, üürü tuu'da ma ömö'di ka inggide, a tuu'da ma koronggore ka inggide tekere.

<sup>45</sup> Sorne iki a'da, “Adam ömö'di ya dhidha ya tuu'da ka adinö,” Adam ya eere ya a koronggore ya amana teefe ka 'di angnga.

<sup>46</sup> Lakiini taalo koronggore ö'dö ka dhidha, lakiini tuu'da assa kanda koronggore.

<sup>47</sup> Ömö'di ya dhidha ama kuraaga ndama 'büdihülü, a ömö'di ya eere ya ama 'dotombo'do.

<sup>48</sup> Afa miini ka ama 'büdihülü kada kadu ma 'büdihülü afe'de, afa miini kada kadu ma 'dotombo'do kara ta kadu ma 'dotombo'do.

<sup>49</sup> Afa maaja ka kirni koronggore ma 'büdihülü



kaja ka oona, ara angnga sa ka kīrnī koronggore ma 'dotombo'do kara ta kadu ma 'dotombo'do.

<sup>50</sup> Ara a'a tiki aaga nagöre eede, taalo tuu'da nja eriidö ka takarna ka tauugaara ma Masala, inde taalo ka takarna ka tefe ka 'dī ta'billi.

<sup>51</sup> Ara a'a tadirina tumma na küdhü no aaga, taalo angnga kara takaaya in'dīli, lakiini ara angnga takatem'bele in'dīli.

<sup>52</sup> Tasala areere afa talimi ma ööye, fara ma tinīdö tiya eere ya, kudumma tinīdö kara tafara, a kadu na aaya no tafiki'dö kagīrnī tefe ka 'dī kene ka oona angnga takatem'bele.

<sup>53</sup> Ömö'di ya eyi ya, tagīrnī tefe ka 'dī kini ka oona taalo a teyi, aya ara teyi ya tagīrnī tefe ka 'dī iini ka oona.

<sup>54</sup> Ka tuu'da tanno aja na aaya ka sürdö no kara tatenggere. Yungngo a tumma na kirinja ka sorne no kara tatimin'da, "Inde a'duurudene a tii'baana."

<sup>55</sup> "Tii'baana nüüdü eege ka iye inde?"

A türü nüüdü eege ka iye inde?"

<sup>56</sup> A timmī ma inde tatoroko eege kamiini, türü ma tatoroko eege kungngo ka seriye.

<sup>57</sup> Kada nangnga ta'diila a Masala kudumma oono kamaana tii'baana angnga ana eere ma Uugaara tiya aja Yasu Almasihi.

<sup>58</sup> Aaga idhi oona ku'bu nagöre eede, aaga tarigī awwa caa'bu, aaga kardha

ku'bu ka linggo ma Uugaara, amang kada tussu a'da takardha ku'bu naada ka linggo ma Uugaara taalo kara titaalo.

## 16

*Monsoona ma kadu ma kaniisa*

<sup>1</sup> A kudumma ma tawaana gürüüsü koonaa ma kadu ma kaniisa, aaga üünī afa meede ka tünügü co kadu ma kaniisa ma Galatiya a'da küünī nggeege.

<sup>2</sup> Ka uuru ma Lahada, ömö'di tonsaana liga nagürüüsü koonaa aaga tamana ku'bu taalo kama tawaana gürüüsü koonaa ana a'a kide.

<sup>3</sup> Kede kara tö'dö nagürünü kadu yaada kadagesse eege no a'da kaco tunggu eema ma monsoona yaada co a kadu ma Örsaliim ara a'a ka kürünü kene a tumma.

<sup>4</sup> Üürü a'diila eede ka tunggeene afe'de ya kara tunggeene nja a'a.

*Tasaasa ma eema ma eyi tiya iini*

<sup>5</sup> Ara a'a sa köö'dö kada kanna eede ka tadigaala ka Makadoniya, kudumma eede kara tadigaala ka Makadoniya a 'dagawwa ko'do.

<sup>6</sup> Kede ka taneene nja aaga ara feele ka co a kürö aaga sa ka tattogo a'a co kita eede kara co kita.

<sup>7</sup> Kudumma eede taalo a'a nasaasa tassa kada a 'dagawwa ko'do nasaasa a'a

tagünü nja aaga dhabbu ka Uugaara ka nüsö.

<sup>8</sup> Lakiini ara a'a tanna ka Afosus ara uuru ma Taanyara ma Koronggore ka öö'dö.

<sup>9</sup> Kudumma Masala ka tafa'da fiini ma linggo ka'diila a'da nadiidi ma a'a kinggide kadhabbu.

<sup>10</sup> Timosaws kara tö'dö kada kanna ya, aaga afa kini idhi oona ku'bu kudumma iini ka talinggo ada Uugaara afa a'a.

<sup>11</sup> Taalo ömö'di ma tamidhi i'i, lakiini aaga tattogo i'i a ta'diila öö'dö kede kita kudumma eede ka tindhigi i'i nja nagöre ma angga.

<sup>12</sup> Lakiini örre ma angga Apölös ya, neema a'a nja iini dhabbu a'da öö'dö kada kanna nja nagöre ma angga, illi i'i anu lakiini eedi yiini taalo asaasa tö'dö kada kanna 'bitingngö ara i'i sa köö'dö a fiini tiya iini kara tatanfa'da.

### *Tumma no eere no*

<sup>13</sup> Aaga adinö ko'do aaga tidhi oona ku'bu dhorro ana eedi ma tamiide aaga kardha ku'bu a türü dhorro.

<sup>14</sup> Aaga linggo eema in'dili a tasaasa ajeene.

<sup>15</sup> Kussu aaga a'da kadu ma 'di tiya Istifanüüs eege kungngo kagamma ka Almasihi ka Akaiya ka dhidha. Kummünü nanggeyi neene ka linggo ma kadu ma kaniisa, a'a niki aaga nagöre eede,

<sup>16</sup> amang kada taföonyö tumma neene nja kadu

tanno alinggo ka dhügürü nja eene no.

<sup>17</sup> Yungngo eede ka tadhodho ka tö'dö tanno Istifanüüs nja Frtunatos nja Akayos kudumma eene katakarna ka 'buugu tiya kada katitaalo.

<sup>18</sup> Kanangnga tiicolo eede ka eedi afa meene ka anangnga kada ka nanggeedi kungngo, aaga ümmü kadu afa ma tanno.

### *Töøjülü na eere no*

<sup>19</sup> Kadu ma nakaniisa ma Asiya köøjülü aaga. Akilla nja Berskilla köøjülü aaga ana eere ma Uugaara dhabbu nja kadu ma kaniisa tammo ka 'di kita eene mo.

<sup>20</sup> Nagöre ma angnga no köøjülü aaga nye'd'de aaga töøjülü töøjülü na insili no.

<sup>21</sup> A'a na Bölis narigiri töøjülü no a nüsö tanno eede.

<sup>22</sup> Ömö'di ya taalo asaasa Uugaara ara linggi tagu i'i. Ka Uugaara aayu.

<sup>23</sup> A türü na Uugaara Yasu taneene nja aaga.

<sup>24</sup> A tasaasa neede taneene nja aaga nye'd'de ana eere ma Yasu Almasihi, Amiin.

## Waraga ya Bölis ma co Kürünsüs ya Eera ya Tafa'da tumma

Bölis arigiri waraga ya ungu co kadu ma kaniisa ka Kürünsüs anya ma Yünan ma dhabbu mo, kini ka tunggeene ka fiini ma tara co tassa kene. I'i agadünnü tumma ma İnjüli co eene a kadu tamma ka Yasu kadhabbu. I'i aguu'bu eege ka nanggeedi iini ka ticci kene kannu nja iini ka arigiri ada nawaraga co eene lakiini kaleefe tatoroko eene ku'bu. İkirı ka tarigiri waraga ya ma takinyi tagi'di tanno eene ku'bu a'da üfürü tala eege ka oona.

Afeene afa kadu ma kaniisa ka Kürünsüs kafünü eema a Bölis ka oona a'da i'i atamü gürüüsü ya kadu ka kürünigı iini ma co tunggu co kadu ma kaniisa na eema ka titaalo kene no, a'da taalo tafiini. Ka waraga tiya, i'i arigiri tumma ma eyi tiya iini dhabbu nja linggo ma teema tumma ma İnjüli ma Yasu ya Masala ka tagümmünü i'i iini ya. I'i afe'de agalaana kadu ma kaniisa a tumma ma tafa ka gürüüsü tiya eene ta'diila amang kene tamana a kadu tanno Masala nja linggo ma kaniisa ka na'buugu tököno (2 Kürünsüs 9.10).

<sup>1</sup> A'a na Bölis tafiini ya

Yasu Almasiıhi a tasaasa tanno Masala, a'a nja örre ma angnga Timosaws unguo tunggu waraga ya co kaniisa tanno Masala ka Kürünsüs nja kadu ma kaniisa nye'd'de ka Akaiya.

<sup>2</sup> A Masala ma Pupa tiya aja nja Uugaara tiya aja Yasu Almasiıhi tanangnga türü aaga nja ta'diila.

*Bölis amana ta'diila a Masala*

<sup>3</sup> Kada nangnga ta'diila a Masala Pupa tiya Uugaara yaaja Yasu Almasiıhi, Pupa ya ana 'bangnga ya, nja Masala ma alüülü angnga ka iıye.

<sup>4</sup> I'i alüülü angnga ka iıye ka dhügürü tiya aja ya in'dili amang kaja tambanya talüülü kadu na dhügürü no ka iıye a talüülü tanno iidi ka'duga ka Masala ka eyi tiya iidi no.

<sup>5</sup> Afa maaja kagosso ka dhügürü ma Almasiıhi, angnga afe'de kagosso ka talüülü iıye.

<sup>6</sup> Üürü unguo kadhügürü unguo kalüülü aaga ka iıye nja toolona kidi kara talüülü iıye, talüülü iıye naada eege kamiini ya anangnga aaga ka tidhi oona ku'bu a tümünü eedi ku'bu ma dhügürü tiya ungodho ya iidi kadhügürü ya.

<sup>7</sup> Tindhigi iidi kada kütü ka ööye miini ka takardha ku'bu ma tindhigi Masala, kudumma iidi ka tussu afe'de aaga toso ka dhügürü tanno iidi,

afe'de kosso aaga ka ta'baga nanggeedi tanno aja.

8 Nagöre niidi taalo ungnö kasaasa aaga katüürü ma tatoroko tanno agalinggo adene ana ungnö ka Asiya no, eema ya agalinggo adene ana ungnö ya adhabbu indhi ungnö taalo ka kambaanya ungnö taalo kamma a'da ara ungnö tefe ka 'di.

9 Kiki ungnö kide dhorro kidi ka nanggeedi a'da kagümmü adene ma inde, tumma kagüüni adene amang kidi tafa türü ka nanggeyi tanno iidi ka oona, lakiini ka Masala tammo iji kadu na ake no.

10 Oogo moolona ungnö ka tatoroko ma inde afa ma tanno, oogo mara toolona. Kümü angnga nanggeyi niidi oono ma tindhigi oogo kono ka tütü ka katoolona ungnö.

11 Afa maada ka takinyi ungnö a tafara ka Masala tanno ada. A'da kadu kadhabbu kamana ta'diila a Masala ka üüdü ma ungnö, a Masala mara tanangnga baraka ya a'diila ya ungnö kono ka tamma kafara tanno kadu kadhabbu.

*Bölis agere tumma niini*

12 A 'bitingnö kabbü ungnö 'daniisö ma nanggeedi tanno niidi, yungnö iki ungnö a'da taneene niidi ka 'büdhülü nja taneene tanno iidi nja aaga no, ka tiicölo türü na Masala eege kamiini taalo a ta'dara ma tamö'di, lakiini a türü tanno Masala.

13 Taalo ungnö karigiri ada tumma no co aaga no ada kara tüiröönö aaga tussu no, a'a nasaasa aaga a'da aaga tussu nye'd'de.

14 Afa maada ka tussu ungnö ara aaga saga tussu ungnö nye'd'de aaga tabbü 'daniisö ana ungnö afa mungnö kara tabbü 'daniisö ana aaga ka uuru tanno Uugaara Yasu.

15 Nakussu a'a tumma no nye'd'de kede ka tasaasa tö'dö kada kannu ka dhidha amang ka türü tagusunja aaga teera.

16 Kede kara co Makadoniya, ara a'a tadho kada kannu, a kede kara tafada ka Makadoniya ya, ara a'a tö'dö kada amang kada tattogo a'a ma co a Yahüüdiya.

17 Kede ka tasaasa tumma 'dee, nakiisini ömö'di alla nagalinggo a'a kada midhi, ara a'a tiki a'da ii ii nja kaw kaw ta ungnodho kafeene co?

18 Masala mussu a'da tumma niidi nja aaga no, taalo kiki ii nja kaw,

19 Kudumma i'i ya 'Bii'bala ma Masala yüidi kadeema tumma miini nja aaga, ungnö nja Salwans nja Timosaws, taalo kiki ii, alla kaw, lakiini kini taalo kaw illi ii ya miini.

20 Ii ya miini ka tumma tanno in'dili, nggeege yungnö iidi ka tiki a'da "Amiin" ana Yasu Almasi-ihii a tindhigi ko'do ma tidhindhi ma Masala.

21 Masala oogo mungnö

manangnga angnga ka takardha ku'bu ana eere ma Almasihi oogo mungngo ma'bunaana angnga.

<sup>22</sup> Oogo mabbünnü hitimi yoono kaja ka oona, manangnga Koronggore yoono kaja ka nanggeedi.

<sup>23</sup> A Masala tussu a'da nanu a'a ka öö'dö ka Kürünsüs, a 'bangnga ma aaga kagu a'a.

<sup>24</sup> Taalo ungngo kasaasa ta'bunu aaga ka tamma ka Masala, lakiini ungngo ka linggo nja aaga amang kada ta dhodho kudumma maada katütü ka tamma ka Masala dhorro.

## 2

<sup>1</sup> I'i yungngo eede ka tiki a'da nafa tö'dö kada kannu i'di a'a tanangnga aaga ka tümümü nanggeedi a'a a tagoroo'bo.

<sup>2</sup> Kudumma eede kara tanangnga aaga ka tümümü nanggeedi 'dee, a mada i'i yungngo ara tanangnga a'a ka tadhodho afa taalo kadu neede ka anangnga eege ka tümümü nanggeedi ka koroo'bo no?

<sup>3</sup> A'a narigiri waraga ya kudumma tanno kede kara tö'dö kada nafa tanangnga kadu na amana a'a ka tadhodho tafa tanangnga a'a ka koroo'bo. Nussu tumma aaga nye'd'de dhorro a'da ara aaga toso ka dhodho nja a'a aaga in'dili.

<sup>4</sup> Narigiri ada a'a waraga ya co aaga ana eedi ka ticine a tatoroko nja tadinigöögö ma eedi a fara tasuuru kede ka iye, tumma neede no

'do ya a'a taalo nasaasa tanangnga aaga ka koroo'bo, lakiini a'a nagala ka asaasa a'da aaga tussu a'da nasaasa a'a aaga dhorro.

*Taadha ka tatoroko tanno kadu*

<sup>5</sup> Lakiini ömö'di ya ö'dö a tagoroo'bo ya, taalo anangnga a'a ka koroo'bo unggodho a'a, lakiini anangnga aaga ka koroo'bo nye'd'de kungngo, lakiini taalo tagoroo'bo in'dili, i'di tumma tadhobbu ka indhi kini.

<sup>6</sup> Anda'dimo ka takapusu adene tanno ömö'di tiya ada kada kalinggo ana i'i aaga in'dili kungngo.

<sup>7</sup> A 'bitingngö a'diila ada kara tafünügü i'i ko'do aaga tafa kini i'di tagoroo'bo dhindho.

<sup>8</sup> Ara a'a tiki aaga a'da aaga takogoona ma tasaasa i'i dhindho.

<sup>9</sup> A'a narigiri ada aaga tumma no co aaga amang kede tussu a'da kaföonyö aaga tumma neede nye'd'de.

<sup>10</sup> Kada kara ta'diila nja ömö'di ka tatoroko tanno ini ya, na a'a taadha ka ömö'di ka tatoroko tanno ini, ara a'a taadha kini kide kidha ma Almasihi kudumma aaga.

<sup>11</sup> Kudumma Ebliisi kara tanggaaga tii'bi angnga, taalo angnga küürü ma tumma niini.

*Kadu ma linggo ma timi'di tumma ma 'bitingngö*

<sup>12</sup> Kede ka öö'dö ka Tarwas ma teema tumma ma sorne tanno Almasihi a fiini ma

linggo ma Uugaara tafa'da nja a'a.

<sup>13</sup> Lakiini a'a naga tinigöögö kudumma eede taalo naduna örre ma a'a ya Tito ya kanna, kikirī ka tattogo a'a nunggeene naco Makadoniya.

<sup>14</sup> Tanangnga ta'diila a Masala tammo unnggeene ana angnga ka fiini ma tii'baana 'bucca ana Almasi- ihi. Masanna kondho ma tussu Almasihi ka na'buugu in'dili.

<sup>15</sup> Kadu na efe ka 'di no taalo kara tefe ka 'di ma nanggeyi tanno eene, lakiini ma ömö'di tiya eyi ka üüdü meene afiki'dö afe'de.

<sup>16</sup> Kondho mo ka kadu tanno aama no ma feene nja kondho ma inde a kadu na oolonadene no tunya ma tefe ka 'di ma tamana kadu keefe ka 'di. Mada i'i yungngo ara tambaanya eema ya?

<sup>17</sup> Taalo unngngo kanadene a tumma ma Masala dhabbu afa kadu öccö, lakiini keema unngngo tumma ma Almasi- ihi dhorro kidha ma Masala kada kadu tanno oono.

### 3

<sup>1</sup> Kafada unngngo angnga tafünügü nanggeyi naaja ko'do afe'de? Alla kasaasa unngngo waraga afa kadu könö ma talaana ndama aaga alla co aaga?

<sup>2</sup> Aaga ka waraga tiya iidi ya ikirinja kidi ka nanggeedi ussudene a kadu nye'd'de tüüroönö.

<sup>3</sup> Kussudene aaga ka waraga tiya Almasihi, ö'dö ndama linggo nüidi taalo

arigiridene ana ünggölü, lakiini a Koronggore tiya Masala ma adinö mo, taalo ikirinja ka maraayo ma misī, lakiini ka maraayo ma nanggeedi ma tadü'd'dü.

<sup>4</sup> Kamma unngngo ana eedi dhorro ana Almasihi ka Masala kidha.

<sup>5</sup> Taalo unngngo kiki a'da unngngo küüni eema a tussu tanno iidi, lakiini türü nüidi ndama Masala.

<sup>6</sup> Oogo mungngo man- angnga unngngo ka tam- baanya linggo ma timi'di tumma ma 'bitingngö, ya taalo ma tarigiri ma seriye, lakiini ma Koronggore, seriye ya arigiridene ö'dö ana inde, lakiini Koronggore ö'dö a tefe ka 'di.

*Tidhindhī ma timi'di tumma ma 'bitingngö*

<sup>7</sup> Üürü linggo ma inde ko'dodene a kireere'be ka nügisī kö'dö a tidhindhī amang ka laala ya Is- rayil taalo kambaanya tadinö dhugudha ya Müüsa kudumma tidhindhī ma dhugudha tiya iini ya ara saga titaalo ya.

<sup>8</sup> Taalo linggo ma Korong- gore kara kakogoona ma tidhindhī?

<sup>9</sup> Üürü linggo ma tasigi kadu ka tidhindhī ya, ara tii'baana dhorro a linggo ma tidhindhī tanno ara tö'dö a toolona.

<sup>10</sup> Nüimö ya akadhindhī ya taalo tidhindhī kini 'bitingngö a'dugadene kudumma tidhindhī ka tagii'bi i'i 'bitingngö no.

<sup>11</sup> Üürü niimö ara titaalo ya öö'dö a tïdhindhï ara tïdhindhï na tiya ara tö'dö a tefe ka 'di ta'billi ya tafaanya.

<sup>12</sup> Kudumma aja ka tindhigi no ya, kalinggo ungnö 'biini kungngo.

<sup>13</sup> Taalo ungnö kafeene nja Müüsa ya kaküdhü ten'di iini ka iïye, amang ka laala ma Israyil tafa tiji töyeene ma titaalo ma tïdhindhï tanno eene.

<sup>14</sup> Nanggüüdü neene ka tangga'da ta'bitingngö, nanggüüdü neene katünküdhü a ten'di tiya miini ya, kene ka tïiri sorne ma timi'di tumma ma 'billi, ara ten'di tatandhaka ka ömö'di kara tuurna Almasiïhi keere.

<sup>15</sup> Lakiini ta'bitingngö alefe ten'di kene ka nanggeedi ka tïröönö ma seriye ya Müüsa.

<sup>16</sup> Ka ömö'di kara tapadaga ka Uugaara ara ten'di ma taküdhü iïye tatandhaka.

<sup>17</sup> 'Bitingngö Uugaara i'i ya Koronggore, a 'buugu ya Koronggore ya Uugaara ka tanna kide ya, ara tahürra tanna kide.

<sup>18</sup> Angnga in'dili kungngo kiji angnga tïdhindhï ma Uugaara ana iïye ka tatandhaka afa almandara angnga takatem'bele kada Koronggore tiya miini ya, ka tïdhindhï na ö'dö ndama Uugaara, i'i ya Koronggore.

## 4

### *Eema ka nadhafala*

<sup>1</sup> I'i yungngo a Masala ka anangnga 'bangnga ungnö ka linggo tanno, taalo ungnö kara tari'ba.

<sup>2</sup> Kaadha ungnö ka eema tiya ka raaya ya, taalo kaneene ana ünggü ka nanggeedi, ungnö taalo küsini kadu a tumma ma Masala. Lakiini kala ungnö tumma ma timin'da ungnö takindhigi oona nüdi ko'do a tumma miini co ka kadu ka nanggeedi kidha ma Masala.

<sup>3</sup> Üürü tumma ma Injïili nüdi ka tadünnü no ka küdhü, eege ka tunggüdhü a kadu tanno aama no.

<sup>4</sup> Eege taalo kamma, kudumma masala ma 'büdhülü tiya a'binynyi eege ka iïye amang kene tafa tiji töyeene na öyeene ada kene no, töyeene ma tumma ma Injïili ma tïdhindhï na Almasiïhi, ya koronggore ma Masala ya.

<sup>5</sup> Taalo ungnö keema tumma ma eyi tiya iïdi, lakiini a tumma ma Yasu Almasiïhi ya Uugaara ya, kalinggo ada aaga kada kasaga ka üüdü ma Yasu.

<sup>6</sup> Kudumma Masala ka tiki a'da, "Fa ka töyeene ka öö'dö kürö ndama ndüüli mo," oogo mungngo manangnga töyeene noono kidi ka nanggeedi, amang ka töyeene ma tussu eema ma tïdhindhï na Masala ka dhugudha tiya Yasu Almasiïhi.

<sup>7</sup> Ungngo ka nadhafala ma tam'bala ma tümmü eema ya, amang kini tussu adene

in'dilī a'da türü na Masala eege kamiini taalo nīdī.

<sup>8</sup> Tatoroko ka dhigi ungnō ku'bu ka na'buugu in'dilī, lakiini taalo ka'dinggō, ungnō tadhere lakiini taalo ungnō kagi'di.

<sup>9</sup> A kadu talinggo ungnō, illi Masala taalo maadha kidī, ungnō ta'dinggeene illi ungnō taalo ka taaya.

<sup>10</sup> Ungnō 'bucca kümümü dhügürü ma inde tanno Yasu amang ka tefe ka 'dī tanno iini tanna kidī ka oona.

<sup>11</sup> Ungnō na efe ka 'dī no ara ungnō takeke 'bucca ka üüdü ma Yasu amang ka tefe ka 'dī tanno iini tijidene ka tuu'da tanno iidi kara titaalo no.

<sup>12</sup> Nggeege inde kalinggo kidī ka oona, lakiini tefe ka 'dī kungngo ada.

<sup>13</sup> Sorne iki, "Nageema a'a kudumma eede ka tamma." A koronggore ma tamma tiya kidī ya, angnga tageema kudumma aja ka tagamma.

<sup>14</sup> Kussu ungnō a'da Masala mafiki'dō Uugaara Yasu ka inde ya, ara tanangnga angnga ka fiki'dō ka inde afe'de ana Yasu, öö'dō ana aaga nja ungnō kono kidha.

<sup>15</sup> Eema ya nye'd'de kudumma aaga, Masala mana eema angnga dhabbu, a kadu no amana ta'diila a Masala nja tidhindhi tanno adhabbu no.

*Tefe ka 'dī a tamma ka Masala*

<sup>16</sup> Nggeege taalo angnga kara kari'ba, salla a tuu'da naaja saga titaalo, illi ömō'dī ya ka tuu'da ka teene ya, ara tindinaana oona a naganu-uru.

<sup>17</sup> Kudumma 'bandhügürü tiya idhilli ya ya ara titaalo ya yaaja ka dhügürü ya indinaana tidhindhi angnga ta'billi.

<sup>18</sup> Kudumma aja taalo kanaana iye ka eema tiya aja kijöögō ya, illi eema yaaja ka titaalo kijöögō ya, eema yaaja kijöögō 'bitingngō ara titaalo, illi eema yaaja ka titaalo kijöögō ya, i'i yungngo ara tütü ta'billi.

## 5

*Tefe ka 'dī naaja ka 'dotombo'do*

<sup>1</sup> Kussu angnga a'da fangga ma 'büdhlü maaja ka taganna kide mo mara türüdü, nöö'dī naaja kungngo ka 'dotombo'do ta'billi a Masala ka tarü'bünü angnga taalo ka arü'bü adene ana iisine ma nakömō'di.

<sup>2</sup> Angnga 'bitingngō ka tadinigöögō angnga ma tasaasa 'dī ya 'dotombo'do ka kīrninja kaja ka oona.

<sup>3</sup> A kaja kara tagirni i'i kaja ka oona ya, taalo angnga kara taganeene ana oona ku'bu.

<sup>4</sup> A 'bitingngō kaganna angnga ka fangga ma 'büdhlü, angnga tagüüni muuyu ana eema ka tindhi kaja taalo a'da angnga



kasaasa takirnö ku'bu, lakiini angnga tagirnö kide ko'do amang ka tefe ka 'di ta'duuru nümö ya ara titaalo ya.

<sup>5</sup> Lakiini Masala oogo mungngo makindinaana fiini ya kaja ku'bu man-angnga tümme ku'bu ma Koronggore angnga amang kaja tussu iini.

<sup>6</sup> Lakiini ta'bitingngö kütü angnga ka tamma dhorro, kussu angnga tumma aja ka tanna ka tuu'da tanno ka ku'b'ba ka Uugaara ku'bu no.

<sup>7</sup> Angnga keefe ka 'di a tamma ma Masala taalo a nümö tiya aja ka tinö kide ya.

<sup>8</sup> Kidhi angnga oona ku'bu angnga tasaasa tö'dö kürö ndama tuu'da tanno ara angnga ka taneene nja Uugaara.

<sup>9</sup> Salla angnga saga taneene aja ka tanna ku'b'ba, angnga kasaasa Uugaara ka tamma kaja.

<sup>10</sup> Kudumma aja in'dili kungngo ara angnga ka'dingnge kidha ma tahükümü ya Almasihi, amang ka ömö'di taluna nümö yiini ka tagalinggo a'da akaleefe ka tuu'da, üürü ka'diila üürü ka toroko.

*Linggo nja ta'diila nja Masala*

<sup>11</sup> Kussu ungnö tikiri ka tussu ri'ba ma Uugaara, ungnö teema nja kadu a'da Masala mussu ungnö dhorro a'a nasaasa a'da aaga

tussu ungnö ana eedi tiya ada afe'de.

<sup>12</sup> Taalo ungnö kafünügü nanggeyi nüidi ko'do kada kidha afe'de, lakiini kasaasa ungnö tafa'da fiini aaga, amang kada tafünügü ungnö ko'do, amang kada taluna nümö yaada ka asaasa tüüni iini a kadu tanno alaala oona a kadu ndama kürö ün'dügüngngö a'da taalo ndama eedi ka teene.

<sup>13</sup> Üürü ungnö kanagaaga ya, kanagaaga ungnö a Masala. Üürü ungnö ka'dara ya ungnö ka'dara kudumma aaga.

<sup>14</sup> Kudumma aja kada kasaga ma tasaasa tanno Almasihi a'bunu ungnö kide, kaja ka ndagussu a'da ömö'di ungnö eyi ka üüdü ma kadu nye'd'de, kadu nye'd'de kaaya nja iini.

<sup>15</sup> I'i eyi ka üüdü meene nye'd'de kungngo, kadu na efe ka 'di no taalo kara tefe ka 'di ma nanggeyi tanno eene. Lakiini ma ömö'di tiya eyi afiki'dö afe'de ka üüdü meene ya.

<sup>16</sup> Ndama uuru tanno taalo ungnö kussu ömö'di ka tatuu'da, kakussu ungnö Almasihi ka tuu'da, illi 'bitingngö taalo ungnö kussu i'i nggege afe'de.

<sup>17</sup> Üürü ka ömö'di kara taneene nja Almasihi ya, ara tamö'di tiya insili ya, eema ya illi ya anda taalo, eema nye'd'de anda issi.

<sup>18</sup> Eema ya nye'd'de ö'dö ndama Masala muuraana angnga ka oona nja Almasi-

ihl mo, manangnga linggo ungnno ma tuuraana a kadu ka oona.

<sup>19</sup> Masala muuraana kadu ka oona nye'd'de nja Almasiichi a ta'diila ma eyi tiya oono, taalo ümmü eege ka tatoroko tanno eene, manangnga ungnno ka teema tumma ma tuuraana ka oona.

<sup>20</sup> Angnga kungngo keema tumma ma Almasiichi, afa Masala oogo mungngo ma eema ana onngo'do tanno aja, yungngo iidi kadeema nja aaga ana eere ma Almasiichi a'da aaga ta töönjülü, aaga tmmü ajeene nja Masala.

<sup>21</sup> Masala manangnga ömö'di ya taalo üüni tatoroko ka tatoroko ka üüdü ma angnga amang kaja ta'diila kidha ma Masala ana i'i.

## 6

<sup>1</sup> Ka linggo tanno iidi nja Masala no, kasaasa ungnno aaga na amma ka türü tanno Masala no, aaga tafa tmmöönö kada eema ün'dügünggö.

<sup>2</sup> Oogo makiki,  
"Ka uuru meede ka tamma ya, naföonyö a'a tumma nüüdü,  
a ka uuru ma Masala ka tamma, uuru ma toolona naga kinyi a'a o'o ko'do."

Ara a'a tadirina tumma o'o 'bitingngö uuru ma toolona eege kungngo.

<sup>3</sup> Ungngo taalo kasaasa takara ka ömö'di kidha iidi tumma tagu ungnno.

<sup>4</sup> Linggo niidi ka talinggo no kasaasa ungnno a'da kussu adene a'da linggo na Masala eege kamiini, a tidhi oona ku'bu ka dhügürü miini, ka talinggo adene nja dhügürü.

<sup>5</sup> Tabbü adene nja tapusu adene nja taga'da 'buugu adhügürü tadinigöögö a ta-neene ana iire.

<sup>6</sup> Ka tinsili ma eedi nja tussu eema nja tidhi oona ku'bu, nja 'bangnga nja muuyu ka Koronggore tiya Insili ya, nja tasaasa ajeene dhorro.

<sup>7</sup> A tumma ma timin'da nja türü tanno Masala nja eema ma koro'bo tiya a'diila ya ka nüisö ma kuri nja nüisö ma küüle.

<sup>8</sup> Ka tidhindhi nja midhi, kümmü ungnno kada oroko kümmü ungnno ka'diila ungnno katimin'da, lakiini kümmü ungnno kada korokoro.

<sup>9</sup> Taalo kussu adene ungnno lakiini kümmü ungnno a'da kussu adene, ungnno taaya lakiini kefe ungnno ka 'di, ungnno tabbü adene lakiini taalo kagirinadene.

<sup>10</sup> Kamüürü ungnno lakiini ungnno ka dhodho turi kungngo, taalo eema kide illi kadu ka tüüsü kadhabbu, afeene afa taalo eema kide illi ungnno kana eema in'dili.

<sup>11</sup> Ka kadu ma Kurnusus

ka keema ungnö tumma ma timin'da nja aaga, ungnö tafa'da nanggeedi niidi aaga nye'd'de,

<sup>12</sup> taalo ungnö kümme nanggeedi ma aaga, lakiini aaga kungnö kümme nanggeedi ma ungnö adha.

<sup>13</sup> Nggeege a'a neema a'a nja aaga 'bitingnö afa maada kada laala tiya eede kungnö, aaga üüni ana ungnö afa miidi ka tüüni ana aaga, aaga fada nanggeedi naada ungnö ka sigiiri.

*Aaga fa toso nja kadu tanno kitaalo kamma ka Masala no*

<sup>14</sup> Aaga fa toso ka dholle tanno ungnodho no nja kadu tanno taalo kamma ka Masala no. Minna yungnö ara tuuraana ta'diila ka oona nja tatoroko? A minna i'i yungnö ara tuuraana töyeene ka oona nja ndüüli?

<sup>15</sup> Taalo niimö ma tuuraana Almasihi ka oona nja Ebliisi? A minna i'i yungnö ara tuuraana ömö'di ya amma ka Masala ya ka oona nja tiya taalo amma ya?

<sup>16</sup> Taalo la ma Masala ara tullu ana koona nja la ma namasala ma 'büdhülü? Angna ka nöö'di ma Masala tammo efe ka 'di mo, afa ma Masala ka tiki, "Ara a'a taneene nja eene nunggeene nja eene kene ka söödö na a'a ta Masala tammo eene kada kadu tanno eede."

<sup>17</sup> I'i yungnö a Masala ka tiki,

"Aaga aadha eene ka oona, aaga tafa taneene nja eene.

Aaga fa tümmü eema ya nyoro ya ka oona, amang kede tamma kada."

<sup>18</sup> Masala mana türü mo miki, "Ara a'a ta Pupa tiya ada aaga ta laala tiya eede."

## 7

<sup>1</sup> Üürü timi'di tumma no nye'd'de kungnö, Masala manangna angna nagöre eede, kada kagala tuu'da naaja kinsili ka tatoroko ma tuu'da nja koronggore, angna taganeene ka tinsili ma ri'ba ma Masala.

### *Bölis adhodho*

<sup>2</sup> Aaga amma kidi a nanggeedi, taalo ungnö küüni ada ömö'di ku'bu, nja talinggo eema ya toroko ya nja tallogo ma eema tiya ömö'di töccö.

<sup>3</sup> Taalo a'a nadiri tumma no ma tasigi aaga, nilli a'a ka tiraana kadhada a'da aaga kungnö iidi ka nanggeedi a'da angna taganeene ka'dügüllü angna takaaya ka'dügüllü.

<sup>4</sup> Namma a'a kudumma aaga dhorro nabbü 'daniisö ana aaga nafünügünja ko'do nja dhögürü tiya iidi ya, eedi yeede adigine a ta'diila dhorro a dhodho.

<sup>5</sup> Taalo tuu'da niidi ka kagünü 'do jiddi miidi köö'dö ka Makadoniya, ka'dinggö ungnö ka

ta'digineene nja diidi kürö nja ri'ba ka teene.

<sup>6</sup> Lakiini Masala mamana tiicolo aja ka nanggeedi muu'bu ungnö ka eedi ka tö'dö tanno Tito.

<sup>7</sup> Taalo ka tö'dö tanno iini unggodho eege, lakiini ka ta'diila tanno iini ka tuna kada no, ka'diila oona eede kini ka tirina tumma ma aaga ungnö, ka tasaasa tanno ada nja fara tiya ada nja tagu'daana ka eedi tanno ada kudumma a'a, amang kede tadhodho dhorro.

<sup>8</sup> Üürü a'a nangnga aaga ka koroo'bo a waraga tiya eede ya, taalo a'a nara teema kada kussu a'da aaga kada kussu a'a adha, nussu a'a a'da waraga ya anangnga aaga ka koroo'bo lakiini ara tagünü idhilli.

<sup>9</sup> Nadhodho a'a 'bitingngö taalo kudumma eede kafa kada aaga tagoroo'bo, kudumma ada kagoroo'bo a fiini ma tussu kide afa ma Masala ka asaasa ungnö taalo kilü aaga ka oona.

<sup>10</sup> Kudumma tagoroo'bo ma tussu kide ana Masala ya kiji atö'dö a taadha ka tam'baga ma toolonadene a'da kitaalo tagoroo'bo kide, lakiini tagoroo'bo ma kadu ma 'bühülü ya, kicci tö'dö ana inde.

<sup>11</sup> Aaga assa ka tagoroo'bo tanno ada a tussu kide tanno Masala no manangnga aaga kanaana iieye kide, ri'ba naada nja tasaasa nja tagu'daana ka eedi nja ta'diinä ka eema nye'd'de, kussu kadu kinsili aaga ka

nanggeedi ka eema tiya 'do.

<sup>12</sup> Aminna üürü a'a narigiri ada aaga, taalo kudumma ömö'di tiya üüni ada kadu ku'bu ya nja tiya üüninja ku'bu ya, lakiini amang kada tijöögö kadha ma Masala a nanggeyi tanno ada kadakardha ku'bu ma ungnö.

<sup>13</sup> Aaga kungngö kanangnga ungnö ka tidhi oona ku'bu, lakiini dhodho nüdi kadhabbu 'do kudumma dhodho tanno Tito kudumma koronggore tiya iini ka ta'baga oona ku'bu ana aaga in'dili kungngö.

<sup>14</sup> Nala a'a ta'diniga oona coo'do neede iini ana aaga taalo kanangnga a'a kaana modolo. Lakiini eema yidi kadiraana aaga ya nye'd'de aaga timin'da, yungngö ta'diniga oona nüdi ana aaga co Tito, kütü ka co ööye miini dhorro.

<sup>15</sup> Eedi yiini akogoona ma tasaasa aaga, kini kara tagiigi taföönyö eema naada in'dili nja tamma kini nja tamma kini tanno ada a ri'ba ma Masala a ta'deedene ka oona.

<sup>16</sup> Ka'diila oona eede namma ka tumma tanno ada ma eema nye'd'de.

## 8

*Tawaana ma gürüüsü koona*

<sup>1</sup> A 'bitingngö nagöre eede, kasaasa ungnö a'da aaga tussu a'da minna a türü ma Masala ka tagalinggo

a kadu ma nakaniisa ka Makadoniya.

<sup>2</sup> Ka dhögürü tiya eene ya dhabbu ya, ya Masala ka ta'b'ba eege iini ya, kadhodho dhodho na dhabbu no, a tassa keema neene dhindho no, tagala kanangnga eege kana eema dhabbu a tamana eema ku'bu tanno eene.

<sup>3</sup> Ara a'a tiki aaga a'da kanangnga ku'bu dhabbu ndama nanggeedi tanno eene ka teene, adhabbu adagii'bi türü neene.

<sup>4</sup> Kaga'bunu angnga kide, kasaasa a'da eege toso ka tonsoona ma eema ma tunggu co a kadu ma kaniisa.

<sup>5</sup> Kagala kadagalinggo adhabbu adha, yiidü ka tagümmöönö ka nanggüüdü ya, kummünü nanggeyi neene Uugaara ka dhidha, kassa ka tamma kidi a tasaasa ma eedi tiya Masala.

<sup>6</sup> Kiki ungngo a Tito a'da atiimö linggo ma baraka nja aaga, afa miini ka ata tüm'bü miini ku'bu kungngo.

<sup>7</sup> Kana aaga eema nye'd'de kungngo, tamma ka Masala nja tumma, nja ta'dara, nja tasaasa ta kinya eema a kadu nja tasaasa tanno ada nja ungngo no, ungngo tasaasa aaga afe'de a'da aaga takardha ku'bu ka linggo ma tasaasa ajeene ma türü,

<sup>8</sup> taalo a'a na'buna aaga kide, lakiini a'a nasaasa tassa ka tasaasa ma kadu könö ka dhorro ma tara

tussu a'da ka köje tasaasa naada nya?

<sup>9</sup> Kussu aaga türü na Uugaara tiya aja Yasu Almasihi üpü eyi yiini co kudumma angnga a'da eema ungngo iini nye'd'de, amang kada tana eema a ta'döngngönyö tanno iini.

<sup>10</sup> Tumma neede kiki, a'diila nja aaga ada kara tatiimö naada ka tata tüm'bü miini kambele no, kudumma ada aaga kungngo kasaasa ka dhidha.

<sup>11</sup> Aaga tiimö linggo 'bitingngö amang ka tasaasa tanno ada tunggeene nja tatiimö tanno kada no.

<sup>12</sup> Üürü aaga kasaasa tanangnga eema ku'bu, ara Masala tamma ka niimö tiya ada kanangnga ku'bu ya, taalo ka eema tiya taalo ya.

<sup>13</sup> Taalo a'a niki a'da aaga tadhögürü ara kadu öccö ka lingnge, lakiini a'a niki a'da aaga taneene kada köje.

<sup>14</sup> Aaga tinya eema a kadu tanno eema katitaalo kene no, amang kene tinya eema aaga kini kara titaalo kada taka öccö, amang ka eema taköje kada.

<sup>15</sup> Sorne ma Masala iki, "Ömö'di ya awaana eema koono dhabbu ya, taalo ara türeene kini, ömö'di ya awaana eema koono idhilli ya, taalo niimö ara titaalo kini."

*Tito agürünüdene ma co Kürünsüs*

<sup>16</sup> Nanangnga a'a ta'diila a Masala kono ka anangnga

tumma ma linggo tanno ka Tito ka eedi afa meede kanaana iye kada kungngo.

<sup>17</sup> Taalo i'i akogoona ma tamanaga eema angnga sugi, lakiini i'i akardha ku'bu adinigöögö ma tasaasa tö'dö kada kannna ndama eedi tiya iini unggodho i'i.

<sup>18</sup> Kagürünü ungnö örre ma angnga ya nja iini, ya kadu ma nakaniisa ka tafünügü i'i ko'do ka linggo kudumma ma İnjili ya.

<sup>19</sup> Afe'de ya, kadu ma kaniisa kagesse i'i miini ka tunggeene nja ungnö ma talinggo linggo na 'diila no, niidi ka talinggo no ma tafünügü Ugaara ko'do, ma tussu a'da ungnö kasaasa takinyi aaga,

<sup>20</sup> kakardha ungnö ku'bu iidi ömö'di öccö tanangnga hetti ungnö ka eema ya a'diila ya.

<sup>21</sup> Tumma niidi ka tümöönö ka nanggeedi no 'do, a'da ungnö talinggo eema ya a'diila ya, taalo ka Ugaara kidha unggodho oogo, lakiini ka kadu kidha afe'de.

<sup>22</sup> Kagürünü ungnö örre ma angnga nja eene, yiidi ka tagiiri linggo niini ungnö taluna i'i ussu ka eema dhabbu, a 'bitingngö amma kada ana eedi dhorro.

<sup>23</sup> A Tito ya akinyi linggo nja a'a kada kannna, a nagöre ma angnga na ungnö nja iini no, eege kadafüni ma nakaniisa, Almasihi ara tafünügünja ko'do ana eege.

<sup>24</sup> Nggeeege aaga ala tasaasa naada a kadu dhorro

a niimö ya anangnga angnga ka ta'diniga oona naaja coo'do ana aaga amang ka nakaniisa tijöögö.

## 9

<sup>1</sup> Taalo ama eede ka rigiri ada ka waraga aaga ma eema tiya kadu kagürünügi iini ma tunggu co kadu tanno Masala.

<sup>2</sup> Nussu a'a linggo naada na a'a tadhodho iini kidha ma kadu ma Makadoniya, niki eene a'da nagöre ma angnga no ka Akaiya no kindinaana oona ku'bu ma kambele ma tanangnga ku'bu, a tagu'daana ka eedi naada ka anangnga eege ka tüüni nggeeege.

<sup>3</sup> Lakiini a'a nagürünü nagöre ma angnga no kada, kudumma ta'diniga oona tanno iidi ana aaga, tanggaaga ta niimö ün'dügüngngö amang kada tindinaana oona ku'bu afa ma tiya eede ka tiki aaga ya kungngo.

<sup>4</sup> Nari'ba eede kara tö'dö nja kadu ma Makadoniya, öccö kaluna aaga kitaalo kindinaana oona ku'bu, a modolo tümü angnga amang kede tafa tema a'da aaga kungngo ka anangnga ungnö ka tadhodho.

<sup>5</sup> Yungngo eede ka tiki a'da a'diila eede kara tiki a nagöre ma angnga a'da kadhe a'a köö'dö kada aaga tindinaana eema yaada kindinaana ku'bu dhabbu taalo ndama rüsü.

<sup>6</sup> Amang kada tagiigi a'da ömö'di ya adiniigi idhilli ya ara migile miini tidhilli, ömö'di ya adiniigi dhabbu ya ara migile miini tadhabbu.

<sup>7</sup> Ömö'di ya asaasa tamana eema ku'bu amana ku'bu afa ma tiya iini ka tiraana ana eedi tiya iini ya, taalo tümmü rüümü taalo ömö'di ma ta'bunu i'i kide, a tagussu tafa tagu i'i kudumma ömö'di tiya amana eema a kadu ana eedi ka tinsili ya Masala masaasa i'i.

<sup>8</sup> Masala mambaanya tagusu türü nye'd'de ka eema nye'd'de nja naganuru aaga tana eema yaada kasaasa ya eema ya a'diila ya tagusunja aaga ka linggo tanno a'diila no in'dili.

<sup>9</sup> Afa ma sorne ka tiki, "Asümünaana eema ku'bu na anangnga a kadu tanno eema katitaalo kene no dhabbu, ta'diila niini a tütü ta'billi."

<sup>10</sup> Masala mamana tööyö a taleele nja miteene ma taguri ya mo, mara tanangnga nasigeene ka'diila a migile tadhabbu ma ta'diila ma nanggeedi tanno ada.

<sup>11</sup> A Masala tanangnga aaga kadüüsü ka eema nye'd'de kungngo, amang kada tamana a kadu turi amang ka kadu tamana ta'diila a Masala kudumma ungngo.

<sup>12</sup> Tafiki'dö a linggo tanno a'diila no taalo köödhi

ka tamana eema a kadu tanno Masala sugi, lakiini anangnga kadu kamana ta'diila a Masala dhabbu afe'de.

<sup>13</sup> Kadu katafünügü Masala ko'do kudumma tamma tanno ada nja taföonyö tumma ma Injili nja ada kamana eema tanno ada ku'bu. Aaga toso kide nja eene nja kadu töccö afe'de.

<sup>14</sup> Kafara ka Masala kudumma aaga ana nanggeedi tanno eene, ara co kada kudumma türü tanno Masala na dhabbu no kanangnga aaga no.

<sup>15</sup> Angnga tanangnga ta'diila a Masala ka türü tiya oono ka amana angnga dhabbu, taalo ömö'di ma tambaanya teema kide.

## 10

*Bölis ümmöönö ka eyi tiya iini*

<sup>1</sup> A'a na Bölis, nasaasa aaga ana eedi ka tiicolo nja tidhi oona ku'bu na Almasi-ih, a kadu könö tiki a'da, kede kara taneene nja aaga niicolo ka eedi, lakiini eede ka tanna ku'b'ba na rüsü.

<sup>2</sup> Nasaasa a'da eede kara taneene nja aaga ya, aaga tafa tanangnga a'a ka tarüsü, rüsü neede kara taneene nja kadu iini kara tiki kide a'da ungngo kaneene taneene ma tuu'da.

<sup>3</sup> Kaneene angnga a tuu'da ma tadü'd'dü, lakiini angnga taalo keema koro'bo ma eema ma tuu'da.

4 Eema ma koro'bo yïdï taalo ama tuu'da ma tadü'd'dü, lakiini türü na Masala kara ta'böyö tarü'böönö na kïdhö no ku'bu.

5 Ungngo tarüdü ta'diniga oona coo'do nja nïmö tiya akara ada diidi ma tussu tumma ma Masala anangnga tumma nye'd'de ka pabusu, angnga tanangnga i'i kaföönyö tumma na Almasi-  
ihi.

6 Kada ka tümümü tumma ma Masala dhorro ya, ikiri ungnö ka tapusu kadu na silli eema no a tatiimö taföönyö naada.

7 Kadinö aaga nïmö ndama kürö miini, ömö'di ya ussu eyi yiini a'da i'i ya ömö'di tiya Almasi-  
ihi ya, fa kini ada dhorro kudumma iini ka tatiya Almasi-  
ihi ya, ungnö afe'de ka tanno Almasi-  
ihi afa i'i.

8 Taalo modolo magu a'a salla na'diniga oona coo'do a tauugaara tanno Masala ka anangnga ungnö no, ma tindinaana aaga taalo ma taga'da aaga.

9 Afa tafeene afa nuurugu ri'ba ada ka nanggeedi, ana kawaraga tiya.

10 Ara ömö'di könö ana kada a tiki a'da, "Waraga ya Bölis idhindhi indhi, lakiini kini ka taneene nja angnga a 'bangnga ka oona, a tumma niini taalo ka idhindhi."

11 Amang kene tussu kidi karigiri ada ka waraga a'da kitaalo ungnö kütü kafeene nja tiya iidi kataneene nja aaga ya kungngo.

12 Taalo ungnö kara tambaanya toso nanggeyi nïdï ku'bu afa kadu na funügü nanggeyi neene no ko'do, eege kagesse nanggeyi neene ku'bu ungnö eege ka köje ana oona neene ka oona ungnö eege a'da taalo ka'dara.

13 Lakiini ungnö taalo kara ta'diniga oona ko'do iini, lakiini tamana ma ndhiginö tanno Masala ka anangnga ungnö no ndhiginö na Masala afa kaja ungnö tala aaga.

14 Taalo ungnö karisi ko'do a ta'diniga oona coo'do tanno iidi. Üürü ungnö taalo kö'dö kada, kudumma iidi ka tagöö'dö kada dhorro a'da İnjili ma Almasi-  
ihi mungngo iidi.

15 Taalo ungnö ka'diniga nanggeyi nïdï coo'do ka linggo tanno kadu könö ka talinggo no, lakiini kasaasa ungnö tassa ka tamma naada tinggiridene ikiri ndhiginö ma linggo naaja tadhabbu ka ndhiginö.

16 Ara ungnö teema tumma ma İnjili no ku'b'ba ka naanya tanno ada no, taalo ungnö ta'diniga oona nïdï coo'do ka linggo tanno ömö'di töccö ka ndhiginö ma linggo tanno iini.

17 Lakiini, "Ömö'di ya 'dinigi eyi yiini coo'do ya, fa kini a'diniga eyi yiini coo'do ana Uugaara."

18 Taalo ömö'di ya afünügü eyi yiini ko'do,



i'i yungngo adho ka fiini, illi ömö'di ya Uugaara ka tafünügü i'i ko'do ya.

## 11

*Bölis nja kadafiini tanno korokoro no*

<sup>1</sup> A'a nasaasa a'da aaga tidhi nanggeedi ku'bu a 'banda'baga tiya eede ya idhilli ya, lakiini aaga kümmü aaga a'a nggeege.

<sup>2</sup> A'a nagu'daana ka eedi ma aaga ka Masala kidha, kudumma eede ka tagümmünü aaga ku'bu ma ömö'di ungodho ya Almasi- ihi amang kede tanangnga aaga iini afa talömu minsili mo.

<sup>3</sup> Lakiini a'a nari'ba afa ni ka takiisini Hawa ana ünggü tammo iini, ara nang- güdü naada taga'dadene nggeege ka fiini ma tamma ka Almasi- ihi.

<sup>4</sup> Üürü ömö'di öccö öö'dö kada, eema tumma ma Yasu könö a'da taalo Yasu yiidü ka tema iini nja ada kara ta'duga koronggore öccö keefe taalo afeene nja tiya ada ka'duga, alla İnjiili keefe taalo mafeene nja tammo ada ka'duga mo, ara kagala ka'diila.

<sup>5</sup> Niiri a'a eyi yeede a'da taalo a'a no idhilli ka kadafiini tanno iifi no.

<sup>6</sup> Üürü tumma ka kii'bi a'a ya, taalo tussu eema kara tii'bi a'a, lakiini kussu adene ungnö ka eema nye'd'de.

<sup>7</sup> Alla a'a natoroko kudumma eede ka öö'dö a tumma ma Masala aaga a'da taalo faana kide, nüpu

eyi yeede co, ara aaga kico aadha?

<sup>8</sup> Namma a'a ma ta'duga gürüüsi ka nakaniisa könö amang kede tamünügü aaga ko'do iini.

<sup>9</sup> Kede ka taganeene nja aaga a'da taalo niimö kede, lakiini taalo nakan'dana ka ömö'di a'da anangnga niimö a'a, nagöre ma angnga na ö'dö ndama Makadoniya no kamana eema a'a nye'd'de, yungngo eede ka takardha ku'bu a'da nafa tanyamanya aaga ka oona ma eema i'ndili, yungngo eede ka tümümü eyi yeede dhorro.

<sup>10</sup> Ka tumma tanno Almasi- ihi ka tanna kede timin'da ya, taalo ömö'di ka naanya ma Akaiya tafaga a'a keere ka a'diniga oona tanno eede coo'do.

<sup>11</sup> Aminna? Kudumma a'a taalo nasaasa aaga? Masala mussu tumma eede ka asaasa aaga.

<sup>12</sup> Lakiini yeede ka tal- inggo 'bitingngö ya, ara a'a tütü ka tüüni eema yeede ka tüüni, amang kede taadha kadu na kiki a'da eege ka'diniga oona coo'do, kalinggo afa mungngo kungngo.

<sup>13</sup> Eege ka kadafiini tanno korokoro no, kalinggo ma tiisini kadu kümmü nanggeyi kada kadafiini tanno Almasi- ihi.

<sup>14</sup> Taalo aaga kama tad- here, kudumma Ebliisi kara tatem'bele oona niini afeene nja tadhangga ma töyeene.

<sup>15</sup> Taalo tadhere eege kungngo, üürü kadu ma linggo niini küüni ünggü

a'da eege ka kadu ma linggo tanno a'diila no. Keere kungngo Masala mara tapusu eege ka tatoroko ma linggo tanno eene no.

*Bölis eema tumma ma dhügürü tanno iini*

<sup>16</sup> Ara a'a tema afe'de, taalo ömö'di öccö tiki kide a'da a'a na'baga, lakiini aaga amma kede salla ka taa'baga amang kede taduna niimö yeede ka ta'diniga oona coo'do iini.

<sup>17</sup> Tumma neede ka tema no taalo tumma na Uugaara eege kamiini, lakiini a'a na'diniga oona coo'do afa 'baga.

<sup>18</sup> Tumma ma kadu ma 'büd'hülü ka'diniga oona coo'do, ara a'a ta'diniga tekere.

<sup>19</sup> Aaga na 'dara no, aaga ambaanya kadu na nagaaga no a dhodho!

<sup>20</sup> Aaga ambaanya taneene ma kadu tanno ümmü aaga kada kasaga no, kanyooro aaga, kagu eema yaada, kamidhi aaga, kabbü aaga ka dhugudha.

<sup>21</sup> Magu modolo a'a meede kara tiki a'da unngo kagi'di ka oona ma linggo tanno. Üürü ömö'di öccö asaasa tabbü 'daniisö ma iini ya, neema a'a afa 'baga, ara a'a takardha ku'bu nabbü 'daniisö.

<sup>22</sup> Üürü eege ka Ebraniin, a'a ka eyi yeede a'a na taga Ibrani taga Israyil, üürü ka kadaada tiya Abrahiim ya, a'a na 'bii'bala tiya Abrahiim afe'de.

<sup>23</sup> Üürü eege ka kadu ma linggo tanno Almasihi ya, ara a'a tiki afa ömö'di ya 'baga nagii'bi eege, nakambaanya a'a ta'b'badene nadagii'bi eege, nakete ka inde turi kungngo, naganna a'a ka pabuusu dhabbu nadagii'bi eege, nadakidhi oona ku'bu ka tabbü adene nadagii'bi eege.

<sup>24</sup> Kabbü Yahüüdü a'a tiidümmü, a tiiso kukumu ömö'di kaco iisine kafünü iidümmü afünü egüisö.

<sup>25</sup> Nabbü adene a magu-ufi tiidoona, katüidiri a'a a niigüsi ta unggodho, a babüürü ta'bu ana a'a tiidoona, niyü ka söödö ma to uuru ana ooso miini.

<sup>26</sup> Ka tino tanno eede na dhabbu no, agalinggo 'büidi a'a ka naato, a kanyooro tagalinggo a'a, a Yahüüdü tagalinggo a'a nja tanno taalo ka Yahüüdü no, a kadu tagalinggo a'a ka naanya nja dhüile nja nagöre ma angnga no korokoro no.

<sup>27</sup> Nadhügürü a'a nüüni mananggööyö nja ta-dinigöögö turi, nja iire a tenege, nümmü tenege turi, natambaanya olle nja taneene ana oona ku'bu.

<sup>28</sup> Eema könö inggide afe'de, dhügürü meede ka tinigöögö ma nakaniisa nye'd'de kungngo.

<sup>29</sup> Ömö'di ka tagi'di na a'a tagi'di tekere? Ömö'di tara tüüni tam'baga a 'bangnga miini taalo tagu a'a?

<sup>30</sup> Üürü dhodho ma ta'diniga oona coo'do ka inggide, ara a'a ta'diniga

oona neede coo'do a tagi'di tanno eede.

<sup>31</sup> Masala nja Pupa tiya Uugaara Yasu mara tafünügünja ko'do ta'billi mo, mussu a'da taalo a'a nakorokoro.

<sup>32</sup> Uugaara tiya linggo ada uugaara ya dhabbu ya ana eere a'da Alharis ya ma Demasak ya, anangnga kadu ka teere ka naginyeene ma anya meene kara tümmü a'a.

<sup>33</sup> Lakiini nagöre ma angnga kanangnga a'a ka singgili kimi'dina aru kide kadhiki a'a caa'bu ndama ööye ma ar'da, noolonadene kini ka iisine.

## 12

*Bölis iji eema ya tö'dö ya*

<sup>1</sup> Ara a'a ta'diniga oona coo'do nadhodho. A'da nussu a'a taalo taduna niimö kide ara a'a tunggeene a tumma na ö'dönja no tanno Uugaara noono kala a'a kide no.

<sup>2</sup> Nussu a'a ömö'di ya Almasiihi inggide aga'dugadene aco 'dotombo'do tanno iidoona. A nagürüünü miini ka ndö'dö kada'baaga kafünü ka egüisö, taalo a'a nussu ömö'di ka tuu'da alla kürö ma tuu'da tanno iini, Masala oogo mussu.

<sup>3</sup> Yeede ka tussu ya, ömö'di a'dugadene aco 'dotombo'do a tuu'da tanno iini alla ana oona ku'bu, taalo a'a nussu Masala oogo mussu.

<sup>4</sup> Nussu a'a a'da a'dugadene aco 'di ma singgi nataföonyö tumma kide

taalo tadü'd'dü ara tussu ka teema, itaalo ama iini ka tadünnü.

<sup>5</sup> Ömö'di ya miini ya ara a'a ta'diniga oona coo'do miini, lakiini a'a taalo nara ta'diniga oona coo'do illi a tagi'di tanno eede.

<sup>6</sup> Üürü a'a nasaasa ta'diniga oona coo'do ya, taalo a'a na taa'baga, kudumma eede ka teema tumma ma timin'da. Lakiini taalo a'a na ta'diniga oona coo'do iidi ömö'di öccö teema tumma ma a'a nja iini ka tiji aföonyö kede.

<sup>7</sup> Amang kede tafa ta'diniga oona coo'do ma tidhindhä ma tiya alanja a'a kakanangnga timmi kede ka tuu'da kada tafiini tiya Ebliisi ma tabbü a'a.

<sup>8</sup> Nafara a'a ka Uugaara tiidoona a'da ma'duga kede ka oona.

<sup>9</sup> İkirü ka tiki a'a, "Türü neede ka 'dimo küdü, kudumma türü tanno eede kussu adene ka tagi'di." Nikirü a'a ka tadhodho na'diniga oona coo'do a tagi'di tanno eede no amang ka türü tanno Almasiihi taküdhü a'a ka oona.

<sup>10</sup> Nggeege ya yungngo eede ka tadhodho ka tagi'di tanno eede nja teeladene nja midhi, a mananggööyö nja dhügürü ka üüdü ma Almasiihi, kudumma eede kara tagi'di nana türü.

*Bölis adinigöögö ma kadu ma Kürünsüs*

<sup>11</sup> A'a nungngo nanda'baga, aaga kungngo kaga'bunu a'a

kide. Aaga kama tafünügü a'a ko'do, üürü taalo a'a na niimö ya, lakiini taalo a'a nadhilli ka "kadafiini tanno iifi no."

<sup>12</sup> Natakalaala eema aaga nidhi oona ku'bu kada ka söödö amang kada tussu a'da a'a tafiini, eema keefe a türü ma tale'bele eema.

<sup>13</sup> Niimö öccö yungngo ada ka titaalo kafeene nja türeene ma nakaniisa iini, illi tumma eede ka titaalo nanyamanya aaga ka oona a'da aaga tanangnga faana ma linggo tanno eede a'a. Aminna aaga fa kede ka eema tiya eede ka tagüüni ana aaga ya!

<sup>14</sup> A'a nungngo nakindi-naana oona ku'bu ma tara tö'dö kada kannna asa tiidoona taalo a'a nara tanya-manyana aaga ka oona lakiini nasaasa a'a aaga taalo almaala yaada, taalo laala indinaana eema ka kafaafa meene ku'bu, lakiini kafaafa eege kungngo kindinaana kene ku'bu.

<sup>15</sup> Ara oona ta'diila eede kede kara taama eema yeede naama eyi yeede afe'de. Üürü a'a nasaasa aaga dhabbu 'dee ara aaga tasaasa a'a idhilli?

<sup>16</sup> Afigi nggeege taalo a'a nanyamanya aaga ka oona ma niimö. Lakiini könö kiki a'da a'a nakorokoro.

<sup>17</sup> Na'duga a'a niimö kada ndama kadu tanno eede ka agürünü eege kada no?

<sup>18</sup> Naga'bunu a'a Tito ka öö'dö kada nagürünü örre ma angnga nja iini, aga'duga

Tito niimö kada? Taalo ungngo kagalinggo a Koronggore tiya unggodho ya, taalo ungngo kuurna fiini ya miini ya keere?

<sup>19</sup> Kiki aaga kide a'da tamma nüidi no a'da ungngo ka ümmönö ka eyi tiya iidi kada kidha? Keema ungngo ka Masala kidha ana Almasihi, tumma no in'dili nagöre eede ma tindinaana aaga ku'bu.

<sup>20</sup> Nari'ba a'a eede kara tö'dö kada kannna ara a'a taluna ka fiini tiya ada kitaalo kasaasa a'a iini ya, aaga taduna a'a ka niimö yaada taalo kasaasa ya, nja eede ka taluna tagoroo'bo kada ka söödö, nja kirimi nja midhi nja tisaana ka oona nja tanu aana ka oona nja tadhe kadu nja tabbü na'dugiisine nja taga'da 'buugu.

<sup>21</sup> Eede kara tö'dö afe'de ara Masala meede teela a'a nafara ma kadu kadhabbu na agüüni tam'baga ka dhidha no, kitaalo kaadha kide no, temelö nja füngngö nja kadu kadhoonyo nja tatoroko.

## 13

### *Tumma na eere no*

<sup>1</sup> Tö'dö kada kada kannna neede kanda iidoona. Sorne iki a'da, "Niimö ya ara teemadene ma kadu keera nja eene ka tiidoona kadinö kide."

<sup>2</sup> Tö'dö kada kannna neede teera no, naganangnga a'a tumma a kadu tanno üüni tatoroko no, a'a nungngo

nadirina afe'de a'da nitaalo a'a. Kede kara tafada taalo nara tana 'bangnga ma kadu tanno agüüni tatoroko kadhabbu no, alla kadu öccö.

<sup>3</sup> Kudumma ada kasaasa tussu a'da Almasihi eema ana onngo'do tammo eede, Almasihi taalo agi'di ka oona ma talinggo nja aaga, lakiini i'i ana türü kada ka söödö.

<sup>4</sup> A'da i'i abünnünja ka salii'bi a tagi'di tanno iini, illi i'i 'bitingngö efe ka 'di a türü tanno Masala. Ungngo afe'de kagi'di kini, lakiini a türü ma Masala ara unngngo tefe ka 'di ana i'i ma talinggo ada aaga.

<sup>5</sup> Aaga iiri nanggeyi naada ta'diila, kümmü aaga tumma ma Masala dhorro aaga iiri eyi yaada alla taalo aaga kussu nanggeyi naada a'da Yasu Almasihi unngngo ada ka oona? Illi kada ka tagi'digi ko'do ka ta'b'badene.

<sup>6</sup> Kasaasa unngngo a'da aaga tussu a'da taalo unngngo kagi'di.

<sup>7</sup> Kafara unngngo ka Masala a'da aaga tafa talinggo eema ya toroko ya, taalo a'da unngngo kii'baana, lakiini amang kada tüüni eema ya a'diila ya salla unngngo a kadu saga tümümü unngngo kagi'digi ko'do.

<sup>8</sup> Taalo unngngo kara tambaanya tüüni niimö ma tadiidi timin'da, lakiini kalinggo ada unngngo a timin'da.

<sup>9</sup> Kudumma iidi ka tadhodho kidi kara tagi'di, aaga tana türü, niimö yidi ka

afara ka Masala kide ya a'da aaga tadho ka fiini aaga tinsili.

<sup>10</sup> Narigiri ada aaga a'da nitaalo a'a kada kete amang kede tafa tüüni tatoroko ana aaga a'da a'a nungngo ata kete afa ma türü tanno Uugaara ka anangnga a'a no ma tindinaana aaga ku'bu taalo ma taga'da ada aaga ku'bu.

### *Tööjülü na eere no*

<sup>11</sup> Keere kungngo nagöre eede, aaga adhodho, nunggeene a'a ka fiini ma ta'diila, aaga toodo kede nasaasa a'a a'da aaga timi'di tumma ka unnggodho aaga taneene a ta'diila, a Masala ma tasaasa nja ta'diila, mara taneene nja aaga.

<sup>12</sup> Aaga tööjülü tööjülü na insili no.

<sup>13</sup> Kadu ma kaniisa kööjülü aaga nye'd'de kungngo.

<sup>14</sup> Fa ka türü tanno Uugaara Yasu Almasihi nja tasaasa ma Masala nja tagureene ma Koronggore tiya Insili aneene nja aaga nye'd'de kungngo.

## Waraga ya Bölis ma co Galatiya Tafa'da tumma

Galatiya ma ka riifö ma söödö ma 'büd'hülü tiya ana eere 'bitingngö a'da Türkiya ya. Bölis nja Barnaba kageema tumma ma İnjüli ma Yasu ka naanya ma Galatiya könö, a kadu tö'dö ka kaniisa kadhabbu (Kadafiini 13—14). Lakiini ndama uuru tanno miini no köö'dö kadu kadagalaana kadu ma kaniisa a'da kümümü eema ma Yahüüdü nja seriye miini a nagiide meene tatendhe. İkirı Bölis ka tiki a kadu ma kaniisa a'da Masala moolona kadu na amma ka Almasihi no nye'd'de, taalo kadu na urna eema keere afa ma tiya kungngo. Iki a'da tumma kakki'dinja ku'bu nya a kadafiini tanno Almasihi ka Örsaliim (Kadafiini 15).

Bölis iki a'da, iideene aja kara tanangnga Masala ka dhodho ana eema tiya aja ka talinggo ya, ara angnga ta'diila nja Masala a tamma nya, afa Abrahiim ya taada ma Yahüüdü ya dhidha ya. (Galatiya 3.4). I'i ala angnga a'da taneene kada kadu ma kaniisa ya Koronggore ya Insili ya i'i yungngo alaala angnga kide amang kaja taföönyö tumma na Masala na idhindhı no amana angnga kasaasa

ajeene dhadha no (Galatiya 5.6).

### Töøjülü

<sup>1</sup> A'a na Bölis, a'a na tafiini, taalo kadu alla ömö'di agürünü a'a, lakiini Yasu Almasihi nja Masala tammo Pupa mo, miji i'i ka inde mo.

<sup>2</sup> Nja nagöre ma a'a nye'd'de, kunggu tumma no co nakaniisa ka Galatiya.

<sup>3</sup> Masala ma Pupa tiya aja nja Uugaara Yasu Almasihi, tanangnga türü nja ta'diila ada ka oona.

<sup>4</sup> Yasu üpü eyi yiini co ka üüdü ma tatoroko tanno aja, oolona angnga ka tatoroko ma kadu ka 'büd'hülü, tamana ma tasaasa ma eedi tiya Masala nja Pupa tiya aja mo turi ta'billi. Amiin.

<sup>5</sup> A Masala tidhindhı turi ta'billi.

### Tumma na Masala ka unggodho

<sup>6</sup> Nadhere 'do ada ka taadha ka talaana a türü tanno Almasihi niini ka tagümmünü aaga iini no, ara aaga ka tuurna talaana ökönö.

<sup>7</sup> Taalo tumma ma Masala ökönö afe'de lakiini kadu könö ka asaasa taga'da aaga ka nanggüüdü kaga'da tumma na Yasu na 'diila no.

<sup>8</sup> Üürü unnggo alla tadhangga ndama 'dotombo'do ya eemaga tumma ma toolonadene aaga keefe, taalo kafeene nja tanno iidi ka tageema co aaga no, ara Masala taga'da i'i.

<sup>9</sup> Nagadirina aaga 'billi na'birneene 'bitingngö

afe'de, üürü ömö'di ökönö alaana aaga a tumma ma toolona taalo kafeene nja tanno ada kadussu no, ara Masala taga'da i'i turi.

<sup>10</sup> Taalo a'a neema tumma no a'da a'a nasaasa ta'diila ka kadu koono. A'a nasaasa Masala ma'diila nja a'a ana eedi. Niki o'o a'a nasaasa ta'diila nja kadu. Üürü a'a nasaasa tüüni nggeege taalo a'a nara tadasaga tiya Almasihi.

*Masala magümmünü Bölis*

<sup>11</sup> Nagöre eede, nasaasa a'a aaga tussu a'da tumma neede ka teemaga co aaga no, taalo ma tadü'd'dü eege kamiini.

<sup>12</sup> Taalo eema ma elle ma kadaada i'i ya miini, itaalo ömö'di agalaana a'a kide, lakiini Yasu Almasihi agalaana a'a kide.

<sup>13</sup> Kaföönyö aaga a'da a'a nagümmü Masala ma Yahüüdü dhorro, neede ka alinggo kadu ma kaniisa na Masala, nasaasa tagirina eege.

<sup>14</sup> A'a nagümmü tumma ma Masala ma kadaada ma angnga dhorro, nümmü tumma ma Yahüüdü nadagii'bi köje ma a'a.

<sup>15</sup> Masala milli ka tagümmünü a türü tanno oono a'a a'da naleefe a'a ka niimö tammo eede ka eedi manangnga a'a ka talinggo linggo noono.

<sup>16</sup> Moono ka ala 'Bii'bala yoono Yasu a'a a'da nadünügü tumma miini co kadu ma kajeene ya, taalo

a'a nakindini ömö'di öccö 'do.

<sup>17</sup> Taalo a'a nasirö co Örsaliim naco tassa ka kadu tanno kadafiini na kede kidha no lakiini nunggeene a'a naco anya ma Piirigide, nassa ka tafada naco Demasak.

<sup>18</sup> Kede ka ndagu'du nagürüünü kiidoona ya nasirigö co Örsaliim ma tassa ka Bütrüs natüimö kide füngngö ada'baaga ana awwa.

<sup>19</sup> Nitaalo nadinö ka tafiini töccö nja iini, illi Yaguub ya örre ma Uugaara Yasu ya.

<sup>20</sup> A Masala tadinö mussu a'da taalo tu'd'du eema eege kunggo kede ka rigiri ada co aaga.

<sup>21</sup> Ndama kanno naco Süüriya nja Kilikiya.

<sup>22</sup> Nitaalo nagussudene ka nakaniisa tanno Yasu Almasihi ka naanya ma Yahüüdiya.

<sup>23</sup> A'da kaföönyö a'da ömö'di ya agalinggo angnga ya, i'i 'bitingngö eema tumma ma tamma ka Masala niini ka tasaasa taga'da no.

<sup>24</sup> Kanangnga ta'diila a Masala kudumma a'a.

## 2

*Bölis nja kadafiini ka Örsaliim*

<sup>1</sup> Kede ka ndagu'du nagürüünü kada'baaga kafünü egüisö nunggeene naco Örsaliim nja Barnaba, na'duga Tito nja a'a afe'de.

<sup>2</sup> A'a naco Örsaliim kudumma Masala ka tiki a'a a'da naco nalaala tumma neede ka tema a kajeene.

A'a nalinggo tumma no ka küdhü nja kadüfi, iidi tumma neede tadhügürü 'billi no nja 'bitingngö kada tumma ün'dügüngngö.

3 Münda Tito yeede ka tunggeene nja iini ya, taalo ka'bunu i'i ka aradene kudumma iini taalo ataga Yahüüdü.

4 Nagöre ma angnga kinggide kö'dö kaja ka söödö ka küdhü ka korokoro kümümü nanggeyi neene a'da eege nja angnga kaga'da tahürra naaja ta unggodho ka Yasu Almasihi kasaasa angnga kada kasaga.

5 Ungngo taalo kamma kene kide salla idhilli kungngo, kudumma unngo kasaasa aaga a'da aaga tütü ka tamma ka tumma timin'da tanno Masala na 'diila no.

6 A kadu na iifi no ka tamma na Masala no taalo kagusu niimö kide ka tumma. Nijöögö a'a ka eyi tiya eede taalo ta'bakala kene, kudumma Masala taalo müüni ada kadu könö ku'bu taalo kagusu niimö ka tumma tanno eede.

7 Lakiini eege kussu a'da Masala manangnga a'a ka talaana kadu na taalo ka Yahüüdü no afa moonno ka anangnga Bütrüs ka talaana Yahüüdü kungngo.

8 Kudumma Masala manangnga Bütrüs ka tafiini ma Yahüüdü manangnga a'a ka tafiini ma kadu na taalo ka Yahüüdü no.

9 Yaguub nja Bütrüs nja Yühanna, eege kungngo ka nagiide ma kaniisa, kassa ka

türü na Masala ka anangnga a'a no, kamma kede nja Barnaba kanangnga unngo ka talaana kadu na taalo ka Yahüüdü no, ara eege ka talaana Yahüüdü.

10 Niimö yeene ka asaasa kidi ya a'da unngo tafa tüürü ma kadu ma kaniisa ya eema ka titaalo kene no ka Örsaliim no, a niimö yeede ka asaasa ka talinggo 'bucca ya.

### *Bölis agirnaana ka Bütrüs*

11 Ka Bütrüs ka öö'dö ka Antakiya, nagirnaana kini kudumma iini ka talinggo eema ya toroko ya ka kadu kidha.

12 Ka kadu tanno Yaguub ka kürünü eege no ka tüfürü tö'dö ya, aaga Bütrüs eema nja kadu tanno taalo ka Yahüüdü no, a kene ka ndö'dö ya ikiri ka taadha kini ka oona taalo aguri nja eene kini ka ari'ba a Yahüüdü tanno asaasa taradene no.

13 I'i aduna Yahüüdü na ma kaniisa no ka Antakiya kafeene nja iini ka taadha kagu eema nja kadu tanno taalo ka Yahüüdü no, a Barnaba ka eyi tiya iini uurna eege keere ma eema ma tatoroko tiya eene no.

14 Kede ka tasala eege, taalo kunggeene ka fiini ma Masala tiya dhorro ya, nikiri ka tiki a Bütrüs ka kadu kidha niki iini, "O'o na taga Yahüüdü naneene afa kadu na taalo ka Yahüüdü no na o'o saga asaasa kadu na



taalo ka Yahüüdü no ka ta-neene afa Yahüüdü amana?"

15 Ungngo kageenedene kada Yahüüdü taalo ungnogo ka kajeene tanno oroko no,

16 kussu angnga a'da Masala taalo manangnga ta'diila ömö'di kudumma iini ka tümümü seriye tiya Müüsa, illi ömö'di ya amma ka Yasu Almasihi ya. Ungngo afe'de kamma ka Yasu Almasihi taalo linggo ma Seriyeye. Ömö'di taalo a toolonadene alinggo ma seriye.

17 A kaja kara tasaasa ta'diila ka Almasihi kaduna angnga nanggeyi naaja ka toroko afe'de kafeene ungnogo nja kajeene, nggeege 'dee Almasihi ya üüni tatoroko? Kaw, taalo nggeege.

18 A kede ka tapadaga oona keere naco ka seriye afe'de yeede ka takanu kide nye'd'de, nggeege ara a'a taga'da seriye ya Masala.

19 Ka seriye neyi a'a ka seriye amang kede tefe ka 'di ka Masala.

20 Neyi a'a nja Almasihi a tefe ka 'di neede 'bitingngö no na Almasihi, tefe ka 'di neede 'bitingngö ka tuu'da a tamma ma 'Bii'bala ma Masala ya asaasa a'a ümmünü eyi yiini a'a.

21 Taalo a'a nanu ka türü tanno Masala, kadu kata'diila ka nanggeyi neene kene ka tümümü seriye 'dee, ara inde na Almasihi taga tumma ün'dügüngngö?

### 3

*Seriye alla tamma ka Masala?*

1 Ka nagaaga ma Galatiya, mada aga'da aaga ka nang-güüdü? Taalo aaga ka küri tumma neede ka tageemaga dhorro ka kadu kidha a'da Yasu abünnünja ka salii'bi ka üüdü ma angnga?

2 Aaga adirina tumma a'a ka ungodho, Koronggore ma Masala ya 'dee ö'dö kada ka oona kudumma ada ka tamma ka seriye tiya Müüsa, alla kamma aaga kide kudumma ada ka taföönyö kede?

3 Kanagaaga aaga nya? Kiki aaga kide a'da aaga tatüümö linggo na Korong-gore ma Masala ka tagüüni ana aaga ya?

4 Kadhügürü aaga dhabbu ün'dügüngngö? Ara tadhügürü ün'dügüngngö nya?

5 Masala 'dee manangnga Koronggore aaga nja linggo ma türü kada ka söödö kudumma ada ka talinggo a tumma ma seriye alla kudumma ada ka tamma kada ka taföönyö tumma kidi?

6 Aaga iiri Abrahiim, afa ma Sorne ka tiki, "Amma ka Masala ana eedi dhorro. Mamma kini ka tamö'di tiya a'diila ya."

7 Amang kada tussu a'da kadu na amma ka Masala no eege ka laala tiya Abrahiim.

8 Sorne ma Masala illi ka takiki a'da Masala mara tanangnga kadu na taalo ka

Yahüüdü no ka tamma kini a tamma. Yungngo oono ka tiki Abrahiim, "Ara a'a tanangnga baraka a kadu ka 'büdhülü ana o'o."\*

<sup>9</sup> Ömö'di na amma no kara toso ka baraka nja Abrahiim ömö'di ya adho ka fiini ya.

<sup>10</sup> Kadu na a'dana ka seriyeye tiya Müüsa koono no, ara Masala taga'da eege kudumma sorne ma Masala ka tiki a'da, "Taama ka tö'dö ka ömö'di ya taalo ümmü seriyeye ya Müüsa tiya kirinja ka Sorne ma seriyeye tiya Müüsa ya nye'd'de kungngo."†

<sup>11</sup> Tumma dhorro taalo Masala mamma ka ömö'di kudumma iini ka tümmü tumma ma seriyeye tiya Müüsa. Kudumma Sorne ma Masala iki, "Ömö'di ya a'diila ka eedi a tamma ara taluna tefe ka 'di na Masala."‡

<sup>12</sup> Fiini ma tamma ma Masala, ambana njaana ku'bu nja taneene ma seriyeye ya iki a'da, "Ömö'di ya aföönyö tumma ma seriyeye ya, ara taluna tefe ka 'di."§

<sup>13</sup> Almasihi oolona angnga ka tatoroko ma seriyeye, kini ka toroko ma angnga kudumma iini ka takirinja ka sorne, "Ömö'di ya toroko ya a'da a'dalanja ka fa."

<sup>14</sup> Kudumma nümö tiya Yasu Almasihi ka takalinggo ya, baraka ya a tananja Abrahiim, agananja a

kajeene, kafiigi nggeege ara angnga ta'duga timi'di tumma ma Koronggore tiya Insili ya.

*Seriyeye ya Müüsa nja timi'di tumma nja Abrahiim*

<sup>15</sup> Nagöre eede, ara a'a teema tumma ma nakömö'di taalo ömö'di ma tambaanya tagildhe timi'di tumma na ömö'di nja eene kagusu nümö könö kide üürü kakidhö.

<sup>16</sup> Masala mageema tumma nja Abrahiim nja 'bandaada miini. Sorne ma Masala taalo iki a'da, "kadaada kadhabbu," lakiini iki, "'bandaada unggodho," i'i yungngo Almasihi.

<sup>17</sup> A'a nasaasa tiki aaga a'da, Masala mimi'di tumma noono nja Abrahiim. A seriyeye ya ka anangnga a Müüsa küfürü ka köö'dö a nagürüünü 430 a seriyeye ya taalo taga'da timi'di tumma na Masala aga'da tumma ka takiki a Abrahiim.

<sup>18</sup> A Masala ma tanangnga baraka aaga kudumma ada ka tümmü tumma ma seriyeye, iya tumma noono ta tumma ün'dügüngngö. Tumma dhorro, Masala mana 'bangnga manangnga baraka Abrahiim a timi'di tumma.

<sup>19</sup> Aminna tumma ma seriyeye tiya Müüsa kö'dö nya ka kusunja kide afe'de? Kagusunja kide ma tala eema ya toroko ya kadu ka tüüni ya a taneene indhigi

\* 3:8 3.8 Takwiin 12.3 † 3:10 3.10 Seriyeye ya eera ya 27.26 ‡ 3:11 3.11 Habakök 2.4 § 3:12 3.12 Lawi 18.5 3:13 3.13 Seriyeye ya eera ya 21.23 3:16 3.16 Takwiin 12.7; 13.15; 24.7

'bandaada ma Abrahiim yoono ka takiki a'da atö'dö ya. Masala magürünü tadhangga a tumma ö'dö iini, a Müüsa ta'duga öö'dö iini a kadu kudumma iini anna ka söödö ma kadu nja Masala.

<sup>20</sup> Ömö'di ya anna ka söödö ma kadu nja Masala ya taalo alinggo ada ömö'di unggodho, alinggo ada a kadu nye'd'de, a Masala ma unggodho.

<sup>21</sup> Seriyé 'dee ma ta'bana ko'do nja tumma tanno Masala ka tageema no? Kaw, üürü seriyé agananja a kadu ara tö'dö a tefe ka 'di, nggeege ara tinsili tagöö'dö ana seriyé timin'da.

<sup>22</sup> Lakiini Sorne ma Masala iki a'da kadu nye'd'de kungngo ka nüsö ma türü ma tatoroko. I'i yungngo a Masala ka anangnga Koronggore tiya oono ka tamma ka Yasu Almasihi, ka a kadu tanno amma kono no.

<sup>23</sup> Angnga 'do kaganna angnga ka pabuusu ma tumma ma seriyé tiya Müüsa, ara Almasihi ka öö'dö assa ka tafa'da fiini ma tamma ka Masala na dhorro no ana eere tiya Almasihi.

<sup>24</sup> A tumma ma seriyé tiya Müüsa ka taafa kaja ara Almasihi ka öö'dö amang kaja ta'diila ka Masala kidha kaja ka tamma kini.

<sup>25</sup> A 'bitingngö kamma angnga ka Almasihi a nanggeedi dhorro, taalo tumma ma seriyé tiya Müüsa ka tafa kaja afe'de.

*Laala ma Masala ka tamma*

<sup>26</sup> Aaga nye'd'de kungngo ka laala tiya Masala ada ka tamma ka Yasu Almasihi.

<sup>27</sup> Kudumma aaga nye'd'de ka tagambeesedene aaga ta unggodho nja Almasihi, a tefe ka 'di na Almasihi ta'bürü aaga ka oona.

<sup>28</sup> Taalo tambananjaana ku'bu nja Yahüüdü nja kadu tanno taalo ka Yahüüdü no, nja kasaga nja kadu tanno dhorro no, nja iiya nja nagide kudumma aaga in'dili ka unggodho ka Yasu Almasihi.

<sup>29</sup> Üürü aaga ka kadu tanno Almasihi, aaga ka laala tiya Abrahiim, a Masala tanangnga faka moonoo ka takadirina Abrahiim ya aaga.

## 4

<sup>1</sup> Nüümö yeede ka tiki ya 'dee, ka 'bii'bala ka taleefe tidhilli ya afeene afa tasaga, kussu angnga a'da i'i atakarna ka eema tiya faafa miini i'i üfürü tadhabbu ma tafa kide.

<sup>2</sup> I'i aleefe tanna ka kadu könö ka nüsö kaafa kini, ara ka öö'dö ka nagürüünü na faafa miini ka takiki no, assa afa ka eema tiya iini.

<sup>3</sup> Angnga ka eyi tiya aja kaja ka tagaleefe taga laala, angnga kagasaga ma naguugaara ma 'büdhülü.

<sup>4</sup> Ka uuru tanno Masala ka timi'di tumma no ka ndö'dö ya, ikiri Masala magürünü 'Bii'bala yoono ya agageenedene ndama

aka mo, adageenedene ka serīye.

<sup>5</sup> Amang kini ma toolona na aganeene taneene ma serīye, angnga ta laala ma Masala.

<sup>6</sup> Kudumma angnga ka laala tiya Masala dhorro, yungngo oono ka kūrūnīgī a Koronggore tiya 'Bii'bala tiya oono aco kaja ka nanggeedi iidhe a'da, "Abba, Pupa."

<sup>7</sup> A 'bitīngngō taalo o'o na tasaga afe'de, o'o na 'bii'bala tiya Masala, Masala man-angnga o'o ka takarna ka eema tiya oono.

### *Kadu ma Galatiya*

<sup>8</sup> Ka dhidha a'da kūfūrū aaga tagussu Masala, kagasaga aaga ma namasala ka 'būdhūlū mitaalo ka dhorro no.

<sup>9</sup> A 'bitīngngō sa aaga tussu Masala, a Masala mussu aaga, aminna agu aaga, ara aaga tapadaga ka eema tiya agi'di na oroko no afe'de? Kasaasa aaga tapadaga ka tadasaga afe'de?

<sup>10</sup> Kanaana aaga iīye ka naguuru nja nagatereene nja tagu'du ma ūrūnū.

<sup>11</sup> Nari'ba a'a ada aaga ka linggo tanno eede ka tagalinggo ada aaga no nye'd'de tanggaaga ta nīmō ūn'dūgūngngō.

<sup>12</sup> Nagöre eede, a'a nasaasa aaga a'da aaga tafeene nja a'a, kudumma eede ka afeene nja aaga. Taalo aaga ka kūnī nīmō ya toroko ya ana a'a.

<sup>13</sup> Amang kada tussu a'da kede ka tamaara taalo aaga kakaanu kede, aaga taalo kagamidhi a'a, kagala aaga ka tamma kede adha.

<sup>14</sup> Kada ka tagaama miini aaga taanu kede aaga tagamidhi a'a ka tin'di tanno eede, illi aaga taalo ka kūnī nggeege, kagala aaga katamma kede 'do afa tadhangga ya Masala afa a'a na Yasu Almasihi ka eyi tiya iini kungngo.

<sup>15</sup> Kadhodho aaga ka uuru tanno miini no, a dhodho na miini no kōnynyō aaga 'bitīngngō? Ara a'a tiki a'da kasaasa aaga a'a dhindho afa maada ka tagodhe laala ma iīye yaada aaga tanangnga a'a.

<sup>16</sup> Asa aaga tūmmū a'a 'bitīngngō kada kīrīmī ka oona kudumma eede ka tageemaga ka tumma na dhorro no aaga?

<sup>17</sup> Kadu no kasaasa aaga dhorro, lakiini taalo a'diila nja aaga, eege kafaga aaga keere kede ka oona amang kada tasaasa eege.

<sup>18</sup> A'diila nggeege kada ka tarna iiya yaada ka eema tiya a'diila ya, aaga tūnī nggeege turi aaga tafa tan'dana kede nōō'dō, aaga sa ka talinggo.

<sup>19</sup> Laala eede, nadhūgūrū a tin'di kudumma aaga, afa aka ma eedi kagu oogo ma teene mo kungngo, ara a'a tūtū kadhūgūrū nggeege ara tumma na Almasihi kaco kada ka nanggeedi dhorro amang kada ta kadu tanno

Almasihi dhorro.

<sup>20</sup> Nasaasa a'a taneene nja aaga 'bitingngö amang kede tagere tumma neede co ada ka nanggüüdü kudumma eede taalo nussu minna agu aaga, aaga tüünī kungngo.

*Hajir nja Sara*

<sup>21</sup> Aaga tirina a'a, aaga no asaasa seriye ya Müüsa ka anangnga a Yahüüdü no, kussu aaga a'da seriye ya Müüsa kiki nya?

<sup>22</sup> Sorne ma Masala iki a'da, laala aganna ka Abrahiim keera, ya 'bii'bala ma madasaga, aya ta'bii'bala ma aka tammo dhorro mo.

<sup>23</sup> 'Bii'bala ya madasaga ageenedene ka tuu'da kungngo, a 'bii'bala ya aka tammo dhorro mo ya ageenedene ka tumma tanno Masala ka tageema ara ateenedene no.

<sup>24</sup> Iiya na eera no kafeene nja timi'di tumma keera, timi'di tumma na Masala nja Israyil ka anya ma Siina noono ka anangnga tumma noono eene no, afeene nja laala tiya Hajir ka tageene kada kasaga kungngo.

<sup>25</sup> Hajir mafeene nja anya ma Siina manna ka anya ma Piirigide mafeene nja anya ma Örsaliim ma 'bitingngö mo manna ka tadasaga nja laala tiya oono nja kadu miini kada kasaga mo mümmü tumma ma seriye tiya Müüsa mafa kide mo.

<sup>26</sup> Lakiini Örsaliim ma 'di ma Masala mo, mafeene nja tammo dhorro mo, oogo

mungngo ma nïimö tammo aja.

<sup>27</sup> Sorne ma Masala iki, "O'o namele, nitaalo nageene no, ikijeene, nadhodho o'o nitaalo nussu tin'di ma teene no,

kudumma aka maneene unggodho oogo a'da taalo nyori kono, ara laala tanno oono tadhabbu mii'bi aka ma ana nyori mo."

<sup>28</sup> Aaga na nagöre eede, kafeene aaga nja Ishak kudumma aaga ka laala ma tumma tanno Masala ka tadirina Abrahiim, afa ma Ishak kungngo.

<sup>29</sup> 'Billi ka naguuru tanno miini no 'bii'bala ya ageenedene a tuu'da ün'dügüngngö agalinggo adene 'bii'bala ya ageenedene ndama Koronggore ya, üünidene 'bitingngö.

<sup>30</sup> Lakiini tumma na Masala kiki nya ka sorne? Iki sorne kungngo, "Uuru madasaga ka tino nja 'bii'bala tiya oono, taalo atakarna ka nïimö 'do. A 'bii'bala ya aka tammo dhorro mo ara takarna, ka eema nye'd'de kungngo."

<sup>31</sup> Angnga 'bitingngö nagöre eede taalo angnga ka laala tiya aka tammo ma madasaga mo, angnga ka laala ma aka tammo dhorro mo.

## 5

*Tahurra ka Yasu Almasi-  
ihi*

1 Almasihi anangnga kada hurra amang kaja taneene kada kadu tanno hurra no. Aaga idhi oona ku'bu aaga tafa tapadaga ka tadasaga afe'de.

2 Aaga toodo ka tumma tanno eede a'a no Bölis no, üürü aaga katendhe ma nanggeyi tanno ada ara Almasihi ta niimö ün'dügüngngö ana aaga.

3 Ara a'a teema nja aaga afe'de ömö'di ya afa ka eyi tiya iini atendhe ya, fa kini afa ka tumma ma seriye nye'd'de.

4 Aaga na asaasa ta'diila nja Masala a tümmöönö ma seriye no ka tadheene nja Almasihi aaga tagu'b'ba ka türü ku'bu.

5 Lakiini angnga kindhigi Masala manangnga angnga ka a'diila nja oono, angnga tindhigi oogo a tamma nja türü ma Koronggore tiya oono.

6 Kaja ka tamma ka Yasu Almasihi ya, nassa ka tatendhe alla taalo o'o natendhe, taalo a niimö 'do. Niimö ya asaasadene ya, tamma na linggodene a tasaasa no.

7 Kaganeene aaga ka dhidha ka'diila, a mada afada ana aaga ka fiini tiya dhorro ya?

8 Niimö ya agüüni adene ya taalo ndama Masala tammo magümmünü aaga mo.

9 "Bandigüidi idhilli kungngo atanangnga elö ka tüüfü."

10 Namma a'a ka tumma tanno Uugaara ana eedi a'da aaga 'bitüngngö ya taalo kaföönyö tumma ma fiini ün'dügüngngö afe'de. Ömö'di ya aga'da aaga ka nanggüüdü ya ara Masala saga tüüni tatoroko ana i'i salla i'i ka tafaanya.

11 Nagöre eede, üürü a'a naleefe teema tumma ma taradene, aminna agu a'a nalinggo adene? Nggeege ara takara ka salii'bi ka'dugadene.

12 A'a nagala ka asaasa kadu no anyamanya aaga ka oona a tumma ma taradene kunggunu co iini ka'dili nanggeyi neene.

13 Nagöre eede, Masala magümmünü aaga a'da aaga tafa ta kasaga ma eema ma tuu'da, tumma na Masala ka tümmünü aaga iini kii'di tanangnga aaga ka tüüni eema ya toroko ya, aaga asaasa kadu nye'd'de aaga takinyi linggo eene a tasaasa.

14 Tumma na Masala ka öö'dö iini a Yahüüdü no, kananja ka niimö ungodho a'da, "Asaasa ömö'di ya kete küdü ya afa müüdü ka asaasa eyi yüüdü kungngo."

15 Kada ka tütü ka tamidhi ajeene a taguri ajeene ungodho aaga, aaga afa ka oona aaga adini ko'do ii'di aaga tili ajeene ka oona ungodho aaga.

*Tefe ka 'di ma Koronggore tiya Insili ya*

16 Nikiri a'a ka tiki aaga a'da aaga taneene a türü

ma Koronggore tiya Masala amang kada tafa tüüni eema ya toroko ya a tuu'da ma tamö'di.

<sup>17</sup> Eema ya tuu'da tanno aja kasaasa ya, i'i yungngo a Koronggore tiya Insili ya ka faga angnga keere iini ya i'i ya miini, a Koronggore ya Insili ya asaasa angnga ka talinggo eema ya a'diila ya tuu'da tanno aja katitaalo kasaasa no, tumma neene taalo kicaana ka oona nja tiya ada ka asaasa talinggo ya.

<sup>18</sup> Kada ka talinggo a tumma tanno Koronggore ma Masala ka tiki aaga no, taalo aaga ka tanna ka tadasaga ma tumma ma seriye tiya Müüsa ka öö'dö iini a Israyil no.

<sup>19</sup> Linggo na toroko na tuu'da ka asaasa no kussu adene, temelö nja tadinigöögö ma füngngö nja kadu kadhoonyo.

<sup>20</sup> A namasala tanno toroko mo kabbü tamüürö, kamidhi kadu, keema koro'bo, kanggoroo'bo kete kete, kasaasa nanggeyi neene, kanu ka kadu, kadhegedhe nanggeyi niini nja kadu töccö.

<sup>21</sup> Linggo ma kirimi, kooye ngeeli keke kide, ana eema tiya toroko ün'dügüngngö ana eema töccö 'do, ara a'a tadirina tumma afa ma tiya ka dhidha ya kungngo, kadu na aneene kungngo no taalo kara takarna ka tauugaara ma Masala.

<sup>22</sup> Lakiini ta'diila ma Koronggore ma Masala tasaasa,

dhodho, ta'diila ma eedi, tidhi oona ku'bu, 'bangnga, taneene ta'diila, tinsili ka eedi nja kadu.

<sup>23</sup> Ta'diila ma tamö'di nja tummu eyi yüüdü nafa takorodo kordo kada kadüüni nggeege ya taalo aaga ka taga'da tumma na Masala kungngo ka seriye no.

<sup>24</sup> Kadu na Yasu Almasihi no kabünnü oona neene na oroko no ka salii'bi nye'd'de nja tasaasa ma eema ma 'bühülü.

<sup>25</sup> Angnga kefe ka 'di a Koronggore ma Masala a kaja ka tefe ka 'di a Koronggore ya Masala keere.

<sup>26</sup> Kada fa tan'dinigi oona naaja ko'do angnga tafa teela kadu angnga ta'digineene nja eene, angnga tafa takirimi kadu ma tasaasa eema yeene.

## 6

*Tüüni ada ta'diila a kadu nye'd'de*

<sup>1</sup> Ka nagöre eede, ka ömö'di töccö ana kada ka tummu adene ka nüümö tiya toroko ya, aaga na ümmü tumma ma Masala no ana eedi dhorro no, aaga kungngo ka talaala i'i ka fiini ta'diila, afa ka eyi tiya üüdü ii'di o'o ta'dinggö ka tatoroko ka eyi tiya üüdü afe'de.

<sup>2</sup> Aaga faana ka oona aaga takinyi njaana ko'do a linggo, nggeege ara aaga talinggo eema ana seriye tiya Almasihi ka asaasa angnga iini ya.

<sup>3</sup> Ömö'di ya üünī eyi yiini a'da i'i ii'baana ya tumma dhorro taalo i'i ya nīimō, i'i iīsini eyi yiini.

<sup>4</sup> Ömö'di tīiri linggo niini ta'diila, üürü i'i ya a'diila ya asa ka tan'dinigi eyi yiini coo'do asa kafa tīiri eyi yiini afa ömō'di öccö.

<sup>5</sup> A'a niki nggeege kudumma ömō'di tiya tal-inggo nīimō ya, i'i yungngo assa ka tammo iini ung-godho i'i.

<sup>6</sup> Kadu na laadene ka tumma ma Masala no, fa kene kosso ka eema tiya eene ya a 'diila ya nja kadu tanno laana eege no.

<sup>7</sup> Aaga fa tīisini nanggeyi naada, taalo Masala ma tīisidene, ömō'di ya adini migile ya i'i yungngo ataraana.

<sup>8</sup> Ömō'di ya adiniigi a tasaasa ma tuu'da ya, ara taluna tuu'da ma tatoroko, ömō'di ya adiniigi a Korong-gore ya ara taluna tefe ka 'di ka Koronggore.

<sup>9</sup> Aaga fa tagi'di ka linggo tanno 'diila no keere, ara angnga taluna eema ya a'diila ka uuru tanno Masala ka tö'dö no kaja ka tafa tagi'di ko'do.

<sup>10</sup> Nggeege kada kalinggo eema ya a'diila ya a kadu aja ka taduna fiini, munda kadu na amma ka Yasu Almasihi no angnga ta'diila nja eene nye'd'de kungngo.

### *Töøjülü na eere no*

<sup>11</sup> Aaga assa ka kireere'be tanno dhabbu no, eede ka ta-

rigiri ada aaga a nīisö tanno eede no.

<sup>12</sup> Kadu na asaasa tal-inggo eema ma tuu'da ün'dügüngngö ma tasaasa Yahüüdü a'da ka'diila nja eene no, eege kungngo ka asaasa ta'bunu aaga karadene, eege kalingngo nggeege amang ka kadu tafaga eege keere kudumma tamma ka salii'bi tiya Almasihi.

<sup>13</sup> Munda kadu na aradene no, taalo kummü tumma ma serīye, eege kasaasa a'da aaga taradene amang kene tabbü 'daniisö a'da aaga kurna taradene ma tuu'da keere.

<sup>14</sup> Üürü a'a nasaasa tafünügü eyi yeede ko'do ya, nafünügü i'i ko'do ana Yasu Almasihi kudumma iini ka teyi ka üüdü ma angnga, kudumma inde tanno iini no kafa ka eema ma 'bühülü itaalo a nīimō ana a'a, a'a ka eyi tiya eede taalo a'a na nīimō ka 'bühülü.

<sup>15</sup> Ömō'di saga tatendhe üürü taalo atatendhe taalo Masala manu kini, nīimō ya agu'daana ya taluna tefe ka 'di ma Koronggore ma Masala ya 'diila ya.

<sup>16</sup> Ara Masala tanangnga ta'diila a 'bangnga a kadu tanno uurna tumma noono keere no, nja kadu na amma kono no nye'd'de.

<sup>17</sup> Ndama uuru tanno taalo a'a nasaasa ömō'di anyamany a'a ka oona, nagoola neede ka oona no, nagoola ma kadu tanno adiidiri a'a kudumma eere tiya Yasu.

<sup>18</sup> Nagöre eede, fa ka



türü tanno Uugaara Yasu Al-  
masihi ka aneene nja aaga  
in'dili. Amiin.

## Waraga ya Bölis ma co Afosus Tafa'da tumma

Bölis arigiri ada waraga a kadu ma kaniisa ka Afosus anya mo ka 'bühülü tiya ana eere 'bitingngö a'da Türkiya mo. Bölis aganna ka Afosus a nagürüünü kiidoona adünnü tumma ma İnjiili a kadu tamma ka Almasihi kadhabbu kaadha katümmü eema ma masala ma Artamis (Kadafiini 19).

Bölis arigiri ada waraga co kadu ma Afosus a'da unngo ka pabuusu ka Röoma (Afosus 3.1). Arigiri iki a'da naganuuru kanda afaradene ya ara eema nye'd'de tanna ka nüsö ma Almasihi. Ka kadu kanda uruna Yasu keere kara ta ungodho ka Almasihi kada kadu ka ungodho. Bölis eema nja tanno iiri waraga no a'da kasaasa ajeene kiicolo ka nanggeedi nja kadu könö kaadha ka taneene ma 'billi no ma korokoro nja tam'baga, kaneene taneene ma timin'da nja 'bangnga nja tafa ka tatoroko tanno kadu dhidha.

### Töøjülü

<sup>1</sup> Waraga ö'dö ndama Bölis tafiini ya Yasu Almasihi a tasaasa ma eedi tiya Masala na ungu co kadu ma kaniisa no ka Afosus no nja tanno amma ka Yasu Almasihi no.

<sup>2</sup> A Masala ma Pupa tiya aja nja Uugaara Yasu Almasihi, tanangnga türü aaga nja ta'diila.

*Baraka ma koronggore ka Almasihi*

<sup>3</sup> Kada nangnga ta'diila a Masala nja Pupa tiya Uugaara tiya aja Yasu Almasihi manangnga baraka ma koronggore angnga, baraka ya Almasihi ka 'dotombo'do.

<sup>4</sup> Masala magesse angnga ka Almasihi a'da müfürü tarü'bü 'bühülü amang kaja tinsili a'da taalo hetti kide kidha moonoo ka tasaasa.

<sup>5</sup> Masala milli ka takiki a'da oogo tümmü angnga kada laala tiya oono ana Yasu Almasihi oogo masaasa ka eyi tiya oono.

<sup>6</sup> Kadagafünügü Masala ko'do ka türü tanno oono yoono ka anangnga angnga a'da taalo faana kide ka 'Bii'bala tiya oono ka asaasa i'ya.

<sup>7</sup> Kagoolonadene angnga ana eriidö tiya iini ma taagala tatoroko aja ka oona, a tüüsü ma türü tanno oono

<sup>8</sup> yoono ka anangnga angnga ka tadhabbu ma ta'dara tanno oono nja tussu eema.

<sup>9</sup> Eema ya Almasihi ka tagüünü, Masala mala fiini ma eema tiya oono ya küdhü ya angnga.

<sup>10</sup> Linggo na Masala kara tatümmö eege ka uuru miini kono ka tö'dö ana eema tiya oono ka tarü'böönö no nye'd'de ya ka 'dotombo'do ya nja tanno ka 'bühülü

ka nīisō tanno Almasiīhi tiya Uugaara ya.

<sup>11</sup> Masala magesse angnga afe'de manangnga angnga kada unggodho ka Almasiīhi, kudumma oono masaasa tüüni nggeege. Oogo magüüni eege nye'd'de afa moonoo ka asaasa kungngo.

<sup>12</sup> Kada kafünügü töyeene na Masala ko'do angnga na kindhigī oogo jiddi ma 'billi no, ana eere ma Almasiīhi.

<sup>13</sup> Aaga afe'de aaga ka kadu tanno Masala ka taföönyö tumma ma timin'da, tumma na 'diila no toolona aaga no aaga tamma aaga tabünnü hitimi a Koronggore ya Insili ya oono ka tatiraana ya.

<sup>14</sup> I'i yungngo afaana maaja kara takarna kide idhi a Masala tafa kadu noonoo ma tafünügü oogo ko'do ka tidhindhī tanno oono.

*Tamana ta'diila nja tafara ka Masala*

<sup>15</sup> I'i yungngo eede ka taföönyö tamma naada ka Uugaara Yasu nja tasaasa tanno ada ka kadu ma kaniisa in'dilī kungngo.

<sup>16</sup> Namana a'a ta'diila a Masala 'bucca kudumma aaga turi kungngo nagīigī tumma aaga eede ka teema nja Masala.

<sup>17</sup> Nasaasa a'a Masala mo Uugaara tiya aja Yasu Almasiīhi, Pupa ma tidhindhī, a'da manangnga koronggore ma ta'dara adele i'i aaga amang kada tussu oogo tussu ma timin'da.

<sup>18</sup> Nafara a'a ka Masala a'da aaga tafa'da nanggüüdü

naada amang kada tiji töyeene noonoo amang kada tussu tindhigī noonoo ka ümmünü aaga iini no, eema yoonoo kara tanangnga angnga no ma kaniisa no,

<sup>19</sup> türü noonoo na idhindhī no alinggo kaja ka oona angnga na amma ka türü tanno alinggo kaja no a türü na Masala na ii'baana no

<sup>20</sup> noonoo ka tagalinggo ka Almasiīhi kono ka fiki'dō i'i ka inde manangnga i'i ka temmi kono ka nīisō ma kuri ka 'dotombo'do.

<sup>21</sup> Almasiīhi yungngo ko'do ma tauugaara nja türü nja türü nja tauugaara, i'i ya uugaara ma eema nye'd'de ka 'büdhülü tiya. Ara ta uugaara ma tiya ara tö'dō ya afe'de.

<sup>22</sup> A Masala tanangnga eema iini ka uune in'dilī mümmü i'i kada üüdü ma eema in'dilī ma kaniisa.

<sup>23</sup> Kaniisa oogo ma tuu'da tanno Almasiīhi madigi i'i, i'i yungngo adigi eema nye'd'de.

## 2

*Tefe ka 'di ka Almasiīhi*

<sup>1</sup> A 'billi kakaaya aaga ka tatoroko nja tam'baga tanno ada,

<sup>2</sup> kisi aaga ka eema ma 'büdhülü keere aaga tamma ka tumma ma uugaara ma türü ma koronggore tiya toroko ya ka 'dotombo'do, koronggore na ümmü kadu no anu ka Masala no.

<sup>3</sup> Angnga nye'd'de kafeene angnga nja eene, angnga taganeene taneene ma

'būdhülü angnga tagalinggo eema ya toroko ya nja eene ma tasaasa eema ma nang-güüdü tanno aja, angnga ka laala ma tagoroo'bo, ara angnga tapusu adene afa türeene ma kadu.

<sup>4</sup> Lakiini 'bangnga ma Masala ma dhabbu nja tasaasa tanno oono nja angnga dhabbu no.

<sup>5</sup> Mafiki'dö angnga ka inde nja Almasiihi a'da asa angnga takaaya ka tatoroko tanno aja. A türü tanno Masala, kaduna aaga toolonadene.

<sup>6</sup> Mafiki'dö angnga nja Yasu Almasiihi manangnga angnga ka temmi nja iini ka 'dotombo'do.

<sup>7</sup> Ara tö'dö ka nagürüünü tanno ara tö'dö no, a türü tanno oono a 'bangnga tammo oono maala angnga ka Almasiihi mo.

<sup>8</sup> A türü tanno Masala ka tuna aaga toolonadene a tamma, taalo ndama aaga lakiini Masala manangnga aaga.

<sup>9</sup> Taalo linggo naada eege kamiini, lakiini linggo na Masala eege kamiini iindü ömö'di könö tabbü 'danüisö iini.

<sup>10</sup> Masala marü'bü angnga, karü'bü adene angnga ka Almasiihi Yasu ma linggo ma eema tiya a'diila ya, ya Masala ka takindinaana kaja ku'bu ka dhidha amang kaja talinggo.

*Angnga ka unggodho ka Almasiihi*

<sup>11</sup> Nggeege kussu aaga a'da taalo aaga ka Yahüüdü

dhorro, Yahüüdü keema a'da eege karadene ka tuu'da no taalo kummü aaga kada kadu ma taradene.

<sup>12</sup> Kaganeene aaga 'billi a'da taalo aaga kussu Almasiihi kagu'b'ba aaga ka kadu ma Israyil ku'bu, aaga ta kölöge aaga taalo kakete ka timi'di tumma tanno Masala ka takiki no. Kaneene aaga ka 'būdhülü tiya a'da taalo tindhigi kada a'da taalo Masala kada.

<sup>13</sup> Lakiini 'bitingngö ka Yasu Almasiihi asa aaga takete ana erüüdö tiya Almasiihi a'da kagu'b'ba aaga.

<sup>14</sup> Almasiihi i'i yungngo ata'diila anangnga Yahüüdü nja kadu tanno taalo ka Yahüüdü no kada unggodho, ürrüdü ndhiidhö ma takirimü na aganna kene ka söödö ya.

<sup>15</sup> I'i aadha ka seriye nja tumma miini nja linggo miini ka tuu'da tanno iini, eedi yiini a'da adina ömö'di öccö unggodho ana ka kadu tanno eera no ka eyi tiya iini ma tüünü ta'diila.

<sup>16</sup> Indinaana eege ku'bu a teera meene nja Masala ana salii'bi tiya iini, ürrüdü ndhiidhö ma kirimü, uuraana kadu ka oona nye'd'de ka tuu'da kada unggodho.

<sup>17</sup> Almasiihi ö'dö adageema ka tumma ma ta'diila aaga na kajeene no kaku'b'ba ka Masala no nja ta'diila ka kadu tanno akete no.

<sup>18</sup> Angnga nye'd'de kungngo, kajeene nja

Yahüüdü ana eere ma Almasihi ara angnga tagöö'dö a Koronggore unggodho kidha ma Pupa.

<sup>19</sup> Ndama uuru tanno taalo aaga ka kölöge taalo ka kafala afe'de aaga nja kadu tanno Masala ka unggodho aaga kadu ma 'di tiya Masala.

<sup>20</sup> Karü'bününja aaga ka kadese tanno kadafiini nja nagane'bi a misi ma kadese a'da Yasu Almasihi ka eyi tiya iini.

<sup>21</sup> I'i yungngo anangnga tarü'böönö ka tüm mü ajeene nye'd'de inggiridene anangnga i'i kada la ma Masala ya insili ya.

<sup>22</sup> Aaga nja iini afe'de karü'bü adene aaga nja iini amang kada ta'buugu ma taneene ya Masala kadanna kide a koronggore ya.

### 3

#### *Bölis alaana kajeene*

<sup>1</sup> Kudumma tumma tanno a'a na Bölis, a'a na ka pabuusu tiya Yasu Almasihi kudumma aaga na kajeene no.

<sup>2</sup> Kussu aaga tumma na türü tanno Masala ka anangnga a'a ka üüdü ma aaga no.

<sup>3</sup> Madele taküdhü ma linggo tanno oono a'a tiya eede ka tarigiri ada aaga idhilli ka dhidha ya kungngo.

<sup>4</sup> Üürü kagüüri aaga tumma neede ka tunggu aaga no ara aaga tussu a'da nussu a'a taküdhü na Almasihi.

<sup>5</sup> Taalo ömö'di ma tussu tumma küdhü no, idhi a Koronggore ya Masala tadirina a kadafiini tanno Masala na insili no nja nagane'bi.

<sup>6</sup> A taküdhü no, eege ana eere ma İnjiili, ara kajeene toso ka takarna ka eema nja Israyil, ka unggodho ka tuu'da, kosso ka timi'di tumma ka Almasihi Yasu.

<sup>7</sup> A'a na ömö'di ma linggo ma İnjiili tammo a türü ma eema tiya Masala ka anangnga a'a ya a linggo ma türü tanno oono.

<sup>8</sup> A'a nungngo nadhilli ka kadu ma Masala ka teene nye'd'de, Masala manangnga türü no a'a a'da nalaana kadu na taalo ka Yahüüdü no, taalo ndhiginö ka tüüsü tanno Almasihi.

<sup>9</sup> A kadu nye'd'de tussu linggo na Masala na küdhü no kummü oono ma 'billi ma Masala ka tarü'bü eema in'dili.

<sup>10</sup> A naguuru na 'bitingngö no ana kaniisa a naguugaara nja naguugaara ka 'dotombo'do kussu ta'dara noono ka eema kadhoonyo nye'd'de kungngo.

<sup>11</sup> Masala magalinggo kungngo a tussu kide tanno oono ka tagüüni ma 'billi ana eere ma Masala tiya aja Yasu Almasihi.

<sup>12</sup> Tamma kini naaja no ara angnga tana rüsü ma takete ka Masala a'da taalo ri'ba a tagu angnga.

<sup>13</sup> Nikiri a'a ka tiki aaga a'da, aaga tafa tadinigöögö kudumma dhügürü tiya eede ya ka üüdü ma aaga i'i

agala ka'diila nja aaga adha.

### *Bölis afara ka Masala*

14 Kudumma a tumma tanno, na a'a tüürü ku'bu ana küüge nafara ka Masala Pupa yaaja.

15 I'i yungngo a kadu tanno ka 'dotombo'do no nja 'büdhülü ka'duga eere yiini.

16 Nasaasa a'a Masala ma türü ma tidhindhī tiya oono a'da manangnga türü ma Koronggore tiya oono kada ka oona.

17 A'a nafara ka Masala a'da Almasihi anna kada ka nanggeedi a tamma. A'a nafara ka Masala a'da aaga tarigi uune caa'bu dhorro, aaga takidhö ka tasaasa,

18 Nye'd'de nja kadu tanno Masala kaana türü ma tussu tadhabbu nja tadhonggoro nja ta'doogo nja ta'buugu a tasaasa na Almasihi kada eege kamiini.

19 Aaga tussu tasaasa na Almasihi agii'bi tussu eema amang tadigine ana eema nye'd'de ya Masala ka tigaana ya.

20 Fa ka Masala manangnga türü malinggo kaja ka oona, oogo mambaanya talinggo eema dhabbu adagii'bi niimö yaaja ka asaasa ya.

21 Tidhindhī kungngo oono ka kaniisa nja Yasu Almasihi ka sere in'dili, turi ta'billi! Amiin.

## 4

*Ta unggodho ka tuu'da ma Almasihi*

1 A'a nanna ka pabusu kudumma linggo ma Uugaara, nasaasa aaga a'da aaga taneene taneene afa ma tanno Masala ka tagümmünü aaga iini no kungngo.

2 Aaga tiicolo aaga ta'diila nja kadu aaga tidhi oona ku'bu aaga tümmünügü njaana ko'do dhadha a tasaasa ajeene.

3 Aaga kardha ku'bu aaga tafa kada unggodho ka Koronggore a tami'daana ma ta'diila.

4 Kudumma aaga ka tuu'da ka unggodho a Koronggore unggodho afa ma Masala ka tagümmünü aaga ka tidhi oona ku'bu ka unggodho ya Masala ka tagümmünü aaga ya.

5 Kudumma Uugaara ma unngo ada ma unggodho a tamma ka unggodho a tambeese ka unggodho.

6 A Masala ma unggodho Pupa ma kadu nye'd'de alinggo ada eene in'dili kungngo i'i aneene nja eene in'dili.

7 Lakiini Almasihi amana türü a kadu töccö ana kaja tamana ma faka tammo eene ma linggo tamana miini ka asaasa.

8 Afa ma sorne ka tiki, "Kini ka sirö coo'do ka 'dotombo'do a'duga kasaga nja iini kadhabbu adamana eema a katadü'd'dü."

9 Minna i'i yungngo ana eere a'da, "asirigö coo'do ka

'dotombo'do" ungngo? I'i ya iki a'da i'i ya öö'dö ka 'bühülü ka ta'buugu ka dhidha.

<sup>10</sup> Yasu ka eyi tiya iini yungngo öö'dö ku'bu asirigö coo'do ka 'dotombo'do ma tadigi 'buugu nye'd'de ana oona miini.

<sup>11</sup> I'i yungngo ümmünü kadu könö kada kadafiini, könö kada nagane'bi, anno teema tumma ma İnjilli, anno ta ka'boge, anno ta katalaana.

<sup>12</sup> I'i ya agüüni nggeege amang kene tindinaana kadu ma Masala ku'bu nye'd'de ka linggo ma kaniisa ma tarü'bü tuu'da na Almasiihi.

<sup>13</sup> Amang kaja tala ta ungodho ka tamma nja tussu 'Bii'bala ma Masala, kada ömö'di kadigine, angnga ma tala tadhonggoro na Almasiihi.

<sup>14</sup> Amang kaja tafa taga laala a tanya ma talaana tanno atoroko no tafa tagürünü eege ko'do a kadu tüsinini eege ana ünggü ma tanangnga eege ka taama.

<sup>15</sup> Lakiini angnga tageema tumma ma timin'da a koronggore ma tasaasa angnga taginggiridene ka eema in'dili ana Almasiihi i'i ya üüdü ya.

<sup>16</sup> I'i yungngo anangnga tuu'da ka tümümü ajeene kimi'dinjaana koona nye'd'de, a 'dakeyi alinggo linggo niini, a tuu'da tinggiridene nye'd'de, a tarü'böönö miini ta ungodho a tasaasa ajeene.

*Taneene na 'diila no ka Almasiihi*

<sup>17</sup> Nggeege ara a'a tiki aaga ana eere ma Uugaara Yasu aaga fa taneene afa kadu ma 'bühülü kadu no adinigöögö ma tam'baga no.

<sup>18</sup> Eege kungngo ka kisin-soro taalo kaföönyö tumma na Masala a tam'baga tanno eene a takidhö ka nanggeedi tanno eene kagu'b'ba ka taneene tanno Masala.

<sup>19</sup> A modolo taalo magu eege kümmünü nanggeyi neene ka temelö nja füngngö nja iiya kadhoonyo nja tallogo taalo küüsü kide.

<sup>20</sup> Lakiini taalo tumma na Almasiihi yungngo ada ka talaadene kide ya i'i ya miini.

<sup>21</sup> Timin'da aaga kaföönyö tumma miini aaga takalaadene talaana ma timin'da no ka Yasu no.

<sup>22</sup> Aaga aadha ka taneene tanno illi no, aaga ungu eema ya toroko ya illi ya keere eema ma tuu'da ya üsinidene no a taga'dadene ya.

<sup>23</sup> A aaga padaga oona keere aaga tinsili ka nanggeedi nja nanggüüdü.

<sup>24</sup> Aaga agirni ömö'di ya issi ya ada ka oona ya Masala ka tarü'bü i'i ya kafeene nja oona ya ka'diila nja tinsili nja timin'da ya.

<sup>25</sup> I'i yungngo ada kara taadha ka korokoro, ömö'di ana kada teema tumma ma timin'da nja tööje kudumma aja kada ungodho ka tuu'da na Almasiihi.

26 Üürü kagoroo'bo aaga, aaga fa tüüni tatoroko, aaga fa tafa ka ndanaaya ka 'dīnggō caa'bu a'da kagoroo'bo aaga.

27 Aaga fa tafa'da fiini a Ebliisi.

28 Ömö'di ya tanyooro ya aadha ka nyooro, lakiini fa kini adhügürü a linggo ana iisine tanno iini ana eema, amang kini tinya a kadu tanno eema ka titaalo kene no.

29 Aaga fa tindiri tumma na toroko no illi tumma na 'diila ma tindinaana kadu ku'bu no, na kadu kasaasa taföonyö no.

30 Aaga fa tanangnga Koronggore ma Masala ya Insili ya ka agoroo'bo a taneene tanno ada no, i'i abbünnü hitimi kada ka oona kada tanno iini ma uuru ma toolonadene.

31 Aaga aadha ka kirimi nye'd'de nja midhi nja koro'bo nja tagoroo'bo nja tiidhaana ka oona nja teelaana nja eema tiya toroko ya 'do.

32 Aaga faana ka oona a ta'diila nja 'bangnga, aaga afa ka kadu tanno alinggo tatoroko ana aaga no afa ma Masala ka afa kada ana kada ka tamma ka Almasihi.

## 5

### *Taneene ka töyeene*

1 Aaga aneene afa ma Masala kungngo kada laala tiya asaasadene.

2 Aaga unggeene ka fiini ma tasaasa ajeene, fiini ya

Yasu Almasihi tiya asaasa angnga ya, üpü eyi yiini co ka üüdü ma angnga kada nüimö ma tirri ya eedhenja a Masala a ndhüigö miini tü'd'dü ka ti'd'di.

3 Lakiini temelö nja linggo ma nyoro nja tallogo nye'd'de kungngo taalo kama teemadene kada ka söödö aaga na kadu tanno Masala no.

4 Tindiri tumma na toroko no nja ker'de ker'de nja tam'baga taalo ka'diila nja aaga illi tamana ta'diila nja tafünügü Masala ko'do.

5 Kussu aaga a'da ömö'di ya atemelö nja eema tiya toroko ya nja tallogo i'i afeene nja ömö'di ya ümmü masala ma 'büdhülü taalo ara takarna ka tauugaara ma Almasihi nja Masala.

6 Aaga fa tafa ka ömö'di könö iisini aaga a tumma tanno atoroko no kudumma eene kara tanangnga tagoroo'bo ma Masala kara tala kadu no taalo kaföonyö tumma noono no.

7 Nggeege aaga fa taneene nja eene 'do.

8 Kaganna aaga ka ndüüli ka dhidha a 'bitingngö sa aaga tanna ka töyeene ma Uugaara, asa aaga aneene taneene ma laala ma töyeene.

9 Kudumma tööyö ma töyeene unnggo ka eema tiya a'diila ya nye'd'de ka tinsili nja timin'da.

10 Aaga alaadene ka eema tiya Uugaara ka asaasa ya.

11 Aaga fa toso ka linggo ma ndüüli na toroko no, laki-



ini aaga ungu eege kürö ndama iini kaco ka töyeene adha.

<sup>12</sup> Eema ya kadu na taalo kaföonyö tumma na Masala kalinggo ka küdhü no magu modolo ungu ma teema iini.

<sup>13</sup> Lakiini nïimö ya agalinggo adene ka küdhü ya, a kadu kara tjöögö iini kö'dö kürö ka töyeene.

<sup>14</sup> Nïimö ya ijidene ya i'i ya töyeene, kudumma iini ka tiki,

"Ajeene o'o na arigide no, fiki'dö ka kadu tanno aaya no ka söödö, amang ka Almasihi töyeene ada küdü ka oona."

<sup>15</sup> Aaga adinö ko'do dhorro aaga taneene taneene ma kadu tanno 'dara no, taalo taneene ma kadu tanno nagaaga no.

<sup>16</sup> Aaga 'digaana 'bitingngö aaga tüüni eema ya 'diila ya, kudumma naganuuru tanno, taalo ka'diila in'dili kungngo.

<sup>17</sup> Aaga fa taneene kada nagaaga, lakiini aaga tussu nïimö ya Uugaara ka asaasa ya.

<sup>18</sup> Aaga fa take ka ngeeli ma taga'da aaga ka nanggüüdü, lakiini aaga tigne a Koronggore ya.

<sup>19</sup> Aaga eema a tumma ma tüüsü ma sorne nja natüüsü ma koronggore, aaga üwe tüüsü aaga tafünügü Uugaara ko'do ndama nanggeedi ka teene.

<sup>20</sup> Aaga amana ta'diila a Masala tammo Pupa mo ka eema nye'd'de ana eere ma

Uugaara tiya aja Yasu Almasihi.

*Iiya nja naganyori tanno eene*

<sup>21</sup> Aaga föönyö ana tumma ka oona dhadha a ri'ba ma Almasihi.

<sup>22</sup> Iiya, aaga föönyö eema ya naganyori tanno ada afa maada ka föönyö eema ya Uugaara kungngo.

<sup>23</sup> Kudumma miide i'i ya üüdü ma aka afa Almasihi kada üüdü ma kaniisa kungngo, i'i yungngo oolona kaniisa oogo ma tuu'da tanno iini.

<sup>24</sup> Afa ma kaniisa ka föönyö tumma na Almasihi, fa ka iiya ka föönyö eema na naganyori tanno eene ka eema nye'd'de kungngo.

<sup>25</sup> Nagiide, aaga asaasa iiya naada afa ma Almasihi ka asaasa kaniisa kungngo üpü eyi yiini co ka üüdü moonoo.

<sup>26</sup> Anangnga oogo ka tinsili aagala oogo ka oona a 'biidi ma tumma ma tagunaana.

<sup>27</sup> Amang kini ta'duga oogo ma eyi tiya iini kada kaniisa ka a'diila a'da taalo nïimö ya toroko ya kide, a koola titaalo kide a mirindhi titaalo kide alla nïimö ya nyoro ya kide, lakiini minsili a tatoroko titaalo kono ka oona.

<sup>28</sup> Nggeege afe'de fa ka nagide ka asaasa iiya neene afa meene ka asaasa oona neene kungngo, ömö'di ya asaasa aka miini asaasa eyi yiini.

<sup>29</sup> Taalo ömö'di ma tanu ka tuu'da tanno iini, lakiini anaana iye kide amana kuri

iini afa ma Almasiihi ka afa ka kaniisa kungngo.

<sup>30</sup> Angnga kagosso angnga ka tuu'da tanno Almasiihi.

<sup>31</sup> "I'i yungngo ömö'di ka tinyi pupa yiini ku'bu nja niimö tammo iini ara ka toosso kada tuu'da na ungodho no nja aka tammo iini."

<sup>32</sup> Tumma na küdhü dhorro no eege kungngo, a'a nasaasa tiki a'da taküdhü ma Almasiihi nja kaniisa.

<sup>33</sup> Fa ka ömö'di asaasa aka miini afa miini ka asaasa eyi yiini kungngo fa ka aka mümmü nyuri yoono dhorro.

## 6

*Laala nja kupupa tanno eene*

<sup>1</sup> Laala, aaga föönyö tumma na kupupa tanno ada nja nakaniiimö tammo ada ana eere ma Uugaara, tumma dhorro eege kungngo.

<sup>2</sup> "Ümmü pupa yüüdü nja niimö tammo üüdü," tumma ma seriye ma Masala na dhidha no ma timi'di tumma eege kamiini,

<sup>3</sup> "amang kada taluna ta'diila a nagürüünü naada tadhabbu ka 'büdhülü."

<sup>4</sup> Aaga na kupupa no, aaga fa tanangnga laala yaada ka koro'o'bo, lakiini aaga inggiri eege afa ma tiya Uugaara ka tiki ya kungngo.

*Naguugaara nja kasaga*

<sup>5</sup> Kasaga, aaga aföönyö eema ya naguugaara tanno ada ka 'büdhülü ya, a ri'ba

a ta'deedene ka oona ana eedi ka tinsili afa maada ka taföönyö tumma na Almasiihi kungngo.

<sup>6</sup> Taalo kudumma eene kiji aaga a'da tadinö kada, lakiini kada kasaga tanno Almasiihi kalinggo niimö ya Masala ka asaasa ya.

<sup>7</sup> Aaga alinggo ana eedi dhorro afa maada ka talinggo ada Uugaara taalo a kadu.

<sup>8</sup> Kudumma ada kussu ara Uugaara saga nangnga talingnge a kadu in'dili üürü tasaga üürü ömö'di ya dhorro ya, ka linggo niini na 'diila no.

<sup>9</sup> Aaga na naguugaara no, aaga üüni a kasaga tanno ada nggeege, aaga fa tuuru ri'ba eene ka nanggeedi aaga tussu aaga a'da Uugaara yeene i'i ya Uugaara yaada ka 'dotombo'do taalo üüni ada ömö'di könö ku'bu.

*Mudugusi ma Masala*

<sup>10</sup> Tumma na eere no a'da aaga tana türü a Uugaara ka türü tanno oono na idhindhi no.

<sup>11</sup> Aaga adhifi eema ma koro'bo ma Masala nye'd'de amang kada tambaanya takara ka ünggü tammo Ebliisi.

<sup>12</sup> Taalo angnga keema koro'bo nja diidi ma tuu'da nja eriödö, lakiini nja naguugaara nja kadu tanno iifi no nja kadu ma türü, kadu no anna ka ndüüli no nja nagoronggore tanno oroko no ka 'dotombo'do.

13 Yungngo ada kara tadhifi eema ma koro'bo ya Masala nye'd'de amang kada tambaanya tümööñö ka eyi tiya ada ka uuru tanno atoroko no, aaga tidhi oona ku'bu ada ka ndatiimö linggo nye'd'de.

14 Aaga kardha ku'bu ana jöññö ma timin'da, aaga tagirni mudugusi ma tadhorro mo ada ka nooro,

15 aaga tagirni egüide ma tindinaana ku'bu nanggeyi naada ma teema tumma ma Masala na 'diila no.

16 Ana kide nye'd'de aaga a'duga toona ma tamma, amang kada tata magusule ma tatoroko ma finne mo.

17 Aaga kirni barnete ma toolonadene ada ka nanggüdü aaga ta'duga kulu'ba ma Koronggore kada tumma ma Masala.

18 Aaga eema nja Masala turi kungngo a Koronggore ya Insili ya aaga fa taadha kide, aaga adinö ko'do miini aaga fara ka Masala ka üüdü ma kadu tanno oono.

19 Nja a'a afe'de amang kede kara tafa'da nünö ma teema ya, a Masala tanangnga rüsü kede ka eedi neema tumma na 'diila na Masala na küdhü no.

20 A'a na tafiiñi miini nadimi'di adene a kadhollé, aaga afara ka Masala amang kede tana rüsü ma teema tumma na Masala taalo ri'ba kagu a'a.

### *Töøjülü na eere no*

21 Lakiini taneene neede nja linggo tanno eede ara Tikikos saga tirina aaga in'dili, örre yeede ya akinyi

linggo a'a, yeede ka asaasa i'i ya adho ka fiini ka linggo ma Uugaara ya.

22 Nagürünü a'a i'i kada amang kini tadirina taneene nüidi aaga amang ka nanggeedi naada ka tiicolo.

23 Ta'diila nja tasaasa nja tamma ma nagöre ma Masala Pupa ndama Uugaara Yasu Almasihi.

24 Fa ka türü nja kadu nye'd'de no asaasa Uugaara yaaja Yasu Almasihi tasaasa na taalo kara titaalo no.

## Waraga ya Bölis ma co Filippi Tafa'da tumma

Anya ma Filippi maga-  
nna ka Makadoniya maga  
muriya ma fiini ma niiso  
ma küüle ma Yunan tammo  
'bitingngö ma Bölis ageema  
tumma ma İnjili ma Yasu  
kanna a kadu tamma ka  
Yasu (Kadafiini 16). Bölis  
agananja ka pabuusu a  
nagürüünü kadhabbu ka  
naanya kadhoonyo, a kadu  
ma kaniisa ka Filippi  
tagürüniggi ana gürüüsi ma  
tamünügü i'i ko'do, kuu'bu  
i'i ka eedi. I'i arigiri waraga  
ya ma tanangnga ta'diila  
eene.

I'i iki a kadu ma kaniisa  
a'da kummü tumma na  
Almasihi a'da a kadu  
tiicolo ka nanggeedi nja  
köje kakinyi linggo a köje  
dhadha. I'i iki eene  
a'da taneene na a'diila no  
kunggo Almasihi, kuurna  
talaana tanno iini taalo  
talaana na katalaana tanno  
korokoro no asaasa eege  
a'da kuurna eema ma  
taanyara ya Masala ka  
anangnga a Yahüüdü ya.

### *Tamana ta'diila*

<sup>1</sup> Waraga ya ödö ndama  
Bölis nja Timosaws kadu  
ma linggo na Yasu Almasi-  
ihi kunggo co nagöre ma  
angnga ma kaniisa no ka Fil-  
ippi nye'd'de kunggo, kadu

no unggodho nja Yasu Al-  
masihi no, nja ka'boge nja  
kadüfi tanno eene.

<sup>2</sup> Fa ka Masala ma Pupa  
tiya aja nja Uugaara tiya aja  
Yasu Almasihi ka anangnga  
türü aaga nja ta'diila.

### *Tafara ka Masala nja tamana ta'diila*

<sup>3</sup> Namana a'a ta'diila a  
Masala tammo eede turi  
kede kara tagiigi tumma  
aaga.

<sup>4</sup> Nafara a'a ka Masala turi  
a dhodho kudumma aaga  
in'dili kunggo.

<sup>5</sup> Kudumma ada ka takinyi  
linggo ma injili a'a ndama  
uuru tanno dhidha no  
ta'bitingngö.

<sup>6</sup> Nussu a'a dhorro a'da  
Masala ma kafü'dü linggo na  
'diila kada mo, mara tütü  
ka talinggo ka saga tatimö  
kadara ka uuru tanno Yasu  
Almasihi kara tö'dö no.

<sup>7</sup> A tumma dhorro eede  
ka tinigöögö ma aaga in'dili  
kudumma aaga 'do aaga  
kunggo ka eedi tiya eede  
turi kunggo, aaga in'dili  
kosso aaga ka türü tanno  
Masala nja a'a, üürü ka  
pabuusu üürü ka tümöönö  
ka tumma na 'diila no a tefe  
kide dhorro.

<sup>8</sup> Masala oogo munggo  
mussu tumma meede ka  
teema tumma ma timin'da  
eede ka tiki a'da a'a nana  
'bangnga ma aaga in'dili  
'bangnga mö'dö ndama eedi  
ya Yasu Almasihi.

<sup>9</sup> Tafara ka Masala neede  
kudumma aaga a'da a  
tasaasa naada ka takogoona  
ma tadhhabbu dhorro ka  
tussu eema nja ta'dara.

10 Amang kada tesse niimö ya a'diila ya amang kada tinsili, a tatoroko titaalo kada ka uuru tanno Almasiihi kara tö'dö no.

11 Aaga tadigine a tööyö ma 'diila ana eere ma Yasu Almasiihi ma tidhindi nja tindhigi Masala ko'do.

### *Tefe ka 'di ana Almasiihi*

12 Nagöre eede, nasaasa a'a a'da aaga tussu niimö ya agalinggo adene ana a'a ya, agala kadu kakogoona ma tanangnga tumma na 'diila no ka tanyala ku'bu.

13 'Bitingngö kadu nye'd'de ka 'di ma nasigira ma Rööma nja kadu könö kussu a'da a'a na ka pabuuusu ka üüdü ma Almasiihi.

14 Tanna ka pabuuusu neede no, kafa ka nagöre ma angnga kadhabbu katamma ka Uugaara Yasu kakogoona ma tümmü rüsü ma teema tumma ma Masala a'da taalo ri'ba eene ka nanggeedi.

15 Kadu könö keema tumma ma Almasiihi a kirimi a tisaana ka oona a kadu könö talaana i'i ana eedi ka tinsili.

16 Kadu na miini no kalaana ana eedi ma tasaasa a'a, kussu a'da Masala manangnga a'a ka talaana kadu ka tumma tanno oona na 'diila no.

17 Kadu na miini no taalo keema tumma ma Almasiihi ana eedi ka'diila, kussu a'da eege kara takogoona ma tanangnga dhügürü a'a ka tanna ka pabuuusu.

18 Lakiini taalo agu'du a'a ka oona, kagala oona ka'diila

eede a tumma tanno Almasiihi ka teemadene üürü ka'diila alla taalo ka'diila ka nanggeedi, lakiini nadhodho a'a ara a'a tütü ka tadhodho.

19 Kudumma eede ka tussu a'da alinggo adene ma toolona a'a ka pabuuusu kudumma tafara ka Masala tanno ada a tikinyaana ma Koronggore tiya Yasu Almasiihi.

20 Niimö yeede ka asaasa nindhigi i'i ya, a'da nafa tagi'di ka linggo tanno eede keere 'do, lakiini 'bitingngö turi ara a'a tiisö ka linggo keere ana oona nye'd'de, üürü nefe a'a ka 'di üürü neyi a'a.

21 Tefe ka 'di neede a'da nussu Almasiihi, inde neede tö'dö keere a niimö.

22 Üürü a'a tefe ka 'di neede ma talinggo linggo ma tö'dö keere iini ya, taalo a'a nussu ara a'a tesse öjö?

23 Nadhere a'a ka eema keera, nasaasa a'a taadha ka tefe ka 'di ara a'a ka taneene nja Almasiihi i'i yungngo a'diila.

24 Agala ka'diila nja aaga eede kara tütü ka tefe ka 'di.

25 Nussu a'a ara a'a tütü nja aaga in'dili kungngo amang kada tunggunu co a dhodho tanno ada ka tamma ma Masala.

26 Nggeege taneene neede nja aaga afe'de no, kanangnga aaga ka tindhigi Yasu Almasiihi ko'do kudumma ma niimö tiya Masala ka talinggo ada a'a ya.

27 Niimö ya agu'daana 'bitingngö ya a'da a taneene naada ka tefe ka 'di kaneene

nja tumma tanno Almasiihi amang kede tara tö'dö kada kanna ya, üürü a'a naföönyö kede ka tüürü nitaalo kada kete, aaga tütü kada ungodho ka Koronggore, aaga takardha ku'bu ana eedi ungodho ka üüdü ma tamma ka Yasu Almasiihi nja tumma tanno 'diila no.

<sup>28</sup> Aaga fa tari'ba a diidi tiya ada ka nïimö töccö 'do nggeege kara tussu adene a'da eege kandaama, a tolonadene naada ka Masala ka nïisö.

<sup>29</sup> Masala mafa'da fiini aaga ma talinggo ada Almasiihi, taalo tamma kini sugi, lakiini ma tadhügürü ka üüdü miini afe'de.

<sup>30</sup> Aaga kardha ku'bu aaga tema koro'bo afa ma tiya ada ka tadinö kede ka takardha ku'bu iini ya, aaga taföönyö 'bitingngö a'da naleefe a'a takardha ku'bu 'bitingngö.

## 2

*Tiicolo na Almasiihi nja tïdhindhï tanno iini*

<sup>1</sup> Tefe ka 'dï naada ka Almasiihi 'dee ka anangnga aaga kana türü? Tasaasa niini ka 'baga o'o ku'bu ka eedi? Ka ungodho aaga ka Koronggore nja 'bangnga nja muuyu?

<sup>2</sup> Nggeege a'a nasaasa aaga a'da aaga tanangnga a'a ka tadhodho a tasaasa ka ungodho ana eedi ungodho a tumma ka ungodho.

<sup>3</sup> Aaga fa tasaasa nanggeyi naada aaga tan'dinigi oona

coo'do, aaga ümmünü nanggeedi ku'bu aaga tümümü kadu könö ka tii'bi aaga.

<sup>4</sup> Aaga fa takiri iye ka eema ma nanggeyi tanno aada, lakiini aaga asaasa kadu könö iini.

<sup>5</sup> Aaga ümmü nanggeyi naada afa ma Yasu ka tümümü tumma ma eyi tiya iini.

<sup>6</sup> I'i afeene nja Masala ka eema in'dilï kungngo, lakiini i'i taalo a'bunu eyi yiini kide ma taköje nja Masala.

<sup>7</sup> Nggeege i'i adha agala ka tüpü eyi yiini co a'duga tuu'da ma tasaga

afeene nja ömö'dï abbü 'dala kada tuu'da ma tadü'd'dü.

<sup>8</sup> Iicolo aföönyö tumma na Masala idhi eyi, eyi ka salii'bi.

<sup>9</sup> A Masala ta'diniga i'i ko'do ka 'buugu tiya ku'b'ba ya

manangnga eere iini agii'bi nagereene nye'd'de.

<sup>10</sup> A kadu nye'd'de tüürü ku'bu a nagüüge kidha ma Yasu, ka 'dotombo'do nja 'büdhülü ka tüm'bü.

<sup>11</sup> A nagonggo'do nye'd'de tema a'da Yasu Almasiihi i'i ya Uugaara ma tafünügü Masala ma Pupa ma ko'do mo.

*Aaga öyeene ada ka 'büdhülü*

<sup>12</sup> Nagöre eede, afa maada kada kaföönyö tumma

neede 'bucca kungngo ana a'a kide, aaga föönyö tumma neede 'bitingngö a'da taalo a'a kada kete, aaga kardha ku'bu a linggo ma toolonadene tanno ada a ri'ba a ta'deedene ka oona ma tanangnga kadu ka tussu a'da Masala moolona aaga.

<sup>13</sup> Kudumma Masala oogo mungngo malinggo kada amang kono tafa kada aaga tasaasa talinggo linggo noono, aaga tambaanya talinggo linggo noono.

<sup>14</sup> Aaga üünī eema in'dili, aaga tafa ta'digineene, aaga tafa takirimi ajeene.

<sup>15</sup> Amang kada tinsili ka nanggeedi a'da kitaalo tatoroko kada, aaga ta'diila kada laala ma Masala ka söödö ma kadu tanno oroko no, aaga töyeene kide afa midigi ka 'dotombo'do.

<sup>16</sup> Aaga ümmü tumma ma tefe ka 'di amang kede tabbü 'danisö ana aaga ka uuru tanno Almasihi kara tö'dö a'da taalo a'a nagalinggo nitaalo kadhügürü weerö ün'dügüngngö.

<sup>17</sup> Üürü a'a neyi ara tafeene nja tuuru ngeeli a Masala, kudumma linggo tanno ada ka talinggo ada Masala no kafeene nja tirri, kudumma ada ka tamma ka Yasu. A'a nadhodho nja aaga in'dili kungngo.

<sup>18</sup> Aaga dhodho nja a'a aaga ta'deema nja a'a afe'de.

*Timosaws nja Abafrüditös*

<sup>19</sup> Üürü tasaasa na Uugaara Yasu, nasaasa a'a tagürünü Timosaws kada

kete kungngo amang kede taföönyö tumma kada, oona ta'diila kede eedi ta'baga kede ku'bu.

<sup>20</sup> Taalo ömö'di kede afa i'i ma tara tanaana iye kada dhorro afa miini kungngo.

<sup>21</sup> Kadu könö nja a'a in'dili kalinggo ada ka nanggeyi tanno eene taalo kalinggo ada Yasu Almasihi.

<sup>22</sup> Aaga kussu linggo na Timosaws, agalinggo tumma ma Masala nja a'a afa 'bii'bala nja pupa tiya iini.

<sup>23</sup> Nasaasa a'a tagürünü i'i kada, lakiini ara a'a ka tüiri dha yeede tikinggi.

<sup>24</sup> Nussu a'a a'da ara Uugaara Yasu Almasihi tafa'da fiini a'a nö'dö kada kann afe'de kete kungngo.

<sup>25</sup> Lakiini nijöögö a'a a'diila eede kara tagürünü Abafrüditös kada örre ma a'a ya tataneene ma a'a ya akinyi linggo a'a yaada ka kürünü i'i kede a'da öö'dö tamünügü a'a ko'do ya.

<sup>26</sup> Adinigöögö ma tasaasa tassa kada in'dili kungngo, katoroko oona iini kudumma ada ka taföönyö a'da i'i akamaara.

<sup>27</sup> Akamaara 'do akete ka teyi, lakiini Masala mana 'bangnga miini nja a'a afe'de, amang kede tafa tagusu müürü ka müürü.

<sup>28</sup> I'i yungngo eede ka tiki a'da nuurugu i'i kada areere, amang kada tasala i'i, oona ta'diila kada, taalo nara tamüürü.

<sup>29</sup> Aaga amma kini ana eere ma Uugaara Yasu a dhodho afa ma örre tiya ada kungngo, aaga tamma

ka kadu töccö afa miini kungngo afe'de.

<sup>30</sup> Kudumma iini ka ndakete ka teyi ka üüdü ma linggo tanno Almasihi, amünügü eyi yiini co amang kini takinyi linggo a'a ka üüdü ma aaga.

### 3

*Ara Masala toolona angnga nya*

<sup>1</sup> Keere kungngo nagöre eede, aaga dhodho ka Uugaara Yasu. Tarigiri ma waraga tiya eede ka tunggu co aaga ya, taalo agu'du a'a ka oona, kagala kara ta'diila nja aaga adha.

<sup>2</sup> Aaga adini ko'do kudumma kadu tanno afeene afa tiini no, eege ka kadu tanno alinggo eema ya toroko ya, eege ka kadu tanno aga'da tuu'da no.

<sup>3</sup> Angnga ka kadu ma tatendhe na dhorro no, kudumma aja ka tümmü Masala a Koronggore angnga tagadhodho ana Yasu Almasihi, taalo angnga kadho üüdü ka eema ma tuu'da.

<sup>4</sup> A'da a'a ka eyi tiya eede nussu a'a niimö yeede ka tümmü tumma miini dhorro ya. Üürü ömö'di inggide iki a'da ara i'i töödhä ka eema ma tuu'da ya, a'a ka eyi tiya eede, a'a na miini.

<sup>5</sup> Nageenedene a'a natüümö füngngö iidümmü afünü iidoona natendhe, a'a na taga Israyil, siliga ya Binyamiin, a'a na taga Yahüüdü tiya dhorro ya, ka

tumma ma seriye ya, a'a na taga Fariisi.

<sup>6</sup> Üürü ndama tagu'daana ma eedi ya, nagakirimä a'a kaniisa nalinggo oogo, üürü ndama ta'diila ma seriye ya, a'a nümmöönö dhorro, taalo niimö ya toroko ya kide.

<sup>7</sup> Lakiini taalo a'a nö'dö keere a niimö kide, lakiini nümmöönö a'a ka taama ka üüdü ma Yasu Almasihi.

<sup>8</sup> Lakiini a'a nümmü eema ya nye'd'de ka taama amang kede taduna niimö ya idhindhä ya tussu ma Yasu Almasihi Uugaara yeede, naama a'a eema nye'd'de kungngo ka üüdü miini, niiri eema nye'd'de kada nyoro ün'dügüngngö amang kede taluna Almasihi.

<sup>9</sup> Na a'a tanna kide taalo a ta'diila ma seriye, lakiini kudumma ma tamma ma Almasihi eege ka ta'diila tanno Masala ka anangnga angnga no.

<sup>10</sup> Amang kede tussu Almasihi nussu türü na anangnga i'i ka fiki'dö ka inde, nosso ka dhügürü ma tin'di tanno iini, nafeene nja iini ka inde tanno iini.

<sup>11</sup> Nggeege ara a'a tindhigi tafiki'dö neede ka inde.

*Tisi ka fiini tiya dhorro ya keere*

<sup>12</sup> Taalo a'da a'a naduna, nja eede ka tafara ta'diila nye'd'de, lakiini a'a nawwa fiini ma taluna niimö yeede ka tawwa ya, kudumma Yasu Almasihi agala ka 'duga a'a kada tanno iini.

<sup>13</sup> Nagöre eede taalo a'a nümmü eyi yeede a'da



a'a naduna, lakiini niimö inggide unggodho eede ka tüüni, nüürü ma eema tiya eede keere ya ara a'a ka takardha ku'bu ma tiya eede kidha ya.

<sup>14</sup> Nunggunu a'a niisö co aadha ka niimö tiya eede kasaasa ya amang kede taluna tumma ka Masala ka tūmmünü a'a maco no 'dotombo'do kudumma eede ka tamö'di tiya Yasu Almasihi.

<sup>15</sup> Fa kaja angnga in'dili no adho ka fiini ma Masala no angnga tagurna fiini ya miini ya keere. Üürü fiini könö ungnö ada afe'de, ara Masala tala aaga kide ya.

<sup>16</sup> Lakiini 'bitingngö ya fa kaja angnga tagunggeene ka fiini tiya Masala ka ala angnga kide ya.

<sup>17</sup> Aaga kinyi a'a ka taneene tanno eede nagöre eede, aaga anaana iye ka taneene tanno neene afa ma kadu tanno urna fiini yeede keere no.

<sup>18</sup> Nadünügü a'a aaga 'bucca a 'biidi ka iye, kadu kinggide kadhabbu a taneene tanno eene ka anangnga eege kada diidi ma salii'bi tiya Almasihi.

<sup>19</sup> Kadu na miini no 'do kara saga taaya, Masala meene a'da nanggeedi neene a tidhindhä neene a'da modolo, eege no isi ka eema ma 'bühülü keere no.

<sup>20</sup> Lakiini 'buugu yaaja ungnö ka 'dotombo'do, i'i yungngo aja ka takindhigi Uugaara yaaja dhorro Tatoonona Yasu Almasihi ndama iini.

<sup>21</sup> I'i yungngo ara ta'bele tuu'da naaja na ki'di no anangnga eege kafeene nja tuu'da tanno iini no kada idhindhä kudumma iini ka ana türü ma tanangnga eema nye'd'de kaföönyö tumma niini.

## 4

### *Talaana*

<sup>1</sup> Ka nagöre eede neede ka asaasa eege nadinigöögö meene, eege kanangnga a'a ka tadhodho nadho ndalondo eede ka üüdü no, aaga idhi oona ku'bu ka eema tiya in'dili kungngo nagöre eede kidha ma Uugaara Yasu Almasihi.

<sup>2</sup> Nasaasa a'a Afütiya nja Santiika a'da ka unggodho kidha ma Uugaara Yasu Almasihi

<sup>3</sup> O'o afe'de na teefe ma a'a na adho ka fiini no, nasaasa a'a o'o a'da nakinyigi eege ko'do kudumma eene ka tadhügürü ka linggo ma Masala nja a'a, eege nja Aklimindis nja türeene ma kadu tanno kakinyi linggo a'a no, eege na nagereene tanno neene kadanna ka sorne ma tefe ka 'di no.

<sup>4</sup> Aaga dhodho 'bucca kungngo ka eere ma Uugaara niki aaga afe'de aaga dhodho.

<sup>5</sup> Aaga fa ka kadu nye'd'de kussu tidhi oona ku'bu naada. Amang kada tussu a'da Uugaara Yasu Almasihi anda kete kara tö'dö.

<sup>6</sup> Aaga fa tadinigöögö ma niimö 'do, lakiini aaga asaasa eema yaada ka Masala a tafara kono nja

tamana ta'diila oono nja tindhigi oogo ko'do.

<sup>7</sup> Ta'diila na Masala na agii'bi ta'dara nye'd'de no nafa ka nanggeedi nja nanggüdü tanno ada kidha ma Yasu Almasihi.

<sup>8</sup> Ka nagöre eede, aaga naana iye ka nümö ma timin'da a tindhiginja ko'do nja tiya dhorro ya, nja tiya adho ka fiini nja tiya insili ya.

<sup>9</sup> Aaga alinggo nümö yaada ka talaanadene kede ya, aaga ta'duga kede ya, nja eema yaada kiji a'a ka talinggo aaga taföonyö kide ya, a Masala ma ta'diila taneene nja aaga.

*Tamana ta'diila a kadu ma Filippi*

<sup>10</sup> Nadhodho a'a a Masala dhorro eede ka tussu a'da kapadaga aaga kanaana iye kede, kagamma aaga ma tagüüni ana a'a nggeege ma 'billi, lakiini aaga taalo ka kaluna fiini.

<sup>11</sup> Taalo a'a niki nggeege a'da a'a nasaasa nümö, nussu a'a kafa ka eyi tiya eede.

<sup>12</sup> Nussu a'a kafa ka eyi tiya eede ka 'buugu ka tatoroko, nussu ka taneene eede kara tüüsü ka eema nye'd'de, nadinö a'a ka iire nja tüüsü nja ta'diila nja dhögürü.

<sup>13</sup> Ara a'a tambaanya linggo ma eema in'dili a türü tanno Yasu Almasihi ka amana a'a no.

<sup>14</sup> A'diila a'da ada ka tamünügü a'a ko'do ka dhögürü tiya eede.

<sup>15</sup> Kussu aaga tumma no aaga no kadu ma Filippi no jiddi meede ka tafü'dü linggo ma Masala nunggeene ka Makadoniya taalo kaniisa ma takara tanangnga nümö illi aaga unggodho aaga.

<sup>16</sup> Ka Tasalanüki kagürüniigi aaga ana eema yeede ka asaasa ya teera ma tamanaga a'a kungngo.

<sup>17</sup> Taalo a'a neema nggeege a'da a'a nasaasa eema, lakiini a'a nasaasa Masala manangnga ta'diila aaga ka eema tiya ada ka talinggo ka'diila ya.

<sup>18</sup> Eema yeede ka asaasa unnggo eede 'bitingngö i'i ka eyi tiya iini ya dhabbu a tiya eede ka asaasa ya asa a'a tana eema dhabbu ka Abafrüditös ka öö'dö ana eema tiya ada a'a, afeene afa kondho tammo unynya ti'd'di mo, türri na Masala ka tamma kide no eege kamiini.

<sup>19</sup> Fa ka Masala meede mana eema dhabbu a'da kitaalo ndhiginö kide, manangnga eema yaada ka asaasa ya nye'd'de kungngo ana eere ma Yasu Almasihi.

<sup>20</sup> A tidhindhi na Masala ma Pupa tiya aja taneene ta'billi turi. Amiin.

*Töøjülü na eere no*

<sup>21</sup> Aaga öøjülü kadu ma kaniisa ana eere ma Yasu Almasihi. Nagöre ma angnga no neene nja a'a no köøjülü aaga.

<sup>22</sup> A nagöre ma angnga no ma kaniisa kita in'dili kungngo köøjülü aaga, munda kadu ma 'di ma

uugaara ma Rööma ööjülü  
aaga afe'de.

<sup>23</sup> Fa ka türü tanno Uu-  
gaara Yasu Almasihi ta-  
neene nja aaga nye'd'de  
kungngo.

## Waraga ya Bölis ma co Kölösi Tafa'da tumma

Kölösi maga anya ma Asiya ka nūimō ma ndanaaya ma anya tammo eene 'bitingngö a'da Türkiya. Bölis ya tafīini, taalo aganna kide ma eyi tiya iini. Lakiini i'i anaana iye kono kudumma iini ka taföonyö a'da katalaana na miini no kiki a kadu ma kaniisa a'da kalinggo eema ma Yahüüdü, afa tafaradene nja tafara ka kadhangga amang ka Masala ta'diila nja eene. Yungngo Bölis ka tarigiri waraga ya adirina eema a kadu ma kaniisa a'da inde na Almasiihi koolona eege, Almasiihi unngo ka 'dotombo'do Uugaara ma kadhangga in'dili nja nagoronggore nja eema tiya ka 'buugu ka oona ya nye'd'de. İkirī ka tiki a'da eege taalo kümmü masala meene kanangnga kadu ka tussu a'da eege ka kadu tanno Masala nja talaana. Fa kene kümmü Almasiihi. İki eene afe'de, taneene neene kanangnga kadu ka tussu a'da eege ka kadu tanno Masala ka tagesse eege no.

### Töøjülü

<sup>1</sup> A'a na Bölis tafīini ya Yasu Almasiihi tasaasa ma eedi ya Masala, a'a narigiri waraga nja örre ma angnga Timosaws.

<sup>2</sup> Nunggu co kadu tanno Masala no ka anya ma Kölösi no, nagöre ma angnga no amma ka Almasiihi no, a Masala ma Pupa tiya aja tanangnga ta'diila nja türü tanno oono aaga.

*Bölis afara ka Masala nja tamana ta'diila oono*

<sup>3</sup> Kidī kara tafara ka Masala 'bucca kungngo kudumma aaga Pupa yaaja Uugaara Yasu Almasiihi, unngo tanangnga ta'diila oono kudumma aaga.

<sup>4</sup> Kidī ka taföonyö tamma ka Yasu Almasiihi naada, a tasaasa ma kadu tanno amma ka Masala nye'd'de.

<sup>5</sup> Kudumma tindhigi tanno Masala ka takin-dinaana kada ku'bu ka 'dotombo'do no, tindhigi naada ka taföonyö ka tumma tanno timin'da no ka İnjüli no,

<sup>6</sup> İnjüli mö'dö kada ka na'buugu koona nye'd'de kungngo mana iye madigi ku'bu afa meene ka tagüünī adene kada ka söödö jiddi ma uuru tanno ada ka taföonyö no, aaga tagusu türü na Masala nye'd'de dhorro kungngo.

<sup>7</sup> Kalaadene aaga ka tumma tanno Abafaraas örre ma angnga yüdi ka asaasa i'i ya, ya alinggo nja unngo linggo ma Masala ya ömō'di ma linggo tanno Yasu Almasiihi ya dhorro ya ka üüdü ma angnga.

<sup>8</sup> I'i yungngo adirina unngo afe'de ma tasaasa tanno ada ka Koronggore.

*Almasihi i'i ya tatoonona*

<sup>9</sup> I'i yungngo eede ka fara ka Masala turi kudumma aaga jiddi meede ka taföönyö, ungnngo tafara ka Masala a'da manangnga tussu eema ma fiini tiya oono aaga, a ta'dara ma Koronggore.

<sup>10</sup> Ungngo keema tumma no amang kada taneene taneene na Masala ka asaasa no amang ka oona ta'diila kono ka eema nye'd'de, aaga tö'dö a tööyö ka linggo tanno a'diila no nye'd'de.

<sup>11</sup> Aaga takidhö a türü nye'd'de afa ma tidhindhi ma türü tanno oono, amang kada tana tidhi oona ku'bu nja tümümü eedi ku'bu nja dhodho.

<sup>12</sup> Angnga tamana ta'diila a Masala mamanaga angnga ka toso ka tauugaara ma töyeene.

<sup>13</sup> Oogo mungngo moolona angnga ka türü ma ndüüli mapadaga angnga ka tauugaara tanna 'Bii'bala tiya oono, yoono ka asaasa i'i ya.

<sup>14</sup> I'i yungngo afa angnga, oolona tatoroko naaja.

*Almasihi agii'bi kadu nye'd'de*

<sup>15</sup> Yasu Almasihi i'i ya koronggore tiya Masala tammo aja kitaalo kijöögö mo, i'i ageenedene ka eema tiya arü'bü adene ya ka dhidha in'dili kungngo.

<sup>16</sup> Eema nye'd'de arü'bü adene ana i'i, eema ya ka 'dotombo'do ya nja tiya ka 'büdihülü ya, ya ijidene ya nja tiya taalo ijidene.

Üürü nagöoyö nja türü üürü tauugaara üürü naguugaara, eema in'dili ana i'i ananja iini.

<sup>17</sup> I'i yungngo ka eema kidha nye'd'de kungngo, eema nye'd'de ümmü ajeene ana i'i.

<sup>18</sup> I'i ya üüdü ma tuu'da, kaniisa i'i ya ama dhidhdha, adageenedene kadhadha ma kadu tanno aaya no, amang kini tama eema nye'd'de kungngo.

<sup>19</sup> Kudumma Masala ka a'diila oona oono amang ka eyi tiya oono nye'd'de taneene ka Almasihi.

<sup>20</sup> Amang kini tanangnga kadu nye'd'de kada tanno oono ka 'büdihülü nja 'dotombo'do, ö'dö a ta'diila ana eriidö tiya iini ya uurunja ka salii'bi ya.

<sup>21</sup> 'Billi ka ku'b'ba aaga ka Masala ku'bu, aaga takadiidi oogo, a nanggeedi tanno ada na nyoro no.

<sup>22</sup> A 'bitingngö ka inde ma tuu'da tanno iini no, anangnga aaga kada kadu ma Masala na insili no a'da taalo modolo nja hetti tagu aaga.

<sup>23</sup> Kada kara tümümü tumma ma Masala ana eedi dhorro ya, aaga tütü kide, aaga tafa tooso ka tumma ma İnjüli naada ka taföönyö na kadu ka tagalaana kadu iini ka na'buugu koona nye'd'de i'i yungngo eede a'a na Bölis ka talinggo.

*Linggo na Bölis ma kaniisa*

<sup>24</sup> A'a 'bitingngö nadhodho a'a ka dhügürü ma

tuu'da tanno eede kudumma aaga no tiiimö dhügürü ya Almasihi ka tuu'da tanno eede ka üüdü ma tuu'da tanno iini na kaniisa no.

<sup>25</sup> Masala mümmünü a'a ka linggo ma kaniisa a'da neemaga tumma na Masala co aaga in'dilii.

<sup>26</sup> Niiimö ya Masala ka taküdhü i'i ma nagürüünü ma 'billi nja sere 'do, mala a kadu tanno oono na insili ka nanggeedi no.

<sup>27</sup> Kadu na Masala kasaasa eege a'da kussu ka kajeene ka söödö tidhindhii ma tumma tanno küdhü no, ya Almasihi ka tanna kada ka oona, i'i yungngo a tindhigi ma tidhindhii.

<sup>28</sup> Angnga talaana kadu ka tumma tanno Almasi-  
ihi nye'd'de a tumma ma ta'dara ma tanangnga kadu kada unggodho a tadho ka fiini ka Almasihi.

<sup>29</sup> Yungngo anangnga a'a kadhügürü nalinggo a türü tanno Almasihi na linggo kede no.

## 2

<sup>1</sup> Amang kada tussu nadhügürü, a'a kudumma aaga nja kadu ma Ladükiya nja kadu tanno taalo kadini kede no nye'd'de kungngo.

<sup>2</sup> Amang kene tana türü ka nanggeedi a tumma naada ta unggodho aaga asaasa ajeene, aaga taneene a ta'dara ma tussu eema nye'd'de ma niiimö tiya Masala ya tunggüdhü ya Almasihi.

<sup>3</sup> I'i yungngo eema ya a'diila ya nye'd'de ma

ta'dara nja tussu eema kadunadene kini.

<sup>4</sup> A'a nadirina aaga iidi ömö'di öccö tiisini aaga a tumma tanno i'd'di no anangnga aaga katuurna fiini ya toroko ya.

<sup>5</sup> Nitaalo a'a naneene nja aaga a tuu'da, lakiini a'a nungngo ada ka söödö a koronggore, nadhodho a'a eede kiji tidhi oona ku'bu a taneene tanno ada no ma tiummü tumma na Almasihi dhorro.

### *Tefe ka 'di nja Almasihi*

<sup>6</sup> Aaga ungeene ka fiini tiya Yasu Almasihi afa maada ka tamma kini kada Ugaara.

<sup>7</sup> Aaga kardha ku'bu aaga tamma kini dhorro, aaga tiummü tumma naada ka tagalaadene kide no, aaga tamana ta'diila a Masala.

<sup>8</sup> Aaga adini ko'do, ömö'di ökönö tafa tiisini aaga a tumma ma ker'de ker'de ana eema ma kadaada ma 'billi ana eema ma 'büdhülü ya itaalo aya Almasihi ya.

<sup>9</sup> Kadigine taneene na Masala ka tuu'da tanno Almasihi.

<sup>10</sup> O'o nadigine ana Almasihi, i'i yungngo üüdü ma naguugaara 'do nja türü.

<sup>11</sup> Kadu na Almasihi karadene, lakiini taalo taradene ma niisö, lakiini kadhaga aaga tuu'da ma tatoroko ma tamö'di a taradene tanno Almasihi.

<sup>12</sup> Kada kambeesedene ana eere tiya Almasihi, kadü'büdene aaga nja iini, aaga tafiki'dö nja iini afe'de kudumma ada ka tamma

ka türü tanno Masala na anangnga i'i ka fiki'dö no.

<sup>13</sup> Kaganeene aaga afa kadu no aaya no ka tatoroko tanno ada, kudumma ada ka titaalo karadene ka tuu'da. A Masala tanangnga aaga ka tefe ka 'di nja Almasiihi ma'duga tatoroko kaja ka oona nye'd'de kungngo.

<sup>14</sup> Aagala eema ma 'billi ya arigirinja ku'bu ya taalo a'diila nja angnga ya, ada'dingnge kada diidi ma angnga, i'i a'duga kaja abbünnü i'i ka salii'bi.

<sup>15</sup> Amuru türü ma tauugaara anangnga eege ka tussu adene ka kadu kidha adagii'bi eege ana salii'bi.

<sup>16</sup> Nggeege aaga fa tafa ka ömö'di töccö ahükümü aaga kudumma ma eema tiya ada ka taguri nja tooye nja taanyara nja tere nja uuru ma Sa'bidu.

<sup>17</sup> Eema ya nye'd'de kungngo a koronggore ma eema tiya ungunu atö'dö ya, lakiini tumma dhorro kungngo Almasiihi.

<sup>18</sup> Aaga tafa ka ömö'di tiya üfü korokoro a'da i'i iicolo ka eedi nja tumma ma kadhangga a'duga talingnge naada. Ömö'di afa ma tiya miini ya innyo ka tasaana eema ku'bu dhabbu ma eema tiya iini ka ti-jöögö ya, adigine a ta'dinga oona coo'do a tumma ma tadü'd'dü ün'dügüngngö.

<sup>19</sup> Taalo ümmü ajeene nja üüdü, ya tuu'da nye'd'de katümmünü ajeene kakaraganja ko'do ana areere nja agillö, inggiridene afa ma

Masala ka anangnga i'i ka tinggiridene kungngo.

*Inde nja tefe ka 'di nja Almasiihi*

<sup>20</sup> Kada ka ndaaya nja Almasiihi aaga taadha ka eema ma 'büdhülü, aaga sa köö'dö nya aaga taneene afa aaga kama 'büdhülü, minna agu aaga aaga taleefe kide, minna agu aaga, aaga tümünü eyi yaada ka türü tanno iini.

<sup>21</sup> "Fa taa'ba niimö ya ka oona, fa tagolo ya, fa tümümü ya ka oona?"

<sup>22</sup> Eema ya nye'd'de ara titaalo a kadu kara talinggo iini, talaana ma 'büdhülü eege kamiini.

<sup>23</sup> Kijöögö angnga kafeene nja eema ma tussu eema, tümöönö ma Masala kinggide a tiicolo ma eedi a tüünü midhi ku'bu a tuu'da, lakiini taalo adho ka fiini ma tafaga eema ya tuu'da ka asaasa ya keere.

### 3

*Taneene na insili no*

<sup>1</sup> Kada ka fiki'dö nja Almasiihi, aaga asaasa eema ya ka 'dotombo'do kita Yasu ka tanna kide ya, ya emmi ka Masala ka niisö ma kuri ya.

<sup>2</sup> Aaga anaana iye ka eema tiya ka 'dotombo'do ya taalo ka eema ma 'büdhülü.

<sup>3</sup> Kudumma ada ka taaya, a tefe ka 'di naada ta küdhü ka Almasiihi a türü tanno Masala.

<sup>4</sup> Yasu i'i yungngo a tefe ka 'di tanno ada, a kini kara tabbü 'dala ya, ara

aaga tabbü 'dala nja iini ka tidhindhī tanno iini.

5 Aaga kīrnö eema ma 'būdhülü yaada ka oona ya, fūngngö nja kadu ka dhoonyo, nyoro ma eedi, temelö a tallogo, ya anangnga kadu ka tamma ka eema ma 'būdhülü tiya.

6 Eema ya i'i yungngo tanangnga tagoroo'bo na Masala ka ala kadu.

7 Kagafiigi aaga nggeege, ada kaleefe ka eema tiya miini ya 'billi.

8 Lakiini 'bitingngö sa aaga aadha ka eema tiya tamana aaga ka koroo'bo ya nja tam'baga nja teela ajeene,

9 aaga tafa tūisīni ajeene ana eema ma korokoro ün'dügüngngö, kudumma ada ka taadha ka eema ma 'billi nja linggo miini 'do.

10 Aaga kīrnī tuu'da na 'diila no ma tussu eema no ka koronggore ma ömö'di tiya adina i'i ya.

11 Kita taalo taga Yūnan alla taga Yahüüdü alla ya tendhe alla ya taalo atendhe alla töölege alla tajeene alla tasaga alla ömö'di ya hurra ya, lakiini Almasiīhi i'i in'dilī ada ungngo ka eema in'dilī.

12 Aaga na Masala ka asaasa aaga ka tagesse aaga, manangnga aaga ka tinsili no, aaga kīrnī 'bangnga kada ka oona, aaga tana muuyu ma kadu, nja tiicolo ka nanggeedi, aaga tana 'bangnga ma tasaasa ajeene nja tidhi oona ku'bu.

13 Aaga faana ka oona aaga tanaana ma kadu tanno üünī tatoroko ana aaga no, üürü tumma na toroko no kungngo ada nja iini, afa ma Yasu ka 'duga tatoroko kaja ka oona, a'diila nja angnga kungngo.

14 Eema ya in'dilī ya aaga agusu tasaasa kide, kudumma tasaasa eege kungngo kawagaana eema ya koonā nye'd'de kungngo kada unggodho.

15 A ta'diila na Almasiīhi tanna kada ka nanggeedi, i'i yungngo a Masala ka tagümmünü aaga a'da aaga ta unggodho, aaga tamana ta'diila a Masala.

16 Aaga fa ka tumma tanno Almasiīhi kannā kada ka nanggeedi a ta'diila miini, aaga talaana ajeene a ta'dara, aaga tüwe tūüsü ma sorne ma nakaaru, nja tūüsü ma koronggore, aaga tamana ta'diila a Masala ndama nanggeedi tanno ada ka teene.

17 Nūimö yaada kara tal- inggo üürü ada kara teema ya, aaga linggo ana eere tiya Uugaara Yasu. Aaga tanangnga ta'diila a Masala Pupa ana i'i.

*Tumma ma taneene ma kadu ma öö'di tiya unggodho ya*

18 Iiya, aaga föönyö tumma na naganyori tanno ada, afa ma tiya Yasu ka asaasa ya kungngo.

19 Nagiide, aaga asaasa iiya naada aaga tafa tūünī tatoroko ana eege.



20 Laala ya dhiidhi ya, aaga föönyö eema na kafaafa ma aaga nja nakanüümö tanno ada ana eema nye'd'de, eema ya Yasu ka asaasa i'i ya miini.

21 Kupupa, aaga fa tamidhi laala yaada kudumma eene kara tagi'di ka oona.

22 Kasaga, aaga aföönyö tumma na kadu tanno ada ka tagalinggo ada eene no, ka 'bühülü kita. Taalo a'da aaga talinggo amang kene tadinö ka linggo, amang ka kadu ta'diila nja aaga, lakiini a ri'ba ma Masala ana eedi ka tinsili.

23 Nüümö yaada kadalinggo ya, aaga linggo a nanggeedi ka teene afa maada ka talinggo ada Masala taalo a kadu.

24 Aaga tussu a'da ara Masala tanangnga talingnge naada aaga ndama nüüsö tanno oono, kada ka talinggo ada Uugaara Almasiihi.

25 Ömö'di ya üüni eema ya toroko ya, ara sa aluna tapusu adene niini kide, ki-taalo talomodene kide.

## 4

1 Naguugaara, aaga fa tüüni ada kasaga naada ku'bu, amang kada tussu a'da Uugaara ma aaga ungnö ko'do ka 'dotombo'do.

### *Talaana*

2 Aaga fara ka Masala turi aaga tadini ko'do aaga tamana ta'diila a Masala.

3 Aaga ümmü Masala amang kono tafa'da ungnö ka naniinö amang kede

teema tumma na Almasiihi neede ka tanna ka pabuusu miini no.

4 Aaga afara ka Masala amang kede teema tumma na dhorro no amang ka kadu taföönyö.

5 Aaga aneene nja kadu no taalo kama ka kaniisa no a ta'dara ma tussu eema ya adho ka fiini ya.

6 Aaga eema tumma na a'diila no 'bucca kungngo ki'd'di afa tangga'dala, aaga tussu ka tapadaga tumma co kadu nye'd'de ka'diila.

### *Töøjülü no eere no*

7 Tikikos assa ka tirina taneene neede aaga ya akinyi linggo a'a ya. I'i ya örre tiya eede ka asaasa i'i, ya adho ka fiini ya ma linggo ma Uugaara.

8 I'i yungngo eede ka kürünü i'i kada amang kini tadünügü taneene nüüdi aaga, a nanggeedi tiicolo kada.

9 Nagürünü a'a Önisimös nja iini örre yaaja ya a'diila i'i ya yaada, eege kara tadirina eema ya alinggo adene kidi kita ya aaga.

10 Arestarkos ta taneene yeede ka pabuusu öøjülü aaga nja Murkus moole ma Barnaba i'i yungngo eede ka tiki a'da aaga tada'da i'i kini kara tö'dö kada kannu.

11 Nja Yashu tiya ana eere afe'de a'da Yustus ya. Eege kungngo kalinggo nja a'a eege na Yahüüdü no ungnö eege ka fiini ma tauugaara ma Masala ka kakinyi linggo a'a 'do.

<sup>12</sup> A Abafaraas ööjülü aaga, ömö'di yaada könö i'i ya miini tatalinggo ya Yasu Almasihi i'i ya miini afe'de akardha ku'bu dhorro kudumma aaga ma tafara ka Masala amang kada tidhi oona ku'bu aaga talinggo linggo na Masala ka asaasa no.

<sup>13</sup> A'a nungngo nadinö ka dhügürü tiya iini ka talinggo kudumma aaga nja kadu tanno ka Ladükiya no nja Hirabolis.

<sup>14</sup> Lüüka ya dictöörö ya teefe ma angnga ya, nja Dimas kööjülü aaga.

<sup>15</sup> Aaga ööjülü kadu no ka Ladükiya no nja Nifa nja kaniisa tammo oono ka 'di mo.

<sup>16</sup> Kada kara tüiri waraga ya, aaga kürünügi iini aaga tunggu co kadu ma kaniisa ka Ladükiya, amang kene tüiröönö tekere. Aaga iiri waraga könö inggide, yeede ka tunggu co kadu ma Ladükiya.

<sup>17</sup> Aaga iki a Arkibus adinö ko'do ma linggo tanno Masala ka tümünü i'i iini no afa kide atümö eege.

<sup>18</sup> Tumma no a'a narigiri a niisö ma a'a na Bölis, aaga küigi ma tanna ka pabuusu tanno eede no. A türü na Masala taneene nja aaga.

## Waraga ya Bölis ma co Tasalanüki ya Dhidha ya Tafa'da tumma

Bölis ya tafiini i'i agafü'dü linggo ma kaniisa ka Tasalanüki (Kadafiini 17), oogo ma ka anya tammo dhabbu ka Makadoniya ka ta'doogo ma Yünan. Unggeene kide areere kudumma Yahüüdü, könö kasaasa tako'do kini. Ömö'di ya akinyi linggo iini ya ana eere a'da Timosaws ya ö'dö adirina eema iini a'da kadu ma kaniisa no ka Tasalanüki no kütü ka tümmü tumma ma Masala a'da kalinggo kadu eege. A Bölis tarigiri waraga ma tuu'bu eege ka nanggeedi nja iini ka tapadaga tindineene neene eene.

Bölis anangnga ta'diila a Masala kudumma tamma nja tasaasa tanno kadu ma kaniisa ma Tasalanüki, adirina eema eene ma taneene tanno iini nja eene. İkirı ka tasaana tumma no agalinggo adene a kadu ma kaniisa co eene ma inde nja niimö tiya ara tö'dö ka Yasu Almasiıhi kara tafada öö'dö ka 'büdhülü. Adagadünügü eema eene, meene kara taneene nya, idhi Almasiıhi tafada.

### Töøjülü

<sup>1</sup> A'a na Bölis narigiri waraga ya nja Silwans nja Timosaws unngoo tunggu

waraga co kadu ma kaniisa ma Tasalanüki, kadu na Masala ma Pupa nja Uugaara Yasu Almasiıhi, a türü nja ta'diila tanna nja aaga.

*Tamma na kaniisa ma Tasalanüki*

<sup>2</sup> Kamana unngoo ta'diila a Masala kudumma aaga turi kungngo, unngoo tadiri aaga ka fara tiya iidi nja Masala ya kungngo, kafara unngoo ka Masala a naguuru.

<sup>3</sup> Kütü unngoo kadagügi tumma naada ka talinggo a tamma kidha ma Masala tanno aja Pupa ma linggo naada ka tümmöönö a tasaasa nja tidhi oona ku'bu na öö'dö a tindhigi ka Uugaara tiya aja Yasu Almasiıhi.

<sup>4</sup> Nagöre eede, Masala masaasa aaga, unngoo tussu a'da oogo magesse aaga.

<sup>5</sup> Kidi köö'dö a tumma tanno a'diila no aaga, taalo a tumma ma niinö unngodho eege, lakiini a türü ma Masala nja Koronggore tiya Insili ya, taalo tumma ma niinö ün'dügünggö. Kussu aaga a'da ka kaneene unngoo nja aaga nya kaga'diila nja aaga.

<sup>6</sup> Kada ka tamma ka tumma, kagümmü aaga fiini yidi nja fiini tiya Masala, kadhügerü aaga dhabbu, lakiini Koronggore ya Insili anangnga aaga ka tadhodho.

<sup>7</sup> Aaga kungngo kala ta'diila a kadu ma Makadoniya nye'd'de nja Akaiya.

<sup>8</sup> Kudumma tumma tanno Masala ka dhala ku'bu

ndama aaga, taalo ka Makadoniya nja Akaiya sugi, lakiini tamma nüüdü ka Masala no kussu adene ka na'buugu nye'd'de, i'i yungngo iidi ka titaalo kasaasa tadiru nümö miini.

<sup>9</sup> Kadu 'do keema tumma maada ka tamma kidi, yüidi köö'dö kada ya, aaga aadha ka eema ma namasala aaga tümü tumma ma Masala tammo dhorro mefe ka 'di mo.

<sup>10</sup> Ma tindhigi 'Bii'bala yoono kara tö'dö ndama 'dotombo'do, a Masala ka fiki'dö i'i ndama inde, Yasu i'i yungngo ara toolona angnga ka tagoroo'bo tanno Masala na ara tö'dö no.

## 2

### *Linggo na Bölis ka Tasalanüki*

<sup>1</sup> Nagöre eede, tö'dö kada kanna nüidi no, taalo ka toroko.

<sup>2</sup> Afa maada ka tussu a'da ka kalinggo adene ungnö, ungnö tageeladene ka Filippi, lakiini Masala manangnga türü ungnö müidi ka tema ka tumma moonoco kadu a'da kagüüni kadu tatoroko ana ungnö.

<sup>3</sup> Taalo ungnö keema tumma na toroko no nja aaga, ungnö taalo küsini ömö'di, a taalo nümö ya toroko kidi ka eedi nja aaga.

<sup>4</sup> Lakiini Masala ma'diila nja ungnö manangnga tumma noono ungnö, taalo ungnö keema a'da a kadu ta'diila nja angnga, lakiini Masala oogo mungngo müiri angnga ka nanggeedi.

<sup>5</sup> Taalo ungnö kö'dö kussu aaga a'da taalo angnga tasaasa tadünnü eema na a'diila no ma aaga alla tallogo ungnö ma nümö, illi Masala oogo mungngo mussu.

<sup>6</sup> Ungnö taalo kasaasa a'da a kadu tindhigi ungnö ko'do alla aaga tindhigi ungnö ko'do alla kadu könö.

<sup>7</sup> A'da kömüsü müidi mungngo ada ka oona, kudumma iidi kadafiini tanno Almasihi, lakiini 'bangnga ma aaga magu ungnö afa ma nümö kaana 'bangnga ma laala tiya oono.

<sup>8</sup> Ungnö kasaasa aaga dhorro, kasaasa ungnö aaga, aaga toso ka taneene nja ungnö, taalo ka tumma ma İnjüili sugi, lakiini kudumma ada ka a'diila nja ungnö.

<sup>9</sup> Tumma dhorro nagöre eede, kagüigi aaga dhügürü yüidi nja linggo na dhabbu no, iidi kadalinggo osooso nja naguuru amang kidi tafa tanyamanya ömö'di öccö ka oona a'da keemaga ungnö tumma ma İnjüili ma Masala co aaga.

<sup>10</sup> Aaga nja Masala ka tinö aaga ka taneene tanno iidi nja aaga a nanggeedi ka tinsili a'da taalo nümö ya toroko ya kide, aaga no amma ka Masala no.

<sup>11</sup> Aaga afe'de kussu aaga a'da ka kalinggo ada ungnö eema nye'd'de afa ma pupa ka tüüni ada laala tiya iini ya kungngo.

<sup>12</sup> Kafünügü ungnö aaga

ko'do, ungnngo tagalaanaga, ungnngo tageema nja aaga, aaga taneene taneene ma Masala na dhorro no, mümmünü aaga a tauugaara nja tidhindhî tanno oono.

<sup>13</sup> Yungngo iidî kamana ta'diila a Masala turi kungngo, kudumma ada ka tümümü tumma ma Masala naada ka taföönyö kidi no, aaga tamma kide no. Taalo tumma ma ömö'di eege kamiini, lakiini tumma ma timin'da ma Masala ka linggo kada ka oona aaga na amma ka Masala no.

<sup>14</sup> Nagöre eede, eema ya linggodene ana aaga, agalinggo adene ana kaniisa tanno Masala no ka Yahüüdiya no ana eere tiya Yasu Almasihi. Siliga ma aaga eege kungngo kalinggo aaga, eege tekere kagalinggo Yahüüdü eege.

<sup>15</sup> Eege kagiidi Uugaara Yasu nja nagane'bi, küünî tatoroko ana angnga, taalo kamma ka Masala, kadiidi kadu in'dilî.

<sup>16</sup> Kasaasa tafaga angnga ka teema ka tumma ma Masala co ajeene, tumma na ara tö'dö a toolona eene no, eege kakogoona ma tüünî eema ya toroko ya, a 'bitingngö sa tagoroo'bo na Masala a tö'dö kene.

*Bölis asaasa tassa kene afe'de*

<sup>17</sup> Lakiini nagöre eede, ka kaadha ungnngo kada ka oona idhilli kungngo a dhugudha ün'dügüngngö, lakiini taalo ana nanggeedi, katinigöögö ungnngo ma

tassa kada a 'bangnga ma aaga kagu ungnngo.

<sup>18</sup> Kasaasa ungnngo tö'dö kada kannna, a'a ka eyi tiya eede na Bölis no nasaasa a'a tö'dö ta ungnngodho üürü teera illi Ebliisi afaga ungnngo keere.

<sup>19</sup> Ka Uugaara Yasu kara tö'dö ya, aaga kungngo kara tanangnga tidhindhî angnga nja dhodho, anangnga ungnngo ka 'diniga oona nüidi coo'do a tiibana ma türü tanno ada ka anangnga ungnngo no.

<sup>20</sup> Aaga ka tafünügünja ko'do tanno iidî, aaga tadhodho tanno iidî.

### 3

<sup>1</sup> Kidi ka ndasala tidhi oona ku'bu nüidi ka ndafaradene ya, ungnngo tikiri ka tiki a'da ungnngo töödhi ka Asiina ungnngodho ungnngo.

<sup>2</sup> Kagürünü ungnngo örre ma angnga Timosaws, ya alinggo linggo ma Masala nja ungnngo ya, adünnü tumma ma Almasihi a'da öö'dö tamünügü aaga ko'do ma türü ma tamma tanno ada.

<sup>3</sup> Amang ka ömö'di töccö tapadaga oona keere kudumma tatoroko tanno, kussu aaga a'da ara angnga tagadhügürü.

<sup>4</sup> Kidi ka takaleefe nja aaga ya, kakilli ungnngo ka takiki aaga a'da ara ungnngo tadhügürü afa maada ka tussu iini dhorro kungngo.

<sup>5</sup> I'i yungngo anangnga a'a ka kürünü Timosaws, kudumma eede ka titaalo nara tambaanya tidhi oona ku'bu tafifinni miini kara

tö'dö tassa ka tamma ka Masala naada, ri'ba kagu ungnö a'da iidi Ebliisi tö'dö ta'b'ba aaga a lingnö niidi tanggaaga ta niimö ün'dügüngö.

### *Tumma na Timosaws*

<sup>6</sup> A 'bitingngö Timosaws ungnö ö'dö ndama aaga kanna adirina tumma ma tummü Masala naada ungnö nja tasaasa, iki ungnö a'da aaga kiigi tumma ma ungnö turi kungngö a ta'diila, aaga kasaasa tassa kidi afa miidi ka asaasa tassa kada kungngö.

<sup>7</sup> Nagöre eede, kadhügerü tiya iidi ya nja tüüni muuyu, kidhi ungnö oona ku'bu, ungnö tana türü a tamma ka Masala tanno ada.

<sup>8</sup> A 'bitingngö ya, kefe ungnö ka 'di kudumma ada ka tidhi oona ku'bu ka Uugaara.

<sup>9</sup> Ara ungnö tanangnga ta'diila a Masala ma aaga ka dhodho tanno iidi ka oona kidha ma Masala no.

<sup>10</sup> Ungnö tafara ka Masala osooso nja naganuuru turi, amang kidi tassa kada ka dhugudha amang kidi tö'dö a niimö tiya itaalo ka tamma tanno ada.

<sup>11</sup> Fa ka Masala Pupa yaaja nja Uugaara Yasu indinaana fiini kidi ku'bu ma tö'dö kada.

<sup>12</sup> Nasaasa a'a Masala ma kusu tasaasa ajeene aaga ma kadu nye'd'de, afa miidi ka asaasa aaga kungngö.

<sup>13</sup> Manangnga türü ada ka nanggeedi aaga tinsili a niimö ya toroko taalo kide,

kidha ma Masala tammo aja Pupa yaaja, ka uuru ma tö'dö ma Uugaara tiya aja Yasu nja kadu tanno amma kono no.

## 4

### *Tefe ka 'di ma tanangnga Masala ka tadhodho*

<sup>1</sup> Keere kungngö nagöre eede, ungnö kasaasa aaga ana eere tiya Uugaara Yasu a'da aaga tagusu taneene ka taneene tanno ada ka tunggeene iini 'bitingngö no ma tanangnga oona ka'diila ka Masala.

<sup>2</sup> Kussu aaga tumma niidi ka tünügü aaga ndama Uugaara Yasu.

<sup>3</sup> Niimö ya Masala ka asaasa a'da aaga tinsili iini i'i yungngö, a'da aaga taadha ka temelö,

<sup>4</sup> amang ka ömö'di töccö ana kada tussu ka taneene nja aka tammo iini ka tinsili ka tadho ka fiini.

<sup>5</sup> Ii'di temelö taka kini afa kadu no taalo kussu Masala no.

<sup>6</sup> Ömö'di öccö tafa talinggo örre yiini alla amidhi i'i, kakilli ungnö ka tirina tumma no aaga, Masala oogo mungngö mara ta'diinö ka tumma tanno.

<sup>7</sup> Taalo Masala magümmünü angnga ma eema tiya nyoro ya, lakiini ma eema tiya insili ya.

<sup>8</sup> Ömö'di ya anu ka taalaana tanno ya, taalo a tanu ka tadü'd'dü lakiini Masala mungngö manangnga Koronggore yoono ya Insili ya aaga.

<sup>9</sup> Aaga tasaasa ajeene ma tanagöre, taalo nama tari-giri ada ka waraga aaga no miini, kudumma Masala ka tagalaana aaga a'da aaga tasaasa ajeene dhidha.

<sup>10</sup> Aaga üüni nggeege a nagöre ma angnga tanno ka Makadoniya no nye'd'de. Ungngo tiki kasaasa nagöre eede a'da aaga talinggo nggeege aaga ti'bi ya.

<sup>11</sup> Aaga tadini ko'do aaga taneene ka tiicolo, aaga talinggo eema ma eyi tiya ada, aaga tagu eema ma linggo ma iisine tanno ada afa ma tiya iidi ka kadünnü aaga ya kungngo.

<sup>12</sup> Amang ka taneene tanno ada ta'diila ka kadu tanno taalo ka ma kaniisa no amang kada tafa tarangnga kadu.

### *Tö'dö na Uugaara*

<sup>13</sup> Nagöre eede, taalo ungngo kasaasa a'da tüürü ma kadu tanno aaya no, i'di aaga tanggaaga tamüürü afa kadu na taalo ka indhigi Masala no.

<sup>14</sup> Üürü kagamma angnga a'da Yasu eyi asa fiki'dö afe'de ya, i'i yungngo aco kada kamma a'da kadu na aaya a'da kamma kini no, ara Masala sa ka öö'dö ana eege nja Yasu.

<sup>15</sup> Afa ma tumma tanno Uugaara ka eyi tiya iini, ungngo tiki aaga a'da angnga na öreene na aleefe tefe ka 'di no, ara Uugaara ka öö'dö, taalo angnga kara co ka kadu tanno aaya no kidha.

<sup>16</sup> Kudumma Uugaara Yasu ka eyi tiya iini ara tö'dö ku'bu ndama 'dotombo'do ana ndhiidhe ma tömmüneene ma uugaara ma kadhangga, a fara ma tinidö tanno Masala, ikiri kadu na aaya ka tamma ka Almasihi no kafiki'dö ka dhidha.

<sup>17</sup> Ikiri angnga ka tako-reene nja eene ka tülügü, angnga na öreene kefe ka 'di no, angnga tako-reene nja Uugaara Yasu ka 'dotombo'do angnga taneene nja iini turi.

<sup>18</sup> Kada kindhigi njaana ko'do a tumma tanno.

## 5

### *Uuru na Uugaara*

<sup>1</sup> Nagöre eede, taalo nama tarigiri ada waraga aaga, aaga ma nagürüünü nja naguuru.

<sup>2</sup> Kudumma ada ka tussu dhorro a'da uuru ma tö'dö na Uugaara kafeene nja tanyooro ya ungeene ooso kungngo ya.

<sup>3</sup> Ka kadu kara tiki a'da, "A'diila 'buugu insili ya," ikiri ka tako'd'do kene ma taga'da ada eege ku'bu afa teene na ö'dö ka aka magüröönö mo ka tin'di kungngo kitaalo kara tambaanya toolona nanggeyi neene.

<sup>4</sup> Lakiini aaga nagöre eede, taalo aaga kannu ka na'buugu tiya lüllü ma uuru tanno miini no kara tükü aaga ko'do afa tanyooro.

<sup>5</sup> Kudumma ada kada laala ma töyeene nja laala ma

uuru, taalo kama ma ooso alla ma ndüüli.

<sup>6</sup> Fa kada fa tafeene nja kadu könö na arigide no, lakiini kada tadinä ko'do angnga tümmü oona naaja dhorro.

<sup>7</sup> Kudumma kadu tanno arigide no karigide ooso kungngo, a kadu na ooye no, kooye ooso kungngo.

<sup>8</sup> Lakiini angnga no laala ma uuru no ka tadinö, angnga tagümmü madagussi ma tamma nja tasaasa nja barnete ma tindhigi toolonadene.

<sup>9</sup> Masala taalo mö'dö ana angnga maaja ka dhügürü, lakiini ma toolonadene ana eere ma Uugaara tiya aja Yasu Almasihi.

<sup>10</sup> I'i ya eyi ka üüdü ma angnga amang kaja tageefe ka 'di nja iini, üürü kadinö angnga üürü kaaya angnga.

<sup>11</sup> Aaga indhigi njaana ko'do, aaga takinyi njaana ko'do afa ma tiya ada ka tüüni 'bitingngö ya kungngo.

*Talaana na eere no nja tööjülü*

<sup>12</sup> Ungngo tasaasa aaga nagöre eede a'da aaga tanaana iye ka kadu tanno alinggo kada ka söödö no na alaana aaga ka fiini ma Uugaara no.

<sup>13</sup> Aaga tasaasa eege dhorro ka linggo tanno eene no, aaga aneene a ta'diila ma nanggeyi tanno ada.

<sup>14</sup> Nasaasa aaga nagöre eede, a'da aaga talaana kadu no taalo kalinggo no, aaga afünügü kadu no ari'ba

no ko'do, aaga akinyi kadu no ki'di no ko'do, aaga idhi oona ku'bu ma kadu nye'd'de.

<sup>15</sup> Aaga fa ka oona ömö'di öccö tafa ta'diinö ka ömö'di tiya a küüni tatoroko ana i'i, lakiini aaga üüni eema ya a'diila ya 'bucca kungngo anangnga eyi tanno ada nja kadu könö.

<sup>16</sup> Aaga dhodho turi kungngo,

<sup>17</sup> Aaga eema nja Masala 'bucca kungngo.

<sup>18</sup> Aaga fünügü Masala ko'do ka eema in'dili, kudumma fiini tiya Masala i'i ya miini kada ana eere ma Yasu Almasihi.

<sup>19</sup> Aaga fa taga'da linggo ma Koronggore tiya Insili ya.

<sup>20</sup> Aaga fa tamidhi linggo ma tane'bi.

<sup>21</sup> Lakiini aaga anaana iye ka eema nye'd'de aaga sa katümmü ya a'diila ya.

<sup>22</sup> Aaga fa takete ka nüimö tiya toroko ya.

<sup>23</sup> A Masala ma ta'diila ka eyi tiya oono manangnga ka tinsili ka eema in'dili mafa kada a nüimö ya toroko titaalo ada ka oona. A koronggore yaada ta'diila a tuu'da miini nja koronggore ka uuru tanno Uugaara tiya aja Yasu Almasihi kara tö'dö kide ya.

<sup>24</sup> A ömö'di ya ka ümmünü aaga ya, i'i ya adho ka fiini, i'i taalo arumu timi'di tumma niini.

<sup>25</sup> Aaga fara ka Masala kudumma ungnö, nagöre eede.



<sup>26</sup> Aaga ööjülü nagöre ma angnga nye'd'de tööjülü na insili no.

<sup>27</sup> Ara a'a teema nja aaga ana eere ma Uugaara a'da aaga tüüri waraga ya a nagöre ma angnga nye'd'de.

<sup>28</sup> Fa ka türü tanno Uugaara Yasu Almasihi ta-neene nja aaga.

## Waraga ya Bölis ma co Tasalanüki ya Eera ya Tafa'da tumma

A Bölis tarigiri waraga ya co kadu ma kaniisa ka Tasalanüki kini ka ndatimö nagatereene könö iini ka tarigiri waraga ya Tasalanüki ya dhidha ya. Ka waraga tiya i'i uu'bu kadu ma kaniisa ka nanggeedi a'da kütü katümmü tumma neene ka kadu ka talinggo eege. Kadu könö kadünügü eema eene a'da Almasiihi andagöö'dö afe'de nja iini ka ndakete kara tö'dö, taalo kasaasa talinggo afe'de. Bölis anangnga tumma eene a'da kafa taföönyö tumma na kadu tanno miini no. I'i ageema iki a'da a kadu ma kaniisa tafa tadhunu. Uuru ma tatoroko kara tadigi 'büdhülü kara saga öö'dö a'da üfürü Almasiihi tafada, uugaara ya toroko ya ara saga ka tafünü kadu kada diidi ma Masala.

1 A'a na Bölis narigiri waraga ya nja Siila nja Timosaws ungnö tunggu co kadu ma kaniisa ma Tasalanüki kadu na Masala Pupa yaaja nja Uugaara Yasu Almasiihi.

2 Fa ka Masala Pupa yaaja nja Uugaara Yasu Almasiihi anangnga türü aaga nja ta'diila.

*Tamana ta'diila nja tafara ka Masala*

3 Nagöre eede, kama ungnö ma tanangnga ta'diila a Masala turi kudumma tamma tanno ada ka inggiridene dhabbu, nja tasaasa ajeene tanno naada ka tadhabbu.

4 Ungnö ka eyi tiya iidi kabbü ungnö na'dugiisine ana aaga ka nakaniisa tanno Masala naada ka tanna kide no, aaga kidhi oona ku'bu nja tamma ka eema tiya ada ka tambaanya ma dhügürü nja tüüninja ku'bu ya.

5 Nggeege kussu angnga a'da tümmü na Masala ka adho ka fiini ma tindinaana aaga ka tauugaara ma Masala tanno aada ka dhügürü ka fiini miini no.

6 Ara Masala saga tüüni nümö ya adho ka fiini ya, oogo mara sa ka tapusu kadu na üüni tatoroko ana aaga no.

7 Ara Masala saga nangnga talingnge aaga aaga na dhügürü ta'bitingngö no nja angnga afe'de. Ara talinggo adene ka Uugaara Yasu kara tö'dö ndama 'dotombo'do nja kadhangga tanno iini na ana türü no.

8 Ana onngo'do ma issi ka finne ma tapusu kadu na taalo kussu Masala no nja kadu tanno taalo kaföönyö tumma na Uugaara tiya aja Yasu.

9 Eege kara tapusu adene kaama ta'billi, taalo kara takete ka dhugudha tiya Uugaara Yasu nja türü ma tidhindhü tanno iini

10 kini kara tö'dö ka uuru tanno miini no, a tidhindhü nja tinsili a kadu na amma

kini no tadhère nye'd'de nja aaga afe'de, kudumma ada ka tamma ka tumma tanno iidì.

<sup>11</sup> I'i yungngo iidì ka teema nja Masala a'da aaga ta kadu ma linggo tanno oono in'dili matüimö linggo a türü ma ta'diila nja linggo ma tamma tanno ada.

<sup>12</sup> Fa ka eere tiya Uugaara tiya aja Yasu idhindhì, a türü niini tanna kada ka oona aaga tanna kini ka oona a türü ma Masala tammo aja nja Uugaara Yasu Almasihi.

## 2

### *Uuru ma Yasu ka tö'dö*

<sup>1</sup> Lakiini nagöre eede, a'a nasaasa aaga aaga tussu tö'dö na Uugaara tiya aja Yasu Almasihi, angnga taganeene nja iini,

<sup>2</sup> aaga tafa ta'deedene ka oona areere ka nanggüüdü tanno ada kudumma a tumma kö'dö ndama koronggore alla ndama angnga kiki kide a'da uuru ma Uugaara killi ka töö'dö a tumma no taalo ka timin'da.

<sup>3</sup> Aaga fa tafa ka ömö'di töccö iisini aaga a fiini tökönö, kudumma uuru na Uugaara taalo kara tö'dö illi a tasilli eema tö'dö, ömö'di ya toroko ya tabbü 'dala ma tara teyi.

<sup>4</sup> I'i ara tadiidi a'diniga eyi yiini coo'do ka eema nye'd'de ya ana eere a'da Masala nja kadu kafara kini ya amang kini temmi ka la ma Masala eema ka eyi tiya iini a'da i'i ya Masala.

<sup>5</sup> Taalo aaga kagiigi yeede ka taganeene nja aaga ya, na a'a tageemaga tumma na miini no co aaga 'bucca kungngo?

<sup>6</sup> A 'bitingngö kussu aaga nümö ya afaga i'i keere ya, amang kini tabbü 'dala ka uuru miini tanno dhorro no.

<sup>7</sup> Taküdhü ma ömö'di tiya atoroko ya kanda üünidene 'bitingngö, lakiini nümö ya ara tüünidene ya, taalo ara tüünidene ana ömö'di ya afaga eege keere ya, ka'dugadene ka fiini.

<sup>8</sup> Idhi ömö'di ya toroko ya saga abbü 'dala ka Yasu Almasihi ka tiidi i'i a teela tanya a nünö tanno iini, aginyi i'i a talimaana ma tabbü 'dala tanno iini.

<sup>9</sup> Ömö'di ya toroko ya ara tö'dö a türü ma Ebliisi, alinggo eema ma türü keefe ma tiisini kadu.

<sup>10</sup> I'i alinggo eema ya toroko ya nye'd'de ma tiisini kadu na aaya no, kudumma eene kitaalo ka tasaasa tumma tanno dhorro no meene ka toolonadene.

<sup>11</sup> I'i yungngo a Masala ka kürünü türü ma tam'baga kene amang kene tamma ka korokoro,

<sup>12</sup> amang ka kadu nye'd'de tanno taalo kamma ka tumma ma timin'da kara kasaasa eema ya toroko ya, ara eege ka tahükümüdene.

### *Aaga idhi oona ku'bu*

<sup>13</sup> Lakiini ara ungnö tamana ta'diila a Masala 'bucca kungngo, kudumma aaga nagöre eede na Uugaara ka asaasa eege no,

kudumma Masala ka tagesse aaga ka dhidha amang kono toolona aaga a tinsili ma Koronggore, a tamma ka tumma ma timin'da.

<sup>14</sup> Tumma no eege kungngo a Masala ka tagümmünü aaga a toolonadene ma tumma ma Yasu nüidi ka tagöö'dö iini aaga amang kada toso ka tidhindhü na Uugaara tiya aja Yasu Almasihi

<sup>15</sup> Aaga kardha ku'bu nagöre eede, aaga tafa ka talaana tanno ada ka taföönyö kidi no, üürü a tumma ma nüinö üürü ka waraga tiya iidi ka tunggu aaga ya.

<sup>16</sup> Uugaara yaaja Yasu Almasihi ka eyi tiya iini nja Masala Pupa yaaja masaasa angnga manangnga türü angnga a ta'diila ta'billi a tindhigi tanno a'diila no.

<sup>17</sup> Anangnga aaga ka takidhö ka nanggeedi ümmünü eege ku'bu ka eema tiya ada ka talinggo ka'diila ya nye'd'de nja tiya ada ka teema ya.

### 3

*Aaga afara ka Masala kudumma ungnö*

<sup>1</sup> Keere kungngo nagöre eede, aaga afara ka Masala kudumma ungnö, amang ka tumma tanno Masala tala kadu areere kidhindhü afa meene nja aaga kungngo.

<sup>2</sup> Aaga afara ka Masala afe'de amang kono toolona ungnö ka kadu tanno oroko

no, taalo kadu nye'd'de kamma.

<sup>3</sup> Lakiini Uugaara ya adho ka fiini dhorro ya, ara tanangnga aaga kana türü, afa kada kudumma koronggore tiya toroko ya.

<sup>4</sup> Kamma ungnö 'do ka Uugaara a'da kalinggo aaga eema yüidi ka takiki aaga ya a'da kütü aaga ka lingngo iini.

<sup>5</sup> Fa ka Uugaara anangnga nanggeedi naada ka tasaasa ma Masala nja tidhi oona ku'bu na Almasihi ka anangnga angnga no.

*Aaga fa taneene nja kadu tanno adhunu no*

<sup>6</sup> Ara ungnö tadirina eema aaga nagöre iidi ana eere ma Uugaara Yasu Almasihi a'da aaga tafa taneene nja kadu tanno adhunu no kitaalo kaföönyö talaana nüidi ka tagalaana aaga iini no.

<sup>7</sup> Kussu aaga dhorro a'da ara aaga turna fiini yüidi ka tunggeene iini ya, taalo ungnö kadhunu iidi ka taganeene nja aaga ya.

<sup>8</sup> Ungnö taalo kagu nüimö ma takuri ya ömö'di ün'dügüngngö, lakiini kagalinggo ungnö osooso a naguuru ungnö tadhügürü amang kidi tafa tanyamanya ömö'di öccö.

<sup>9</sup> Taalo a'da ungnö taalo kama tagu eema yaada, lakiini ungnö kasaasa a'da aaga tüiri taneene nüidi aaga tuurna i'i keere.

<sup>10</sup> Kidi ka taganeene nja aaga ya, kagadirina ungnö

tumma no aaga, “Ömö'di ya taalo asaasa linggo ya, taalo ama tagu eema.”

<sup>11</sup> Kadiri ungnogo tumma no, kudumma iidi ka taföonyö a'da kadu könö kungngo ada ka söödö kadhunu, kitaalo linggo kene illi keema ka tumma tanno kadu ün'dügüngngö.

<sup>12</sup> Kadu afa ma tanno miini no ungnogo tiki eene ana eere ma Uugaara Yasu Almasihi a'da angnga tasaasa a'da kalinggo amussu kagu kuri yeene.

<sup>13</sup> Lakiini aaga nagöre iidi, aaga fa tagi'di ka linggo ma eema tiya a'diila ya keere.

<sup>14</sup> Üürü ömö'di ungnogo ada ka söödö ya, taalo aföonyö tumma niidi ka waraga tiya no, aaga iiri i'i aaga taadha iini ka oona amang ka modolo tagu i'i.

<sup>15</sup> Aaga fa tümmü i'i kada diidi tiya ada, lakiini aaga eema nja iini kada örre tiya ada.

*Töøjülü na eere no*

<sup>16</sup> Fa ka Uugaara ma ta'diila Yasu Almasihi ka eyi tiya iini amana ta'diila aaga a naganuuru ka eema nye'd'de, fa ka Uugaara aneene nja aaga in'dili.

<sup>17</sup> A'a narigiri töøjülü no a nīsö ma a'a na Bölis no, kiji aaga kala miini yeede ka anangnga ka waraga tanno eede yeede ka rigiri no.

<sup>18</sup> Fa ka türü tanno Uugaara Yasu Almasihi kaneene nja aaga in'dili kungngo.

## Waraga ya Bölis ma tunggu co Timosaws ya Dhidha ya Tafa'da tumma

Timosaws aga ömö'di ma kaniisa ya tadimöögö ya, nagürününü kungngo iini kadhabbu afara ka Masala, i'i aga ungunaana ku'bu nja Bölis tiya tafiini ya, akinyi teema tumma ma İnjili ma Yasu Almasihi iini. Keere kungngo a Bölis tagürününü Timosaws aco tauugaara ma kaniisa ka anya ma Afosus.

Bölis agürünügi a waraga tiya ungu co Timosaws ma tanangnga tumma iini ma tümümü tumma ma Masala ka nakaniisa nja tanaana iye ka katalaana tanno oroko no. Waraga ya afe'de eema ma kadu öccö eege kungngo kara tessedene ma ta naguugaara ma kaniisa kara talinggo iini nja kadhoonyo ka kaniisa afa ma kadimöögö kungngo nja kidhindharu nja iiya ma nagüüme.

1 Waraga ya ö'dö ndama tafiini ya Yasu Almasihi a türü tanno Masala tatoona yaaja Yasu Almasihi yaaja ka tindhigi i'i ya.

2 Nunggu co Timosaws 'bii'bala yeede ya dhorro ya, a tamma ka Masala, fa ka

Masala Pupa yaaja nja Uugaara tiya aja Yasu Almasihi anangnga türü o'o nja 'bangnga nja ta'diila.

*Tidhi oona ku'bu ka dhügürü*

3 Afa meede ka tageema nja o'o a'da ara a'a co Makadoniya, a'da nanna ka Afosus amang küdü teema nja kadu töccö a'da kafa talaana kadu ka talaana ma korokoro afe'de.

4 Kafa tatoonu ka eema ma elle nja nagareene ma kadaada tanno dhabbu no, kara tö'dö ndama nagonggo'do a tumma na taalo kara talinggo tumma no ma tamma ka Masala no.

5 Fiini ma tumma tanno a'da tasaasa na ö'dö ndama eedi tiya insili ya nja eedi tiya a'diila ya nja tamma tanno dhorro no.

6 Kadu könö kaadha ka tumma tanno kaama ka fiini kara kiirada ka tisaana ka oona ma taa'baga ün'dügünggö.

7 Kiki a'da eege ka katalaana ma seriye kassa ki-taalo kussu niimö yeene ka teema ya, kitaalo kö'dö iini ta'diila.

8 Kussu angnga 'bitingngö a'da seriye a'diila kene kara talinggo iini dhorro.

9 Kussu ungu a'da seriye taalo ö'dönja a kadu tanno a'diila no, lakiini ö'dönja a kadu tanno oroko no nja tanno asilli eema no nja tanno anu ka tumma ma Masala no nja tanno anyoro ka nanggeedi no nja tanno agirina kafaafa meene nja

nakanüimö no nja tanno agi-  
rina kadu no,

<sup>10</sup> kadu no üüni eema  
ya toroko ya nja nageldo  
nja kadu tanno anadene a  
kasaga no nja tanno ko-  
rokoro no nja kadu tanno  
aküdöönö ün'dügüngngö no  
nja kadu tanno anu ka ta-  
laana tanno a'diila no.

<sup>11</sup> Tumma na unggeene  
nja İnjüili na nanja a'a  
no, tumma ma Masala na  
baraka ka tanna kide nja  
tidhindhü no.

*Türü na Masala kungngo  
a Bölis*

<sup>12</sup> Namana a'a ta'diila Uu-  
gaara tiya aja Yasu Almasi-  
ihi ya anangnga türü a'a ka  
linggo tanno iini. Kudumma  
iini ka tümmü a'a kada  
ömö'di ya adho ka fiini ya.

<sup>13</sup> A'a nungngo nakeela  
i'i natakeemidhi i'i nada-  
galinggo i'i, lakiini Masala  
möödhü kede kudumma  
eede nafürü tamma kono  
nitaalo nussu nüimö yeede  
ka talinggo ya.

<sup>14</sup> İkiri Uugaara yaaja ka  
anangnga türü a'a dhabbu  
ma tamma nja tasaasa ma  
Almasihi Yasu.

<sup>15</sup> Tumma dhorro eege  
kungngo, kama tamma  
dhorro a'da Yasu Almasihi  
ö'dö ka 'büdhülü ma toolona  
kadu na oroko no a'a  
nadhidha.

<sup>16</sup> Lakiini 'bangnga ma  
kananja a'a amang ka Yasu  
Almasihi tala 'bangnga mi-  
ini a'a, ömö'di ya adho  
tatoroko 'do ya, ma tala a  
kadu tanno amma kini no  
in'dili ta'duga tefe ka 'di  
ta'billi.

<sup>17</sup> A 'bitingngö ta uugaara  
ta'billi no, Masala tammo  
unggodho mo, mefe ka 'di  
turi mitaalo mijidene ümmü  
oogo ana eedi nja tidhindhü  
ta'billi. Amiin.

<sup>18</sup> 'Bii'bala eede Timosaws,  
nanangnga a'a tumma o'o  
afa ma tanno ka tumma  
ma tane'bi tanno ageema  
tumma ma o'o kadhadha no  
afa kene amang küdü teema  
koro'bo ya a'diila ya.

<sup>19</sup> Ümmü tamma ana eedi  
ka tinsili ya, a kadu könö  
kanu kide, a mürkabü ma  
tamma meene ta'bu.

<sup>20</sup> Kadu na miini no Him-  
inas nja Askander neede  
ka tümmünü eege Ebliisi  
amang kene talaadene kafa  
teela Masala.

## 2

*Tafara ka Masala*

<sup>1</sup> Nüinö yeede ka asaasa  
ka dhidha ya, aaga tafara  
ka Masala aaga teema nja  
oono a tamana ta'diila oono  
ka üüdü ma kadu nye'd'de  
kungngo.

<sup>2</sup> Aaga afara ka Masala  
kudumma naguugaara nja  
kadu tanno afa ka anya no  
amang ka 'buugu ta'diila a  
nüimö ya toroko ya tafa tö'dö  
kada.

<sup>3</sup> A'diila nggeege ka  
Masala tatoolona yaaja.

<sup>4</sup> Asaasa kadu in'dili ka  
toolonadene kussu tumma  
ma timin'da.

<sup>5</sup> Kudumma Masala ma  
unggodho, ömö'di ya ka  
söödö ma Masala nja kadu  
ya ungodho i'i ya ömö'di  
Yasu Almasihi.

6 I'i üpü eyi yiini co ma tafa kadu in'diili, tumma na Masala manangnga a kadu ma 'bühülü ka uuru miini.

7 I'i yungngo eede ka kürünüdene ka tafiini nja tatalaana ma kajeene ma teema tumma ma tamma nja timin'da, taalo a'a nakorokoro, lakiini a'a neema tumma ma timin'da.

8 Nasaasa a'a nagiide a'da keema nja Masala ka na'buugu in'diili kamünügü iisine coo'do ka tinsili, taalo tagoroo'bo kide nja tanu aana ka oona.

9 Nasaasa a'a iiya kümümü en'di ya a'diila ya ka oona kindinaana oona, kaana modolo, kafa tüüfü awu, kafa tümümü dahaba nja kisi nja en'di tiya agu'daana ya,

10 lakiini a linggo tanno a'diila no, fa ka iiya küüni linggo ma Masala na 'diila no.

11 Fa ka iiya kalaadene kaföonyö tumma amussu kaafa teema ko'd'do.

12 Taalo a'a namma ka aka ka talaana nja oono ka tüüni ada nyuri yoono ku'bu, lakiini matoodo ka tumma tanno iini amussu.

13 Kudumma Masala ka töörü'bü Adam ka dhidha massa ka töörü'bü Hawa.

14 A Ebliisi taalo agüsinä Adam, lakiini i'i agüsinä aka ma'dinggö ka tatoroko.

15 Lakiini mara toolonadene kono kara teene laala minggiri eege ka tamma ma Masala nja tasaasa nja tinsili ma eedi nja tafa ka oona ka'diila.

### 3

#### *Ka'boge ma kaniisa*

1 Tumma dhorro eege kungngo ma ömö'di tiya asaasa tata'boge ma kaniisa ya, i'i awwa linggo na 'diila no.

2 Ka ka ta'boge ma kaniisa insili a'da taalo hetti kini, arna aka ma ungodho, a'dara, ümmü eyi yiini, a'diila nja kadu, a ambaanya talaana.

3 Taalo ake ka ngeeli, taalo a rüsü lakiini a'diila nja kadu, taalo asaasa tumma na toroko no, taalo allogo ma eema dhabbu.

4 Alaana kadu ma 'di tiya iini amang ka laala tiya iini taföonyö eema yiini nye'd'de kungngo.

5 (Üürü ömö'di ya taalo indinaana kadu ma 'di tiya iini ku'bu, ta'diila ya ara tafa ka kaniisa tammo Masala?)

6 Ta'boge afa tamma ka Masala kete kungngo, kudumma iini kara ta'diniga oona niini coo'do a'dinggö ka tahükümü tanno Ebliisi no kungngo.

7 A kadu na kürö ma kaniisa no tussu dhorro amang kini tafa ta'dinggö ka modolo nja küdhä ma Ebliisi.

#### *Kadiifi ma kaniisa*

8 Kadüifi afe'de kada kadu tanno 'dara no, taalo kakorokoro, taalo kake ka ngeeli, taalo kallogo ma eema dhabbu.

9 Fa kene kafa ka tumma ma Masala ana eedi ka tinsili.

10 A kadu tüüri taneene neene ka saga tümünü



eege kalinggo ma kadīifi  
kene kitaalo kaduna nīimō  
ya toroko ya kene.

<sup>11</sup> Fa ka iya afe'de kada  
kadu tanno dhorro ka  
fiini no, taalo kadhe kadu,  
ka'dara, ka'diila ka eema  
nye'd'de.

<sup>12</sup> A kadīifi tarna iya  
ka ungodho, kinggiri laala  
yeene ka fiini tiya a'diila a  
nīimō ya toroko ya titaalo  
kene ka nōō'di.

<sup>13</sup> Kadu na alinggo ka'diila  
no kaluna 'buugu ya a'diila  
ya, kara teema tumma ma  
tamma tanno eene ka Yasu  
Almasihi.

<sup>14</sup> A'a narigiri ada waraga  
ya co o'o kudumma eede  
ka asaasa tō'dō kūdū kannā  
kete kungngo.

<sup>15</sup> Üürü a'a nadoono ku'bu  
ya, ara o'o tussu a'da kadu  
ka tindinaana nanggeyi  
neene ku'bu ka 'di ma  
Masala nya, ma kaniisa ma  
Masala tammo efe ka 'di  
mo, miide ma kuudhu ma  
timin'da.

<sup>16</sup> Taalo tam'bana ko'do  
kudumma tanno, lakiini  
takūdhū ma tamma tanno  
aja ka Masala idhindhī,

I'i abbū 'dala ka tuu'da,  
ya insili a koronggore,  
a kadhangga tadīnō kini,  
kadageema tumma mi-  
ini ka naanya,  
a kadu ma 'būdhülū tamma  
kini,  
ada'diniginja coo'do ka  
tidhindhī.

## 4

*Katalaana no korokoro no*

<sup>1</sup> Koronggore ma Masala  
ya iki 'biini a'da, ara kadu

tapadaga keere ka tamma  
ma Masala ka naguuru  
tanno eere no, kisi ka  
nagoronggore tanno toroko  
no keere nja talaana ma  
nakana'bu.

<sup>2</sup> Talaana ma kadu tanno  
'dinigi oona coo'do ka ko-  
rokoro no, nanggeedi neene  
ka tinyogo kaaya.

<sup>3</sup> Kafaga kadu keere karna  
nja kuri könō ya Masala ka  
tadina ya nye'd'de a'diila a  
nīimō ma tanu kide titaalo  
üürü ara ta'dugadene a  
ta'diila.

<sup>4</sup> Eema ya Masala ka tagal-  
inggo ya nye'd'de a'diila, a  
nīimō ma kadu kara tanu  
kide itaalo, a kadu tamma ka  
eema nye'd'de ya, mamana  
ta'diila a Masala.

<sup>5</sup> Kudumma tumma na  
Masala nja tafara kono  
anangnga Masala ka tamma  
kide.

*Ömō'di ma linggo ma  
Yasu Almasihi ya a'diila ya*

<sup>6</sup> Üürü nala o'o eema a  
nagöre ma angnga ya, ara  
o'o tamō'di ma linggo ma  
Almasihi Yasu ya a'diila ma  
tagu kuri ma koronggore ma  
timin'da ma tamma nja ta-  
laana tanno a'diila no üüdū  
ka tūmmōönō no.

<sup>7</sup> Aadha ka eema ma  
tam'baga ün'dügüngngö nja  
eema ma elle ma kidhind-  
haru, indinaana oona nüüdū  
ku'bu ka linggo ma Masala.

<sup>8</sup> Üürü riada ma tuu'da  
ka'diila ya, lakiini riada  
ma koronggore a'diila ka  
eema nye'd'de kungngo,  
kudumma ka tūmmū  
tamin'di tumma a teera  
miini, tefe ka 'di ma

'bitingngö nja tefe ka 'di tanno ara tö'dö no.

<sup>9</sup> Tumma no ka tumma ma timin'da kama kadu ka tamma kide.

<sup>10</sup> Yungngo aja ka talinggo angnga tadhügürü, kudumma aja ka tamünügü eyi yaaja ka tindhigü ma Masala tammo efe ka 'di mo oogo mungngo matatoolona ma kadu nye'd'de nja munda tanno amma no.

<sup>11</sup> Alaana kadu ka tumma tanno.

<sup>12</sup> Fa tafa ka ömö'di amidhi o'o a'da nadhilli lakiini alinggo ada a kadu tanno amma no, ka tumma nja taneene nja tasaasa nja tamma ma Masala nja tinsili ka eedi.

<sup>13</sup> Münü eyi yüüdü ka tüiröönö ma Sorne co kadu nja teema tumma ma Masala nja talaana idhi eede ka öö'dö.

<sup>14</sup> Fa tüüni tö'bö a türü tanno Masala ka anangnga o'o no, türü no kananja o'o a tumma ma tane'bi a kadüfi tümmünü iisine üdü ka üüdü.

<sup>15</sup> İiri tumma ta'diila nümmünü eyi yüüdü kide amang ka linggo tanno üüdü tijidene ka kadu nye'd'de.

<sup>16</sup> Adinö ko'do ma eyi tiya üüdü nja talaana tanno üüdü nütügü kide keere, küdü kara tüüni nggeege ya ara o'o toolona eyi yüüdü nja tanno toodo küdü no.

## 5

### *Taneene nja kadu tökönö*

<sup>1</sup> Fa teela ömö'di ya dharu ya, lakiini eema tumma na 'diila afa pupa yüüdü

kungngo, naneene nja laala tiya kadimöögö ya afa nagöre nüüdü kungngo.

<sup>2</sup> Nümmü kidhindharu na iya no afa nakanüimö nüüdü, nüüni ana laala tiya lamü ya afa nagöre nüüdü.

### *Iiya ma nagüüme*

<sup>3</sup> Aaga asaasa iya ma nagüüme na eema katitaalo kene ma timin'da no.

<sup>4</sup> Üürü aka ma küüme mana laala nja kadaada ya, fa kene kanaana iyye ka linggo ma Masala kadhada ma tanaana iyye ka kadu ma 'di tiya eene, kassa kamana eema a nakanüimö nja kafaafa nja kadaada meene, linggo no eege kungngo ka'diila ka Masala ka oona.

<sup>5</sup> Lakiini aka ma küüme ma dhorro mo, ömö'di ma tamana eema oono kitaalo, mindhigü Masala mafara kono ooso kungngo nja uuru.

<sup>6</sup> Lakiini aka ma küüme müüni eyi yoono ka eema ma 'büdhülü ya a'diila oogo meyi salla mefe ka 'di.

<sup>7</sup> Nanangnga tumma no a kadu afe'de, amang ka ömö'di tafa tana hetti.

<sup>8</sup> Ömö'di ya taalo anaana iyye ka kadu na kete kini no, munda kadu ma 'di tiya iini, i'i ya a'düsünü tamma ka Masala adagii'bi kadu na taalo kamma no.

<sup>9</sup> Fa takiri eere ya aka ma küüme ka waraga ma iya ma küüme illi ma nagürüünü a kadu kiidoona mo, ma ta aka ma nyori ungodho.

10 A kadu nye'd'de tussu linggo noono na a'diila no ma takinggiri laala yoono tinggiraana na a'diila no, mümmü kafala, madagunu kadu ma kaniisa ka uune, makinyi kadu no eema kati-taalo kene no, madagalinggo eema ya a'diila ya.

11 Lakiini iiya ma küüme na aleefe ta idhiidhi no, fa takiri nagereene neene ka waraga ma iiya ma nagüüme, kudumma nanggeedi tanno eene kasaasa taadha ka tumma ma Almasihi kara tasaasa tarna.

12 Nggeege ya kaadha ka timi'di tumma na dhidhdha no a hetti tümümü eege.

13 Nggeege kara talaana nanggeyi neene korro tino ün'dügüngngö kalöole ka na'bügöörī kalaadene ka tedhe ma kadu keema tumma na taalo kadho ka fiini no kaker'de ker'de.

14 Yungngo eede ka asaasa a'da iiya ma nagüüme no dhiidhi no tarnadene keene laala kümümü nöö'di neene, amang ka diidi ma angnga tafa taluna fiini ma tamidhi angnga.

15 Afa könö ana kene kurna Ebliisi keere.

16 Üürü aka ma amma ka Masala mo, mana iiya ma nagüüme ka 'di tiya oono, fa kono mamana eema eene amang kene tafa takiki iyye ka kaniisa ko'do, mamünügü iiya ma nagüüme no ma timin'da no.

17 A naguugaara ma kaniisa na ana iyye ka linggo ma kaniisa dhorro no, aaga amana eema eene dhabbu münda kadu na alinggo ma teema tumma ma İnjüilī nja talaana.

18 Sorne iki, "Aaga fa takumu kodha ya ödhdhe ya ka nünö iini ka tirri migile ka 'deeli." Iki afe'de, "Ömö'di ya alinggo a'duga talingnge niini."

19 Fa tamma ka eema ma tafünaana ka kadüfi, illi a kadu keera nja eene illi ki-idoona no, saga tamma.

20 Lakiini kadu no hetti no kirnaana kene ka kadu kidha amang ka türeene ma kadu tari'ba.

21 Neema a'a nja o'o kidha ma Masala nja Yasu Almasi-ihī nja kadhangga na Masala ka tagesse eege no a'da nümümü tumma no nafa kide nafa tasaasa kadu öcö no üüni ada öcö ku'bu.

22 Fa ta'digaana namünügü iisine nüüdü ka ömö'di ka üüdü, nafa toso ka tatoroko tanno kadu könö. Ümmü oona nüüdü ka tinsili.

23 Fa tooye 'büidi ungodho i'i, angkolo 'bangeeli idhilli, kudumma ma maara tammo agu o'o ka eedi mo.

24 Kadu könö tatoroko neene kussu adene a'da küfürü uuru ma tapusu tö'dö, a kadu könö tatoroko neene taalo kussu adene a'da küfürü uuru ma tapusu adene tö'dö.

25 A linggo na 'diila no tussu adene afe'de, a linggo

no taalo kussu adene no taalo kara tadünggüdhü.

## 6

1 Fa ka kadu tanno ka tadasaga no kaföönyö eema ya kadu tanno eene, i'di ömö'di öccö teela eere ma Masala nja talaana.

2 Üürü kadu neene kada kasaga tanno eene no kamma ka Masala ya, kafa tamidhi eege kudumma eene kada nagöre. Eege adha ya kama talinggo ada eene dhorro kudumma kadu tanno aduna eema ka linggo tanno eene, eege ka kadu tanno amma no kasaasa eege. Eema ya yungngo üüdü kara talaana iini nadho üüdü kide.

*Katalaana na korokoro no nja tasaasa ma almaala*

3 Üürü ömö'di könö alaana a tumma ka'bana ko'do taalo ungeene nja tumma na Yasu Almasihi Uugaara nja tumma na ungeene nja tumma ma Masala no,

4 i'i ya akisinsoro taalo ussu nümö öccö. Eedi yiini anyoro ma tasaasa ta'digineene a ta'bununjaana ku'bu a tumma tanno ara tö'dö a kirimi a tösümünunjaana ku'bu nja teelaana nja eedi tiya a toroko ya,

5 nja kadu tanno a'digineene anangnga üüdü neene tatangga'da kaama ka nümö tiya a'diila ya, kümmü tumma ma Masala ma taluna eema kide.

6 Tamma ka Masala ka anangnga ömö'di ka tüüsü

kini kara tamma ka eema tiya kini ya.

7 Taalo angnga köö'dö ka 'büdhülü a nümö kaja ka nüsö, angnga taalo kara ta'duga nümö kide.

8 En'di yaaja ka oona ya nja kuri tiya aja ka taguri ya a'dimo kaja sugi.

9 Lakiini kadu no asaasa eema dhabbu no ka'dinggö ka ta'b'badene nja küdhi nja tallogo ma eema tiya atoroko ya ma taama eege ma tanangnga kadu ka taama kagirinadene.

10 Tasaasa ma almaala a'da tatoroko eege kamiini, a kadu könö kümmünü eyi kide kaama ka fiini ma Masala, a tin'd'di tümmü eege dhabbu.

*Fiini ma tamma ka Masala nja ta'diila*

11 Lakiini o'o na ömö'di ma Masala no, nafa takete ka eema tiya, asaasa ta'diila nja tumma ma Masala nja tamma nja tasaasa nja tidhi oona ku'bu.

12 Fünü sigiri neema koro'bo dhorro, ta'beene ma tamma, 'duga tefe ka 'di ta'billi ma Masala ka tagümmünü o'o iini no, üüdü ka tageema tumma miini ka kadu kadha kadhabbu kada ijöögö no.

13 Ara a'a teema nja o'o kidha ma Masala ma amana eema nye'd'de kefe ka 'di mo nja kidha ma Yasu Almasihi ya ageema tumma dhorro kidha ma Bilatos Albunti ya.

14 Ümmü tumma no nafa kide ka tinsili a'da taalo nümö ya toroko ya kide ara

uuru ma tö'dö na Uugaara tiya aja Yasu Almasihi ka öö'dö.

<sup>15</sup> Ya Masala kara tö'dö iini ka uuru miini, Masala mungngo mana baraka, ma uugaara unggodho oogo, Uugaara ma naguugaara Masala ma namasala.

<sup>16</sup> Oogo mungngo mefe ka 'di ta'billi unggodho oogo, 'di yoono a'da töyeene, taalo ömö'di ma takete kide, taalo ömö'di ijöögö, ömö'di ma tadinö kide titaalo. Kada-gafünügü oogo ko'do a türü ta'billi. Amiin.

<sup>17</sup> Nanangnga tumma a kadu tanno ana almaala dhabbu no ma ürüünü tiya no, kafa tamanaga oona neene coo'do, kafa tan'dana ka almaala tiya ara titaalo ya koono, lakiini kindhigi Masala mamana eema angnga ya aja ka taganeene iini ya.

<sup>18</sup> Fa kene kalinggo eema ya a'diila ya, küüsü a linggo tanno a'diila no, kamana eema a kadu kosso ka eema nja tiya eene nja kadu könö.

<sup>19</sup> Nggeege yungngo eene katawaana eema ma eyi tiya eene indinaananja ku'bu ma ürüünü tiya ara tö'dö ya, kaduna tefe ka 'di ta'billi.

<sup>20</sup> Ka Timosaws, ümmü tumma na a'diila no nafa kide. Naadha ka tumma ma ker'de ker'de na taalo kara tö'dö keere a nüümö no,

<sup>21</sup> na kadu ökönö ka tüm möönö, nggeege adha ya kaama ka fiini ma tamma ka Masala.

Fa ka türü tanno Masala ka aneene nja aaga.

## Waraga ya Bölis ma tunggu co Timosaws ya Eera ya Tafa'da tumma

Ka Bölis ka tarigiri waraga ya, i'i ya aganna ka pabuusu ussu a'da kete kungngo ara tiididene. İkirı ka asaasa a'da Timosaws öö'dö kini areere. Timosaws akakinyi linggo a Bölis dhabbu kadhadha, yungngo a Bölis ka asaasa i'i afa 'bii'bala yiini.

Ka waraga tiya Bölis ala tasaasa niini a kadu ma kaniisa na ussu dhügürü no. I'i uu'bu Timosaws ka eedi a'da ütü ka tumma ka tumma tanno Almasi-ihı, eema eema iini 'bıını kungngo salla ka naguuru ma linggo i'i agirnaana ka katalaana tanno oroko no.

### *Töøjülü*

<sup>1</sup> A'a na Bölis tafiını ya Yasu Almasiıhi narigiri a'a tumma ma eedi tiya Masala ma co tema tumma ma tefe ka 'dı na ka Yasu Almasiıhi no.

<sup>2</sup> Nunggu co Timosaws, 'bii'bala yeede ya dhorro ya, türü nja 'bangnga nja ta'diıla ndama Masala tammo Pupa mo nja Yasu Almasiıhi Uugaara yaaja.

### *Tafünügü ko'do*

<sup>3</sup> Namana a'a ta'diıla a Masala tammo eede ka talınggo ada oono mo afa ma kafaafa ma a'a ka tagüüni ana eedi ka tinsili, nagııgı

a'a tumma ma o'o turi ooso ana uuru ka fara tiya eede.

<sup>4</sup> Kede ka tagııgı fara yüüdü ya, nasaasa tassa küdü amang kede tadigine a dhodho.

<sup>5</sup> Nagııgı a'a tamma nüüdü na dhorro no, na aganna ka ndaada ma o'o Lööyıs ka eedi no, nja eedi tiya nıımö tammo üüdü Afanııki, a'a 'bitıngngö nussu a'a a'da kungngo üüdü afe'de.

<sup>6</sup> Nggeege nıkirı a'a ka tiki o'o a'da nümmü nıımö ya Masala ka anangnga o'o ka finne ya, eede ka tagümmünü iisine üdü ka üüdü.

<sup>7</sup> Kudumma Masala taalo manangnga Koronggore ma ri'ba angnga, lakiini Koronggore ma türü ma tasaasa nja tafa ka oona.

<sup>8</sup> Fa tana modolo ma tema tumma ma Uugaara tiya aja, alla nana modolo ma a'a ömö'dı ma pabuusu yiini. Lakiini o'o nümmü ajeene nja a'a ka dhügürü ma İnjılı a türü ma Masala,

<sup>9</sup> Oogo moolona angnga mümmünü angnga ka tefe ka 'dı tanno insili no, taalo a'da angnga kagüüni nıımö, lakiini kudumma eedi tiya oono nja türü, türü kagananja angnga ana Yasu Almasiıhi a'da üfürü uuru miini tagöö'dö,

<sup>10</sup> Lakiini 'bitıngngö alanja angnga a tabbü 'dala tanno Uugaara tiya aja Yasu Almasiıhi ya asıraana ka inde ya öö'dö a tefe ka 'dı ta'billi a töyeene ana İnjılı.

11 A'a nagümmünüdene kada tatalaana nja tafiini neema tumma ma İnjiili.

12 Yungngo eede ka dhügürü 'bitingngö nitaalo nana modolo, kudumma eede ka tussu a'da mada yungngo eede ka tamma kini namma a'da i'i ara tambaanya tafa ka niimö tiya iini ka tümümü a'a ya kadara ka uuru tanno miini no.

13 Alinggo a niimö yüüdü ka taföonyö kede ya ma oono ka talaana tanno a'diila no a tamma nja tasaasa tanno ka Yasu Almasihi no.

14 Afa ka eema tiya a'diila ya agümmününja o'o ya afa kide a türü tanno Koronggore tiya Insili ya anna kaja ka oona ya.

15 Nussu o'o a'da kadu na ka anya ma Asiya no in'dili kungngo ka anya kinyi a'a ku'bu, nja Ficuloos nja Hirmaanös afe'de.

16 Fa ka Uugaara ala 'bangnga a kadu ma 'di tiya Önisiforos, kudumma iini ka tafünügü a'a turi kungngo itaalo ana modolo ma nakilli tammo imi'di a'a no.

17 Afe'de kini ka taganna ka Rööma ya agawwa 'buugu ma a'a 'do idhi aduna a'a.

18 Uugaara tafa'da fiini iini aduna 'bangnga ka Uugaara ka uuru tanno miini no, nussu dhorro a'da agalinggo ada ököje nya ka Afosus ya.

## *Tasigira ya a'diila ya Yasu Almasihi*

1 O'o na 'bii'bala tiya eede no, ana türü a türü tanno ka Yasu Almasihi no.

2 Inya eema tiya üüdü ka taföonyö eede ka teema kadu kidha kadhabbu ya, nanangnga kadu tanno a'diila no ara tussu ka talaana kadu könö no.

3 Idhi oona ku'bu ka dhügürü nja ungngo afa tasigira ya a'diila ya Yasu Almasihi.

4 Taalo ömö'di ma talinggo tatasigira assa ka talinggo niimö öccö afe'de, i'i ya asaasa uugaara yiini ka tadhodho.

5 Afe'de üürü ömö'di iisö ma tambrinanago ya, taalo ara ta'duga ndalebö ma tii'baana, illi kini ka tambrianago afa na asaasadene no.

6 A taleele ya kardha ku'bu aleele ya, i'i yungngo ara ta'duga talingnge ma migile niini ka dhidha.

7 Ussu eema yeede ka tadünügü ya, ara Uugaara tanangnga o'o ka tussu eema ya nye'd'de.

8 Agügi Yasu Almasihi ya afiki'dö ka inde ya 'bandaada ma Dawud ya. İnjiili meede oogo mungngo

9 meede ka dhügürü miini nidhi nimi'didene a nakilli afa ömö'di ya weerö ya. Lakiini tumma na Masala taalo tafin'dadene.

10 Nggeege ya yungngo eede ka tidhi oona ku'bu ma eema in'dili ka üüdü ma kadu tanno agessedene no

amang kene taluna toolon-  
adene no ka Yasu Almasihi  
nja tidhindhī ta'billi.

11 Tumma ma timin'da  
eege kungngo,

Üürü angnga kakaaya nja  
iini,  
ara angnga taganeene  
nja iini afe'de.

12 Kaja kara tidhi oona  
ku'bu,  
ara angnga taga naguu-  
gaara nja iini.

Kaja kara ta'düsünü i'i  
a'da ta'düsünü angnga  
tekere.

13 Üürü taalo angnga  
kamma,  
i'i ara tütü ka tamma,  
kudumma iini taalo ara  
ta'düsünü eyi yiini.

*Ömö'di ma linggo ya  
Masala ka asaasa i'i ya*

14 Fa kene kagügi ma eema  
tiya, neema nja eene kadha  
ma Masala afa ta'digineene  
ma tumma ün'dügünggö  
na taalo kara tö'dö keere a  
nïimö no, kaga'da kadu na  
toodo kide no.

15 Indinaana oona ku'bu  
dhorro nümmü eyi yüüdü a  
Masala amang küdü ta'duga  
tamma noono, ömö'di ya al-  
inggo ya taalo ana modolo  
kudumma iini ka talinggo  
kada adho ka fiini alaana ka  
tumma ma timin'da dhorro.

16 Aadha ka tumma tanno  
taalo ka'diila no, kanangnga  
kadu na miini no kada  
oroko.

17 Talaana neene kara  
tanyala ku'bu afa issi, Himi-  
nas nja Filitös eege kungngo  
kakalaana ka tumma tanno.

18 Eege naadha ka tumma  
ma timin'da, kiki a'da  
tafikī'dö ka inde kandö'dö  
kadaga'da tamma na kadu  
töccö.

19 Lakiini kadese na  
Masala ka a'dingnge  
dhorro, kabünnü hitimi kide  
a'da, "Uugaara ussu kadu  
noono," "Ömö'di ya amma  
ka eere tiya Uugaara ya,  
aadha ka tatoroko."

20 Eema ungngo ka la tiya  
adhabbu ya taalo ama da-  
haba nja fudda sugi, laki-  
ini ama kee'di nja tam'bala  
afe'de, könö kama ma eema  
tiya a'diila ya, könö tama  
linggo tanno nyoro no.

21 Üürü ömö'di ara tagala  
eema ya toroko kini ka oona,  
i'i ara ta nïimö tiya a'diila in-  
sili ya, ara ta'diila ka ömö'di  
ma 'di ka oona ama ma  
linggo tanno a'diila no.

22 Aadha ka tatoroko ma  
eema ma kadimöögö ka  
oona, ara o'o tisi ka fiini  
tiya a'diila keere, tamma nja  
tasaasa nja ta'diila nja kadu  
tanno ümmünü Uugaara ana  
eedi katinsili no.

23 Fa takete ka kadu tanno  
nagaaga nja tisaana ka oona  
ma tam'baga, kudumma  
üüdü ka tussu a'da kara  
tö'dö a koro'bo.

24 Ömö'di ma linggo ya  
Uugaara taalo a'digineene  
agala kara tana muuyu ma  
kadu nye'd'de, ambaanya ta-  
laana nja tidhi oona ku'bu.

25 Kadu na diidi i'i no  
alaana eege a tumma  
ka'diila amang ka Masala  
tala eege ka taadha ka



tatoroko manangnga eege ka tussu eema ma timin'da.

<sup>26</sup> Kikiri ka tapadaga ka nanggeedi tanno eene karünö ka küdhī tammo Ebliisi ku'bu ya ümmü eege anangnga eege ka aföönyö tumma niini.

### 3

#### *Naguuru na eere no*

<sup>1</sup> Lakiini aaga tussu a'da naguuru na toroko no king-gide kara sa köö'dö ka naguuru tanno eere no.

<sup>2</sup> Ara kadu sa kasaasa nanggeyi neene, kallogo ma gürüüsi, kabbü na'dugisine, ka'diniga oona coo'do, keela kadu, taalo kaföönyö tumma na pupa nja nakaniimö tanno eene, taalo kamana ta'diila, taalo kinsili,

<sup>3</sup> taalo kasaasa kadu, taalo 'bangnga kene, kadhe kadu, taalo kümmü nanggeedi neene, ka oroko, kanu ka niimö tiya a'diila ya,

<sup>4</sup> Kana ünggü, kako-rokoro, kasaasa ta'deema kadagii'bi tasaasa ma Masala.

<sup>5</sup> Kümmü tumma ma Masala ndama kürö, lakiini eege kanu ka türü miini. Aadha eene koono.

<sup>6</sup> Eege ka kadu tanno afiri co na'bügöörī kadaana iiya na ki'di no na tigrine a tatoroko kasi ka eema ma tatoroko keere nye'd'de kungngo.

<sup>7</sup> Kalaadene turi kungngo lakiini kitaalo kussu tumma ma timin'da.

<sup>8</sup> Afa ma Yaniis nja Yambriis kada kadiidi Müüsa, kadu no afe'de kadiidi

ma timin'da. Kadu no nanggüüdü tanno eene kadasügünī katoroko eege kagu'b'ba ka tamma na Masala.

<sup>9</sup> Lakiini eege taalo kara taluna niimö koono, kudumma taa'baga tanno eere no, eema yeene ya assa kalanja a kadu nye'd'de kungngo.

#### *Tumma na Bölis nja Timosaws*

<sup>10</sup> Nussu o'o talaana yeede nye'd'de kungngo nja taneene tanno eede nja niimö yeede ka eedi ya, tamma, tidhi oona ku'bu, tasaasa, takardha ku'bu,

<sup>11</sup> dhügürü nja tüünü muuyu, eema ya agalinggo adene ana a'a ka Antakiya nja Ikoniya nja Lestra, dhügürü yeede ka tidhi oona ku'bu miini ya, lakiini Uugaara oolona a'a kene nye'd'de kungngo.

<sup>12</sup> Tumma dhorro, ömö'di ya asaasa tanna taneene ma Masala ana Yasu Almasihi ya, ara tadhügürü.

<sup>13</sup> Illi kadu na oroko no nja tanno iisini kadu no kara tunggeene ndama tatoroko kaco ka tanno 'diiri no kiisini kadu a'da kiisinedene.

<sup>14</sup> Lakiini o'o ya, ütü ka eema tiya üüdü ka takalaadene kide ya, namma kide ya, kudumma üüdü ka tussu a'da mada yungngo akalaana o'o.

<sup>15</sup> Jiddi müüdü ka tidhilli nussu kasorne ma seriye na insili no ara tanangnga o'o ka ta'dara ma toolonadene a tamma ka Yasu Almasihi.

16 Kasorne ma Masala in'dili Masala mö'dö iini ka'diila ma talaana kadu ma tala eege ka fiini, kalaala kadu ka eema tiya a'diila ya alaana kadu ka tinsili ma Masala.

17 Amang ka ömö'di ma Masala tadigine ana eema ma linggo tiya a'diila ya in'dili.

#### 4

1 Neema a'a nja o'o kidha ma Masala nja Yasu Almasi-ihii ya ara tümmü kadu na efe ka 'di nja tanno aaya no ka tö'dö tanno iini nja tabbü 'dala tanno iini nja tauugaara tanno iini,

2 Eema tumma ma Masala nalinggo ka uuru miini salla taalo uuru miini, alaana kadu, nagirnaana kene, indinaana eege ku'bu, uu'bu eege ka nanggeedi a tidhi oona ku'bu dhorro nalaana eege ta'diila.

3 Uuru kinggide kara sa kö'dö a kadu tanu ka talaana na adho ka fiini, kagala kara tisi ka eema ma nanggeedi tanno eene keere, kara tawaana kata-laana eene koona kadhabbu ma tema eema ya iisine kasaasa taföonyö ya.

4 Kara tüüdhi iisine neene a'da kafa tatoodo ka tumma ma timin'da kara kaföonyö eema ma elle.

5 Lakiini o'o ümmü eyi yüüdü nadinö ko'do ka kudumma ma eema tiya in'dili ya, ümmünü ana oona ka tadhügürü, alinggo linggo ma talaana kadu ka

tumma ma Masala, ümmü linggo nüüdü dhorro.

6 Lakiini a'a nungngo na niimö ma tirri, eriidö miini tuurunja co, uuru neede ka ndö'dö meede kara tunggeene.

7 Nageema a'a koro'bo ya a'diila ya, natüimö tambirineene, natafa ka tamma ma Masala.

8 A 'bitingngö ndalembö na a'diila no ka indhigä a'a na Uugaara tiya a'diila ya ara tümmü kadu ya ara tanangnga a'a ka uuru tanno miini no taalo a'a unggodho a'a, lakiini a kadu in'dili no kasaasa tassa ka tabbü 'dala tanno iini.

#### *Tumma na eere no*

9 Unggeene areere nöö'dö kede.

10 Kudumma Dimas inya a'a ku'bu kudumma iini ka asaasa eema ma 'büdhülü, unggene aco Tasalanüki. A Kiriskis unggene aco Galatiya, a Tito co Dalmatiya.

11 Lüüka i'i yungngo ütü unggodho i'i. 'Duga Murkus nöö'dö nja iini, kudumma iini ka takinyi linggo a'a.

12 Nagürünü a'a Tikikos ka Afosus.

13 Küdü kara tö'dö nagufu ten'di ma 'doogo mo meede ka tinyi ka Karbis ka Tarwas, nja kasorne tanno eede munda tanno ma forogo no.

14 Askander ya ma modoo'do ma tanyaanya ya agüünü tatoroko ana a'a 'do, ara Uugaara saga tüünü ana i'i afa miini ka tagüünü kungngo.

15 O'o afe'de afa ka oona kudumma iini, kudumma iini ka talinggo a'a dhorro, aanu ka linggo tanno aja.

16 Ka dhidha kede ka tagümmöönö ka eyi tiya eede ya, taalo ömö'di ma tagöödhî nja a'a, lakiini kadu in'dilî ka'bilnaana a'a ku'bu, fa ka Masala mafa tüüni nüimö ya toroko ya ana eege.

17 Lakiini Uugaara aga'dingnge nja a'a anangnga türü a'a ma tambaanya tema tumma ma Masala co kajeene in'dilî, na a'a taga tulu'bi ka tagaamu ka nüinö.

18 Ara Uugaara toolona a'a ka tatoroko tanno kö'dö kede no, öö'dö ana a'a ka'diila ka tauugaara ma 'dotombo'do, tidhindhî kungngo iini ta'billi turi. Amiin.

*Töøjülü na eere no*

19 Öøjülü Berskilla nja Akilla nja kadu ma 'di tiya Önisiforos.

20 Arastus ütü ka Kürünsüs, nakinyi a'a Trifimöös ka Milits ka tamaara kagu i'i.

21 Areere nöö'dö kannu a'da kaleefe feele küfürü tö'dö. Ablüüs öøjülü o'o nja Böödiis nja Liinös nja Külüüdiya nja nagöre ma angnga nye'd'de.

22 Fa ka Uugaara aneene nja koronggore tiya üüdü. Aaga aneene a türü.

## Waraga ya Bölis ma tunggu co Tito Tafa'da tumma

Tito taalo aga taga Yahüüdü, i'i ya öm'ö'di ma kaniisa adakakinyi linggo a Bölis ka tino tanno iini na dhabbu no, kini ka teema tumma ma İnjüüli ma Yasu Almasihi (2 Kürünsüs 7.6-7; Galatiya 2.3). Keere kungngo a Bölis tagürünü i'i aco tauugaara ma nakaniisa ka anya ma Kireet.

Bölis adirina eema a Tito ka waraga tiya, a'da agona kadu na ussudene no kada naguugaara ma kaniisa. Afe'de anangnga tumma iini ma talaana kadu kada tonggoonyo ka kaniisa, nagiide na kidhindharu no nja iiya tanno kidhindharu no, laala ya kadimöögö ya nja tiya lamü ya nja kasaga. Keere kungngo iki Tito a'da, a kadu ma kaniisa in'diili ka'diila kada kateefe kafa tanu oona ka oona nja ta'digineene nja tambananjaana ku'bu kanangnga eyi tanno eene.

### Töøjülü

1 Waraga ya ö'dö ndama a'a Bölis tasaga ya Masala nja tafiini tiya Yasu Almasihi. Masala magesse a'a nalaana kadu noono ka tagesse eege no kudumma tamma ma timin'da ma fiini ma Masala,

2 Tamma nja tussu eema kama tindhigi ma tefe ka 'di ta'billi na Masala ka takiki angnga taalo ma korokoro, mimi'di tumma a'da küfürü uuru miini tö'dö.

3 Ka uuru tanno miini no, ö'dö a tumma tanno iini kada töyeene a teema tanno ananja a'a no, ndama tumma tanno Masala moolona angnga mo.

4 Nikiri a'a ka tunggu co Tito 'bii'bala yeede ya dhorro ya, ka tamma tanno aja na unggodho no. Fa ka türü tanno Masala ka aneene nja o'o nja ta'diila tanno Masala Pupa nja Yasu Almasihi tatoonona yaaja.

### *Tito alinggo ka Kireet*

5 Yungngo eede ka tinyi o'o ku'bu ka Kireet amang küdü tindinaana eema ya aleefe ya ku'bu ya, ara o'o ka tümünü kadiifi ma kaniisa ka naanya afa meede ka takiki o'o kungngo.

6 Tadiifi ma kaniisa afa tana hetti, arna aka ma unggodho, a laala yiini tamma ka Masala kafa talinggo eema ya toroko ya nja tasilli eema.

7 Kudumma tadiifi ma kaniisa Masala mümmünü i'i ka linggo tanno oono, taalo hetti kini, taalo a'diniga oona niini coo'do, taalo agoroo'bo, taalo ooye ngeeli ake kide, taalo üüni eema ma rüsü, taalo allogo ma gürüüsi.

8 Lakiini ada öm'ö'di ma kafala, asaasa eema ya a'diila ya, a'dara, taalo üüni ada kadu ku'bu, ümmü

tumma ma Masala ana eedi, ümmü eyi yiini ka eema tiya toroko ya koono.

<sup>9</sup> Ümmü tumma na dhorro no na ungeene nja talaana tanno aja no. Amang kini tambaanya teema tumma ma talaana tanno ma timin'da nja tapadaga tumma a kadu tanno amidhi tumma ma Masala no.

<sup>10</sup> Kadu kinggide kadhabbu kanu ka tumma, kiisini kadu a tumma na taalo kadho ka fiini no, munda Yahüüdü no kakogoona a'da ma tasaasa kadu ka tatendhe amang kene toolonadene.

<sup>11</sup> Fa kene keere ka nanini tanno eene, kudumma eene kaga'da nöö'di nye'd'de kalaana kadu a tumma tanno itaalo ka'diila no, meene kasaasa gürüüsi.

<sup>12</sup> A könö ana kene a ne'bi iki a'da, "Kadu ma Kireet kakorokoro 'do, eema ma oroko nanggeedi neene ka nyoro kadhunu kasaasa kuri."

<sup>13</sup> A tumma ma timin'da eege kamiini. Fa tafa kene eela eege dhorro amang ka tamma tanno eene ta tatimin'da.

<sup>14</sup> Kafa tümmü tumma ma eema ma elle ma Yahüüdü nja tumma ma kadu tanno anu ka tumma ma timin'da no.

<sup>15</sup> Eema nye'd'de insili ka kadu tanno insili no, lakiini taalo niimö ya insili ka kadu tanno nyoro no nja tanno taalo kamma ka Masala no, nanggeedi neene nja nanggüdü tanno eene kanyoro

afe'de.

<sup>16</sup> Kiki a'da eege kussu Masala, lakiini eege ka'düsünü oogo ana eema tiya eene ka tüüni ya. Eege kanyoro, kitaalo kaföonyö eema, kitaalo kama talinggo niimö ya a'diila ya.

## 2

*Minna a talaananja a kadu kadhoonyo*

<sup>1</sup> Lakiini o'o ya, alaana talaana na ungeene nja talaana tanno dhorro no.

<sup>2</sup> Alaana nagiide na iifi no kiicolo ka nanggeedi no amang kene tadinö ko'do ka'dara kümümü nanggeyi neene a ta'diila a tamma nja tasaasa nja tidhi oona ku'bu.

<sup>3</sup> Nggeege, alaana kidhindharu na iiya no amang kene taneene taneene ma iiya kuurna fiini ma tinsili, taalo kadhe kadu, taalo kallogo, taalo tatasaga ma tooye ngeeli, lakiini kalaana kadu ka fiini tiya a'diila ya.

<sup>4</sup> Fa kene kalaana iiya na nagönönyö no ka tasaasa ma naganyori tanno eene nja laala tiya eene.

<sup>5</sup> Ka'dara kümümü nanggeyi neene, kinsili, kümümü nöö'di neene dhorro, kaana 'bangnga, kaföonyö tumma na naganyori tanno eene, iidi ömö'di tanggaaga tamidhi tumma na Masala.

<sup>6</sup> Nggeege, nalaana laala ya kadimöögö ya afe'de, amang kene tümmü nanggeyi neene

afa nagönönyö, kidhi oona ku'bu.

<sup>7</sup> Kalinggo ma eema in'diili alaala eege ka fiini ma turna o'o keere ma linggo ma eema tiya a'diila ya, ka talaana tanno üüdü, la ta'diila eene dhorro.

<sup>8</sup> Neema tumma ma timin'da na hetti ka titaalo kide no, amang ka modolo tagu kadu na kirimi o'o no, kudumma niimö tiya toroko ya ka titaalo meene ka teema kaja ko'do iini.

<sup>9</sup> Alaana kasaga amang kene taföonyö eema ya kadu tanno eene, kamma kene ka eema in'diili, kafa tanu ka tumma tanno eene.

<sup>10</sup> Kafa tanyooro kene, lakiini kaala taneene na a'diila no kafünügünja ko'do ka eema nye'd'de ma talaana ma Masala ma oolona angnga mo.

<sup>11</sup> Türu na Masala kö'dö a toolona abbü 'dala ka kadu in'diili kungngo.

<sup>12</sup> Alaana angnga ka tiki a'da kaw a kadu tanno anu ka Masala no nja tallogo ma eema ma 'büdhülü, angnga taneene taneene ma tümmü nanggeyi naaja, angnga tümmü tumma ma Masala na adho ka fiini no ka ürünü tiya.

<sup>13</sup> Angnga takindhigi uuru ma baraka yaaja ka takindhigi i'i ya, ka uuru ma tidhindi ma tö'dö tanno Masala tammo aja ma idhindi mo nja ttoolona tiya aja Yasu Almasihi.

<sup>14</sup> Ya üpü eyi yiini co ka üüdü ma angnga, amang kini toolona ka toroko no

in'diili no, aagala angnga ka oona angnga ta kadu tanno iini na agu'daana ka nanggeedi no ma linggo tanno a'diila no.

<sup>15</sup> Eema ya i'i yungngo üüdü kara talaana nafünügü eege ko'do, nasanna kene a türu nye'd'de, fa tafa ka ömö'di amidhi o'o.

### 3

#### *Üüni eema ya a'diila ya*

<sup>1</sup> Adünügü eema a kadu ma kaniisa a'da kaföonyö eema ya naguugaara ma anya, kamma ka tumma tanno eene kindinaana oona ku'bu ma linggo tanno a'diila no.

<sup>2</sup> Kafa teela kadu, lakiini kada kadu ma ta'diila tanno eene nja kadu nye'd'de ana eedi ka tiicolo.

<sup>3</sup> Angnga in'diili afe'de ka nagaaga angnga, angnga tasilli eema, kagaama angnga, angnga taga kasaga ma eema ka tatonggoonyo, angnga tagüüni eema ma tallogo, nja kirimi, angnga tasaasa eema ya kadu, angnga tanu aana ka oona.

<sup>4</sup> Lakiini ka 'bangnga nja tasaasa ma Masala ttoolona yaaja akabbü 'dala ya,

<sup>5</sup> moolona angnga taalo a'da angnga kagüüni niimö ya a'diila ya, lakiini kudumma 'bangnga tammo oono. Oogo moolona angnga ma tagala angnga ka oona ma teenedene afe'de ma tefe ka 'di na issi no a Koronggore tiya Insili ya.

<sup>6</sup> Masala muuru Koronggore yoono ya Insili ya kaja

ka oona adhabbu ana eere ma Yasu Almasihi tatoonona yaaja.

<sup>7</sup> Amang kaja tadho ka fiini a türü tanno oono angnga takarna ka tefe ka 'di a tindhigi ma tefe ka 'di ta'billi.

<sup>8</sup> Tumma dhorro eege kungngo. Nasaasa a'a o'o a'da naki'di iye ka eema tiya, amang ka kadu tanno amma ka Masala no tanaana iye ka linggo tanno a'diila no. Tumma no eege kungngo kara ta'diila nja kadu nye'd'de.

<sup>9</sup> Lakiini ta'digineene na toroko no a tindiri kadaada nja tisi aana ka oona ma tumma ma seriye aadha kide, kudumma eene kitaalo kara tö'dö keere a niimö a kadu.

<sup>10</sup> Lakiini ömö'di ya sümünaana kadu ku'bu ya, aadha iini ka oona küdü kara tanangnga tumma iini teera.

<sup>11</sup> Nussu o'o a'da ömö'di afa ma tiya, tatoroko kaama i'i, a tumma niini na toroko no kara tanangnga i'i ka tahükümüdene.

*Tumma na eere no*

<sup>12</sup> A kede kara tagürünü Artimas küdü alla Tikikos, areere nöö'dö kede keere ka Niköpölis, kudumma eede ka asaasa tiidi feelee kannu.

<sup>13</sup> Amünügü Zinas ko'do ya tatalaana ma seriye ya nja Apölös meene kindinaana oona ku'bu ma tunggeene amang ka niimö könö tafa titaalo kene.

<sup>14</sup> Fa ka kadu tanno aja ma kaniisa no kalaadene ka linggo tanno a'diila no,

amang kene tö'dö ana eema tiya asaasadene ya, kafa ta-neene kada dhunu ka oona.

<sup>15</sup> Kadu na aneene nja a'a no, kööjülü o'o nye'd'de kungngo. Ööjülü kadu ma kaniisa naaja na asaasa ungngo no.

Fa ka türü tanno Masala ka aneene nja aaga in'dili.

## Waraga ya Bölis ma tunggu co Filimon Tafa'da tumma

Bölis ya tafiini ya aganna ka pabuusu ya, yiini ka tari-giri waraga ya. Filimon aga ömö'di ma kaniisa ya ana almaala dhabbu ya, a tasaga tiya iini Önisimös ka arünö ya. I'i amma ka Yasu akinyi linggo a Bölis. A Bölis tuurugu Önisimös co Filimon a waraga tiya, iki iini a'da afa kini. Ka seriyе ma Rööma iki a'da, ömö'di tiidi tasaga yiini kini ka tarünö. A Bölis tiki a Filimon a'da amma ka tasaga tiya iini kada ömö'di ma kaniisa kada örre tiya iini.

### Töøjülü

1 Waraga ya ö'dö ndama a'a na Bölis no, ömö'di yungngo ka pabuusu ka üüdü ma ya Yasu Almasiihi ya nja örre ma angnga Timosaws, unngo takunggu co o'o Filimon ömö'di ma linggo yiidi nja tata'diila ma unngo.

2 Nunggu co inye tammo aja Abafiya nunggu co nja Arkibus teefe ma angnga ya alinggo nja angnga nunggu co kaniisa tammo küdü ka 'di mo.

3 Aaga aneene a türü tanno Masala Pupa yaaja a ta'diila miini nja Uugaara Yasu Almasiihi.

*Tasaasa na Filimon nja tamma ka Masala*

4 Filimon, üürü eede ka tafara ka Masala nagügi a'a eere yüüdü namana ta'diila a Masala

5 kudumma a'a ka taföonyö a'da o'o namma ka Uugaara Yasu nja tasaasa kadu ma kaniisa nye'd'de kungngo.

6 Afa müüdü ka toso ka tamma ka Masala nja kadu töccö, ara a'a tafara ka Masala amang kene tö'dö tussu baraka nye'd'de ya Almasiihi ka anangnga angnga ya.

7 Ka'diila oona eede ka tasaasa tanno üüdü no küdü ka anangnga kadu ma kaniisa ka tadhodho ka nanggeedi.

*Teema tumma ma Önisimös*

8 Nggeege ara a'a takuru rüsü ana Almasiihi kada örre tiya üüdü niki o'o a'da nüüni nüümö yüüdü ka tüüni ada a'a ya.

9 A kudumma eede ka asaasa o'o, yungngo eede ka tirina o'o, a'a na Bölis no kada dharu kungngo, nanna ka pabuusu kudumma Yasu Almasiihi.

10 A'a nasaasa o'o a'da namma ka Önisimös ka üüdü miini, kudumma iini ka taganna ka pabuusu nja a'a afa 'bii'bala yeede.

11 Ka dhidha taalo a'diila nja o'o, a 'bitingngö anda 'diila nja o'o nja a'a afe'de.

12 Ara a'a tapadaga i'i co o'o yeede ka asaasa i'i ana eedi.



13 Nasaasa a'a tafa kini akarna ka 'buugu tiya üüdü ütü kita nja a'a akinyi linggo a'a eede ka tanna ka pabuusu, kudumma tumma ma Masala.

14 Taalo a'a nasaasa ta'bunu o'o kide, nasaasa a'a o'o nalinggo ndama eedi tiya üüdü, a'a taalo nara tüünü nümö a'da nitaalo o'o namma kide.

15 Afeene afa ma Önisimös ka tunggeene üdü ka 'di agünü idhilli amang kini tapadaga küdü ka 'di turi.

16 A ndama uuru tanno taalo ara ta tasaga afe'de, lakiini agii'bi ta tasaga, anda teefe ma a'a dhorro, a küdü agii'bi ta tasaga anda örre küdü tanögöre ma Uugaara.

17 Üürü nümmü o'o a'a kada örre tiya üüdü ka Masala kidha ya, amma kini afa müüdü ka tamma kede kungngo.

18 Üürü i'i agüünü tatoroko ana o'o, üürü nasaasa o'o kömüsü kini ka oona ya, asaasa kede ara a'a ka anangnga o'o.

19 A'a na Bölis, narigiri a'a tumma no a nüüsö ma a'a, ara a'a tanangnga eema ya o'o. Taalo a'a nara tütü ka kömüsü tammo eede küdü ka oona, kudumma eede ka tanangnga o'o kada ömö'di ma Almasiihi.

20 Örre eede, üünü ta'diila ana a'a ka Uugaara kidha, 'baga eedi yeede ka Almasiihi kidha.

21 Nussu a'a a'da ara o'o talinggo tumma neede ka tirina o'o no, nütü ka tussu a'da ara o'o talinggo eege ka

tagii'bi neede ka tirina o'o no.

22 Indinaana 'buugu ma füngngö eede ku'bu, kudumma eede ka tindhigi a'da Masala mara tamma ka tafara tanno ada kono mo, mapadaga a'a kada kannu.

*Töøjülü na eere no*

23 Abafaraas yungngo ka pabuusu nja a'a kudumma Yasu Almasiihi ya ööjülü aaga.

24 Nja Murkus nja Arestarkos nja Dimas nja Lüüka no alinggo nja a'a no.

25 Fa ka türü tanno Uugaara Yasu Almasiihi ka neene nja aaga in'dili kungngo.

## Waraga ma co Ebraniin Tafa'da tumma

Tatalaana yungngo agari-giri co kadu ma kaniisa tanno Yahüüdü no. I'i uu'bu eege ka nanggeedi a'da kütü ka takidhö ka tamma tanno eene ka uuru ma kadu kadalinggo eege.

Waraga ya ala angnga a'da Yasu i'i ya 'Bii'bala ma Masala. I'i ana türü adagii'bi kadhangga na Yahüüdü ka tamma kene no, i'i agu'daana dhorro adagii'bi nagane'bi ma 'billi, agu'daana dhorro adagii'bi Müüsa, ya anangnga seriye ya Masala a Yahüüdü ya. I'i agu'daana dhorro adagii'bi ka'boge ma Yahüüdü, kudumma iini taalo agüüni nïimö ya toroko ya. I'i ümmünü eyi yiini kada nïimö ma tirri ma tagala tatoroko na kadu nye'd'de ka naguuru nye'd'de. A tatalaana afünügü nagiide ko'do nja iiya ma 'büdhülü na aganeene a tamma no. I'i adirina eema a kadu ma kaniisa a'da eege tütü ka tamma ka Masala taalo kama tüürü ma eema tiya Yasu ka talinggo ya.

*Tumma na Masala nja  
'Bii'bala tiya oono*

<sup>1</sup> 'Billi Masala magürünü nagane'bi kadageema nja kafaafa ma angnga a

naguuru nja nafiini kada tonggoonyo.

<sup>2</sup> Lakiini ka naguuru tanno eere no, mageema nja angnga a 'Bii'bala tiya oono, ya ara takarna ka eema nye'd'de yoono ka tadina 'büdhülü ana i'i ya.

<sup>3</sup> 'Bii'bala i'i ya töyeene ma tidhindhi ma Masala i'i ya koronggore ma taneene tanno oono afa ka eema nye'd'de a türü ma tumma tanno iini, a kini ka ndagala tatoroko naaja emmi ka nïisö ma kuri ma tidhindhi ma Masala ka 'dotombo'do.

<sup>4</sup> Nggeege i'i idhindhi adagii'bi kadhangga kudumma iini ka a'duga eere adagii'bi nagareene neene.

<sup>5</sup> Taalo Masala miki a tadhangga töccö,  
"O'o no 'Bii'bala tiya eede,  
a'a nageene o'o ka uuru tanno."

Miki afe'de,  
"Ara ta Pupa tiya iini  
ata 'bii'bala tiya eede."

<sup>6</sup> Ka Masala ka agürünü 'Bii'bala yoono ya dhidha ya ka 'büdhülü ya, miki a'da,  
"A kadhangga ma Masala tüürü kini kidha."

<sup>7</sup> A Masala meema tumma ma kadhangga miki,  
"Marü'bü kadhangga kada tanya,  
a kadu ma linggo noono ka nagonggo'do ma issi."

<sup>8</sup> Lakiini kudumma ma 'Bii'bala miki,  
"Ka Masala, tauugaara nüüdü kara tütü turi ta'billi,

a kuufi ma tauugaara ta tiya üüdü dhorro turi.

9 Nasaasa o'o tumma no dhorro nanu ka tanno atoroko no, yungngo a Masala, Masala müüdü ka tagesse o'o masiri uu'ba üdü ka üüdü ma dhodho masa ka titaalo manangnga a kijöögö."

10 Miki afe'de, "Ka Uugaara, narü'bü 'büdhülü ka dhidha, narü'bü o'o 'dotombo'do ana iisine ma o'o.

11 Eege kara tamanyaga, ara o'o ka tütü, kara toorodo afa ten'di.

12 Ara o'o ta'dukunjaana eege ko'do afa ten'di ka tem'bele, lakiini o'o naganuuru nüüdü taalo kara titaalo."

13 Taalo Masala miki a kadhangga, "Emmi kede ka nīsō ma kuri kita, ara a'a tanangnga diidi yüüdü küdü ka uune nasiri kene."?

14 Kadhangga eege ka nagoronggore tanno linggo ada Masala, na oono ka kürünü eege köö'dö takarna ka toolonadene?

## 2

### *Aaga adinö ko'do*

1 İkirī angnga kara tagümmü talaana na 'diila naaja ka taföönyö no i'di angnga tagaama.

2 Üürü tumma na kadhangga ka tageema no katimin'da ya, ömö'di ya asilli tumma no anu kide ya, ara taluna tapusu adene miini ka teyi.

3 Ara angnga tarünö nya aja ka tagüüni tö'bö a toolonadene tanno idhindhi? Na Uugaara ka tatiraana ana oona miini ka dhidha, a kadu na föönyö no kiki angnga a'da katimin'da.

4 A Masala tamma ka tumma tanno eene ana eema keefe yoono ka tagalinggo ya nye'd'de a türü ka tatonggoonyo ana eema tiya oono ka amana a kadu a Koronggore tiya Insili ya.

*Yasu afeene nja nagöre tanno iini*

5 Taalo Masala manangnga kadhangga kada naguuugaara ma 'büdhülü tiya ara tö'dö, yüüdi ka tageema miini ya.

6 Afa ma sorne ka tiki a'da, "Ömö'di a'da minna nagüigi tumma miini?

Tadü'd'dü a'da minna na o'o tafa kini?

7 Nagalinggo o'o i'i ka idhilli ka ta'buugu ka kadhangga keere, nanangnga ndalembö iini nja tidhindhi,

8 nanangnga eema in'dili kini ka uune."

Iki a'da Masala manangnga i'i ka tauugaara ma eema in'dili eema nye'd'de kungngo iini, lakiini taalo angnga kiji tadü'd'dü ka

tauugaara ma eema nye'd'de 'bitingngö.

<sup>9</sup> Lakiini kiji ungnngo Yasu ömö'di ya agalinggo adene idhilli ka ta'buugu ma kadhangga ya, amang kini a türü ma Masala ara teyi ka üüdü ma kadu nye'd'de kiji ungnngo i'i a türü a tidhindhä, kudumma iini ka teyi a tadhügürü.

<sup>10</sup> Tumma dhorro Masala oogo mungngo marü'bü eema in'dili ma tidhindhä tanno oono, kono ka anangnga Yasu ka tinsili ka dhügürü, tö'dö ana laala kadhabbu ka toolonadene nye'd'de.

<sup>11</sup> I'i amana kadu ka tinsili ka tatoroko tanno neene i'i nja kadu tanno insili no nye'd'de, pupa yeene ungnodho. Yungngo Yasu ka taalo ana modolo ma tummünü eege a'da nagöre.

<sup>12</sup> Iki,

“Ara a'a teema nja nagöre tanno eede ana eere tiya üüdü nawe tüüsü ka kaniisa.”

<sup>13</sup> Iki afe'de,

“Ara a'a tummünü eyi yeede a Masala.”

Afada iki afe'de,

“A'a nungngo kita nja laala tiya Masala ka anangnga a'a ya.”

<sup>14</sup> Aga laala katosso ka tuu'da nja eriidö, a Yasu osso kide nja eene afeene afa eege amang ka inde tanno iini tiidi Ebliisi ya ana türü ma inde.

<sup>15</sup> Oolona kadu no ka kasaga, eene kari'ba inde ya.

<sup>16</sup> Taalo i'i ö'dö toolona kadhangga, lakiini i'i ö'dö toolona laala ya Abrahiim.

<sup>17</sup> Nggeege ikiri kara tafeene nja nagöre tanno iini ka eema in'dili, amang kini tana 'bangnga ada uugaara ma ka'boge ya adho ka fiini ka linggo na Masala, amang kini taagala tatoroko na kadu.

<sup>18</sup> Kudumma iini ana oona miini adhügürü adaka'b'badene amang kini toolona kadu na a'b'badene no.

### 3

#### *Yasu agii'bi Müüsa*

<sup>1</sup> Nggeege nagöre eede na ma kaniisa no insili no na osso ka tummüneene ma 'dotombo'do, aaga iiri Yasu ya tafiini ma tamma tanno aja uugaara ma ka'boge yaaja ka tamma kini ya.

<sup>2</sup> I'i ümmü tumma na ömö'di tiya agesse i'i ya, afa ma Müüsa ka tagümmü tumma ma Masala ka 'di ma Masala nye'd'de kungngo.

<sup>3</sup> Yasu i'i yungngo idhindhä adagii'bi Müüsa afa ma tatürü'böönö ka tidhindhä adagii'bi 'di ka eyi tiya iini.

<sup>4</sup> Ömö'di ya arü'bü 'di ya inggide, lakiini Masala oogo mungngo marü'bü eema in'dili.

<sup>5</sup> A Müüsa aga'diila ka 'di ma Masala nye'd'de kada ömö'di ma linggo eema tumma na ara teemadene ka naguuru tanno tö'dö no.

<sup>6</sup> Lakiini Almasihi kada 'Bii'bala ya a'diila ya ka 'di

ma Masala. Angnga ka 'di tiya iini, üürü kafa angnga taalo kari'ba angnga ma tafa ka eema tiya aja ka tindhigi i'i ya.

*Aaga adinö ma kadu na taalo kamma no*

<sup>7</sup> Afa ma Koronggore tiya Insili ya ka tiki,

"Uuru no kada kara taföönyö 'bugeyi ya Masala ya,

<sup>8</sup> aaga fa tasilli tumma miini

afa tiya maaga ka tagüüni ka uuru ma ta'b'badene ka dhüile ya kungngo.

<sup>9</sup> Kita a kafaafa ma aaga ka taka'b'ba kagawwa a'a ka eedi kiji linggo neede nja eene a nagürüünü kukumu kadu keera.

<sup>10</sup> I'i yungngo eede ka tagoroo'bo nja sere tiya niki a'da,

'Nanggeedi neene turi kungngo kaama, taalo kussu nafüini yeede.'

<sup>11</sup> A'a naküdöönö ka tagoroo'bo tanno eede,

'Eege taalo kara co ka talingnge tanno eede.' "

<sup>12</sup> Nagöre eede, aaga adinö ko'do, ömö'di könö ana kada afa tana eedi ya toroko ya, amma ka Masala apadaga oona keere ka Masala tammo efe ka 'di mo.

<sup>13</sup> Adha ya, aaga füngünja ko'do 'bucca

kudumma tumma ma uuru kungngo ka sorne ii'di tatoroko tiisini ömö'di öccö ana kada asilli eema.

<sup>14</sup> Angnga ka ungodho nja Almasihi kaja kara tagümmü ajeene dhorro ta'billi ata'diila tanno aganna kaja ka dhidha no.

<sup>15</sup> Sorne ma Masala iki, "Uuru no, kada ka taföönyö 'bugeyi ya Masala,

aaga fa tasilli eema afa maada ka tagasilli tumma na Masala kungngo."

<sup>16</sup> Kadu öccö eege kungngo kakaanu ka tumma? Taalo kadu no nye'd'de na Müüsa ka öö'dö ana eege ndama Misiri no?

<sup>17</sup> Kamada eege kungngo a Masala ka tagoroo'bo ada kene a nagürüünü kukumu kadu keera no? Nja kadu tanno agüüni tatoroko no ka'dinggö kaaya ka dhüile.

<sup>18</sup> Kamada eege kungngo a Masala ka taküdöönö a'da taalo kara co ka talingnge tanno oono? Taalo kadu na silli tumma noono no?

<sup>19</sup> Kiji angnga eege taalo kambaanya co, kudumma eene kitaalo kamma.

## 4

*Uuru ma Sa'bidi uuru ma talingnge*

<sup>1</sup> 'Bitingngö Masala mafa'da fiini co 'di tiya oono angnga ka tadinö ko'do ii'di ömö'di könö tiiri eyi yiini ka tütü ka teene.

<sup>2</sup> Kaföönyö angnga tumma na 'diila no afa meene ka

taföönyö kungngo, lakiini eege taalo kummü niimö ka tumma tanno eene ka taföönyö no, kudumma eene taalo kamma kide.

<sup>3</sup> A 'bitingngö angnga na amma no, ara angnga co talingnge ma Masala, kudumma oono ka tiki,

"Naküdöönö a'a a tagoroo'bo 'do

'Taalo kara co talingnge tanno eede.' "

A'da asa linggo no tagalinggo adene ada jiddi ma uuru ma

'büdhülü ka tarü'bü adene,

<sup>4</sup> kudumma oono ka tiki ka sorne ka tumma uuru tanno iidümmü kafünü eera no, "A Masala talingnge ka linggo tanno oono nye'd'de kungngo ka uuru tanno iidümmü kafünü eera no."

<sup>5</sup> Miki afe'de, "Taalo kara co ka talingnge tiya eede."

<sup>6</sup> Üürü kadu na föönyö tumma na 'diila no ka dhidha asa kitaalo kinyinyo ka talingnge ma Masala kudumma eene ka silli eema, a kadu könö kinggide kara co ka talingnge tanno miini no.

<sup>7</sup> Yungngo Masala ka kusu uuru kide ana eere a'da uuru no, afa moono ka tema ana onngo'do tammo Dawud 'billi miki,

"Kada ka föönyö 'bugeyi ya Masala ka uuru tanno ya,

aaga tafa tasilli tumma iini."

<sup>8</sup> Ka Yashu kara takunggu eege ka talingnge, taalo Masala mageema tumma ma uuru könö afe'de.

<sup>9</sup> Lakiini öreene uuru ma Sa'bidi talingnge na kadu tanno Masala.

<sup>10</sup> Kudumma ömö'di tiya inynyo ka talingnge ma Masala ya, ara talingnge ndama linggo tanno iini afa ma Masala ka lingnge ka linggo tanno oono kungngo.

<sup>11</sup> Kada kardha ku'bu amang kaja co ka talingnge tanno miini no, i'di ömö'di öccö ta'dinggö ma tuurna fiini yeene keere ma tasilli eema.

<sup>12</sup> Tumma na Masala ka tinö ka linggo, kana kuri kadagii'bi kulu'ba ma ana na'dugugini keera mo, ara teedhe kadara co ta'buugu tiya tuu'da nja koronggore, nja tuu'da agillö nye'd'de, nja 'dongnge nja ku'buuni, ümmü tumma ma üüdü nja tumma ma eedi.

<sup>13</sup> Taalo niimö mitaalo us-sudene ka Masala kidha, eema nye'd'de ijidene kada 'döngngönyö kono ka iyye, ara angnga tagöö'dö kono kidha.

*Yasu ya ta'boge tiya dhabbu ya*

<sup>14</sup> Nggeege kada kummü tumma ma Yasu 'Bii'bala ya Masala ya dhorro ya, i'i ya Uugaara ma Ka'boge ya idhindhi ya, ata'da aco 'dotombo'do.

<sup>15</sup> Kudumma uugaara ma ka'boge yaaja taalo agi'di ma tana 'bangnga ma angnga ka tagi'di tanno aja, i'i aka'b'badene afa angnga. Ta'b'baana in'dili illi i'i taalo agüüni tatoroko.

16 Fa kaja angnga caago a kööyö ma türü a tamma dhorro, amang kaja taduna 'bangnga nja türü, akinyi angnga kaja kara tasaasa.

## 5

1 Kudumma uugaara ma ka'boge agonadene ndama kadu tanno iini ümmünüdene ma talinggo ada linggo ma Masala eene miini ka türri ma tafaana ma tatoroko ka kadu ka oona iini.

2 I'i ambaanya tana 'bangnga ma nagaaga nja kadu tanno aama no, kudumma iini ka eyi tiya iini agi'di.

3 Nggeege i'i ya ama türri tatoroko ma eyi tiya iini nja tatoroko tanno kadu.

4 Taalo ömö'di ma tammünü eyi yiini kada uugaara ma ka'boge, illi a Masala ka tammünü i'i iini afa moonno ka tagümmünü Harüün kungngo.

5 Almasihi afe'de taalo afünügü eyi yiini ko'do a'da amang kini ta uugaara ma ka'boge, lakiini Masala miki iini,

"O'o na 'Bii'bala tiya eede nageene a'a o'o ka uuru tanno."

6 Afada miki ka 'buugu töccö afe'de,

"O'o na ta'boge ta'billi ma ta'duga 'buugu ya Maliksadik."

7 Ka naguuru tanno Yasu ka takaleefe ka 'büdhülü afara ka Masala a tumma ko'd'do nja 'biidi ma iye co ömö'di tiya ara tambaanya

toolona i'i ka inde, ada aföönyö kudumma tamma tanno iini nja tammünü eyi iini.

8 A'da i'i aga 'bii'bala agalaadene ka taföönyö eema ndama kita iini ka tadhügürü ya.

9 Kini kara tasere adhabbu ikiri anda nduguli ma toolona ta'billi ma kadu tanno aföönyö tumma niini no.

10 Kudumma Masala ma kümmünü i'i a'da a ta uugaara ma ka'boge akarna ka 'buugu tiya Maliksadik.

*Aaga fa tanu ka tumma ma Masala*

11 Tumma kadhabbu eede ka asaasa teema eege, lakiini kiideene tasaana ku'bu miini, kudumma ada ka titaalo kaföönyö eema areere.

12 Tumma dhorro, ta'bitingngö aaga ta kata-laana, kasaasa aaga ömö'di alaana aaga ka tumma ma timin'da na Masala na dhidha no afe'de. Kasaasa aaga siiga taalo kuri ya kidhö ya.

13 Ömö'di ya aleefe tooye siiga ya, i'i aleefe tidhilli taalo ussu eema ya a'diila ya.

14 Lakiini kuri ya kidhö ya, ama kadu tanno iifi no, na agalaadene kussu niimö ya a'diila ya nja tiya toroko ya.

## 6

1 Nggeege kada kasisigi co aadha ka talaana ma Almasi- ihi ma ta'dara, nggeege fa ka talaana tanno dhidha ma Al- masihi ara kico kada ömö'di dhorro. Ungngo tafa tamana

kadese ma taadha ka linggo tanno ma inde no afe'de nja tamma ka Masala,

<sup>2</sup> talaana ma tambeese nja tūmmūnū iisine ka kadu ka nanggūūdū nja tafiki'dō ka inde nja tapusu adene ta'billi.

<sup>3</sup> I'i yungngo aja kara tagalinggo a Masala ara tamma kide.

<sup>4</sup> A tiideene a kadu na kanna ka tōyeene ta unggodho, kagolo eema ma 'dotombo'do ya a'diila ya, kussu ka Koronggore tiya Insili ya,

<sup>5</sup> kagolo tumma nja Masala na 'diila no nja eema ma tūrū ma ūrūnū tiya ara tō'dō no,

<sup>6</sup> Kassa ka taadha ka tumma ma Masala, a tafada ma tapadaga eege ka tamma a'da kaadha ka tatoroko, kiideene 'do kudumma eene ka būnnū 'Bii'bala ma Masala ka salii'bi teera kanangnga modolo iini ka oona.

<sup>7</sup> 'Būdhūlū in'dīlī a kooye 'biidī ma toambo'do ka tede ada kide 'bucca, a naafa tafū'dōōnō kide ka'diila ma kadu tanno adiniigi no ka ūūdū meene ka'duga baraka ma Masala.

<sup>8</sup> Lakiini 'būdhūlū kara teene immī nja ooyo tiya atoroko ya, ara linggi ma Masala tūmmū i'i ūpūnja ka issi a tonyoko.

<sup>9</sup> Keema ungngo tumma no, kateefe ma a'a, a'da kussu ungngo a'da eema ya a'diila ungngo ada ara

tanangnga aaga ka toolon-adene.

<sup>10</sup> Masala taalo mūūnī ada kadu ku'bu taalo mara tūūrū ma eema tiya ada ka tagalinggo ya nja tasaasa tanno ada kaala oono ka eema tiya kamana a kadu tanno oono, aaga taleefe talinggo ada eene.

<sup>11</sup> Lakiini ungngo kasaasa a'da aaga tūtū ka linggo tanno miini no nggeege turi amang ka eema tiya ada ka tindhigi ya tananja aaga ya a timin'da.

<sup>12</sup> Taalo ungngo kasaasa a'da aaga tadhunu, lakiini aaga tafeene nja kadu tanno amma ka Masala kidhi oona ku'bu kaduna nūīmō ya Masala ka tiki eene ya.

*Tumma na Masala ka timin'da*

<sup>13</sup> Ka Masala ka tageema nja Abrahiim makūdōōnō ka eyi tiya oono a'da taalo ōmō'dī ma tagii'bi eyi tiya iini akūdōōnō ana eere tiya oono.

<sup>14</sup> Miki iini a'da, "Tumma dhorro ara a'a tanangnga baraka o'o nanangnga laala o'o dhabbu."

<sup>15</sup> Yungngo Abrahiim ka takidhi oona ku'bu aluna nūīmō ya Masala ka tadirina iini ya.

<sup>16</sup> Kadu kakūdōōnō ana ōmō'dī tiya adhabbu eene, a takūdōōnō tūmmūnū nūīmō ya ageemadene kindinaana ku'bu kaadha ka ta'digineene.

<sup>17</sup> Kudumma Masala masaasa tanangnga nafiini ma taneene tanno oono ka



tussu adene ka kadu tanno ara takarna ka tumma tanno oono ka tatiraana no, oogo ma tiraana a taküdüönö.

<sup>18</sup> Masala magüüni tumma no, ma eema inggide eera taalo ara tatenggere, iideene 'do a Masala ka tatoroko i'i yungngo aja katümmü tindhigi na ananja angnga no, tafünügü angnga ko'do.

<sup>19</sup> Tindhigi no kungngo aja afa nïimö tiya afa kaja ka koronggore ka takidhö afa kaja aco a taneene keere ma ten'di.

<sup>20</sup> Yasu inynyo kannu kaja kidha ka üüdü ma angnga anda uugaara ma ka'boge ta'billi ka 'buugu ya Maliksadik.

## 7

### *Maliksadik ya ta'boge ya*

<sup>1</sup> A Maliksadik ya aga uugaara ma Salim ta'boge ma Masala tammo dhabbu mo. Maliksadik akoreene nja Abrahiim kini ka ndafada ka koro'bo tiya iini nja naguugaara ya, anangnga baraka iini.

<sup>2</sup> Abrahiim agona ungodho ndama eema yiini ya ada'baaga ya, eere yiini ya dhidha ya, i'i ya "Uugaara ma ta'diila," afe'de "Uugaara ma Salim" iki a'da, "Uugaara ma tööjülü."

<sup>3</sup> Taalo pupa iini a nïimö titaalo kini a kadaada titaalo kini, taalo ageenedene, taalo a teyi, lakiini i'i afeene nja 'Bii'bala ma Masala ara tütü kada ta'boge ta'billi.

<sup>4</sup> Aaga iji tidhindhi ini, salla faafa ma angnga

Abrahiim anangnga faana ma 'dakeyi ma almaala tiya iini ku'bu ndama eema ma koro'bo.

<sup>5</sup> Lakiini ka'boge na laala tiya Laawi no, seriye iki a'da kama eema ka kadu na nagöre tanno eene no 'dakeyi, kudumma eene kada laala tiya Abrahiim.

<sup>6</sup> Lakiini Maliksadik taalo 'bii'bala ya Laawi, lakiini i'i agona eema ya ada'baaga ka Abrahiim anangnga baraka iini, i'i ya Masala ka timi'di tumma nja iini ya.

<sup>7</sup> Taalo nïimö ya toroko kide ma ömö'di tiya adhabbu ya ka anangnga baraka a tiya idhilli ya.

<sup>8</sup> Katamana eema tiya ada'baaga ya, ya ka'boge a kadu na aaya no eege kungngo kamaana. Lakiini ömö'di ya a'duga ya ikiri ka tussu adene a'da i'i ya efe ka 'di.

<sup>9</sup> Ara angnga tiki a'da, Laawi ka eyi tiya iini ama eema ya ada'baaga, anangnga ku'bu ka nïisö tanno Abrahiim.

<sup>10</sup> Kudumma iini ka takaleefe ka Abrahiim ka sikiri ka uuru tanno Maliksadik ka toreene nja iini no.

*Yasu afeene afa Maliksadik*

<sup>11</sup> Üürü tadho ka fiini kalinggo adene a tata'boge na Laawi a'da i'i yungngo ama seriye ya kadu ka'duga, taalo angnga kasaasa ta'boge ka öö'dö ma ta'duga 'buugu ya Maliksadik taalo ya Harüün.

12 Üürü katenggere tata'boge, ara seriye tatenggere tekere.

13 Ömö'di ya kadu ka teema tumma miini ya, ama siliga töccö, taalo ömö'di anna ka siliga tiya iini agalnggo ta ta'boge.

14 Kussu angnga a'da Uugaara yaaja ö'dö ndama siliga tiya iini ya Yahüusa, Müüsa taalo adiri tumma ma kadu tanno, kini ka keema tumma ma ka'boge.

15 A tumma nüüdi ka tirina no kussu adene dhorro, üürü ta'boge könö abbü 'dala afa Maliksadik.

16 Ömö'di ya ümmü adene kada ta'boge taalo ndama tumma na nakömö'di nja kadaada, lakiini a türü ma tefe ka 'di na taalo kara titaalo no.

17 Sorne eema tumma miini iki,

"O'o no ta'boge ta'billi ka 'buugu ya Malik-sadik."

18 Tumma ma 'billi no kara co keere, kudumma eene ka tagi'di, taalo ö'dö keere a nüümö.

19 Kudumma seriye tiya Müüsa taalo atüümö linggo dhorro, yungngo tündhigi na 'diila no anangnga kadu ka kete ka Masala ana eege.

20 Taalo kagalinggo adene a'da kitaalo ka taküdüönö kide, a könö taga ka'boge a'da taalo kaküdüönö.

21 Lakiini Yasu akodhodene ada ta'boge a taküdüönö ma Masala miki,

"Uugaara aküdüönö

taalo tagussu kide,

'O'o na ta'boge ta'billi.' "

22 Kudumma ma taküdüönö ya, Yasu i'i yungngo anda tamaana ma timi'di tumma, adagii'bi timi'di tumma na dhidha no.

23 Ka'boge na miini no kadhabbu, kudumma inde taalo kafa kene kafe ka 'di.

24 Lakiini Yasu ya ara tütü ka 'di ta'billi ya, tata'boge miini taalo kara titaalo.

25 I'i 'bitingngö nja angnga 'bucca kungngo, ara toolona kadu na icci ka Masala ana eere tiya iini no, kudumma iini kefe ka 'di ta'billi, miini tageema nja Masala kudumma eene.

26 Yasu i'i ya uugaara ma ka'boge ya a'diila nja angnga ya i'i ya insili, taalo nüümö ya toroko ya kini, taalo osso ka nüümö nja kadu tanno oroko no, a'diniga co fiini ma ndanaaya ma 'dotombo'do.

27 Taalo afeene nja ka'boge töccö taalo ama tara eema ma türri 'bucca kungngo ma tagala tatoroko niini ka dhidha, assa ka tagala tatoroko na kadu in'diili, i'i akirri ma tatoroko tanno eene ta unngodho, ma kadu nye'd'de kini ka tümmü eyi yiini ka inde.

28 A seriye ya Müüsa anangnga kadu na ki'di kada naguugaara ma ka'boge, lakiini taküdüönö tumma na Masala kö'dö keere a seriye, tanangnga 'Bii'bala ya insili ya ta'billi ya kide.

## 8

*Uugaara ma ka'boge ma timi'di tumma ma 'bitingngö*

<sup>1</sup> Lakiini üüdü ma tumma tanno iidi ka teema no a'da uugaara ma ka'boge unngö iidi, ya emmi ka niisö ma kuri ma kööyö ma tidhindhi ka 'dotombo'do,

<sup>2</sup> ya alinggo ka 'buugu tiya insili nja tiya dhorro, ya Uugaara ka tarü'böönö ya a'da taalo ömö'di i'i yungngo arü'böönö.

<sup>3</sup> Uugaara ma ka'boge ö'dö ma tirri, ikiri angnga ka tiki a'da, uugaara ma ka'boge yaaja ara tö'dö a niimö ma tirri iini.

<sup>4</sup> Ka Yasu kara taganna ka 'büdhülü ya, taalo ara taga ta'boge, kudumma kadu kinggide kara tirri afa ma seriye ka tiki kungngo.

<sup>5</sup> Kadu na kalinggo ka 'buugu tiya insili ya kafeene afa koronggore nja tallappa tiya ka 'dotombo'do ya, ka Müüsa ka asaasa tüüfü fangga, a Masala tö'dö kini miki iini, "Ijöögö, alinggo eema nye'd'de afa ma tiya eede kala o'o ka 'dikinya ya kungngo."

<sup>6</sup> Lakiini linggo ma tata'boge kananja Yasu ka idhindhi a tanno eene, kudumma timi'di tumma na ka söödö no nja kadu tanno kagii'bi timi'di tumma na dhidha no, agalinggo adene ka timi'di tumma tanno a'diila no.

<sup>7</sup> Üürü timi'di tumma na dhidha no ka ka'diila 'dee,

taalo kara tagalinggo timi'di tumma könö.

<sup>8</sup> Lakiini Masala maluna hetti ka kadu miki a'da,

"Uuru kinggide kara tö'dö,

Uugaara ka tiki,

ara a'a sa kimi'di tumma ma 'bitingngö

nja 'di tiya Israyil nja 'di tiya Yahüüsa.

<sup>9</sup> Taalo afa timi'di tumma neede nja kafaafa meene

ka uuru tanno eede ka tümümü eege ka niisö

nunggu eege kürö ndama 'büdhülü ma Misiri,

kudumma eene taalo kütü ka timi'di tumma tanno eede,

yungngo eede kafa kene, a'a na Uugaara na tiri tumma no.

<sup>10</sup> Timi'di tumma neede ka tüünü nja laala ma Israyil

ka naguuru tanno ara tö'dö no, Uugaara iki.

Ara a'a tanangnga seriye yeede kene ka nanggüdü

narigiri ada kene ka nanggeedi neene.

Na ta Masala tammo eene ka ta kadu tanno eede.

<sup>11</sup> Taalo ömö'di ana kene ara talaana kadu na kete kini

no alla örre yiini tiki iini, 'Ussu Uugaara,'

kudumma eene kassa ka tussu a'a nye'd'de

ndama ömö'di tiya idhilli ya nja tiya adhabbu ya.

<sup>12</sup> Ara a'a ta'duga tatoroko eene ka oona

nitaalo nara tagiigi  
tam'baga neene  
afe'de."

<sup>13</sup> Tumma na Masala ka timi'di tumma na issi no manangnga timi'di tumma na dhidha no ka tilli a niimö ya illi ya ya ara tamanyaga.

## 9

*Tafara ka Masala ka fangga ma 'bühülü*

<sup>1</sup> A 'bitingngö tafi'di tumma na dhidha no kaganna fiini ma tummü Masala nja fangga ma 'bühülü afe'de.

<sup>2</sup> Fangga magüfününja ka la tiya oono ya dhidha ya, ya koyo ma lamba ka tanna kide mo, tarabeesa nja mi-teene ma tirri, i'i yungngo ana eere a'da 'buugu tiya Insili ya.

<sup>3</sup> Aga kannaa keere ma ten'di tiya eera ya, la yeene ka tummüneene a'da 'buugu ya Insili dhindho ya.

<sup>4</sup> Fü'deene ma dahaba ka tadhüigö kondho kide mo, nja sandü ma timi'di tumma ma taküdhü ana dahaba koonaa nye'd'de. Sandü ma timi'di tumma mana alman nja kuufi tiya Harüün ka tasiri kide ya nja maraayo ma timi'di tumma.

<sup>5</sup> Karoba ma tidhindhü taganna ka sandü ko'do amana 'buugu ma fa ka takara 'buugu ma tatoroko ka tandha ya, lakiini taalo fiini 'bitingngö ma tesaana tumma no ku'bu nye'd'de.

<sup>6</sup> Eema nye'd'de aga indinaana ku'bu ta'bitta

kungngo, a ka'boge ticci co la tiya dhidha ya a naguuru kalinggo eema ma Masala kide.

<sup>7</sup> Lakiini uugaara ma ka'boge i'i yungngo icci co la tiya eera ya ungodho ka ürüünü, itaalo ara co illi kini ka tummünü erüdö ma tirri ka niisö ma tagala tatoroko niini ka tagüünü no nja tatoroko tanno kadu, kadu küünü a'da taalo kussu iini no.

<sup>8</sup> Koronggore ya Insili ya eema iki a'da fiini ma co a 'buugu tiya Insili dhindho ya, taalo atanfa'da, kudumma la tiya dhidha ya ka aleefe ta'dingnge.

<sup>9</sup> I'i yungngo tala angnga ka fiini ma ürüünü ma 'bitingngö ana eema ma erüdö nja eema ma tirri ka Masala, itaalo ara tanangnga ömö'di ya ümmü Masala ya ka tinsili ka eedi.

<sup>10</sup> Eema ma tuu'da ma kuri nja tooye nja eema ka tatonggoonyo nja tagunaana ma eema, i'i ara uuru na Masala ka öö'dö a tumma töccö.

### *Erüdö ya Almasihi*

<sup>11</sup> Almasihi andö'dö kada uugaara ma ka'boge ma eema tiya a'diila ya ya illi ka taganna kita, ada'da fangga mo idhindhü mo, ma tiimö no, ya taalo alinggo adene ana iisine ma ömö'di, taalo ama eema ma 'bühülü.

<sup>12</sup> I'i taalo inynyo teene miini ana erüdö ma ki'biini nja leefo. Lakiini inynyo a 'buugu tiya Insili ya ta ungodho ana erüdö tiya iini

ma kadu nye'd'de öö'dö a toolona angnga ta'billi.

<sup>13</sup> Üürü eriidö ma nako-romo nja nagodha ya uurunja ku'bu ya nja fü'dö ma 'bileefo amana kadu na nyoro no katinsili, agala eege ka oona.

<sup>14</sup> Taalo eriidö ya Almasi-ihhi ya ümmünü eyi yiini a Masala a koronggore ta'billi ümmü eyi yiini a Masala a Koronggore ta'billi ümmünü eyi yiini a'da taalo hetti kide, agala nanggeedi naaja ka eema tiya amanaga angnga ka inde ya amang kaja tagalinggo ada a Masala tammo efe ka 'di mo.

<sup>15</sup> Nggeege ya Almasi-ihhi yungngo anna ka söödö ma timi'di tumma ma 'bitingngö, amang ka kadu tanno ümmünüdene no kara takarna ka eema ta'billi nja timi'di tumma, a 'bitingngö eyi kada niimö ma faana anangnga eege ka toolonadene ka tatoroko tanno agüüni adene ka timi'di tumma tanno dhidha no.

<sup>16</sup> Ka ömö'di kara tari-giri timi'di tumma ya, fa ka kadu kussu inde niini, amang kene tussu a'da i'i ya eyi.

<sup>17</sup> Kudumma tumma tanno ömö'di ya ö'dö iini ya, ara teyi a linggo kitaalo kene kudumma ömö'di tiya ageema ya, efe ka 'di.

<sup>18</sup> I'i yungngo a timi'di tumma na dhidha no taalo agalinggo adene a'da taalo eriidö kide.

<sup>19</sup> Aga Müüsa ka ndadünügü tumma co kadu ma tumma ma Masala nye'd'de afa ma seriye ka tiki, a'duga eriidö ma leefo nja nakoromo nja 'büidi nja musa tammo dhöyö mo nja ndhaaru asanna ka Sorne ma seriye tiya iini nja kadu nye'd'de kungngo.

<sup>20</sup> İkiri ka tiki, "Eriidö ma timi'di tumma na Masala ka tiki aaga no eege kungngo aaga tafa kide."

<sup>21</sup> Afada atasanna eriidö ka fangga nja eema ma linggo ma Masala nye'd'de kungngo.

<sup>22</sup> Tumma dhorro seriye iki a'da asaasa eema nye'd'de tagunadene ana eriidö, üürü eriidö taalo ya, taalo tatoroko kara ta'dugadene.

<sup>23</sup> Üürü koronggore ma eema ma 'dotombo'do ama ma tatanggala ana eema tiya, aya ma 'dotombo'do ka eyi tiya iini ama tatanggala ana eema ma tirri ya agii'bi i'i ya.

<sup>24</sup> Kudumma Almasi-ihhi taalo inynyo a 'buugu tiya insili ya kalinggo adene ana iisine ya, yungngo a koronggore ma timin'da ya, lakiini i'i inynyo 'dotombo'do ka eyi tiya eene abbü 'dala ka Masala kidha ka üüdü ma angnga.

<sup>25</sup> Taalo kudumma iini a'da ümmünü eyi yiini a Masala a naguuru afa uugaara ma ka'boge ya icci co 'buugu tiya Insili dhindho ya ta ungodho ka ürüünü ana

eriidö a'da taalo eriidö yiini ya miini.

<sup>26</sup> I'i ya ma tadhügürü 'bucca jiddi ma 'büdhülü ka tarü'bü adene, lakiini i'i abbü 'dala ta ungodho a'da asa nagürüünü takete ka tatiimö ma tagala tatoroko iini ka tümmünü eyi yiini a Masala kada niimö ma tirri.

<sup>27</sup> Kadu 'do kara taaya ta ungodho a Masala kara tümmünü eege.

<sup>28</sup> Nggeege afe'de Almasi-  
ihi agümmünü eyi yiini kada niimö ma tirri ta ungodho ma ta'duga tatoroko na kadu kadhabbu assa ka abbü 'dala afe'de, taalo kudumma ma tam'baga, lakiini ma tö'dö toolona kadu no indhigi i'i no.

## 10

*Almasihi agirri ta ungodho ka üüdü ma kadu nye'd'de*

<sup>1</sup> Seriye i'i yungngo a koronggore ma eema tiya a'diila ya ungunu tö'dö ya taalo tumma ma timin'da eege kamiini ka eyi tiya eene. Nggeege taalo kara tambaanya a tirri tanno miini no neene kara talinggo a nagürüünü ma tanangnga tanna ka Masala kete iini no kada dhorro.

<sup>2</sup> Üürü nggeege, eege taalo tagussu ka nanggeedi ma tam'baga afe'de ana tirri töödhi nye'd'de? Kudumma kadu tanno ümmü Masala no kara ta tanggala ka

tatoroko tanno eene, ta ungodho, lakiini tagussu aleefe tanna kene ka nanggeedi tatoroko tanno eene ka talinggo no.

<sup>3</sup> Tumma ma tirri tanno ö'dö kama tagüigi ma tam'baga ma nagürüünü

<sup>4</sup> lakiini eriidö ma nagodha nja nakoromo taalo kara tambaanya tagala tam'baga.

<sup>5</sup> Nggeege yungngo Almasi-  
ihi ka tiki a Masala kine ka ndakete köö'dö ka 'büdhülü, iki,

“Taalo o'o nasaasa tirri nja eema ma taraana, lakiini nagalinggo ada o'o tuu'da a'a.

<sup>6</sup> Taalo o'o nadhodho kudumma ma eema ma eriidö nye'd'de kagu'dudene ka misi ma tirri alla tirri ma tagala tatoroko.

<sup>7</sup> İkirı a'a ka tiki, ‘Ka Masala a'a nungngo nara tö'dö, nö'dö talinggo linggo nüüdü afa ma sorne ka teema tumma ma a'a kungngo.’”

<sup>8</sup> İki ka dhidha, “Tirri nja eema ma taraana nja tiya agu'dudene ya, ka misi ma tirri ya, nja taradene ma ta'duga tatoroko ya, taalo o'o nasaasa, o'o taalo na dhodho meene,” a'da seriye asaasa eege katalinggo adene.

<sup>9</sup> Afada iki, “A'a nungngo nara tö'dö talinggo linggo nüüdü.” Naadha ka linggo tanno dhidha no ara ka talinggo na asigi kide no.

<sup>10</sup> Kudumma ma maraada ka künidene, angnga kada insili ana Yasu Almasihi ya tuu'da tanno iini ka takirri iini ta ungodho.

<sup>11</sup> Ta'boge ma Yahüüdü a'dingnge ana ko'do ma tara eema ma eriidö ka eyi tiya eene a naguuru, eege taalo kara tambaanya ta'duga tatoroko.

<sup>12</sup> Lakiini ka ta'boge tiya ka tirri a naguuru in'dili ma ta'duga tatoroko ya, emmi ka nüsö ma kuri tanno Masala.

<sup>13</sup> I'i 'bitingngö indhigi Masala a'da manangnga diidi miini kini ka uune ka teene.

<sup>14</sup> I'i anangnga kadu niini ka anangnga eege ka tinsili ka'diila ta'billi a tirri ka ungodho.

<sup>15</sup> I'i yungngo a Koronggore tiya Insili ya ka tirina angnga afe'de iki a'da,

<sup>16</sup> "Uugaara iki, Timi'di tumma no eege kungngo eede kara tami'daana nja eene, nagürüünü no, ara tö'dö no.

Ara a'a a'a tanangnga seriye yeede kene ka nanggeedi, narigiri ada kene ka nanggüüdü."

<sup>17</sup> Iki afe'de, "Taalo a'a nara tagüigi tatoroko neene nja tam'baga tanno eene afe'de."

<sup>18</sup> Ka tatoroko kara ta'dugadene nye'd'de kungngo ya, taalo nüimö ma tirri ma tatoroko afe'de.

*Tumma ma tidhi oona ku'bu*

<sup>19</sup> Nggeege nagöre eede, kamma angnga dhorro ma tara co 'buugu tiya Insili dhindho ya ana eriidö tiya Yasu.

<sup>20</sup> Ndama fiini ya issi ya efe ka 'di ya, afa'danja angnga a ten'di tammo a tuu'da tanno iini.

<sup>21</sup> Kudumma ma ta'boge unngo aja idhindhii afa ka 'di ma Masala,

<sup>22</sup> kada kete ka Masala ana eedi ma timin'da a tamma nye'd'de, a nanggeedi ka tinsili a'da taalo nüimö ya toroko ya kide, a tuu'da naaja tagoodene a 'biidi tiya insili ya.

<sup>23</sup> Kada kafa ka tindhigi tanno aja ka teema no, angnga tafa takeele ka rüfö, kudumma Masala madho ka fiini ka tumma tanno oono ka teema no.

<sup>24</sup> Kada kafaana ka oona, angnga tagamünügü njaana ko'do a tasaasa ajeene nja linggo tanno a'diila no.

<sup>25</sup> Aaga fa tarumeene ka tamiimi ma teema afa ma kadu könö ana kada kalinggo, lakiini aaga amünügü njaana ko'do dhidhdha afa maada ka tussu a'da asa uuru ma Masala takete kungngo.

<sup>26</sup> Üürü kagüünii angnga tam'baga ndama eyi tiya aja, ara angnga taluna tussu eema ma timin'da, taalo tirri ma eriidö kara ta'duga tam'baga ka kadu ka oona.

<sup>27</sup> Lakiini tindhigi ma ri'ba ma uuru ma Masala kara

tümmü kadu mamana ka ıssı kinyogo kadu na diidi Masala no.

<sup>28</sup> Ömö'di ya anu ka tumma tanno Müüsa ya, ara teyi a'da taalo 'bangnga miini kide a kadu keera katadinö kide nja eene ka tiidoona.

<sup>29</sup> Kiki aaga nya, ara tapusu adene na ömö'di tiya asiraana ka 'Bii'bala ma Masala ana uune, ya agüüni midhi ku'bu ana i'i afa niimö tiya taalo insili ya, erüüdö ma tamin'di tumma tanangnga i'i ka tinsili, i'i ya ageela Koronggore ma türü ya?

<sup>30</sup> Kussu angnga ömö'di ya iki, "Ta'diinö kungngo eede, a'a nungngo nara tümmü kadu." Iki afe'de, "A'da Uugaara assa kara tümmü kadu niini."

<sup>31</sup> Am'ba ka ömö'di tiya ara ta'dinggö ka Masala tammo efe ka 'di mo ka niisö.

<sup>32</sup> Aaga küigi naganuuru na dhidhdha no, ada ka tadhügürü aaga takakardha ku'bu a'da asa aaga tagussu fiini ma töyeene.

<sup>33</sup> A kadu tagalinggo aaga, keela aaga ka naguuru töccö asa aaga ta unggodho nja kadu tanno agalinggo adene nggeege no.

<sup>34</sup> Kosso aaga ka dhügürü nja kadu ma pabuusu, ana eema tiya ada ka'dugadene ya kakidhi aaga oona ku'bu a dhodho kudumma ada ka tussu a'da eema unggodho ada adhabbu ara taneene ta'billi.

<sup>35</sup> Aaga fa tari'ba kudumma eene kara tö'dö a talingnge kadhabbu.

<sup>36</sup> Aaga idhi oona ku'bu amang kada talinggo linggo na Masala aaga taluna timi'di tumma noono.

<sup>37</sup> Sorne iki, "Kudumma iini kete kungngo ara tö'dö areere,

taalo ara tadoono ku'bu.

<sup>38</sup> Ömö'di ya a'diila ka eedi ya tefe ka 'di a tamma.

A kini kara tapadaga oona keere afe'de ya, taalo a'a nara tamma kini."

<sup>39</sup> Taalo angnga ka kadu na padaga oona keere kaaya no, lakiini kadu na amma koolonadene no.

## 11

### *Tamma ka Masala*

<sup>1</sup> Tamma ka Masala a'da ussu a'da niimö yaaja tindhigi ya, angnga tamma ka niimö tiya aja ka titaalo kijöögö ya.

<sup>2</sup> Tamma na kadu ma 'billi ka anangnga Masala ka tamma kene.

<sup>3</sup> A tamma kussu angnga a'da Masala marü'bü 'büdhülü a tumma, manangnga niimö ya ijidene ka titaalo ijidene.

<sup>4</sup> A tamma Habiil ümmünü eyi yiini a Masala kada niimö ma tirri a tagii'bi tirri na Kayiin, a Masala tamma kini a tamma a'da ya insili oono ka tamma ka niimö ma tirri tiya iini, aleefe tema a tamma a'da eyi.



5 A tamma Masala ma'diniga Akanuk kono ka 'dotombo'do a'da taalo iji inde, taalo ömö'di ma taluna i'i kudumma Masala ka ta'diniga i'i kono ka 'dotombo'do. Kini ka tufürü co 'dotombo'do ya, iki sorne a'da Masala mamma kini.

6 Lakiini üürü taalo tamma ma Masala, taalo Masala mara tamma ka ömö'di tiya taalo amma kono a'da oogo ma tefe ka 'di mamana eema a kadu tanno asaasa oogo dhorro no.

7 Tamma eege kungngo kanangnga Nööh ka taföönyö tumma na Masala ma eema tiya ungunu tö'dö ya a'da taalo ijöögö, a ri'ba tummü atarü'bü mürkabü ma toolona kadu ma 'di tiya iini. A tamma tanno iini agümmünü kadu ma 'büdhülü akarna ka ta'diila tanno ö'dö a tamma no.

8 A tamma ka anangnga Abrahiim ka föönyö tummüneene na Masala, ungeene aco anya tammö Masala ka tiki iini akarna kide mo, ö'dö kürö ndama iini ungeene taalo ussu kita iini kara co ya.

9 Tamma ka anangnga i'i ka tanna ka 'büdhülü tiya Masala ka tiki iini akarna kide ya, afa tajeene adaganna ka angga nja Ishak nja Yaguub, eege no osso ka tumma tanno ungodho ya.

10 Kudumma iini ka takindhigi anya ma kadese ma Masala ka tarü'böönö ma takindinaanogo mo.

11 Tamma eege kungngo ka anangnga Abrahiim kanda inggiyö a Sara ka eyi tiya oono ma mele, anangnga i'i kada pupa, kudumma iini ka tummü i'i ka'diila ada imi'di tumma.

12 Madageene ka ömö'di ungodho anda kete ka teyi, kadaada kadhabbu ököje nja midigi ma 'dotombo'do ököje nja ndamugu ma tinggini ma to.

13 Kadu no in'dili kaaya ka tamma tanno eene a'da taalo kaduna niimö ya Masala ka tadirina eene ya, lakiini kijöögö ndama ku'b'ba kamma kide kussu a'da eege ka kajeene ka 'büdhülü.

14 A kadu na eema tumma no, kussu adene tumma neene a'da eege kawwa anya ma eyi tiya eene.

15 Kene kara tagüigi 'buugu yeene ka öö'dö kürö ndama iini ya, kara taduna fiini ma tafada.

16 Lakiini eege 'bitingngö kawwa anya ma 'diila mo ka 'dotombo'do, yungngo a Masala taalo mara tana modolo ma ta Masala tammö eene kudumma oono mungngo mindinaana anya eene.

17 A tamma kafa ka Abrahiim ümmünü 'bii'bala yiini ya ungodho ya Ishak ka tatendhe ma tirri ka Masala ka asaasa tussu eedi yiini. Abrahiim ümmünü i'i a Masala a'da i'i yungngo Masala ka tirina tumma tami'daana iini.

18 Yungngo iini katiki iini, "Ara kadaada tanna күдү kadhhabu ana Ishak."

19 Abrahiim iki kide a'da Masala ma ambaanya tiji kadu ka inde, afeene afa Abrahiim afada a 'bii'bala tiya iini ka inde.

20 Tamma ka anangnga Ishak ka anangnga baraka a Yaguub nja Iiso ma eema tiya ara tö'dö ka'diila ya.

21 Tamma ka anangnga Yaguub ka anangnga baraka a laala tiya Yüüsif kini ka ndakete ka teyi, üürü kidha ma Masala amang kini ka anangnga oona ka kuufi ma tino tiya iini.

22 Tamma ka anangnga Yüüsif ka tirina eema ma laala tiya Israyil, kini ka ndakete ka teyi ma tö'dö күрө tanno eene ndama Misiri adirina kita eene kara co tatü'bü i'i kide ya.

23 Tamma eege kungngo ka anangnga pupa ya Müüsa nja näämö tammo iini kini ka tageenedene, kaküdhü i'i a nagatereene kiidoona, kudumma eene kiji 'bii'bala ka'diila kitaalo kari'ba a tumma tanno uugaara ma Misiri.

24 Tamma ka anangnga Müüsa kini ka ndasere aanu kada 'bii'bala tiya 'badaada tammo Faröön.

25 Amma ka toso ka dhügürü nja kadu tanno Masala, anu ka eema ma tanangnga i'i ka tüüni tam'bagu ya.

26 Amma ka tamidhidene ma Almasiichi ara kaanu ka almaala ma Misiri ya tindhä ya, kudumma iini ka tussu a'da ara i'i sa kaduna talingnge.

27 A tamma akunggeene Müüsa ka Misiri a'da taalo ari'ba a tagoroo'bo ma uugaara ma Misiri, i'i ya idhi oona ku'bu kudumma iini kiji ömö'di ya taalo ijidene ya.

28 A tamma agalinggo adene Taanyara ma tada'da ka erüüdö tiya asananja ku'bu ya, i'i'di tadhangga ma inde tümümü laala ma Israyil ya dhidha ka oona.

29 A tamma kungngo laala ma Israyil ka tada'da to ma Dhöyö mo afa moonoo ka rume kungngo, yungngo a kadu ma Misiri kasaasa tada'da ka'duuru 'büüdi.

30 A tamma ka anangnga ndhiidhö ma Ariiha ka tarüdü, a kadu ma Israyil ka tagu'daana oogo ko'do a füngngö iidümmü afünü eera.

31 A tamma ka konjoko Rihab ma madatemelö mo taalo magiididene nja kadu tanno oroko na taalo kaföönyö eema no, kudumma oono ka tafa ka kadu ma ünggü ma Israyil.

32 Ara a'a tiki nya afe'de? Taalo fiini eede ma tadirina tumma ma Jadaon nja Baarak nja Samsüün nja Yaf-tah nja Dawud nja Samwiil nja nagane'bi.

<sup>33</sup> A tamma neene kagii'bi kageema koro'bo nja kadu ma naanya, kadagii'bi eege, kadagalinggo ta'diila, kaduna niimö ya Masala ka tiki ya, keere ka naniinö ma agaamu.

<sup>34</sup> Kadadhülü nagonggo'do ma issi, katulu'bi ka tagirinadene a kulu'ba, kadagii'bi tagi'di neene, kana türü ka koro'bo kadagii'bi nasigira ma nadiidi neene.

<sup>35</sup> A tamma ka anangnga iiya ka'duga kadu neene na aaya no katafiki'dö, anno takapusu adene kanu ka tamma ka tonjokodene amang kene taluna tafiki'dö na 'diila no.

<sup>36</sup> A könö tabbü adene kadagüüní midhi ku'bu ana eene nja könö afe'de timi'didene a nagili nja tanna ka pabuusu.

<sup>37</sup> Eege ka tadiidiridene a niigisi, kadhagaana eege ku'bu teera, kagirina eege a magulu'ba, kunggeene ana orogo ma kidheefele ka oona nja orogo ma ki'biini ka oona, küüní ada eege ku'bu, küüní tatoroko ana eege, küüní midhi ku'bu ana eege.

<sup>38</sup> 'Büdhülü 'do taalo yeene kalöole ka dhüle nja na'dikinya nja kubumba nja kijeene ma 'büdhülü.

<sup>39</sup> Kadu no in'dili kagamma kene kudumma ma tamma tanno eene, lakiini taalo könö ana kene ka'duga niimö ya adirinja eene ya.

<sup>40</sup> Kudumma Masala ka tindinaana niimö ya a'diila angnga adagii'bi

yeene, masaasa a'da kafa tunggeene unggodho eege illi nja angnga.

## 12

*Masala malaana laala yoono*

<sup>1</sup> Nggeege kaku'du talüügü angnga ka oona ma kadu tanno adinö kide no, angnga tadhifi eema ya indhi ya toroko nye'd'de ya amma'da kaja ka oona ya, fa kaja angnga tagiisö a tidhi oona ku'bu ya dhonggoro kaja kidha ya.

<sup>2</sup> Kada kigigi iye ka Yasu, i'i ya Uugaara ma tamma tiya aja tatiimö tamma naaja ya, akambaanya tümööno ma salii'bi ya taalo modolo magu i'i, kudumma dhodho tanno indhigi i'i no, ikiri ka temmi ka niisö ma kuri tanno kööyö tiya Masala.

<sup>3</sup> Aaga agigí ka ömö'di tiya adhügürü adakidhi oona ku'bu ma eema tiya kadu tanno oroko no ka takirimí i'i ya, i'di aaga tanggaaga tagi'di kide keere, aaga taadha.

<sup>4</sup> Ka ta'beene tanno ada ma tanu ka tam'baga, taalo aaga kala 'buugu ma tuuru erüdö co.

<sup>5</sup> Küürü aaga ma tamma tafünügü ko'do tanno Masala ka tagadünügü aaga kada laala no,

"Fa tamidhi talaana na Uugaara, 'bii'bala eede, o'o tafa tagi'di kini ka teela o'o.

<sup>6</sup> Kudumma ömö'di tiya Uugaara ka asaasa i'i ya, malaana i'i,

mabbü ömö'di yoono ka asaasa ya."

<sup>7</sup> Aaga ümmünaana oona ka talaana kudumma ma linggo anangnga aaga kada laala tiya oono. 'Bii'bala inggide a pupa tiya iini ka titaalo alaana i'i?

<sup>8</sup> Üürü aaga taalo kalaadene nye'd'de kada laala tiya oono ya, nggeege aaga ka laala ma nyooro.

<sup>9</sup> Üürü kafaafa ma angnga kalaana angnga, angnga tari'ba angnga taföönyö tumma neene, taalo angnga taföönyö tumma na Pupa tiya aja ka nagoronggore adha, amang kaja taduna tefe ka 'di?

<sup>10</sup> Kafaafa ma angnga kakalaana angnga a naguuru kadhili a tussu kide tanno eene, lakiini Masala malaana angnga ma ta'diila ma eyi tiya aja amang kaja toso ka tinsili tanno oono.

<sup>11</sup> Aja ka taleefe a talaadene ya, angnga tagoroo'bo taalo dhodho, lakiini keere kungngo a kadu na kalaadene no saga taduna talingnge ma ta'diila miini.

<sup>12</sup> Nggeege aaga 'dinigi iisine naada na ki'di no coo'do, aaga tafa ka uune tanno ada na 'deedene no ka kidhö.

<sup>13</sup> Aaga ungeene ka fiini ya dhidho ya, ii'di ömö'di ya sogo'do ya taser'de lakiini a'diila.

### *Aaga fa tanu ka Masala*

<sup>14</sup> Aaga kardha ku'bu aaga ta'diila nja kadu nye'd'de, aaga taneene taneene na insili no, kudumma ömö'di tiya anu ka tinsili ya, taalo ara tiji Uugaara.

<sup>15</sup> Aaga adinö ko'do anggaaga ömö'di tüüni ada eyi yiini ku'bu afada ka türü ma Masala, aaga fa tafeene nja tiya taalo a'diiri, ya aga'da taneene anangnga kadu ka toroko nye'd'de.

<sup>16</sup> A ömö'di öccö ana kada tafa tatemelö afa taa'baga afa liso ya adanege ana baraka ma 'bii'bala tiya dhidhdha ya a kuri unggodho.

<sup>17</sup> Kussu aaga afe'de a'da kini ka asaasa ta'duga baraka ya pupa tiya iini, i'i taalo aduna fiini ma taadha ka tatoroko a'da i'i agasaasa baraka a fara ka iye.

<sup>18</sup> Taalo aaga kakete ka 'dikinya ma Siina, aaga tümümü oogo ka oona ana issi ka finne ana ndüüli nja tadhüigö nja tanya tiya iisö dhindho no,

<sup>19</sup> fara ma tiiidö a tumma ma kadu tanno toodo kide no, kitaalo kasaasa taföönyö tumma afe'de.

<sup>20</sup> Lakiini kudumma eene taalo ka kambaanya eema ya adirinja eene ya, "Salla nüümö ma eriidö saga taada anya ka oona mara tiridene meyi."

<sup>21</sup> Eema ya ijidene ya ari'ba 'do salla Müüsa ka eyi tiya iini iki, "Kagu ri'ba a'a na'deedene ka oona."

22 Lakiini kakete aaga ka 'dikinya ma Sahyüün, ka anya ma Masala ma efe ka 'di mo Örsaliim ma 'dotombo'do, nja kadhangga kö'dö aaga na alif kadhabbu aaga tüünä taanyara.

23 Co kaniisa ma kadu tanno ageenedene ka dhidha no, nagareene tanno eene ka takiridene ka 'dotombo'do no. Kö'dö aaga ka Masala ma tahükümü kadu nye'd'de no, ka nagoronggore ma kadu tanno a'diila no na tiimö nye'd'de no.

24 Ka Yasu ya anna ka söödö ma timi'di tumma ma 'bitingngö no, eriidö ya asananja ku'bu ya agii'bi eriidö ya Habiil ya.

25 Aaga adinö ko'do kudumma ada kara tanggaaga tanu ka ömö'di tiya eema a tumma ma Masala ka 'büdhülü. Üürü taalo kadulu'bi ka tapusu adene, angnga sa kara tadulu'bi nya kaja kara tapadaga keere ka tumma ma ömö'di tiya eema ndama 'dotombo'do ya?

26 I'i yungngo a tumma tanno oono ka tagi'di 'büdhülü koonä ka uuru tanno miini no, lakiini 'bitingngö akageema nja angnga iki, "Ara a'a tagi'di 'dotombo'do koonä taalo 'büdhülü unggodho i'i afe'de."

27 Tatiraana niini a'da, "Ta unggodho afe'de," nussudene a'da eema ya arü'bü adene ya ara tatinggi'di itaalo, ara ya

taalo tatinggi'di ya a tütü.

28 Nggeege angnga tamana ta'diila a Masala kudumma aja ka taduna tauugaara na taalo ka'digi'di ajeene ka oona no, kada amana ta'diila angnga tagamma ka Masala a ri'ba a tinsili ma eedi na Masala ka tamma kide no.

29 Kudumma "Masala tammo aja oogo ma issi tanno afinne eema."

## 13

### *Talaana na eere no*

1 Aaga tasaasa ajeene ma tanagöre.

2 Aaga fa tüürü ma kajeene, nggeege kadu könö kagüünä tatafala a kadhangga a'da taalo kussu.

3 Aaga kiiği tumma a kadu tanno ka pabuusu no, afa maada ka tanna ka pabuusu nja eene kungngo, aaga tagiği kadu na pusudene no afa maada ka tapusu adene ka tuu'da kungngo.

4 Fa ka kadu nye'd'de kümümü tarna dhorro kafa kide, a 'buugu ma füngngö ma tanyuri tinsili, kudumma Masala mara saga tapusu kadu na oroko no nja katemelö.

5 Aaga fa tasaasa almaala kada niimö tiya agu'daana ya, aaga tamma ka tiya unngo kada ya, kudumma Masala ka tiki,

"Taalo a'a ara tüürü ma o'o nitaalo nara tafa küdü."

6 İkirä angnga kara tagamma, angnga takiki,

“Uugaara mafa kede taalo a'a nara tari'ba, ara ömö'di tüüni minna ana a'a?”

7 Aaga kiiği katalaana naada na tünügü tumma ma Masala aaga no, aaga iiri eege kaganeene nya kaaya nya aaga kinyi tūmmü Masala neene.

8 Yasu Almasihi i'i ya miini ka ooso ana uuru tanno nja ta'billi.

9 Aaga fa to'd'do ka tatoroko keere ma talaana tanno eefe kada tonggoonyo, ara ta'diila adha ada kara takidhö ka nanggeedi a türü, taalo kuri ma tamasaladene ya taalo tö'dö keere a niimö a kadu tanno akuri no.

10 Misi ma tirri mungngo aja taalo ama ma ka'boge tanno alinggo ka fangga kaguri kide.

11 Kudumma eema ma eriüdö ya uugaara ma ka'boge kaco iini ka 'Buugu tiya Insili dhindho ya, kada tirri ma eema tiya toroko ya, lakiini tuu'da ma eema ma eriüdö ya katinyogo kürö ma 'booro.

12 Yungngo a Yasu ka teyi kürö ka inye ma anya, amang kini taagala kadu ka oona ana eriüdö tiya iini.

13 Kico aago kini kürö ka 'booro, angnga toso ka modolo miini.

14 Taalo anya ma öreene ka 'bühülü kide, lakiini angnga kasaasa anya mara tö'dö mo.

15 Kadafünügü eere ya Masala ko'do turi kungngo, a

tirri ma tafünügü ko'do ana eere ma Yasu ana naniiñö tanno aja.

16 Aaga fa tüürü ma linggo tanno a'diila no, aaga amünügü njaana ko'do, nggeege afeene nja eema ma tirri ya Masala ka tamma kide ya.

17 Aaga aföönyö tumma na naguugaara tanno ada, aaga tamma ka tumma tanno eene. Kudumma eene ka tinigöögö ma aaga afa ma Masala ka anangnga eema eene. Aaga aföönyö tumma neene amang kene talinggo a dhodho, taalo a müürü üürü eege kalinggo a müürü, taalo kara tö'dö keere a niimö.

18 Aaga fara ka Masala kudumma unnggo. Kussu unnggo tinsili ma nanggeedi tanno iidi, kasaasa unnggo tüüni eema ya a'diila ya turi.

19 Nasaasa a'a tumma no kada 'do aaga tafara ka Masala, amang ka Masala tapadaga a'a kada kannaa areere.

20 Masala ma ta'diila mafiki'dö ndama inde ana eriüdö ma tafi'di tumma turi ta'billi, tadasaana ma kidheefele ya dhabbu ya Uugaara yaaja Yasu.

21 Manangnga aaga kada kadu dhorro, aaga talinggo linggo ma eyi tiya oono ka eema nye'd'de ka'diila malinggo kaja, moonno ka tamma kide ana eere ma Yasu Almasihi ya idhindhi ta'billi turi. Amiin.

<sup>22</sup> Nasaasa aaga nagöre eede, a'da aaga tidhi oona ku'bu kudumma waraga tiya eede ya ma tafünügü ko'do, kudumma eede ka tarigiri ada aaga taalo adhonggoro.

<sup>23</sup> Nasaasa aaga aaga tussu a'da örre yaaja Timosaws kapa kini ndama pabuusu. A kini ka tö'dö areere ara a'a tö'dö nja eene ma tassa kada.

<sup>24</sup> Aaga ööjülü kadu no alaana aaga no nye'd'de nja kadu ma kaniisa nye'd'de. Kadu na ka Italiya no kööjülü aaga.

<sup>25</sup> Fa ka türü tanno Masala ka neene nja aaga nye'd'de kungngo.

## Waraga ya Yaguub Tafa'da tumma

Yaguub arigiri sorne ya, örre ya Yasu könö i'i ya miini ya aga uugaara ma kaniisa ka Örsaliim. I'i arigiri ada co kadu ma kaniisa tanno agasananja ku'bu ndama Örsaliim kaco anaanya kadhoonyo no.

Tumma na Yaguub ka asaasa ndama sorne tiya, iki a kadu ma kaniisa a'da tamma ka Almasiihi neene asaasa kadu kijöögö kadalinggo adene nja taneene neene na a'diila no. Yungngo iini ka teema nja eene a'da kindinaana taneene ku'bu, ta'dinigi oona coo'do, titaalo ma eema, tallogo, temelö, ta'b'badene, ta'digineene. I'i afe'de eema tumma ma tinsili, tiicolo, tafara ka Masala, tidhi oona ku'bu, nja ta'dara ka taneene ma kadu ma kaniisa.

### Töøjülü

<sup>1</sup> Waraga ö'dö ndama Yaguub ya ömö'di ma linggo ya Masala nja Uugaara Yasu Almasiihi öøjülü siliga ma Israyil na ö'dö kada'baaga kafünü eera no na asananjaana ka na'buugu koonan ye'd'de.

*Tamma ka Masala nja tussu eema*

<sup>2</sup> Aaga ümmöönö ka tadhodho, eege kamiini

ada kara ta'dinggö ka ta'b'badene ka dhoonyo ya.

<sup>3</sup> Kussu aaga a'da ta'b'baana ma tamma naada kara tanangnga aaga ka tidhi oona ku'bu.

<sup>4</sup> Amang kada tussu a'da tidhi oona ku'bu naada kümmünü aaga ka tino ka linggo tanno dhorro no, amang kada tadhorro ka eema in'dili a nüimö könö tafa titaalo.

<sup>5</sup> Üürü ömö'di öccö ana kada taalo ussu eema ya, fa kini arangnga Masala manangnga iini, kudumma Masala mamana eema a kadu dhabbu a'da taalo mana hetti.

<sup>6</sup> Lakiini fa kini arangnga a tamma ma eedi dhorro afa taloolo ka eedi, kudumma ömö'di tiya aloolo ka eedi ya afeene nja 'büidi ma to a tanya kara tüsö iini alumuli ajeene.

<sup>7</sup> Ömö'di ya afigi nggeege ya tafa tiki kide a'da ara taluna nüimö ka Masala.

<sup>8</sup> Ömö'di ya eedi ka teera kini ya, ara tadhügürü ka eema in'dili kungngo.

*Ömö'di ya üüsü ya nja tadhoogo*

<sup>9</sup> Fa ka ömö'di tiya iicolo ka eedi ya, adhodho ka tumma Masala ka 'dinigi i'i coo'do.

<sup>10</sup> Kudumma ömö'di ya üüsü ya iicolo ka eedi ya, afeene nja tuli ma ooyo tiya arume ya.

<sup>11</sup> Ndanaaya ka tö'dö ko'do a tagu'daana miini ya, ooyo tatinyogo a tuli miini tasusuli a ta'diila miini



titaalo. Ömö'di ya üüsü ya ara tatinyogo nggeege iini ka takiiiraada ka linggo tanno iini.

*Dhügürü nja ta'b'badene*

12 A'diila nja ömö'di tiya idhi oona ku'bu ya ka uuru ma dhügürü ya, kudumma iini kara tö'dö kürö ka ta'b'badene ya, aduna talingnge ma tefe ka 'di afa ma Masala ka takadirina a kadu tanno asaasa oogo no kungngo.

13 Ömö'di kara ta'b'badene taalo ömö'di ma tiki a'da, "Masala ma'b'ba a'a." Kudumma Masala taalo ma'b'badene ka tatoroko, mitaalo ma'b'ba ömö'di.

14 Lakiini ömö'di a'b'badene ma eyi tiya iini kini kara ta'b'badene a tafilli ma tatoroko ma eyi tiya iini.

15 Aga tafilli kara tagüröönö, keene tatoroko, aga tatoroko kara tinggiri-dene kadhabbu ya keene inde.

16 Aga fa taama nanggeyi naada nagöre eede neede ka asaasa ana eedi dhorro no.

17 Nüümö ya ananja ömö'di ka'diila nja nüümö tiya adigine ya, ndama ta'doogo, öö'dö ku'bu ndama Pupa ma töyeene ma 'dotombo'do, taalo tatenggere afa töyeene ka tino tanno eene.

18 Oogo mageene angnga ndama eyi tiya oono a tumma ma timin'da amang kaja ta kadu tanno eema tiya ö'deene ka dhidha ya yoono ka tarü'böönö no.

*Aaga toodo kide aaga talinggo iini*

19 Amang kada tussu tumma nagöre eede, aaga 'digi tatoodo ka tumma areere, aaga adoono ku'bu ka tumma, aaga tafa tagoroo'bo areere.

20 Kudumma ömö'di tiya agoroo'bo ya, taalo ara talinggo nüümö ya a'diila ya kidha ma Masala.

21 Aaga aadha ka tumma tanno anyoro no nja eema tiya a toroko ya nye'd'de kungngo, aaga ümmünü eyi yaada ka tumma tanno Masala ka anangnga aaga no, na ara tambaanya toolona aaga no.

22 Lakiini aaga fa töödhü ka tatoodo ka tumma ma Masala a'da taalo aaga kalingngo iini nggeege, ara aaga tüüsini nanggeyi naada.

23 Ömö'di ya aföönyö tumma assa ka titaalo alinggo iini ya, afeene nja ömö'di tiya asala korong-gore ma dhugudha tiya iini ka almandara ya kungngo.

24 Assa ka oona tanno iini unggene, arooro ka tüürü miini areere taalo ussu a'da ka faanya.

25 Illi ömö'di ya adinö ka seriye tiya dhorro ya, seriye ma tahürra alinggo iini turi ya, itaalo aföönyö üürü, lakiini alinggo iini ara baraka tananja iini ka linggo tanno iini ka talinggo no.

26 Ömö'di ya iki a'da i'i ya amma ka Masala assa ka titaalo ümmü onggodo miini ya, iisini eyi yiini, a tamma niini ta tumma taalo kadho ka fiini.

<sup>27</sup> Tamma ma Masala na insili na 'diila kidha ma Masala Pupa yaaja no eege kungngo, a'da ömö'di tafa ka nagüülö nja iiya ma nagüüme ka dhügürü tiya eene, aafa ka oona tanno iini, kudumma eema ma 'büdhlü tiya nyoro ya.

## 2

*Aaga fa tasaasa kadu a'da aaga taanu ka kadu tökönö*

<sup>1</sup> Nagöre eede, kamma aaga ka Uugaara tiya aja Yasu Almasihi ya Uugaara ma tidhindhi ya, aaga fa tasümünaana kadu ku'bu.

<sup>2</sup> Üürü ö'dö ömö'di ma almaala ka 'buugu ma temmi tiya ada, a dahaba ka ungnö iini ka 'banüso ana en'di tiya agu'daana ya ka oona, ömö'di ya tadhoogo ya tö'dö ana en'di tiya arodo ya ka oona ya.

<sup>3</sup> Aaga tasala ömö'di ma en'di ka'diila ya, aaga tanaana iye kini, aaga tiki iini, "Emmi kita." Aaga tiki a tiya anyoro ka en'di ya, "Öödhi kaana," nja üüdü ka tiki a'da, "Emmi kede ka uune kita."

<sup>4</sup> Taalo aaga kambanaana kadu ku'bu sa? Aaga tümümü nanggeyi naada ka tanna ka uugaara ma nanggeedi tanno nyoro no?

<sup>5</sup> Aaga toodo kide nagöre eede, taalo Masala magesse kadhoogo ka iye ma kadu ma 'büdhlü amang kene tüüsü a tamma ka Masala kakarna ka tauugaara tanno

Masala ka tadirina a kadu tanno asaasa oogo no?

<sup>6</sup> Aaga kadaana kadu na kadhoogo no kalama. Kamada eege kungngo küüni ada aaga ku'bu kükkü aaga kamana aaga kidha ma naguugaara, taalo kadu ma almaala eege kamiini?

<sup>7</sup> Taalo eege kungngo keela eere ya a'diila ya ada ka tümöönö ya?

<sup>8</sup> Üürü kalinggo aaga a tumma ma seriye ma tauugaara afa ma sorne ka tiki a'da, "Asaasa ömö'di ya akete küdü ya afa müüdü ka asaasa eyi yüüdü kungngo," kungngo a'diila ada ka tüüni nggeege.

<sup>9</sup> Lakiini üürü kasaasa aaga ömö'di öccö, ara aaga tüüni tatoroko, a seriye tümümü aaga, tümöönö ma kadu tanno asilli eema no.

<sup>10</sup> Ömö'di ya alinggo a tumma ma seriye nye'd'de ya, assa ka taga'da 'dakeyi miini ungodho ya, i'i agüüni tam'baga iini in'dili kungngo.

<sup>11</sup> Kudumma ömö'di tiya iki a'da, "Fa tatemelö," iki a'da, "Fa tagirina afe'de." Üürü nagiidi o'o ömö'di ni-taalo natemelö, o'o naga'da seriye.

<sup>12</sup> Aaga eema, aaga talinggo afa kadu no Masala kara tümümü eege ana seriye ma hurra no.

<sup>13</sup> Kudumma Masala taalo mara tana 'bangnga kono kara tümümü kadu no taalo kana 'bangnga no, lakiini

'bangnga mara tii'bini ka tahükümü.

*Tamma ka Masala nja linggo*

<sup>14</sup> Minna i'i yungngo a 'diila nja ömö'di nagöre eede, iini kara tiki a'da amma i'i ka Masala asa kitaalo alinggo iini, tamma afa ma tanno miini no kara toolona i'i?

<sup>15</sup> Üürü örre ungngo ada, a en'di ka titaalo kini nja inye maada a en'di ka titaalo kono a kuri titaalo kene.

<sup>16</sup> Tumma naada kara tadi-rina eene no kara tö'dö a minna eene, "Unggeene a ta'diila aaga co taküdhü oona a ten'di, agu'daana kada ka oona aaga taguri," üürü aaga taalo kanangnga nüümö ma tefe ka 'di eene.

<sup>17</sup> Tamma ma Masala ka fiigi nggeege, üürü taalo linggo kide ara teyi.

<sup>18</sup> Üürü ömö'di öccö ana kada iki, "Tamma kungngo üüdü a linggo kungngo eede." Nikiri a'a ka tiki iini, "Ala tamma nüüdü a'a ka tafaanya a'da kitaalo linggo, ara a'a kala o'o a'da ara tamma neede tafaanya nja linggo tanno eede."

<sup>19</sup> Namma o'o a'da Masala ma unggodho. A'diila nggeege. A nagana'bu afe'de kamma kono nggeege ka'deedene ka oona.

<sup>20</sup> Ka 'baga, nasaasa o'o tussu a'da ara tamma ta'döngngönyö a'da kitaalo linggo kide nya?

<sup>21</sup> Aaga assa ka pupa tiya aja Abrahiim, taalo Masala manangnga i'i ka 'diila ka linggo tanno iini, iini ka

a'duga 'bii'bala yiini Ishak ma teedhe i'i ka misä ma tirri?

<sup>22</sup> Kijöögö aaga tamma niini ka ungeene nja linggo tanno iini, a tamma niini tatüümö a linggo.

<sup>23</sup> A tumma na sorne tö'dö dhorro, "Amma Abrahiim ka Masala, a Masala tanangnga ta'diila ka tamma tanno iini," a Abrahiim tana eere a'da teefe ma Masala.

<sup>24</sup> Kijöögö aaga 'ba, ömö'di ara toolonadene a linggo taalo a tamma tanno iini unggodho eege.

<sup>25</sup> A Rihab madatemelö mo afe'de, taalo Masala manangnga ta'diila oono ka linggo tanno oono, oono ka tamma ka kadu ma ünggü tanno eera no muuru eege ka tino a fiini tökönö?

<sup>26</sup> Afa tuu'da no korong-gore ka titaalo kide no ka eyi, nggeege tamma ka Masala a'da kitaalo linggo kide ka eyi.

### 3

*Tafa ma onggö'do*

<sup>1</sup> Ka nagöre eede, aaga fa ta katalaana kadhabbu, kussu aaga a'da angnga no katalaana no ara angnga tagümmü adene dhabbu.

<sup>2</sup> Lakiini kakorokoro angnga ka nafiini kadhabbu, üürü taalo ömö'di adiri tatoroko ka eema tiya iini ka teema ya, i'i ya ömö'di dhorro ambaanya tafa ka oona tanno iini in'dili kungngo.

<sup>3</sup> Aaga iiri naguttu aja kara tanangnga kili eene ka naninö amang kene

taföönyö eema yaaja, 'buugu yaaja ka asaasa i'i ka co.

<sup>4</sup> Aaga assa ka namürkabü, a tadhabbu tanno eene no nja tanya ka agürü eege a türü no, lakiini ndagee'di inggide idhilli agürünü oogo ka tino a taga sawaaga ka asaasa co ya.

<sup>5</sup> Onggo'do afe'de ma 'baniimö idhilli ka tuu'da, lakiini a'diniga oona coo'do ana eema dhabbu. 'Bandnissi idhilli, lakiini ka nyigo dhüile dhabbu.

<sup>6</sup> Onggo'do oogo mafeene nja issi ma 'büdihülü ma toroko manna kaja ka tuu'da, maga'da oona na ömö'di in'dili kungngo manangnga issi ka tuu'da ma tefe ka 'di nye'd'de ana issi tanno ö'dö kono ndama Jahanam no.

<sup>7</sup> Ara ömö'di tambaanya tunyu uu'da ma dhüile nye'd'de nja uyi nja eema tiya ürneene ya nja kilöögö, tumma dhorro kadu kagonyu eege.

<sup>8</sup> Lakiini onggo'do taalo ömö'di ma tambaanya tümööönö, oogo ma toroko taalo niimö ma tafa kide, ma tigne a tümümü ma inde.

<sup>9</sup> Angnga tafünügü Uugaara Pupa yaaja ko'do iini, ungnö teela kadu iini na Masala ka tarü'bü eege kafeene nja koronggore tiya oono no.

<sup>10</sup> Baraka nja teelaana kicci a kürö ndama niinö tanno ungnodho no. Nagöre eede, taalo tumma kama tüünidene.

<sup>11</sup> Ara 'büidi ya insili

nja tiya nye'denye'de tiisö ndama nduguli tanno ungnodho no?

<sup>12</sup> Nagöre eede, ara indiiye teene 'dikidiyö a ki'bim'bi kara teene indiiye? Alla nduguli kara tiisö 'büidi tiya nye'deny'de nja tiya i'd'di ya.

*Tussu eema ma 'dotombo'do*

<sup>13</sup> Mada ana kada ussu eema a'dara, fa kini aala a kadu a taneene tanno iini, a linggo tanno iini ka talinggo no a tiicolo ma eedi nja ta'dara.

<sup>14</sup> Üürü tagu'daana kungngo ada ka nanggeedi nja tallogo ya, aaga fa ta'diniga oona coo'do, aaga tafünü korokoro ka timin'da ka oona.

<sup>15</sup> Tussu eema afa ma tanno miini no, taalo kö'dö ndama fiini ma ndanaaya, lakiini tussu eema ma 'büdihülü ma nakömö'di nja Ebliisi.

<sup>16</sup> 'Buugu ya kirimi nja tallogo ka tanna kide ya, ri'ba kinggide nja tatoroko kadhoonyo.

<sup>17</sup> Lakiini tussu eema na ö'dö ndama 'dotombo'do, eege kinsili ka dhidha, tekere ta'diila, tasaasa, tana muuyu nja linggo tanno a'diila no, taalo küsümünaana kadu ku'bu, taalo ka korokoro.

<sup>18</sup> A ta'diila eege ka tööyö tammo adini ada ka ta'diila ma kadu tanno üüni ta'diila no.

## 4

*Tateefe ma 'büdihülü*

1 Koro'bo nja ta'digineene kō'dō ndama kiga kanna kada ka sōödō? Taalo ndama ti'd'di ma eema tiya ada ka'beene kide kada ka tuu'da ya?

2 Kasaasa aaga eema, aaga sa kitaalo kara taluna, aaga tisaana ka oona aaga tagirina ajeene, taalo aaga kara taluna, kudumma ada taalo ka arangnga ka Masala.

3 Üürü karangnga aaga, taalo aaga kara taluna, kudumma ada kasaasa a nanggeedi ka tanyoro aaga talinggo eema ma nanggeyi tanno ada.

4 Aaga na taalo kadho ka fiini ma Masala no, taalo aaga kussu a'da tasaasa eema ma 'būdhülü a'da tadiidi ma Masala eege kamiini? Ömō'di ya asaasa eema ma 'būdhülü ya, i'i ya diidi ma Masala.

5 Kiki aaga kide a'da tumma na sorne ka tumma ün'dügüngngö, Koronggore ya Masala ka tuuru kaja ka oona ya asaasa kirimi?

6 Lakiini i'i amana türü dhorro, sorne iki a'da,

“Masala manu oona koona nja kadu tanno indhigi oona coo'do no,

lakiini kadu no iicolo ka nanggeedi no mana türü eene.”

7 Aaga ümmünü eyi yaada a Masala, aaga keema koro'bo nja Ebliisi amang kini tiisö aaga.

8 Aaga kete ka Masala amang kono takete kada.

Aaga agala iisine naada, aaga na oroko no, fa ka eedi tiya üüdü insili, aaga na eera ka eedi no.

9 Aaga muuyu aaga tafara aaga tiisigi ka oona. Amang ka takijeene tanno ada tatem'bele kada fara, a dhodho naada tatem'bele ka tagoroo'bo.

10 Aaga iicolo ka nanggeedi kidha ma Masala amang kono ta'diniga aaga ko'do.

11 Aaga fa teemaana ka oona a tumma tanno atoroko no, nagöre eede, kudumma ömō'di tiya eema tatoroko ka örre ya, i'i eema tatoroko ana seriye, i'i ya diidi ma seriye.

12 Ömō'di unggodho i'i yungngo amana seriye a kadu, ömō'di ya ara tūmmü kadu unggodho, i'i yungngo a tambaanya toolona kadu aama kadu. O'o na mada nūmmü kadu?

### *Aaga indhigi Masala*

13 Aaga niki a'da, “Bitingngö üürü taka ara unnggo co anya tammo, üürü ümmü unnggo tanna kide ürüünü unnggo tanadene unnggo tö'dö keere ana eema dhabbu.”

14 Taalo aaga kussu minna i'i yungngo ara tö'dö taka, tefe ka 'di naada eege küye? 'Bitingngö aaga aföönyö, aaga niki a'da 'bitingngö alla taka, ara unnggo co anya tammo aja tūmmü, unnggo tanna kide a nagürüünü, unnggo talinggo

tanadene, ungngo tö'dö anaa gürüüsi.

<sup>15</sup> Aaga kama tiki, “Ka niisö ma Masala, angnga tefe ka 'di angnga talinggo ya nja tinni.”

<sup>16</sup> Lakiini aaga 'bitingngö ka'diniga aaga oona naada ko'do aaga tamidhi 'buugu, midhi afa ma tammo iini mo matoroko.

<sup>17</sup> Ömö'di ya ussu linggo na 'diila no assa ka taalo alinggo ya, i'i üünü tatoroko.

## 5

*Am'ba ka kadu tanno üüsü no*

<sup>1</sup> 'Bitingngö aaga toodo kede aaga na üüsü no, aaga fara aaga tiisigi ka oona ma tatoroko tanno a tö'dö kada ya toroko.

<sup>2</sup> Almaala yaada asürdö, a en'di yaada, alimi oro.

<sup>3</sup> Dahaba yaada nja fudda tiya ada kümmü kü'düü'dü tasii'i eege, kawaana, a laala kadu ka taguri tuu'da naada afa issi. Almaala yaada katawaana koona ku'bu ma naguuru tanno eere no.

<sup>4</sup> Talingnge na kadu tanno agalinggo ka nasigeene tanno ada ka tanyooro no kafara ko'd'do, a takeere na kadu tanno araana ka siga no, tala iisine na Masala mana türü mo.

<sup>5</sup> Taneene naada ka 'bühülü kadigine ana eema tiya a'diila ya nja ta'deema, aaga tindhü afa fiio ya ma taradene

<sup>6</sup> Kümmü aaga ömö'di ya a'diila ya, aaga tagiidi i'i a'da

taalo agümmöönö ka eyi tiya iini.

*Tidhi oona ku'bu nja tafara ka Masala*

<sup>7</sup> Aaga idhi oona ku'bu nagöre eede, ara uuru ma tö'dö tanno Uugaara ka öö'dö. Aaga iiri taleele idhi oona ku'bu nya indhigi tööyö ma 'bühülü ma 'diila mo a tombo'do ma koogoya nja tüyi ka öö'dö.

<sup>8</sup> Aaga idhi oona ku'bu tekere aaga takidhö ka nanggeedi, kudumma tö'dö tanno Uugaara ka ndakete

<sup>9</sup> Aaga fa tisaana ka oona nagöre eede, kudumma Masala kara tanggaaga tümümü aaga, tümümü kadu a'dingnge ka inye.

<sup>10</sup> Nagöre eede, aaga uruna fiini ya nagane'bi keere, eene ka tageema ana eere tiya Uugaara, kadakidhi oona ku'bu, a kadu tagapusu eege.

<sup>11</sup> A'diila nja kadu tanno idhi oona ku'bu no, kaföönyö aaga tumma ma tidhi oona ku'bu na Ayüb, aaga tussu a'da manangnga Masala talingnge niini nya oogo mana 'bangnga mana müuyu.

<sup>12</sup> Keema tiya in'dili ya nagöre eede, aaga fa taküdüönö a 'dotombo'do nja 'bühülü alla a nüimö töccö 'do. Aaga afa ka “Ii” tiya ada ada ii, aaga fa “Kaw” tiya ada ada kaw, kudumma tatoroko kara tala aaga.

*Tafara ka Masala ma tamma*

<sup>13</sup> Ömö'di ungnö ada amüürü? Fa kini afara ka Masala ko'do. Ömö'di ungnö ada oona ka'diila iini? Fa kini afünügü Masala ko'do.

<sup>14</sup> Ömö'di ungnö ada amaara? Fa kini ümmünü kadiifi ma kaniisa kafara ka Masala nja iini a'bunaana uu'ba iini ka üüdü ana eere ma Uugaara Yasu.

<sup>15</sup> Tafara ka Masala nja tamma ma Masala koolona ömö'di ya amaara ya, a Uugaara ka nangnga i'i ka fiki'dö. Üürü i'i agalinggo tatoroko, Masala mata'duga kini ka oona.

<sup>16</sup> Fa ka ömö'di amma a'da agalinggo i'i tatoroko, aaga tafara ka Masala kudumma tatoroko tanno kijöögö, amang kada taluna toolonadene. Tafara ka Masala tanno a'diila no türü kinggide.

<sup>17</sup> İliya aga ömö'di afa ma angnga ka eema nye'd'de. Adafara ka Masala dhorro amang ka tombo'do tafa tede, assa taalo ede ka 'büdhülü a nagürüünü ki-idoona a nagatereene ka iidümmü kafünü ungnö.

<sup>18</sup> Afada adafara ka Masala afe'de a tombo'do teede, eema ma 'büdhülü tageene.

<sup>19</sup> Ka nagöre eede, üürü ömö'di ungnö aama ka fiini ma timin'da ya, ömö'di öccö tafada ana i'i.

<sup>20</sup> Amang kada tussu a'da ömö'di ya afada ana ömö'di ka fiini ma taama ya, i'i ya oolona ömö'di ka inde

a'duga tam'bage kene ka oona kadhabbu.

## Waraga ya Bütürs ya dhidha ya

### Tafa'da tumma

Bütürs ya tafiiñi ya arigiri waraga ya, ungu co kadu ma kaniisa na anna ka anya tammo ana eere 'bitingngö a'da Türkiya mo. I'i arigiri uu'bu eege ka nanggeedi kudumma eene ka talinggo adene kudumma eene ka tümümü tumma na Almasihi. I'i iki eene a'da Yasu Almasihi agadhügürü adagapusu adene adaganna ka 'di tanno iini ka 'büdhülü no, ikiri kadu ma kaniisa ka tussu a'da ara eege tadhügürü. I'i anangnga tindhigi Masala, oono ka tümümü dhügürü yaada, ya amanaga aaga kada kadu tanno oono noono kara tanangnga talingnge eene ana baraka dhabbu. Yungngo a Bütürs ka tuu'bu kadu ma kaniisa ka nanggeedi a'da kütü kataneene kada kadu tanno Masala.

### Töøjülü

<sup>1</sup> A'a na Bütürs tafiiñi ya Yasu Almasihi a'a nari-giri waraga nunggu co kadu tanno Masala ka tagesse eege no na asananja ku'bu ka Büntüs nja Galatiya nja Kabadökiya nja Asiya nja Basiiniya,

<sup>2</sup> Kadu na Masala tammo Pupa ka tagesse eege no a'da milli ka tagussu ka dhidha manangnga eege ka

tinsili a Koronggore, amang kene taföönyö tumma na Yasu Almasihi ka tanggala ana eriido ka asananja kene ka oona. A Masala tanangnga ta'diila aaga nja türü dhabbu.

### Tindhigi ma tefe ka 'di

<sup>3</sup> Kadagafünügü Masala ko'do Pupa ya Uugaara tiya Yasu Almasihi, anangnga teene na issi no angnga a 'bangnga tammo iini ma dhabbu mo a tefe ka 'di ma tindhigi a tefe ka 'di tanno Yasu Almasihi ndama inde.

<sup>4</sup> Masala manangnga eema aaga ka 'dotombo'do kita iini ka titaalo ara tasügünü, taalo ara tasürdö taalo ara taama.

<sup>5</sup> Tamma naada turi no kara tafa kada a türü tanno Masala idhi tö'dö ma toolon-adene tanno andakete kala oona ku'bu ka nagürüünü tanno eere no.

<sup>6</sup> Aaga tadhodho iini dhorro, a'da kagala aaga ka tagoroo'bo adha 'bitingngö a tatoroko kara tümümü aaga ka dhoonyo.

<sup>7</sup> Ya ara ta'b'ba tamma naada afa ma issi ka ta'b'ba dahaba kungngo a'da i'i agu'daana adagii'bi dahaba ya ara titaalo ya kungngo, ara taluna tafünügünja ko'do nja tidhindhü nja ta'diila ka uuru tanno a Yasu Almasihi kara tö'dö kide no.

<sup>8</sup> Kasaasa aaga i'i a'da taalo aaga kiji i'i, aaga tamma kini a'da taalo aaga kiji i'i 'bitingngö, ara aaga tadhodho ka tidhindhü taalo aaga tadünnü iini,

<sup>9</sup> ara aaga toolona nanggeyi naada kudumma



ada ka tamma ka Masala dhorro.

<sup>10</sup> Kudumma ma toolona tanno nagane'bi tanno ageema tumma ma türü tanno tagöö'dö kada no, kadagawwa amussu dhorro.

<sup>11</sup> Kaga'b'ba tussu ma uuru ma tö'dö ma türü tanno Koronggore tiya Almasiihi kene ka oona iini ka tiki ka dhidha ma dhügürü tiya Almasiihi kene kaala eege kide iini, ma tidhindhî tanno ara tö'dö no.

<sup>12</sup> Agaalanja eene a'da eege taalo kagalinggo ma nanggeyi tanno eene, lakiini kudumma aaga kene ka teema tumma ma eema tiya a kadu tanno agadünügü tumma ma İnjîlî aaga a Koronggore tiya Insili ya agürünüdene ndama 'dotombo'do. Salla kadhangga kasaasa tassa ka eema tiya.

### *Aaga aneene ka tinsili*

<sup>13</sup> Aaga indinaana nanggüüdü naada ku'bu aaga tadinö ko'do aaga tanangnga tindhigî naada ka türü tanno ara tö'dö ka Yasu Almasiihi kara tabbü 'dala.

<sup>14</sup> Aaga föönyö eema ya Masala kada laala tiya oono, aaga tafa tuurna ka tallogo ma tatoroko keere naada ka talinggo no a'da kaleefe aaga taga nagaaga.

<sup>15</sup> Lakiini aaga ka kadu tanno insili no ka linggo tanno ada ka talinggo no, kudumma Masala tammo agümmünü aaga mo ma insili.

<sup>16</sup> Sorne ma Masala iki, "Aaga insili kudumma eede ka tinsili."

<sup>17</sup> Aaga kümmünü Masala a'da Pupa a'da oogo mungngo mara tümümü kadu, mitaalo mümmöönö ka ömö'dî töccö mafa ka tiya mümmü ömö'dî a linggo tanno iini, aaga aneene kada kölöge a ta'diila a ri'ba ma Masala.

<sup>18</sup> Aaga tussu a'da oogo moolona aaga ka taneene tanno ada na toroko no, naada ka takarna kide ka kafaafa ma aaga no, taalo ana fudda nja dahaba tiya ara titaalo ya.

<sup>19</sup> Lakiini ana eriidö tiya agu'daana ya, eriidö ma dhünggü tiya taalo a sogo'do iideene ya, eriidö ya Almasiihi.

<sup>20</sup> Masala milli ka tagesse i'i a'da aleefe 'büdhülü üfürü tarü'bü adene, i'i abbü 'dala kudumma aaga ka nagürüünü tanno eere no.

<sup>21</sup> I'i yungngo anangnga aaga ka tamma ka Masala tammo anangnga i'i ka fiki'dö ka inde manangnga tidhindhî iini, a Masala oogo mungngo manangnga tindhigî ma tamma tanno ada.

<sup>22</sup> A 'bitingngö ada ka tagala oona naada a taföönyö eema ma timin'da, aaga tasaasa nagöre naada tasaasa na dhorro no, aaga asaasa ajeene tasaasa na insili no ndama eedi ka teene.

<sup>23</sup> Kageenedene aaga

teenedene na eera no, taalo ndama tööyö ma titaalo, lakiini ndama tööyö ma taalo mara titaalo mo, ana tumma na Masala na efe ka 'di ta'billi no.

<sup>24</sup> Sorne iki a'da,  
"Kadu in'dilī kafeene nja ooyo  
a tīdhindhī neene kafeene nja tuli ma siga.

Ooyo ara tarume a tuli tasuli.

<sup>25</sup> A tumma na Masala tütü ta'billi."  
A tumma nīdī ka tageemaga co aaga no eege kungngo.

## 2

<sup>1</sup> Aaga aadha ka eema ma tam'baga nye'd'de nja ünggü nja korokoro nja kīrimī nja tar'daana eema nye'd'de.

<sup>2</sup> Afa laala ya aleefe tageenedene ya aaga asaasa siiga ma koronggore na insili no amang kada tinggiridene iini ma toolonadene.

<sup>3</sup> Afa ma Masala ka tiki, kagolo aaga ta'diila na Uugaara kafaanya.

*Misī ma efe ka 'dī nja kadu tanno insili no*

<sup>4</sup> Aaga ö'dö ka Uugaara, kudumma iini kada misī tammo efe ka 'dī mo ma kadu kaanu kide mo, ya Masala ka tagesse i'i kagu'daana ya.

<sup>5</sup> Aaga afe'de aaga ka nīgīsī tanno efe ka 'dī no ma tarū'bünü la ma koronggore ya, aaga ka ka'boge na insili

no aaga ara eema ma tīrri ma koronggore ya Masala ka tamma kide ana eere ma Yasu Almasihi ya.

<sup>6</sup> Sorne iki,  
"A'a nungngo nara tanangnga misī ma kadese  
ma agu'daana mo aghessedene ka Sahyüün,

ömö'dī ya amma kide taalo ara tana modolo."

<sup>7</sup> I'i agu'daana kada aaga na amma ka Masala no. Lakiini ka kadu tanno taalo kamma no,

"I'i ya misī tammo a katarū'böönö kaanu kide mo oogo mungngo ma misī ma kadese."

<sup>8</sup> "I'i yungngo a misī ma taseene  
nja 'dokon'da ma ta'dinggeene ka kadu tanno inseene kide no."

Kudumma eene taalo kamma ka tumma ma Masala, taama neene eege kamiini.

<sup>9</sup> Lakiini aaga na kadu kagessedene no, tauugaara ma ka'boge nja kadu na insili no nja kadu tanno Masala ma teema tumma ma eema tiya oono ya a'diila ya, Masala magümmünü aaga ka 'buugu tiya alüllü ya munggu aaga ka 'buugu tiya öyeene keefe ya.

<sup>10</sup> Ka dhidha taalo aaga ka kadu, lakiini aaga 'bitingngö aaga ka kadu

tanno Masala, taalo aaga ka-gaana 'bangnga ma Masala, lakiini 'b'itingngö asa aaga taluna 'bangnga.

### *Taneene ma Masala*

<sup>11</sup> Nasaasa a'a aaga nagöre eede aaga no kafala nja kölöge ka 'büdhülü tiya, aaga aadha ka eema ma tall-ogo ma tuu'da ma tamö'di kudumma iini ka teema koro'bo nja koronggore.

<sup>12</sup> Aaga fa ka taneene tanno ada ka kadu ma ajeene ka söödö ka'diila salla sa katiki a'da aaga ka oroko ya, kiji linggo naada na 'diila no kamana tidhindhī a Masala ka uuru moonno kara tö'dö tassa kaja.

### *Aaga föönyö eema ma naguugaara*

<sup>13</sup> Aaga föönyö tumma na naguugaara ka üüdü ma Masala, ka uugaara ma anya kudumma iini i'i yungngo adhabbu ma kadu ka anya 'do,

<sup>14</sup> aaga föönyö tumma na naguugaara kudumma Masala ka kürünü eege a'da köö'dö tümümü kadu kara ka tafünügü kadu na a'diila no ko'do.

<sup>15</sup> Tumma na Masala a'da aaga tüüni, eema ya a'diila, nggeege aaga tanangnga kadu tanno nagaaga na taalo ka'dara no kaki'döönö.

<sup>16</sup> Aaga aneene ma nanggeyi tanno ada, lakiini aaga fa ta'duga taneene no miini no, aaga talinggo eema ya toroko ya, aaga taküdhü

kide, lakiini aaga aneene kada kasaga tanno Masala.

<sup>17</sup> Aaga asaasa kadu in'dili kungngo aaga asaasa nagöre naada in'dili aaga ümmü Masala ana eedi aaga aföönyö eema ya uugaara.

<sup>18</sup> Aaga na kasaga no, aaga föönyö tumma na kadu tanno ada ka tagalinggo ada eene no, aaga tari'ba eene salla kasa ka'diila, üürü ka oroko.

<sup>19</sup> Ara Masala sa kanangnga baraka aaga kide kada kara tidhi oona ku'bu ka dhügürü nja tüüninja ku'bu, kudumma ada ka tussu a'da fiini ya Masala ya miini.

<sup>20</sup> Kümümü aaga minna ka tatoroko tanno ada, aaga tidhi oona ku'bu kide ma dhügürü tiya, lakiini kada kara tüüni nümö ya a'diila ya, aaga tidhi oona ku'bu ka dhügürü, ara aaga taluna türü ka Masala.

<sup>21</sup> Nggeege ya Masala ka tagümmünü aaga, Almasi-ihī agadhügürü ka üüdü ma aaga, aafa kada ka fiini amang kada tunggeene kide.

<sup>22</sup> "Taalo agüüni tatoroko a nünö niini taalo ka korokoro."

<sup>23</sup> Taalo a'diinä ka kadu ka-teela i'i, adhügürü taalo iki a'da ara i'i ta'diinä kömüsü, lakiini ümmünü eyi yiini a ömö'di tiya taalo üüni ada kadu ku'bu ya.

<sup>24</sup> I'i a'duga tatoroko naaja ka tuu'da tanno iini ka salii'bi amang kaja takaaya ka tatoroko anangnga ta

keefe ka 'dī kudumma ma timin'da. Nīimō yiini ya in'd'di ya, anangnga aaga ka aleme ka oona.

<sup>25</sup> Kudumma ada ka kid-heefele tanno agaama no, lakiini kafada aaga co ka tadasaana tiya ada ya afa ka nanggeyi tanno ada ya.

### 3

#### *Iiya nja naganyori*

<sup>1</sup> Aaga na iya no afe'de, aaga aföönyö tumma ma naganyori tanno ada salla könö ana kene taalo tamma ma Masala eene ka nanggeedi ara taneene naada na 'diila no tö'dö ana eege a'da taalo aaga kalneege nja eene.

<sup>2</sup> Kene kara tiji taneene ma tūmmū tumma ma Masala, aaga taneene ka tinsili ka nanggeedi.

<sup>3</sup> Aaga fa tindinaana oona ndama kürö, tar'daana ma awu nja tūmmū dahaba nja en'di tiya ada ka tūmmöönö ka oona ya.

<sup>4</sup> Lakiini ta'diila naada kara tama eedi ka teene kannā kita küdhū kita a ta'diila ma koronggore, taalo ara taga'dadene, agu'daana faana miini ka Masala ka oona.

<sup>5</sup> Iiya ma 'billi na insili no afe'de kūmmū nanggeyi neene a Masala kindinaana oona ka'diila kaföönyö eema ya naganyori tanno eene.

<sup>6</sup> Afa Sara ka taföönyö eema ya Abrahiim mūmmūnū i'i a'da uugaara yoono, aaga 'bitingngö aaga ka laala tiya oono kada kara tindinaana oona ku'bu

ta'diila a'da taalo aaga kari'ba a nīimō.

<sup>7</sup> Aaga na kadu tanno nagide no, aaga aneene nja iiya tanno ada aaga tussu a'da aka ma ki'di, taalo mafeene nja aaga, aaga afa kene dhorro aaga tussu a'da eege kosso ka eema tiya Masala kara tanangnga aaga ma tefe ka 'dī ya, aaga üünī nggeege a nīimō könö tafa taga'da tafara ka Masala naada.

#### *Dhügürü ma linggo tanno a'diila no*

<sup>8</sup> Nīimō ya öreene keere ya, a'da aaga in'dilī ta ungodho ka tumma 'bangnga ma tanagöre nja muuyu nja tiicolo ka eedi.

<sup>9</sup> Aaga fa ta'diinö ka ömö'di kara tatoroko nja aaga, ömö'di ka teela aaga, aaga fa ta'diinö tekere, aaga agala ka'bana ko'do nja iini, lakiini aaga amana baraka eene amang kada taluna baraka ya Masala ka tagümmünū aaga iini ya.

<sup>10</sup> Kudumma sorne ka tiki, "Ömö'di ya asaasa tefe ka 'dī ya,  
a nagürüünū ka 'diila ya,

ümmū onngo'do miini nja nīinö  
ka tumma tanno atoroko no nja korokoro.

<sup>11</sup> Afa takete ka nīimō tiya toroko ya,  
lakiini üünī eema ya a'diila ya,  
asaasa taneene na 'diila no isi kini keere.

12 Kudumma iye tiya Uugaara iji kadu na insilino  
 a neeso noono ka toodo ka fara tiya eene,  
 lakiini dhugudha yoono anu ka kadu tanno üüni eema ya toroko ya.”

13 A mada i'i yungngo ara tili aaga ka oona a'da kasi aaga ka linggo tanno a'diila no keere.

14 Üürü aaga kadhügürü kudumma fiini ya timin'da ya, a'diila nja aaga, aaga afa tari'ba a ömö'di, aaga tafa ta'deedene ka oona.

15 Aaga afa ka Almasi-  
 ihi anna kada ka nanggeedi aaga tümmü i'i kada Uugaara, aaga tindinaana oona ku'bu ma tapadaga tumma ömö'di tiya ara tasaasa kada a'da aaga tala tindhigi ma Masala na kada no iini a ri'ba a tiicolo ka eedi.

16 Aaga linggo nggeege a nanggeedi ka tiicolo a ta'diila miini, aaga tafa ka ta'diila ma nanggeedi tanno ada, salla a kadu saga tüüni ada tatoroko ana aaga ya, ara taneene naada ka Almasi-  
 ihi ara tanangnga modolo kagu eege ka tumma tanno eene ka teema no.

17 A'diila ada kadhügürü a'da küüni aaga eema ya a'diila ya, kini kara tasaasa ma eedi na Masala eege kamiini a'da aaga tadhügürü a'da küüni aaga eema ya toroko ya.

18 Almasi-  
 ihi ka eyi tiya iini eyi ta unggodho ka üüdü ma tatoroko tanno aja. I'i

taalo agüüni tatoroko eyi a'da a'diila ka üüdü ma kadu tanno oroko no, amang kini tasigi aaga ka Masala kete. Eyi ka tuu'da, lakiini Masala manangnga i'i keefe ka 'di ka koronggore.

19 İkirı ka tunggeene a koronggore tiya iini aco tadünügü eema co nagoronggore tanno ka pabuusu no,

20 na aanu ka tumma tanno Masala 'billi no a'da makidhi Masala oona ku'bu ka ürüünü tiya Nööh ka uuru tanno Nööh ka tarü'bü mürkabü no, a kadu toolon-  
 adene ka 'büdi iini, kidhilli kadu ka iidümmü kafünü iidoona.

21 I'i yungngo agalaala angnga ka fiini ma tambeese tanno oolona aaga 'bitingngö no, taalo ka tagala nyoro ma tuu'da, lakiini ma timi'di tumma ana eedi ka tinsili nja Masala a tafiki'dö tanno Yasu Almasi-  
 ihi.

22 I'i ya asirigö co 'dotombo'do emmi ka Masala ka nüsö ma kuri a kadhangga taföönyö eema yiini nja türü ma eema ma 'dotombo'do nja naguugaara miini.

## 4

### *Taneene a Masala*

1 Üürü Almasi-  
 ihi agadhügürü a tuu'da tanno iini, aaga tekere aaga kardha ku'bu ka fiini tiya miini ya nggeege, kudumma ömö'di tiya adhügürü a tuu'da ya

aadha ka linggo ma eema ma tam'baga.

<sup>2</sup> Aneene ma türeene ma nagürüünü tanno iini ka linggo a tamma ma eedi tanno Masala taalo a tallogo ma ta ömö'di.

<sup>3</sup> Asa aaga tüüsü ka linggo ma eema 'billi ka kadu ma 'büdhülü, temelö nja tallogo, nja tooye ma ngeeli nja eema ma weerö nja tumma ma eema ma namasala tanno atoroko no ma Masala kaanu kide ya.

<sup>4</sup> A kadu ma namasala ma 'büdhülü tadhere, kudumma ada taalo kalinggo tam'baga na miini no, kikiri ka teela aaga.

<sup>5</sup> Lakiini eege kassa ka tümünü eyi yeene a Masala mara tümümü kadu na adinö no nja tanno aaya no.

<sup>6</sup> Yungngo a tumma tanno Masala kaala kadu na aaya no afe'de, amang kene tahükümüdene afa kadu no kanna ka tuu'da, kefe ka 'di ka koronggore afa ma Masala kungngo.

<sup>7</sup> A 'bitingngö asa 'buugu ndakete ma eema nye'd'de kara titaalo, aaga kardha ku'bu aaga tadinö ko'do ma tafara ka Masala.

<sup>8</sup> Aaga asaasa ajeene dhorro kudumma tasaasa ka taküdhü eema ma tatoroko adhabbu.

<sup>9</sup> Aaga amma ka kafala a'da kitaalo tagoroo'bo kide.

<sup>10</sup> Ömö'di ya Masala ka anangnga türü kadhoonyo ma linggo töccö iini ya, fa kini alinggo eema ya a'diila ya nja kadu könö.

<sup>11</sup> Ka ömö'di kara tasaasa teema, eema tumma ma Masala. Ömö'di kara tasaasa talinggo, alinggo niimö ya Masala ka tümünü iini ya. Fa ka tidhindhi nja türü kada tanno Masala türi ta'billi. Amiin.

*Tidhi oona ku'bu ka dhügürü*

<sup>12</sup> Kateefe ma a'a, aaga fa tadhere ka eema tiya öö'dö kada agu'du aaga afa issi ya ma tasaasa tüiri aaga ka nanggeedi afa niimö ya ö'dö kada keefe ya.

<sup>13</sup> Aaga tadhodho kudumma aaga ka toso ka dhügürü nja Almasihi, amang ka kada tiji tidhindhi niini aaga tadhodho.

<sup>14</sup> A'diila nja aaga a kadu kara teela aaga kudumma eere tiya Almasi- ihi kudumma Koronggore ma tindhigi nja Koronggore ma Masala ara tanna kada ka oona.

<sup>15</sup> Üürü o'o nadhügürü ya taalo afa müüdü ka kiidi ömö'di alla kanyooro alla ta'dingngö ka eema ün'dügüngngö.

<sup>16</sup> Lakiini kini kara tadhügürü kudumma iini kada Masihi ya, tafa tana modolo, fa kini afünügü Masala ko'do ana eere tiya miini ya.

<sup>17</sup> Asa uuru ma Masala kara tümümü kadu kandö'dö, üürü oogo mara tümümü kadu noono ka dhidha 'dee, ara tafaanya nja kadu tanno taalo kasaasa tumma na Masala no.

<sup>18</sup> Sorne iki,

“Üürü kadu no 'diila koolon-  
adene a dhügürü 'dee,  
ara tafaanya nja ömö'di  
tiya üüni tam'baga  
anu ka Masala ya?”

<sup>19</sup> Kadu na Masala ka  
anangnga eege ka dhügürü,  
fa kene kalinggo eema  
ya a'diila ya kümmünü  
nanggeyi neene a Masala  
tammo dhorro mo.

## 5

### *Kadüfi nja kadimöögö*

<sup>1</sup> A kadüfi naada ka söödö  
no, neema a'a nja eene  
kada tüfi afa eege ya adinö  
ka dhügürü tiya Almasi-  
ihi, ömö'di ya ara toso ka  
tidhindhä tanno ara tö'dö no.

<sup>2</sup> Aaga kuri a ki'biini tanno  
Masala naada kaafa kene no  
ndama eyi tiya ada taalo  
aaga ka'bununja kide afa  
ma Masala ka asaasa aaga  
kadalinggo kungngo taalo  
ma tallogo ma gürüüsi, laki-  
ini tasaasa linggo.

<sup>3</sup> Aaga fa tüüni ada kadu  
naada kafa kene no ku'bu.  
Lakiini aaga alaala eege ka  
fiini tiya a'diila ya.

<sup>4</sup> Ka uuru ma Uugaara ma  
katasaana kara tö'dö, ara  
aaga ta'duga talingnge ma  
ndalembö ma tidhindhä, ya  
taalo ara toorodo ya.

<sup>5</sup> Aaga na kadimöögö no  
afe'de, aaga aföönyö tumma  
na kadüfi, aaga kirmi en'di  
ma tiicolo ka nanggeedi ada  
ka oona ma tasaasa ajeene  
dhidha kudumma,

“Masala taalo masaasa kadu  
na 'dinigi oona coo'do  
no,  
lakiini masaasa kadu na  
iicolo no.”

<sup>6</sup> Aaga iicolo ka nanggeedi ka  
nüsö ma Masala tammo ana  
türü mo ara tamünügü aaga  
ko'do ka uuru tanno oono.

<sup>7</sup> Aaga 'duga eema yaada  
in'dili aaga tapügü kini  
ko'do amang kini tafa kada.

<sup>8</sup> Aaga adinö ko'do aaga  
tafa tarigide kudumma diidi  
ma aaga Ebliisi ungunana  
ku'bu afa tagaamu mafara  
mawwa nümö moonno ka  
tatamü.

<sup>9</sup> Aaga idhi oona ku'bu ka  
tamma ma Masala tanno  
ada aaga eema koro'bo nja  
iini aaga tussu a'da nagöre  
naada ka 'buugu ka oona  
nye'd'de kadhügürü ma  
eema tiya.

<sup>10</sup> Masala ma türü nye'd'de  
Masala magümmünü aaga  
ka tidhindhä ta'billi ka  
Yasu Almasihi, i'i yungngo  
anangnga aaga kada kadu  
dhorro ada ka tadhügürü  
idhilli mümmü aaga ku'bu  
manangnga türü ada ka  
oona manangnga aaga ka  
takidhö.

<sup>11</sup> Türü kungngo oono turi  
ta'billi. Amiin.

### *Töøjülü na eere no*

<sup>12</sup> Narigiri a'a waraga ya  
adhügüngü ya a nüsö ya  
Siila örre yeede, ya adho  
ka fiini ya, ma tuu'bu aaga  
ka nanggeedi, nussu a'a a'da  
türü na Masala na dhorro  
no eege kungngo, aaga idhi  
oona ku'bu kide.

13 Kaniisa ma Babil,  
mafeene nja aaga mo,  
Masala magesse oogo, oogo  
mööjülü aaga a Murkus ya  
'bii'bala tiya eede ya, tööjülü  
aaga.

14 Aaga tööjülü tööjülü ma  
tasaasa ajeene, a'a nööjülü  
aaga in'dili kungngo aaga na  
kadu tanno Almasihi no.



## Waraga ya Bütürs ya eera ya Tafa'da tumma

Bütürs ya tafiini ya ari-giri waraga ya ungu co kadu ma kaniisa ka naguuru tanno iini ka tussu a'da asa i'i takete ka tiididene asala kide no. I'i asaasa kadu ma kaniisa a'da kaneene ka fiini tiya a'diila ka Masala ka oona 'bucca kungngo. Eema nja eene a'da kafa tanu ka talaana ma Masala nja Yasu Almasihi yeene ka 'duga kini nja kadu könö na kaneene nja Yasu. I'i adirina tumma eene ma katalaana tanno korokoro na icci ka kaniisa no. Katalaana na korokoro no ka'bunu kadu ma kaniisa kataneene ka fiini tiya atoroko ya, kiki a'da Almasihi taalo ara tafada. Bütürs iki a'da Almasihi ara tafada timin'da, a Masala taga'da eema ya arü'bü adene 'bitingngö ya, magere eema könö kööye meene kita tatoroko kara titaalo kide kita. Bütürs uu'bu eege ka nanggeedi a'da kütü ka tinggiridene ka türü nja tussu eema ma Uugaara tiya aja Yasu.

<sup>1</sup> Waraga ödö ndama Samaan Bütürs, tasaga ya Yasu Almasihi nja tafiini tiya iini, nunggu co kadu tanno kaluna toolonadene ana eere ma Masala nja tatoonona tiya aja Yasu Almasihi, a tamma tanno

agu'daana afa ma tamma tanno aja no kungngo.

<sup>2</sup> Fa ka türü nja ta'diila kada tanno ada kadhabbu a tussu ma Masala nja Uugaara tiya aja Yasu.

*Tümmüneene na Masala nja tesse dhorro*

<sup>3</sup> Masala manangnga türü ma tauugaara tanno oono manangnga eema ma tefe ka 'di angnga nja tanna taneene ma Masala a türü ma tussu eema tanno aja ka tagümmünü angnga a tidhindhi tanno oono nja ta'diila.

<sup>4</sup> Nggeege oogo manangnga eema ya agu'daana ka tidhindhi yoono ka tiki ya amang kada taadha ka eema ma 'büdhülü tiya toroko ya, aaga toso ka taneene ma Masala.

<sup>5</sup> Nggeege ya aaga kardha ku'bu amang kada tagusu ta'diila ka tamma tanno ada, nja aaga tagusu tussu eema ka ta'diila,

<sup>6</sup> aaga tagusu tafa ka oona ka tussu eema, nja ada ka tagusu tidhi oona ku'bu ka tafa oona ka oona, aaga tagusu tümmü eedi ma Masala ka tidhi oona ku'bu,

<sup>7</sup> nja ada aaga tagusu tanagöre tanno ada ka tümmü eedi ma Masala, nja tagusu tasaasa ka tanagöre tanno ada.

<sup>8</sup> Üürü eema ya a'diila ya ungu ada adhabbu, anangnga aaga kadalinggo dhorro aaga tö'dö keere a tussu eema ma Yasu Almasihi Uugaara yaaja.

<sup>9</sup> Lakiini üürü ömö'di ya eema tiya ka titaalo kini ya, i'i asoro taalo iji 'buugu üürü miini ka tatanggala ka eema ma tatoroko tanno iini na illi no.

<sup>10</sup> Nggeege aaga kardha ku'bu aaga tanaana iye ka Masala ka tagümmünü aaga, magesse aaga. Kada kara talinggo nggeege ya, taalo aaga kara ta'dinggö 'do,

<sup>11</sup> nggeege ya iñye ka tafa'da nja aaga kadhüföölö maada kara co ka tauugaara turi, tauugaara no Uugaara tiya aja Yasu Almasihi tatoonona yaaja.

*Tumma ma tane'bi ka sorne*

<sup>12</sup> I'i yungngo eede kara tadünügü tumma aaga ma eema tiya a'da killi aaga ka tagussa iini aaga tütü ka tumma ma tatimin'da tanno kada no.

<sup>13</sup> Nussu a'a a'da tumma dhorro eege kamiini, nikiri a'a ka asaasa tanangnga tumma no ada ka nanggüdü a'da naleefe a'a ka 'di ka tuu'da.

<sup>14</sup> Kudumma eede nussu ara a'a tyni tuu'da no ku'bu kete kungngo afa ma Uugaara tiya aja Yasu Almasihi ka tirina a'a nataföonyö kungngo.

<sup>15</sup> Ara a'a takardha ku'bu amang kada tagiigi eema ya 'bucca kede kara teyi.

<sup>16</sup> Taalo ungnö kasi ka eema ma elle ma korokoro ma ta'dara ün'dügünggö kadirina ungnö tumma ma türü tanno Uugaara tiya

aja Yasu Almasihi nja tö'dö tanno iini, kudumma iidi ka tadinö ka tidhindhi tanno iini.

<sup>17</sup> Kaganna ungnö kide ka uuru tanno kini ka tamana ta'diila nja tidhindhi nja Masala ma Pupa mo, a tumma köö'dö kini ndama Masala tammo idhindhi mo kiki, "'Bii'bala yeede ka asaasa i'i ya yungngo eede ka tumma kini."

<sup>18</sup> Kaföonyö ungnö tumma no köö'dö ndama 'dotombo'do a'da kaganna ungnö ka 'dikinya tammo insili mo.

<sup>19</sup> Ungnö takogoona ma tümme tumma na nagane'bi dhorro, aaga 'bitingngö ya agüüni dhorro ma tanaana iye kide, kudumma iini ka afeene nja lamba tammo öyeene ka 'buugu tiya alüllü ya, ara taka ka taadha a ndalfoore ma taka töyeene ada kada ka nanggeedi.

<sup>20</sup> Amang kada tussu tadhorro a'da taalo ömö'di ma tasaana tumma ma tane'bi ku'bu ndama üüdü tiya iini.

<sup>21</sup> Kudumma tumma ma tane'bi taalo köö'dö ndama tasaasa ma eedi ma ömö'di, lakiini Koronggore ya Insili ya anangnga kadu ökönö ka teema tumma na Masala.

## 2

*Katalaana na korokoro no nja taama tanno eene*

*(Yahüüsa 1.4-13)*

<sup>1</sup> Lakiini nagane'bi na korokoro no ka takabbü 'dala ka kadu ka söödö 'billi ya, a 'bitingngö ara katalaana

na korokoro no sa kabbü 'dala kalaana kadu ka eema ma taama kadu, ka'düsünü Uugaara ya ana türü ya ya oolona eege ya kara tö'dö ana inde ka eyi tiya eene areere.

<sup>2</sup> A kadu kadhabbu kara tuurna ka tatoroko tanno eene no keere ka anangnga kadu ka tamidhi fiini ya ma timin'da.

<sup>3</sup> Ka tallogo tanno eene kadaana aaga kalama ana eema ma elle tiya eene köö'dö iini ndama nang-güüdü tanno eene, tümmü adene neene killi taalo kara titaalo nja inde tanno eene taalo arigide.

<sup>4</sup> Taalo Masala mana 'bangnga ma kadhangga tanno agüünü tam'baga no, madhifigi eege co koolo ma inde kadimi'didene ana nakilli ka 'buugu tiya lüllü ya ara uuru ma Masala kara kindhigi tahükümüdene.

<sup>5</sup> Taalo Masala mana 'bangnga ma kadu ma 'billi, lakiini mö'dö a faaya a kadu tanno oroko no masa kafa ka kadu ka iidümmü kafünü eera nja Nööh tiya ageema tumma ma Masala ya.

<sup>6</sup> A Masala mümmü naanya ma Sadöma nja Amuura midhi manangnga eege kada fü'dö amang ka kadu tanno anu ka Masala no kara tö'dö kene keere no tussu iini.

<sup>7</sup> Moolona Luut ya adho ka fiini ya, agadhügürü nja kadu ma temelö ka fiini tiya kadu tanno oroko no na asilli eema no.

<sup>8</sup> Ömö'di ya miini, ya adho ka fiini ya ada kaneene nja eene 'bucca adinö aföönyö atoodo ka eema ma tatoroko tiya eene adinö kide a naguru a tuu'da niini tagu i'i, kudumma iini ka a'diila.

<sup>9</sup> Nggeege Uugaara ara tussu ka toolona kadu niini na 'diila no ka dhügürü tiya eene ara kafa ka kadu tanno oroko no ka uuru ma tapusu adene nja tahükümü.

<sup>10</sup> Afa kadu no uurna tallogo ma tuu'da na nyoro kamidhi tauugaara na Masala. Eema ma oroko ya na 'dinigi oona neene coo'do no, taalo ri'ba kagu eege ma tamidhi eema ma 'dotombo'do ya idhindhi ya.

<sup>11</sup> Salla kadhangga na agii'bi eege a türü no, taalo kümmü eege kamidhi eege kidha ma Uugaara.

<sup>12</sup> Lakiini kadu no miini no kafeene nja eema ma eriidö tiya taalo kussu eema ya ageenedene ma tatorodene ma take, kamidhi eema yeene ka titaalo kussu ya. Meene kara tagirinadene.

<sup>13</sup> Eege kassa amana faana ma tadhügürü ku'bu, ma tin'di ma eema tiya eene ka talinggo ya. Taneene ma tadhodho neene ma tümmü oona neene ka eema ma tatoroko ka töyeene ma uuru ka teene. Eege ka eema ma modolo, kene kara temmi nja aaga ma tagu eema ma taanyara kadhodho kiiisini aaga.

<sup>14</sup> Laala ma iye yeene adigine a temelö taalo küüsü

ka tatoroko, kiisini kadu na agi'di no, nanggeedi neene kakalaadene ka tallogo ma eema, eege ka laala ma linggi.

<sup>15</sup> Kaadha ka fiini tiya dhidho ya kaama kuurna fiini ya Balam 'bii'bala ya Baür keere ya asaasa faana ma eema tiya toroko ya.

<sup>16</sup> Lakiini aduna teeladene ka tatoroko tanno iini, ka kisine kada niimö ma eriidö talneege a tumma afa ömö'di agirnaana ka ne'bi aadha ka taa'baga tanno iini.

<sup>17</sup> Kadu na miini no kafeene nja nduguli tanno 'biidi ka titaalo kide no nja tülügü tanno tanya ka tiisö iini no, yungngo Masala ka takindinaana 'buugu ya sigiiri ya eene ku'bu ka talüllü na dhiiri no.

<sup>18</sup> Kindiri eema ma taa'baga ün'dügüngngö, ma tiisini kadu a temelö ma tuu'da eege kiisini kadu na kete karünö ka kadu tanno anna ka tatoroko no.

<sup>19</sup> Kiki eene a'da kafa ta kasaga a'da ka nanggeyi tanno eene ka kasaga ma tiya aga'da eege ya, kudumma a niimö tiya agii'bi ömö'di ya, ara ömö'di tadasaga tiya iini.

<sup>20</sup> Lakiini kadu no koolonadene ka tatoroko ma eema ma 'büdhlü no, a'da kandussu tatoonona yaaja Yasu Almasihi kassa ka tapadaga ka linggo ma tam'baga afe'de, ikiri kanda toroko dhidho ka ti'bi yeene ka dhidha ya.

<sup>21</sup> Kama taalo ka tagussu

fiini ya a'diila ya, kassa ka tafada kapadaga oona keere ka tumma tanno insili no kümmününja eene no.

<sup>22</sup> A tafeene ma tumma no ka timin'da, "Tiira apadaga ka toofo tanno niini," "A küdürü ma kadu ka tagala oogo ka oona mo, masa ka tapadaga ka'buna oona ka ndinco."

### 3

#### *Uuru na Uugaara*

<sup>1</sup> Waraga ökönö yungngo eede ka rigiri ada aaga kateefe ma a'a, neede ka asaasa eege no, nadirina eema aaga kide amang kede tafa'da aaga ka nanggüüdü na insili no.

<sup>2</sup> Amang kada tagiigi tumma na nagane'bi tanno insili no nja tanno kadafiini tanno ada kada tirina aaga ma tumma tanno Tatoonona nja Uugaara tiya aja.

<sup>3</sup> Ka dhidha aaga kama tussu a'da ka naguuru tanno eere no, kadu ökönö kinggide kara sa köö'dö kamidhi aaga kuurna ka eema ma tatoroko yeene keere.

<sup>4</sup> Eege kara tiki a'da, "Ara 'tö'dö' assa kiye? Kafaafa ma angnga kaaya eema nye'd'de tütü ka taneene jiddi ma Masala ka tarü'bü 'büdhlü."

<sup>5</sup> Eege kussu tumma no, kassa kanu kide ma Masala ka tarü'bü 'dotombo'do nja 'büdhlü a 'biidi ndama 'biidi a tumma ma niinö tanno oono.

6 A 'biidi tiya miini ya afe'de ka anangnga 'bühülü ma 'billi ka'duuru 'biidi kaaya.

7 Lakiini 'dotombo'do nja 'bühülü ma 'bitingngö kütü matara co ka issi a tumma ma Masala ka eyi tiya oono ma tindhigi uuru ma Masala kara tapusu kadu no taalo kussu tumma noono kaaya.

8 Nüimö inggide eede ka asaasa aaga a'da aaga tafa tüürü miini kateefe ma a'a, uuru ka ungodho ka Uugaara kafeene nja nagürüünü alif, alif ürüünü ka Uugaara kafeene afa uuru ka ungodho.

9 A nüimö ya Uugaara ka tiki ya taalo mara tafa kide afa ma kadu töccö kadeema, tadoono ku'bu noono. Lakiini midhi oona ku'bu mindhigi aaga kudumma oono taalo masaasa a'da kadu taaya, lakiini a'da a kadu taadha ka tatoroko nye'd'de kungngo.

10 Lakiini uuru na Uugaara kara tö'dö afa ma tanyooro kungngo. Ara 'dotombo'do saga titaalo ka uuru tanno miini no a tabaana ma toambo'do a 'buugu tatumuli ana issi, a 'bühülü nja eema tiya kide ya nye'd'de ara tamanyaga.

11 Üürü eema nye'd'de ara taga'dadene afa ma tiya kungngo, ara aaga ta kadu tanno afaanya no? Aaga aneene taneene ma tinsili nja taneene ma Masala.

12 Afa maada ka tindhigi uuru ma Masala

kungngo, aaga kardha ku'bu aaga tanangnga oogo ka öö'dö areere, uuru ma 'dotombo'do kara tatinoyo ka tangga'da, a eema ya ka 'dotombo'do ya tatumuli a tagu'daana.

13 Lakiini kada kindhigi afa ma tiya Masala ka takiki ya, 'dotombo'do tanno issi no nja 'bühülü tiya issi ya ara ta 'di ma kadu tanno a'diila no.

14 Aaga kardha ku'bu kateefe ma a'a, aaga tindhigi uuru no miini no a Masala tö'dö maduna aaga ka ta'diila a'da taalo a nüimö ya toroko nja hetti kada kidha moonoo.

15 Aaga iiri tidhi oona ku'bu na Uugaara ma tafini ma toolonadene iini afa ma tiya örre ma angnga tata'diila yaaja Bölis ka tari-giri ada aaga ya kungngo, a Masala ka anangnga ta'dara nja tussu eema iini.

16 Afa ma tiya ungnogo ka nawaraga tanno iini nye'd'de no, taalo kussu adene a kadu no nagaaga kabaana ka riifö iini afa ma tiya ka tagalinggo a türeene ma kasorne tanno insili no ma taama nanggeyi neene.

17 Nggeege kateefe ma a'a, kadirina ungnogo tumma no aaga a'da aaga tadinö ko'do, amang kada tafa turuna tatoroko ma kadu tanno taalo kussu seriye no. Aaga tamma ka 'buugu tiya ada ya a'diila ya.

18 Lakiini aaga inggiridene ka türü nja tussu eema ma Uugaara nja tatoonona

tiya aja Yasu Almasihi ya  
ana tüdhündhi 'bitingngö nja  
ta'billi. Amin.

## Waraga ya Yühanna ya Dhidha ya Tafa'da tumma

Yühanna ya tafiini ya arigiri waraga ya ungu co kadu ma kaniisa niini ka asaasa eege no afa meene kada laala tiya iini kungngo. I'i uu'bu eege ka nanggeedi a'da kaneene ka ungodho nja Masala nja Yasu Almasihi. I'i ümmünü Yasu a'da tumma ma tefe ka 'dī ya aganeene nja Pupa jiddi ma 'billi öö'dö ka 'büdhülü kada ömö'di. Agadünügü eema ma katalaana tanno oroko no, na alaana a'da Yasu taalo Almasihi. Yühanna anangnga tumma a kadu ma kaniisa a'da i'i ka eyi tiya iini aganeene nja Yasu, yungngo iini ka tussu dhorro a'da Yasu aga ömö'di ma timin'da ada 'Bii'bala ma Masala. I'i ya adirina eema eene kada kadu ma kaniisa a'da kasaasa Masala 'bucca kungngo kasaasa ajeene dhadha. I'i afünügü eege ko'do amang kene tütü ka tindhigi tanno eene ara Ugaara Yasu ka öö'dö afe'de.

### *Tumma ma tefe ka 'dī*

<sup>1</sup> Ungngo karigiri ada aaga waraga ya co aaga a tumma ma tefe ka 'dī tanno aganna kide ka dhidha ma eema nye'd'de no. Kaföönyö ungu, unguo tadinö kide

ana laala ma iye tiya iidi kadinö inggide, unguo iisine niidi kagümmü i'i ka oona, yungngo iidi ka teema iini a'da tumma ma tefe ka 'dī.

<sup>2</sup> Ka tefe ka 'dī ta'billi miini no ka tatele oona, unguo tasala eege. Yungngo iidi ka teema iini, unguo kungngo kadünügü tumma ma tefe ka 'dī ta'billi na aganeene nja Pupa kassa ka tele oona unguo no.

<sup>3</sup> Yüidi ka taföönyö a tiya yüidi ka tadinö kide ya kadadünügü unguo co aaga afe'de, amang kada tagusu oona ka taneene tanno iidi nja Pupa nja 'Bii'bala tiya oono Yasu Almasihi.

<sup>4</sup> Ungngo karigiri adaga ka eema ya co aaga amang ka dhodho tanno aja tatümmö.

### *Masala a töyeene*

<sup>5</sup> Tumma niidi ka taföönyö ka Yasu no, eege kamiini kidi ka tadünügü aaga a'da Masala ma töyeene a talüllü titaalo kono.

<sup>6</sup> Aminna, kaja ka takiki a'da kagosso angnga ka taneene nja Masala angnga saga tagala ka takütü ka tanna ka talüllü ya, ara angnga taga kadu tanno korokoro no nitaalo naneene taneene ma timin'da.

<sup>7</sup> Illi kaja ka taganna ka töyeene afa moonoo ka tanna ka töyeene kungngo, angnga taganeene ka'dügüllü angnga tafaana ka oona, eriidö ya 'Bii'bala tiya oono Yasu Almasihi tagunu tatoroko kaja ka oona.

<sup>8</sup> A kaja ka tiki a'da taalo angnga koroko, angnga tüsini nanggeyi naaja a timin'da titaalo kaja ka oona.

<sup>9</sup> A kaja ka tamma a'da angnga koroko angnga tati-raana dhorro ka Masala kidha, Masala ma dhorro mo madho ka fiini mara tamma kaja magala angnga ka oona madho angnga ka fiini.

<sup>10</sup> A kaja ka tiki a'da taalo angnga kagalinggo tatoroko ya, ara angnga tanangnga Masala ka takorokoro a tumma noono taalo ka tanna kaja.

## 2

### *Almasihi oolona kaja*

<sup>1</sup> Laala eede, a'a narigiri ada waraga aaga a'da aaga tafa ta'dingngö ka tatoroko. Üürü ömö'di saga 'dingngö ka tatoroko ya, Yasu Almasi-ihhi ya adho ka fiini ya eema nja Pupa kudumma angnga.

<sup>2</sup> A Yasu Almasihi ka eyi tiya iini a tirri ma tagala tatoroko naaja, taalo ungodho angnga lakiini ara tagala tatoroko ma kadu ka 'büdhülü nye'd'de kungngo.

<sup>3</sup> Kaja ka taföönyö talaana na Masala, ara angnga tagamma a'da ka kussu angnga oogo.

<sup>4</sup> Ömö'di ya iki a'da i'i ussu oogo ya, lakiini taalo alinggo a tumma tanno oono, akorokoro, taalo tumma dhorro kini.

<sup>5</sup> A ömö'di ya ümmü tumma na Masala alinggo iini ya, tasaasa na Masala ka tigi kini ka oona ara

angnga tagussu a'da angnga ka ungodho nja Masala.

<sup>6</sup> Ömö'di ya amma a'da i'i afünü sigiri nja Yasu ya, fa kini aneene taneene na Yasu Almasihi.

### *Talaana ma 'bitingngö*

<sup>7</sup> Nagöre eede, talaana neede ka rigiri ada co aaga no, taalo tumma na issi no eege kamiini, talaana na illi no eege kamiini, ya taganna kada ka dhidha aaga taföönyö.

<sup>8</sup> Lakiini a'a narigiri ada aaga tumma na issi no co aaga timin'da miini kijidene ka Yasu nja aaga kudumma talüllü kinynyo a töyeene ma timin'da ka öyeene.

<sup>9</sup> Ömö'di ya iki a'da i'i ama töyeene assa ka kirimi nagöre niini, i'i ya miini ya ta'bitingngö alefe tanna ka talüllü.

<sup>10</sup> A ömö'di ya asaasa nagöre niini ya, i'i yungngo efe ka töyeene, a niimö matara tüpü i'i ka tatoroko kungngo ya titaalo.

<sup>11</sup> A ömö'di ya akirimi nagöre niini, i'i anna ka talüllü awwa fiini taalo ussu kita iini ka tapadaga co, kudumma ma talüllü ka ta'bürü i'i akisinsoro.

<sup>12</sup> A'a narigiri ada aaga laala eede,

kudumma Masala mara tagala tatoroko naada kudumma ma eere tiya Yasu Almasihi.

<sup>13</sup> Aaga na kafaafa no, a'a narigiri adaga co aaga, kudumma ada ka ndussu Yasu ya ma dhidha ya.



Kadimöögö, narigiri ada a'a  
co aaga

kudumma ada ka  
tagii'bi Ebliisi.

14 A'a narigiri ada tumma  
aaga, aaga na kafaafa  
no,

kudumma ada ka tussu  
i'i ya aganna ka  
dhidha.

Kadimöögö, a'a narigiri ada  
co aaga

kudumma ada kana  
türü,

a tumma ma Masala  
tafünü sigiri kada ka  
nanggeedi

aaga kagii'bi Ebliisi.

*Aaga fa tasaasa eema ma  
'bühülü*

15 Aaga fa tasaasa eema  
ma 'bühülü alla eema ya ka  
'bühülü ya. Üürü ömö'di  
asaasa eema ma 'bühülü  
ya, taalo tasaasa a'da Pupa  
ka tanna kini ka eedi.

16 Eema nye'd'de kungngo  
ya ma 'bühülü ya, tall-  
ogo ma tuu'da a tallogo ma  
tasaasa eema ana iye, eema  
ka 'bühülü tiya nye'd'de  
kungngo taalo ö'dö ndama  
Pupa, ö'dö ndama 'bühülü.

17 A 'bühülü ana eema  
tiya inggide nye'd'de ya  
kadu ka asaasa ya, ara  
tamanyaga itaalo. A ömö'di  
ya ara tafünü sigiri ka  
Masala ya, ara tefe ka 'di  
ta'billi.

*Nadiidi na Almasiihi*

18 Laala eede, asa  
'bühülü takete ka titaalo,  
a tumma killi ka tirina  
co aaga a'da diidi ma  
Almasiihi inggide ara tö'dö.

A 'bitingngö asa nadiidi ma  
Almasiihi ka ndadele oona,

yungngo aja ka tagussu a'da  
'bühülü ndakete ka titaalo.

19 Kagedhe oona kaja ka  
oona, kudumma eene taalo  
ka kadu tanno aja. Kene ka  
ta kadu tanno aja katakütü  
nja angnga, eege kagedhe  
oona amang kene tussu  
adene a'da eege kitaalo nja  
angnga.

20 Illi aaga Koronggore ya  
Insili ya ungngo ada ka oona  
aaga nye'd'de tussu tumma  
ma timin'da.

21 Taalo a'a narigiri ada  
aaga, kudumma ada kitaalo  
kussu timin'da, lakiini  
kudumma ada ka tussu i'i,  
kudumma korokoro taalo  
atö'dö ndama timin'da.

22 Mada yungngo a ko-  
rokoro adha? Ömö'di ya  
iki a'da Yasu taalo Almasiihi  
ya i'i yungngo a diidi ma  
Almasiihi. I'i a'düsünü Pupa  
nja 'bii'bala eege a teera ma  
eene.

23 Ömö'di ya a'düsünü  
'Bii'bala ya, a'düsünü Pupa  
tekere, a ömö'di ya amma ka  
'Bii'bala ya, amma ka Pupa  
tekere.

24 Aaga assa kide so, yaada  
ka taföönyö ka dhidha ya  
ütü kada. Üürü nggeege  
ya, ara aaga tekere tütü ka  
'Bii'bala nja Pupa.

25 Tumma no eege  
kungngo a Yasu ka takiki  
a'da i'i ara tanangnga  
angnga no, tefe ka 'di ta'billi.

26 A'a narigiri ada aaga  
a tumma co aaga ma kadu  
tanno kasaasa tiisini aaga  
no.

27 A Yasu Almasiihi uuru  
Koronggore yiini kada ka

oona, a Koronggore yiini kara tütü kada ka oona, taalo aaga ka tasaasa ömö'di a'da alaanaga aaga. Kudumma Koronggore alaana aaga ka eema nye'd'de, talaana niini eege kamiini, timin'da eege kamiini, taalo korokoro. Aaga linggo, aaga ütü ka talaana ma Koronggore so, aaga ütü ka taneene nja Yasu.

### *Laala ya Masala*

<sup>28</sup> A 'bitingngö laala eede, aaga idhi oona kini, amang kini tadhe, angnga kaana türü ana i'i, a modolo miini tafa tagu angnga kini ka tö'dö.

<sup>29</sup> Kussu aaga a'da Yasu adho ka fiini, aaga tussu a'da ömö'di ya alinggo tumma na dhorro no, i'i ya 'bii'bala ma Masala.

## 3

### *Laala ma Masala*

<sup>1</sup> Aaga sala ka Pupa ka asaasa angnga nya idhi angnga kana eere a'da laala ma Masala, a'da timin'da angnga ka laala tiya oono, a kadu ka 'büd'hülü taalo kussu angnga kudumma eene taalo kussu Masala.

<sup>2</sup> Kadu eede, 'bitingngö ya angnga ka laala ma Masala, a ta'bitingngö ara angnga taga minna. Illi angnga kagussu a'da Yasu ka tabbü 'dala ya, ara angnga tafeene nja iini kudumma aja ka takassa kini ana oona miini.

<sup>3</sup> Ömö'di ya ümmü tindhigi ma Almasihi ya,

anangnga tuu'da niini ka tinsili afa Yasu ka tinsili kungngo.

<sup>4</sup> A ömö'di ya weerö a'bana ko'do a tumma ana seriye tiya Masala, kudumma weerö a'da ta'bana ko'do ana seriye.

<sup>5</sup> Kussu aaga a'da Yasu Almasihi ö'dö ka 'büd'hülü kita amang kini ta'duga tatoroko nüidi, taalo tatoroko kini ka oona.

<sup>6</sup> A ömö'di ya amma'da kini nja tiya taalo a tütü ka tüüni weerö ya. A kadu na weerö no taalo kadinö kini kitaalo kussu i'i 'do.

<sup>7</sup> Laala eede, aaga tafa ka ömö'di töccö iisini aaga. Ömö'di ya üüni ta'diila ya insili oona afa ma Yasu ka tinsili kungngo.

<sup>8</sup> I'i ya ütü ka tüüni weerö ya ama ma Ebliisi, kudumma Ebliisi jiddi ma 'billi üüni weerö. A 'Bii'bala ma Masala agöö'dö ka 'büd'hülü miini ka öö'dö tarigi linggo na Ebliisi.

<sup>9</sup> Taalo ömö'di ya ageene-dene ndama Masala ya ara tütü ka linggo tatoroko kudumma tööyö tammo Masala mütü kini itaalo ara tambaanya tüüni tatoroko kudumma iini ka tageene-dene ndama Masala.

<sup>10</sup> A tambanjaana ku'bu ma laala ma Masala nja laala ma Ebliisi eege kungngo, ömö'di ya taalo üüni ta'diila anu ka örre tiya iini ya, taalo ö'dö ndama Masala.

### *Aaga asaasa ajeene*

<sup>11</sup> Talaana naada ka taföonyö ka dhidha no, kiki a'da angnga tasaasa ajeene.

12 Angnga tafa tafeene afa ma Kayiin ya agiidi örre yiini ya. Kayiin aga 'bii'bala ma Ebliisi. I'i agiidi örre yiini amana? I'i agiidi örre kudumma linggo tanno Kayiin ka kalinggo ma weerö, a linggo na örre tiya iini tagalinggo ma ta'diila.

13 Aminna, nagöre eede, aaga fa tadhère üürü kadu ma 'büdhülü kagiri aaga.

14 Kussu angnga a'da kada'da angnga ka inde, angnga tagata'daga ka tefe ka 'di, kussu angnga tumma no nya? Kussu angnga eege kudumma aja ka tasaasa nagöre naaja. Ömö'di ya anu ka nagöre ya, ara tütü ka inde.

15 Ömö'di ya akirimi örre yiini ya i'i ya ömö'di tiya agirina kadu ya miini. Aaga kussu a'da ömö'di ya agirina kadu ya taalo tefe ka 'di ta'billi kara tanna kini.

16 Kussu angnga minna yungngo tasaasa, Yasu üpü eyi yiini co ka üüdü ma angnga, angnga tekere tüpü nanggeyi naaja co ka üüdü ma nagöre tanno aja.

17 Ömö'di ya eema ma 'büdhülü ya a'diila ya ka tanna kini assa taalo ana 'bangnga ma örre ya eema ka titaalo kini, ömö'di ya miini ya ara tasaasa na Masala tafünü sigiri kini nya?

18 Ka laala eede, katafa tageema tafaana ka oona a tumma ma niinö nja onngo'do ün'dügüngngö, lakiini a linggo nja timin'da.

*Fünü sigiri ka Masala kidha*

19 Nggeege ya, ara angnga tagussu a'da angnga ka kadu ma timin'da a ri'ba taalo a tagu angnga ka Masala kidha.

20 Üürü nanggeedi naaja ko'deere angnga, angnga tagussu a'da Masala ma dhabbu a nanggeedi tanno aja, mussu eema nye'd'de.

21 Kadu eede, ka nanggeedi tanno aja taalo ko'deere ya, taalo ri'ba ma ta'dingnge ka Masala kidha kara tagu angnga.

22 Ara angnga taduna niimö yaaja ka tasaasa kono ya nya? Kaja ka taföönyö tumma kono angnga tagalinggo a tumma tanno 'diila kono ka oona no.

23 Talaana noono ka anangnga angnga no, anangnga tagamma ka eere ma Yasu Almasihi 'Bii'bala yoono, angnga tafaana ka oona afa moono ka tagalaana angnga kungngo.

24 Ömö'di ya ara talinggo a talaana tanno Masala ya, ara tafünü sigiri ka Masala a Masala tafünü sigiri kini. Angnga kagussu a'da Masala mafünügü sigiri kaja, a Koronggore tiya oono ka anangnga angnga ya.

## 4

*Koronggore ma timin'da ya nja tiya ma korokoro ya*

1 Kadu eede, aaga fa tamma ka nagoronggore 'do ün'dügüngngö, aaga asaana nagoronggore ku'bu

kudumma nagane'bi tanno korokoro no kö'dö ka 'bühülü kadhabbu.

<sup>2</sup> Ara aaga tussu Koronggore ya Masala nya? Koronggore ya tamma ka Yasu Almasihi ya ö'dö ka tamö'di ya, koronggore ya miini ya ndama Masala.

<sup>3</sup> Lakiini koronggore ya taalo amma a'da Yasu ö'dö ndama Masala ya, i'i ya koronggore ya diidi ma Almasihi ya yaada ka taföonyö a'da ara tö'dö, i'i yungngo ka 'bühülü 'bitingngö.

<sup>4</sup> Laala eede, aaga ka ma Masala, aaga tagii'bi nagane'bi na korokoro no. A Masala mungngo kada mana türü adagii'bi Ebliisi, ya ungnö ka 'bühülü 'bitingngö ya.

<sup>5</sup> Eege keema a tumma ma 'bühülü, a 'bühülü taföonyö kene kudumma eene ka ma 'bühülü.

<sup>6</sup> Angnga ka ma Masala. A ömö'di ya ussu Masala ya aföonyö tumma naaja. A ömö'di ya taalo ama Masala ya taalo aföonyö tumma naaja, nggeege yungngo aja ka tagussu tambananago ma korokoro nja Koronggore tiya dhorro ya.

### *Masala ma tasaasa*

<sup>7</sup> Ka tasaasa ajeene so kadu eede, kudumma tasaasa kö'dö ndama Masala. A ömö'di ya asaasa kadu ya ageenedene ndama Masala, ussu Masala.

<sup>8</sup> Ömö'di ya taalo asaasa kadu ya, taalo ussu Masala, kudumma Masala oogo ma tasaasa.

<sup>9</sup> A Masala mala tasaasa noono angnga, kono ka kürünü 'Bii'bala yoono ya ungnodho ya, öö'dö ka 'bühülü a'da amang kaja tefe ka 'di ana i'i.

<sup>10</sup> Tasaasa eege kungngo, tasaasa naaja ka asaasa Masala no taalo ka dhorro, lakiini Masala masaasa angnga magürünü 'Bii'bala yoono kada tirri ma ta'duga tatoroko naaja.

<sup>11</sup> Kadu eede, ka Masala ka ndasaasa angnga tasaasa no 'dee, kada asaasa ajeene tekere.

<sup>12</sup> Taalo ömö'di ma tadinä ka Masala ana ööye, a kaja ka tasaasa ajeene ara Masala tütü ka taneene nja angnga a tasaasa noono tütü kaja ka oona.

<sup>13</sup> Angnga ka kussu a'da angnga köödhi nja Masala, a Masala töödhi nja angnga kono ka anangnga Koronggore yoono angnga.

<sup>14</sup> A angnga ka kussu, angnga tadinä kide, ungnö tadirina a kadu a'da Masala magürünü 'Bii'bala yoono tatoonona ma 'bühülü.

<sup>15</sup> Ömö'di ya amma a'da Yasu a 'Bii'bala ma Masala ya, ara Masala töödhi mafünü sigiri, i'i tafünü sigiri nja Masala.

<sup>16</sup> Angnga kussu tasaasa na Masala ka anangnga angnga no. Masala ma tasaasa, a kadu na aneene ka tasaasa no, kafünü sigiri kono, Oogo mafünü sigiri kene.

<sup>17</sup> Tasaasa katiimö kaja amang kaja tana rüsü ka uuru ma tahükümü

kudumma tefe ka 'dī tanno aja ka 'būdhülü tiya kafeene angnga nja Almasiīhi.

18 Taalo ri'ba ka tasaasa, tasaasa na dhorro no ya kasoro ri'ba kaja ka oona, kudumma a ri'ba kama tapusu adene. Ömō'dī ya ari'ba ya taalo tasaasa na Masala kadigine kini ka oona.

19 Angnga tafaana ka oona kudumma Masala masaasa angnga ka dhidha.

20 Ömō'dī ya iki a'da, "Nasaasa a'a Masala," a'da agiri örre tiya iini, ömō'dī ya miini ya a korokoro, kudumma iini ka anu ka örre tiya iini ka iji i'i ana ööye ya, ara tambaanya tasaasa Masala miini ka itaalo adinö kono ana ööye mo?

21 Tumma na öö'dö ndama Yasu Almasiīhi no kiki, Ömō'dī ya asaasa Masala ya a tasaasa örre ya iini.

## 5

*Tamma ka 'Bii'bala ma Masala*

1 Ömō'dī ya amma a'da Yasu ya Almasiīhi ya ageenedene ndama Masala nja ömō'dī tiya asaasa pupa ya, ara tasaasa 'bii'bala yiini.

2 Kakussu angnga a'da kasaasa angnga laala ma Masala kaja ka tasaasa Masala angnga tagalinggo a talaana tanno oono.

3 Kudumma tasaasa ma Masala a'da angnga tagalinggo a talaana tanno oono, a talaana noono taalo kagu'daana.

4 Ömō'dī ya ageenedene ndama Masala ya ara tii'bi eema ma 'būdhülü, tamma ka Masala naaja eege kungngo kara tanangnga angnga ka kilinigi eema ma 'būdhülü co.

5 Mada yungngo ara takilinigi 'būdhülü co? Illi ömō'dī ya amma a'da Yasu a 'Bii'bala ma Masala.

6 Ömō'dī ya ö'dö ya, Yasu Almasiīhi i'i ya miini ö'dö a 'biidi nja eriüdö, taalo 'biidi unggodho i'i lakiini a 'biidi nja eriüdö. A Koronggore i'i yungngo atiraana, kudumma Koronggore a timin'da.

7 Eege na iidoona no kadünnü tumma ma timin'da.

8 Koronggore nja 'biidi nja eriüdö eege na iidoona no ka unggodho.

9 Üürü kamma angnga ka tumma tanno kadu, lakiini tumma na Masala ka idhindhī. A tumma na Masala noono ka tageema ma 'Bii'bala tiya oono eege kungngo.

10 Ömō'dī ya amma ka 'Bii'bala ma Masala ya, tumma no miini kungngo iini ka eedi. A ömō'dī ya taalo amma ka Masala ya, anangnga Masala kada korokoro, kudumma iini taalo amma ka tumma tanno Masala ka tiraana ma 'Bii'bala tiya oono.

11 Tumma eege kungngo, Masala manangnga tefe ka 'dī ta'billi angnga, a tefe ka 'dī na miini no kungngo a 'Bii'bala tiya oono.

12 Ömö'di ya amma ka 'Bii'bala ya, tefe ka 'di na miini no kungngo ömö'di tiya miini ya. A ömö'di ya taalo amma ka 'Bii'bala ma Masala ya taalo tefe ka 'di na miini no kini.

*Tefe ka 'di ta'billi*

13 A'a narigiri ada aaga amang kada tussu a'da kana aaga tefe ka 'di ta'billi, aaga na amma ka 'Bii'bala ma Masala no.

14 Ka kussu angnga dhorro a'da ara Masala taföönyö fara yaaja kaja ka tasaasa nñimö tiya oono ya a'diila kono ka oona ya.

15 A kaja ka tagussu a'da oogo maföönyö fara ma nñimö tiya aja ka taafara kono ya, angnga tagussu a'da nñimö ya miini ya ara tananja angnga.

16 Üürü naduna o'o örre yüüdü ka tüüni tatoroko na taalo kara tüpü i'i ka inde no, fa kini afara ka Masala, oogo mara tanangnga tefe ka 'di iini. A'a neema ka kadu tanno weerö tammo eene taalo ma tüpü eege ka inde mo. Tatoroko kinggide kuurugu kadu ka inde. Taalo a'a niki a'da ara tafara ka Masala kudumma iini.

17 Eema ya toroko nye'd'de ama tatoroko, illi tatoroko ökömö kinggide taalo mara tüpü angnga ka inde.

18 Kussu angnga a'da ömö'di ya ageenedene ndama Masala taalo talinggo tatoroko, ömö'di ya ageenedene ndama Masala ara tafa kini, a Ebliisi taalo ara tilí i'i ka oona.

19 Kussu angnga a'da angnga ka kadu tanno Masala, a kadu ma 'büdhülü nye'd'de ungngo ka nñisö ma tauugaara ma Ebliisi.

20 Kussu angnga a'da 'Bii'bala ma Masala ö'dö anangnga ta'dara angnga amang kaja tussu oogo, oogo ma timin'da. Angnga takütü kono oogo ma dhorro nja 'Bii'bala tiya oono Yasu Almasiihi. Oogo ma Masala tammo dhorro mo nja tefe ka 'di ta'billi.

21 Laala eede, agadinö ko'do aaga tafaana ka oona ma namasala ma korokoro.

## Waraga ya Yühanna ya Eera ya Tafa'da tumma

Tafiini Yühanna arigiri waraga ya adhügüngü ya, ungu co kaniisa tammo iini ka tümünü oogo a'da "aka mo." I'i asaasa tö'dö tassa kene kita kungngo. I'i iki a kadu ma kaniisa a'da kaföönyö tumma na Yasu kunggeene ka fiini ma tasaasa ajeene nja ka könö. Adünügü eema eene ma katalaana tanno oroko no na iisini kadu no eene ka tiki a'da Yasu taalo ö'dö ka 'büdihülü kada ta ömö'di.

### *Töøjülü*

1 A'a na tadiifi, nunggu tumma no co aka tammo a Masala ka tagesse oogo mo nja laala tiya oono, neede ka asaasa eege ma timin'da nye'd'de no. Taalo a'a ungodho a'a nungngo nasaasa o'o, a kadu nye'd'de na ussu timin'da no kasaasa o'o.

2 Kudumma a timin'da tütü kaja ka eedi ya, kara tütü kaja ta'billi.

3 A türü nja 'bangnga nja ta'diila ndama Masala Pupa nja Yasu Almasihi 'Bii'bala ma Pupa aneene nja angnga ka timin'da nja tasaasa.

### *Timin'da nja tasaasa*

4 Ka'diila oona eede nadhodho 'do kede ka tuna laala yüüdü öccö ka tunggunu ka fiini ma timin'da, afa ma

tiya Pupa ka tadirina angnga ya.

5 A 'bitingngö, 'badaada eede, nasaasa a'a niimö ungodho küdü, taalo talaana könö afe'de, talaana na illi kaja no eege kamiini, lakiini a'a nasaasa küdü a'da angnga tafaana ka oona.

6 Tasaasa eege kungngo, a'da angnga tagunggunu ka fiini ma talaana tanno oono, a talaana eege kamiini, afa maada ka taföönyö ka dhidha kungngo, fiini ma tasaasa.

7 'Büdihülü ya ticine a kadu ma tiisineene no, taalo kamma a'da Yasu Almasihi öö'dö ka 'büdihülü a tuu'da ma tadü'd'dü. Tatiisineene ya diidi ma Yasu i'i ya miini.

8 Aaga adinö ko'do amang kada tafa taama linggo tanno ada ka tagalinggo ün'dügüngngö. Lakiini ara aaga ta'duga talingnge naada kadigine.

9 Ömö'di ya ata'da ka tumma tanno Yasu ko'do itaalo idhi oona ka talaana tanno Almasihi ya, taalo Masala ma taneene nja iini. Ömö'di ya idhi oona ku'bu ka talaana tanno Almasihi, ara taneene nja Pupa nja 'Bii'bala nye'd'de.

10 Ka ömö'di töccö ka tö'dö a talaana tanno eefe no, aaga fa tamma kini kada ka 'di.

11 Kudumma ma ömö'di tiya ara tamma kini ya ara toso ka eema ma tatoroko nja iini.

12 Tumma kungngo eede kadhabbu neede kadirigiri adaga co aaga no, illi a'a niki a'da nüüdhi tikinggi, ara a'a

kaala aaga kide ana oona  
ma a'a, angnga saga tageema  
angnga tagadhodho.

<sup>13</sup> Laala ya ñnye tammo  
üüdü ya Masala ka tagesse  
eege no kööjülü o'o.



## Waraga ya Yühanna ya Iidoona ya Tafa'da tumma

Yühanna ya tafiini i'i ari-giri waraga ya adhügüngü ya ungu co uugaara ma kaniisa ya ana eere a'da Kayis ya. Yühanna indhigi Kayis ko'do kudumma iini ka tagüüni tatafala amana eema a kadu tanno öleele kalaana tumma ma Injüli ma Yasu. I'i eemaga tumma co Kayis a'da ümmü taneene ma kadu ma kaniisa na üüni eema ya a'diila ya. I'i iki iini a'da, afa turna kadu na üüni tam'baga no keere nja tanno ümmü nanggeyi neene ka tii'baana ka nakaniisa no.

### Töøjülü

<sup>1</sup> Waraga ya ö'dö ndama a'a na tadiifi no nunggu co teefe ma a'a Kayos yeede ka asaasa i'i ana eedi timin'da ya.

<sup>2</sup> Teefe ma a'a, nasaasa a'a a'da o'o taneene a ta'diila ka eema nye'd'de. Ka ta'diila ma tuu'da ma oona nja o'o ka'diila ka koronggore.

<sup>3</sup> Ka'diila oona eede a nagöre köö'dö kadiri tumma ma o'o ka tümmü timin'da na o'o tunggunu ka fiini ma timin'da.

<sup>4</sup> Taalo nïimö ma tanangnga a'a ka tadhodho afa ma tiya eede ka föönyö a'da laala yeede kunggunu ka fiini ma timin'da.

### Yühanna afünügü Kayis ko'do

<sup>5</sup> Teefe ma a'a, a'diila nggeege üdü kafa ka nagöre ma angnga nja kölöge.

<sup>6</sup> Kadirina tumma ma o'o kidha ma kaniisa a'da o'o nümmü eege a tasaasa. Ara ta'diila küdü kara tattogo eege, a tumma no kara ta'diila ka Masala ka oona no.

<sup>7</sup> Eege kungeene kudumma eere tiya Almasi-ih, kaanu ka kona nïimö ka kadu no taalo kamma ka Almasi-ih no.

<sup>8</sup> Angnga ama tada'da kadu no, amang kaja toso ka linggo ma timin'da nja eene.

### Ditrüfös nja Dimitrios

<sup>9</sup> A'a narigiri ada waraga co kadu ka kaniisa, illi Ditrüfös ya asaasa a'da i'i ta uugaara meene ya, taalo asaasa angnga.

<sup>10</sup> Kede kara tö'dö, ara a'a sa tirina eema yiini ka tüüni ya o'o, i'i adünnü tumma na toroko no kaja ka oona. I'i taalo aadha ka eema tiya miini ya, i'i anu ka tada'da nagöre ma angnga, adünügü tumma a kadu töccö a'da kafa takinyi eege. Kene ka takinyi eege ya, ikiri ka tasoro eege ka kaniisa.

<sup>11</sup> Teefe ma a'a, fa takinya tumma na toroko no, o'o adha ya, üüni eema ya a'diila ya. Ömö'di ya a linggo tumma na 'diila no, i'i ama Masala. A ömö'di ya üüni tumma na Ebliisi ya, taalo adinö ka Masala.

<sup>12</sup> A kadu nye'd'de kungngo keema a tumma

na 'diila na Dimitrios ka tüüni no, a taneene niini tanangnga kadu ka tussu a'da a'diila a angnga teema kini ka oona nggeege, na o'o tussu a'da tumma naaja ka timin'da.

<sup>13</sup> Eema inggide a dhabbu 'do yeede ka asaasa tarigiri ada o'o iini, lakiini a'a taalo nasaasa i'i kada hibiri nja galamu.

<sup>14</sup> Nadinö a'a fiini a'da na a'a tassa küdü kete kungngo angnga saga teemaana ka oona.

<sup>15</sup> A'a nöjülü o'o. Kateefe no eege kungngo kita no na asaasa o'o no köjülü o'o. Öjülü kateefe na asaasa angnga no a nagereene tanno eene.

## Waraga ya Yahüüsa Tafa'da tumma

Waraga ya adhüküdhükü ya, Yahüüsa i'i yungngo agarigiri. I'i aga örre ya Yasu. I'i arigiri waraga ya co kadu ma kaniisa könö na tumma ma kadalaadene tanno korokoro no ka'bana ko'do nja eene. Katalaana no ka'bana ko'do a talaana ma türü ma Masala ka'bunu kadu ma kaniisa a'da kaneene ka fiini tiya toroko ya. A Yahüüsa tageema nja kadu kaniisa a'da kümmü ajeene dhorro ka tumma ma timin'da ma Masala nja Injüüli tammo Yasu afa meene ka taföönyö ka kadafiini tanno Yasu no kungngo.

### Töøjülü

<sup>1</sup> Waraga ya ö'dö ndama a'a Yahüüsa ömö'di ma linggo ya Yasu Almasihi nja örre tiya Yaguub, nunggu co ka kadu tanno Masala Pupa ka tümünü eege no Pupa yaaja kasaasa eege mafa kene ana Yasu Almasihi.

<sup>2</sup> 'Bangnga mungngo ada dhabbu nja ta'diila nja tasaasa.

### *Katalaana na korokoro no (2 Bütrüs 2.1-17)*

<sup>3</sup> Kadu eede nasaasa a'a tagarigiri ada waraga aaga ma toolonadene tanno aja no, a'da niji a'a eedi yeede ka anangnga a'a ka rigiri adaga waraga aaga amang kada takardha ku'bu aaga talinggo dhorro ma

tümmöönö ka tamma tanno Masala ka anangnga a kadu tanno oono nye'd'de ta unggodho.

<sup>4</sup> Kudumma kadu könö kinggide kalinggo diidi ma Masala kafiri kada ka söödö kada ünggü ma taga'da türü na Masala kafa kaja taganeene taneene ma tatoroko. Eege ka'düsünü Uugaara yaaja Yasu Almasihi ya unggodho ya.

<sup>5</sup> Nasaasa a'a tadirina tumma aaga, kussu aaga a'da Masala kono ka toolona kadu noono ka Misiri, lakiini amussu kungngo ya magirina kadu no taalo kamma kono no.

<sup>6</sup> Nja kadhangga tanno taalo kümmü linggo neene dhorro no, kaadha ka 'buugu ma taneene tiya eene, mafi'dini Masala eege ku'bu a nakilli ta'billi manangnga eege ka 'buugu tiya alüllü ya ara uuru ma tasigidene na dhabbu no köö'dö.

<sup>7</sup> Afa Sadöma nja Amuura nja naanya tanno akete kene no, kagalinggo eema ya toroko ya temelö ya taalo adho ka fiini ya, kara tapusu adene ka issi ta'billi amang ka kadu töccö tussu.

<sup>8</sup> Kadu no kaneene afa kadu ma kümböödö no, ma taga'da tuu'da neene ana eema ma temelö, kanu ka tauugaara keela kadhangga.

<sup>9</sup> Munda Mikayiil ya uugaara ma kadhangga ya kene ka tisaana ka oona ma oofu tiya Müüsa nja Ebliisi ya, taalo agasigi i'i a tumma

ma midhi agala ka tiki iini,  
 “A Masala teela o'o.”

<sup>10</sup> A kadu na miini no kar'daana eema a'da taalo kussu, lakiini eema yeene ka tussu ya, kussu i'i afa ma eema ma eriidö ya taalo ussu nümö ya, i'i yungngo anangnga eege ka taama.

<sup>11</sup> Am'ba kene kudumma eene ka tuurna ton'd'do ya Kayin keere, kummünü eyi yeene ka tam'baga afa Balam kisi ka eema ma almaala keere, kaaya afa Koreh iini ka tagaanu ka tumma tanno Masala.

<sup>12</sup> Kafeene nja nyoro ka 'buugu ma tagureene ma tanagöre kaguri a'da taalo modolo magu eege, kanaana iye ka eyi tiya eene, kaguri küüsü. Kafeene nja tülüügü na 'biidi ka titaalo kide no, a tanya tiisö iini. Eege ka naafa ma tüyi taalo iye kide kaaya teera kafannadene ana ereere.

<sup>13</sup> Kafeene nja 'biidi ma to tiya lumuli ya üpü ndoore kada modolo, eege kafeene nja midigi tammo öleele ün'dügüngngö mo. Masala mafa kene ma tanangnga eege ka 'buugu tiya lüllü ya turi.

<sup>14</sup> Akanuk ya iidümmü afünü eera ka Adam keere ya adirina tumma eene iki, “Aaga assa ka Uugaara ka öö'dö nja kadhangga tanno iini na insili no kadhabbu.

<sup>15</sup> Ara tö'dö tümmü kadu nye'd'de asigi kadu no oroko, neene ka teema kini ko'do eege na oroko no ka

eema tiya eene ka talinggo ya nja eema tiya toroko ya.”

<sup>16</sup> Kadu no ka'digineene kar'daana eema, karuna eema ma tatoroko ma nanggeedi tanno eene, ka'diniga oona neene coo'do killi kadu könö ma tasaasa eema ma nanggeyi tanno eene.

*Taneene ma kadu ma kaniisa*

<sup>17</sup> Illi aaga kadu eede, aaga kīgi tumma na kadafiini tanno Uugaara tiya aja Yasu Almasihi ka tageema 'billi no.

<sup>18</sup> Kiki aaga, “Kadu king-gide kara sa köö'dö ka uuru tanno eere no kamidhi aaga, kuurna fiini ma tatoroko yeene keere.”

<sup>19</sup> Eege kasümünaana kadu ku'bu kasaasa eema ma 'büd'hülü taalo Korong-gore eene ka oona.

<sup>20</sup> Lakiini aaga kadu eede, aaga idhi oona ku'bu ka tamma ma Masala tammo insili mo, aaga tafara ka Masala a Koronggore tiya Insili ya.

<sup>21</sup> Aaga fa ka oona ka tasaasa ma Masala, aaga tindhigi 'bangnga ma Uugaara tiya aja Yasu Almasihi ma tö'dö a tefe ka 'di ta'billi aaga.

<sup>22</sup> Aaga ana 'bangnga ma kadu tanno alefe ta'doore ka nanggeedi no.

<sup>23</sup> Iisi kadu ökönö na asaasa toolonadene ka issi no ungu eege kürö, ala 'bangnga a kadu ökönö a ri'ba, lakiini anu ka en'di

tiya yeene ya nyoro a tuu'da  
tanno eene ka tanyoro eege.

*Tamana ta'diila a Masala*

<sup>24</sup> Masala mana türü ma  
tafa kada kudumma ma  
eema tiya toroko ya, mara  
kanangnga aaga ka 'dingnge  
kidha ma tidhindhî tanno  
oono, aaga tadhodho a  
tumma ma toroko ya titaalo  
ada ka oona.

<sup>25</sup> A tidhindhî na Masala  
ma unggodho mo tatoonona  
yaaja ana Yasu Almasihi  
Uugaara yaaja, tidhindhî nja  
tauugaara nja nagürüünü  
tanno dhidha no, nja  
'bitingngö nja ta'billi.  
Amin.

## Waraga ya Yühanna ma Tumma tanno Yasu Tafa'da tumma

Sorne ya tafiini Yühanna, i'i yungngo arigiri ma tanangnga tindhigi nja tafünügü kadu ma kaniisa ko'do na kadu kadalinggo eege kudumma ma tamma tanno eene ka Yasu Almasihi no. I'i arigiri a'da Almasihi ara tii'bi kadu na anu ka tumma tanno Masala no, ara ka anangnga talingnge a kadu tanno ütü ka tamma ka Masala no. I'i arigiri nawaraga co nakaniisa tanno iidümmü kafünü keera no ma tuu'bu eege ka nanggeedi a'da kütü ka tamma kafada ka fiini ma talaana tanno toroko no nja ungnö ma tam'baga (Tumma na Yasu 2—3). Yühanna ikiri eema yiini ka tijöögö ma Masala ka kööyö nja tanno amana tidhindhi iini (Tumma na Yasu 4). Yühanna iji 'buugu ma dhünggü ya agiididene, Almasihi ya a'duga sorne ka nüüsö ma Masala ya kudumma iini i'i yungngo ama tafa'da i'i. Tiji 'buugu no kaala angnga a'da Masala nja Almasihi eege kungngo kafa ka eema tiya ka 'büdihülü ya (Tumma na Yasu 4—5).

Yühanna iji 'buugu ma tahükümü tanno ara tö'dö ka kadu tanno anu ka Masala no, tiji 'buugu

ma nahitimi ka iidümmü kafünü eera (Tumma na Yasu 6.1—8.5), tijöögö ma iidö ka iidümmü kafünü eera (Tumma na Yasu 8.6—11.19), nja tijöögö ma naadho ka iidümmü kafünü eera (Tumma na Yasu 16.1—21). Almasihi ara tii'bi tatoroko ara tümmü kadu na anu ka timin'da tanno iini in'dili kungngo (Tumma na Yasu 17—20). Masala mara taga'da 'büdihülü ya, mara ka talinggo 'büdihülü ya issi ya, a kadu na ümmü i'i kada dhorro no kara taneene kada ungnodho ta'billi. Taalo 'büidi ma iye ma tadhügürü alla tin'di alla inde (Tumma na Yasu 21—22).

<sup>1</sup> Tumma na Yasu Almasihi ka öö'dö iini ndama Masala, aala a kasaga tanno oono minna ara talinggo adene areere. Magürünü tadhangga yoono a'da aco adirina a tasaga tiya oono Yühanna.

<sup>2</sup> A Yühanna tadiri eema yiini ka tadinö kide ya nye'd'de ma Masala nja tumma tanno Yasu Almasihi.

<sup>3</sup> A'diila nja ömö'di tiya iiri tumma ma tane'bi no, a'diila nja kadu na toodo kide kamma kide, kanangnga tumma na kirinja kide no ka nanggeedi, kudumma uuru ka ndakete.

*Töøjülü nakaniisa na iidümmü kafünü eera no*

<sup>4</sup> A'a na Yühanna nunggu a'a tumma no co nakaniisa tanno iidümmü kafünü eera no ka anya ma Asiya no.

A türü nja ta'diila tanno Masala a tananja aaga ndama Masala ndama tiya inggide ya nja tiya aganna kide ya nja tiya ara tö'dö ya, ndama nagoronggore tanno iidümmü kafünü eera no kidha ma kööyö tiya iini,

<sup>5</sup> ndama Yasu Almasihi ya adho ka fiini ya, ya adinö ka tumma ma Masala, ya afiki'dö ka inde ka dhidha ya, a tauugaara ma naguugaara ma 'büdühülü. I'i asaasa angnga oolona angnga ka tatoroko tanno aja ana eriidö tiya iini.

<sup>6</sup> Anangnga angnga kada tauugaara nja ka'boge ma talinggo ada a Masala nja Pupa tiya iini, tidhindhi nja türü kungngo iini turi ta'billi. Amiin.

<sup>7</sup> Aaga assa kini inni ungunu atö'dö ndama tülüügü,

a kadu nye'd'de kara tiji i'i

nja kadu tanno üfü i'i no,

a kadu ka 'büdühülü nye'd'de tafara kudumma iini.

Kara tatimin'da. Amiin.

<sup>8</sup> Masala Uugaara miki, "A'a na dhidha na ta eere, oogo ma 'bitingngö, maganeene, oogo mungngo mara tö'dö, mana türü ma eema nye'd'de."

*Tata tüm'bü ma tumma tanno Yasu*

<sup>9</sup> A'a na örre tiya ada Yühanna, angnga ta ungodho ka dhügürü nja tauugaara nja tidhi oona

ku'bu naaja ka Yasu. Nagganna a'a ka jasiira ma Batümüs kudumma tumma ma Masala nja tumma tanno Yasu.

<sup>10</sup> İkirı Koronggore ka 'dingngö kede ka oona ka uuru ma Uugaara, ikiri a'a ka föönyö ömö'di kalneege ko'd'do afa fara ma tiniidö.

<sup>11</sup> İki, "Kiri eema yüüdü ka ijöögö ka sorne ya ku'bu nunggu co a nakaniisa tanno iidümmü kafünü eera no ka Afosus nja Samirna nja Pregamus nja Tiyatira nja Saardis nja Filadlifya nja Ladüküya."

<sup>12</sup> Nikiri a'a ka tassa keere ma tüiri ömö'di ya eema nja a'a ya, nasala nakoyo ma nagalamba ma dahaba iidümmü kafünü eera.

<sup>13</sup> Nasala a'a ömö'di ka 'dingnge ka söödö ma nakoyo ma nagalamba afeene nja 'Bii'bala ma Tadü'd'dü, ten'di ma ungnö iini ka oona ma dhonggoro malla maco uune, a jönnö ma dahaba mimi'didene kini ka orro.

<sup>14</sup> Awu ma üüdü yiini a'bassa afa musa, afeene nja ndugaara, iye niini ta'dangnga'da afa issi.

<sup>15</sup> Uune niini kalimaana afa tanyaanya na lukulukadene ka motoo'do no, tumma niini kafeene nja fara ma 'büidi tiya iisö ku'bu dhabbu ya.

<sup>16</sup> Ümmü midigi müidümmü mafünü eera ka niisö ma kuri nja kulu'ba ma dhonggoro mo, mana kuri ka

na'dugugini ateera meene micci akürö ndama miini ka niinö, alimaana ka dhugudha afa ndanaaya ma uuru ka teene.

<sup>17</sup> Kede ka tasala i'i ya na'dinggo kini ka uune afa ömö'di ya eyi ya, ikiri ka tümünü nüsö ma kuri niini eede ka oona iki, "Fa tari'ba, a'a na dhidha na ta eere,

<sup>18</sup> a'a nefe ka 'di ya naga eyi a'a nungngo nefe ka 'di ta'billi turi ta'billi, a'a nana türü nadagii'bi inde nangafata ma inde unngo eede nja 'buugu ma inde.

<sup>19</sup> "Nggeege arigiri eema yüüdü ka ijöögö ya so, eema ya 'bitingngö nja tiya ara tö'dö keere afe'de ya.

<sup>20</sup> A nïimö ya küdhü ma midigi tammo iidümmü mafünü keera mo müüdü kijöögö kede ka nüsö ma kuri mo, nja nakoyo ma nagalamba ma dahaba nüüdü na iidümmü kafünü eera no, midigi tammo iidümmü mafünü keera mo eege ka kadhangga ma nakaniisa tanno iidümmü kafünü keera no, nja nakoyo ma nagalamba ma dahaba na iidümmü kafünü eera no eege ka nakaniisa tanno iidümmü kafünü keera no."

## 2

*Tumma ma co kaniisa ma Afosus*

<sup>1</sup> "Arigiri ada tumma co tadhangga ma kaniisa ma Afosus,

Tumma no ö'dö ndama ömö'di tiya ümmü midigi miidümmü mafünü eera mo a nüsö ma kuri, ungeene ka söödö ma nakoyo ma nagalamba ma dahaba ma iidümmü kafünü eera no.

<sup>2</sup> Nussu a'a linggo nüüdü a dhügürü tiya üüdü nja tidhi oona ku'bu tanno üüdü. Nussu a'a a'da taalo o'o nasaasa tumma na kadu tanno oroko no, nussu a'da nagüiri o'o taneene ma kadu tanno iki a'da eege kada kadafiini a'da eege taalo kada kadafiini naduna eege kada korokoro.

<sup>3</sup> O'o nidhi oona ku'bu nadagalinggo dhorro kudumma eere tiya eede nitaalo nagi'di.

<sup>4</sup> Lakiini nïimö yeede ka koroo'bo nja o'o miini ya, kudumma üüdü ka taadha ka tasaasa nüüdü na dhidha no.

<sup>5</sup> Agüigi kiga yungngo üüdü ka 'dinggo ndama iini, naadha ka tatoroko napadaga ka linggo tanno üüdü ka dhidha no, üürü taalo o'o naadha ka tatoroko ya, ara a'a tö'dö küdü na'duga nakoyo ma lamba yüüdü ka 'buugu tiya oono.

<sup>6</sup> Lakiini tumma no kanangnga a'a ka 'diila nja o'o kudumma üüdü ka anu ka tumma na naNikola afa meede ka anu kide kungngo.

<sup>7</sup> Ömö'di ya ana iisine ya fa kini atodo ka tumma tanno Koronggore ka teemaga co nakaniisa no. Ara a'a tanangnga



ömö'di ya ii'baana kagu  
fa ma tefe ka 'di ya ka 'di  
ma singgi ma Masala ya."

*Tumma ma co kaniisa ma  
Samirna*

8 "Arigiri ada tumma co  
tadhangga ma kaniisa ma  
Samirna,

Tumma no kö'dö ndama  
ömö'di tiya dhidha ya nja  
tiya eere ya, ömö'di ya aga  
eyi efe ka 'di afe'de.

9 Nussu a'a dhügürü  
yüüdü, nussu a'a a'da  
na'döngngönyö o'o, lakiini  
tumma dhorro nana o'o  
eema dhabbu, nussu a'a  
tumma ma midhi ma kadu  
tanno iki a'da eege ka  
Yahüüdü no, lakiini eege  
taalo ka Yahüüdü, lakiini  
eege ka la ma talaana kadu  
tanno Ebliisi.

10 Fa tari'ba a dhügürü  
tiya ara tö'dö küdü ya, ara  
Ebliisi tanangnga kadu könö  
ana kada ka pabuusu ma  
ta'b'ba aaga, aaga tüüni  
muuyu kide a füngngö  
ada'baaga. Aaga ümmü  
tumma neede dhorro  
salla aaga taaya, ara a'a  
tanangnga ndalembö ma  
tefe ka 'di aaga.

11 Ömö'di ya ana ii-  
sine ya fa kini atoodo ka  
eema tiya Koronggore ka  
teemaga co a nakaniisa ya,  
ömö'di ya ii'baana ya taalo  
inde kara tili i'i ka oona  
teera ara."

*Tumma ma co kaniisa ma  
Pregamus*

12 "Arigiri ada tumma co  
tadhangga ma kaniisa ma  
Pregamus,

Tumma na ömö'di  
ya ana kulu'ba mo  
dhonggoro mana kuri ka  
na'dugugini a teera meene  
mo.

13 Nussu a'a a'da nanna  
o'o kiga, 'buugu ma kööyö  
tiya Ebliisi ya kiga. Nümmü  
o'o tumma ma a'a dhorro  
taalo o'o nanu ka tamma  
tanno eede, munda ka uuru  
tanno Antibas ömö'di ya  
amma kede ya, eema tumma  
neede dhorro ya, agiididene  
kada kanna ka 'buugu tiya  
Ebliisi ka tanna kide ya.

14 Lakiini nümmö inggide  
idhilli anangnga a'a ka ko-  
roo'bo nja o'o, kudumma  
kadu könö kungngo üüdü  
kümmü talaana na Balam,  
ya kalaana Blak ma  
tanangnga kadu ma Israyil  
a'da ka'dinggö ka kodhi  
ma tatoroko kagu uu'da  
ma tirri ma namasala,  
küüni eema ma weerö ma  
temelö.

15 Afe'de kadu könö  
kungngo üüdü kümmü  
talaana na nNikola.

16 Nggeege aadha ka  
tatoroko, üürü nanu o'o ya,  
ara a'a tö'dö küdü kanna  
areere nö'dö teema koro'bo  
nja eene a kulu'ba tammo  
dhonggoro mo meede ka  
nünö mo.

17 Ömö'di ya ana iisine  
ya fa kini atoodo ka  
tumma tanno Koronggore  
ka teemaga co nakaniisa  
no. Ömö'di ya ii'baana  
ya, ara a'a tanangnga  
alman ya kaküdhü ya,  
nanangnga misä ma 'bassa  
mo iini ma eere tiya  
issi ya, ka takirinja kide,

taalo ömö'di ma tussu illi ömö'di ya ananja iini ya."

*Tumma ma co kaniisa ma Tiyatira*

<sup>18</sup> "Arigiri ada tumma co tadhangga ma kaniisa ma Tiyatira,

Tumma no kö'dö ndama 'Bii'bala ma Masala ya afinne ka iyye afa issi ya, uune niini ka afeene nja tanyaanya tanno alukulukadene no.

<sup>19</sup> Nussu a'a linggo nüüdü, nussu tasaasa nüüdü nja tamma nja linggo nja tidhi oona ku'bu, nussu a'a a'da nalinggo o'o dhabbu nadagii'bi linggo na dhidha no.

<sup>20</sup> Lakiini a'a nagoroo'bo nja o'o kudumma üüdü ka toolomana aka mana eere a'da Isabeel mo ko'do, mümmü eyi yoono a'da oogo ma ne'bi, malaana kadu neede a'da küüni eema ma temelö kagu uu'da ma tirri eema ma namasala.

<sup>21</sup> Nanangnga a'a naguru oono a'da maadha ka tatoroko illi oogo manu ka taadha ka temelö tanno oono.

<sup>22</sup> Yungngo eede kara tapügü oogo ka tenggere ma dhügürü, nadhifi kadu na füngngö ana oogo no kadhügürü, üürü kene ka titaalo kaadha kalinggo ma tatoroko tanno oono.

<sup>23</sup> Ara a'a tagirina laala yoono afe'de, amang ka nakaniisa tussu a'da nawwa a'a nanggeedi nja nanggüüdü, ara a'a tamana

eema aaga kada köje nja türü tanno üüdü.

<sup>24</sup> A 'bitingngö niki aaga, aaga na türeene ka Tiyatira no, aaga no taalo kata'da ka talaana tanno oono, taalo kussu tumma neene ka teema a'da tumma na Ebliisi na küdhü no, ara a'a tiki aaga a'da, taalo a'a nara tadho aaga ka oona a niimö tiya indhi ya afe'de.

<sup>25</sup> Lakiini aaga fa ka tiya kada ya, ara a'a ka öö'dö.

<sup>26</sup> Ömö'di ya ii'baana ya, ütü ka tumma tanno eede turi ya, ara a'a tanangnga tauugaara iini ma kadu nye'd'de kungngo.

<sup>27</sup> 'Ara i'i tauugaara meene a kuufi ma ndaliili, a'böyö ana eege ku'bu afa nadhafala ma tam'bala kungngo,'

afa meede ka 'duga tauugaara ka Pupa tiya eede.

<sup>28</sup> Ara a'a tanangnga ndalfoore ma taka iini afe'de.

<sup>29</sup> Ömö'di ya ana iisine ya fa kini atoodo ka eema tiya Koronggore ka teemaga co a nakaniisa ya."

### 3

*Tumma ma co kaniisa ma Saardis*

<sup>1</sup> "Arigiri ada tumma co tadhangga ma kaniisa ma Saardis,

Tumma na ömö'di tiya ana nagoronggore ma Masala ka iidümmü kafünü eera nja midigi ma iidümmü mafünü eera ya, nussu a'a linggo nüüdü,

o'o nefe ka 'dī ana eere,  
lakiini neyi o'o.

<sup>2</sup> Adinō ko'do nafa ka  
'bandefe ka 'dī ya öreene ya  
ndakete kara teyi kudumma  
linggo tanno üüdü taalo  
kadho ka fiini kidha ma  
Masala tammo eede.

<sup>3</sup> Agiigi eema yüüdü  
ka takalaadene kide na  
taföonyö ya, amma kide,  
naadha ka tatoroko. Küdü  
ka titaalo nadinö ko'do  
ya, ara a'a tö'dö küdü afa  
tanyooro, taalo o'o nara  
tussu uuru neede kara tö'dö  
küdü iini no.

<sup>4</sup> Lakiini liga kadu könö  
ungngo üüdü ka Saardis,  
taalo kanyoro ten'di  
yeene, kara tunggeene nja  
a'a ana en'di tiya ka'bassa  
ya ka oona, kudumma  
eene kama tüm möönö.

<sup>5</sup> Ömö'di ya ara tii'baana  
ya ara tüm mü ten'di ya  
ka'bassa ka oona afa meene,  
taalo a'a nara ta'duga eere  
yiini ka sorne ma tefe ka 'dī,  
lakiini ara tema tumma ni-  
ini kidha ma Pupa tiya eede  
nja kadhangga tanno iini.

<sup>6</sup> Ömö'di ya ana iisine ya  
fa kini atoodo ka tumma na  
Koronggore ka teemaga co  
nakaniisa no."

### *Tumma ma co kaniisa ma Filadlifa*

<sup>7</sup> "Arigiri ada tumma co  
tadhangga ma kaniisa ma  
Filadlifa,

Tumma ndama ömö'di  
tiya insili ada timin'da ya  
ana ngafata na Dawud  
kini kara tafa'da inye,  
taalo ömö'di ma teere  
kide, a kini kara teere

kide ya, taalo ömö'di ma  
tafa'da.

<sup>8</sup> Nussu a'a linggo  
nüüdü. Assa, a'a nungngo  
nafa'da inye o'o taalo ömö'di  
ara tambaanya teere kide.  
Nussu a'a a'da o'o a'bantürü  
yüüdü ya dhilli ya, nüm mü  
o'o tumma neede nafa kide,  
nitaalo na'düsünü eere  
yeede.

<sup>9</sup> Ara a'a tanangnga  
kadu no ma la ma ta-  
laana ma Ebliisi na ümmü  
nanggeyi neene a'da eege  
ka Yahüüdü lakiini eege  
taalo ka Yahüüdü, a'da kako-  
rokoro, ara a'a tanangnga  
eege ka tüürü küdü kidha  
ana küüge, amang kene  
tussu a'da a'a nasaasa o'o.

<sup>10</sup> Kudumma üüdü ka  
tamma nidhi oona ku'bu  
ka tumma tanno eede, ara  
a'a tafa küdü ka uuru ma  
tatoroko tanno ara tö'dö,  
ma tara tö'dö ta'b'ba kadu  
ka oona nye'd'de na anna  
ka 'bühülü no.

<sup>11</sup> Ara a'a tö'dö areere,  
afa ka eema tiya üüdü  
'bitingngö ya i'i'di ömö'di  
öccö ta'duga ndalembö  
nüüdü.

<sup>12</sup> Ara a'a tanangnga  
ömö'di ya ii'baana ya kada  
miide ma la ma Masala  
tammo eede, taalo atö'dö  
kürö ndama iini. Ara  
a'a tarigiri eere kini ka  
oona ana eere ma Masala  
tammo eede nja eere ma  
anya tammo Masala tammo  
eede Örsaliim ma issi mo,  
mara tö'dö ku'bu ndama  
'dotombo'do ndama Masala  
tammo eede. Nakiri eere  
yeede ya issi ya kini ka oona.

<sup>13</sup> Ömö'di ya ana ii-

sine ya fa kini atoodo ka tumma tanno Koronggore ka teemaga co nakaniisa no."

*Tumma ma co kaniisa ma Ladükiya*

14 "Arigiri ada tumma no co tadhangga ma kaniisa ma Ladükiya,

Tumma na ömö'di tiya Amiin adho ka fiini adhorro nja timin'da, i'i ya üüdü ma eema tiya Masala ka tadina ya.

15 Nussu a'a linggo nüüdü, nussu a'a a'da taalo o'o niicolo alla nagu'daana, nasaasa a'a a'da o'o niicolo alla nagu'daana.

16 Kudumma üüdü ka tayuyu taalo niicolo nitaalo nagu'daana ara a'a tunggu o'o kürö ndama niinö tanno eede.

17 Niki o'o a'da, 'Nüüsü a'a nana eema dhabbu, taalo a'a nasaasa niimö,' laki ini taalo o'o nussu tumma üüdü ka tarodo ka en'di ka oona, nüüni muuyu, nüüni mananggöyö, eema titaalo küdü, nakisinsoro, naneene ana oona ku'bu.

18 A'a tadirina tumma o'o a'da nana dahaba kede, ya lukuladene ana issi, amang küdü tüüsü, afe'de nana en'di ya ka'bassa ya, nagirni küdü ka oona amang küdü taküdhü oona ma modolo nüüdü no. Nana miiri ma iye namana küdü ka iye amang küdü tiji 'buugu.

19 Ara a'a talaana ömö'di yeede ka asaasa i'i ya nagirnaana kini. Nagu'daana ka eedi

naadha ka tatoroko tanno üüdü.

20 Na'dingnge a'a ka inye nadhoodho, ömö'di ya föönyö tumma neede afa'da inye ya, ara a'a co naguri nja iini, aguri nja a'a.

21 Ömö'di ya ara tii'baana ya, ara a'a tanangnga i'i ka temmi ka kööyö nja a'a, afa meede ka tii'baana nemmi nja Pupa tiya eede ka kööyö tiya iini.

22 Ömö'di ya ana iisine ya fa kini atoodo ka eema tiya Koronggore ka teemaga co nakaniisa no."

## 4

*Kööyö na ka 'dotombo'do ya*

1 Nikiri a'a ka tasala inye ma 'dotombo'do ka tafa'da. Tumma ma ömö'di yeede ka aföönyö ka dhidha ya eema nja a'a a tumma kafeene nja tiniidö iki, "Sirigi ko'do kita na a'a tala o'o ka niimö tiya ara talinggo adene ka tiya keere ya."

2 Amussu kungngo ya, a Koronggore ka 'dingngö kede ka oona, kede kidha kannu nasala kööyö ka 'dotombo'do ana ömö'di ka temmi kide.

3 Ömö'di ya emmi ya, afeene nja misi ma dhöyö mo nja nügisi tanno kirikiri mo nja tam'biili taku'du kööyö ko'do afeene nja samaret.

4 A nagöyö kukumu kadu kafünü egiisö no (24),

kaku'du kööyö ko'do, a kadïifi no kukumu kadu kafünü egïisö no, kemmi ka kööyö kümmü en'di kada ka'bassa, kalembö ma dahaba kungngo eene ka nanggüüdü.

<sup>5</sup> A talimaana ma tomo'do ticci akürö ndama kööyö, a fara ma baana ma tomo'do. Kidha ma kööyö a nakoyo ma lamba ka iidümmü kafünü eera kafinne, nagoronggore ma Masala na ö'dö ka iidümmü kafünü eera no eege kamiini.

<sup>6</sup> A kidha ma kööyö afeene nja to ma gasasa ka tinsili afa nduguri.

A ka söödö miini, taku'du ma kööyö eema tiya efe ka 'di ya egïisö ya, iye unnggo eene kadhabbu kidha nja eere.

<sup>7</sup> Niimö ya adinö ya dhidha ya afeene nja tagaamu, aya asigi kide ya afeene nja kodha, a niimö ya adinö ya iidoona ya afeene ka dhugudha ma ömö'di, a niimö ya adinö ya egïisö ya afeene nja kolo tiya alagala ya.

<sup>8</sup> Ndama eema tiya efe ka 'di ya egïisö ya nye'd'de, egedhe unnggo eene iidümmü kafünü unngodho, iye aku'du eege ka oona ndama teene nja kürö, taalo tüüsü meene ma rumeene osooso a naguuru, "Tinsili, tinsili, tinsili,

Masala Uugaara ma ana türü mo,  
ma 'billi nja 'bitingngö mara tö'dö."

<sup>9</sup> Eema ya egïisö ya efe ka 'di ya tüwe tüüsü ma tafünügü ko'do nja ta'diila nja tindhigi ko'do a ömö'di tiya emmi ka kööyö ya efe ka 'di turi ta'billi.

<sup>10</sup> A kadïifi no kukumu kadu kafünü egïisö no, türü ka ömö'di tiya emmi ka kööyö ya kidha kamma ka ömö'di ya efe ka 'di ta'billi, kadhifi kalembö neene kidha ma kööyö kiki,

<sup>11</sup> "Ka Uugaara müidi nja Masala,  
o'o nama tindhigi ko'do nja tamma nja türü,  
kudumma üüdü ka talinggo eema nye'd'de  
ndama eedi tiya üüdü eefe ka 'di."

## 5

### *Sorne nja dhünggü*

<sup>1</sup> Nikiri a'a ka tasala sorne ka niisö ma kuri, tanno ömö'di ya emmi ka kööyö ya ikirinja ka teene miini nja 'dugeere miini, kabünnü nahitimi kide ana hitimi na iidümmü kafünü eera no.

<sup>2</sup> Nasala tadhanga ana türü eema ko'd'do iki, "Mada i'i yungngo ama ta'buna nahitimi ku'bu afa'da sorne?"

<sup>3</sup> Taalo ömö'di ka 'dotombo'do nja 'büdhülü nja 'büdhülü ka tüm'bü atambaanya tafa'da sorne assa ka niimö tiya inggide ya.

<sup>4</sup> Natafara 'do kudumma ömö'di ka titaalo adunadene ma tama tafa'da sorne iiri

niiimö ya inggide ya assa kide.

<sup>5</sup> İkirı tadiifi könö ka tiki a'a, "Fa tafara, assa tagaamu ma siliga ma Yahüüsa, a 'bereere a ma Dawud i'i akii'baana ana türü, a'bunaana nahitimi na iidümmü kafünü eera no afa'da sorne."

<sup>6</sup> Nikiri a'a ka tassa ka dhünggü kafeene afa miini ka tendhe a'dingnge ka söödö ma kööyö nja eema tiya efe ka 'di ya egüisö ya nja kadıifi. Nja dhünggü ya ana iidö ka iidümmü kafünü eera nja iye ka iidümmü kafünü eera no, eege ka nagorongore na Masala na iidümmü kafünü eera no, kagürünüdene ka 'büdhülü ka oona nye'd'de.

<sup>7</sup> İkirı dhünggü ka öö'dö a'duga sorne ka nüisö ma kuri tanno ömö'di tiya emmi ka kööyö ya.

<sup>8</sup> Kini ka 'duga sorne ya, ikiri eema ya egüisö ya efe ka 'di ya nja kadıifi no kukumu kadu kafünü egüisö no ka tüürü ka dhünggü kidha a nagüüge, kisirin'di unngö eene ka iisine eege in'dili, a naadho ma dahaba kadigine a kondho, teema nja Masala na kadu tanno insili no eege kamiini.

<sup>9</sup> Katagüüwe tüüsü ma issi mo kiki,

"O'o nama ta'duga sorne nafa'da nahitimi miini kudumma üüdü ka takatendhe

na o'o taana kadu a Masala ana eriidö tiya üüdü

ndama kadu kasiliga nja tumma ka tambanjaana ku'bu nja kadu nja naanya 'do.

<sup>10</sup> Nanangnga eege kada tauugaara nja ka'boge na Masala, kada naguugaara ma 'büdhülü."

<sup>11</sup> Nassa co afe'de naföönyö tumma ma kadhangga dhabbu. Kaku'du kööyö ka oona nja eema tiya efe ka 'di nja kadıifi. Eege na alif kafünü kide ana alif kada'baaga.

<sup>12</sup> Kalneege ko'd'do kiki, "Dhünggü ya atendhe ya i'i yungngo ama ta'duga türü nja eema dhabbu nja ta'dara nja türü nja tindhigi ko'do nja tafünügü ko'do."

<sup>13</sup> Naföönyö a'a eema tiya ka 'dotombo'do ya nja tiya ka 'büdhülü nja tiya ka 'büdhülü ka tüm'bü ya nja tiya ka to ya nja 'buugu ka oona nye'd'de iki,

"Ömö'di tiya emmi ka kööyö ya nja dhünggü, kada kanangnga ta'diila a Masala nja tindhigi ko'do nja tafünügü ko'do nja türü turi ta'billi."

<sup>14</sup> Eema ya efe ka 'di ya egüisö ya tiki, "Amiin," a kadıifi tüürü ku'bu a nagüüge kafara kini.

## 6

*Tafa'da nahitimi na  
iüdümmü kafünü eera no*

1 Nasala a'a dhünggü ka tafa'da hitimi ya dhidha ya ana ka na iüdümmü kafünü eera no, nikiri a'a ka föönyö nümö tiya efe ka 'di tiya egüisö ya, alneege ko'd'do kafeene afa fara ma baana ma tombo'do, "Aayu!"

2 Nikiri a'a ka tassa co kanna nasala muttu a'bassa, ömö'di ya aka kide ya ana taprpara ka nüsö a ndalembö ma tii'baana ananja iini, öö'dö kürö ma tii'baana ii'baana.

3 Ka dhünggü ka tafa'da hitimi ya eera ya, naföonyö a nümö tiya efe ka 'di ya eera ya ka tiki, "Aayu!"

4 A muttu könö adhöyö ö'dö kürö. Ömö'di ya aka kide ya, ananja türü iini ma tö'dö a'duga ta'diila ka 'büdhülü, amang ka kadu tagirina ajeene. Kanangnga kulu'ba ma dhonggoro mo iini.

5 Aga dhünggü ka ndafa'da hitimi ya iidoona ya, naföonyö a nümö tiya efe ka 'di ya iidoona ya ka tiki, "Aayu!" Nasala muttu ya 'dü'd'dü ya, ömö'di ya aka kide ya, misaana ungngo iini ka nüsö.

6 Naföonyö tumma ka söödö ma eema tiya efe ka 'di ya egüisö ya, katiki, "Almiti ma dhokoro ana jine ama uuru ka unggodho, almiti ma mudeere ma iidoona ana jine ma uuru ka unggodho, lakiini fa taga'da uu'ba nja neeli."

7 Ka dhünggü ka tafa'da hitimi ya egüisö ya, naföonyö a nümö tiya efe ka 'di ya egüisö ya ka tiki, "Aayu!"

8 Nikiri a'a ka tassa co nasala muttu irrifi kaseere, ömö'di ya aka kide ya, ana eere a'da inde, nja 'buugu ma inde kuurna i'i keere kete, Türü kungngo eene ma 'dakeyi ma 'büdhülü ma ti-idi eege a kulu'ba tammo dhonggoro mo, ana iire nja maara nja eema ma toroko ma 'büdhülü.

9 Aga dhünggü ka ndafa'da hitimi ya iüdümmü no, nasala nagoronggore tanno kadu na aradene no ka üüdü ma tumma tanno Masala no nja tumma tanno eene ka tageema no ka misi ma tirri ka tüm'bü.

10 Kikiri katiidhe ko'd'do kiki, "Taagaada Uugaara ya Insili, ya tatimin'da ya, taalo o'o nara tümümü kadu ma 'büdhülü na'diinäö ada ungngo ma eriidö tiya iidi?"

11 En'di ya ka'bassa ya, kananja kene ku'bu, iki eene a'da kagünü idhilli ara türeene ma köje nja kadu na alinggo no nja nagöre tanno eene no ara tagirinadene afa eege a'dimo.

12 Nikiri a'a ka tasala dhünggü ka tafa'da hitimi ya iüdümmü afünü unggodho ya. A 'büdhülü tatinggi'di dhindho, a ndanaaya ta 'dü'd'dü kafeene nja taliisi ma fara, a tere tafeene nja eriidö nye'd'de kungngo,

13 a midigi ma 'dotombo'do ta'dinggo ka 'büdhülü afa

ïye ma indïye na arume no ka 'dinggö ndama 'daafa a tanya ka tagi'di eege ka oona dhindho.

<sup>14</sup> A 'dotombo'do tadum'budu ko'do afa sekede, a na'dikinya nja najaseera tooso ka na'buugu tanno eene nye'd'de kungngo.

<sup>15</sup> A naguugaara ma 'büdhlü nja kadu nïifi no nja kadu ma eema dhabbu nja naguugaara ma nasigira, a naguugaara nja kasaga in'dili kungngo nja tanno taalo ka kasaga no, nye'd'de karünö kaco kubumba nja naagara ma na'dikinya.

<sup>16</sup> Kiki a na'dikinya nja naagara, "Aaga 'dinggö kidï ko'do aaga taküdhü ungnö kudumma ïye tanno ömö'di tiya emmi ka kööyö ya nja tagoroo'bo tanno dhünggü.

<sup>17</sup> Kudumma uuru ma tagoroo'bo tanno eene na dhabbu no ka ndö'dö, a mada i'i yungngo ara tambaanya eege?"

## 7

*Kadu ma Israyil nö'dö 144,000*

<sup>1</sup> Nggeege afe'de nasala a'a kadhangga ka egïisö ka'dingnge ko'do ka na'dugugini ma 'büdhlü ada egïisö miini, kakara a tanya ma 'büdhlü na egïisö no, amang ka tanya tafa tïisö ka 'büdhlü nja to alla naafa.

<sup>2</sup> Nafada nasala tadhangga könö ö'dö ko'do ndama fiini ma ndanaaya, hitimi ya Masala tammo efe ka 'di mo

ungngo iini. Ümmünü kadhangga na egïisö no ko'd'do na ana türü ma taga'da 'büdhlü nja to no.

<sup>3</sup> Iki eene, "Aaga fa taga'da 'büdhlü nja to nja naafa, ara ungnö kabünnü hitimi ka kasaga tanno Masala tammo aja ka nadhugudha."

<sup>4</sup> Nikiri a'a ka aföönyö a'da kadu na kabünnü hitimi kene ka nadhugudha no kö'dö na alif a kadu ka iidümmü a kadu keera kafünü egïisö (144,000) ndama siliga ma Israyil nye'd'de kungngo.

<sup>5</sup> Na alif kada'baaga kafünü eera (12,000) ndama siliga tiya Yahüusa

na alif kada'baaga kafünü eera (12,000) ndama siliga tiya Röbin

na alif kada'baaga kafünü eera (12,000) ndama siliga tiya Jad.

<sup>6</sup> Na alif kada'baaga kafünü eera (12,000) ndama siliga tiya Ashiir

na alif kada'baaga kafünü eera (12,000) ndama siliga tiya Naftali

na alif kada'baaga kafünü eera (12,000) ndama siliga tiya Manasi.

<sup>7</sup> Na alif kada'baaga kafünü eera (12,000) ndama siliga tiya Shamön

na alif kada'baaga kafünü eera (12,000) ndama siliga tiya Lawi

na alif kada'baaga kafünü eera (12,000) ndama siliga tiya Yasakir.

<sup>8</sup> Na alif kada'baaga kafünü eera (12,000) ndama siliga tiya Zabaloon



na alif kada'baaga kafünü  
eera (12,000) ndama  
siliga tiya Yüüsif  
na alif kada'baaga kafünü  
eera (12,000) ndama  
siliga tiya Binyamiin.

*Kadu na dhabbu no*

<sup>9</sup> Nikiri a'a ka tasala  
kadu kadhabbu taalo ömö'di  
ma tambaanya tinni eege  
ndama naanya nja kadu 'do  
nja tumma ka tambanan-  
jaana ku'bu, ka'dingnge ana  
kö'dö kidha ma kööyö nja  
kidha ma dhünggü, kümmü  
en'di ya ka'bassa ya ka oona,  
kümmü iisine ma naafa ma  
tamuru.

<sup>10</sup> Kiidhe ko'd'do kiki,

“Toolona kungngo a Masala  
tammo aja  
ma emmi ka kööyö mo  
nja dhünggü afe'de.”

<sup>11</sup> A kadhangga nye'd'de  
takaku'du kööyö ko'do nja  
kadiifi nja eema tiya efe ka  
'di ya egü'sö ya. Küürü ka  
kööyö kidha ana dhugudha  
kümmü Masala,

<sup>12</sup> kiki a'da,

“Amiin, tafünügü ko'do nja  
tindhigi ko'do nja  
tussu eema  
nja tamana ta'diila nja  
tindhigi ko'do  
nja türü nja tambaanya ka  
na Masala tammo aja  
turi ta'billi.

Amiin.”

<sup>13</sup> Ömö'di könö ana ka  
kadiifi iki a'a, “Kadu öjö  
eege kungngo kümmü en'di

ya 'bassa ya ka oona, eege  
kö'dö ndama kiga?”

<sup>14</sup> Nikiri a'a ka tiki iini,  
“Ömö'di eede, nussu o'o.”

Iki a'a a'da, “Kadu no  
eege kungngo koolonadene  
ka dhügürü tiya dhiiri  
ya, eege kamiini, kagunu  
en'di yeene ana eriidö ma  
dhünggü anangnga eege  
kada ka'bassa.

<sup>15</sup> Yungngo eene ka tanna  
kidha ma kööyö tanno  
Masala

kalinggo ada oono uuru  
ana ooso kungngo ka  
la tiya oono,  
nja ömö'di tiya emmi ka  
kööyö ya

ara taküdhü eege  
ka oona ka fangga  
tammo iini.

<sup>16</sup> Taalo iire ara tagu eege,  
a tenege ka tagu eege  
afe'de,

taalo ndanaaya ara tagu'du  
eege,

a tagu'daana taalo kara  
tala eege ka oona.

<sup>17</sup> Kudumma dhünggü ya  
ka söödö ma kööyö  
ya ara tadasaana afa  
kene

uurugu eege ka nduguli  
ma 'biidi ma tefe ka  
'di.

A Masala tayugu 'biidi ma  
iieye eene ka iieye.”

## 8

*Hitimi ya iidümmü afünü  
eera ya*

<sup>1</sup> Ka dhünggü ka ndafa'da  
hitimi ya iidümmü afünü

eera ya, a 'buugu tamud-hudhuli ka 'dotombo'do a dhüdhü ma ndanaaya.

<sup>2</sup> Nasala kadhangga na iidümmü kafünü eera no ka'dingnge ana ko'do kidha ma Masala, iidö tananja eene ka iidümmü kafünü eera.

<sup>3</sup> A tadhangga könö tö'dö ümmü dha ma kondho ma dahaba öö'dö a'dingnge ka misä ma tirri. A kondho tananja iini dhabbu ma tirri iini, amang kini tagusu ka fara ma kadu tanno Masala nye'd'de ka misä ma tirri ma dahaba kidha ma kööyö.

<sup>4</sup> A ndhiigö ma kondho tisi a kürö ndama niisö ma tadhangga in'dili nja tafara ma kadu tanno Masala kaco oo'do kidha ma Masala.

<sup>5</sup> İkirä tadhangga ka tümmü dha ma kondho adigi issi ma tirri kide, apügü i'i co 'büdhlü, tabaana ma toambo'do nja talimaana ma toambo'do nja tatinggi'di ma 'büdhlü.

*Iidö na iidümmü afünü eera no*

<sup>6</sup> A kadhangga na iidümmü kafünü eera no kümmü iidö ya iidümmü kafünü eera no, kindinaana oona ku'bu ma tabbü eege.

<sup>7</sup> A tadhangga ya dhidha ya tabbü tinöödö niini, ikirä olle tö'dö nja issi atonggoonyo ana eröödö, öö'dö uurunja ka 'büdhlü. A 'dakeyi ma 'büdhlü tatinyogo, a 'dakeyi ma naafa tatinyogo nja ooyo tiya agiiri ya nye'd'de.

<sup>8</sup> A tadhangga ya eera ya tabbü tinöödö niini, a niimö adhabbu afa 'dikinya afinne nye'd'de apügünja co to a 'dakeyi ma to tatem'bele kada eröödö.

<sup>9</sup> A 'dakeyi ma eema ya efe ka 'di ya anna ka to ya taaya, a 'dakeyi ma namürkabü tatangga'da.

<sup>10</sup> A tadhangga ya iidoona ya tabbü tinöödö niini, a timidigi kadhabbu ka a'dinggö ndama 'dotombo'do ka finne afa issi ka'dinggö ka 'dakeyi ma neeri nja nakanduguli ma 'büidi.

<sup>11</sup> Eere ma timidigi a'da Tamaara. A 'dakeyi ma 'büidi ta'bele a'diiri, a kadu na kooye no taaya kadhabbu kudumma iini ka'diiri.

<sup>12</sup> A tadhangga ya egüisö ya tabbü tinöödö niini, a 'dakeyi ma ndanaaya tabbü adene, nja 'dakeyi ma tere nja 'dakeyi ma midigi, idhi a türeene ma töyeene neene talüllü, a türeene ma töyeene ma uuru nja ooso titaalo.

<sup>13</sup> Nassa co nasala kolo ka alagala ka söödö ma 'dotombo'do, eema ko'd'do, "Am'ba, am'ba, am'ba ka kadu ma 'büdhlü kudumma türeene ma fara ma iidö na kadhangga tanno iidoona no kara tabaana."

## 9

<sup>1</sup> A tadhangga ya iidümmü ya, tabbü tinöödö niini, nasala timidigi ka 'dinggö ka 'büdhlü ndama

'dotombo'do, anangnga ngafata ma ööye tiya adhonggoro ya iini. A tadhangga ya iidümmü ya, tabbü tiniidö niini, nasala timidigi ka 'dinggö ka 'büdhlülü ndama 'dotombo'do, anangnga ngafata ma ööye tiya adhonggoro ya iini.

<sup>2</sup> A timidigi tafa'da ööye tiya dhonggoro ya, a ndhüigö tisi kürö ndama iini afa ndhüigö ma tambürüü'di na dhabbu no, a ndanaaya nja 'dotombo'do tandüüli nja 'buugu 'do kudumma ndhüigö ma ööye.

<sup>3</sup> A müdüüni tö'dö kürö ndama ndhüigö kaküdhü 'büdhlülü, a'duga türü afa türü ma na'baja ma 'büdhlülü kungngo.

<sup>4</sup> Kiki iini a'da afa taga'da ooyo ma 'büdhlülü alla ooyo ya kirikiri ya nja naafa, illi kadu na taalo kana hitimi ma Masala ka nadhugudha tanno eene.

<sup>5</sup> Taalo kananja türü eene ma tiidi eege, lakiini apusu eege a nagatereene kiidümmü, tapusu niini kafeene nja tüföönö ma 'baja.

<sup>6</sup> Ara kadu tasaasa inde ka naguuru tanno miini no taalo kara taluna, kasaasa taaya, inde tiisö eene ku'bu.

<sup>7</sup> A müdüüni tafeene nja naguttu no kindinaana oona ku'bu ma koro'bo no, eema ungngo eene ka nanggüüdü afeene nja kalembö ma dahaba, dhugudha yeene

afeene nja dhugudha ma ömö'di.

<sup>8</sup> Awu yeene afeene afa awu ma iiya, igini neene kafeene nja kiselle ma agaamu.

<sup>9</sup> A naaro neene tafeene nja mudugusi ma ndaliili, a fara ma egedhe tiya eene kafeene afa uune ma karru ma naguttu kadhabbu kiisö ka koro'bo.

<sup>10</sup> Nakatiidi miini kaföönö afa nakatiidi ma na'baja, türü kungngo iini ma tili kadu ka oona a nagatereene kiidümmü.

<sup>11</sup> Uugaara ungngo eene i'i ya tadhangga ma ööye ya dhonggoro ya, ana eere a tangga Ebriya yiini a'da Abbdün, a tangga Yünan a'da Abulion.

<sup>12</sup> Tagoroo'bo na dhidha no kanco, a tagoroo'bo öccö keera kara tö'dö afe'de.

<sup>13</sup> A tadhangga ya iidümmü afünü ungodho ya tabbü tiniidö, naföönyö fara köö'dö kürö ndama iidö tanno egüisö no ka misi ma tirri ma dahaba mo ka Masala kidha mo.

<sup>14</sup> A tumma tiki a tadhangga tiya iidümmü afünü ungodho ya ümmü tiniidö ya, "Apa ka kadhangga tanno egüisö no na imi'dinja ka ri ma Fürat ya dhabbu ya."

<sup>15</sup> A kadhangga tanno egüisö no kindinaana oona ku'bu nja ndanaaya nja uuru nja tere nja ürünü, amang kene tagirina türeene ma kadu.

16 Naföönyö a'a a'da nasi-gira ma naguttu kö'dö na alif kadhabbu.

17 Nasala naguttu nja kadu tanno aka kide no a kumböödö kana namudugusi kafeene nja issi adhöyö öödhe, a 'dü'd'dü, a kirikiri kafeene afa kebriit. A nanggüüdü ma naguttu kafeene nja nanggüüdü ma agaamu, issi ticci kürö ndama eene ka nīnō nja ndhīgō nja kebriit.

18 A türeene ma kadu tagirinadene a tagoroo'bo tanno iidoona no, issi nja ndhīgō nja kebriit ya icci a kürö ndama nīnō ma naguttu no.

19 TÜRÜ ma naguttu ka kaneene ka nīnō nja nakatiidi tanno eene, kudumma nakatiidi tanno eene kafeene nja nöönī a nanggüüdü kagi'di kadu iini.

20 A türeene ma kadu tanno oolonadene ka tagoroo'bo no kitaalo kaadha ka tatoroko tanno eene ka tagalinggo ana iisine tanno eene no, kamma ka nagana'bu ana eema ma namasala ya ma dahaba ya nja fudda nja tanyaanya nja misī nja ndagee'di ma eema namasala taalo kara tambaanya tiji 'buugu kitaalo kaföönyö eema kitaalo kungeene.

21 Kitaalo kaadha ka tagirina kadu nja tageene nja temelö nja nyooro.

## 10

### *Tadhangga nja sorne ya*

### *idhilli ya*

1 NIKIRI a'a ka tasala tadhangga könö ana türü ungunu ku'bu ndama 'dotombo'do. Aküdhü oona a tülüügü, a tam'biili kungngo iini ka üüdü, dhugudha yiini afeene nja ndanaaya, uune niini tafeene nja nagiide ma issi.

2 Sorne ya idhilli ya ma unngo iini ka nīsō, ma tanfa'da. Anangnga awwa ma nīsō ma kuri yiini ka to, anangnga awwa ma nīsō ma küüle yiini ka 'büdhlü.

3 Adhiya a tumma ko'd'do afa fara ma tagaamu. Kini ka ndakiidhe ya, a baana ma tom'bo'do na iidümmü kafünü eera no talneege a fara tiya eene.

4 Kene ka ndageema ya, a'da nakindinaana a'a oona ku'bu ma tarigiri, nikiri ka föönyö tumma ndama 'dotombo'do iki a'a, "Nafa takiri eege ku'bu bünnü hitimi kide afa tabaana ma tombo'do na iidümmü afünü eera no ka takiki."

5 İkirī tadhangga yeede ka tasala i'i ka 'dingnge ana ko'do ka to nja 'büdhlü ya, alaga nīsō ma kuri niini co 'dotombo'do.

6 Aküdüönö ana eere ma ömō'di tiya efe ka 'di ta'billi ya, marü'bü 'dotombo'do ana eema tiya inggide ya nye'd'de, nja 'büdhlü ana eema tiya inggide ya, nja to ana eema tiya inggide ya nye'd'de, iki, "Taalo tadoono ku'bu afe'de.

<sup>7</sup> Lakiini ka naguuru tanno tadhangga tiya iidümmü afünü eera ya ka tabbü tinüidö niini ya, ikiri tumma na Masala na küdhü no ka ndatüimö afa ma nagane'bi na alinggo ada oono no ka tageema i'i kungngo."

<sup>8</sup> A tumma neede ka taföonyö ndama 'dotombo'do no, eema nja a'a afe'de iki, "Kolo na'duga sorne ya tanfa'da ya ka nüsö ma tadhangga ya 'dingnge ana ko'do ka to nja 'büdhülü ya."

<sup>9</sup> Nikiiri a'a kaco ka tadhangga niki iini anangnga sorne ya idhilli ya a'a. Iki a'a, "'Duga naguri ara tanangnga eedi yüüdü ka 'diiri, i'digi'di afa küde üdü ka niinö."

<sup>10</sup> Nikiiri a'a ka 'duga sorne ya idhilli ya ka tadhangga ka nüsö natömmü i'i. A'digi'di afa küde kede ka niinö, lakiini kede ka tatamü a'diiri kede ka eedi.

<sup>11</sup> A tumma tiki a'a, "Eema a tumma tiya tö'dö no afe'de co a kadu 'do nja nagonggo'do nja naguugaara."

## 11

*Kadu na adinö kide na eera no*

<sup>1</sup> Kanangnga tam'bala a'a kafeene nja kuufi iki a'a, "Fiki'dö ninni la ma Masala nja misi ma tirri, ninni kadu na afara ka Masala kide no.

<sup>2</sup> Lakiini 'dadillö na kürö ma la ma Masala no, fa kene nafa tinni eege kudumma

eene kananja a kadu tanno taalo ka Yahüüdü no, kara tisiraana ka anya tammo insili mo a nagatereene kukummu kadu keera kafünü eera (42).

<sup>3</sup> Ara a'a tanangnga türü a kadu tanno adini kide no keera ndama a'a, en'di ma nataliisi unnggo eene ka oona, kara teema tumma na Masala a füngngö alif miya-teene sitiin (1,260)."

<sup>4</sup> Kadu na eera no eege ka naafa ma 'dikidiyö nja nakoyo ma lamba tanno eera no, a'dingnge ana ko'do kidha ma Uugaara ma 'büdhülü no.

<sup>5</sup> Ka ömö'di töccö kara tasaasa tili eege ka oona ya, issi tö'dö kürö ndama eene ka naniinö kagirina nadiidi neene, nggeege ömö'di ya asaasa tili eege ka oona ya ara tiididene.

<sup>6</sup> Türü kungngo eene ma teere ka 'dotombo'do a toambo'do taalo kara tede ka naguuru tanno eene kara teema kide no, a türü kungngo eene ma ta'bele 'biidi kada eriidö kabbü 'büdhülü a maara kadhoonyo kene ka asaasa.

<sup>7</sup> 'Bitingngö kene ka ndatüimö tumma neene ya, a niimö ma toroko ya ödö kürö ndama ööye tiya dhonggoro ya ara tako'do kene ii'bi eege agirina eege.

<sup>8</sup> Oofo yeene tapügünja ka nafüini ma anya tammo dhabbu mo, ana eere ma taköje a'da Sadöma nja Misiri, kita Uugaara tiya

eene ka tabünnü ka salii'bi ya.

<sup>9</sup> A kadu ndama naanya nye'd'de nja kadu 'do nja tumma ka tambanjaana ku'bu tadinö ka oofö tiya eene a füngngö iidoona a dhüdhü miini, taalo kara tafa ka öm'ö'di töccö a'da atü'bü eege.

<sup>10</sup> Kadu ma 'büdhülü kara tadhodho küünü taanyara ma inde tanno kadu tanno eera no, kamana eema eene kudumma nagane'bi tanno eera no köö'dö a dhügürü a kadu ka 'büdhülü.

<sup>11</sup> Ka naguuru tanno iidoona a dhüdhü miini no ka ndafaradene ya, a koronggore ma tefe ka 'di tö'dö ndama Masala öö'dö kene ka oona, kafiki'dö ka'dingnge ko'do, ari'ba tümümü kadu na adinö kene no.

<sup>12</sup> Kaföönyö tumma kalneege ko'd'do ö'dö ndama 'dotombo'do iki eene, "Aaga sirö ko'do kita." Kikiri ka sirö co 'dotombo'do ka tülüügü, nadiidi meene tadinö kene.

<sup>13</sup> Ka uuru tanno miini no a 'büdhülü tatinggi'di dhindho, a 'dakeyi ma anya ada'baaga türrüdü. A kadu taaya na alif ka iidümmü kafünü eera (7,000) kudumma ma tatinggi'di ma 'büdhülü, ari'ba tümümü türeene ma kadu kafünügü Masala ma 'dotombo'do ko'do.

<sup>14</sup> A tagoroo'bo na eera no co, a tagoroo'bo na iidoona no ara tö'dö kete kungngo.

*Tiniüdö ya iidümmü kafünü eera*

<sup>15</sup> A tadhangga ya iidümmü afünü eera ya tabbü tiniüdö niini, a tumma talneege ko'd'do ndama 'dotombo'do kiki,

"Tauugaara ma 'büdhülü kanda tauugaara tiya Uugaara tiya aja nja Almasihi tiya iini, i'i ara tauugaara turi ta'billi."

<sup>16</sup> A kadiifi no kukumu kadu kafünü egiisö no, temmi ka nagöoyö tanno eene ka Masala kidha no, küürü ku'bu ana dhugudha kümümü Masala.

<sup>17</sup> Kiki,

"Kanangnga unngo ta'diila o'o, Masala Uugaara mana türü, ma 'bitingngö mo, maganeene ma 'billi,

kudumma üüdü ka a'duga türü nüüdü na tauugaara.

<sup>18</sup> Kadu ma kajeene kagoroo'bo, kudumma uuru ma tagoroo'bo tanno üüdü ka ndö'dö nja uuru ma tapusu kadu na aaya no.

Uuru ka ndö'dö ma üüdü kara tanangnga talingnge a kadu tanno üüdü nagane'bi,

nja kadu na insili no nja kadu tanno ari'ba eere tiya üüdü no, na dhiidhi no nja tanno iifi no,

nagirina kadu na ka'da  
'bühülü no."

<sup>19</sup> A la ma Masala  
tatanfa'da ka 'dotombo'do,  
sandü ma timi'di tumma  
noono tabbü 'dala ka la  
ma Masala. A tombo'do  
talimaana, kabaana, a  
'bühülü tatinggi'di ajeene,  
a köröörö ta'dinggeene.

## 12

*Aka nja ni ma 'büidi*

<sup>1</sup> A nümö tabbü 'dala  
ka 'dotombo'do keefe, aka  
magirni ndanaaya oono ka  
oona, a tere kono ka uune  
ka teene, a kalembö ma  
midigi tammo ada'baaga  
mafünü eera no, a ndalembö  
mungngo oono ka üüdü.

<sup>2</sup> Magüröönö mafara  
kudumma tin'di ma teene.

<sup>3</sup> A nümö könö tabbü 'dala  
ka 'dotombo'do keefe nja  
ni ma 'büidi ya dhabbu ya  
öodhe afa issi, nanggüüdü  
kungngo iini ka iidümmü  
kafünü eera ana iidö  
kada'baaga, nja ndalembö  
ka iidümmü kafünü eera.

<sup>4</sup> Öösi 'dakeyi ma midigi  
ma 'dotombo'do ana tiidi  
tiya iini üpü co 'bühülü,  
ikiri ni ma 'büidi ka 'dingnge  
ka aka kidha miini ka asaasa  
ta'duuru 'bii'bala kono kara  
teene.

<sup>5</sup> Mikiri ka tageene  
'bii'bala ya miide ya, i'i  
yungngo ara tauugaara ma  
'bühülü nye'd'de kungngo  
a kuufi ma ndaliili, lakiini  
'bii'bala yoono atonggoso  
aco ka Masala nja kööyö tiya  
iini.

<sup>6</sup> Aka marünö maco a  
dhüile kita Masala ka takin-  
dinaana kono ku'bu, ma

Masala kara tafa kono ma-  
mana eema oono a füngngö  
ö'dö alif miyateene sitiin  
1,260.

<sup>7</sup> A koro'bo tafiki'dö ka  
'dotombo'do, Mikayiil nja  
kadhangga tanno iini nja ni  
ma 'büidi tageema koro'bo  
nja kadhangga tanno iini.

<sup>8</sup> Lakiini eege taalo  
kana türü, a 'buugu  
yeene ta'dugadene ka  
'dotombo'do.

<sup>9</sup> A ni ma 'büidi ya dhabbu  
ya apügü i'i co 'bühülü,  
ni ya ma 'billi ya ana  
eere a'da Ebliisi nja Si-  
tan ya iisini kadu nye'd'de,  
a'dinggö ku'bu i'i nja kad-  
hangga tanno iini.

<sup>10</sup> Nikiri ka aföönyö  
tumma ka alneege ka  
'dotombo'do ko'd'do kiki,

"'Bitingngö katüimö toolona,  
a Masala tammo aja a  
türü nja tauugaara ma  
Masala tiya aja,  
nja tauugaara tanno Al-  
masihi tiya oono.

Kudumma ömö'di üüfünü  
eema ka nagöre tanno  
aja ka oona kidha ma  
Masala ya osooso a  
naguuru,

kapügü i'i caa'bu.

<sup>11</sup> Eege kagii'bi i'i ana  
eriidö ma dhünggü  
nja tumma tanno eene  
ka tageema no,

kapügü nanggeyi neene co  
meene kasaasa inde.

<sup>12</sup> Nggeege 'dotombo'do saga  
tadhodho nja kadu  
tanno anna inggide  
no,

lakiini am'ba ka 'bühülü  
nja to

kudumma Ebliisi  
a'bardaga ku'bu öö'dö  
kada.

I'i adiginigo a tagoroo'bo  
kudumma iini ka  
tussu a'da uuru niini  
ka öreene idhilli."

<sup>13</sup> Kini ka tassa kini ka  
'dinggö ka 'büdhülü ya, ikiri  
ka talinggo aka ma keene  
'bii'bala kada miide mo.

<sup>14</sup> Ikiri egedhe ma kolo  
tiya dhabbu ya eera ya  
kananja aka, moono ka taa-  
gala iini ku'b'ba ndama ni  
ma 'bii'di ma co 'buugu  
tiya oono ka dhiile, kafa  
kono a nagürüünü kiidoona  
a dhüdhü miini.

<sup>15</sup> A ni ta'binyaga 'bii'di  
kürö ndama niinö tanno iini  
kafeene afa ri amang kini  
ta'duga oogo ungeene iini.

<sup>16</sup> Lakiini 'büdhülü oolona  
ka aka afa'da niinö niini  
a'duuru ri ya ni ka tuuru ka  
co kürö ndama niinö tanno  
iini ya.

<sup>17</sup> Ikiri ni ka koro'o'bo ka  
aka, ungeene aco teema  
koro'o'bo nja kadaada moono,  
ya aföönyö tumma ma  
Masala na ümmü tumma ma  
Yasu no.

<sup>18</sup> A ni ma 'bii'di  
ta'dingnge ana ko'do ka  
ndamuga ma to.

## 13

*Niimö ma toroko ö'dö  
kürö ndama to*

<sup>1</sup> Nasala a'a niimö ma  
toroko ka tunggunu akürö  
ndama to nanggüüdü  
kungngo iini ka iidümmü  
kafünü eera ana iidö  
kada'baaga, iidö nye'd'de  
kana kalembö, nanggüüdü

na miini no nagereene ma  
teela Masala kinggide.

<sup>2</sup> A niimö ma toroko  
yeede kadasala ya afeene nja  
ünggü, uune niini kafeene  
nja uune ma 'böö, afeene ka  
niinö afa niinö ma tagaamu,  
ikiri ni ka anangnga türü  
niini iini nja kööyö tanno  
iini nja tauugaara nye'd'de.

<sup>3</sup> Üüdü ma niimö ma  
toroko unggodho afa ma  
tana niimö ya in'di ya akete  
ka teyi illi niimö ya in'di ya  
aleme, a kadu ma 'büdhülü  
tadhère nye'd'de kungngo  
kuurna niimö ma toroko  
keere.

<sup>4</sup> A kadu tüürü ka ni tiya  
dhabbu ya kidha kamma  
kini kudumma iini ka  
anangnga türü niini a niimö  
ma toroko küürü ka niimö  
ma toroko afe'de kamma  
kini kiki a'da, "Mada i'i  
yungngo afeene nja niimö  
ma toroko ma tambaanya  
koro'o'bo nja iini?"

<sup>5</sup> Mada anangnga niinö  
a niimö ma toroko eema  
indhigi oona coo'do eela  
Masala, a'duga türü miini  
ka talinggo a nagatereene  
kukumu kadu keera kafünü  
eera.

<sup>6</sup> Ikiri ka tafa'da niinö ni-  
ini eela Masala, eela eere  
yoono nja 'buugu ma ta-  
neene tanno oono nja kadu  
tanno anna ka 'dotombo'do  
no.

<sup>7</sup> A'duga türü ma teema  
koro'o'bo nja kadu tanno  
Masala ii'bi eege, a 'duga  
türü ma tauugaara ma  
naanya nye'd'de nja kadu



'do nja tumma ka tambanajaana ku'bu nja kadu.

<sup>8</sup> Amang ka kadu ma 'būdhülü tamma kini nye'd'de kungngo, kadu na nagereene tanno eene ka titaalo kakirinja ka sorne ma tefe ka 'dī sorne ma dhünggü tiya atendhe ya jiddi ma 'būdhülü ka tagarū'bū adene.

<sup>9</sup> Ömō'dī ya ana iisine ya fa kini atoodo kide.

<sup>10</sup> Üürü ömō'dī ya ara co ka tatasaga ya,  
i'i ara co ka tadasaga,  
üürü ömō'dī kara tiididene a kulu'ba  
ara tiididene a kulu'ba.  
Tumma no kasaasa tidhi oona ku'bu ma kadu tanno insili no nja tamma.

*Niimō ma toroko anna kūrō ka 'būdhülü*

<sup>11</sup> Nīkīrī a'a ka tasala niimō ma toroko öccō ka tunggunu ko'do ndama 'būdhülü ana iido keera kafeene nja iido ma dhünggü, eema afa nī ma 'biidi ya dhabbu ya.

<sup>12</sup> I'i alinggo a türü tanno niimō ma toroko tiya dhidha in'dili ana i'i kide kungngo. Anangnga 'būdhülü nja kadu tanno anna kide katamma ka niimō ma toroko tiya dhidha ya 'dokotere tammo iini ma inde ma kaleme mo.

<sup>13</sup> Adagüünī eema keefe a dhabbu unggugu issi ka 'būdhülü ndama 'dotombo'do ka kadu kidha.

<sup>14</sup> İisinī kadu ma 'būdhülü alinggo tanno iini ma tamma kini, niini ka 'duga türü adagalinggo kidha ma niimō ma

toroko ya dhidha ya. A'bunu kadu ma 'būdhülü karū'bū koronggore ma niimō ma toroko ya abbü adene a kulu'ba ya assa ka aleefe tefe ka 'dī.

<sup>15</sup> A'duga türü ma tafülle a'duga koronggore ka niimō ma toroko ya dhidha ya ka oona, amang kini teema, agirina kadu na anu katüürü ku'bu ka koronggore ma niimō ma toroko no nye'd'de kungngo.

<sup>16</sup> Anangnga kadu nye'd'de afe'de na dhiidhi no nja tanno iifi no, nja tanno ana eema dhabbu no, nja tanno eema kitaalo kene no, nja kasaga, nja tanno taalo ka kasaga no, kanangnga kala eene ka nīsō ma kuri üürü kene ka nadhugudha.

<sup>17</sup> Taalo ömō'dī ma tambaanya tana niimō üürü anadene a niimō illi ömō'dī ya ana kala ana eere ma niimō ma toroko üürü tamana ma eere tiya iini.

<sup>18</sup> Ara tana eere ma ta'dara, ömō'dī ya ussu eema ya fa kini inni nagereene ma niimō ma toroko kudumma iini kada tamana ma ömō'dī ya ö'dō namiya ka iidümmü kafünü unggodho a kadu kiidoona ka iidümmü kafünü unggodho (666).

## 14

*Dhünggü nja kadu tanno iini*

<sup>1</sup> Nīkīrī ka tassa co nasala dhünggü ka 'dingnge ka 'dikinya ma Sahyüün nja kadu kungngo iini kö'dō

miya arba arbayiin alif (144,000), eere yiini nja eere tiya Pupa tiya iini ikirinja kene ka nadhugudha.

<sup>2</sup> Naföönyö tumma ndama 'dotombo'do kafeene nja fara ma 'biiidi tiya dhabbu ya afeene nja fara ma toombo'do tanno abaana dhindho no, afeene nja fara ma erempeera a kadu miini kabaana.

<sup>3</sup> Küüwe tüüsü ma issi mo ka kööyö ma Masala kidha ma eema tiya efe ka 'di ya egüüsü ya kidha ma kadiifi, taalo ömö'di ma tambaanya talaanadene ka tüüsü tammo illi no ka kadu na öö'dö miya arba arbayiin alif (144,000) na oolonadene ka 'bühülü no.

<sup>4</sup> Kadu no eege kungngo taalo kanyoro nanggeyi neene nja iiya, kudumma eene kadaafa ka nanggeyi tanno eene katinsili. Kadu na miini no eege kungngo ko'd'do ka dhünggü keere kita iini kara co ya, eege kungngo koolonadene ka türeene ma kadu, kümmü nanggeyi neene a Masala nja dhünggü kafeene nja eema tiya ö'deene ka dhidha ya.

<sup>5</sup> Taalo naniinö neene keema korokoro, eege ka insili ka nanggeedi.

### *Kadhangga na iidoona no*

<sup>6</sup> Nikiiri a'a ka tasala tadhangga könö ka lagala ka söödö ma 'dotombo'do, tumma ma injiili ta'billi co ka kadu ma 'bühülü nja kadu ma naanya nja kadu

ma tumma kadhoonyo nja kadu in'diili.

<sup>7</sup> Iidhe ko'd'do iki, "Aaga ri'ba a Masala aaga tafünügü oogo ko'do kudumma uuru ma tahükümü kadu no ndö'dö, aaga üürü ku'bu aaga tamma ka ömö'di tiya arü'bü 'dotombo'do nja 'bühülü ya nja to nja nakanduguli ma 'biiidi."

<sup>8</sup> A tadhangga könö tuurna i'i keere iidhe iki, "Ma'dinggö, ma'dinggö Babil ma dhabbu mo, kudumma oono manangnga kadu ma tooye ngeeli na itoto no ma temelö tanno oono."

<sup>9</sup> İkiiri tadhangga ya iidoona ya ka tuurna eege keere eema ko'd'do iki, "Ömö'di ya üürü amma ka niimö ma toroko nja koronggore tiya iini amma ka kala tammo iini kini ka dhugudha üürü kini ka niisö ya,

<sup>10</sup> i'i afe'de ara tooye ngeeli ma tagoroo'bo na Masala na uurunja ka ker'de ma tagoroo'bo tanno oono, ara tapusu adene ana issi nja albaarü kidha ma kadhangga tanno insili no nja dhünggü.

<sup>11</sup> A ndhiigö ma tapusu tisi coo'do turi ta'billi a talingnge titaalo uuru nja ooso ka kadu tanno üürü kamma ka niimö ma toroko nja koronggore tiya iini no a nakömö'di tiya ana kala ma eere tiya iini ya.

<sup>12</sup> Ya asaasa tidhi oona ku'bu ma kadu tanno in-

sili no kaföönyö tumma na Masala no, kütü katamma ka Yasu."

<sup>13</sup> Naföönyö a'a tumma ndama 'dotombo'do kiki, "Arigiri tumma no, a'da a'diila nja kadu tanno ake ka linggo tanno Uugaara ndama uuru tanno."

Koronggore iki, "Ti amang kene talingnge ka dhügürü tiya eene kudumma linggo tanno eene ka tunggeene nja eene."

*Tawaana migile koono ma 'bühülü*

<sup>14</sup> Nikiri a'a ka tasala co nasala tülüügü ka ta'bassa, ömö'di ya emmi ka tülüügü ya, afeene nja 'bii'bala ma tadü'd'dü ndalembö ma tauugaara kungngo iini ka üüdü ma dahaba a manjala ma ungnö iini ka nüsö mana kuri.

<sup>15</sup> A tadhanga könö tö'dö kürö ndama la ma Masala iidhe a tumma ko'd'do ka ömö'di tiya emmi ka tülüügü ya, "Duga manjala müüdü nara migile kudumma uuru ka ndö'dö a migile ma 'bühülü kanda ö'deene ma taraana."

<sup>16</sup> Ömö'di ya emmi ka tülüügü ya tapügü manjala miini co 'bühülü a migile ma 'bühülü taradene.

<sup>17</sup> A tadhanga könö tö'dö kürö ndama la ma Masala ka 'dotombo'do, manjala mungngo iini mana kuri.

<sup>18</sup> A tadhanga könö ya afa ka issi ya tö'dö kürö ndama misi ma tirri iidhe eema ko'd'do ka tadhanga tiya ana manjala ya ana

kuri ya, "Duga manjala müüdü naruma ki'bim'bi ma 'bühülü kudumma iye miini ka ndö'döone."

<sup>19</sup> A tadhanga tapügü manjala miini ka 'bühülü a taruma ki'bim'bi ma 'bühülü uuru ka 'doonya ma tiyaana ma tagoroo'bo tanno Masala na dhabbu no. <sup>20</sup> Kasiraana ka ki'bim'bi ka misi kürö ma anya, eriidö tisi akürö ndama 'doonya ma tiyaana iisö faaya idhi ala kili ma muttu akete kala nameele namiya keera (200).

## 15

*Kadhanga na iidümmü kafünü eera no nja namaara ka iidümmü kafünü eera*

<sup>1</sup> Nikiri a'a ka tasala nümö keefe ka 'dotombo'do adhabbu ka'diila, kadhanga ka iidümmü kafünü eera kummü namaara no iidümmü kafünü eera no, eege kungngo keere a Masala ka tatüimö tagoroo'bo noono iini.

<sup>2</sup> Nasala a'a 'buugu kafeene nja to tammo insili afa gasasa mo katonggoonyo ana issi, nasala kadu no kii'bi nümö ma toroko nja koronggore tiya iini ana tamana ma eere tiya iini. Ka'dingnge ana ko'do ka tinggini ma gasasa mo, kummü erempeera na Masala ka anangnga eene ka nüsö no.

<sup>3</sup> Küuwe tüüsü ma Müusa tasaga ya Masala, nja tüüsü ma dhünggü kiki, "Ka Masala Uugaara ma ana türü mo,

kadhabbu linggo nüüdü  
keefe,  
nafiiñi nüüdü ka dhidho ka  
dhorro,  
Uugaara ma nagürüünü  
nye'd'de.

4 Ka Uugaara, mada i'i  
yungngo taalo ara  
tari'ba o'o, afünügü  
eere yüüdü ko'do?

O'o na insili ungodho o'o.  
Ara kadu nye'd'de sa köö'dö  
küürü küdü kidha  
kudumma linggo üüdü a  
dhidho, a kadu tadinö  
kide nye'd'de."

5 Nikiri a'a ka tassa co  
nasala la ma Masala nja  
fangga ma tumma ma  
Masala ka tatanfa'da ka  
'dotombo'do.

6 A kadhangga tö'dö  
kürö ndama la ma Masala  
ka iidümmü kafünü eera,  
maara ma iidümmü mafünü  
eera mungngo eene, kümmü  
en'di ya insili ya alimaana  
ya ka oona kimi'di naaro ana  
jonnö ma dahaba.

7 Könö ka eema tiya efe ka  
'di ya egiisö ya tanangnga  
naadho ma dahaba ka  
iidümmü kafünü eera a  
kadhangga tanno iidümmü  
kafünü eera no kadigine  
a tagoroo'bo ma Masala,  
tammo efe ka 'di turi ta'billi  
mo.

8 La ma Masala tadigine  
ana ndhügö ma tidhindhi  
nja türü tanno Masala, taalo  
ömö'di ma tambaanya co la  
ma Masala, ara maara ma  
iidümmü mafünü eera ma  
kadhangga tanno iidümmü

kafünü eera no köö'dö iini  
no ka titaalo.

## 16

*Naadho ma tagoroo'bo na  
Masala*

1 Naföonyö a'a tumma  
ko'd'do ndama la ma Masala  
eemaga ka kadhangga tanno  
iidümmü kafünü eera no,  
"Aaga agolo aaga tuurugu  
naadho ma tagoroo'bo na  
Masala na iidümmü kafünü  
eera no ka 'bühülü."

2 A tadhangga ya dhidha  
ya tunggene atefe tuuru  
ker'de miini ka 'bühülü,  
eema ya in'di ya tatoroko  
abbü 'dala ka kadu na ana  
kala ma niimö ma toroko nja  
kadu na üürü ka koronggore  
no kamma kini.

3 İkiri tadhangga ya eera  
ya ka tuuru ker'de miini  
co to, a 'biidi tafeene nja  
eriidö ma ömö'di tiya eyi ya,  
eema ya adinö ka to ya taaya  
nye'd'de.

4 A tadhangga ya iidoona  
ya tuuru ker'de miini co a  
neeri nja nduguli ma 'biidi  
atem'bele kada eriidö.

5 Nikiri a'a ka aföonyö a  
tadhangga ma 'biidi ka tiki,  
"O'o taalo nüüni ada kadu  
ku'bu, o'o nadho ka  
fiini,

yungngo kide adaganna  
kide, o'o na insili no,  
kudumma üüdü nadho  
ka fiini,

6 kudumma eene ka tu-  
uru eriidö ma kadu  
tanno Masala co nja  
nagane'bi,

Yungngo üüdü ka  
 anangnga eriidö eene  
 a'da kooye,  
 Kikiri kaluna yeene ka  
 asaasa ya."

7 Naföönyö a'a tumma afe'de  
 ndama misä ma tirri iki,  
 "Ii, Masala o'o na Uugaara  
 ma ana türü mo,  
 fiini yüüdü ka dhidho  
 atatimin'da."

8 A tadhangga ya egüisö  
 ya tuuru ker'de miini ka  
 ndanaaya a türü tananja  
 eene ma tinyogo kadu ana  
 issi.

9 A kadu tatinyogo a  
 tagu'daana, keela eere  
 ya Masala, mana türü  
 ma maara, lakiini taalo  
 kaadha ka tatoroko, kitaalo  
 kafünügü Masala ko'do.

10 İkiri tadhangga ya  
 iidümmü ya uuru ker'de  
 miini ka kööyö tanno niimö  
 ma toroko, a tauugaara  
 niini talifi. İkiri kadu ka  
 agi'di nagonggo'do neene  
 kudumma eene ka tin'di.

11 Keela Masala ma  
 'dotombo'do kudumma  
 tin'di tanno eene nja  
 'dokotere tanno eene, ki-  
 taalo kaadha ka linggo tanno  
 eene.

12 A tadhangga ya  
 iidümmü kafünü ungodho  
 ya tuurugu ker'de miini co  
 ri ma Fırat ya dhabbu ya,  
 a 'biidi miini taa'du amang  
 kini tindinaana fiini ma  
 naguugaara ma fiini ma  
 ndanaaya no.

13 Nikiri a'a ka tasala  
 nagoronggore na nyoro  
 no kiidoona kafeene nja

namürö kunggunu kürö  
 ndama niimö ma ni ma 'biidi  
 ya dhabbu ya nja niimö ma  
 niimö ma toroko nja niinö  
 ma ne'bi tiya akorokoro ya.

14 Eege ka nagoronggore  
 ma na'bu na ale'bele eema  
 keefe no, kaco ka naguuga-  
 gaara ma 'büdhülü nye'd'de  
 ka wagaana eege ka oona  
 keema koro'bo ka uuru  
 tanno dhabbu, uuru ma  
 Masala tammo ana türü mo.

15 "Adinö ko'do, ara a'a  
 tö'dö afa tanyooro, a'diila  
 nja ömö'di tiya adinö ko'do  
 ya afa ka en'di amang kini  
 tafa tunggeene ana oona  
 ku'bu a kadu tiji i'i ka  
 ta'döngngönyö ka oona."

16 Awagaana eege ka oona  
 ka 'buugu tiya ana eere a  
 tangga Ebriya a'da Harna-  
 jdün.

17 A tadhangga ya  
 iidümmü kafünü eera ya  
 tuurugu dho miini coo'do,  
 a tumma tö'dö kürö ko'd'do  
 ndama kööyö ka la ma  
 Masala iki, "Ndafaradene."

18 İkiri tombo'do ka  
 limaana, fara ma abaana  
 ma tombo'do, a 'buugu  
 tatınggi'di dhindho taalo  
 agüüni adene nggeege jiddi  
 ma ömö'di ka taganna  
 'büdhülü.

19 Anya ma dhabbu mo  
 tasümününja ku'bu ma  
 iidoona ka oona, a naanya  
 ma kajeene tatangga'da a  
 Masala tagügi Babil ma  
 dhabbu mo manangnga  
 oogo ka tooye ngeeli ka  
 ker'de tanno oono, ngeeli ma  
 tagoroo'bo noono.

20 A najasiira tarünö nye'd'de kungngo a na'dikinya tamanyaga.

21 A köröörö ya iifi ya, ta'dinggö ka kadu ko'do ndama 'dotombo'do adhabbu, a kadu teela Masala kudumma tabbü adene ma köröörö, kudumma tabbü adene miini ka tatoroko 'do.

## 17

*Aka nja nïmö ma toroko*

1 A tadhangga könö ana ka tanno na iidümmü kafünü eera no ana naadho ka iidümmü kafünü eera no iki a'a, "Aayu nalaga o'o ka tapusu adene tanno madatemelö tammo dhabbu mo memmi ka 'büidi ya dhabbu ya.

2 Naguugaara ma 'büdihülü kafüingngö ana oogo, a kadu ma 'büdihülü taaya kene ka tagooye ngeeli ma temelö noono."

3 İkirı tadhangga ka 'duga a'a a koronggore aco a lodho iini, nasala aka memmi ka 'dugeere ma nïmö ma toroko öödhe ana nagereene ma teela Masala ka oona nye'd'de, nanggüüdü niini ka iidümmü kafünü eera ana iidö kada'baaga.

4 Madagümmü en'di ya dhöyö ya nja tiya öödhe, mümmü dahaba nja niigisi tanno agu'daana no nja lüülü, dho ma dahaba mungngo oono ka nïso madigine ana eema tiya toroko ya nja nyoro ma temelö tanno oono.

5 İkirinja eere oono ka dhugudha a'da, kume,

"Babil ma dhabbu, nïmö ma katemelö nja nyoro ka 'büdihülü."

6 Nasala a'a aka ka teyi ka eriidö tiya oono ka tagooye ma kadu tanno insili no, nja kadu tanno agirinadene kudumma eene ka tamma ka Yasu no. Kede ka tasala oogo nadhere 'do.

7 İkirı tadhangga ka tindini a'a a'da, "Minna agu o'o nadhere? Ara a'a tadirina nïmö ya afeene nja aka nja nïmö ma toroko tiya ümmü oogo ka 'dugeere ya a nanggüüdü ka iidümmü kafünü eera ana iidö kada'baaga no.

8 Nïmö ma toroko yüüdü ka tijöögö ya akeefe ka 'di, illi i'i anda taalo 'bitingngö, lakiini i'i anda kete köö'dö kürö ndama ööye ya dhonggoro ya ma co teyi. A kadu na ka 'büdihülü no tadhere, nagereene tanno eene taalo kakirinja ka sorne ma tefe ka 'di jiddi ma 'büdihülü ka tarü'bü adene kene kara tasala nïmö ma toroko, kudumma iini ka takeefe ka 'di, a 'bitingngö taalo efe ka 'di, illi i'i ara tafada öö'dö.

9 "Kasaasa tumma no, tussu eema nja ta'dara, nanggüüdü na iidümmü kafünü eera no eege ka nakürünggürü na iidümmü kafünü eera, aka ka temmi kide no. Eege ka naguugaara na iidümmü kafünü eera afe'de.

10 Na iidümmü no ka'dinggö, aya iidümmü kafünü ungodho ya aleefe tauugaara, aya iidümmü

kafünü eera ya ara üfürü tö'dö, lakiini tauugaara niini taalo ara tadhongoro.

<sup>11</sup> Lakiini nïimö ma toroko ya akeefe ka 'dï, asa kati-taalo efe ka 'dï ya, i'i ya uugaara ya iidümmü afünü iidoona ya. I'i ya miini ama tanno iidümmü kafünü eera no, i'i ara co teyi.

<sup>12</sup> "Illi iidö na ada'baaga nüüdü kijöögö no eege ka naguugaara na ada'baaga küfürü түmmü tauugaara no, kara sa ka'duga түrү ma tauugaara nja nïimö ma toroko ana ndanaaya ka ungodho.

<sup>13</sup> Eege no, tumma neene ka ungodho meene ka anangnga түrү neene nja tauugaara a nïimö ma toroko.

<sup>14</sup> Kara teema koro'bo nja dhünggü, lakiini dhünggü ara tii'bi eege kudumma iini ka ta Uugaara ma naguugaara, ada Uugaara ma naguugaara na iifi no, a kadu na aneene nja eene no eege kagümmünüdene, nja tanno akessedene no, nja tanno amma ka Masala no."

<sup>15</sup> İkiri tadhanga ka tiki a'a, "Bïidi yüüdü ka tijöögö aka tammo a temelö mo ka temmi kide ya, i'i ya kadu nja kajeene nja naanya nja tumma kadhoonyo.

<sup>16</sup> İidö na ada'baaga nüüdü ka tijöögö no nja nïimö ma toroko, kara saga diidi aka ma temelö mo kara tamuru eema ya kono nye'd'de kafa kono ana oona ku'bu, kagu uu'da noono

kinyogo oogo ana issi.

<sup>17</sup> Kudumma Masala oogo manangnga tumma no kene ka nanggeedi a'da kalinggo afa ma tiya oono ka asaasa ya kungngo, meene kimi'di tumma ma түmmүнү tauugaara neene a nïimö ma toroko, amang ka tumma tanno Masala co ööye miini.

<sup>18</sup> Aka müüdü ka tiji oogo mo, oogo ma anya tammo dhabbu mo, ma uugaara ma naguugaara ma 'bүdhүlü."

## 18

### *Ta'dinggö na Babil*

<sup>1</sup> Nikiři a'a ka tasala tadhanga könö afe'de ungunu aku'bu ndama 'dotombo'do ana түrү kadhabbu, a 'bүdhүlü ta'dara a töyeene tanno iini.

<sup>2</sup> Iidhe a tumma ko'd'do, "Ma'dinggö, ma'dinggö Babil ma dhabbu mo, ma ta'buugu ma na'bu kadanna kide ndama 'buugu ma taneene ma nagana'bu tanno oroko no nja uyi tiya nyoro ya, ya kadu kanu kide ya nye'd'de.

<sup>3</sup> Kadu ma 'bүdhүlü nye'd'de tagooye ngeeli na itoto na ma temelö tanno oono,

a naguugaara ma 'bүdhүlü kafüngngö ana oogo,

a kadu ma na anadene ana eema tüüsü ka eema tiya oono ya dhabbu ya."

<sup>4</sup> Nikiři a'a ka föönyö tumma afe'de ndama 'dotombo'do kiki,

“Akö'dö kürö ndama oono,  
kadu eede,  
amang kada tafa toso  
ka eema tiya toroko ya  
nja oono,  
amang kada tafa toso  
ka tapusu adene ka  
namaara nja oono.

5 Kudumma tatoroko  
tanno oono kakod-  
honcoko kalla kala  
'dotombo'do,  
a Masala tagiigi tatoroko  
noono.

6 Agüüni midhi ku'bu ana  
oogo afa moono ka  
tagüüni midhi ku'bu  
'do ana aaga kungngo,  
aaga kusu midhi kono  
kide ma dhabbu ada  
yoono ka tagüüni ana  
aaga ya kungngo.

Aaga konyaana ker'de  
ma ngeeli tanno oono  
kafünü kide no.

7 Aaga apusu oogo, aaga tafa  
kono mafara dhindho  
tamana moono ka  
takidhindhä ma  
taküüsü.

Mindhigi eyi yoono miki,  
'A'a nungngo nemmi  
kita ka tauugaara,  
taalo a'a na aka ma  
küüme,  
nitaalo nussu muuyu.'

8 Nggeege ara tagoroo'bo  
tümmü oogo ana uuru  
ka unggodho,  
inde nja müürü nja iire,  
ara issi tinyogo oogo  
kudumma türü kungngo  
Masala Uugaara, mara  
tasigi oogo mo.”

9 Ara naguugaara ma  
'büdhülü sa fara kamüürü,  
eege na füngngö ana oogo  
kadhodho nja oono, kafara

kene kara tasala ndhüigö ma  
issi tanno oono.

10 Köödhi ku'b'ba eene  
kari'ba a tapusu adene  
tanno oono kiki, “Am'ba!  
Am'ba küdü anya ma  
dhabbu, anya ma Babil  
ma ii'baana mo, ara o'o  
tasigidene ana ndanaaya ka  
unggodho.”

11 Ara kadu ma 'büdhülü  
na anadene ana eema no,  
saga fara oogo kamüürü,  
kudumma ömö'di ma tana  
eema kene taalo.

12 Eema ma dahaba nja  
fudda nja nduguri nja lüülü  
tiya agu'daana ya, nja en'di  
ma hariir nja en'di ma si-  
lik tiya öödhe ya, nja naafa  
nye'd'de na afeene nja to-  
googo no, nja eema tiya agal-  
inggo adene ana igini ma  
mongngo ya nja kee'di tanno  
agu'daana no, nja tanyaanya  
nja eliili nja nduguri.

13 Nja girfa nja kondho  
ma ndhüigö nja russu,  
nja maaga nja felengidhi,  
nja ngeeli nja uu'ba nja  
müsö tammo ilollo mo  
nja migile, nja eema ma  
erüidö nja ki'biini nja  
naguttu nja karru nja  
kasaga nja nagoronggore ma  
nakömö'di.

14 A kadu na anadene  
no tiki oono, “Eema ya  
a'diila ya kanna küdü ya  
akungeene. Eema ya  
kanna küdü adhabbu ya nja  
tidhindhä a'dugadene taalo  
o'o taluna afe'de.”

15 Kadu nanadene ka anya  
kana almaala dhabbu no  
kara ta'dingnge ku'b'ba  
kanna kudumma eene ka



ari'ba a tapusu adene tanno oono, katafara kamüürü.

<sup>16</sup> Kiki,

“Am'ba! Am'ba küdü, anya ma dhabbu mo, magümmü en'di ma ndugaara na ku'daana no ka oona nja en'di tiya öödhe ya, ümmü dahaba nja kisi tanno agu'daana no nja lüülü.

<sup>17</sup> Eema yoono ya nye'd'de kungngo ara titaalo ana ndanaaya ka ungodho.”

Namürkabü nye'd'de nja dhabbu ma nasawaaga miini nja kadu tanno no linggo kide no, nja kadu töccö no kuri ka to ka oona no töödhü ku'b'ba.

<sup>18</sup> Kiidhe ko'd'do kene ka tasala ndhiigö moonno ka finne, “Maganna anya ma idhindhü afa ma tammo kungngo?”

<sup>19</sup> Kadhifi kuraaga eene ka nanggüüdü kafara kamüürü kiki a'da,

“Am'ba! Am'ba ka anya tammo idhindhü mo, a kadu na ana namürkabü ka to no eege

saga tatangga'da ana ndanaaya ka ungodho.

<sup>20</sup> 'Dotombo'do, adhodho kudumma oono ka taga'dadene,

aaga dhodho kadu na insili no nja kadafüini nja nagane'bi

kudumma Masala ka takapusu oogo ka eema

tiya oono ka tagüüni ana aaga ya.”

<sup>21</sup> İkirü tadhangga ya dhabbu ya ana türü ya, ka a'duga misü ma köje nja misü ma tawöönö ma dhabbu mo, apügü co to iki,

“Nggeege ara Babil ma idhindhü mo tapügünja co to a türü mitaalo mara talunadene afe'de.

<sup>22</sup> Taalo kadu kara taföönyö a kadu ka tüwe tüüsü nja fara ma perempeera nja kaaru nja tünüidö

taalo kadu ma linggo kara tanna küdü kannafafe'de,

taalo kadu kara taföönyö fara ma tawöönö küdü afe'de.

<sup>23</sup> Taalo töyeene ma lamba töyeene küdü afe'de, taalo taföönyö tüüsü ma kadu tanno arna no küdü,

kudumma kadu tanno anadene ka kadu ma 'büdhülü na idhindhü no,

a kadegeene nüüdü no kaama kadu ma 'büdhülü nye'd'de kungngo.

<sup>24</sup> Kaduna eriüdö kono ma nagane'bi nja kadu tanno insili no nja kadu na kirinadene ka 'büdhülü

nye'd'de.”

## 19

*Tüüsü ma tii'baana ka 'dotombo'do*

<sup>1</sup> Ndama kannanikirü a'ka ka afoönyö tumma ko'd'do

tumma ma kadu kadhabbu  
ka 'dotombo'do kiidhe kiki,  
“Halülüya!

Toolona na Masala tammo  
aja nja türü nja  
tidhündhi.

<sup>2</sup> Tasigi noono kadho ka  
fiini kada timin'da.

Agasigi madatemelö ma  
dhabbu mo  
maga'da 'büdhülü a  
temelö tanno oono,  
a'diinä kömüsü ma eriidö  
ma kasaga tanno  
oono.”

<sup>3</sup> Kalneege ko'd'do afe'de,  
“Halülüya!

Ndhügö ma tafinne moono  
kisi coo'do turi  
ta'billi.”

<sup>4</sup> İkirı kadıifi no ukumu  
ömö'di kafünü egüisö no nja  
eema ya efe ka 'di ya egüisö  
ya, tüürü ku'bu ana küüge  
küürü ka Masala tammo  
emmi ka kööyö mo. Kiki,  
“Amiin! Halülüya!”

<sup>5</sup> A tumma tö'dö ndama  
kööyö kiki,  
“Aaga fünügü Masala  
tammo aja,  
aaga no kasaga tanno  
oono  
nja kadu nye'd'de na iifi  
no nja tanno idhiidhi  
no kari'ba oono.”

<sup>6</sup> Naföönyö tumma  
kafeene nja tumma ma kadu  
kadhabbu afa fara ma faaya,  
afa fara ma tabaana ma  
tombo'do iki,  
“Halülüya!

Kudumma Uugaara  
Masala maaja ma ana  
türü mo ara tüm mü  
tauugaara.

<sup>7</sup> Kada kadhodho angnga  
taga'deema,  
angnga takafünügü  
oogo ko'do

kudumma uuru ma tarna  
tanno dhünggü ka  
ndö'dö  
a 'bala miini manda kin-  
dinaana oona ku'bu.

<sup>8</sup> Kanangnga ten'di ma  
ndugaara ma'bassa  
ma insili mo oono,  
a'da magirni kono ka  
oono.”

Kudumma ten'di ma  
ndugaara eege ka linggo ma  
kadu na Masala tanno a'diila  
no.

<sup>9</sup> İkirı tadhangga ka tiki  
a'a, “Arigiri tumma no,  
a'diila nja kadu tanno tö'dö  
ka taanyara ma tarna ma  
dhünggü.” A tadhangga  
tiki a'a afe'de, “Tumma  
na Masala dhorro eege  
kunggo.”

<sup>10</sup> Nüürü kini kidha ma  
tamma kini, lakiini i'i iki a'a,  
“Fa tüüni kunggo, a'a na  
tasaga afa o'o, afa nagöre  
nüüdü na ümmü tumma  
na Yasu no. Afara ka  
Masala kudumma tumma  
tanno Yasu eege ka korong-  
gore ma tane'bi.”

*Ömö'di ya aka ka muttu  
tiya 'bassa ya*

<sup>11</sup> Nıkirı a'a ka tasala  
'dotombo'do kata tanfa'da,  
a muttu tö'dö a'bassa ana  
ömö'di ka taka kide ana eere  
a'da tadho ka fiini ya nja  
dhorro ya. Tasigi kadu kada  
dhidho ma timin'da, eema

koro'bo taalo üüni ada kadu ku'bu.

<sup>12</sup> Iiye niini kafeene nja onngo'do ma issi, a kalembö kungngo iini ka üüdü kadhabbu. Eere ikirinja kini taalo ömö'di ma tussu illi i'i.

<sup>13</sup> Ten'di ma unngo iini ka oona manyo'donja ka erüdü ana eere a'da tumma na Masala.

<sup>14</sup> A nasigira ma 'dotombo'do ka taka ka naguttu kada 'bassa kuurna i'i keere, ana en'di ma ndugaara ya ka'bassa ya insili ya ka oona.

<sup>15</sup> A kulu'ba ma dhonggoro mo ticci akürö ndama iini ka niinö mana kuri, miini kara tabbü kadu ma kajeene iini, ara tauugaara meene a kuufi ma ndaliili. Asiri ka 'doonya tiya ki'bim'bi ma ngeeli ma tagoroo'bo nja Masala tammo ana türü mo.

<sup>16</sup> Eere taga kirinja ka ten'di tammo iini nja tadüüfü tanno iini a'da: Uugaara ma naguugaara, ada Uugaara ma naguugaara na iifi no.

<sup>17</sup> Nasala tadhangga ka a'dingnge ana ko'do ka ndanaaya, iidhe ka uyi ko'd'do ya alagala ka 'dotombo'do ka söödö ya, "Aaga ö'dö aaga emmi in'dili ka taanyara tanno Masala na dhabbu no.

<sup>18</sup> Aaga kö'dö aaga tagu uu'da ma naguugaara nja uu'da ma naguugaara ma nasigira nja uu'da ma tanno ana türü no, nja uu'da ma naguttu nja kadu tanno

kaaka kide no, nja kadu nye'd'de, kasaga nja tanno taalo ka kasaga no, na idhi-idhi no nja tanno iifi no."

<sup>19</sup> Nasala niimö ma toroko nja naguugaara ma 'büdhülü nja nasigira tanno eene kawaana oona ma teema koro'bo nja ömö'di tiya aka ka muttu ya nja nasigira tanno iini.

<sup>20</sup> A niimö ma toroko tümümü adene nja ne'bi tiya akorokoro ya, ya agalinggo eema keefe kidha ma niimö ma toroko. Iisini kadu na ana kala ma niimö ma toroko no, nja kadu tanno üürü ku'bu kamma ka koronggore ma niimö ma toroko no. Kapügü niimö ma toroko nja ne'bi tiya korokoro ya co to ma albaru ma issi tanno afinne no kadinö kungngo.

<sup>21</sup> A türeene meene tagirinadene a kulu'ba tammo icci a kürö ndama niinö ma ömö'di tiya aka ka muttu ya, uyi tüüsü ka uu'da tanno eene nye'd'de kungngo.

## 20

*Ebliisi agapusu adene a nagürüünü alif*

<sup>1</sup> Nikiri a'a ka tasala tadhangga ka tungguna aku'bu ndama 'dotombo'do ngafata ma ööye ya dhonggoro ya unngo iini ka niisö ana jansiiri isissi.

<sup>2</sup> Ümmü ni ma 'biidi ya dhabbu ya ni ma 'billi ya, ya ana eere a'da Ebliisi nja

Sitan, imi'dini i'i ku'bu a nagürüünü na ö'dö alif.

<sup>3</sup> İkirî ka tapügü i'i co ööye tiya adhonggoro ya eere kide abbünnü hitimi kide amang kini tafa tîsini kadu afe'de, ara nagürüünü na ö'dö alif no ka tatîmö. Kassa ka tapa kini agünü idhilli.

<sup>4</sup> Nasala a'a nagöoyö a kadu tanno a'duga tauugaara ma tasigi kadu. Nasala nagorongore ma kadu tanno na tendhe kene ka eyi no kudumma eene ka teema ma Yasu ka üüdü ma tumma ma Masala. Taalo küürü ku'bu kamma ka nîmö ma toroko, kitaalo kamma ka koronggore tiya iini, kitaalo kana kala ma nîmö ma toroko ka nadhugudha nja iisine. Kateefe ka 'dî kada naguugaara nja Almasiîhi a nagürüünü kö'dö alif.

<sup>5</sup> Lakiini türeene ma kadu taalo kara tefe ka 'dî a'da üfürü nagürüünü na ö'dö alif tatîmö. Tafiki'dö na dhidha no eege kamiini.

<sup>6</sup> A'diila insili nja kadu tanno ka tafiki'dö tanno dhidha no, taalo türü ma inde tanno eera no kene lakiini eege kara ta ka'boge ma Masala nja Almasiîhi, kada naguugaara nja iini a nagürüünü na ö'dö alif.

### *Ta'dinggö na Ebliisi*

<sup>7</sup> Aga nagürüünü na ö'dö alif no kara tatîmö ya kapa ka Sitan ndama pabusu tiya iini.

<sup>8</sup> Öö'dö kürö aga'da kadu ka nanggüüdü ka 'büdhülü ka 'buugu na egîsö no ma

'büdhülü, kana eere a'da Jüj nja Majüj, awagaana eege ka oona ma teema koro'bo eege kaköje nja ndamugu ma to.

<sup>9</sup> Kanyalaana oona ka 'büdhülü kaku'du angga na kadu tanno insili no ko'do nja anya tammo oono ka asaasa oogo mo, lakiini issi ka öö'dö ku'bu ndama 'dotombo'do kagirina eege.

<sup>10</sup> Kapügü Ebliisi ya ka'da eege ka nanggüüdü ya co to ma issi nja albaru ka 'buugu tiya nîmö ma toroko nja ne'bi tiya korokoro ka tanna kide ya, kapusu adene kide eege nye'd'de uuru ana ooso turi ta'billi.

### *Köoyö ya dhabbu ya a'bassa ya*

<sup>11</sup> Nikirî a'a ka tasala köoyö a'bassa adhabbu, nasala ömö'dî ya emmi kide ya. 'Büdhülü nja 'dotombo'do ka arünö kini kidha a ton'do meene titaalo.

<sup>12</sup> Nasala kadu na aaya na iifi no nja tanno dhiidhi no ka'dingnge ana ko'do kidha ma köoyö, a kasorne tatanfa'da. Sorne könö tatanfa'da i'i yungngo sorne ma tefe ka 'dî. A kadu na aaya no küm mü adene ka tamana linggo tanno eene afa ma sorne ka tiki kungngo.

<sup>13</sup> A to tadhifigi kadu na kide na aaya no ko'do, a inde nja 'buugu ma inde tadhifigi kadu na aaya kide no ko'do, kagapusu adene nye'd'de ka üüdü ma linggo tanno eene.

<sup>14</sup> Inde nja 'buugu ma inde kapügü co a to ma issi, a to mo, oogo ma inde tanno eera no.

<sup>15</sup> Ömö'di ya eere tiya iini ka titaalo ka sorne ma tefe ka 'di ya apügünja co to ma issi.

## 21

*'Dotombo'do no issi no nja 'büdhülü tiya issi ya*

<sup>1</sup> Nikiri a'a ka tasala 'dotombo'do no issi no nja 'büdhülü tiya issi ya kudumma 'dotombo'do tanno dhidha no nja 'büdhülü tiya dhidha ya ka manyaga, a to titaalo afe'de.

<sup>2</sup> A'a na Yühanna nasala a'a anya ma insili mo, Örsaliim ma issi mo, ka tunggunu aku'bu ndama 'dotombo'do ndama Masala, afa 'bala ma indinaana oona ku'bu ka'diila ma toreene nja nyuri tiya oono.

<sup>3</sup> Nikiri a'a ka aföönyö tumma ko'd'do ndama kööyö kiki, "A 'bitingngö 'buugu ya Masala ka tanna kide nja kadu ya, i'i yungngo mara tanna kide nja eene kada kadu tanno oono. Masala ana oona moonoo mara taneene nja eene, mada Masala tammo eene.

<sup>4</sup> Mara tayu fara eene ka iye, ara inde titaalo nja müürü, a fara titaalo nja tin'd'di, eema ya illi ya ara tamanyaga."

<sup>5</sup> A ömö'di ya emmi ka kööyö ya tiki, "Ara a'a tanangnga eema in'dili ka

tissi." Afada iki a'a, "Arigiri tumma no ku'bu ka dhorro ka tatimin'da."

<sup>6</sup> Iki a'a, "Afaradene eema nye'd'de. A'a na dhidha na tiya eere ya. Ömö'di ya tenege kagu i'i ya ara a'a tinyi 'büdi iini ndama, nduguli ma tefe ka 'di a'da taalo afaana.

<sup>7</sup> Ömö'di ya ii'baana a'duga eema ya nye'd'de na ta Masala tammo iini a ta'biibala tiya eede.

<sup>8</sup> Lakiini kadu nari'ba no nja tanno taalo kamma ka Masala no nja kadu tanno kirina kadu no nja kadu tanno oroko no nja katemelö nja kadegeene nja kadu tanno amma ka eema ma namasala no nja kadu tanno akorokoro no nye'd'de, 'buugu yeene a'da to ma finne ana issi nja albaru mo, inde na eera no eege kamiini."

*Örsaliim ma issi mo*

<sup>9</sup> A tadhangga könö ana ka tanno iidümmü kafünü eera no, na ana nadho ka iidümmü kafünü eera kadigine ana maara na iidümmü kafünü eera no. Ö'dö iki a'a, "Aayu nala o'o ka 'bala aka ma dhünggü."

<sup>10</sup> A'duga a'a a koronggore asirö anya ma dhonggoro ma dhabbu mo, alaga a'a co Örsaliim anya ma insili mo, munggunu ku'bu ndama Masala ka 'dotombo'do.

11 Alimaana afa töyeene ma tidhindhi ma Masala, ka liminanago afa misi ma ku'daana mo, kafeene nja misi ma öödhe ma agiiri mo ya insili afa gasasa ya kungngo.

12 A ndhiidhö kadhabbu adhonggoro, naginyeene ka inggide kada'baaga kafünü eera, a kadhangga kinggide kada'baaga kafünü eera a nagereene kakirinja kide eege ka nagereene ma siliga ma Israyil na ö'dö kada'baaga kafünü eera no.

13 Ndama fiini ma ndanaaya naginyeene kinggide kiidoona, ndama küüle naginyeene kinggide kiidoona, ndama küülü naginyeene kinggide kiidoona, ndama nüümö ma ndanaaya naginyeene ka inggide kiidoona.

14 A ndhiidhö ta'dingnge ka kadese kada'baaga kafünü eera, nagereene kungngo eene kana eere a'da nagereene ma kadafiini tanno dhünggü na ada'baaga kafünü eera no.

15 A tadhangga ya ageema nja a'a ya, ümmü tam'bala ma dahaba ma tinni anya iini nja naginyeene miini nja ndhiidhö miini.

16 İkirı ka takinni oogo möö'dö alif na miya ka iidümmü nameele (1,500) a tadhanggoro miini nja dhüdhü miini nja ta'doogo miini ka unggodho.

17 İkirı ka takinni ndhiidhö miini öö'dö dhüdhü ma niisö ma ömö'di ukumu

kadu ka iidümmü a kadu keera kafünü kide egüisö (144), afa tadhangga ka takineene kada köje afa niisö ma ömö'di.

18 A ndhiidhö tarü'bü adene a niigisi na öödhe ka agiiri ya, ya, anya tarü'bü adene ana dahaba unggodho i'i kungngo kafeene afa gasasa ma insili mo.

19 A kadese ma ndhiidhö ma anya takesedene a niigisi tanno agu'daana no kada tonggoonyo.

Kadese na dhidha no kama niigisi tanno a kirikiri na öödhe no.

Anno eera no, misi ma kirikiri ma lanja mo, anno iidoona no misi ma 'bassa mo, anno egüisö misi ma kirikiri mo.

20 Na iidümmü ya misi ma irrifi mo,

aya iidümmü afünü unggodho ya misi ma dhöyö mo,

aya iidümmü afünü eera ya misi ma kuuli ma kirikiri,

aya iidümmü afünü iidoona ya misi ma kirikiri mo,

aya iidümmü afünü egüisö ya misi ma kuuli mo,

aya ada'baaga misi ma kirikiri mo,

aya ada'baaga afünü unggodho ya, misi ma ngalangala mo,

aya ada'baaga afünü eera ya ünggölü miini atonggoonyo.

21 İnye no tagalinggo adene ana lüülü unggodho, a fiini ma anya ya adhüföölü

ya agalinggo adene ana dahaba tiya insili ya kafeene nja gasaasa tammo aja kiji 'buugu iini no.

<sup>22</sup> Taalo a'a nasala la ma Masala ka anya, kudumma Masala Uugaara ma ana türü mo nja dhünggü eege ka la ma Masala.

<sup>23</sup> Anya taalo masaasa töyeene ma ndanaaya nja tere, kudumma töyeene ma Masala ka töyeene ada kono, a dhünggü i'i ya lamba tiya tammo oono.

<sup>24</sup> Ara kadu nye'd'de saga tunggeene ka töyeene tanno oono a naguugaara ma 'büdhülü töö'dö ana almaala tiya eene oono.

<sup>25</sup> Taalo naginyeene noono ka teere uuru na in'dili no, kudumma ooso ka titaalo kide.

<sup>26</sup> Tidhindhi nja ta'diila ma naanya kara tö'dö iini kide.

<sup>27</sup> Taalo niimö ya nyoro ya ara co anya nja kadu tanno üüni eema ya toroko ya nja tanno akorokoro no, illi kadu no nagereene tanno eene ka kirinja ka sorne ma tefe ka 'di ma dhünggü.

## 22

### *Ri ma tefe ka 'di*

<sup>1</sup> İkirı tadhanga ka laga a'a co ri ma 'büüdi ma tefe ka 'di, insili afa gasasa nduguli kiisö ndama kööyö ma Masala nja dhünggü.

<sup>2</sup> İisö ka söödö ma fiini anya, fa ma tefe ka 'di unngo ka tinggini ma ri

ateera miini, eene laala ada'baaga kafünü eera ta ungodho ka tere. A dhaaru miini toolona kadu ma 'büdhülü ka maara.

<sup>3</sup> Taalo teeladene kara tanna kide ndama uuru tanno afe'de, ara kööyö ya Masala nja dhünggü tanna ka anya, a kadu niini talinggo ada iini.

<sup>4</sup> Kara tadinö ka dhugudha tiya iini, eere yiini tanna kene ka nadhugudha.

<sup>5</sup> Taalo 'buugu ara tooso kide, taalo kara tasaasa töyeene ma lamba nja töyeene ma ndanaaya, kudumma Masala Uugaara mara tanangnga töyeene eene kara ta naguugaara turi ta'billi.

<sup>6</sup> A tadhanga tiki a'a, "Tumma ka timin'da ka tadhorro. Masala Uugaara ma koronggore tiya nagane'bi mo, magürünü tadhanga yoono öö'dö tala eema ya ara tüünidene kete kungngo ya a kasaga tanno oono."

### *Tö'dö na Yasu*

<sup>7</sup> "Aaga föönyö, a'a nungngo nara tö'dö areere a'diila nja ömö'di tiya talinggo a tumma ma tane'bi ka sorne tiya."

<sup>8</sup> A'a na Yühanna, naföönyö a'a nadinö ka eema tiya, kede ka taföönyö natadinö kide ya, na'dinggö ka uune ma tadhanga tiya anangnga a'a ka tadinö kide ya.

<sup>9</sup> İkirî ka tiki a'a, "Fa tüüni kungngo, a'a nadasaga afa ma o'o nja nagöre tanno üüdü nagane'bi nja kadu tanno alinggo a tumma ma sorne nye'd'de no, afara ka Masala."

<sup>10</sup> İkirî ka tiki a'a, "Fa taküdhü tumma ma tane'bi no ka sorne tiya no, kudumma uuru ka ndakete.

<sup>11</sup> Ömö'di ya üüni ada kadu ku'bu ya, fa kini ütü ka tüüni tatoroko, ömö'di ya nyoro ka eedi ya fa kini ütü ka nyoro tanno iini, ömö'di ya a'diila ya fa kini ütü kada ka ta'diila tanno iini, ömö'di ya insili ya fa kini ütü ka tinsili tanno iini."

<sup>12</sup> "Aaga föönyö, a'a nungngo nara tö'dö areere, talingnge ungngo eede ma eede kara tanangnga ömö'di ka taköje nja linggo tanno iini ka tagalinggo ya.

<sup>13</sup> A'a na dhidha na ta eere.

<sup>14</sup> "A'diila nja kadu no kagunu en'di yeene amang kene taduna fiini ma fa ma tefe ka 'di, eege kama co anya ndama nakinyeene ma ondo miini.

<sup>15</sup> Lakiini kadu no kürö no, eege ka tiini nja kadegeene nja katemelö nja kadu tanno agirina kadu no, nja kadu tanno amma ka eema ma namasala no nja kadu tanno

akorokoro kasaasa korokoro no nye'd'de.

<sup>16</sup> "A'a na Yasu nagürünü a'a tadhangga yeede a'da öö'dö tadünügü eema ya co a nakaniisa, a'a na 'bereere ma 'bandaada ma Dawud, a'a na ndalfoore ma taka na öyeene no."

<sup>17</sup> Koronggore nja 'bala kiki, "Aayu!" Ömö'di ya aföönyö ya fa kini iki a'da, "Aayu!" Ömö'di ya tenege kagu i'i ya, fa kini öö'dö, ömö'di ya asaasa ya, fa kini a'duga 'biidi ma tefe ka 'di a'da taalo faana kide.

<sup>18</sup> Nanangnga a'a tumma ku'bu, ömö'di ya aföönyö tumma ma tane'bi no ka sorne tiya, afa tagusu nüimö öccö kide, a Masala tagusu tagoroo'bo na kirinja ka sorne tiya no.

<sup>19</sup> Ömö'di ya agona ka 'bandumma ma tane'bi keere ka sorne tiya, ara Masala takoko faka miini ka fa ma tefe ka 'di nja anya tammo insili mo, na keemadene ka sorne tiya no.

<sup>20</sup> Ömö'di ya adini ka eema tiya iki, "İi, ara a'a tö'dö areere."

Amiin, aayu Uugaara Yasu.

<sup>21</sup> Fa ka türü tanno Uugaara Yasu ka aneene nja aaga nye'd'de kungngo.

22:11 22.11 Danial 12.10 22:12 22.12 Asaiya 40.10; 62.11; Armiya 17.10

22:13 22.13 Tumma tanno Yasu 1.8, 17; 2.8; Asaiya 44.6 22:16 22.16 Asaiya 11.1, 10 22:18 22.18 Seriyé ya eera ya 4.2